CODEX CUMANICUS

BIBLIOTHECÆ

AD TEMPLUM DIVI MARCI VENETIARUM

PRIMUM EX INTEGRO EDIDIT

PROLEGOMENIS NOTIS ET COMPLURIBUS GLOSSARIIS INSTRUXIT

COMES GÉZA KUUN

ACAD. SC. HUNG. SODALIS

BUDAPESTINI

EDITIO SCIENT. ACADEMIÆ HUNG.

1880

CODEX CUMANICUS

BIBLIOTHECÆ

AD TEMPLUM DIVI MARCI VENETIARUM

PRIMUM EX INTEGRO EDIDIT

PROLEGOMENIS NOTIS ET COMPLURIBUS GLOSSARIIS INSTRUXIT

COMES GÉZA KUUN,

ACAD. SC. HUNG. SODALIS

BUDAPESTINI

EDITIO SCIENT. ACADEMIÆ HUNG.

1880

Typographia societatis „Franklin".

PRÆFATIO.

Opus editionis totius codicis cumanici bibliothecæ ad divi MARCI Venetiarum sex abhinc annis a me susceptum tandem exequutus sum. Hoc opus sane arduum mihi etiam eo aggravavi, quod prolegomena, annotationes interpretationemque textuum cumanicorum lingua latina scribenda constitueram. Linguam latinam ob duas causas elegi 1, quod hujus generis opera lingua omnibus viris doctis notissima scribi debent 2, glossæ vocabularii cumanici in ipso codice Venetiano per vocabula latina explicatæ sunt. Te autem candide Lector! oro atque obsecro, ut mihi defectus et menda sane multa et gravia styli benigne ignoscas. Hoc quoque bene scio nec prolegomena defectibus et erroribus exemta fore, nam ea procul a suppelectili bibliothecarum in solitudine castelli Maros-Némethiensis conscribere necesse habui, attamen confidenter spero me saltem in solutione quarundam quæstionum arduarum proxime ad verum accessisse. Etiam in lectione et interpretatione vocabulorum textuumque cumanicorum me sæpe errare haudquaquam me latet.

Viris doctis ANTONIO SCHIEFNER, lib. baroni CAROLO GERINGER, CAROLO JULIO SCHRÖER, OTTONI KELLER, ATTILIO HORTIS, GABRIELI de BÁLINT, ANGELO de GUBERNATIS et ARONI de SZILÁDY acceptas refero nonnullas observationes et indicationes summi momenti, quas illi mihi roganti insigni bene-

volentia communicaverunt. Insuper doct. SCHRÖER mihi interpretationem glossarum germanicarum hujus codicis humanissime suppeditavit. Denique cl. præfecti bibliothecæ „Marcianæ" viri summæ doctrinæ et humanitatis JOHANNIS VELUDO et ill. comitis C. SORANZO erga me benevolentiam silentio prætermittere non possum.

Ad explicandas glossas cumanicas præcipue professoris VÁMBÉRY vere egregio glossario čagataico, A. HINDOGLU vocabulario osmanico et GABRIELIS de BÁLINT glossario Kazanico usus sum. Id quoque annotatum esse volo, nos in notis editionis glossas cumanicas præcipue osmanicis et Kazanicis comparasse, quia illæ apud nos magis notæ sunt, quam aliarum dialectorum formæ, hæ vero ad cumanicas recte explicandas maxime idoneæ sunt. Ad formam osmanicam in hac operis parte interdum non annotavimus, eam arabicæ vel persicæ esse originis, quoniam in vocabulario cumanico editioni nostræ adjuncto quæ ad originem arabicam vel persicam spectant, locis suis annotata inveniuntur, in quo glossas cumanicas præcipue cum čagataicis et Kazanicis comparavimus.

Denique de multis impressionis erratis nobis graviter conquerendum est, quæ sane longe pauciora fuissent, si nobis per totum illud tempus Budapestini degere licuisset. Emendationem erratorum lector benevolus fine operis inveniet. Nonnullæ emendationes, quæ ad lectionem interpretationemque glossarum codicis spectant, in vocabulario cumanico et persico inveniuntur.

Dabam Maros-Némethii, Anno 1879, Kalendis Juliis.

PROLEGOMENA.

I.

Codex latino-persico-cumanicus, quem nunc primum ex integro luci publicae damus, in catalogo codicum bibliothecae ad templum divi Marci Venetiarum consilio et labore quondam celeberrimi hujus bibliothecae praefecti Antonii Zanetti conscripto sic breviter signatus est:

«Codex dxlix

in 4°, chartaceus, foliorum 62, Saeculi xiv.

Lexicon latinum, persicum et comanicum.

Initio legitur:

mccciii. die xi. Julii.»

Zanetti hanc brevem mentionem codicis in calce catalogi fecit, videlicet sub titulo: «Appendix codicum, qui nuper in parte superiori ducalis ecclesiae inventi sunt». Doctissimus bibliothecarius initio appendicis observat: «Ex his aliquot, quos scilicet asterisco signavimus, descripsit Tomasinus in Biblioth. Ven. Mss. pag. 56.»[1]

Tomasinus loco citato de hoc codice ita scripsit:

«Alphabetum persicum, comanicum et latinum Anonymi, scriptũ anno mccciii die xi Julij. Cuius libri initium est tale. In nomine Domini Jesu Christi etc.

Hec sunt prima verba et nomina de litera *A*.

audio	mesnoem	esiturmen
audis	mesnoy	esitursen
audit	mesnoet	esitir».

[1] V. «Latina et italica D. Marci Bibliotheca Codicum manu scriptorum.» MDCCXLI.

TOMASINUS codicem cumanicum ait a FRANCISCO PETRARCHA, humaniorum litterarum in Italia instauratore, serenissimae reipublicae Venetorum cum aliquot aliis codicibus donatum esse et hoc loco de pretioso dono uberius disputans enumerationem codicum acceptam FORTUNATO ULMO refert: «Codices qui adhuc extant è bibliotheca FRANCISCI PETRARCHÆ, ut mihi communicavit D. FORTUNATUS ULMUS abbas cassinensis.»[1] Doctissimus ULMUS in historia monasterii S. GEORGII ab eo, dum in hoc claustro degeret, ex antiquis annalibus et documentis conscripta de hac re ita loquitur:

«Era in Venezia il PETRARCA nel 1362 quando donò la sua libreria alla Republica; il che scrive il SANSOVINO nel libro secondo a carte 25, dove parla della Chiesa del santo sepolcro. Qualche poco residuo dei libri della quale da me ricercati et riconosciuti per ordine degli Eccellentissimi Procuratori di San MARCO FRANCESCO MORESINI, GIROLAMO CORNARO, et in particolare di FRANCESCO MOLINO all' hora Cassiere fu inventariato, e datagline la nota nel 1634. L'altra maggior parte de quali, per neglienza de vecchi ministri, essendo perita, darà che piangere a' buoni in ogni avvenire; quando intenderano, che, essendo già riposti come in un sacrario per ordine buono de vecchi Procuratori in certo camerone sopra la chiesa di San MARCO, accompagnati anco da una moltitudine di singolari scritture publiche, e de particulari; è risorta quindi un' immensa perdita della maggior parte di queste cose tutte; altre da topi divorate, altre offese dall' humidità, in maniera tale, che con questa congiogendosi gran quantità di polvere: si sono quindi impetriti la maggior parte de i libri, e delle scritture stesse. Per più di dugento pezzi de' originali delle quali importantissime, et al publico spettanti rimaste illese, ho io con somma fatica, et diligenza ricuperate, et offerte divotamente al Serenissimo Principe FRANCESCO ERIZZO. Tra quali vi è quella

[1] Bibliothecae venetae manuscriptae publicae et privatae (quibus etc.) opera JACOBI PHILIPPI TOMASINI episcopi aemoniensis. Utini, Typis Nicolai Schiratti. MDCL.

autentica de patti nel 1123 di DOMENICO MICHELE Doge con GUARIMONDO Patriarca di Gierusaleme, et Baroni del Regno, et altre non meno degne, De quali tutte, et de libri residui del PETRARCA ho formatone gl' Inventarij, et consegnatili l'uno ad medesimo Serenissimo Principe et Eccellentissimo Collegio, l'altro agli Eccellentissimi Procuratori hora viventi FRANCESCO MOLINO, GIO. NANI Kav^re^ et GIO. PESARO Kav^re^.» Codex manuscriptus FORTUNATI ULMI, ex quo textum hunc citavi, in bibliotheca D. MARCI Venetiis asservatur.[1] SANSOVINUS (FRANCISCUS, 1521—1586), quem FORTUNATUS ULMUS, loco citato allegat in descriptione sua Urbis Venetae de dono PETRARCHAE et de curatione librorum suorum per mandatum Patrum amplissimorum urbis adhibita in sequentibus ad lectorem refert: «Considerando quanto habbi ad esser à laude di Dio, e del B. MARCO Euangelista, et ad honor et fama, quello ch'è offerto per D. FRANCESCO PETRARCHA, la cui fama hoggi è tãta in tutto il mondo, che non si ha in memoria di huomini, che fra Christiani sia stato giamai, ò sia, un Filosofo Morale, et un Poeta, che gli si possa paragonare, sia accettata la sua oblatione secondo la forma della infrascritta polizza scritta di sua mano. Et sia preso, che si possa spendere del Monte, per la casa, et habitatione sua in vita sua per modo di affitto, si come parerà alli Consiglieri, et Capi, ò alla maggior parte offerendo li Procuratori della Chiesa di S. MARCO, far le spese necessarie per il luogo doue haueranno ad esser riposti, et conseruati i suoi libri.» Ecce tenor testamenti, ad quem SANSOVINUS allusit: «Desidera FRANCESCO PETRARCHA di hauer herede il B. MARCO Euangelista se cosi piacerà à Christo, et à lui, di non so quanti libretti, i quali egli possiede al presente ò che forse posséderà. Con questo che i libri non sieno venduti, ne per qual si voglia modo mal trattati, ma sieno conseruati in alcun luogo da esser deputato à questo effetto, il qual sia sicuro dal fuoco, et dalle pioggiè à honor di esso

[1] I. VII, 217, f. 438.

Santo, et à memoria di esso FRANCESCO, et per consolazione, et commodo perpetuo degli ingegnosi, et nobili di questa Città, che si diletteranno di cose tali» etc.[1] TOMASINUS in pretioso suo libro «PETRARCHA Redivivus» de diversis bibliothecis PETRARCHÆ et de libris ab eo serenissimae reipublicae Venetae dono oblatis quaedam memoriae prodidit, quae digna sunt, ut hic repeterentur: «Huius vero muneris memoriam publico in aede S. Sepulchri monumento conservari placuit Venetiis. Plures autem PETRARCHAM habuisse bibliothecas ex ipsius Epistolis cõstat. Nimirum in Valle clausa unam, quam filius custodis domus, dum in Vallem latrones irruerent, translatam in Arcem ab impiorum furore liberavit. Alteram Parmae, quam sub Italici Parnassi nomine concelebrat: tertiam Veronae, in qua sub die XXV. Januarii Anno pestilentiae memorabili terraemotum praesensit. Nec Arquadae in Collibus suburbanis hac supellectile destituebatur. Epistolas CICERONIS ad ATTICUM calamo scriptas è bibliotheca PETRARCHÆ apud PETRUM VICTORIUM ingentis doctrinae virum dilaudat SEBASTIANUS CORRADUS in Praefatione Scholiorum ad Lectorem. Ex quibus omnibus selectiores Reipublicae Serenissimae donasse jam senio confectum credibile est. Quamquam et bona rariorum pars aliò fuerit distracta, è quibus Aetnam CLAUDIANO ascriptam se vidisse fatetur LILIUS GYRALDUS de Latinis Poetis dialogo IV. Nec tamen ii Codices in Bibliothecam D. MARCI repositi, sed in peculiarem locum trãslati in sacrae Aedis fastigio, apud equos aeneos Plateam versus, ubi commissariae (ut loquuntur) scripturae Procuratorum D. MARCI asservantur, propè cellam Abbatis JOACHIMI. Unde me in eos inquirente Illustriss. Viri et de re litteraria bene meriti D. BENEDICTI CAPELLI Serenissimi FRANCISCI ERIZZI Ducis ex sorore nepotis indicio, pro summa ipsius vigilantia in lucem producti, inque ordinem ut licuit redacti, providentia Illustrissimorum Senatorum ac D. MARCI Procuratorum FRANCISCI MAUROCENI, FRANCISCI MOLINI The-

[1] V. SANSOVINI lib. «de rebus Venetis».

saurarii, et JOANNIS NANI. Immane vero in ipsos Codices saevierat edax temporis calamitas eo dente, quo theatra, moles, urbes destruuntur. Adeo quicquid heic erat partim in pulverē inter manus penè collapsum, partim (dictu mirum) in saxa mutatum. Laudanda heic in primis egregia Cl. D. FORTUNATI ULMI Abbatis Cassinensis diligentia, cui Sereniss. Senatus decreto haec erat commissa cura, ut libellos tenebris eximeret, et eximium PETRARCHAE donum à temporis situ, ac tineis vindicaret. Horum, quos fortuna superstites voluit, Syllabum à viro laudato ad me perhumaniter transmissum curiosis non ingratum spero.

Missale vetustum in membranis in folio maiori, in quo non reperitur memoria Conceptionis B. Mariae Virginis.

Antiphonarium geminum fol. in membr.

Psalterium in 8. in membr. et Breuiarium in 8. membr.

Praecationes Missae solemnes fol. paruo, membr.

Libri Job, et Salomonis Sapientia, Ecelesiastes, et Cantica in 4 magno, membr.

Prosperi Aquitani Carmina in 4. membr.

Aristotelis Opera, De Physico Auditu, De Caelo, et Mundo, De Meteoris, De Generatione, et de Anima.

Virgilij Aeneis in fol. paruo, membr.

Horatius de Arte Poetica in 4. membr.

Parabola Magistri Arnoldi de Villa Noua scilicet Regulae Generales curationis morborum factae, (ut ipse ait) ad honorem Illustriss. Regis Franciae D. Philippi. Item Canones de Podagra. Item Abbreuiatio Regiminis auctorum. Tabulae. Item liber de Conseruanda Sanitate. Abbreuiatio libri Prognosticorum ubi et de Crisi. Tractatus Astrologicus pro Medicis. Quae hodie ad nos pervenerunt omnia Lugd. impressa 1504. et alibi.[1]

Compendium Medicinalis Astrologiae a Fratre Nicolao de

[1] Hic ARNOLDUS natus est in *Ville neuve* (in Languedoc), anno 1250. Uti refertur, litteris graecis, hebraicis et arabicis a juvenili aetate magna cum sollicitudine studium navavit. V. lib. STROBELBERGERI «historia monspeliensis» inscriptum.

Paganica Ordinis Praedicatorum compilatum Anno 1330. in fol. maiori in membran.

Liber Logicae Petri Hispani fol. minori in carta.

Fratris Guidonis Respiniani Carmelitani Quaestiones de Anima.

Liber de partibus Orationis, quatenus praedicamentaliter tenetur à Magistro Spergilo Gambellato Papiensi compositus Anno 1319. fol. membr.

Quodlibeta Aegidij.

Alphabetum Persicum, Comanicum, et Latinum Anonymi scriptum Anno MCCCIII. Die XI Julii. Cuius libri initium est tale: *In nomine Domini Jesu Christi etc.* Haec sunt prima verba et nomina de litera *A.*

Audio — Mesnoem. — Esiturmen.
Audis — Mesnoy. — Esitursen.
Audit — Mesnoet. — Esitir.

Liber Marchianae Ruinae qui continet bella Anni 1338. quo Sereniss. Reip. Venetae accessit Urbs Tarvisium. Cuius principium est.

Audiat aure trucem cordis pietate ruinam
Lector, et innumeras populi quas Marchia clades
Commissas depressa tulit sub tempore tetro:
Quo iuuenes tenuere Duces fulgentia sceptra.

Finis:

Ut placida te pace regat Rex usque supernus,
Dum spires: Requiem tandem tibi praestet amoenam.

Auctoris nomen hoc disticho in calce libri exprimitur:

Gente Ligur, Patria Ambrosij sum fertile nomen,
Est mihi stirpsque Ceres, mea spica est apocopata.»[1]

FRANCISCO PETRARCHAE crebra in negotiis diplomaticis itinera et frequens cum doctissimis et summis suae aetatis viris litterarum commercium optimam procuraverunt occasionem bibliothecam suam rarissimis cum libris augendi. Jam in juvenili

[1] «PETRARCHA redivivus.» Patavii, MDCL. Pag. 71, 72, 73.

aetate graecas litteras hausit et Bononiae studiis antiquitatis diligenter operam dedit. HOMERI opera, quemadmodum vates ipse in litteris ad NICOLAUM SIGERUM scriptis ait, de ultimis Europae finibus sibi dono oblata gratissimo et laeto animo accepit. Inter amicos, quos maxime coluit, nonnullos Januenses habuit et nihil mirum, si ab uno eorundem codicem cumanicum Europae ultimis per missionarios quosdam conscriptum e possessione ANTONII de FINALE liguris sibi acquisivit. Codicem enim nostrum cumanicum, uti pag. 156 annotatur, per quosdam annos ANTONIUS de FINALE possidebat, cujus familiam, uti mihi doctissimus vir CORNELIUS DE SIMONI archivi S. GEORGII secretarius perhumaniter communicavit, e Liguria originem duxisse constat. Utrum PETRARCHA codicem cumanicum ab ipso ANTONIO de FINALE, an alio quodam e numero amicorum Januensium acceperit, minime liquet, sed unum hoc testibus adductis constat, codicem paulo post ANTONIUM de FINALE in possessionem PETRARCHÆ pervenisse. Non solum testes adducti, sed ipse codex assertionem nostram diserte comprobat, pag. enim 127 et 137 quaedam fragmenta poeseos italicae reperiuntur, quorum character secundum opinionem nonnullorum virorum doctorum italicorum, inprimis ATTILII HORTIS bibliothecae Tergestinae clarissimi praefecti magnam cum PETRARCHÆ manuscriptis autographis similitudinem prae se fert. Sed non solum character scripturae, verum modus partes orationis contrahendi, orthographia et vocabula ipsa auctorem fragmentorum magna cum probabilitate PETRARCHAM fuisse demonstrant, eandem enim contractionem et orthographiam in his fragmentis observamus, quae in autographis celeberrimi vatis, e. g. in codice vaticano LIV occurrunt. Denotatio litterae *i* per *y* in vocabulo *may* primi fragmenti et in *costey* et *sayta* secundi optimer espondet scriptioni *ymaginar*, *ymagine* codicis praedicti autopraphi[1] et contractio *larcho* secundi fragmenti etiam in codice vaticano saepenumero reperitur. *Larcho*

[1] Pag. XIV.

de la sayta nostri secundi fragmenti plane stilum poeticum clarissimi vatis redolet. Hic tamen annoto, in cod. vaticano constanter *saetta* occurrere, sed hoc quantum video, nihil impedit quominus PETRARCHA in suo fragmento formam antiquiorem scribere potuisset, scimus enim poetas omni tempore contra praecepta auctoris epistolae «de arte poetica» nonnunquam formas obsoletas adhibüisse.

Mirari non desino doctissimum abbatem JOSEPHUM VALENTINELLI, qui per multos annos bibliothecae ad templum D. MARCI Venetiis summa cum laude praesedit, contra auctoritatem FORTUNATI ULMI et TOMASINI, qui ambo res litterarias serenissimae reipublicae Venetae optime noverunt, in dubium vocare collectionem librorum a PETRARCHA reipublicae dono oblatam Venetias unquam pervenisse.[1] Optime scimus, POGGIUM[2] de libris PETRARCHAE asserere eos «post eius mortem partim divenditos partim pluribus distributos fuisse», sed etiam hoc notum est PETRARCHAM post annum 1362, quum libros suos serenissimae reipublicae donavisset, usque ad mortem XII annos vixisse, quo longo tempore clarissimum vatem suam collectionem continuasse et talibus quoque codicibus auxisse, quorum anteriora exemplaria serenis. reipublicae donaverat, credibile est. Assertio POGGII certe ad libros a PETRARCHA paulo ante mortem acquisitos spectat, de quibus possessor adhuc non disposuit. Si PETRARCHA anno 1370, quum extremum voluntatis documentum exhibuit, bibliothecae serenissimae reipublicae donatae causa inquieto fuisset animo, certe indubiam hac in re expressisset voluntatem, in hoc enim documento, de omnibus rebus, quae ei tunc curae fuerunt, diserte disposuit. LEIBNITIUS (1646—1716) optime novit, codicem cumanicum PETRARCHÆ in bibliotheca D. MARCI superesse et de hac re ita scripsit: «Vidi catalogum Librorum PETRARCHAE, ubi inter alios Libros conspiciebatur Dictionarium Lingvae Cumanae, sed in hoc indagando frustra

[1] V. Bibliotheca manuscripta ad S. MARCI Venetiarum. MDCCCLXVIII.

[2] Opp. var. pag. 276.

laboravi.»[1] Maxime interesset scire, quemnam viderit LEIBNITIUS catalogum, utrum brevem TOMASINI conscriptionem librorum PETRARCHAE, an aliam uberiorem. Mihi hoc ultimum probabilius videtur, nam LEIBNITIUS explicate «catalogum» scripsit. Alio loco[2] portentosus polyhistor addidit: «Semper mihi suspicio fuit, posse in aliquibus Daciae angulis aliquas superesse reliquias Lingvae Cumanae. Nam Cumanos saeculo XIII. Rex Hungarorum recepit, habitationemque iis concessit; etsi postea, quum bellum Tartaricum ingrueret, pro maxima parte fuerint deleti. Cumani autem videtur se se ab Hungaricis Ditionibus ad Pontum Euxinum porrexisse.» Spes LEIBNITII dubitanter expressa LV annis post mortem ejus ad exitum venit. Quum enim legatio Cumanorum et Jazygum ex Hungaria Viennae coram regina MARIA THERESIA adfuisset, ADAMUS KOLLARIUS, vir in linguis orientalibus versatus, invitans legatos, domi ab uno eorum, STEPHANO VARRONE, orationem dominicam in lingua cumanica audivit. KOLLARIUS linguae turcicae peritus illico idioma orationis, turcicae originis esse agnovit et de hac re OLAHUM, THUNMANNUM et alios certos fecit. THUNMANNUS in «Actis societatis Jablonovianae» de reliquiis linguae cumanicae in Hungaria disputans annotavit, ultimum linguae cumanicae gnarum in Hungaria eundem STEPHANUM VARRONEM fuisse, a quo KOLLARIUS orationem dominicam cumanicam audivit, addiditque sermonem cumanicum cum morte VARRONIS interiisse.[3] VARRÓ certe orationem dominicam et alias quoque preces breves cumanicas memoria tenuit, sed id quod THUNMANNUS dixit, eum linguae cumanicae peritum fuisse, argumentis confirmari non potest, immo peritia VARRONIS in lingua cumanica praeter orationem dominicam angustis salutationum cancellis circumscripta fuisse videtur. Post LEIBNITIUM noster CORNIDES fuit primus, qui codicem cumanicum Marcianae in memoriam doctorum reduxit eum in sequentibus

[1] GOTHOFREDI GUILLELMI LEIBNITII, Opera omnia. Genevae, 1768. 4° Tom. VI. Pars 2. Pag. 188.

[2] Tom. V. Pag. 224.

[3] Lipsiae, 1774. 4-to. Tom. IV. Pag. 188.

breviter ita describens: «Decennium circumactum est,[1] exquo Venetiis in comitatu Ill. D. JOSEPHI e S. R. J. Comitibus TELEKI de Szék etc. Heri Mecaenatisque mei indulgentissimi fuerim versatus. In Bibliotheca S. MARCI offendi Codicem Ms. in 4-to hoc modo signatum: Codex DXLIX Arm. *E.* I. Prima Codicis pagina his verbis erat inscripta

MCCC° III° die XI Julij

In nne Dni nri ihu Xpt et Beatae Virginis Mariae Matris ejus et omnium Sanctorum et Sanctarum Dei Amen.

Ad honorem Dei et Beati Johannis Evangelistae. In hoc Libro continentur Persicum et Cumanicum Alphabetum.

Haec sunt Verba et nomina de littera *A*.

Cumanica		Turcico Tartarica		
Mesnoem esiturmen	—	*mesmu*	—	audio, audivi
Esitu^e rmen	—	*isidurum*	—	audio
etc. usque ad vocem *Atlan*	—	*atlan*	—	equita».

CORNIDES, uti ex his paucis excerptis videri potest, formas quoque persicas, saltem primam vocabularii formam persicam et ejus conjugationem pro cumanicis habuit, *mesnoem* enim juxta *esiturmen* sribens eam quoque formam sub inscriptione «cumanica» collocavit et cum forma turcico-tartarica *mesmu* (sic!) comparavit. Pro forma aoristi secundae personae *esitursen* perperam *esitu^e rsem* (cum *m* in fine) sripsit super vocalem *u* nescio quam ob rem *e* apponens et cum prima persona aoristi loco formae turc. or. *išitirmen* vel *ešetirmen* formam imaginariam *isidurum* comparavit, in qua scribendi ratione etiam hunc errorem commisit, ut pro tenui mediam consonam scriberet. Paulo longiori temporis intervallo CORNIDES certo codicem attentius perspexisset et non dubito, etiam de secunda ejus parte docte, uti solebat, disputavisset! Haec pauca excerpta et quaedam alia in dissertatione sua manuscripta «Commentatiuncula Hist. Critica de Cumanis»[2] inseruit, quae initio hujus seculi in domo

[1] anno 1770.

[2] §. 14. III.

viduae comitis JOSEPHI TELEKI in pago SZIRÁK asservata erat. Illustris cultor litterarum hungaricarum ARANKA commentatiunculam praedictam vidit et ex hoc fonte PETRO HORVÁT egregio historico ab eo de hac re sollicitus excerptorum saltem initium communicavit. Facere non possum, quin quaedam ex littera DANIELIS CORNIDES ad doctiss. GEORGIUM de PRAY (Vindobonae, d. 14 Febr. 1773) hoc loco inseram: «Egregia plane sunt, et reconditae eruditionis, quae de Chunis Cumanisque mecum communicasti. Qua in re, quod mihi sis gratificatus, multum TIBI debet. Haud pauca eorum, quae disputas doctissime, in usum meum convertere potero, quamquam in nonnullis a Te dissentiam. Non vacat nunc vagari longius, omniaque monumenta abs TE allata discutere sigillatim: quare perbreviter summa tantum attingam capita. Chunos sub S. LADISLAO COLOMANNOQUE, et Cumanos sub BELA IV sequutisque Regibus, unam omnino eandemque gentem esse, firmiter mihi persuadeo. Illi cum ARPADE in Pannoniam illapsi, Valachiam, Provinciam Temesiensem, orientalemque Transilvaniae oram, obtinuere: hi, anno 1221 in Moldaviam, exactoque vicennio, anno nempe 1241 ex Moldavia in Hungariam immigrarunt. Scio, Russicos annales Makarienses tradere, adscitos ab OSKOLDO et DIRO, duobus Waraegis, in societatem armorum Cumanos quoque; sed Cumanos eos diserte vocant Russos, quod mihi non videtur verosimile. Quae porro de Cumanis eiusdem cum Chazarorum gente, originis, addis, perbelle quidem cum Systemate Schlözeriano consentiunt; mihi tamen, fateor, non arrident usquequaque. Chazaros non inficior Magyarorum cognatos fuisse, nec linguae inter utrosque, nisi forte Dialecti, intercessisse discrimen, puto; Cumanos tamen Chazaris accensendos esse, vehementer ambigo. Meas dubitandi rationes TIBI alia opportunitate, si jusseris, edisseram. Nomen Chazaricae urbis SARCHEL existimo Graecis detortum esse ex *Szár-hely*, quod *album locum* sonat.[1] *Szár* enim obsoletum vocabulum

[1] Apud CONSTANTINUM PORPHYROGENITUM *ἄσπρον ὁσπίτιον*. Vox *sarig*, *sari*, *sara*

Hungaricum est, album notans; quod clare ostendere possem, si ferret id institutum meum. Evanuit huius vocabuli usus, nec nisi in voce composita *szár-lábú* superest, quod de equis *albos pedes* habentibus hodieque usurpatur. DELISLIUS Sarchel illud Constantini urbi BIELOGROD adaptat; ego malim BIELAWECZ substituere. Nitor autem auctoritate Nestoris, qui civitatem BIELAWECZ diserte Chazaris attribuit. Rubruquisium, Plancarpinum, Vincentium Bellovacensem, Bacconem, Haitonum legi; hi tamen Cumanos, si quid mihi cernere datur, sollicite a Gazaris, hoc est Chazaris, distinguunt.

Quae de lingua Cumanorum Hungarica disputas, elegantia sunt, miroque excogitata ingenio; mihi tamen non satisfaciunt. Diuersum enim Cumanorum fuisse sermonem a Hungarico, praeter Rogerium, alia quoque eius aetatis monumenta loquuntur. Possem omnino nubem testium proferre, qui uno ore Cumanos perhibent Tartaros Kipzacos fuisse, linguamque Cumanicam Tartaricae Dialectum; certiori tamen utar argumento, planeque tali, quod vim afferat. Triennio abhinc incidi Venetiis in Bibliotheca S. Marci in Codicem Ms. in 4to, anno 1301 (sic!), si bene memini, exaratum, atque linguae Cumanicae Vocabularium, vocumque Cumanicarum Declinationes Coniugationesque tradentem. Ex indultu Cl. Antonii Zanetti, Bibliothecae Praefecti, exscripsi ex eo codice vocabula bene multa, et aliqua Declinationum Coniugationumque Paradigmata, comperique, linguam Cumanicam a Hungarica, Slavonica, Germanica, caeterisque linguis Europaeis toto coelo differe. At quoniam aduersaria illa mea in Transilvania reliqui, specimen linguae Cumanicae ex meis aduersariis deponere nunc non possum. Opportune tamen accidit, ut a celeb. Kollario acciperem his diebus Orationem Dominicam veteris linguae cumanicae, sibi a viro quodam inter Cumanos spectatissimo submissam, prout ea in scholis Cumanicis hodieque memoriae caussa

in diversis dialectis turcicis flavum significat (cf. hungaricum *sárga*). Quod ad formam *kel*, cf. mongolicum *ger* «domus», «familia», hungaricum *hely* «locus», turcicum „*il*“ «regio». Editor.

recitari a pueris solet. Voces plerasque ex Turcico Tartaricoque mihi commode explicuit Cl. KOLLARIUS, ut est harum linguarum peritissimus. Initium ita habet: *Bézám attamász kenze kikte* etc. quod significat: Pater noster, qui es in coelis etc.

De Chunis Ptolomaei nihil habeo quod dicam. HYNOS pro Chunis esse ab aliquibus repositos, inde factum puto, quod Librarii nonnulli elementum asperum *ch*, in spiritum lenem *h* transmutantes, HUNI pro CHUNI scripserint et ex eo Οὖνοι postea factum, facili admodum aberratione. Praecipuus Codex Ms. Graecus Ptolemaei membranaceus, e Bibliotheca Matthiae Corvini Regis in Augustam translatus, qui inter Codices graecos Mstos Historiae profanae Numero 1-mus est, quemque dedita opera inspexi, diserte habet: χοῦνοι.» Litterae CORNIDIS ad GEORGIUM de PRAY, quae copiosum eruditionis fontem occludunt, in bibliotheca universitatis regiae Budapestinensis asservantur et jam diu futurum eorum editorem expectant.

Principissa KOLTZOFF MASSALSKY, filia principis MICHÆLIS GHIKA (Dora d'Istria), femina omni laude dignissima, cujus nescio utrum ingenii aciem an doctrinae magis admirer ubertatem, in dissertatione, quam inscripsit «Russes et Mongols» codicis nostri praestantia optime intellecta haec verba edidit: «Un vocabulaire persan-latin-kouman, qui existe à la MARCIANA de Venise, prouve que les Koumans parlaient un dialecte turc; mais on est porté à croire que chez eux le sang turc était mélangé de sang ougrien» (vid. «Revue des deux Mondes», 15. Februarii, 1872).

Antequam primum prolegomenorum capitulum absolvam, de exteriori codicis habitu, foliorum numero et signatura dicam. ANTONIUS ZANETTUS in catalogo bibliothecae divi MARCI codicem cumanicum ait 62 foliis constare, sed in hac re clarissimus praefectus haud recte vidit, nam totus codex foliis 82, videlicet paginis 164 constat. Recentiori tempore codici ligaturam corroborandi causa duo adhuc folia vacua affixerunt. Ligatura codicis coriacea praecedentis seculi opus esse videtur. Stemma serenissimae reipublicae Venetae super adversam et

aversam cooperimenti partem in corio ipso impressum cernitur et super primi folii adversam et ultimi folii aversam stigma bibliothecae nationalis Parisiensis («Bibliothèque nationale») videri potest. Imperator enim Napoleonus primus hunc quoque codicem cum aliis thesauris bibliothecae D. Marci Parisios transportari jussit, unde post aliquot lustra Venetiis tandem restitutus fuerat.

Ecce praesens Codicis signatura:

DXLIX.

Arm. LXXXV.

C. 8°

Cornides, uti vidimus, paulo diversam Cod. signaturam dedit, scilicet:

DXLIX.

Arm. *E.* I.

Inde perspicimus, codicem nostrum post ejus felicem restitutionem bibliothecae D. Marci in alio armario reconditum fuisse, quare quum anno 1873 praefectus bibliothecae ejus temporis doctissimus abbas Valentinellus codicem mei gratia ope antiquioris signaturae perquireret, eum reperire difficulter potuit. Sub praesenti praefectura viri summae doctrinae et humanitatis, clarissimi J. Veludo novus codicum orientalium catalogus auspicatissimum exordium cepit et spes nos tenet, novum illum catalogum jam in proxima expositione Parisiis in conspectum vulgi datum iri.

II.

Julius Klaprothus (1783, † 1835), vir in vastissimo dominio linguarum orientalium extensae eruditionis, cujus sane multos et graves errores aetas nostra detexit et ad emendationem eorum studiose animum instituit, sed cujus vere conspicua merita grata nondum memoria praedicavit, cum editione glossarii cumanici statum quarumdam quaestionum historicarum et philologicarum multum promovit. Vir summae eruditionis Guillelmus Schottus

in dissertatione sua «de Uiguris» KLAPROTHUM defectuosam notionem linguae persicae et dialectorum turcicarum habuisse perspicue comprobans quaedam suae versionis ex hisce linguis specimina adduxit. KLAPROTHUS celeberrimum ABULGHASIUM germanice interpretatus formam بارچاسی «universitas eorum» بارچهسی «pars eorum» legit et ita interpretatus est atque sequentem ejusdem auctoris textum تقی اون اویغور اوروقندن منکوتای اتلیق کشی نی خان کوتاردیلر «postea decem tribus uiguricae virum MANGUTEJ appellatum (sibi) in principem elegerunt» perperam hoc modo vertit: «On-Uigures ex ipsorum genere heroem MANGUTATI principem fecerunt» etc. Doctissimus SCHOTTUS et hoc KLAPROTHO exprobrat, eum notissimas voces persicas et arabicas *bâzâr* «mercatus», *šagird* «discipulus», *beden* «corpus», *chazine* «thesaurus», *taife* «familia» pro turcicis vel tartaricis habuisse.[1]

Quid multa? Plurimas enim in hoc capitulo habebimus opportunitates KLAPROTHI vitiosas lectiones et falsas interpretationes digito demonstrandi, namque certo linguae persicae et turcicae peritus paginas vocabularii a KLAPROTHO editi perlegens eas maximopere mendosas repeiiet. Etiamsi lector codicem originalem sub oculis non habeat, tamen editionem illam mendosam esse facile observabit. Nihilominus nos editori gratias referre aequum est, ille enim cum hoc suo opere quaestionem linguae cumanicae tandem resolvit et attentionem nonnullorum virorum doctorum in codicem nostrum studiumque linguae cumanicae convertit.

KLAPROTHUS, uti ipse refert in prooemio editionis suae,[2] librum TOMASINI «*Petrarcha* redivivus» inscriptum obiter adspiciens in titulum codicis cumanici «Alphabetum persicum, comanicum et latinum» forte incidit atque statim affectus desiderio codicis amicum suum SALVI Venetiis per epistolam adivit eum sollicite rogans, ut sibi copiam vocabularii quam primum Parisios mittat. SALVI postulato lubenter indulguit et copiam per

[1] V. «Zur Uigurenfrage» von W. SCHOTT. Berlin, 1874.

[2] Mémoires relatifs a l'Asie, contenant des recherches historiques et philologiques sur les peuples de l'Orient, par M. J. KLAPROTH. T. III. Paris, 1828.

amanuensem quendam confici curavit, eamque anno 1824 KLAPROTHO misit. Habet haec res admirationem! KLAPROTHUS copiam optimam esse existimavit et de hac re in prooemio praedicto ita scripsit: «M. SALVI eut la bonté de s'adresser à un des bibliothécaires de Venise, et de le prier de rechercher le manuscrit, et d'en faire tirer une copie. Ce savant, dont j'ignore malheureusement le nom, s'est acquitté de cette commission avec *une grande exactitude*, et je recus la copie de ce monument précieux au mois de novembre 1824.»[1] Quicunque studia linguae persicae et turcicae leviter tantum attigit, copiam KLAPROTHI, qualem ex ejus editione novimus, certe pro mendosa habebit, etenim in multas incidet formas, quae naturae et indoli harum linguarum neutiquam respondent. Nemo est, qui codicem cumanicum a missionariis extraneis conscriptum absque mendis esse existimet, at editio KLAPROTHI talia quoque menda continet, quae copistam ignarum linguae persicae et turcicae evidenter ostendunt, pars enim magna eorum non tantum ad orthographiam refertur, in qua saepenumero scriptores codicis a genuino pronunciatu multum aberraverunt, sed dubio procul imperitiam putam arguit. Impossibile est credere omnia haec menda solum lapsu calami orta fuisse, quamobrem mirari non desino, KLAPROTHUM in lingua persica et turcica ad suscipiendam editionem hujus generis satis versatum copiam suam bonam et correctam existimasse, pariter miror lectiones quasdam vitiosas, quas facile emendare posset, non emendasse et alias, quas emendare vellet, ad genuinam formam reducere nequaquam potuisse. Ceterum codex etiam talia menda continet, quae nec peritissimus sermonis persici et turcici, si ope exemplarii originalis destitutus sit, concinne emendare possit. Codex noster in parte sua turcica dialectum cumanicam ostentat et ideo nonnullas proprietates continet, quas solum is noverit, qui totum codicem diligenter perscrutatus sit. KLAPROTHUS, uti notum est, codicem cumanicum originalem nunquam sub oculis habuit et de secunda

[1] P. 120.

ejus parte, in qua quidam longiores textus cumanici continentur, nihil novit, quamobrem in iis saltem rebus, quae a cognitione proprietatum dialecti pendent, quodammodo excusari potest. Vir in litteris orientalibus summae eruditionis, clarissimus OTTO BLAU, qui studiis turcicis cum publicatione grammaticae et textuum dialecti bosniacae novos fontes aperuit, paulo ante quasdam formas vocabularii a KLAPROTHO editi procul a codice originali solo subsidio conspicuae doctrinae in sua dissertatione «de stirpe et lingua Cumanorum» emendare constituit. Et in hac quidem re pars tentaminis successit, veruntamen quaedam codicis vocabula ipse doctissimus BLAU ad genuinam formam cumanicam, qualem in codice videmus, reducere minime potuit. BLAU formas a KLAPROTHO editas *mununurmen, meninumdem, mungul* «balneo aliquid», «balneavi», «balnea» in codice originali ita scriptas existimans eas cum verbo chivaico *manmak* «humectare» comparavit, sed quod BLAU scire non potuit, in codice loco earum haece formae *iuunurmen, iuundim* et *iuungul* leguntur, quae manifesto cum nomine adj. turcico orientali *jokum, jogum (jovum, jum)* etc. «mollis, e» consentiunt, cf. uiguricum *junmak* pro *jukïnmak, juvïnmak* «se lavare» et čagataicum *jumak* «lavare».[1] BLAU formam a KLAPROTHO editam *usclarmen* a radice *ys* derivatam dicit, sed in codice originali *us clarmen, us ettim, us et* legitur, quae formae non derivatione, immo compositione ortae sunt et conjugationem verbi persici تر کردن «madificare» optime interpretantur (از ايتماك «madidum facere»). BLAU locutionem *congul adirgamach* cum *čini adarmak* comparavit, at codex formam *ačirgamach* habet, idem formas a KLAPROTHO editas *cordum, corgil* ad analogiam bosniaci *kovmak* in *covdum, covgil* emendavit, at codex originalis formas *coydum, coygil* exhibet. BLAU formam a KLAPROTHO editam *orlas* in *otlas* emendavit, at codex formam *orlas* habet, quae verbo turcico or. اورلاماك «ascendere» optime explicatur. Formam a KLAPROTHO editam *colmac*

[1] V. «Monumenta uigurica» doctissimi VÁMBÉRY (Innsbruck, 1870), pag. 218 et ejusdem glossarium čagataicum (Lipsiae, 1867).

Blau cum turc. or. قولماغ «armilla» comparavit, at codex *culmac* habet, cujus vocis significatio in columna latina v. «beffa» explicatur, «beffa» vero apud Du Cangium jocum significat, quamobrem forma cum. *culmac* cum kazanico *kölkö* eandem habet significationem. Blau secundum Klaprothum vocem *cum* adducit, sed in codice originali *cū* reperitur. In codice non «stupas», sed *stupa s.*, id est *stupa setac* legitur. Blau editionem Klaprothi sub oculis habens formam cumanicam *teriton* v. latinae «foratura» respondere existimavit, at in columna latina codicis ei «penna» respondet, quae vox in latinitate medii aevi «pellem» significabat. Alias formas mendosas Blau quamquam pretiosissimo codice originali destitutus, tamen optime emendavit et in hac quoque re clarissimum admirabilis eruditionis specimen dedit. In editione Klaprothi locus quarundam vocum permutatus est, ita pag. 227 voces *chamir, etmac, chirda* in sequenti ordine apparent:

«farina».	*ard.*	*chamir.*
«pasta».		*etmac.*
«panis».	*nan, ard.*	*chirda.*
«turta».	*turt.*	*chirda.*

Doct. Blau rectum ordinem, qualem in codice reperimus, in sequentibus optime reposuit:

«pasta»	*chamir*
«panis»	*etmac*
«turta»	*chirda.*

Ecce ordo codicis:

«farina»		
«pasta»	*ard*	*chamir*
«panis»	*nan, ard*	*etmac*
«turta»	*turt*	*chirda*
«fugatia»		*chirda*

Blau formas mendosas editionis Klaprothi *algerle, ethindu, bamsac* in *algesli, echindi, bašmac* correxit et revera codex *algesli, echindu, basmac* habet.

Blau in dissertatione[1] praedicta id tantum agere instituit, ut conspicuum editionis Klaprothii emendandae quodammodo exemplum statueret, non totum vocabularium a Klaprotho editum, sed partem tantummodo tractavit, eamque non solum emendare, sed etiam cum respondentibus formis dialectorum turcicarum comparare consituit et in hac re de originibus nunnullarum glossarum cumanicarum totaque etymologia dialectorum turcicarum eximiam meruit laudem. Nunc vidimus, quid vir dialectorum turcicarum peritissimus, etsi codice originali destitutus erat, solo ingenii et eruditionis subsidio perficere potuerit, et jam nunc videamus, quomodo Klaprothus, qui codicem illum non magis quam Blau inspexerat, institutum suum ad exitum perduxerit. Comparemus igitur primam editionis Klaprothi paginam cum codice originali! Antequam initium editionis Klaprothi producamus, inscriptionem codicis originalis comparationis causa hic apponemus. Ecce initium:

«MCCCIII die XI Iuly

In noĩe dnj Nri ihu χrĩ et Bte Vigis Marie Mats eĩ et omium Scor et Scar dei Amen.

Ad honorem dei et Bti Johis euangeliste.

In hoc libro cõtiẽntur prsicum et comaicum p alfabetum:

Hec sunt Vẽba et noĩa de litã. *A.*» Vocabularium a Klaprotho editum ita incipit:

«MCCCIII die XI. Julii

In nomine Domini nostri Jesu Christi, et beatae Virginis *Matris ejus Mariae* et omnium sanctorum et sanctarum Dei. Amen.

Ad honorem Dei et *sancti* Joannis evangelistae.

In hoc libro continentur *persianum,* comanicum per alphabetum.

Haec sunt verba et nomina de littera *A.*» Itaque jam ipsa inscriptio glossarii in editione Klaprothi codici parum respon-

[1] «Ueber Volksthum und Sprache der Kumanen». Z. d. D. M. G. Tom. XXIX. Pag. 556–587.

det. In pag. prima editionis formae sequentes a respondentibus codicis discrepant: 1. *mesnoti* pro *mesnoit* 2. *esiturmen* pro *ezi-turmen* 3. *esitursem* pro *esitursen* 4. *esitir* pro *esitur*. In pagina secunda haece formae discrepant:

apud KLAPROTHUM	in codice or.
1. *mesnidam*	*mesin(.)dem*
2. *mesnidi*	*mesinidi*
3. *mesnid*	*mesinid*
4. *sinida budem* etc.	*sinadabudim*
5. *esituruedi*	*esiticedi*
6. *esitkasem*	*esitkæ^v^sen.*

Sed haec discrepantia plerumque orthographiam attinet. Nunc videamus exempli gratia quasdam formas, quae apud KLAPROTHUM plane aliter scriptae reperiuntur, quam in codice leguntur. In capitulo codicis «hec sũt tempora» voci latinae «prima» apud KLAPROTHUM forma *A octi* respondet, at codex *aš octi* habet, id est اش وقتی, proprie «tempus edendi», — formis *ethindu chiude* apud KLAPROTHUM in cod. *echindu. chindä*, id est ایکندی, کیندا respondet («postmeridies»), cf. کین «pars posterior», «postea», — v. *heft* editionis K. in cod. *jeti* (cf. hungaricum *hét* «septem», «hebdomas»), — *ayda* editionis K. in cod. *ayna*, — *apec ay* KLAPROTHI in cod. *asuc ay* respondet. In capitulo «Noīa rẽr que ptinẽt Deo et ad šuiendũ ey» sequentibus formis editionis KLAPROTHI *algerle, ima, barxlic, tengri soumachig, yerar bermac*, vel *yalbarmac, juldurs* in codice originali *algesli, ömäd* (cf. kazanicum *ömöt* «spes», persicum امید), *baxlic, tengri soumadigu, yasuc aytmac* yrar bermac, *oro yalbarmac* (id est: «oratio» *yalbarmac), juldus* respondent. KLAPROTHUS, uti vidimus, nonnunquam rectum vocabulorum ordinem invertit, tametsi ordinem glossarum persicarum et turcicarum ad normam interpretationis latinae dirigere potuisset. Glossarum germanicarum unam partem KLAPROTHUS haud recte intellexit, alteram ne edidit quidem, ita loco *ich sye, ich sey* «culo», «culavi» monstruosas formas *idjsye, idjsey*, loco *volbrengũge* «perfectio» *vel bregunge* scripsit syllabam *vol* conjunctionem disjunctivam linguae

latinae «vel» existimans. In editione KLAPROTHI hae glossae germanicae plane desiderantur: 1. pag. 158 (post gerundium *byenip biip) schrekin (? de)* «tripudians», cf. verbum germ. med. ae. *schrëckin* «salire» 2. pag. 234 *ich taste* 3. pag. 236 (juxta formam *koymič*, apud KLAPROTHUM *koynnc) der ars beyn* 4. pag. 254 *ich.* Amanuensis KLAPROTHI non solum glossas praedictas germanicas, sed etiam haud paucas voces persicas, cumanicas, latinas conscribere omisit, ita in capitulo adverbiorum sequentes formae editioni KLAPROTHI plane desunt: 1. «breviter», *xu, terclap* 2. *hess* 3. *kimningtur* 4. «cotidianum» *kundegi* 5. *ertä čakta* 6. *čeuh* («dulciter») 7. *saarlap* 8. *kopgadeyri* («diu», cf. turcum or. كوپ «multum») 9. *yumsak* 10. *anig učun* 11. *jalganlap* («false») 12. *ourum* ul *ourula* («furtive») 13. *berklep* («firmiter») 14. *katirap* («fortiter») 15. vl *čönuhälä* («fideliter») 16. *auũrsibile* l *horn* ... (cf. vocem arabicam *hürmet* «honorifice») 17. *kiczi congulu bile* («humiliter») 18. *„hᵘca", merc* ul *uanay, uay* 19. vl *jmdi* 20. ul *jana* («iterum») 21 i. m̊. (id est «in medio») *ekinig katnig harassinda* «inter» (id est «in medio duorum laterum») 22. «nunquam», *gharghix, hárchis hergys.* In editione KLAPROTHI non solum voces, sed etiam nonnullae dictiones breves latinae et cumanicae desiderantur, e. g. 1. pag. 175: «homo letaẽ cum h̄ deo famulãe» (id est «homo letare cum homine deo famulare», in qua dictione loco formarum deponentium formae verbi activae usurpantur) 2. pag. 193: «induas bracam tuam» *concekugni kijgil* 3. pag. 194: *bu kieze ciu (? cim) k(.) r(y)f bulgac bold(i)* «(hic) homo (qui) depravatus fastidiosus est» 4. pag. 195: «qs̃ fet» *kim sasir* 5. ultima pagina vocabularii «d dũs ps·(ns̃) hereditatis tue fac alias», id est «dominus Deus participes nos hereditatis tuae fac alias . . . .». Voces notissimas turcicas KLAPROTHUS aliquando pro persicis vel arabicis habet, ita vocem turcicam *jarli* «pauper» cum arabico غريب et adverbium *terc* «cito» (cf. čagataicum *tirik*, kazanicum *tere)* cum vogulico *torka*, finn. *terwekh* comparavit; est operae pretium, ut KLAPROTHI hanc ultimam comparationem cum ipsius verbis annotemus: «la racine de ce mot se retrouve dans le mongol *tourgen,* dans le yakoute

turgnac, dans le vogoul de Verkhotourie *torka*, dans le finnois-carélien *terwekh*, et dans le cornevalis *stirk*» (pag. 192). Ecce audacem comparationem! KLAPROTHUS dialectis linguae cumanicae affinibus omissis ea procul quaerit, quae prope reperire poterat. Ex magna falsarum comparationum abundantia paucas tantum producemus 1. formam *turlij* KLAPROTHUS pag. 157 editionis suae, quam falso *turhj* edidit, cum arabico طَرْز comparavit, at eadem ipsa vox etiam in diversis dialectis turcicis usurpatur, ita in dialecto turc. occidentali sub forma *dürlü* et genuinae originis turcicae esse videtur, radix enim *tor*, *tör* in dialectis turcicis proprie formam significat, e. g. نى تور «qualis, e», cf. mongolicum *törö* «consvetudo», «lex», proprie «modus vivendi», — manǵuicum *doro* «via», «regula», «ordo», «consvetudo», «lex» et «ritus»,[1] — hungaricum *törvény* «lex» 2. KLAPROTHUS vocem turcicam *jagï* «pugna» e lingua persica depromtam dicit, at vox «pugna» in lingua Persarum جنك et non *jagï* sonat, *jage* vero cumanicum optime cum uigurico *jakïlamak* «hostile esse» convenit, nimirum originem a voce ياقين «prope» sumsit 3. KLAPROTHUS paginis 165, 166 editionis suae vocem cumanicam *techsir* cum arabico تغيير (quod perperam *toghiir* transcripsit) comparavit, at haec forma cum verbo turcico orientali *tekišmäk* comparanda erat 4. vocem *moghor* «sigillum» cum arab نُقْرَة «liquatum aurum argentumve et pars ejus» contulit, at vox *moghor* voci مهر respondet, quae in dialecto osmanica sigillum significat, cf. مهر اورمق v. مهر بصمق v. مهر قومق «sigillare» et osmanicum مهرلمك idem, مهرلو «sigillatum» 5. cumanicum *nema* cum arab نِعْمَة contulit, at vero cum turc orientali نيمه «res» conferre debebat, v. apud PAVET de COURTEILLE نيمم «res mea» («ma chose, ce qui est à moi»). KLAPROTHUS saepenumero formas ab eo «sibericas» dictas adducit, ut voces cumanicas cum eis comparet, equidem formis inspectis nescire me fateor, quid KLAPROTHUS sub denominatione «siberica» intelle-

[1] «Sse-schu, schu-king, schi-king» etc. Herausgegeben von H. C. von der GABELENZ. II. Heft. Wörterbuch. Leipzig, 1864.

xerit, formae enim ab eo adductae et arabico charactere scriptae nihil fere proprii dialectorum sibericarum offerunt. Doct. RADLOFFIUS in pretiosissimo suo opere inscripto: «specimina litteraturae popularis tribuum turcicarum australis Siberiae»[1] proprietates dialectorum 1. altaicae, teleuticae 2. idiomatis tartarici inter KATUNJA et BIJA 3. dialecti lebed-tartaricae 4. dial. šoricae et sojonicae 5. dialectorum originis abakanicae, 6. kysyl et tšolym 7. dialectorum kirgisicarum 8. dialectorum barabanicae, taraicae, tobolicae et tümenicae nobis palam fecit, — OTTO BÖHTLINGKIUS vero in exemplari sua grammatica linguae jacuticae nos cognitioni hujus linguae inbuit.[2] At formae istae, quas KLAPROTHUS pro sibericis venditat, ne cum una quidem vere siberica dialecto congruunt, immo per formas respondentes čagataicas, uiguricas, kazanicas vel turcicas occidentales facile explicari possunt, e. g. formae *janduramen* «accendo lumen», *kür(ä)nämen* «appareo», *bulušamen* «adjuvo» a KLAPROTHO «sibericae» dictae etiam in dialecto kazanica adsunt, v. *jandïr-* «accendere«, *küren-* «apparere», *buliš-* «adjuvare». KLAPROTHUS ad glossas cumanicas explicandas nonnunquam formas vere sibericas adducit, sed quantum assequi possum, exceptis aliquot vocabulis sine ulla necessitate. Sic ad explicandam formam cumanicam *öuranirmen* KLAPROTHUS formam sibericam اورانامن adducit, sed *öuränirmen* praedictum forma kazanica *öjrän* optime explicatur. KLAPROTHUS non dicit, formam اورانامن a qua dialecto sumsisse, id quod ille non dicit, dicimus nos: in dialecto koibalico-karagasica juxta formam *ägüränerben* «disco» et *öränermen*[3] usurpatur, quam formam KLAPROTHUS perperam cum *ourânâmen* transcripsit.

KLAPROTHUS interdum unam eandemque glossam persicam vel cumanicam cum duabus vel tribus formis ei aliquantum similibus comparat et totam rem in judicio lectoris reponit, ita

[1] Санктпетербургъ, 1866.

[2] St. Petersburg, 1848.

[3] V. Prof. VÁMBÉRY «glossarium etymologicum linguarum tur. or.» Nyelvt. K. V. XIII. F. II. (Budapestini, 1877).

pag. 179 editionis suae adverbium *asspas,* quod nescio quamobrem duobus *s* scripsit, 1. cum از پس 2. cum اتّخاذ 3. cum استيفا comparavit et idem adverbium از پس, quod pag. 180 cum از پس contulit, paulo post pag. 197 cum از باز confert.

Quamquam editio KLAPROTHI sane mendis scateat, tamen uti jam diximus, hoc indubitatum meritum habet, quod quaestionem linguae cumanicae definitive resolvit attentionemque virorum doctorum iterum atque iterum ad codicem originalem convertit. Post editionem glossarii viri docti nationum extranearum cum CORNIDE nostro in eo consenserunt, ut linguam cumanicam turcicae originis esse agnoscant. Celeberrimus HAMMER PURGSTALL jam anno 1834 ita scripsit: «Wenn noch ein Zweifel obwalten könnte, dass die uigurische, kumanische und alttürkische Mundart eine und dieselbe Sprache sey, so würde dieselbe durch diese Urkunden gehoben» (scilicet per editionem codicis Venetiani).[1] D'AVEZÀC de hac re ita scripsit: «L'on possède une preuve irrécusable que la langue comane n'est autre que le turk, depuis que KLAPROTH a publié, dans ses Memoires relatifs à l'Asie, un Vocabulaire latin-persan-coman rédigé ou copié en 1303, et qui fait partie des manuscrits légués à la bibliothèque de Saint Marc de Venise par le célébre Petrarque.[2] CAROLUS, FRIDERICUS NEUMANN in libro «Die Völker des südlichen Russlands in ihrer geschichtlichen Entwickelung», quem librum academia inscriptionum et litterarum Parisiensis praemio ornavit, in sequentibus de Cumanorum lingua dicit: «Die Komanen, welche seit undenklichen Zeiten in dem Lande Kaptschak sitzen und nicht selten auch diesen Namen erhalten, sind uns bekannter geworden als die Türken, an deren Stelle sie als herrschende Horde treten und deren Wohnsitze sie zum Theil einnehmen. Es hat sich selbst ein ziemlich ausführliches Wörterbuch ihrer Sprache erhalten, wodurch die Abstammung dieses Volkes, der Uzen und Petschenegen, welche zusammen, wie ausdrücklich

[1] Jahrbücher der Literatur. Wien, 1834. Bd. LXV. Pag. 30.

[2] Recueil de Voyages et Memoires publiè par la Societè de Geographie Paris, 1839. Tom. IV. pag. 488.

versichert wird, eine und dieselbe Sprache redeten, ueber allen Zweifel erhoben wird.»[1] Hic NEUMANN ad principessam byzantinam ANNAM COMNENAM alludit, quae in V. cap. VIII. libri historiarum Cumanos et Bissenos «ὁμογλωττος» dicit. Doct. CASTRENUS cum testimonio historicorum et philologorum praedictorum quod ad indolem linguae cumanicae prorsus consentit et ROBERTUS ROESLERIUS de hac re haud secus opinatus est: «Das Wörterbuch, das den Beweis dafür liefert, befindet sich in einer venezianischen Handschrift, welche PETRARCA der Bibliothee von Venedig geschenkt hat».[2] MAXIMILIANUS MÜLLER et A. F. POTT, viri summae auctoritatis, in quaestione linguae cumanicae consentientem manifestaverunt opinionem. Nostrates adversus opinionem CORNIDIS de lingua cumanica falsam sibi scientiae persvasionem induxerunt eam cum lingua hungarica eandem esse existimantes. Celeberrimus PRAY aperte dicit, linguam Cumanorum dialecto tantum diferre ab hungarica. JOANNES JERNEY, egregius historicus hungaricus, contra opinionem doctorum extraneorum conclusionem a nomine cumano ad linguam codicis talem dicit, ac si quidam ab inscriptione librorum BONFINII «historia pannonica» ad originem Hungarorum pannonicam concluderet.[3] GEORGIUS FEJÉR verum sequentem FRANCISCI OTTROKOCSI assertionem justam censet et approbat: «Loquuntur (Jazyges et Cumani) enim eadem lingua in essentialibus qua nos Hungari loquimur, quam non acceperunt a nobis, sed habent eam avitam et a maioribus suis acceptam etc.»[4] Clarissimus STEPHANUS GYÁRFÁS Cumanos glossarii bibliothecae ad divi MARCI non genuinos Cumanos, sed populum tartaricum esse existimat. Temporibus nostris res aliter se habet, namque tandem nonnulli virorum doctorum hungaricorum se ad opinionem CORNIDIS converterunt, ex quibus hic tantum magnum hungaricarum litterarum decus clarissimum PAULUM HUNFALVY allego, qui in recentissimo suo

[1] Lipsiae, 1827. Pag. 132.
[2] «Romänische Studien». Pag. 338.
[3] «Keleti utazás». Pag. 229.
[4] «A kunok eredete.» Pag. 56.

libro «Ethnographia Hungariae» inscripto opinionem virorum doctorum extraneorum a nobis adductam approbat et confirmat.[1]

Vocabularium a KLAPROTHO editum cum ultima voce cumanica capituli «Victualia quae nascunt», scilicet cum glossa *coptaluc* terminatur. KLAPROTHUS de textibus codicis originalis non ita paucis nihil novit, in TOMASINI libro «Petrarcha redivivus» tantum mentionem vocabularii reperit, itaque ab SALVIO nihil aliud petivit, quam ut ejus causa id solum describendum curaret, SALVIUS pro sua parte rem amanuensi cuidam committens mentionem vocabularii tantum fecit et amanuensis nihil praeterquam desideratum conscripsit. CORNIDES ipse, qui codicem originalem conspexit, textus silentio transivit. Quum anno 1873 iter facerem Venetias, id tantum propositum habui ut vocabularium cumanicum originale cum editione KLAPROTHI compararem, quamobrem magnum cepi ex codice gaudium animadvertens eum cum ultima voce vocabularii neutiquam terminatum esse, immo haud paucos textus cumanicos hucusque ineditos continere, qui nos indoli linguae cumanicae suppetiis lexicalibus multo magis imbuere possunt. Textus praedicti exceptis quibusdam aenigmatis praeces, litanias, capitula scripturarum sacrarum et doctorum ecclesiae christianae, hymnos et homilias a missionariis extraneis in commodum ecclesiae christianae e lingua extranea in verna ulam gentis cumanicae conversa complectuntur. Hac de causa crebro textuum e lingua latina in dialectum cumanicam conversionem cum indole linguae exemplarii originalis arctissime ligatam reperimus ac quosdam idiotismos constructionesque peculiares linguarum turcicarum in iis frustra quaerimus, nihilominus haec secunda pars codicis Venetiani nobis haud ita paucas proprietates dialecti cumanicae, quae jam dudum extincta et praeter codicem in paucis tantum reliquis conservata est, palam fecit. Hic singularis codex non solum verum thesaurum linguae cumanicae glossariumque persicum, sed in secunda parte haud paucas quoque glossas germa-

[1] «Magyarország Ethnographiája». Pag. 406.

nicas continet, in prima vero nonnullas glossas latinas et italicas exhibet, quae in glossariis Du Cangii et Diefenbachii desiderantur, de hisce formis Klaprothus ita dicit: «le latin même de cet ouvrage est curieux, et on y trouve plusieurs mots peu connus, qui pourraient former un petit supplément a Ducange, et qu'on parvient à expliquer à l'aide du persan et du coman, qui se trouvent à côté. L'ortographe de l'auteur est l'italienne.»[1] Nos in calce editionis nostrae praeter glossarium cumanico-latinum et persicum glossarium germanico-latinum et alterum latinum apponemus, in quo ultimo eas tantum formas in lucem publicam edimus, quae apud Du Cangium et Diefenbachium aut omnino desiderantur, aut saltem diverse scriptae reperiuntur.

Doctissimus Blau in dissertatione sua, quam in XXIX tomo miscellanorum societatis germanicae orientalis inseruit, de nova et emendata editione vocabularii cumanici ita scripsit: «Ich wiederhole, dass es bei der Bedeutung des ganzen Glossars für die türkische Volkssprache des 13. Jahrhunderts eine recht dankbare Aufgabe sein würde, wenn eine Akademie wie die St. Petersburger oder Wiener, oder eine gelehrte Gesellschaft, wie etwa die Deutsche Morgenländische, sich der Herausgabe der Venetianischen Handschrift nach heutigen Anforderungen der Wissenschaft annehmen wollte.» Quamquam editioni totius codicis cumanici multam operam dedi, tamen optime scio, eam parum respondere virorum doctorum exspectationi.

III.

Lingua cumanica emortua ad magnum emolumentum litterarum et historiae praeter codicem Venetianum in quibusdam glossis apud historiarum scriptores et peregrinatores, in dialecto bazarianica et in nonnullis vocabulis dialecti taticae *(ϑατεῖς)*, in quibusdam vocabulis dialecti turco-bosniacae, quae a sorore linguae cumanicae germana scilicet lingua bissena orta est, in dialecto

[1] «Mémoires relatifs a l'Asie», Tom. III. pag. 121.

nogaica et in quibusdam aliis dialectis kipčakiensibus, in reliquiis linguae Cumanorum Hungariae, denique in haud ita paucis nominibus propriis personarum et locorum nobis conservata est. In sequentibus fontes enumeratos separatim perscrutabimur.

Plan-Carpinus dicit Cumanos sui temporis Deum *cham* nominasse, cf. voces *han* i. q. *kan*, e. g. *čin hānimis* «verus Deus» pag. 138 cod. et *hanlek* pro *hanlïk* «regnum», quae voces in textibus codicis nostri passim occurrunt. Mongoli regem *chān* nuncupant, e. g. *cžin chān* «dominus rex», in lingua manǵuica *han* proprie imperatorem Chinae significat; in dialecto tungusica districti Nertschinsk imperator itidem *kàn* sonat (in plurali 1. *kasal* 2. *kàhal*). Apud Avaros, Kazaros, Bulgaros eadem vox sub forma duplici *khagan* et *khān* occurrit, cf. turcicum orientale خاقان et خان, hungaricum *Karchan* (corrupte *Karchas*) apud Constantinum Porphyrogenitum[1] nomenque *tarkan* (*Tárkány* nomen loci), quae ultima vox mihi ex توار — خان proprie «dux pecorum, jumentorum» contracta esse videtur, in forma enim latina «tavernicus» hungarico *tárnok* respondenti consona *v* adhuc exstat. Chazarorum quidam princeps item *Tarkhan* nominabatur.[2] Formam vero *karchan* ex *karachan* corruptam esse existimo et primam compositionis partem cum ćagataico قرا «pecus» e. g. قرا كله comparo, قرا خان enim in regionibus turcico-orientalibus princeps a se ortus dicitur,[3] ترخان vero in his regionibus homo nobilis nuncupatur, qui ad chanum liberum aditum habet et de oneribus decimarum et census exemptus est. Illud maxime persvasum habeo, duas expressiones turcicas *karchan* et *tarchan*, quarum originalis significatio plane convenit, temporibus antiquissimis ex primitivo more institutoque pastorum originem sumsisse, et hoc loco moneo, reges antiquissimos Babyloniae item pastores (*riu*) nominatos fuisse (cf. ποιμὴν «pastor» et «princeps»).[4] Fortasse ipsum nomen *cha-*

[1] «De Adm. Imper.» Cap. 40.

[2] V. Brosset «Histoire de la Georgie», I. pag. 156.

[3] V. *Bâbername* a Pavet de Courteille citatum.

[4] V. «Babylone et la Chaldée» par M. Joachim Menant. Parisiis, 1875. Pag. 50.

gan, *chân*, *hân* olim cum turcico-orientali *sakči* «excubitor», «pastor» eandem habuit significationem (ساغين «omne animal lactarium»), mihi quidem haec duo vocabula ad eandem radicem reducenda esse videntur, consona enim gutturalis *ch* interdum pariter atque *h* in linguis turcicis a sibilanti orta est.[1] Nomen principis Cumanorum KUTHEN, qui gentem suam tempore regis BELAE IV, in Hungariam introduxit, ex radice verbi turcici or. كوتماك derivatum instar kazanici *kötöüčc* proprie pastorem significabat.

Magister JOANNES de THUROCZ in suis chronicis Cunorum quendam ducem GYULAM nominat,[2] CONSTANTINUS autem exercitus Hungarorum ducem GYLAS nominatum fuisse dicit. Vox كلك, كلا in dialecto čagataica gregem animalium domesticorum significat, cum qua voce Hungarorum *gulya* «grex», *gulyás* «pastor vaccarum», «vaccarius» plane convenit, cf. etiam v. hung. *gyül* «convenit», «congregatur». STRITTERIUS et PETRUS HORVÁTH principem GYLAN de themate Paczinacitarum fuisse dicunt.[3]

BOZA apud Cumanos nomen cuiusdam potus fuit, de quo NICOLAUS OLAHUS ita scripsit: «In campis cumanicis, praeter vina advectitia, usum habent Cumani, cuiusdam liquoris, ex milio, et aqua, suo more expressi, quem *bozam* vocant.[4] Cf. čagataicum et osmanicum بوزه, cui in lingua uigurica et hungarica *bor* respondet.

Rubruquis in suo itinerario de Tartarorum alio potu mentionem fecit, quem *cosmos* nuncupavit et hic operis pretium existimo litteras regis Hungarorum STEPHANI quinti anno 1268 exhibitas adducere, in quibus sequentia continentur: «Quod cum BOCHOU, BENCH, BENCHE, et BETLEN filii LAURENTII de villa Bylok conditionarii nostri scilicet Tarnici — nostri, qui vulga-

[1] «Ueber die Sprache der Jakuten» von O. BÖHTLINGK, St. Petersburg, 1848 Pag. 182—183.

[2] Pars II. cap. 49.

[3] V. PETRUM HORVÁTH «de initiis Cumanorum», pag. 43.

[4] NICOLAI OLAHI «Hungaria». Cap. 18.

riter *kurmis Tarnuc* dicuntur».[1] Hic *kurmis* corrupte pro *kumis* scriptum est, cum quo *Prisci κάμος* optime convenit, cf. turcicum or. قيميز. STEPHANUS quintus, uti notum est, antequam rex Hungariae factus est, titulum domini Cumanorum habuit filiamque regis Cumanorum *Kuthen* in matrimonium duxit.[2] In aula ducis Transilvaniae et domini Cumanorum officium *Kurmis Tarnuc* minime est admirandum, anno enim 1268, quum STEPHANUS litteras a nobis adductas exhibuit, nondum coronam regiam adeptus erat. — In hymno latino «de sancto LADISLAO», eoque antiquissimo, duces exercitus cum. *bassae* nominantur (cf. osm. باشا) «Tu bassarum pavor eorum» (vid. apud cl. ARONEM de SZILÁDY «Középkori magyar költöi maradványok» pag. 278).

De dialectis bazarianica et tatica doct. BLAU in dissertatione «Ueber die griech.-türk. Mischbevölkerung um Mariupol» inscripta et paucos ante annos publicata diserte atque acute disputavit, ex qua dissertatione utile existimamus quaedam hoc loco proferre.[3] BLAU in hac re ope professoris universitatis Odessensis GRIGOROWITSH usus est, qui dialectos praedictas in ipsis locis, ubi adhuc vigent, diligenter perscrutatus est. GRIGOROWITSCH colonias Graecorum regionis circa urbem Mariupolin ex duobus diversis populis consistere dicit, nimirum ex Tatis et Bazarianis, hi antiquitus exarchiam Sugdaiae incolebant indeque in districtum Mariupolitanum migraverunt, ubi etiamnum *Tat* nuncupantur et quandam peculiarem dialectum graecam loquuntur, illi vero dialectum tartaricam loquuntur et de exarchia Chersonesi tauricae in regionem Mariupoleos venerunt. Quaedam nomina geographica locorum tempore praesenti a Bazarianis habitatorum etiam in Chersoneso taurica adsunt, e. g. nomina locorum inter *Sebastopolin* et *Tepe-Kerman*. GRIGOROWITSCH gentem Bazarianorum ex ALANIS originem sumsisse dicit, qui secundum CASTRENUM populis ugoricae originis adnumerandi sunt et uti jam AMMIANUS MARCELLINUS admonuit, ex

[1] V. JOANNIS JERNEY «Keleti utazás». Pestini, 1851. Pag. 291.
[2] V. STEPHANI GYÁRFÁS. «A jász-kúnok története.» Tom. II., pag. 286.
[3] Z. der D. M. Gesellschaft. Tom. XXVIII, pag. 576—583.

antiquissima gente Massagetarum promanaverunt cognomenque ex montium adpellatione ceperunt: «Alani ex montium adpellatione cognominati» (Lib. XXXI. cap. 2, §. 13). Nomen الا in dialecto kašgarica montem vel collem significat, cf. mongolicum *khanola* (اولوغ, اولوق «magnum», kazanicum *olo*). Constat de affinitate gentium turcicarum alanam cum cumanica arcte ligatam esse, sed quantum antiqua historicorum testimonia persequi possumus, Cumanos ab Alanis bene distinctos reperimus. Persvasum habeo, doct. BLAU *Bazarianos* recte Cumanorum progeniem opinari, hi enim in eadem regione habitant, quam antiquitus Cumani occupatam tenebant nomenque ipsum *Baxargan* in codice nostro Venetiano mercatorem significat. BLAU in illa dissertatione sequentes voces taticas originis turcicae enumerat, quarum una pars et in codice Venetiano legi potest:

1. *bathar* «palus», «stagnum» cf. turcicum *batak jer* «locus depressus», *batkak* «palus»; — hungaricum *mocsár* item ab eadem radice *bat* derivandum opinor.

2. *Zabun* «debile», cf. turcicum occ. زبون, quod ex lingua persica depromtum est, — haec vox etiam in dialecto bosniaca adest.

3. *Zavura* «aratrum», cf. bosniacum *zevre*.

4. *Narač* «pinus». In secunda vocis parte turcicum *agač* «lignum» continetur, cf. kaz. *narat*.

5. *Nochut* «cicer», russice горохъ, cf. glossam bosniacam *nohut* et formam cumanicam vocabularii Venetiani *noghut* (corrupte *noghuc* scriptum), quae forma etiam in respondenti columna persica adest.

6. *Saz* «stagnum», cf. kirgisicum *sas* idem. In quadam oratione secundae partis codicis cumanici pag. 151 vox *saz, sas* proprie lutum significat: *kökning miri etiz keydi jukturmey sazga tusti bis cigardi sasilarni öz jarkinin eksitmädi*, id est: «Dominus caeli carnem induit, illibatus in lutum se immersit, nos lutosos (illinc) extraxit, suum splendorem neutiquam diminuit». Cf. hungaricum *sár*, sibilanti enim dialectorum turcicarum in lingua hungarica liquida *r* respondet.

7. *Sabagi* «arator», cf. čagataicum سابان «aratrum», osmanicum *saban* idem, bosniacum *saban* vel *sapan* idem, *sapan-ok* «buris»,[1] kirgizicum *saban,* — čagataicum ساپ, jacuticum *ub* «manubrium», — koibalico-karagasicum *sapka* «falx foenaria».[2] Aratrum etiam in codice cumanico *saban* nominatur (pag. 8), quod nomen cum verbo *sürmäk* compositum «arare» significat, vid. loco citato:

«aro terram	*saban surarmen*
aravi	*saban surdum*
ara	*saban sur.*»

8. *Karanluk* «obscuritas», cf. čagataicum *karangku* «obscurum», cumanicum *charamac* «obscuritas», «nigredo».

9. *Čiče* «flos», cf. osmanicum چیچك idem, čagataicum چیچکاك «flos», «varioli», cumanicum *zizac* (in vocabulario codicis sub littera *f).*

10. *Čkur* «fossa» osmanice چقور, čagataice idem, Kazanice *čokor.* In dialecto cumanica *čokrak (čochrac, čohrah* scriptum) proprie fontem significat, e. g. *čohrah öz özindän el učun aha turur* «fons (ex se ipso) ob causam pacis (vel fortasse «populi») effluit», id est «fons ob causam pacis (vel «populi») sponte effluit» (pag. 145). Vocabulum *čukur* «fossa» etiam in dialecto bosniaca occurrit.[3] Clarissimus Blau quasdam voces taticas aenigmaticas dicit, e. g. vocem *rucho* «vestis», sed haec vox jam in antiqua lingua slavica *ruha* sonabat, cf. hungaricum *ruha* (graecum novum *ροῦχον).*[4]

Doct. Blau in dissertatione «Griechisch-türkische Sprach-Proben aus Mariupoler Handschriften»[5] quosdam textus dialecti bazarianicae publicavit, qui nobis nonnullas hujus dialecti proprie-

[1] V. O. Blau «Bosnisch-türkische Sprachdenkmäler» (Lipsiae, 1868). Pag. 288, 289.

[2] V. A. Castren «Versuch einer koibalischen und karagasischen Sprachlehre» (St. Petersburg, 1857). Pag. 158.

[3] O. Blau «Bosnisch-türkische Sprachdenkmäler», Lipsiae, 1868. Pag. 2 5.

[4] Die Slavischen Elemente im Magyarischen von Dr. Franz Miklosich. Viennae, 1871. Pag. 52.

[5] Z. d. D. M. G. Tom. XXVIII. Pag. 562–576.

tates notas faciunt. Quod ad denotationem sonorum turcicorum per litteras graecas attinet, eam cum transcriptione latina sonorum cumanicorum summopere convenire videmus, in his enim textibus Mariupolitanis litterae ج et چ per τζ notantur et in codice cumanico quoque iidem soni nonnunquam per duas litteras *cz* exprimuntur, e. g. in prima parte codicis *kiczi congulu bile* «humiliter», *uzcarmen*, in qua voce *č* per *zc* denotatur; — in textibus Mariupolitanis *š* interdum per σσ transcribitur et in codice cumanico haec transcriptio per *ss* itidem saepe occurrit, e. g. in parte secunda *tissisluhlarmen* etc.; — in textibus Mariupolitanis littera *b* nonnunquam more Graecorum per μπ transcribitur, etiam in codice nostro analogum hujus transcriptionis exemplum in columna persica observavi, ubi in forma *lambs* littera *b* praecedenti nasali fulciendae inservit (v. pag. 54); — in dialecto Mariupolitana *ḳ* saepenumero per χ notatur et eadem transcriptio etiam in nostro codice cumanico usurpatur, e. g. in parte ejus secunda *kirchma* «ovis tonsa», *kachna* etc., in aliis exemplis loco *ch gh* scribitur, e. g. *ghalgan* pro *kalgan* «remanens». Vox قايمقام in quodam textu Mariupolitano per χαϊμαχάμ transcripta est.[1] — Glossa cumanica *terac* «arbor» etiam in dialecto Mariupolitana adest *(τιρεκ)*.

Egregius litterarum orientalium cultor REINAUD populum باجناك apud ABULFEDÂM cum بوشناق nostrorum temporum eundem esse dicit, quam REINAUDII opinionem BLAU validis argumentis corroboravit clare demonstrans dialectum bosniacam dial. turcicarum orientalium nonnullas proprietates possidere. Antiquos Bissenos non solum turcicae originis esse, sed etiam cum Cumanis vinculis et linguae et originis arctissime ligatos fuisse inter omnes constat. ANNA COMNENA de Bissenis ita scripsit: *πρόσεισι τοῖς Κομάνοις ὡς ὁμογλώττοις.*[2] GEORGIUS CEDRENUS gentem Bissenorum plane *Uzos* nominat, quod nomen apud CONSTANTINUM

[1] BLAU, ueber Volksthum und Sprache der Kumanen. Z. d. D. M. G. Tom. XXIX. Pag. 569.
[2] Pag. 404 ed. Bonn.

semper Cumanos significat (cf. etiam nomen cujusdam ducis Cumanorum *Uz-ur*,[1] qui tempore LADISLAI IV. in uno ejus diplomate de anno 1279 memoratur). CEDRENUS de Bissenis ita scripsit: *τὸ τῶν Οὔζων ἔθνος· γένος δὲ καὶ οὗτοι Σκυθικὸν καὶ τῶν Πατζινακῶν εὐγενέστερόν τε καὶ πολυπληθέστερον.* Temporibus antiquissimis Cumani (Uzi) et Bisseni regiones continuas habitabant et uti saepe evenit, quamquam arctissimo affinitatis ligamine conjuncti fuissent, tamen se invicem crebro perquam sanguineis bellis petiverunt. Tandem Bisseni e patria sua anno 894 vel 899 ab Uzis et Kazaris expulsi contra Hungaros in Lebedia impetum facientes eos ad novam patriam quaerendam impulerunt. Pars Bissenorum in antiquam patriam redux cum Uzis in unam eandemque gentem confluxit, de qua re CONSTANTINUS ita scripsit: *καὶ τοῖς λεγομένοις Οὔζοις συνῴκησαν καὶ μέχρι τοῦ νῦν εἰσιν ἐν αὐτοῖς ἔχοντες τοιαῦτα γνωρίσματα ὥστε διαχωρίζεσθαι αὐτοῖς καὶ νοεῖσθαι τίνες τε ἦσαν.* CONSTANTINUS vocem *κάγγαρ* principalium Bissenorum trium tribuum peculiare nomen dicit, easque tres tribus sequenti ordine enumerat: 1. *Ἰαβδιερτίμ* 2. *Κουαρτζιτζουρ* 3. *Χαβουξιγγυλα.* Nominis *Jabdiertim* secunda pars etiam in nostro codice occurrit, in quo *erdem* virtutem, artem significat, cf. hungaricum *érdem*, manĝuicum *erdemu* «virtus», «meritum», mongolicum *erdem* idem. Bisseni cum Cumanis non solum in antiqua Bissenorum patria, sed etiam in magna Cumania et Hungaria temporum lapsu tandem in unam eandemque gentem confluxerunt. Bissenorum quaedam castella ad flumen Danastris voce *kat* denominantur, quae vox in dialecto chvarismica moenia significat,[2] — eadem vox etiam in nomine cujusdam loci Cumaniae hungaricae apparet, videl. *Perkat*, id est *birkat* «unum murum». Doct. BLAU in dissertatione de lingua et origine Cumanorum sequentes voces bosniacas cum respondentibus cumanicis comparavit 1. *jygmak* «congregare» cum cumanico *yiarmen, iydim*, quas voces BLAU secundum editionem KLAPROTHI *yarmen, jydim* scripsit 2. *kov-*

[1] Proprie «dominus *Uz*». Quod ad vocem *ur* pertinet, cf. hungaricum *úr*, bulgaricum urъ.

[2] Z. d. D. M. G. Tom. XXIX. Pag. 558.

mak «propellere» cum kumanico *coarmen* et formas a KLAPROTHIO perperam *cordum, corgil* editas in *covdum, covgil* correxit, at quod scire minime potuit, codex originalis lectiones *coydum, coygil* exhibet, cf. turcicum or. قويماق, — قووماق chiv. هايتاماق, hungaricum *hajtani* «pellere» 3. *buyan* «regricium» cum cumanico *buyu.* Sed hic annoto, in codice loco «regricium» KLAPROTHI «reqrciû» scriptum esse, quod fortasse ex forma «liquiricia» infimae latinitatis ortum est 4. *tegne* cum cumanico *tegana* «lavellum», cf. hungaricum *teknő* «labrum». Castelli *Bender* antiquius nomen *Techina, Tegina* erat, de qua arce MARTINUS BRONOVIUS anno 1579 ita scripsit: «. . . . Techinam oppidum, et arcem Turcicam, non ita pridem ad confluentem Nestri munitam, et ibi Techinienses vel Moldavici in Nestro trajectus aliquot, recta in campos reperiuntur.»[1] Non solum oppidum atque arx Techinae, sed tota vallis antiquitus propter figuram ejus topographicam labro perquam similem *Tekina* nuncupacta erat 5. voces *karaveś* «serva», *kuma* «pellex» cum cumanico *caravas* et *cum.* Annoto, in codice *cu* et non *cum* scriptum esse 6. *kepac* «brenum» cum cumanico *chebac.* Vox «brenum» apud DU CANGIUM et DIEFFENBACHIUM non reperitur.

Gens nogaica, quae in iisdem regionibus habitabat, quam paulo ante Cumani occupatam tenuerunt, se sub duce *Noghai* jam anno 1261 a jugo mongolicae dominationis liberam proclamavit. *Ǵengiz* anno 1224 proceres et cognatos suos in urbe *Samarkand* congregavit, ut antiquo more mongolico in comitiis *kuriltai* nuncupatis ingens regnum inter filios suos divideret, in qua regni divisione *Batu* praeter Chorasmiam *(Chahresm)* regiones Dešti Kïpčak obtinuit.[2] Liberatio gentis nogaicae cum 37 tantum annis post instaurationem regni *Batu* accidit. *Ascellinus* refert, Cumanos vel saltem multos ex iis a Mongolis fugitivos tandem in pristinam patriam reversos esse, GVILLIELMUS vero RUBRUQUIS aperte dicit, Cumanos ante irruptionem mon-

[1] «Descriptio Tartariae» apud SCHWANDTNERUM. Tom. I. pag. 319.

[2] Geschichte Bochara's oder Transoxaniens von HERMANN VÁMBÉRY. Stuttgart, 1872. Tom. I, pag. 149.

golicam in vastissima regione inter flumina Tanaim et Borysthenem[1] habitasse. Persvasum est mihi cum Cumanis et Bissenos antiquam patriam recuperasse, in nomenclatura enim pagorum nogaicorum diversa nomina cum *Kegenes* composita reperiuntur, quorum compositorum secunda pars *(Kegenes)*, Georgio Cedreno teste Bissenorum cujusdam ducis nomen erat, quem ducem Cedrenus genere obscurissimo nullisque natalibus, sed bello praestantissimum fuisse dicit.[2] Doct. Jerney in suo itinerario sequentes pagos enumerat, quorum nomina per *Kegenes* terminantur:[3] 1. *Karru kegenes* 2. *Ǵansur Kegenes* 3. *Ǵantrün Kegenes* 4. *Taš Kegenes* 5. *Tuske Kegenes.* Originalem hujus nominis formam *kengeš* opinor, quod čagataice «consilium» significat, ex qua forma per metathesim litterarum bissenicum *Kegenes* facillime oriri potuit. *Abul-Gâzi* ministrum principis: *kengesli* nuncupat, v. locum sequentem پادشاهلار وکینکاشلیلارنینک اصلی نی etc.[4] Nomen vero cujusdam pagi nogaici *Kanglera* trium praestantissimarum bissenicarum tribuum honorificam appellationem *Kangar* in memoriam reducit. Tribus nogaica, uti viri docti observaverunt, ex confluxu Cumanorum, Bissenorum et Mongolorum originem duxit, quae origo etiam in nomenclatura pagorum evidenter perspici potest, namque in ea praeter nomina cumanica et bissenica etiam aliquot mongolica occurrunt, e. g. *Sagaltai* etc. Nomen loci *Akus* cum nomine cujusdam ducis Cumanorum plane convenit, de quo duce Thuroczi in «Chronica Hungarorum» ita scripsit: «in primo autem impetu, rex (scilicet sanctus Ladislaus), ducem Cunorum, nomine *Akus*, percussit.»[5] Prof. Vámbéry ex libro «Urus-tatar elif-bajy, istichraǵ ejlauǵi *Bin Vahhab*» inscripto atque anno 1852 in urbe Kazan publicato quasdam cantiunculas in commentariis linguisticis academiae hungaricae publicavit, quarum linguam libri anti-

[1] Danapris.

[2] Historiarum comp. Bonnae. Tom. II, pag. 582.

[3] Keleti utazás. Tom. II, pag. 126.

[4] In glossario Pavet de Courteille.

[5] Pars II. cap. 57. Apud Schwandtner. Tom. I. pag. 272. V. Jerney, o. c. pars II. pag. 127.

quus possessor, quidam *'âlim* ex gente nogaica a VÁMBÉRY de peculiari libri indole interrogatus nogaicam esse dixit. Iam primo adspectu dialectum cantiuncularum praedictarum dialecto kazanicae in quibusdam phonologiae proprietatibus respondentem esse vidimus. Dialectum cumanicam quoque, quantum eam ex codice Venetiano novimus, cum kazanica arctissima affinitate conjunctam esse in hac nostra codicis editione saepe observavimus. Quod ad partem phoneticam cantionum nogaicarum, pro consona initiali *j* in iis consonam *ǵ* invenimus, e. g. جرلا «canta» loco čagataici بيرلا, — جافراق «folium» loco يافراغ, — جير «terra» loco يير, — جيل «ventus» loco ييل etc., quae formae in XX stropha cantionum conjunctim occurrunt:

جافراقلر توشه جيرلرکه
کوزکی قطی جيللرده
صاغنامن انکا صارغايمن
جابوغامن جاطوق جيرلرده

Doct. GVILLIELMUS SCHOTT optime observavit, voces ultimae lineae hujus strophae alliterationem efficere.[1] In dialecto kazanica hanc consonarum permutationem saepe observamus (e. g. *ǵir (ǵ = ژ), — ǵazïu* etc.) eaque etiam in transcriptione latina codicis Venetiani interdum occurrit, e. g. *gichildim* «lapsus sum» loco čagataici ييقلديم, cf. kazanicum *jïgïl-* «labi», *jïk-* «demoliri». Eadem permutatio in dialectis kirgizicis notissima est, e. g. *ǵil* «annus» loco *jil*, *ǵaman* «malum» loco *jaman*, *ǵürek* «cor» loco *jürek*. Pluralis tertiae personae praesentis توشه cum forma singularis plane convenit, eandem convenientiam etiam in codice nostro Venetiano observamus (pag. 143 etc.). In dialecto nogaica nonnullas voces mongolicas usum obtinuisse satis constat, in hac quoque re dialectus nogaica et cumanica inter se conveniunt, namque in parte prima et secunda codicis nostri quaedam voces tantum auxilio linguae mongolicae explicari possunt, e. g. in pag. 140 vox *olbek,* quod idem est cum mongolico *elbek, elbeg* «abundantia». De significatu cuma-

[1] 6. Juli 1868. Sitzung der philosophisch-historischen Klasse. Pag. 497.

nici *olbek* dubitare non possumus, in versione enim interlineari latina haec vox ut «abundantia» explicatur:

de tua abundantia — vult — gratis
Ave kiz olbekligingdā kī tilesa alir raygan

id est: *Ave kïz, ölbekligingdan kim tilesä, alïr rajgan.*

Cumanicum *bahatur* ex mongolico *baghator* depromtum est, in dialecto čagataica enim *batur, bator* باتور occurrit, quod cum hungarico *bátor* optime congruit, cf. manǵuicum *baturu*, nogaicum *matur* «pulcher», kazanicum *matïr*. Cumanicum *bahadur* in hoc textu inveni: *Bu beyimisni ögelim sn̄ tabuhni kilalim bahadur sen dagelim* etc. «Dominum nostrum laudemus, tibi servitium praestemus, te potentem esse dicamus» (in pag. 145). In dialecto nogaica et kazanica *matur* non animosum, sed proprie pulcrum significat, cf. quod ad permutationem harum notionum, svedicum *vackerhet* «pulcritudo», *vackra flicka* «pulcra *puella*»,[1] et graecum *καλὸν*, e. g. *καλὰ ἔργα* «facinus audax in bello.»

In terra nogaica et in regionibus adjacentibus haud ita pauci tumuli reperiuntur, quos etiam ipsi Russi meridionales vocabulo turcico *kurgan* nuncupant. Hos tumulos Cumanorum et Bissenorum sepulcra esse antiqui peregrinatores diserte dicunt; Rubruquis in descriptione itineris ad Khanum mongolicum Mangu anno 1253 de tumulis inter Tanaim et Borysthenem ita scripsit: «Cumani faciunt magnum tumulum super defunctum, et erigunt ei statuam versa facie ad orientem, tenentem ciphum (sic!) in manu sua ante umbilicum».[2] Scriptores satyrici romani Juvenalis et Martialis hunc scyphum «cumanam» dicunt. Jam antiquissimis temporibus apud Scythas ponticos scyphum in cingulo portandi mos invaluit, de qua re Herodotus ita scripsit: *ἔτι καὶ ἐς τόδε φιάλας ἐκ τῶν ζωστήρων φορέειν Σκύθας.*[3] Hujus generis scyphus a Graecis *σκύθος* denominatus est. In codice nostro Venetiano pag. 160 glossa cumanica *kurgan* germanice

[1] Schott in dissertatione praedicta, pag. 501.

[2] Recuiel de Voyages. Tom. IV. Pag. 237. V. Jerney, Tom. II. Pag. 98.

[3] Lib. IV. 8—10. V. doct. Emerici Henszlmann «Tanulmányok a góthok müvészetéröl.»

per *en gihoft grap* et *sin,* id est «statua» per *des todin bilde* explicatur; قورغان in dialectis turcicis orientalibus proprie «castellum», «arcem», *sïn* vero čagataice sepulcrum, kazanice autem «idolum», «simulacrum paganum», «statuam» significat.[1] Inter glossas cumanicas ad sepulturam pertinentes scyphus statuae non memoratur, sed vox *iv* germanico *des toden hws, kesenä* item, *kapsa* germanico *dilade,* id est *die Lade* explicantur. In capitulo vocabularii «res quae pertinēt ad mešam» inscripto voci latinae «fiela» pro «phiala» *(φιάλη)* scriptae in parte cumanica 1. *giltrin* 2. *sisa* (id est *šišc)* respondent. Fortasse scyphus in cingulo portatus itidem una vel altera harum vocum denominatus est. Ceterum in hoc capitulo voci latinae «ciatus» pro «cyathus» scriptae *(κύαθος)* in parte cumanica *piala* respondet, que vox sane e graeco *φίαλη* depromta est. In inventario quodam hung. de anno 1609, die 12 octobris quaedam urcei forma *kun korsó* «urceus cumanicus» nuncupatur (vid. apud baronem RADVÁNSZKY «Magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. században», Budapestini, 1879. Tom. II. pag. 139).

RUBRUQUIS in suo itinerario Cumanos interdum «Capchac» appellat, ita e. g. locis sequentibus: «Et inter ista duo flumina in illis terris, per quas transivimus, habitabant Comani *Capchac,* antequam Tartari occuparent eas». Iterum «Quae tota inhabitabatur a Commanis *Capthat* (sic!)».[2] Tribus kïpčakiensis ramum quendam stirpis Turcarum ÖZBEG denominatorum effecit, cujus stirpis antiquissima patria probabiliter in terris fluminibus Ural et Emba adjacentibus quaerenda est.[3] Haec stirps turcica, quam VÁMBÉRY cum elementis mongolicis permixtam existimat, nomen ÖZBEG tandem tempore noni principis ex genere *Güği* ÖZBEG nominati sibi in honorem tanti principis e communi consensu attribuit. Nomen اوزبك proprie sui juris hominem signi-

[1] Prof. BÁLINT in vocabulario kazanico vocem *sïn* perperam arab. originis esse dicit.

[2] Recueil de Voyages. Tom. IV. Pag. 219, 246. JERNEY. Tom. II. Pag. 99.

[3] Geschichte Bochara's oder Transoxaniens etc. Zum erstenmal bearbeitet von HERMANN VÁMBÉRY. Tom. II. Pag. 36.

ficat. Ceterum nom. Özbeg et Uzorum dominum significare potest (cf. nom. Uzur). Jam doct. Blau recte admonuit, linguam cumanicam vocabularii Venetiani cum dialectis stirpis Özbeg (اوزبك تركيسى) arctissime ligatam esse, hinc sequitur celeberrimum Rubruquis non ita valde deceptum fuisse, quum Cumanos nomine *Capchac* appellaverit, Cumani enim et tribus kipčakiensis procul dubio ex una eademque stirpe originem sumserunt. Potentissimus Mongolorum Chaganus *Gingis* imperii sui eam partem, quae etiam vastissimum دشتى قيپچاق continuit, post mortem filii *Gügi* nepoti *Batu* donavit, cujus victoriosa progenies temporum decursu devictorum populorum turcicorum in illis terris habititantium linguam, instituta et mores sensim adoptavit, quae lingua turcica procul dubio cum Cumanorum Bissenorumque lingua una et eadem fuit, Julianus enim ex ordine praedicatorum, quem rex Béla IV anno 1239 ad Chanum mongolicum cum litteris misit, responsum Chani per quendam Cumanum, aut saltem cumanicae linguae peritum in linguam hangaricam convertendum instituit: «In hac Ungarorum terra dictus frater invenit Tartaros, et Nuncium et interpretem Tartarorum, qui sciebat ungaricum et cumanicum idioma».[1] Özbegi tandem sec. XVI ex antiqua patria emigrantes vasto trium chanatuum territorio consederunt. Blau recte admonuit, inscriptiones turcicas numorum Chanorum kipčakiensium a tempore Özbek secundum omnem probabilitatem in dialecto cumanica codicis Venetiani scriptas fuisse;[2] Blau tres tantum inscriptiones adducit, quae in numismatica orientali doctissimi Fraehn legi possunt, videlicet قوتلوغ بولسون «quod felix sit!» اون التى دانك «sedecim *dangi*», ينكى پول «moneta nova». Quod ad formam *kutlug* pertinet, cf. verbum cumanicum *kutïlmak*, quod in parte codicis secunda interdum vice substantivi fungitur. Vox *denk* cum prima parte vocis cumanicae *tengdes* «coaequalis» plane convenit, v. pag. 144 codicis: *atanga tengdes olturding* «patri tuo coaequalis residisti» (cf. turc. or. تينك «aequale»).

[1] V. Georgii Fejér cod. dipl. Tom. I. de anno 1165.
[2] Z. d. D. M. G. Tom. XXIX. Pag. 586.

IV.

In antiquis hymnis latinis et hungaricis sancti LADISLAI Cumani interdum Tartari nuncupantur, ita in hoc fragmento hymni «de sancto LADISLAO» hungarici: Te tatároknak vagy megteréje. — — — — — — — — — — — — Terekek mondottak feld félelmének. (vid. apud cl. ARONEM de SZILÁDY «Középkori magyar költői maradványok», pag. 22) et THUROCZY in suis Chronicis, Cumanorum a rege STEPHANO II in Hungariam receptorum summum ducem itidem *Tatar* nominat: «Rex autem STEPHANUS, diligebat Cumanos tunc temporis; quorum dux nomine *Tatar*, qui a cede imperatoris (Graecorum), cum paucis, ad regem fugerat» etc.[1] Hoc factum anno 1129 obtigit. Episcopus Milkoviensis THEODORICUS in litteris ad Siculos datis ita scripsit: «Spiritus S. non respicit sermonis inter Siculos et Cumanos discrimen» JULIANUSque ex ordine praedicatorum linguam hungaricam in sequentibus a cumanica expresse distinxit: «In hac Ungarorum terra dictus Frater invenit Tartaros, et Nuncium et interpretem Tartarorum, qui sciebat *ungaricum* et *cumanicum* idioma».[2] Magister autem ROGERIUS regem Cumanorum KUTHEN ait principio in Hungariam solum venisse, ut linguam vernaculam Hungarorum addisceret.[3] In annalibus ordinis Minoritarum quidam missionarius refert: «Ego vero, consilio habito, prius volui linguam terrae addiscere, et per gratiam Dei addidici linguam Cumanicam et literaturam Uiguricam, qua quidem lingua et literatura utuntur communiter per omnia regna ista»,[4] in collectione vero legum eccelsiasticarum regni hungarici expresse observatur, monachos ordinis St. DOMINICI et St. FRANCISCI de Assisi obstringi, ut linguam cumanicam quam primum addiscant, alliceantque Cumanorum animos ad Christianorum sacra amplectenda. Rex SIGISMUNDUS aliquando

[1] Pars secunda, cap. 57. Apud SCHWANDTNER. Tom. I. pag. 57.

[2] V. GEORGII FEJÉR Cod. dipl. Tom. I. anno 1165.

[3] Carm. miser.

[4] Romae. Tom. VII. Pag. 206—207.

constituit, ut Hungari linguae cumanicae ignari a limine regio paululum secederent: «Jubente aliquando Sigismundo imperatore, secedere paululum omnes, qui cumanum nescirent.» [1] PLAN CARPINUS Jugurum mentionem faciens de iis ita scripsit: «Apud Jugures est fons et radix idiomatis Turcici et Cumanici.» [2] Terram *Ugra*, *Jugra*, uti notum est, etiamnum diversae tribus turcicae stirpis baškiricae inhabitant. ALBERICUS in chronicis anno 1246 conscriptis [3] pariter ac scriptor quorundam chronicorum bohemicorum Cumanos Tartaros dicit. [4] Denique antiquus historiographus Hungariae ISTVÁNFI de Cumanis disserens narrat, eos suis temporibus Tartaros nuncupari. Cum his testimoniis EDRISI optime convenit affirmans linguam bissenicam a baškirica, id est hungarica differre, scimus enim linguam bissenicam et cumanicam inter se arctissimo affinitatis vinculo ligatas esse. Sed quid plura, habemus enim hujus rei luculentissimum testimonium in oratione dominica Cumanorum Hungariae atque in quibusdam aliis fragmentis antiquae linguae cumanicae a Cumanis per longissimum tempus religiose conservatis nec non in haud paucis nominibus propriis personarum et locorum, quae omnia satis superque demonstrant et comprobant, linguam Cumanorum Hungariae ab hungarica plane diversam fuisse. Ad hoc testimonium accedit, quod quaedam vocabula non ita pauca procul dubio turcicae originis in lingua hungarica, secundum omnem probabilitatem e lingua cumanica in hungaricam irrepserunt, e. g. *csanak*, in vocabulario cumanico *čanac*; *kazan*, in vocabulario cumanico *chaxan*; *csulak* «vas ansatum», *kulak*; *pite, almás pite* quoddam cibi genus apud Cumanos Hungariae usitatissimum, turcice *alma pitesi*; *Kása* «pulmentum», «puls miliacea», qui cibus secundum MARTINUM BRONIOVIUM etiam apud Tartaros kipčakienses usitatissimum hominum agrestium alimentum fuit, de qua re BRONIOVIUS regis Poloniae legatus in hunc modum

[1] AENEAS SYLV. Operum pag. 595 et seq.
[2] GEORGII FEJÉR «A kunok eredete», pag. 54.
[3] LEIBNITII Access. hist. Tom. II. pag. 571—2.
[4] MENCKEN «Script. rer. Germ.» Tom. III.

scripsit: »Nobiliores tamen, carnes cibum, vinum crematum et mulsum potum habent, agrestiores vero pane carent, verum milio concusso lacte et aqua diluto, quem *Cassa* vulgo nominant, pro cibo, pro potu lacte equino et caseo utuntur» [1] etc.

Secundum Thunmannum Stephanus Varró, membrum legationis Cumanorum et Jazygum, quae legatio anno 1744 ad limina reginae Mariae Theresiae Viennae apparuit, fuit ultimus Cumanorum, qui aliquam cumanicae linguae habuit notitiam. Sed hanc notitiam, ad orationem dominicam, quasdam breves salutationes et preces restrictam fuisse, ego quidem pro certo habeo. Dugonics in libro «Etelka» inscripto diserte dicit, Johannem Nánási assessorem in urbe *Fülöpszállás* tertio seculi praecedentis decennio in schola pueros «pater noster» cumanicum ediscere severe jussisse.[2] Idem Nánási anno 1744 simul cum Varró a parte minoris Cumaniae ad aliquot privilegia obtinenda Viennam missus cum sedecim annis post iter factum anno 1760 obiit. Discipuli scholae Fülöpszállásiensis «pater noster» cumanicum late longeque divulgantes copias ejus ab iis et nonnullis auditoribus descriptas per totam terram Cummaniae diffuderunt, ita effectum est, ut jam anno 1774 Gabriel Terbölcs et alii aliquam copiam orationis facile sibi acquirere possent.[3] Stephanus Bankós Fülöpszállásiensis eodem anno «pater noster» cumanicum Pestini coram multis recitavit.[4] Collegium Debrecziense duas orationis copias quo anno acquisiverit, non liquet, exemplar vero Kun-Szent-Miklosiense, quod in quodam protocollo archivi municipalis exstat, uti mihi videtur, ex antiquiori protocollo in novum transumtum est. Thunmannus in illa, quam diximus, dissertatione duas collegii Debrecziensis copias publicavit, prof. Vámbéry autem in dissertatione «Kun miatyánk»

[1] Broniovii Mart. Descriptio Tartariae. Apud Schwandtnerum. Scriptores RR. Hung. Lipsiae, 1746. in fol. Tom. I. pag. 833. V. Jerney l. c. Tom. I. pag. 296.

[2] Pestini, 1805 in 8. Tom. II pag. 481.

[3] J. Jerney «Keleti utazás», Tom. I. pag. 288.

[4] Dugonics «Etelka» ed. alt. Tom II. pag. 481. Jerney l. c.

inscripta copiam Debrecziensem a Jerney publicatam emendandam instituit. Dugonics in libro «Etelka» primum anno 1788 publicato quinque orationis copias edidit, Antonius vero Gévay in collectione manuscriptorum rariorum jam undecim copias congessit. In sequentibus minus defectivam copiam Debrecziensem Kun-Szent-Miklosiensi paulo correctiori unam juxta alteram collocantes comparabimus:

bezén attamaz kenze kikte
bezen attamaz kenze kikte

---

szen leszen szen adon
szenlészen, szen ádon (apud Jerney: *adon*)

---

dösön szenküklon
dösön szen küktön (non *küklon*,
quam formam Jerney habet)

— — — nicziegen gérde ali kékte
nitziégen, gérde, ali kékte

---

bezén akomozne oknemezne berbezge pitbütör küngon
bezén akó mezne, okné mezne, bergézge, pitbütör küngön
(apud Jerney: okomuzne okne mezne hergezge pitpütor —)

---

il bezen ménemezne neszembezde jermezbezge utrogergenge
il bézen méne mezne neszem bezde, jer mezbezge utrogergenge

---

iltme bezne olgya manga
iltme bezne, otgyamanga

---

kutkor bezne álgya manna
kutkor bezne, algya manna

---

szen borsong boka csalli bocson igye tengere
szen borsony (Jerney *borson* scripsit), boka csalli, bótson

(Jerney haud recte *bocson* edidit) igyi tengere Ammen («Ammen» apud Jerney desideratur).

Vámbéry in illa dissertatione,[1] uti jam annotavi, textum paulo correctiorem Debrecziensem emendandum suscepit, sed non omnia ei ex sententia successerunt, immo quaedam emendationes ejus contra naturam et indolem linguae cumanicae, quantum eam ex codice Venetiano novimus, plane repugnant. Vámbéry orationem dominicam in hunc modum correxit:

Bizim atamiz kim sen kökte
sentléssen adïñ
dözünsen könglün ničekim žerde eile kökte
bizim ekmemizni ber bizge . . . . küngön,
al bizim günemizni nižen bizde žermiz bizge ötrü gelgenge,
iltme bizni al žamanga
kutkor bizni al žamandan
sen bar sen iže tengri

Orthographiam praecedentis textus non solum ab originali Debrecziensi, sed etiam a ceteris textibus, quos novimus, plane alienam esse, quisquis videt. Palaeographia multum abhorret a vocalium tam violenta permutatione. Octo exemplaria Jerney in scriptione *e* loci *i* inter se prorsus concordant, quam ob rem plane tentamen temerarium est hanc perfectam concordantiam pro nihilo putare. Ipse Vámbéry dialectorum turcicarum peritissimus loco citato observavit, orthographiam textuum «pater noster» cumanici a Jerney editorum phonologiae dialectorum baškiricarum, nominatim nogaicae et crimicae prorsus respondere et uti optime novimus, in iis dialectis pariter atque in kazanica vocales *e* et *i* inter se permutari solent. Auctor vocabularii cumanici codicis Venetiani et missionarii germanici, qui magnam secundae sectionis partem scripserunt, vernaculam dialecti cumanicae pronunciationem recte et consequenter denotandam crebro non curabant et praecipue in transcriptione vocalium saepe a verro aberra-

[1] Nyelvtudományi Közlemények. Tom. IX. Fasc. III. Pag. 215—219.

bant, attamen in trascriptione nonnullarum codicis glossarum vocales *e* et *i* contra praesentem usum özbegianum inter se permutatae reperiuntur, e. g. *eki* loco *iki*, — *eregirmen* juxta *eriktim* «abominatus sum», cf. čagataicum *irikmäk*, — *elelic* loco *il* «pax», — *el* loco *il* «populus», — *emdi*, cf. osmanicum *imdi*, — *enč* loco *čag. ing*, *erir* loco čag, *irür* «est» etc. Hanc eandem rem videmus in diversis manualium kazanicorum editionibus, in prima enim editione orationis dominicae de anno 1862 loco *isemeng sineng* (rectius *sineng isemeng*) *isiming sining* legitur, at in ultima editione ejusdem orationis de anno 1868 jam *isemeng sineng* scriptum reperitur.[1] Ceterum in ipsis dialectis čagataicis permutatio vocalis *e* cum *i* haud ita raro occurrit, e. g. *ertä* «mane», quod in quibusdam dialectis *irtä* sonat; vocalis *e* dialectorum čagataicarum saepe *i* dialecti kašgaricae respondet. «Pater noster» cumanicum in terra Cumanorum filius ab ore patris accepit et quamquam generationes recentiores formas vocabulorum obsoletas et quod ad etymon vix intelligibiles tandem aliquantum corruperunt, tamen genuinam sonorum pronunciationem aequis auribus acceptam ab omni corruptione solicite custodiebant. E contrario auctores extranei codicis cumanici potius formas grammaticales vocabulorum, quam sonum respicientes vernaculam linguae cumanicae pronunciationem haud ita raro alterabant. Vámbéry non solum partem phoneticam, sed etiam formas vocabulorum orationis ad normam linguarum čagataicae et osmanicae transmutavit, in locum glossarum parum notarum rariorumque vel saltem non ita multum usitatarum alias in orientalibus et occidentalibus dialectis usu tritas substituit ac formam *pitbütör* plane omisit. Idem loco *kikte* «in caelo» *kökte* scripsit, at octo exemplaria a Jerney edita in transcriptione vocalis *i* (proprie *ü*) optime concordant. In codice quoque Veneditiano *ö* et *ü* inter se nonnunquam permutantur, e. g. *üzdi* pro *özdi*, *söüncü* pro *süjüncü*, *ülеb* pro *öleb*, *böri* «lupus» pro *büri*

[1] V. Gabrielis de Bálint «Kazáni tatár nyelvtanulmányok». Fasc. III. Pestini, 1877.

etc., in dialecto vero kazanica haec permutatio communiter obvenit, e. g. *kük* «caelum», *söjönče*, *ül* —, *üz* etc. VÁMBÉRY *ali* in *eile* transmutavit, at in «pater noster» cumanico codicis Venetiani hoc loco item *alley* scriptum est: *koctä alley ierda*, cf. kazanicum *alaj*. VÁMBÉRY vocem *oknemezne* in *ekmemizni* transmutavit, at codex cumanicus hoc loco *ötmäckimizni* habet, cf. formam turcicam or. *ötmäk*, mongolicam *ödmäk*. Formam *méne mezne* VÁMBÉRY in *günemizni* alteravit, at mihi haec mutatio perquam temeraria videtur, formamque *mene* potius cum osmanico *fena* «malum» comparare mallem (cf. hungaricum *fene* «truculentum» etc.) Vocem *pitbütör*, quam VÁMBÉRY a textu plane exclusit, cum بتون بتون «perfecte», «plene» comparandam existimo. De ultimis textus vocibus, quae manifesto eulogiam continent, VÁMBÉRY duas contrarias opiniones protulit 1. voces *szen borszony* — — — *igyi tengere* cum *sen bar sen* — — — *iže tengri* transcripsit, id est «quia tu es — — — dominus deus», voces vero *boka csalli bocson* vel *botson* sibi prorsus ignotas esse dicit 2. eas simul cum praecedentibus conclusioni orationis dominicae secundum MATTHAEUM «quia tuum est regnum» etc. respondentes dicit. Hae duae opiniones se invicem tollunt, voces enim notae in eulogia orationis cumanicae a conclusione MATTHAEI plane differunt, ignotae vero, si vere ignotae fuerint, ad nihilum recederent.

Boka csalli, botson vel *bocson* mihi turcico orientali بوكا چاليق بوتاو سن respondere videtur, id est «potens, (improborum) percussor et fortis es», cf. locum psalmi: «quia, quem tu percussisti, persequuntur etc. [1] Cum hac conclusione optime 8 v. psal. XXIV. convenit: — — — — — «Jehova robustimus et potentissimus; Jehova potentissimus bellator», in textu originali: — — — —

יְהוָה עִזּוּז וְגִבּוֹר יְהוָה גִּבּוֹר מִלְחָמָה

Itaque totam conclusionem in hunc modum vertendam existimo: «tu es potentissimus punitor, robustissimus dominus Deus», — hae voces sane conclusioni orationis secundum

[1] 69, v. 27.

Matthaeum minime consentaneae sunt. Ecclesiae protestantes, uti notum est, orationem dominicam secundum Matthaeum recitare solent, scilicet cum vocibus: «quia tuum est regnum, et potentia, et gloria, in saecula. Amen»[1] concludunt, quamobrem Vámbéry orationem post tempus reformatorum a quodam missionario protestanti in linguam cumanicam conversam dicit. At, uti vidimus, voces citatae cum conclusione secundum Matthaeum minime conveniunt, ideoque tota sequela, quam ex consensu duorum textuum reapse non existenti Vámbéry deduxit, ad nihilum recedit, quin etiam hoc consensu posito equidem sequelam praedictam talem existimo, ac siquis ex conclusione orationis Tungusorum ochočkicorum secundum evangelium Matthaei: Тэ́ми Хйнни бйшни царство etc. suspicaretur eos protestantes esse. «Pater noster» kazanicum in catechismo ab anno 1868 cum vocabulis *Sineke patšalïk* etc. terminatur, sed hoc nihil impedit, quominus ea Turcarum kazanicorum pars, quae christianismum adepta est, ecclesiae orientali graecae annexa sit. Quasdam orationis voces Vámbéry optime interpretatur 1. *sentläššän* «sanctificetur» ex hungarico adjectivo *szent* «sanctum» derivatum dicit, sed hic annoto, octo exemplaria a Jerney publicata formam *szen* exhibere et suffixum: *la* scriptum esse, verborum enim denominativorum turcicorum suffixum *la*, *lä* et non *las, läs* sonat, quod ultimum tunc tantum usurpatur, quum actio reciproca significatur, e. g. *dostlašmak* «conjungere amicitias», — čagataicum *jakalašmak* «se invicem per collum corripere» etc. 2. *dözünsen* Vámbéry apposite cum verbo turcico orientali *tüzmäk* «ordinare» comparat et hic annoto, in voce cumanica *ö* loco *ü* čagataici scriptum esse 3. *küklon* vero, quod in quarto, quinto et octavo exemplario doctissimi Jerney *köklön* scriptum reperitur, turcico or. *köngül* conparat, quod proprie voluntatem significabat, — etiam hic permutationem vocalium *ö* et *ü* observamus 4. *nitziegen* prof. Vámbéry recte cum turcico or. *ničäkim* conparavit, cf. نیچوك كیم apud Pavet de Courteille, *nezikkim*

[1] Cap. 6. v. 13.

codicis Venetiani: *nezikkim koctä alley ierda* «sicut in caelo, ita etiam in terra 5. *ger* pronunciationi krimicae, nogaicae, kazanicae, baškiricae, kirgizicae *ǵer, ǵir* respondet; codex Venetianus hoc loco *ier* habet 6. *küngön* secundum opinionem Vámbéry perperam loco *künön* scriptum est; equidem formam *küngön* per erroneam repetitionem monosyllabi *kün, gün* ab adverbio *(bu) gün* ortam existimo, quamobrem in secunda ejus parte *gön*, kazanice *kön* et non *kön* vel *kün* scriptum est. Codex cumanus hoc loco *bugun* habet 7. *il* «abducere» Vámbéry pro *al* scriptum existimat 8. *neszem* apposite cum turcico *niǵäm* comparat, quod a *niǵäkim*, *niǵäkkim* abbreviatum est 9. *jer mez* «remittimus» Vámbéry *ǵermiz* legit et hoc verbum cum osmanico *ǵaidïrmak* «persvadere», «reconciliare» comparat, equidem mallem formam *jermez* cum turcico or. *jaj-*, kazanico *jäj-* conferre 10. *otgvaman, algya man* secundum Vámbéry *al ǵaman* legendum est, *al* enim in sermone turcico orientali fraudem significat, *ǵaman* vero cum turcico *jaman* «malum» convenit. Assimilatio litterarum nasalium cum sequentibus dentalibus *t, d,* qualem in forma *algya manna(n)* videmus, etiam in dialecto kazanica perquam usitata est, e. g. *annan* loco *andan* «inde», «illinc». In dialectis nogaica et baškirica eadem assimilatio obvenit, cf. exemplum a Vámbéry citatum *ǵarkïnnïn* loco *ǵarkïndin* «a consanguineo».

Postquam correctiones clarissimi linguarum orientalium professoris Pestinensis in praecedentibus solicite examinavimus, earum auxilio et ope exemplarii Kun-Szen-Miklosiensis totum textum in hunc modum emendandum proponimus:

Bezem atamïz kim sen küktä.
Senläsün sen adïng

— — —

Dözünsün sen könglüng niǵäkkim ǵerdä alaj küktä.
Bezem ötmäkemezne ber bezgä bütön bütön bu gön.
Al bezem menämezne niǵäm bezdä jajïrmïz bezgä ötrü
gelgängä.
Iltmä bezne al ǵamanga.

Kutkor bezne al gamanna(n).

Sen bar sen: bökä čalï(k), bot(au) iǵe tengri. Ammen.

Possessivum «nomen tuum», «voluntas tua» in hac oratione per praepositionem pronominis separati sequenti substantivo cum suffixo possessivo conjuncto exprimitur, eadem dicendi ratio emphatica in lingua hungarica perquam saepe usitatur et in hac re constructio hungarica antiquam cumanicam alterasse mihi persvasum est, in oratione enim codicis Venetiani loco *sen adïng, sen könglüng* possessiva *senig (sening) atig (ating), senig (sening) tilemegin (hanleching)* obveniunt. «Pater noster» Cumanicum in pagina 126 codicis Venetiani ita scriptum legitur:

Atamis kim köctä sen.

Algiszle bulsun senig atig.

kelsin senig hanlechin.

bulsû senig tilemegin nezikkim koctä alley ierdä.

kundegi ötmäckimisni bisgä bugun bergil.

Dage iazuclarmisne bisgä bozzatkil. nečik bis bozattirbis bisgä iaman etchenlergä.

Dage iecnik sinämäkinä bisni kuurmagil.

Bassa barče iamandan bisni kuthargil. Amê.

Forma *bulsun* loco čagataici *bolsun* plane cum pronunciatione kazanica *bul-* convenit, jam ex his duobus orationis textibus quisque pronunciationis cumanicae cum kazanica perfectam quod ad vocales concordiam facile perspicere potest. Etiam in dialecto bosniaca loco vocalis *o* interdum *u* pronunciatur.[1]

In annotationibus manuscriptis notarii cumanici Gabrielis Terbölcs sequentes salutationes repertae sunt:

1. *Zubet kharon*
2. *Haj majdon alfekor*
3. *Tenzade khinade*
4. *Istinivili tengite kelibe*

quae etiam in protocollo Kun-Szen-Miklosiensi in hunc modum scriptae occurunt:

[1] Blau: Bosnisch-türkische Sprachdenkmäler. Pag. 21.

Salutationes.

La obetheron! alahajdom! Alafekor! tenzene! kenade, scinivico tengete helebele.

Has ultimas salutationes Jerney aliquantum diverse scriptas publicavit: *Laobethrom! Alahajdon! Alafekor! Tenzene! Kenade! Iszcinivico! Tengelebele!*

Voces praedictae etiam in manuscripto quodam Danielis Cornides ita scriptae legi possunt:

Laobetherom! Alahaidom! Alafekor! Tenzene! Kenade! Scinivisco tengele helebele[1]

Haec ultima lectio a priori parum tantum differt. Versio hungarica salutationibus collectionis Gabrielis Terbölcs apposita diserte demonstrat, eas dialogum brevissimum salute accepta et reddita continere. Prima questio hujus dialogi *Tenzene kenade* esse videtur, id est *tinč sen mi kending* «quomodo vales tu?» *Aman tinč turtungïzmu* enim in lingua turcica orientali «quomodo vales?» significat, *kending* vero tu quidem significat. Interlocutor questioni praedictae cum *laobethrom,* id est لاب ايو توروم «optime valeo» respondet, quam laetam responsionem quaesitor cum exclamatione *Alahha hamdan, Alahha šükrän* accepit gratias Deo actas ita continuans: *istänib bilä tengriden tilerben* «cum desiderio (salutem tuam) a Deo exposco». *S* protractum copista facillime cum *f* confundere potuit et ita effectum est, ut loco *šükrän* exemplaria nostra *fekor* exhibeant. Voces arabícae in his salutationibus admirationem minime efficiunt, optime enim doctissimus Blau observavit, linguam arabicam et persicam, plus quam linguae occidentales, indolem idiomatis cumanici affecisse. Quum in litteris summi pontificis Honorii IV. ad regem Ladislaum Hungariae de anno 1287 scriptis legimus, regem cum ipsis Saracenis conversari et hunc litterarum locum cum sequentibus de eodem rege Ladislao vocibus Thuroczii: «cumanice et non catholice conversabatur»[2]

[1] Tom. III. Part. II. pag. 94. Fragmenta aliquot Diplomatum et Actorum publicorum. Pag. 117. Inter Mss. Musei Nation. Hung. V. apud Jerney. Tom. I. Pag. 295—296.

[2] Chronica Hungarorum. Pars II. cap. 80.

comparamus, Cumanos in litteris Honorii Saracenos denominatos esse facile perspicimus, nomen vero Saracenorum in litteris pontificum ejus temporis sequtores religionis islamicae significare optime novimus. Doctrinam Corani apud Bulgaros, Chazaros, Cumanos propagatam fuisse multis et gravibus testimoniis confirmatur. Voces arabicae ad cultum pertinentes in codice cumano Venetiano haud ita rarae sunt, e. g. *haziz* عزيز, *kurban* «sacrificium», *aval* «initum» etc. Nomina mensium Januarii et Novembris in codice Venetiano: *safar ay* et *kurban baran ay* (sic!), praecipue nomen ultimum doctrinam Corani apud Cumanos propagatam fuisse manifesto conprobant, بيرام enim Muhammedanorum solemne festum est. Plan-Carpinus vero ac Ascellinus diserte dicunt, eos in terra Bissermorum populum cumanice loquentem, religionique saracenae addictum visitasse.[1] Cornides in collectione rariorum annotationum aliam quoque salutationem manuscriptam possessit, quae super mensam dicebatur, scilicet:

Mikamaz kunsenmenden szenakori kikememezne[2]

id est:

Khanïmïz kün sen mendän! suna kör ikmäkemezne

«Domine noster! contentus esto nobiscum et da (nobis) panem nostrum.» *Mikamaz* a forma *Khanïmïz* per transpositonem ortum esse videtur, — quod ad verbum *kün* vel *kön*, cf. formam factitivam čagataicam كوندورماك *(köndürmäk)* formamque كونانمك «contentus esse» apud Pavet de Courteille, — verbum *sun* «offerre» significat, cf. čagataicum سونماق *(sonmak),* kazanicum *sun-,* quod ad formam *suna kür,* cf. formas imperativi turcicas بولا كور, بولا كورونكيز «es», «este», proprie «videas, ut sis», «videatis, ut sitis». Secundum doctissimum Böhtlingk fortasse in formis imperativi jakuticis *bïsar, bïsarïng* idem *kör* latitat.[3] Forma *kikeme (mezne)* manifesto pro *ikmäk* «panis» scripta est et haec

[1] Fejér Cod. Dipl. Tom. IV. 1. pag. 426.

[2] Tudományos Gyüjtemény. 1833. Tom. X. pag. 91. V. apud Jerney l. c. Tom. I. pag. 296.

[3] Jakutische Grammatik, 303.

forma kazanico *ikmäk* ad litteram respondet. Etiam in hac brevi salutatione pronunciationem kazanicam observamus, scilicet *e* pro *i*, *ü* pro *ö* scriptum est.

Nomina propria et geographica antiquiora Cumanorum Hungariae quantum ea ex diplomatibus, conscriptionibus, chronicis et scriptoribus historicis novimus, magnam partem turcicae originis sunt. Ipsum nomen KUTHEN celeberrimi ducis Cumanorum cum verbo chivaico *kütmäk*, kazanico *köt-* «pastorem agere» connexum est, pastor enim in antiquis temporibus et ducem et regem significabat. Nomen ARBUZ cum čagataico *arbamak*, *arbatmak* «consiliari» convenit (*arbagči* «consiliator,» ex quo per formam intermediam *arbav*, *arbau* diphtongo *au* tandem in *o*, *u* contracto forma *arbu*-facile oriri potuit). TURTUL, nomen nobilissimi Cumani, cujus memoria in nomine loci *Törtel falu* adhuc viget, cum antiquo hungarico *turul*, čagataico *turgul* «falco,» mongolico *turlak* «corvus» convenire videtur. Nomen loci *Altak szállása*, hodie *Átokháza* cum čagataico *aldag* «dolus malus» convenit. *Baych scállása*, quod «descensus» dicitur, quod ad primam compositionis partem cum *batïk* kazanico «terrenum palustre,» «profundum» idem esse quis non videt. Nomina KELDECH, KUCHMEG, ITEG, TESCENCH, BYTER, ISOK, quae omnia clarissimus STEPHANUS GYÁRFÁS in secundo volumine egregii operis sui «A Jász-kunok története» inscripti retulit, sane turcice sonant. In diplomate de anno 1347 archivi Comitum ZICHY: nomen gentis Cumanorum *chertan* memoratur, quod nomen etiamnum sub forma *Csertán* viget et cum čagataico جيرتاق «abyssus,» «vorago» idem esse videtur: «Nos comes KUMCHEG, capitaneus Comanorum generationis *Chertan*.»[1] In hoc ipso diplomate KUMCHEG ita loquitur: «ex permissione Churchy filii nostri — — — annuimus et concessimus, duodecim comanos filtreas domus habentes, videlicet Paulum dictum CHYTA, filium MANTHULA, Thomam et Nicolaum filios ejusdem Manthula, Mesther filium Nicolai, BOLDEN filium JAMULO,

[1] II. Tom. pag. 268—9.

Kystre filium Japza, Tastra filium eiusdem Japza, — — — — Beke filium Althabarz. — — — — —» Nomen Manthula fortasse ex arabico مندل «praestantior ligni agallochi species» depromptum est, cf. formam persicam مندله. In diplomate reginae Elisabethae de anno 1367, die 28 Aprilis capitaneus Karla nominatur: — — — — — «Sub capitaneatu Johannis filii Stephani filii Karla capitanei Comanorum nostrorum generacionis Chertan constitutis, specialiter Choba, Umul, Olaka, Bese &c.» In diplomate quodam de anno 1325 nomina trium nobilium Jazygum famulorumque unius eorundem memorantur: «Jazones circa Chabam (hodie: Pilis Csaba) commorantes: Chatharch, Zudak, Byk et famulum eiusdem Karachinum ac Chywach — — — —,» cf. vocem čagataicam قارچی. In diplomate regis Stephani V. de anno 1266 nobilis quidam cumanus «comes Parabuch» nominatur, cf. chiv. *big* «princeps». In antiquissimo diplomate archivi districtuum Jazygum et Cumanorum, quod diploma anno 1323 rex Carolus I. dedit, sequentia nomina Jazygum conscripta reperiuntur: «Jazones fideles nostri: Larzan filius Zokan, Iwachan filius Turduh, Jacobus filius Keskene, Chareth filius Ambultan, Demetrius fil. Gubul, Stephanus Beegzan, Paulus filius Mokzun, Andreas fil. Chakan, Zakaran et Georgius filius eiusdem, Demetrius filius Keyan, Stephanus filius Kurman. Hurz, Arpan, Andreas filius Zuagan, Zaduk fil. Kalhen, Georgius fil. Magar, Petrus filius Chamaz.» Filii in hac nomenclatura jam nominibus christianis appellati sunt, at nomina patrum excepto Magar, quod cum Magyar idem esse videtur, prorsus indolem linguarum turcicarum redolent. In conscriptione possessionum cumanicalium sedium *Myse*, *Kyszalaas*, *Layos*, *Szabadzallaas* de anno 1557 locus *Karah* «nigrum» et praedium *Thazlaar*, (تاشلار «lapides») memorantur, quae nomina turcicae originis esse dubium non est. In nomenclatura Cumanorum majorum sedis Koolbaaz anno 1572 conscripta[1] haec quoque duo nomina locorum memorata reperiuntur:

[1] «Summarius extractus Possessionum, colonorum, censuum, Muneralium, et aliorum proventuum, pertinentiarum, Arcium Agriensis, et Zarwaskew, ac Jazigum,

Nagithurgon et *Kysthurgon*, in quibus *thurgon* a radice verbi turcici *tur* derivatum stationem, hungaricum *szállás* significat. — Reges Hungariae seculo XIII. interpretes linguae cumanicae habuisse vel saltem servitio eorum interdum usos fuisse ex diplomate sequenti capituli Strigoniensis satis superque elucet: «Gregorius prepositus et Capitulum Ecclesiae Strigon. omnibus xpi. fidelibus, praesentes litteras inspecturis salutem in domino. Ad universorum noticiam tenore presencium volumus pervenire. Quod cum domina Maria Illustris Regina Ungariae, nobis per suas litteras precepisset, ut unum ex nobis, cum comite Rubyno, Villico Strigonensi, homine suo mittere deberemus, cuius testimonio idem comes Rubynus terram ipsius domine Regine, *Nyr* vocatam, quam *Mortunus* et *Georgio* interpretibus *Kelduchyni* cumani, eadem domina Regina in praefatis suis litteris se contulisse scribebat, perambularet et statueret hominibus memoratis» etc. Datum per manus magistri Sixti, Scolastici Strigon. Anno domini. M°. CC°. LX°. octavo.[1] — Nomen montis *Kaška dagh* in regione cumanica prope mare Azovium, quem montem *Abulfeda* الجبل الصعب nominat, doctissimus BLAU in dissertazione «de Cumanis» optime cum glossa cumanica vocabularii Venetiani *chescha*, čagataice قيسقا «breve» comparat, in territorio enim linguae cumanicae quaqua incedimus, ubique eandem indolem hujus linguae turcicam conspicimus.

V.

Nomen Scytharum jam antiquissimis temporibus collectivum fuisse et hoc ipsum nomen populos quoque turanicos a regionibus olim hyperboreis dictis usque ad territoria populorum

Cumanorum maiorum et minorum, oppidique Nagy-Zeghed, unius integri anni 1570. Et eorundem proventuum limitata taxatio. Per Egregios Petrum Faygelium, Consiliarium Camerae Scepusiensis, Joannem Freydenreich, Magistrum Lustrationum, ac Joannem Swkan, Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Commissarios, Anno Domini 1572. conscriptus.» V. apud JERNEY l. c. Tom. II. pap. 273.

[1] Hoc diploma membraceum de anno 1268 in archivo capituli Strigoniensis conservatur (priv. Lad. 29. Fasc. 1. Nro. 2.). V. Monumenta Eccl. Strigoniensis ed. FERDINANDUS KNAUZ, Strigonii, 1874. Tomus 1. pag. 561.

stirpis iranicae diffusos significasse constat inter omnes. In epopoea Persarum شاهنامه inscripta memoria antiquissimorum et perquam sanguineorum bellorum gentis iranicae cum turanica adhuc viget. STRABO in 3 cap. libri VII geographiae auctoritate *Ephori* usus non solum Sauromatas a Scythis distinguit, sed ipsos Scythas indole et moribus inter se multum differre dicit:

Ἔφορος δ' ἐν τῇ τετάρτῃ μὲν τῆς ἱστορίας, Εὐρώπῃ δ' ἐπιγραφομένῃ βίβλῳ, περιοδεύσας τὴν Εὐρώπην μέχρι Σκυθῶν ἐπὶ τέλει φησὶν εἶναι τῶν τε ἄλλων Σκυθῶν καὶ τῶν Σαυροματῶν τοὺς βίους ἀνομοίους· τοὺς μὲν γὰρ εἶναί χαλεποὺς ὥστε καὶ ἀνθρωποφαγεῖν, τοὺς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ζῴων ἀπέχεσθαι. κ. τ. λ.[1]

HERODOTUS vero linguas scythicas haudquaquam ejusdem indolis esse dicit, ita e. g. Gelonorum linguam a Budinorum clare distinguit et hoc loco sane linguam Gelonorum non graecam, sed scythicam intellexit, nam linguam graecam a Budinorum idiomate distinguere minime opus fuit,[2] — alio loco linguam sauromaticam ab aliorum Scytharum linguis diversam esse tradit.[3] STRABO diserte ait, Graecos nomen collectivum Scytharum propter rerum ethnographicarum ignorantiam falso usurpasse, quippe antiqui Graeci varietatem populorum septemtrionis ethnologicam non satis perspicientes omnes eos populos nomine Scytharum appellabant:

φημὶ γὰρ κατὰ τὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων δόξαν, ὥσπερ τὰ πρὸς βορρᾶν μέρη τὰ γνώριμα ἑνὶ ὀνόματι Σκύθας ἐκάλουν ἢ νομάδας, ὡς Ὅμηρος, — — — — — — — — — — — — — — — —, ὑφ' ἓν ὄνομα τῶν καθ' ἕκαστα ἐθνῶν ταττομένων διὰ τὴν ἄγνοιαν, οὕτω τὰ μεσημβρινὰ πάντα Αἰθιοπίαν καλεῖσθαι τὰ πρὸς ὠκεανῷ. μαρτυρεῖ δὲ τὰ τοιαῦτα.[4]

Justinus Pompeji Trogi epitomator Scythas ipsis Aegyptiis antiquiores dicit: «Scytharum gens antiquissima semper habita; quamquam inter Scythas et Aegyptios diu contentio de generis vetustate fuerit,» «His igitur argumentis superatiis Aegyptiis,

[1] Strabonis Geographica. Recognovit AUGUSTUS MEINEKE. Lipsiae, 1853. Vol. II. Pag. 415.

[2] Lib. IV. cap. 108.

[3] L. c. cap. 117.

[4] Lib. I. cap. II. §. 27. Editio Teubneriana, recognovit A. MEINCKE. Vol. I. pag. 43 (Lipsiae, 1853).

antiquiores semper Scythae visi»[1] et chronographi christiani antiquissimam epocham regni Scytharum in Asia Σκυθισμός nominant. Nomine collectivo Scytharum etiam diversas gentes turcicas contineri e nube testimoniorum elucet. Massagetas, Alanos, Sacas, Parthos, quos antiqui communiter Scythas nominabant, scriptores recentiores graeci diserte Turcas dicunt, sic THEOPHANUS BYZANTINUS Massagetas, quos Persae sua lingua Kermichiones dicunt, Turcas esse non dubitanter asserit.[2] Alanos a Massagetis ortos fuisse AMMIANUS MARCELLINUS diserte dicit: «Alani ex montium adpellatione cognominati». Sacae, quos STRABO simul cum Massagetis memorat,[3] olim inter Oxum et Jaxartem easdem regiones habitabant, quas per omne tempus populos turcicos occupatas tenuisse notum est. Parthos, de quibus paulo infra uberius disseremus, doctus praelatus Galliae GUIARDUS de LAUDUNO initio seculi XIII. cum Turcis ejus temporis in indole populari optime convenire dicit:

«Nam modos qui Turci, vetere sunt nomine Parthi.»[4]

Hoc loco observo, in nomine collectivo regum Parthorum *arsak* (apud scriptores romanos *arsac-es*) et in nomine ethnico Massagetarum *(Mas-sag)* nomen antiquum *Sacarum* (apud graecos Σάκαι) procul dubio inclusum esse. Vox *sak*, *saka* cum voce turcica orientali ساغ «prudens,« «intelligens,» «sanus» eadem esse videtur. — Nomina geographica regionis a Ponto Euxino usque ad mare hyrcanicum apud antiquos scriptores magnam partem auxilio linguarum turcicarum sufficienter explicari possunt atque quaedam nomina in turcicis tantum linguis eam significationem habent, quam eis scriptores antiqui attribuunt, ita e. g. TEMERINDA, KARBALUK, GRAUCASUS, SILYN &c. PLINIUS in VII capitulo libri VI «Naturalis Historiae» originalem significationem nominis TEMERINDA (al. edit. TEMARUNDA) «maris matrem»

[1] Lib. II. cap. I.

[2] In PHOTII Bibliotheca, 1824, in 8. Pag. 26. a.

[3] Lib. XI. cap. 8.

[4] DU CHESME Fr. Historiae Francorum Scriptores. Lut. Parisiorum, 1641. Tom. IV. pag. 889. V. JERNEY libro c. Tom. II. Pag. 164.

dicit: «Tanain ipsum Scythae *Silyn* (al. edit. Sinum), vocant, Maeotin: TEMERINDA, quod significat «matrem maris.» Sic et DIONYSIUS Maeotin μητέρα πόντου vocat. Primam partem vocis compositae cum turcico *tingis*, *tengiz*, hungarico *tenger* optime convenire persvasum habeo atque in forma hujus vocis *temer* (pro *tenger*) antiquum exemplum permutationis soni *s* cum *r* in linguis turcicis, praecipue in čuvasica multum usitatae conspici potest. In forma turcica orientali *közeng* «fenestra» sibilans *z* ancipiti dentali *r* verbi *körmäk* respondet et hanc ipsam permutationem videmus in forma factitiva verbi *körmäk*: *köstärmäk* «monstrare,» cf. jacuticum кöсттöр juxta кöрöσÿн etc. Etiam hoc annoto, in forma *temer* a PLINIO tradita hanc ipsam permutationem vocalium *e* et *i* occurrere, quae in dialectis turcicis prope Maeotin et postea usum obtinuit. PLINIUS falso pro *n*, *m* scripsit. Nomen *Silyn* turcico orientali سیلیغ respondet, quod «lucidum,» «splendens,» «limpidum» significat. Scythae etiam Jaxartem «Silis» nominabant (hodie سیر vel دریا سیر.) Idem PLINIUS Scythas montem Caucasum sua lingua *Graucasum* (al. edit. *Croucasim*, quod mihi quidem melius videtur) nominasse dicit: «Scythae ipsi Persas, Chorsaros: et Caucasum montem, *Graucasum*, hoc est, nive candidum.»[1] *Kar* in linguis turcicis «nivem» et *okar* «altum» dicit, quod ultimum in formis *augan*, uig. *okan*, čag. *ogan* «ens supremum,» «deum maximum» significat. Nomen GRAUCASUS a PLINIO traditum e turcico *kar aukas (aukar)* «altitudo nive candida» compositum esse haud ita incredibile est, sibilans enim formae *Graukas* facile in ancipitem dentalem *r* transmutari potuit (cf. exempla paulo superius allata et uiguricum *törmäk*, *türmäk* (in glossario VÁMBÉRY[2]) cum čag. *tözmäk*, čag. *okar*, altum cum *oguz* «tumidum,» «crassum.») In nomine turcico Kaucasi *Kafdagh* syllaba *kaf* cum *kau* plane convenit, *dagh* vero idem significat, quod antiquum *aukas*, *aukar (okar)*. Doctissimus H. KIEPERT in geographia orbis

[1] Lib. VI. cap. XVII.

[2] Uigurische Sprachmonumente. Innsbruk 1870.

terrarum antiquis noti, cujus primam partem nuper edidit (Berolini, 1877), quasdam montis Caucasi valles jam antiquissimis temporibus a populis turanicae originis inhabitatas fuisse asserens etymologiae nostrae nominis Caucasi a *Plinio* traditi validum suppetit fulcimen. Antiquissimus vero Armeniorum historicus, cujus liber sub nomine AGATHANGELI notus est, ab Armeniorum rege Teridate (n. anno 237) ait auxilio quorundam populorum Caucaseorum, quos diserte Hunnos nominat, Persas bello devictos esse. Scythae Maeotin etiam KARPALUK (apud TZETZEM, Chil. VIII. 773) nominabant, quod nomen in lingua eorum piscinam significabat, cf. turcicum *balïk* «piscis». Non solum nomina geographica Scytharum praedicta, sed etiam nomenclatura deorum scythica, quam pater historiarum HERODOTUS memoriae prodidit, talis est, ut quisquis linguarum turcicarum peritus indolem hujus nomenclaturae turcicam illico perspiciat, HERODOTUS enim ait, Scythas Vestam TABITI, Jovem PAPAEOS, Gaeam APIA, Venerem Uraniam ARTIMPASA, Neptunum THAMIMASADAS nominasse.[1] ORIGENES haec ipsa nomina in suo libro contra CELSUM rursum perhibens Apollinem GONGOSÜR nominat, pro quo HERODOTUS loco citato *Oitosyros* habet.[2] Forma *gongos* evidenter cum turcico *güneš* «sol» convenit, THAMIMASADAS vero, pro quo ORIGENES: THAGIMASAD scripsit, quod ad primam ejus partem, cum turcico *tengiz*, *tingis* idem esse videtur (THAMIMASADAS fortasse idem valet, quod turcicum *tengising atasì* «pater maris,» cum quo nomine etiam TEMERINDA praedictum in prima parte convenit), — ARTIMPASA plane idem est, quod turcicum *erdem paša* omnium virtutum quasi caput. *Tabiti* mihi «adoratam» (deam) significare videtur et nomen summi dei *Papaeos* cum turcico *baba* «avus,» *babïr*, *baja* «senex,» — uigurico *bajat*, čagataico *bïjat* «deus» optime convenit. Etiam in lingua hungarica Deus interdum

[1] Lib. IV. cap. 50.
[2] Lib. IV. caput 59.

«senex» nuncupatur, v. locutionem: *öreg Isten*[1] et in ipso nomine *Isten* «Deus» prima Syllaba *is* fortasse «antiquum,» «aeternum» significat, cf. vocem *ös* «avus,» «priscus». Antiqui igitur Turcae Deum ut ens supremum *Okan*, *aukan*, ut patrem generis humani antiquissimum *bajat* et uti ex nomine *Papaci* discimus *baba* invocaverunt. Hoc brevi excursu etymologico peracto ad enarrationem historicam redeamus.

HERODOTUS a dextra fluminis Tanais supra terram Budinorum Thyssagetis vicinos JYRKAS (quod mihi scribentis errore ex priscino *Τυρκαι* ortum esse videtur, nam litterae *T* et *I* inter se facillime permutari possunt) habitare dicit.[2] PLINIUS vero inter diversas gentes circa Maeotin prope Tussagetas (al. edit. Thussagetae) Turcas (al. edit. Tyrcae) quoque memorat: «— — — Tussagetae, Turcae, usque ad solitudines saltuosis convallibus asperas: ultra quas Arimphaei, qui ad Riphaeos pertinent montes».[3] Nomen populi *Ἰύρκαι*, quos HERODOTUS (IV. 22) nomades venatorios fuisse et inter Volgam et Ural habitasse dicit, cum turcico *jürük* «viator» idem esse KIEPERT conjecit («Lehrbuch der alten Geographie,» II. Hälfte, pag. 342). Nomen Turcarum, uti jam vidimus, apud scriptores byzantios tandem sensum collectivum nactum est et hoc ipsum nomen etiam apud scriptores orientales haud ita raro ut collectivum usurpatur, sic *Sa'adia* nomen manifesto collectivum תגרמה per אל תרך interpretatur nomenque Turcarum jam in Talmude (tract. Jebamoth) loco *Togarma* legi potest: ביתתרייקי «domus (familia) Turcarum,» ad quam vocem PAULUS CASSEL recte annotavit, hoc loco nomen citatum nomini פרס, id est Persiae opponitur, quae oppositio cum perquam nota Irani cum Anirano vel Turano optime convenit.[4] Nomen TOGARMA cum nomine

[1] V. Cl. PAULI HUNFALVY «Magyarország Ethnographiája». Pestini, 1878. Pag. 241.

[2] Lib. IV. cap. XXII.

[3] Lib. VI. cap. VII.

[4] Der Chazarische Königsbrief aus dem X. Jahrhundert. Berlin, 1877. Pag. 88—89.

ترك idem esse Mordtmannus recte admonuit. Th. D'Oksza et alii in nomine persico Turan item nomen Turcarum latitare dicunt.[1] *Šems eddin* in loco sequenti vocem ترك procul dubio sensu collectivo adhibet: وما البلغار قالوا قوم متولدون بين الترك والصعالبه «Bulgari dicunt se inter Turcas et Slavos habitare».[2] Nomen Sacarum Herodoto docente Persae itidem ac collectivum usurpabant: *Πέρσαι πάντας τοὺς Σκύθας καλέουσι Σάκας.*[3] Alii scriptores byzantii et orientales diversos populos turcicos nomine Hunnorum appellabant, sic Procopius in libro «de bello Gothico» Massagetas Hunnos dicit: «Massagetas, sive, ut jam vocant Hunnos»,[4] Evagrius in historia eccles. «Hunni, olim Massagetae,» etc. Theophylactus Simocatta Persarum vicinos (Parthos) a multis Turcas appellatos ab aliis Hunnos orientis nuncupari dicit et alio loco operis expresse ait, Hunnos orientem Boream versus incolentes a Persis Turcas nominatos fuisse. Procopius populum Bulgarorum constanter Hunnos nominabat. Nomen Hunnorum sensu collectivo etiam apud Orientales invaluit, ita e. g. historiarum scriptor persicus Mirchond Avaros, Kazaros, Uzos et Bissenos stirpis hunnicae quatuor ramos nominat atque scriptores syriaci a temporibus Cyrillonae[5] usque ad Barhebraeum nomine Hunoje diversos populos turcicae et mongolicae originis denominabant. Jidem populi turcicae originis etiam Ugori, Uguri, Juguri nominantur. Antiquissimum nominis Ugor vestigium fortasse apud Strabonem reperitur, celeberrimus enim geographus in nomenclatura gentium regiones inter Tanaim et Istrum incolentium populum quendam Jazygibus vicinum Urgos nominat: *ἡ δὲ ὑπερκειμένη πᾶσα χώρα τοῦ λεχθέντος μεταξὺ Βορυσθένους καὶ Ἴστρου πρώτη μέν ἐστιν ἡ τῶν Γετῶν ἐρημία, ἔπειτα οἱ Τυρεγέται* (fortasse Tussagetae Plinii) *μεθ' οὓς οἱ Ἰάζυγες Σαρμάται καὶ οἱ Βασίλειοι λεγό-*

[1] Histoire de L'Empire Ottoman. Constantinople, 1871. Tom I. Pag. 10.
[2] Memoires de l'Académie de St. Petersbourg. VI. Serie, tom. I. pag. 550.
[3] Lib. VII. cap. 64.
[4] Lib. II. cap. I.
[5] Z. d. D. M. G. Tom. XXVII. Pag. 583—591. Bickell, die Gedichte des Cyrollanus etc.

μενοι καὶ Οὗργοι, τὸ μὲν πλέον νομάδες, ὀλίγοι δὲ γεωργίας ἐπιμελούμενοι.[1] Si vero nomen Türegetarum cum nomine Tussagetarum Plinii idem esset, quod non dubito, *Urgos* quoque cum turcis Plinii unum eundemque populum significare firmiter crediderim. Jordanis nomen Hunnorum etUgurorum ita conjunxit, ut ii apud eum in loco sequenti nomine composito Hunugurorum nuncupentur: «Hunugori autem hinc sunt noti, quia ab ipsis pellium murinarum venit commercium»,[2] quamobrem «pellis» in lingua rabbinica אוּנֵי, אוּנָא dicta esse mihi videtur,[3] nomen enim Hunnorum in idiomate syriaco interdum sub forma *Unoje* apparet.

Theophylactus Simocatta Uaros, id est Avaros et Chunos uno eodemqe nomine Ugoros dicit.[4] Nomen Khagani, quod supremum ducem apud Avaros significabat, nomina minorum dignitatum *tudun* et *jugur* (cf. verbum turcicum توتماق, quod non solum «tenere», «possidere», sed etiam «regnare» significat), ipsum celeberrimi Khagani nomen proprium Bajan (cf. čagataicum بای «dives», «princeps»), denominatio sacerdotum Avarorum a Theophylacto tradita[5]: *bokolabra*, cujus formae primam partem doctissimus P. Hunfalvy cum voce turcica بوکی comparavit,[6] Avaros gentem turcicam fuisse diserte comprobant. At non solum Hunni, Avari, Cumani, sed etiam aliae tribus turcicae terram Dešti Kipčak inhabitantes apud occidentales uno vocabulo Ugori denominati fuerunt. Jam doctus Olivieri, qui diplomata et libros reconditos historiae Januensis indefesse scrutatus est, annotavit: «lingva ugaresca o ugarica era forse l'idioma tartaro degli oïgurs (sic!) molto simile al Turco».[7] In diplomatibus Eliae et Iharcassii, originalis horum tractatum lingua «ogarescha» dicitur, at in alio tractatu de anno 1387, cum sex tantum annis post datum Eliae con-

[1] Lib. VII. cap. 3. 17.
[2] Jordanis hisce vocibus addidit: «quos tantorum virorum formidavit audacia».
[3] Vide Elias sub radice כרך in Tisbi et passim.
[4] Lib. VII. 8.
[5] Lib. I. 8.
[6] Magyarország Ethnographiája. Pag. 152.
[7] Histoire et Memoires de l'Institut Royal de France, classe d'Histoire et litterature ancienne. Tom. III. Pag. 117.

scripto haec eadem lingua jam non «ogarescha», sed «lingua tartarica» denominatur: «et praesentis instrumenti de lingua tartarica» etc.[1] Non solum Januenses, sed etiam alii scriptores occidentales Turcas Tauricae et chanati Dešti Kipčak «Ugores» nominabant. Nomen Ugor cum nomine Turcarum eponymo Oghuz idem esse videtur, historiarum enim scriptor persicus Rešideddin simul cum tribu «Oghuz» sequentes tribus: Kipčak, Kangli (cf. trium tribuum bissenicarum nomen Kangar), Karlïk, Kalaği, Agač-Eri et Uigur nemorat. In hisce formis ejusdem nominis: *ogor*, *ugor* et *oghuz* permutationis sibilantis cum *r* alterum antiquum exemplum conspicimus, cf. nomen a Plinio traditum Temerinda nomenque Neptuni scythicum Thamimasadas. Tribum[2] Oghuz Russi interdum *Polow-zi* nominabant, Polow-zi vero Cumanos significare constat inter omnes, Cumanos autem Theophylactus l. c. simul cum Avaris Ugoros nominat; his praemissis sequitur nomen Ugor et Oghuz ejusdem originis fuisse. Chalcondylas Oghuzorum duos principes Duzalpes et filium ejus Oghuzalpes cum Byzantinis bellum gessisse dicit. Tribus Oghuz postea «Turkomanorum» dicta est, at ramus quidam tribus Jomut Turkomanorum *Ogurčalï* et non *Oguzčalï* dicitur.[3] De origine autem Turcomanorum H. Kiepert l. c. pag. 58 haud dubitanter asserit, eos Daharum, Massagetarum, Parnorum progeniem esse. Ipsum nomen Ogur «secundam fortunam», «bonum omen» significat.

Cumanos Theophylactus uti jam vidimus, Ugoros, Ibn Foslan et alii scriptores orientales et occidentales Turcas, Georgius Cedrenus Scythas nominat: *τὸ τῶν Οὔζων ἔθνος γένος δὲ καὶ οὗτοι Σκυθικὸν κ. τ. λ.*[4] Plinius inter gentes, quae regiones a mari

[1] V. nostram dissertationem «Adalékok Krim történetéhez» («additamenta ad historiam Krimiae»). Budapest, 1873. Pag. 32—33.

[2] Histoire de l'Empire Ottoman par Th. D'Oksza. Tom. I. Pag. 11 (in annotatione).

[3] Čagataische Sprachstudien etc. von Hermann Vámbéry. Leipzig, 1867. Pag. 223.

[4] II. 582 editio Bonnensis.

Caspio orientem versus sitas incolunt, Commanos et Jatios memorat[5] ac prope portas Caucasiae castellum quoddam «Cumania» nominat: «Ab iis sunt portae Caucasiae, magno errore a multis Caspiae dictae, ingens naturae opus montibus interruptis repente, ubi fores obditae serratis trabibus, subter medias amne diri odoris fluente, citraque in rupe castello (quod vocatur *Cumania*) communito ad arcendas transitu gentes innumeras: ibi loci terrarum orbe portis discluso, ex adverso maxime Harmastis (al. edit. HERMASTI) oppidi Iberum»[1] (al. edit. HIBERUM). CLAUDIUS PTOLEMAEUS (138—180 p. Ch. n.) jam Cumanos prope Maeotin, inter Basternos et Roxolanos habitare dicit.[2] CORNIDES ad hunc locum in litteris cit. ad GEORGIUM PRAY annotavit: «Praecipuus Codex Ms. Graecus Ptolemaei membranaceus, e Bibliotheca Matthiae Corvini Regis in Augustam translatus, qui inter Codices graecos Mstos Historiae profanae Numero 1-mus est, quemque dedita opera inspexi, diserte habet: χοῦνοι.» Idem PTOLEMAEUS *Udos* (= Uzos) ad inferiorem Volgam habitare dicit. Cumanos longe prope mare Caspium in antiqua Parthia habitasse jam inde consequitur, quod Persae mare Caspium et بحر غز vel بحر غزه appellabant[3], quod nomen etiam apud Turcas invaluit. Flumen Kuma, quod a Caucaso oritur et in mare Caspium influit, nomen suum itidem a Cumanis cepit. Kumam antiqui «Udon» nominabant. — In libro «Ǵihannuma» inscripto oppidum Cumanorum سوايج memoratur, quam formam nominis per negligentiam scribarum a سوانج (سويونج) «laetitia», «faustum nuncium», «deliciae» corruptam crediderim: كسل ارماغنه قريب يرده قتابوزى نام شهر وايچرده جانقو ارماغنك كنارنده سوايج نام شهر واردر كه تاتر مستولى اولوب تخريب اتمزدن اول بر مشهور ومعمور ير وكمانيلرك تختكاهى ايدى نوغاى تاتارى انى تجديد ايلدى. FRÄHN recte admonuit loco جانقو : جايقو legendum esse, id est Jaik, quod flumen PTOLEMAEUS Daix scripsit.[4] Cumani

[1] Lib. VI. cap. XVI.

[2] Lib. III. cap. 5. §. 19.

[3] V. KLAPROTH. «Notice de la mer Caspienne». Memoires relatifs a l'Asie. Tom. III. Pag. 272.

[4] Lib. VI. cap. 14. §. 2.

igitur non prorsus more nomadum vitam egerunt, sed uti ex verbis citatis intelleximus, principes eorum oppidum quoque regium habuere, quod post devastationem Mongolorum Nogai tandem restauraverunt. Usque ad finem IX seculi Cumani regionem inter Chazaros et Bissenos occupatam tenebant, tunc autem simul cum Chazaris in terram Bissenorum irruentes eos antiquis mansionibus depulerunt, sed nonnulli Bissenorum CONSTANTINO docente tandem in patriam reduces cum Uzis, id est Cumanis, amicitias conjunxerunt, attamen et postea — ad tempus saltem — inter se aliquantum diversi manserunt: *καὶ τοῖς λεγομένοις Οὔζοις συνῴκησαν καὶ μέχρι τοῦ νῦν εἰσιν ἐν αὐτοῖς ἔχοντες τοιαῦτα γνωρίσματα ὥστε διαχωρίζεσθαι αὐτοῖς καὶ νοεῖσθαι τίνες τε ἦσαν,*[1]) Religio Muhammedanica, quae in regnum Bulgariae jam seculo IX et postea in Chazariam quoque penetravit, etiam apud Cumanos propagata fuit, eam Cumanorum religionem scriptores ecclesiastici latini posteriores «ritum tartaricum» nominabant, ita e. g. JOANNES diaconus Küküllőiensis: «Hic etiam gentem Chomanorum, ritui Tartarico involutam — ad fidem Catholicam converti procuravit (scilicet LUDOVICUS I. rex Hungariae)»[2] etc. KAZVINI in cosmographia[3] annotat, Ghuzos sui temporis christianos esse; in hac re celeberrimus cosmographus manifesto erravit, attamen nonnullos Cumanos id temporis ad fidem christianam conversos fuisse, haud ita incredibile est. KAZVINI post terram Ghuzorum regionem KIMAK nominatam descripsit, quod nomen loco KUMAK scriptum esse persvasum habeo, inter vocales enim *ï* et *u* pronunciationis turcicae parum tantum interest. KAZVINI ait, incolas hujus regionis scripturam propriam habere et Ghuzos monti sacro hujus terrae *Menkur* nominato cultum tribuere. Vox *menkur* mihi ex duobus vocibus *mengü* et *ur* composita videtur, quarum prima «aeternum», secunda «dominum» significat, cf. adjectivum cumanicum codicis Venetiani *mengü,* e. g. pag. 144 cod. *mengü*

[1] De administratione. Pag. 166, 167 ed. Bonnensis.
[2] V. JERNEY l. c. Tom. 1. Pag. 59.
[3] Ed. WÜSTENFELD. Göttingae, anno 1848.

jillar «innumerabiles anni», «aeternitas» et vocem *ur*, quod non solum in lingua hungarica, sed etiam in lingua bulgarica «dominum» significat, v. «bellum Troianum» medio seculo XIV conscriptum.[1] Fortasse in nomine Scytharum «Sakaurak», qui regem Parthorum senio confectum *Sinatroklem* regem suum elegerunt, *urak* itidem dominum significat.[2] Cumanos posteriores artis scribendi gnaros fuisse BOHUSLAVUS BALBINI diserte dicit: «Superest hodieque aliqua barbarorum memoria non procul Evanczicio et Oslovanensi Coenobio, insigne templum Christianorum, in quo plurima Cumanorum sepulchra et saxa *litteris illorum incisa* spectantur, quibus saxis totum fere Templi solum stratum est, ut ipse vidi.»[3] Ceterum hanc BOHUSLAVI narrationem ego quidem vix veram esse putaverim. Cumani isti sub tempus BELAE IV. regis Hungariae anno 1253 in Moraviam irrumpentes eam devastaverunt et a scriptoribus chronichorum bohemis «Latrunculi et Antiambulones nuncupantur.[4] Seculo XI Cumani jam ad Danubium quoque pervenerunt et ab eo tempore crebris incursionibus non solum principem Kijewensem et imperium byzantinum, sed Hungariam quoque molestabant. JOHANNES SCYLITZES tribum Uzorum in imperium byzantinum incursiones ab anno 1064 fecisse dicit. Celeberrimus Turcarum princeps ALP ARSLAN in pugnis saepissime valenti Uzorum auxilio usus est, ita unus eorum dux Ansiz Ibn Abik imperio principis Turcarum Palaestinam subjecit. EDRISI totam Cumaniam longe lateque patentem sui temporis القمانيه nominavit, Rabbi PETACHJA vero Cumaniam non hoc nomine, sed קֵדָר appellat. לשון קדר in litteratura rabbinica linguam arabicam significabat, sic vocabulum אבטיחים ABEN ESRA scribit esse notum מלשון קדר,[5] קדרים autem Tartaros sensu collectivo denominat. Cumanos cum Avaris conjunctissimos fuisse jam nomen CHER-

[1] MIKLOSICH «Die Slavischen Elemente im Magyarischen». Viennae, 1871. Pag. 60.

[2] LUCIANUS «de vita longaeva» cap. 15.

[3] Epitome Historica rerum Bohemicarum. Pragae, 1677. Pag. 267.

[4] JERNEY l. c. Tom. II. Pag. 107.

[5] JOHANNIS BUXTORFII Lexicon etc. denuo edidit et annotatis auxit BERNARDUS FISCHERUS. Lipsiae, 1875.

MICHION diserte comprobat, de quo nomine THEOPHANES annotat, Persas eo Turcas denominasse,[1] at vox *cherm* inde ortum esse videtur, quod Persae falsa etymologia delusi nomen Avarorum *Uar* «locum munitum, prohibitum», id est حرم interpretati sunt, بارز enim in lingua persica fossam, locum munitum significat.[2] THEOPHILACTUS, uti jam vidimus, Ugororum duos ramos *Uar* et *chun* nominavit et THEOPHANES eosdem conjunctim a Persis *chermichion* appellatos esse asserit. Avaros igitur cum Cumanis arctissimo affinitatis vinculo conjunctos fuisse firmiter credo. Avaros PTOLOMAEUS Parnos vel Aparnos denominat et eos prope Hyrcaniam ait habitasse, at in illa regione jam ab antiquissimis temporibus Parthos habitasse constat. STRABO Aparnos Dahas esse dicit: *τοὺς δ' οὖν ἐν ἀριστερᾷ εἰσπλέοντι τὸ Κάσπιον πέλαγος παροικοῦντας νομάδας Δάας οἱ νῦν προσαγορεύουσι τοὺς ἐπονομαζομένους Πάρνους·* Alio loco idem STRABO refert, unam partem Daharum a ceteris ultra Maeotin habitantibus secessisse et nomen Parnorum nactam esse additque hanc traditionem non omnium consensum merere: *Φασὶ δὲ τοὺς Πάρνους Δάας μετανάστας εἶναι ἐκ τῶν ὑπὲρ τῆς Μαιώτιδος Δαῶν, οὓς Ξανδίους ἢ Παρίους καλοῦσιν· οὐ πάνυ δ' ὡμολόγηται Δάας εἶναί τινας τῶν ὑπὲρ τῆς Μαιώτιδος Σκυθῶν·*[3]

Cum hac traditione de origine Parnorum optime convenit JUSTINI relatio de origine Parthorum: «Parthi, penes quos, velut divisione urbis cum Romanis facta, nunc Orientis imperium est, Scytharum exules fuere. Hoc etiam ipsorum vocabulo manifestatur: nam Scythico sermone Parthi exules dicuntur».[4] Verbum turcicum *barmak* proprie «abire» significabat; quamobrem nomen Parthorum ex hoc verbo derivatum opinor, forma enim *bardi* «is, qui a suis secessit» facile significationem exulis accipere potuit. In forma *Parn-os d* post consonam *r* in *n* per-

[1] In PHOTII Bibliotheca. Berolini, 1824. Pag. 26.

[2] Cf. hungaricum *vár* «castellum», *város* «oppidum», cf. etiam in dialecto osmanica وارش «suburbium».

[3] Lib. XI. capp. 7. 9.

[4] JUSTINI Historiarum Philippicarum ex TROGO POMPEJO excerptarum lib. XLI. cap. I.

mutatum est. Parnos igitur cum Parthis eosdem esse jam ex verbis praecedentibus elucet, duae enim relationes in nominibus et in ipso facto optime concordant. Dahae Plinio docente cum Parthis easdem leges et consvetudines habebant: «Multitudo populorum innumerata, et quae cum Parthis ex aequo degat. Celeberrimi eorum Sacae, Massagetae, Dahae» etc.[1] De nomine Daharum (*Δάαι, Δᾶαι*) id tantum adjicio, hoc nomen CUNNINGHAM cum zendico *dahyu* «depopulator» interpretari,[2] G. RAWLINSON vero Dahas proximos Parthorum affines opinari.[3] Ex iis, quae supra diximus, id quoque sequitur, Cumanos cum Parthis conjunctissimos fuisse, quam arctissimam affinitatem GEORGIUS RAWLINSON libro citato hisce vocibus confirmat; «we must view the Parthians as the congeners of the . . . . Comans». Doctissimns BLAU Cumanos non solum Parthorum affines dicit, sed haec duo nomina eandem gentem turcicam significare non dubitanter existimat. Ex antiquo nomine Parthwa, Parthava secundum pronunciationem iranicam formam PAHLAV oriri necesse fuit et nomen Cumanorum apud Russos POLOWZI simul cum formis germanicis *val, fal* ad hanc formam iranicam reducendum est. Antiqua lingua Pahlav apud Persas proprie Arsacidarum linguam parthicam significabat,[4] sed temporum decursu Persae falsa etymologia delusi sub hac denominatione antiquissimorum heroum et regum persicorum linguam intellexerunt, vox enim پهلو in lingua persica «fortem», پهلوان vero «heroem» significat. Linguam *Pehlevi* nominatam, quam HAUG antiquitus dialectum semiticam fuisse dicit et quae, qualem nunc novimus, non prorsus turcica est, immo in sua elementa: persica et turcica facile dissolvi potest, BLAU lingua Parthorum turcica affectam fuisse quibusdam exemplis demonstravit, nonnullae enim glossae turcicae imperio Parthorum adhuc vigente in dialectos antiquiores persicas irrepserunt, unde etiam

[1] Lib. VI. Cap. XVII.

[2] Archaeological Survey of India (Simlae, 1871). Tom. II. Pag. 47.

[3] The sixth great oriental Monarchy. Londini. 1873.

[4] OPPERT in Journ. As. 1851, Févr. pag. 279.

in dialectos aramaicas penetrabant, tales glossae sunt: كُمَّثْرَى, turcicum or. كميرته «pirum»,- aramaeum אכרום vel כְּרוּם «fuligo», turcice *korum*, — סמור, parthicum *σίμωρ*, — בסתרק «pulvinar», turcicum or. *basturuk*, -- talmudicum פוזמקין· פֻּזְמָק «calcei lanei», persicum باشمق, cf. turcicum *basmak*, — טנגיר «orbis, discus», persicum تنگيره, turcicum or. *tagar*, jacuticum *tañ*, turcicum occ. طنجيره, — אסטר, turcicum or. *ast.*[1] Non solum glossae praedictae, sed etiam concordantia narrationis «Gôsht-i Fryânô» pehlevicae cum quodam textu kirgizico a RADLOFF edito, quam concordantiam REINHOLDUS KÖHLER in summa perfectam esse demonstravit[2] (Kirgizos H. KIEPERT Sacarum progeniem dicit), ipsaque natura et indoles linguae persicae, quae in quibusdam rebus indoli linguarum turcicarum maxime congruens est, Persas cum Turcis, imprimis cum Parthis insigne ac longum habuisse commercium evidenter comprobant. Scriptores persici Parthos docente VULLERS توری nominabant, quod nomen in lingua persica Turcas designare notissimum est.

Nonnulli scriptores occidentales Cumanos plane Parthos nominabant et uti jam nunc post supra dicta asserrere possumus, haud immerito. RADEVICUS de Cumanis ita scripsit: «quo viso Poloni de tam improviso malo percussi, et vehementer exterriti, cum jam nihil praeter exitium sui, et destructionem terrae superesse viderent, quamvis auxilio vicinarum gentium, Ruthenorum videlicet PARTHORUM, Pruschorum et Pomeranorum maximum collegissent exercitum, in sola fuga spem vitae constituunt.[3] Locum precedentem et ea, quae sequuntur, vir insignis eruditionis J. JERNEY in dissertatione «Parthia» inscripta, quam volumini II. operis «Keleti utazás» («itinerarium orientale») adjunxit, jam anno 1851 publicavit. VINCENTIUS KADLUBKO scriptor historiarum polonus († 1223) in sequentibus Cumaniam Poloniae vicinam Parthiam Cumanosque Parthos nominat: «Istorum (Polonorum) vero hinc usque Parthiam, isthinc usque

[1] Z. d. M. G. Tom. XXIII. Pag. 268—273.
[2] Z. d. D. M. G. Tom. XXIX. Pag. 633—636.
[3] MURATORII Scriptores rerum Italicarum. Mediolani, fol. Tom. IV. Pag. 712.

Ungariam, illinc usque Carinthiam crevit accessio.» Item «Rursus Sbigneo muliebriter illacrymante PARTHI Poloniae fines populantur, quos trans flumina tandem consequitur Boleslaus, et hostes passim fundens, captivos suos ense redimunt, et Praedones in praedae praedam convertit.» Item «Verum ille PARTHICO plus quam PARTHUS fugam eligit potius et Marii exemplo in Mazoviae carectis delitescit.» Porro «Adest namque Dux Belziae Vseuoldus cum Principibus Laodomiriensium praecipuis, cum electis Tibianorum turmis, cum Parthorum millibus urbis subsidio.« Denique «Romanus (Dux Haliciae) Duci Leszkoni obnixe supplicat, eum perpetuo ut famulatu sibi obliget, ut ejus obsequio cunctis Ruthenorum Principibus ac PARTHORUM per ipsum partibus imperaret.» [1] Anonymus Saxo de Russis et Cumanis a Mongolis anno 1222 devictis in hunc modum scripsit: «Temporibus istius Imperatoris quidam exercitus de Asya exiens, qui juxta fluvium, qui Than appellatur, habitabant, invaserunt PARTHOS, quibus Rutheni auxilium ferebant, commiseruntque cum Thataris praelium, et victi sunt. Conciderunt itaque de Rutenis et PARTHIS ad centum millia hominum.» [2] In chronicis livoniensibus de eodem facto ita refertur: «1221. Eodem anno fuerunt Tartari in Terra Valvorum paganorum, qui Parti a quibusdam dicuntur. — Et pugnaverunt Tartari cum eis, et debellarunt omnes in ore gladii, et alii fugerunt ad Ruthenos petentes auxilium ab eis.» [3] TEOPHANES Byzantinus, uti vidimus, Avaros et Cumanos loco citato Massagetas nominavit, genus Massagetarum vero ab antiquis scriptoribus, ita e. g. ab AMMIANO MARCELLINO saepenumero cum Parthis adeo confunditur, ut unum ab altero vix distingui possit. Parthos vicissim nonnulli scriptores expresse Hunnos dicunt atque apud eos Hunnorum nomen proprie Cumanos significat, NICEPHORUS GREGORAS enim diserte dicit: *Οὖννοι δὲ οὗτοι καὶ κόμανοι ἐκαλοῦντο.* [4] Hunnos, uti jam vidimus, scriptores

[1] DLUGOSSI Hist. Polon. Lipsiae, 1712. Tom. II. Pag. 604. 675, 682, 787. 814.

[2] MENCKENII Scriptores rerum Germanicarum. Lipsiae, 1730. Tom. III. Pag. 123.

[3] GRUBERI Origines Livoniae. Francofurti, 1740. Pag. 150.

[4] Hist. Byz. Lib. I. Pag. 36. (ed. Bonnensis).

orientales et byzantini Turcas dicunt, ita THEOPHANES,[1] THEOPHYLACTUS[2] et alii. – Gentes turcicae ab antiqua Parthia usque ad Pontum Euxinum contagione linguarum, morum et diversarum institutionum gentes vicinas iranicae originis per longissimum tempus haud parum afficiebant, ita e. g. vocabulum parthicum *karta* et *kerta* BLAU docente in omnibus iis regionibus (solum vel in compositione) nomenclaturae geographicae inserviebat, quas regiones a Caucaso usque ad Oxum sitas gentes turcicae originis olim occupatas tenebant, hoc autem vocabulum, uti ASINIUS QUADRATUS annotavit, in lingua Partorum urbem significabat: *τὸ δ᾽ ἐστὶ τῇ Παρθυαίων φωνῇ . . . πόλις.* Hoc idem vocabulum etiam in quibusdam nominibus geographicis persicis, e. g. DARABGIRD, WALASHGIRD obvenit. Paulo ante vidimus Parthorum cum Persis commercium et nunc de vestigiis hujus contagionis in antiquam linguam Armenorum pauca tantum producemus. MORDTMANNUS in dissertatione «Entzifferung und Erklärung der armenischen Keilinschriften von Van und der Umgebung»[3] de formula perquam usitata *Anaidinini usvasini* annotavit, forman *Anaidini* vel potius *Anaidinin* in genitivo positam esse et in hoc exemplo eadem turanica contagio conspici potest, quam jam in versione Bibliae a MESROP confecta et in scriptis antiquissimorum historiographorum Armeniae MOSIS CHORENENSIS, EGHISAE et aliorum vidimus. MORDTMANNUS genitivum praedictum apposite cum suffixo genitivi turcici نيڭ vel نوڭ comparandum opinatur et nomen summae divinitatis Armeniorum *Anait* e duabus vocibus *an* et *ai* compositum esse dicit, quarum prima cum notissimo nomine divinitatis turanicae *an,* secunda vero cum voce turcica آى «luna» convenit.

[1] Οὖννοι, οὓς καὶ Τούρκους λέγειν εἰώθαμεν. Item Οὖννοι, οὓς καὶ Τούρκους ἀποκαλεῖν τοῖς πολλοῖς γνωριμώτερον. Lib. I. Pag. 378. Item Pag. 47. (ed. Bonnensis).

[2] Τῶν Οὔννων τοιγαροῦν τῶν πρὸς τῷ βορρᾷ τῆς ἕω οὓς Τούρκους ἔθος Πέρσαις ἀποκαλεῖν. Pag. 124. editionis Bonnensis.

[3] Z. d. D. M. G. Tom. XXVI. Pag. 470, 471, 493.

VI.

In semiticorum populorum litteris genealogia insignem obtinuit locum. Assyri, Arabes et Hebraei genealogiae alte repetendae curam solicitissime semper egerunt. Quare scriptores hebraeos posteriores Chazarorum et aliarum tribuum turcicarum iis affinium genealogiam conscripsisse non est, quod miremur. Peregrinator hebraeus seculi IX. *Eldad ha Daní* in libro de decem tribubus israeliticis genealogica quoque scripsit, sed relatio ejus solummodo abbreviata superest. JOSEPHUS ben GORION in libro ei attributo[1] (סֵפֶר יוֹסֵף בֶּן גּוֹרְיוֹן) sequentes dicit esse filios TOGARMAE:

תוגרמח הם אשר משפחות מהם כוזר ופצינך ואליקנוס ובולגר ורגבינא וטורקי זבוז וזבוך ואונגרי וטילמץ כל אלה חונים בצפון ושמות ארצות אל שמותם והם חונים על נהרי היתל הוא אטל אך אונגר ובלגר ופוצינך חונים על הנהר הגדול הנקרא דנובי׃

Nomen אליקנוס HARKAVY optime in אללאנוס correxit, hoc enim nomen etiam a CONSTANTINO PORPHYROGENETA simul cum Chazaria et terra Bissenorum memoratur: *ἀπῴκισται δὲ ἡ Πατζινακία ἐκ μὲν Οὐζίας καὶ Χαζαρίας ὅδοι ἡμερῶν πέντε, ἐκ δὲ Ἀλανίας ἡμερῶν ἓξ κ. τ. λ.*[2] Nomen רגבינא, uti HARKAVY ad hanc vocem recte admonuit, pro ברגיני scriptum esse videtur. Burugundos AGATHIAS cum Hunnorum aliis tribubus, cum KUTRIGURIS, UTIGURIS (Kuturgur, Uturgur) conjunctos memorat et eos expresse dicit tribum quandam Bulgarorum fuisse: «hi omnes .... et Hunni vocitabantur, seorsum tamen et per generationes .... partim Cotriguri appellantur, partim Ultizuri, partim Burgundi, partim alias» etc. («De bello Gothorum et aliis peregrinis historiis.» Lib. IV. secundum versionem CHRISTOPHORI.) Nomen בוז sane pro גוז scriptum reperitur, copista enim hujus loci ansulam *g* paulum protendens ejus formam facile in *b* transmutare potuit. Rex autem Chazarorum JOSEPHUS in litteris ad R. CHASDAI sequentes dicit esse X filios *Togarmae*:

[1] J. FÜRST Bibliotheca Judaica. Lipsiae. 1863. Tom. II. Pag. 111—112.

[2] «Testimonia scriptorum hebraeorum de Chazaris.» Petropoli, 1874. Pag. 48.

1. אוגרי (Ugri)
2. תירוש (Dursu)
3. אוור (Avari)
4. אונין (Hunni)
5. ביזל (Basilii)
6. תרנא (Tarniach)
7. כזר (Chazari)
8. זגור (Zagora)
9. בלגר (Bulgari)
10. סאויר (Sabiri)[1]

Harkavy pro אונין rectius אוגוז legendum existimat, at Paulus Cassel quidem hanc diversam lectionem non accipit. Ego vero sub nomine Hunnorum hujus nomenclaturae expresse Cumanos intellectos fuisse firmiter credo, qui enim quaeso Hunni X seculi simul cum Avaris, Bissenis, Bulgaris memorati esse possunt, nisi Cumani fuerunt? Nomen ביזל doct. Cassel cum *Βασίλειοι* Strabonis comparat, quos vetusta quaedam versio latina perperam regios interpretatur; ecce locus Strabonis: *μεθ' οὓς οἱ Ἰάζυγες Σαρμάται καὶ οἱ Βασίλειοι λεγόμενοι καὶ Οὖργοι*[2] *κ. τ. λ.*

De his Bàsileis Theophanes a Casselio citatus in hunc modum scripsit: *μέγα ἔθνος τῶν Χαζάρων ἀπὸ τοῦ ἐνδοτέρου βάθους Βερζιλίας τῆς πρώτης Σαρματίας.*[3] Barhebraeus in chronicis nomen ברסאלאי habet.[4] Gens תרנא cum *Τάριαν* Constantini chazaricae originis eadem esse videtur. Sabiros Procopius diserte Hunnos appellat. טילמץ nomenclaturae Josephi ben Gorion doct. Casselius apposite cum themate bissenico *Τάλματ* comparavit *(Βοροτάλματ, Τάλματ).* — Kazvini in cosmographia Guzos simul cum Kimak, Bissenis, Kirgizis, Karlikis, Chazaris, Baškiris, Ǵekelis, Tataris Tagazguzis nominat, eorumque omnium terram breviter descripsit. Ǵekelos cum tribu Bulgarorum اسغل comparaverim,

[1] Der Chazarische Königsbrief etc. von dr. Paulus Cassel. Berolini, 1877. Pag. 71.

[2] Lib. VI. cap. II. 17. (editio Teubneriana).

[3] Chronographia I. 547.

[4] Cassel, pag. 92.

quos IBN DASTA simul cum برصولا et بولغار nominat. De Tagazguzis id tantum admoneo, eos doctissimus FRÄHN Tunguzos fuisse opinatus est. Scriptores persici et turcici morem Arabum in hac re sequti item ad genealogias ethnologicas conscribendas animum adhibuerunt, ita *Mirchond, Rešideddín, Abulghâzíus* et alii. REŠIDEDDIN septem principales tribus turcicas enumeravit 1. Oghuzos, quos postea Turcomanos nominabant, 2. Kipčakenses 3. Kalağienses 4. Karlikos 5. Kanklienses 6. Agač Eri 7. Uiguros. Cumanos hoc loco nomine Oghuzorum nominatos fuisse persvasum habeo, quid enim aliud nomen *ghuz* scriptorum orientalium esse potest, quam forma abbreviata antiquissimi nominis *Oghuz,* quo nomine geographi et historici Arabum et Persarum olim potentissimi generis Parthorum descendentes appellabant. Ipsum vero nomen *oghuz* cum altera hujus nominis forma *ogur* idem olim fuisse jam diximus. Nomen *Kanglï* uti vidimus, nobilissimorum trium tribuum Bissenorum nomen erat et quod ad Karlikos pertinet, eos etiam KAZWINI in cosmographia nominavit. Ex hisce genealogiis, quae sane pro stricte ethnologicis minime habendae sunt et in quibus etiam ad geographiam, nimirum ad geographicas auctorum genealogiarum notiones respectus semper habendus est, manifesto apparet, Cumanos quarum gentium turcicarum proximos affines et vicinos existimatos fuisse, ex iis porro genealogiis et hoc videre possumus, Cumanos et tunc ad Volgam habitasse, quum Bisseni Moldaviam, Bulgari Moesiam jam occupatam tenebant, JOSIPPON enim diserte dicit: והם חונים על נהרי היתל הוא אטל אך אונגר ובולגר ופוצינך חונים על הנהר הגדול הנקרא דנובי. Haec ipsa relatio in textu arabico a KUNIK edito ita sonat:[1] وبعضهم يسكنون على نهر اطيل والنلغر (بلغر) والبجناق وانغر يسكنون بين جبال دنوبين وهو دنا (طونا (osmanice Avaros et Cumanos quando a stirpe communi secessise non liquet. Avaros sub nomine Parnorum jam STRABO, Cumanosque PLINIUS diserte memorant. In nomine regionis Scythiae *Hunnivar,* in quam regionem exiguum exercitus ELLAK residuum tanquam ad asylum confugit, fortasse eadem nominum *Hun* et *Uar* con-

[1] HARKAVY l. c. pag. 74.

junctio inest, quam in forma *Varkun, Khermichion* vidimus. JORDANIS de nomine praedicto in hunc modum scripsit: (residuum exercitus Hunnorum) «eas partes Scythiae peteret, quas Danapri amnis fluenta praetermeant, quae lingua sua *Hunnivar* appellant.» Cumani diu regionem litoralem fluminis Jaik inhabitantes illic oppidum quoque habebant a principibus eorum inhabitatum, quod oppidum auctore libri «ǵihannuma» admonente Sevinǵ nominatum fuit. KAZVINI senes apud populum terrae Kimak deorum honore affectos esse dicit et de GHUZIS id quoque memoriae prodidit, doctrinam christianam apud eos propagatam fuisse, sed uti videtur, hoc primum conversionis tentamen optato effectu caruit. Jam vidimus, doctrinam Corani in Cumaniam penetrasse et minime dubitamus, religionem Muhammedanicam, quae in Cumania non solum propagata est, sed etiam in hoc solo radicem sumsit, in animis Cumanorum quaedam mitioris educationis semina sparsisse. Cumanos etiam cum Persis diutinum et varium habuisse commercium constat, in lingua enim cumanica codicis Venetiani non ita paucas conspicimus voces, quarum origo persica in dubium vocari minime potest, ita e. g. *mihir* «affectus» مهر «amor», مهربان «amicus» etc., — pag. 145. cod. *dider: koanalim dideringä* «gloriemur in vultu tuo», cf. ديدار «vultus», — in eadem pagina *ǵan* «mundus», cf. جهان, — *baha* «pretium», cf. بها, — pag. 148. *gu* «vox»: *bu gulardenulam* «iis vocibus dictis», cf. گوی, گفتن «loqui», quod tamen voc. etiam cumanicum esse potest. Etiam in columna vocabularii cumanica haud ita paucae glossae persicae originis leguntur.

Tempore potentissimi Turcarum principis DIZABUL Avari Cumanique ab eo devicti et subjugati animosae oppositionis crudeles poenas expenderunt. DIZABUL in hocce bello hostem usque ad Volgam persecutus regionem Avarorum Cumanorumque ubique ferro et igni devastavit. Progressu temporis Uarchonitae tandem a durissimo jugo liberati ex antiquis mansionibus emigrantes usque ad Danubium penetraverunt et in antiqua Pannonia potentissimum Hunnorum regnum saltem ad exiguum temporis restauraverunt. Cumanorum, uti mihi videtur,

maxima pars in antiqua patria remanens, tandem maxime exoptatae libertatis potita est. Aliae tribus Ghuzorum a Cumanis separatae in antiquis terris Massagetarum, ad septemtrionem regionis Ǵaǵ more nomadum vitam egerunt, quarum celeberrimus geographus Belchi expresse sub nomine Guzzorum mentionem fecit. Cumani, quos scriptores graeci Uzos appellabant[1], dominium suum jam seculo X a flumine Ural usque ad Volgam protenderunt. Statu eorum florente vitam per artes commerciumque excoluerunt et forsam jam hoc ipso tempore scribendi quoque ars apud eos introducta fuit. Haec Cumanorum propria scriptura certo ea fuit, quae «uigurica» dicitur. Januenses de quibusdam diplomatibus diserte annotant, ea de lingua cumanica in linguam latinam conversa fuisse et de his ipsis diplomatibus id quoque tradunt ea in «littera ugaricha», scripta esse. Hoc nomen «littera ugaricha», uti in additamentis ad historiam Crimeae demonstrare constitui, nihil aliud significat, quam eam ipsam scripturam uiguricam, quam etiam chagani Dešti Kipcsak evidenter a Cumanis adoptaverunt. Hanc ipsam scripturam Julianus ex ordine Praedicatorum «litteras paganas» appellat, quas eodem Juliano teste Cumanus quidam paganus non solum legit, sed etiam interpretatus est: «Nos autem cum transivimus per Cumaniam paganum quendam invenimus, qui nobis eas est interpretatus«. Cumani seculi X cum Chazaris crebras et perquam cruentas habuerunt pugnas, iique incursiones in territorium chazaricum teste Masudi semper hiemi fecerunt, quum Volgam congelatam transgredi facile fuit. Anno 1044 Cedreno docente Bisssenos et paulo post principem Russorum quendam ex improviso irruentes tandem anno 1065 per terram Bissenorum usque ad Danubium pervenerunt, unde etiam in imperium byzantinum impetum fecerunt. Haec tamen expeditio Cumanis male successit, maxima enim pars exercitus eorum lue pestifera interiit, nihilominus alius Cumanorum exercitus

[1] Iidem Cumani, quos scriptores orientales arabici et persici Guz, Guzz vel Gïzz nominant, a scriptoribus graecis byzantinis «Uzi» appellantur.

jam anno 1067 cum duobus tantum annis post jacturam factam magnum ducem Kijevensem oppugnans eum suosque in fugam vertit. De prima harum duarum incursionum hic amplius aliquantum disseremus. Turma Uzorum 600,000 hominum (quem numerum Graecorum timor invenisse videtur) anno 1065 mulieres, pueros, pecus et omnia utensilia secum auferens scaphis Danubium transgressa in Bulgariam byzantinam irruit. Illo tempore duces Basilios Apokapios et Nikephoros Botoniates custodiam castellorum graecorum ad Danubium tenebant, quos Uzi post victoriam captivos fecerunt. Tunc demum una pars victorum in provincia Bulgarorum considere voluit, altera vero Balcanum montem transgressa totum imperium ferro et igni devastans Graeciam usque venit. Constantinopoli de regno desperaverunt, quia adversario valentissimo resistere impossibile videbatur. Nonnullorum consilium erat, ut incolae urbis amplissimae eam derelinquentes in Asia minori novam sibi quaererent patriam, alii imperatorem palam et publice vituperaverunt, cujus culpa exercitus periit, totique imperio exitium affertur. Autumno Constantinus Dukas solum 150 militibus comitatus prope oppidum Choerobachi (quod situm erat ad meridiem versus ab urbe Hadrianopoli) castra posuit. Tunc temporis in castris innotuit, Uzos partim gladio Bissenorum et Bulgarorum, partim lue pestifera consumtos esse et duces eorum trans Danubium aufugisse, duos vero duces Graecorum captivos tandem libertatem recuperasse.[1] Aliquot decenniis transcursis Cumani victoriosi denuo ad Danubium pervenerunt et anno 1071 per Transsilvaniam septemtrionalem in planitiem quoque Biharensem penetraverunt.[2]

Cumanos praeda graves rex Solomon assecutus est, eosque licet a superiori loco pugnarent, ad internecionem delevit. Triennio post Bulgari et Bisseni quum idem tentassent, eundem

[1] Vid. «Byzantinische Geschichten» von Aug. Fr. Gfrörer, herausg., ergänzt und fortgesetzt von Dr. J. B. Weiss, Gratiae 1877. Tom. III. pag. 668–669.

[2] V. hanc succintam historiam incursionum Cumanorum apud doct. Roeslerum «Romänische Studien». Pag. 329—330.

exitum habuerunt. Paulo post Cumani denuo in Transilvaniam se effuderunt, ferro atque igni longe lateque omnia depopulati sunt, sed eos rex LADISLAUS devicit. Ab eo tempore magna Cumanorum pars Bissenis devictis Moldaviam terrasque ei adjacentes usque ad invasionem Mongolorum occupatas tenebat. In quibusdam nominibus geographicis Moldaviae Bissenorum memoria adhuc viget, ita pagus quidam Moldaviae BEZNOASZA, alius pagus BEZEST nominatur (nomen BESENYŐ etiam in Transilvania occurrit). Cumani, Hungarorum vicini e Moldavia, quam seculo XIII. et XIV. expresse «Cumaniam» nuncupabant, saepissime in Transilvaniam, Hungariam et in imperium byzantinum irruentes locos cultos et inhabitatos devastabant. Dynastia bulgarica Assenidarum Cumanos sibi associans eorum ope adjuta anno 1186 regnum bulgaricum restauravit et in sequentibus quoque bellis contra Byzantinos Cumani semper magnam partem habebant. De propagata ad Cumanos hoc tempore fide christiana celeberrimus PRAY in hunc modum scripsit: «Prima, inquit — omnium propagatae apud Cumanos in Moldavia Religionis Christianae vestigia in Chronico Belgico reperio in haec verba ad annum MCCXX. *In Hungaria Magister* ROBERTUS *Vesprimiensis, Vir bonus, et religiosus in Leodiensi Dioecesi natus, factus fuerat Archiepiscopus Strigoniensis: cui cruce signato, et in procinctu itineris constituto occurrit filius Principis de Comania, et ait: Domine baptisa me cum duodecim istis, et Pater meus veniet ad te ultra silvas in tali loco cum duobus millibus virorum, qui omnes desiderant de manu tua baptisari: quo facto abiit Archiepiscopus ultra silvas in occursum patris illius, et ibi baptisati sunt, Deo dante, quindecim millia hominum* (PISTOR. script. rer. Germ. Tom. III. pag. 242). Sed haec aut occupata sunt, aut in Roberto Archiepiscopo error cubat, qui id temporis nondum ad Strigoniensem Cathedram ex Vesprimiensi traductus erat. Rursus ad annum MCCXXVIII. (apud Odoricum RAYNALDUM), conver ionis memoria in eadem Gente occurrit, adjecto etiam Episcopo, cui Theodorico nomen fuerit, quique omnium fortasse primus genti Cumanorum datus Episcopus sit, ut

habet Albericus Monachus trium fontium: *Archiepiscopus* inquit, ROBERTUS *Strigoniensis de Hungaria, novum fecit Episcopum in Comania* THEODORICUM *nomine* (ad an. 1228. p. 527). Quo fit, ut mihi nullo negotio persvadeam Episcopatum Cumanorum, a Roberto Strigoniensi erectum, qui ante octo annos Gentis principem, dum Vesprimensis Episcopus erat, ac profectionem in terram Sanctam moliretur, cum quindecim millibus sacro fonte abluerat. Quamdiu autem hic Episcopatus duraverit, arduum est decernere. Ab Theodorico iterum Episcopus Cumanorum, sed anonymus comparet in litteris Gregorii IX. ad Belam IV. anno MCCXXXV. Perusio VII. Calendas Decembris datis (ex regest. Gregorii IX. Epist 282.); quibus Regi nunciat, se ex insigni laborum fructu, quem Frater Paulus Hungarus, et Hyacinthus Odrovansius, uterque ex Sancti Dominici familia apud Cumanos fecissent, permotum esse, ut genti Episcopum daret, rogare se itaque Regem, ut Episcopo Ecclesiam Cathedralem erigi curaret, dotaretque fundis, ex quibus dignitatem cum honore tueretur. Qua in re an Rex morem Pontifici gesserit, non constat, quamvis contrarium magis verisimile appareat, cum ad annum MCCLXXIII. THOMAM Cumanorum Episcopum in Hungaria egisse comperiam ex litteris quibus Capitulo Strigoniensi significat, se inter Cives Strigonienses, et ejusdem Civitatis Archiepiscopum pacem ex Regis mandato confecisse. (Litterarum hoc initium est: *Reverendis in Christo Patribus, et Dominis Capituli Strigoniensis* THOMAS *Cumanorum humilis Minister* &c.) Abhinc tametsi per intervalla crebrae in Moldaviam profectiones a viris sacris susceptae religionis causa fuerint, tamen nullum qui statariam operam isthic navasset, Episcopum invenio. Ex quibus conjicio, et Episcopos Cumanorum ut plurimum Regionarios, et Episcopatum hunc a Milkoviensi omnino distinctum fuisse.»[1] Simul cum Cumanis et multos Bissenos fidem christianam amplexos esse minime dubitari potest, Bisseni enim a Cumanis devicti sensimque cum iis in

[1] Specimen Hierarch. Hung. Pag. 415, 417.

unum corpus conflati evidenter se etiam in rebus religiosis ad voluntatem victorum conformabant. JOSEPHUS BENKŐ, vir multarum litterarum, in puncto episcopatus Milkoviensis sententiae cl. PRAY neutiquam adhaeret episcopatumque Cumanorum cum Milkoviensi eundem esse adfirmat, cujus rei validissimum argumentum in sequenti tenore litterarum THEODORICI, episcopi Milkoviensis ad decanos Siculorum contentum esse dicit: «THEODORICUS — — — quid vobis officit nominis mutatio, eadem manente Episcopatus erga vestram Nationem ratione et virtute? Nonne in Ecclesia Christi D. lupum et agnum una pasci convenit? Quidni etiam Siculum cum Comano, et Olahoque *(Valachoque)?* Respicitne Deus Personam? acceptos habet e quavis natione, qui eum timent et operantur justitiae; et e diversitate gentium linguarumque, in unitatem Fidei suos congregat. Audite Apostolum dicentem, non esse Graecum, vel Judaeum, non Barbarum, vel Scytham. — —» Hunc litterarum tenorem BENKŐ sequentibus vocibus commentatus est: «Hanc litterarum partem, quae profecto debet nobis auro contra esse chara, inter scripta Jos. TEUTSCHII Saxonis Coronensis, quem «Transilvaniae» meae Tom. II. p. 527, laudavi, repertam, utinam aliquis cum ceteris membris manifestaret: ita forsan conspiceremus ex integris litteris aliquam Cumanorum Episcopatus lucem. Ego quidem incassum usque ad hanc diem quaquaversum perscrutatus sum. Quod ad hanc vero particulam adtinet, obtinui hac inscriptione: *Literae* THEODORICI *Episcopi ad Decanos* ZEKELIOS. Dubium non est, per ZEKELIOS hujus librarii Saxonis, intelligendos esse SICULOS, quo nomine hodieque a Saxonibus vocantur; immo Siculus ipsimet Siculo SZÉKELY, antiqua scriptione ZEKEL, scribitur, nominaturque. THEODORICUM autem fuisse eundem Cumanorum Praesulem, cujus not. 2. a. mentio facta est, ipsa verba litterarum arguunt. Si quid proinde conjectura adsequor; aegre ferebant Siculi, Episcopatui Milkoviensi pro ipsis condito, a Cumanis nomen inditum esse: oderant enim illam gentem, nimirum, quae multa hostilia adversus Siculos, Hungarosqe, saepius patraverat. Videntur porro eaedem litterae innuere, Cumanos hos, utut prima

origine Hunnicos homines, a Siculorum lingua et cognatione jam tum defecisse.»[1] Cumanos posterius a fide christiana saepissime defecisse e nonnullis litteris et bullis pontificum comperimus, ita ex litteris Bonifacii IX. et aliorum. Thuroczi in chronicis Hungarorum de re Ladislao diserte dicit: «Cumanice, et non Catholice conversabatur». — Mongoli Bela IV. in Hungaria regnante densissimi locustarum examinis instar superatis Riphais montibus Cumanorum, Alanorum et Russorum regiones Moldaviam versus quotidianis vexabant incursionibus, nimirum anno 1235 regionem inter Volgam et Cumam, ab anno 1237 terras principum russorum devastabant. Cumanorum una pars e Taurica ad Russos, altera ad imperatorem byzantinum refugit, alii vero se ad fratres Moldaviam et Valachiam inhabitantes receperunt. Cumanorum Moldaviae princeps, Kuthen nomine, simul cum suis a rege Hungarorum in Hungariam receptus sedes ei et suis assignatas occupavit, sed Rogero docente antequam simul cum gente sua in novam patriam transmigrasset, solus venit ut linguam regni edisceret.

Frater Julianus de ordine praedicatorum Baškiriam, id est Dentiam chronicorum hungaricorum[2] (quam regionem Ibn Dasta «Moǧgarije» et ipse Julianus «magnam Hungariam» nominabat) peragrans anno 1237 de progressu dominii Mongolorum comperit ac redux in patriam litteras ducis mongolici ad regem Hungariae sibi commissas huic tradidit. Has litteras primum liber baro Hormayr-Hortenburg[3] et cum aliquot annis posterius Jerney publicavit. Ecce tenor litterarum: «Ego chayn nuncius regis celesti cui dedit potentiam super terram subicientes mihi se exaltare et deprimere adversantes. Miror de te Hungarorum regule, quod, cum ad te miserim tricesima vice legatos, quare ad me nullum remittitis ex eisdem, sed nec nuntios tuos nec literas mihi mittis. Scio quod rex es dives et potens, et multos habes sub te milites solusque gubernas ma-

[1] «Milkovia». Viennae, MDCCLXXXI. Tom. I. Pag. 115, 116, 117.

[2] V. cl. Pauli Hunfalvy «Magyarország Etnographiája». Pag. 285, 286.

[3] Die goldene Chronik von Hohenschwangau der Burg der Welfen, der Hohenstauffen und der Scheyren». Monachi, 1842. Pars. II, Pag. 68. 69.

gnum regnum. Ideoque te mihi difficulter subicis sponte tua. Melius tamen tibi esset et salubrius, si te subiceres mihi sponte. Intellexi insuper quod Cumanos servos nostros sub tua protectione suscepisti, unde mando tibi, quod eos de cetero apud te non teneas et me adversarium non habeas propter ipsos. Facilius enim est Cumanis evadere quam tibi, quia illi sine domibus cum tentoriis ambulantes possunt forsitan evadere. Tu autem in domibus habitans habes castra et civitates, quomodo effugies manus meas?» BELA IV. rex Hungariae, uti etiam ex litteris imperatoris FREDERICI II ad regem Angliae scire possumus, per nuncios Mongolorum aliquoties rogatus erat, «ut si suam vitam cuperet et suorum, per suam et regni sui deditionem, eorum gratiam festinius praeveniret.»[1] JULIANUS de litteris ducis Mongolorum haec quoque memoriae prodidit: «Misit ergo legatos (dux Mongolorum) ad regem Hungariorum, qui venientes per terras ducis de Sudal et literas regi Hungariorum missas dux ille recepit ab eis et legatos ipsos cum sociis mihi deputatis etiam vidi. Predictas literas a Noe duce de Sudal mihi datas ad regem Hungariorum deportavi. Litere autem scripte sunt literis paganis et lingva tartarica. Unde rex qui eas possint legere multos invenit, sed intelligentes non invenit. Nos autem cum transivimus per Cumaniam (evidenter per Bessarabiam et Moldaviam) paganum quendam invenimus qui nobis eas est interpretatus. Hec sunt autem que litere continent etc.» Ex vocibus «Unde rex qui eas possint legere multos invenit» facile comperimus, inter Cumanos haud ita paucos fuisse, qui scripturam uiguricam («litteras paganas») legebant. Post discessum Mongolorum a regno Hungariae rex BELA velut ex ingenti naufragio civium reliquias collegit, terrasque desertas et devastatas cultoribus assignavit et Cumanis quoque, quos per totam Hungariam dispersos invenit, sedem fixit eosque ad fidem christianam amplexandam compulit. Attamen Cumani neque sub

[1] MATHAEI PARIS «Historia Major». Parisiis, 1645. Pag. 496. V. JERNEY dissertationem de hoc argumento in annalibus academiae scientiarum hungaricae (Budae. 1846. Tom. VII. Pag. 118, 119).

tempus Ladislai III christianismo sincere addicti erant et habitationem in domibus solo fixis christiano more aegerrime ferebant. Cumani Hungariam inhabitantes sensim sensimque cum Hungaris in unum corpus coalescebant temporumque progressu et usum idiomatis vernaculi amittebant. Sigismundo regnante linguam cumanicam adhuc usitatam fuisse ex sequenti regis mandato scimus: «Jubente aliquando Sigismundo imperatore, secedere paululum omnes, qui cumanum nescirent.» Magna Cumanorum pars, quae Moldaviam et Valachiam inhabitabat, tandem Valachorum religionem, linguam, mores assumsit et hodie quoque quaedam familiae valachae non solum in Valachia, sed in ipsa Transsilvania, e. g. in Comitatu Zarandiensi «Koman» nuncupantur. Cumanorum memoria in nominibus quorumdam locorum Moldaviae adhuc viget, ita vallis quaedam «Koman», et tres pagi Komanest nominantur. Duo pagi in ea Transsilvaniae parte, quae terra Fogaras dicitur itidem Koman (superius et inferius) nominantur. Et Uzorum nomen in Hungaria haud sane extinctum est, in cod. enim dipl. per Georgium Fejér edito his formis memoratur: *Uzaeus* principalis Cumanorum 1279, V, 2, 509 *(Vzaeus)*, — *Uz* nobb. de 1412, X, 5, 268, — *Uz* villanus de Dorogh 1223, III, 1, 428, — no. viri 1299, VI, 2, 220, — *Uz* pater de *Uza* 1299, VI, 2, 220. *Uzlar*, terra ultra Danubium prope Budam 1259, IV, 2, 448, — *Uzfalu* et *Uzfalva (Vzfalu)* 1301, VI, 2, 305, — *Uzaházhegye*, locus ad Budam, 1212, III, 1, 119. Cf. etiam n. loci *Uzon* in terra Siculorum (villa *Uzun* v. registrum decimarum, pag. 667 et passim). Ultimus Cumanorum Hungariae, qui linguae vernaculae quandam notionem etsi perquam defectuosam habuisse fertur, idem Stephanus Varró († 1771) fuit, cujus jam in primo capitulo prolegomenorum mentionem fecimus.

Jazyges Cumanorum sagittarii nominabantur, sagitta enim in dialectis turcicis *jaï* vel *jei* nominatur, *jaïči* vero sagittarium significat, cum qua voce hungaricum *ij*, *ijász* plane convenit. Scriptores Hungarorum latini formam originariam cumanicam *jaïči*, pl. *jaïčïlar* tandem in «jassonem, jassones» corruperunt,

quam transmutationem formae doctissimus HUNFALVY apposite cum formis e respondentibus hungaricis ope suffixi *io* derivatis *hodu-nogio* et *jou-bagio* comparavit (hungarice *hadnagy*, *jóbágy*). Forma nominis JASSO nonnullos viros doctos, inprimis RANZANUM italianum in hunc errorem induxit, ut Jassones pro descendentibus antiquorum Jazygum Metanastarum haberent, Jassones enim posteriores eas terras incolebant, quas olim Jazyges occupatas tenebant. Scriba quidam germanicus regis SIGISMUNDI clarissimo HUNFALVY docente vocem *jaïči*, *ijász*, *jász* sagittarium significare comperiens in quibusdam diplomatibus loco Jassonum Philistaeos scripsit, germanice enim sagitta: *pfeil* (in antiqua lingua germanica *phil*) sonat, quam ipsam vocem etiam in nomine biblico Philistaeorum inesse opinatus est. Hujus erroris ulteriorem sequelam in antiqua versione hungarica veteris testamenti conspicimus, ubi *Philistaei* hungarice diserte *Jászok* nominantur. Jazygum Moldaviae cumanicorum memoria in nomine principalis urbis hujus terrae *Jassi*, hungarice *Jászváros* et hodie viget.

Nomen PALOVCZ eandem gentem significare, quam Cumanorum nomen, nihil est dubii. Eadem enim facta, quae scriptores russici et polonici de Polowczis, byzantini et chronica hungarica de Cumanis referunt. In Hungaria ambo nomina, scilicet *Palócz* et *Kún* simul apparent, quae duplex denominatio unius et ejusdem gentis, uti HUNFALVY optime observavit, Cumanorum per duam diversam regionem diversoque tempore ingressum in Hungariam demonstrat. Ingressus Paloczorum per Russiam et Poloniam, scilicet per Carpatos septemtrionales, secundum omnem probabilitatem sub tempus COLOMANI incepit, qui anno 1104 filiam principis Kiewensis SVATOPLUK in matrimonium duxit, ex quo matrimonio inter Hungariam et principatum Kiewensem frequens et varium rerum publicarum commercium ortum est.[1]

Parva quaedam pars Cumanorum, quae a Mongolis ad imperium byzantinum refugit, in cohortibus diversarum regionum dispersa sensim sensimque evanuit, de qua re NICEPHORUS

[1] V. Cl. HUNFALVY «Magyarország Ethnographiája». Pag. 363.

Gregoras in hunc modum scripsit *οἱ* (Cumani) *καὶ τὴν βαρεῖαν καὶ ἀνυπόστατον ἔφοδον ἐκπλαγέντες τῶν ἄρτι ἐπιδραμόντων Σκυθῶν* (Mongolorum), *ἔγνωσαν δεῖν ἑαυτοὺς μετανάστας ἐκεῖθεν ποιεῖν. οὐ γὰρ ἐν ἐλπίσιν ὅλως χρησταῖς οὐδενὶ τὸ ἀνθίστασθαι ἦν, ἀλλὰ πάντα ὑπεπτήχει καὶ πόλεις καὶ ἔθνη, καὶ δίκην ἀσταχύων ὡς ἐν ἅλωνι θερινῷ συνετρίβοντό τε καὶ ἐφθείροντο. ὅθεν ἀπογνόντες καὶ οὗτοι τὸν πρὸς τοὺς Σκύθας πόλεμον, διφθέραις ἀντ' ἄλλης σχεδίας κάρφης πεπληρωμέναις τὸν Ἴστρον διέβησαν ἅμα γυναιξί τε καὶ τέκνοις. καὶ οὐ μικρόν τινα χρόνον ἀνὰ τὴν Θράκην πλανώμενοι περιῄεσαν, ἀποικίαν ζητοῦντες, ἁρμόττουσαν ἑαυτοῖς, χιλιάδες οὐ μείους τῶν δέκα, ἀλλὰ πρὶν αὐτοὺς καταλῦσαι τὴν πλάνην, ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης δωρεαῖς μεγαλοπρεπέσι καὶ δεξιώσεσιν ἄλλαις ἐφέλκεται καὶ Ῥωμαϊκοὺς καὶ αὐτοὺς ἐγκαταπλέγει στρατεύμασι χώρας ἄλλοις ἄλλας διανειμάμενος εἰς κατοίκησιν, τοῖς μὲν κατὰ Θράκην καὶ Μακεδονίαν, τοῖς δ' ἐν Ἀσίᾳ κατὰ Μαίανδρον καὶ Φρυγίαν.*[1] In genealogia nobilis cumanici Surgian expresse dicitur, avum ejus ad imperatorem byzantinum refugisse Cumanorumque nonnulli etiam paulo post expugnationem Constantinopolis (anno 1453) memorantur, de quibus refertur, eos stipendia sua a sexaginta annis insoluta a Muhammedo II requisisse. Jam Alexius Comnenus cohortem Uzorum in suo servitio habuisse optime scimus, cujus imperatoris filia Anna, uti jam diximus, Uzorum linguam cum Bissenorum eandem esse asseruit, in qua re eam historiarum scriptor byzantinus Glycas et alii confirmant. Cedrenus (opp. II. pag. 695) cohortis Uzorum quendam ducem Tame nominat, qui tandem ab exercitu byzantino deficiens ad Turcas confugit. Quum Joannes Plan Carpinus in oriente iter faceret, Cumanorum mansiones se usque ad flumen Jaik distendebant, at paulo post in eadem regione Guilielmus de Rubruck ubique Tartaros invenit. De Bissenis jam Plan Carpinus annotavit, eos cumanice loqui. Rubruquis in descriptione itineris per Cumaniam tauricam facti de Cumanorum miseria ac desperatione Mongolis in Tauricam irruentibus quedam memoratu digna conscripsit, ita e. g. Cumanos ad litora maris confugientes fame adeo vexatos fuisse dicit, ut tandem se ipsos cadaveribus alerent. Plan Carpinus id quoque affirmat, «apud Jugures esse fontem

[1] Lib. 1. Pag. 36, 37 (editio Bonnensis). V. apud Roeslerum l. c. Pag. 333—334.

et radicem idiomatis Turcici et Comanici.»[1] Cumanos et in Taurica oppida habuisse diserte dicit celeberrimus Arabum geographus EDRISI, ubi de urbe *Galita (Jalta)* expresse observat eam in terra Cumanorum esse. EDRISI praeter eam et alias Cumanorum urbes memorat, scilicet *Matluka* (قمانيه البيضا «Cumania alba.» THUROCZI Moldaviam «Cumaniam nigram» nominabat), quae urbs secundum LELEWEL in regione *Moločnoe Ozero* prope Melitopol extitit, *Ney* (ناى) prope limitem Cumaniae versus principatum Kievensem, *Kyrker* secundum etymologiam ABULFEDAE قرق ار, *Kïrah, Naruš, Nushi, Kiniov,* quorum nominum quartum *Kïrah* cum voce turcica orientali قيراغ »margo» «limes» optime convenit. *Kiniov* fortasse ex duabus vocibus *king*, *ging* et *öj* compositum est «larga domus» vel «spatiosum tentorium». In vocabulario cum. Venetiano «oppidum», «urbem» duae glossae significant, scilicet *saar* arabicae originis et *chent*, vox genuine turcica. — Eam regionem Cumanorum, quae hodie «Molocsna» dicitur, geographi italiani per longum tempus «Cumaniam» nominabant, sic PETRUS VESCONTE de Janua et alii. MARTINEZ de Messina in charta hujus regionis de anno 1570 nomen *Comanja* inscripsit.[2] Nomen vero «Cumania» in illis chartis his formis conscriptum reperitur: Comania, Chumania, Cumanya, Comanja. Fra *Pascal* de Victoria anno 1337 in antiquam urbem Serai ad ripam Volgae, uti ipse ait, linguae turcicae ediscendae causa ad Cumanos contendit et illic per unum annum integrum studiis linguae quam maxime operam navabat.[3] Igitur lingua cumanica tunc nondum exstincta erat, immo uti vidimus, unus missionariorum occidentalium suam notitiam sermonis turcici praecipue Cumanis debuit. Cumani Moldaviae pagani vel potius Muhammedani, uti ROESLERUS apposite admonuit, quin etiam anno 1410 memorantur. BONFINIUS vero diserte dicit, Cumanos nondum Christianos sub tempus regis MATTHIAE in Hungariam venisse atque sponte fide christiana initiatos esse:

[1] FEJÉR «A kunok eredete», pag. 54.
[2] V. JERNEY «Keleti utazás». Tom. II. Pag. 56.
[3] V. RÖESLER «Die Aralseefrage». Pag. 70.

«Ultra Axiacem fluvium Peucini, Carpiani, Bastarnae sunt, et Chuni, qui natali solo ejecti in Ungariam venerunt, et a Divo MATTHIA Danubii insulam impetrarunt. Pauco post tempore sponte se orthodoxa fide nostra initiarunt».[1] JOHANNES SZEGEDI anno 1706, TIMON vero anno 1730 referunt, quosdam sacerdotes missionarios e Tirnavia in Besserabiam iter fecisse, ut Cumanos hanc terram inhabitantes religioni imbuant christianae. Hoc rerum statu datum codicis Venetiani MCCCIII nihil est, quod admirationem obtineat, tunc enim gens Cumanorum linguaque vernacula non solum in ea Tauricae parte, quam geographi italiani Cumaniam nominabant, sed etiam in regione litorali fluminis Volgae et occidentem versus in Moldavia, Bessarabia et in Hungaria adhuc vigebat, mercatoresque id temporis italiani, si in vastissima regione Pontocaspica commercium facere voluerunt, linguam cumanicam scire omnino necesse habebant.

VII.

De iis linguis, quae cumanicae antiquo et medio aevo proximo cognationis gradu conjunctae fuerunt, vix quidquam scire possumus. De antiqua lingua Massagetarum, Sacarum, Daharum, Alanorum nihil fere novimus, quin etiam nomen Daharum et pars prima nominis Massagetarum iis a populis iranicae originis indita esse videntur, cf. formam iranicam *ma* «regio», glossam antiquam armenicam *manc* «incolae». Attamen lingua Kirgizorum et Turkomanorum a Sacarum et Daharum linguis orta, quantumvis in quibusdam rebus ab iis differat, defectum antiquorum harum linguarum monumentorum quodammodo suppleri potest. Parthorum quoque lingua ex ista etatė, quum ea potentissima gens adhuc in flore esset, praeter quaedam nomina propria nobis paucissimis tantum glossis conservata est. Lingua Avarorum cumanicae conjuctissima, excepta hac una voce: *bokolabra* «sacerdos», itidem in nominibus tantum propriis et dignitatum superest. E Bulgarorum lingua, exceptis nominibus locorum, personarum et dignitatum, forte haec sola vox تكرى

[1] Dec. I. Lib. I.

«deus» perdurabat (بلغار دانجه تكرى در.).[1] Chazarica quoque lingua, si excipias nomina geographica, propria et dignitatum, paucissimis tantum glossis monumentis Tauricae sepulcralibus charactere hebraico incisis interitui gentis olim florentissimae superstes evasit (e. g. כטון, cf. turcicum خاتون «domina» etc.). De Bissenorum lingua praeter nomina quaedam personarum id tantum novimus, quod Constantinus de nominibus thematum eorum et quorumdam locorum memoriae prodidit.[2] Ammianus Marcellinus in loco sequenti Uzos a Cumanis separatim memorabat: «Dumque ad Chionitas et Eusenos haec scripta mittuntur» etc., at hujus quoque differentiae, quae secundum omnem probabilitatem, si omnino extitit, tantum in pronunciatione consistebat, nullum habemus indicem. Nec linguam Kümükorum orientalem Caucasi provinciam flumine Terek, Tschetschna majori et Daghestan definitam inhabitantium notam habemus. Nomen *Kümük* cum nomine «Hunk» scriptorum armeniorum comparari potest, quo nomine Moses de Chorene et alii Hunnos appellabant. In hac regione Kümükorum nom. geographica etiamnum turcica sunt, e. g. Torgaul, Akssai etc. (=اق سای). Lingua igitur cumanica primo loco cum dialectis ab ea derivatis, deinde cum sorellarum filiabus linguis turcicis et hodie usitatis comparanda est. Doct. Blau hisce studiis cum descriptione linguae Bosniacorum turcicae[3] dialectorumque provinciae Mariopolitanae novos et perquam pretiosos aperuit fontes. Dialectum Kazanicam in multis rebus cumanicae perquam similem esse jam diximus, Kazani enim non inmerito de se ipsis antiquorum Bulgarorum progeniem esse praedicant. Cassel autem linguam cumanicam nogaicae assimilabat: «In der Bibliothek des Franz Petrarka is ein lateinisch-persisch-cumanisches Lexicon gefunden worden, das Klaproth herausgegeben und zum Theil alphabetisch zum Theil sachlich geordnet ist. Es sind so viel ich mit den Wörtern der Nogayer verglichen

[1] V. apud Roeslerum »Romänische Studien». Pag. 251, 252.

[2] «De administ. imperio.» Cap. 37.

[3] «Bosnisch-türkische Sprachdenkmäler». Lipsiae, 1868.

habe, die meisten dieselben.» Praecipuum tamen fontem notionis linguae cumanicae is ipse codex Venetianus continet, quem nunc primum ex integro in hoc volumine luci publicae damus. Hic autem codex non tantum dialectum linguarum turcicarum insignem, sed etiam monumentum harum linguarum vetustate commendatum continet. Viri docti principio hujus seculi pro antiquissimo linguae turcicae orientalis monumento opera celeberrimi poetae MIR ALI ŠIR, defuncti anno 1500, habebant, at circa annum 1829 codex quidam insignis bibliothecae imperialis Viennensis persicus apud philologos innotuit, in quo 156 disticha turcice scripta (in centesimo primae partis capitulo) leguntur, quae illius libri auctor *Alaeddin Ścich Sültan Veled* operi «Dubab-name» inscripto inseruit. Celeberrimus HAMMER-PURGSTALLIUS codicem praedictum circiter ante 500 annos conscriptum esse dicit, datum igitur distichorum versibus *Mir Ali Šir* prope cum ducentis annis antiquius habendum est. Primus textus selǵukienis editor in praefatione admonuit[1] distichorum linguam pure turcicam et omni elemento arabico exemtam esse, at MAURITIUS WICKERHAUSER, quum trigintaseptem annis postea textum denuo examinasset, in eo septuaginta glossas arabicas invenit, ex quibus نور quatordecies, حق (حقّ) novies, سر (سرّ) octies, خاص (خاصّ) septies, دنیا quater occurrunt.[2] Codex Venetianus anno 1303 conscriptus titulo antiquitatis hos quoque versus superat! TIMURIS diploma cl. VÁMBÉRY docente anno 1397, «Bachtiarname» vero anno 1432, «Miraǵname» autem anno 1442 conscripta sunt[3] et quidem charactere uigurico, nec igitur ullum ex iis aetatem codicis cumanici adaequat. At liber «Kudatku Bilik» inscriptus, quem cl. VÁMBÉRY eximia cum sollicitudine edidit, transcripsit et in linguam germanicam vertit, ipsum codicem cumanicum titulo antiquitatis longe praecellit, is enim cum 234 annis ante datum 1303 conscriptus est.[4] Hic id unum annoto, neque linguam «Kudatku Bilik» uiguricam

[1] «Jahrbücher der Literatur». Viennae, 1829. (apud GEROLDIUM).
[2] Z. d. D. m. G. Tom. XX. fasc. IV. Pag. 574, 575.
[3] «Uigurische Sprachmonumente» (1870). Pag. 8.
[4] L. c. Pag. 27, 28.

elementis arabo-persicis exemtam esse, Vámbéry enim in calce editionis suae 112 exoticas collegit voces, quae partim arabicae sunt originis, partim persicae. — Jam Robertus Roeslerius in appendice operis «Romänische Studien» quaedam vocabularii linguae cumanicae specimina dedit,[1] cui quum autumno anni 1873 Graetiae agerem, copias meas secundae quoque codicis Venetiani partis communicabam, quibus inspectis vir doctus mihique amicissimus maximopere laetatus est. Doctissimus Blau in dissertatione «de gente et lingua Cumanorum» grammaticam hujus dialecti breviter quidem, sed more suo praeclare adumbravit.[2] Etiam nos in sequentibus hac ipsa adumbratione textuumque ope adjuti grammaticam codicis Venetiani paucorumque monumentorum linguae cumanicae in Hungaria describendam brevi voluimus.

Annotationes phonologicae: 1. Scriptores textuum sonum *a* ab *ä*, et hoc ultimum ab *e* sollicite distinguunt, e. g. *ierdä*, *cöctä*, *sän* «tu», cf. jacuticum *än* etc. et ad hanc vocalem designandam signo quodam litterae *α* Graecorum simillimo, sed a diversis scriptoribus aliquantum diverse formato utebantur. Hoc ipsum signum etiam in glossis germanicis occurrit, e. g. *di vädirkeil* etc. Gemminatio litterae *a* longitudinem vocalis significat, e. g. *saa* «tibi», cf. altaicum et selǵukiense *sā*. Scriptor vocabularii sonum *ä* per *a* vel *e* designat, e. g. *esitmaga*, *söuarmen* etc. et rarissime tantum scripturam *ä* adhibet ita e. g. in forma *nezic chi esiti(n)gassä* «si audis», at annotatores vocabularii germanici vocalem *ä* sollicite denotant, e. g. pag. codicis 59 *ertä čakta* etc. In secunda codicis parte pronomen primae et secundae personae interdum *ä* scribitur, ita pag. 149 *män* et *sän* passim. Vocalis *a* in pronunciatione cumanica plerumque immutabilis est, quod idem cl. Blau docente etiam in lingua bosniaca obvenit.

2. Vocalis *e* in radice et in suffixis pridem plerumque *i* sonabat, ideoque cumanico *e* in dialectis čagataicis saepis-

[1] Pag. 352—356.

[2] Z. d. D. M. G. Tom. XXIX. Pag. 576—580.

sime *i* respondet, e. g. *eki* «duo» čag. *iki*, osmanicum *iki*, — cumanicum *el* «populus», čag. *il*, osm. *il* «alii», — cum. *elelik* «pax», čag. *il*, — cum. *eregirmen* juxta *eriktim*, čag. *irikmäk* etc., — cum *emdi*, osm. *imdi*, — cum *enč* in pag. codicis 142, čag. *inǵ* «tranquillum», «securum», — cum. *erir* (pag. 142 et passim), čag. *irür* «est», — cum. *edik* «fuimus», čag. *idik*, osm. *idik*, — cum *bergil* «da» čag. *birgil*, — cum. *yetmac*, čag. *jitmäk*, — verbum auxiliare *ädengez* «eratis» pro *idingiz* (pag. 129 codicis), *ädäm* pro *idim*, cf. formas kazanicas *eje ejeń, ejem* «erat», «eras», «eram», — *eske* pag. 130, cf. čag. *iski*, kazanicum *iske* etc. Vocalis *i* et in dialectis čagataicis et in dialecto osmanica haud ita raro in *e* permutata est, e. g. cum. *et*, čag. *et*, osm. *et* «caro» quod in dialecto Kazanica *it*, in lingua autem jacutica *ät* sonat, in l. jacutica enim interdum vocales *ä* et *i* inter se permutantur, e. g. *ägin, igin* «varium»,[1] — čag. *dejmäk* vel *demäk* juxta *dimäk*, osm. *demäk*, jac. *diän, diä*, kaz. *di* — etc. In dialectis turcicis Sibiriae meridionalis et Ǵungariae vocalis *e* omnino desideratur duabus dialectis exceptis, utpote 1. dialecto Taranči, 2. Koibalica et Kačinzica, in quarum prima, vocalis *a* per subsequentem vocalem *i* in *e* emollitur, e. g. *eti* «equus» loco *ati*, in altera vero syllabae primae vocalis *ä* in *e* permutatur, e. g. *temir*.[2] In dialecto Kazanica vocales *e* et *i* inter se permutatae reperiuntur, e. g. *eš* «opus» loco čag. *iš*, — *eč* «pars interior», čagataice *ič*, vicissimque *it*, — *ir* «vir» loco čag. *et*, — *er* etc. In lingua textuum cumanicorum Hungariae eandem permutationem vocalium *e* et *i* observamus, quam in dialecto Kazanica, e. g. *bezem* «noster», — *ötmäkemezne* «panem nostrum», — *bezne* «nos» etc. — In lingua Kašgarica loco čag. *e* plerumque *i* pronunciatur. —

3. Scriptores codicis cumanici communiter vocalem *ï* ab *i* non distinguunt, e. g. *iglading* «flevisti», id est *ïgladïng*, — *inangai* (pag. 143 codicis) «credant», id est *ïnangaï*, — *it* «canis», čag. *ït*, jac. *ït*, — *iċiptürsen* «bibisti», kaz. *eč-*, čag.

[1] V. Cl. Böhtlingk «Ueber die Sprache der Jakuten». Pag. 34 glossarii.

[2] Radloff «die Sprachen der Türk. Stämme Süd-Sibiriens» etc. Tom. I. Pag. XIX.

ičkü, «potus», jac. *isäbin* «bibo» etc. Sed nonnunquam et in codicis prima parte (in vocabulario) et in secunda vocalis *ï* per *e* denotata reperitur, e. g. *jarle* «pauper», — *kičkerip sen* «clamavisti», — *algišle* «sanctum», — *azihle* «utile». HINDOGLU in vocabulario osmanico-gallico vocalem *ï* constanter per *e* designat e. g. *yarale* «saucius», — *yare* «dimidium» etc. et annotat «e, sans accent, est une voyelle qui tient le milieu entre *e* et *i*, au lieu de l' *y* de MENINSKI» etc.[1] Haec ipsa vocalis *ï* in dialecto šorica prope uti *ě* sonat. Scriptores codicis cumanici vocalem *i* modo per *j*, modo per *y* notabant, e. g. *kyssiler* «viri», «homines». Vocalis *i* in lingua cumanica haud ita raro cum *u* permutata reperitur, e. g. *tusi* «femella» loco čag. تيشي, osm. ديشي, — *konuš* «argentum» juxta *koniš* occurrit, e contrario in glossa cumanica *johsil* «pauper» vocalis *i* loco čag. *u* scripta est (يوقسول). Vocalis *u* suffixi consequenti gutturali in *v* emollita etiam in *o* permutari potest, e. g. *satov*, — *buzov* (pag. 139 cod.), quae formae pridem *satïk, buzïk*, sonabant (*satïk, satuk*, *satuv* (in l. kazanica *satïu*), *satov*). Exemplum permutationis vocalis *a* cum *i* jam vidimus, *iglading* enim čag. *aglamak* respondet. — Vocalis *ï* bosniaca nonnunquam pariter atque in codice cumanico per *e* denotatur, e. g. *hater*, arabice خاطير vel خطر (apud BLAU حاطر) etc. Vocalis *i* etiam in l. bosniaca interdum in *u* et *o* permutata est, e. g. *takum*, osmanice *takïm* «manipulus», — *šator*, osmanice *čadïr*, hung. *sátor*.[2]

4. Vocalis *o* in prima codicis parte saepissime ab *ö* non est distincta; secunda codicis pars etiam in hoc puncto primae multo praestat, scriptores enim hujus partis vocalem *ö* ab *o* per tres modos distinguunt: 1. per lineam transversam, quae litteram *o* ex obliquo scindit 2. per lineolam litterae *o* superscriptam, haec denotatio praecipue in ultimis codicis paginis videri potest 3. per *ou*, e. g. *sounčac* «os», čagataice *söngäk*. Scriptor vocabularii modorum praedictorum primum tantum usurpabat, e. g. *söuarmen* «amo», *söuarsem* (sic!) «amas», attamen idem scriptoı

[1] Dictionnare Turc-Français. Viennae, 1838.

[2] «Bosnisch-türkische Sprachdenkmäler». Pag. 20.

tertiam personam hujus verbi *souarol,* id est *souar ol* scripsit. Ipsa vocalis *o* interdum per *ou* denotatur, e. g. *toulu* «plenum», čag. *toluk*, *tolu,* kazanice *tulï,* — in prima codicis parte *chunradan touga* (n) «spurius», cf. čag. *togma, togkan* etc. (توغمق «nasci» apud Pavet de Courteille), kazanice *tu-, tïu-*.

Vocales *o* et *ö* in codice cumanico haud ita raro pro *u* et *ü* reperiuntur, e. g. *sounčlu* loco čagataici *süjüngülük,* — *böri* «lupus», čag. *büri* etc., — *satov, buzov* loco *satuv, buzuv (satuk, buzuk),* — *osta* «magister» loco *usta.* Eandem permutationem vocalium etiam in dialecto Kazanica videmus, e. g. *tot-* «tenere», — *toz* «sal», — *kot* «salus», čagataice *tutmak,* — *tuz,* — *kut* etc. In dialecto Kašgarica vocalis *u* et tunc clare pronunciatur, quum in aliis dialectis turc. orientalibus in vocalem *o* permutatur. In glossa bosniaca *čorda* «gladius» vocalis *o* ex originali *u* orta esse videtur, cf. osmanicum کورده, hungaricum *kard.*

5. Vocalem *u* ab *ü* scriptores codicis Venetiani rarissime distinguunt, distinctio autem in hunc modum efficitur, ut litterae *u* lineam transversam adjiceant, quae eam ex obliquo scindit, e. g. *cüydurumen, cüydurdum, cüydur* «ardo», «arsi», «arde»[1] Quum vero scriptor dubius fuisset utrum vocalis *ö* an *ü* scribenda esset, super litteram *u* minusculum *o* adscribebat, e. g. *ůzun* loco čagataici *üčün,* kazanice *öčön*, osmanice *ičin*, jacutice *isin.* Germanicum *w* non solum in germanicis glossis, sed etiam in quibusdam formis turcicis usurpatur vocalis *ü* ab *u* distinguendae causa, e. g. *daw* (pag. 40), — *kö'wsap* «desiderans» (pag. 140 codicis). Vocalis *u* et *ü* in lingua cumanica perquam saepe occurrunt pro *o* et *ö* aliarum dialectorum, e. g. *un* «sonus» loco čag. *on*, — *suzul* juxta *sozulurmen*, cf. čag. *sözülmäk,* — *üzdi* loco čag. *özdi* (pag. 143. codicis), — *ugraia dir*, cf. čag. *okramak,* — *tuz* «pulvis» loco čag. *toz,* — *bulsun* «sit» loco čag. *bolsun,* — *boguz* «guttur» loco čag. *bogoz,* — *ugialurmen* «verecundor» (pag. 57), cf. turc. or. *ojalmak, ojatmak,* — *uleb* (=üleb) «moriens», čagataice *ölmäk.* Eandem per-

[1] In vocabulario sub littera *c*.

mutationem videmus in dialecto kazanica, e. g. *on* «far» loco čag. *un*, — *osta* pariter atque in l. cumanica loco čag. *usta*; e contrario *un* «decem» loco *on* aliarum dialectorum, — *ul* «ille, illa, illud» loco čag. *ol* etc. In lingua quoque Turkomanorum vocalis *u* pro *o* aliarum dialectorum perquam saepe occurrit, e. g. *bul* «es» pro *bol* etc. In sermone bosniaco Blau docente vocales *o* et *ö* haud ita raro cum *u* et *ü* permutantur, e. g. *ugu* «ulula» pro *ögü* aliarum dialectorum, vocalis vero *ö* cum *ü* in versu cadentiam facit, ita *söz* cum *jüz* etc.

Vocalium harmonia etiam in lingua cumanica summa lex erat, at haec lex ob saepe inconstantem et inperfectam denotationem vocalium, praecipue in prima codicis parte non semper apparet, immo in vocabulario saepissime latet, e. g. *birga* «simul», — *yetmac*, cf. čag. *jitmäk*, — *terclap* «velociter» etc.

Etiam in l. cumanica vocalis suffixi interdum ad vocalem radicis conformatur, quam assimilationem in dialecto Kazanica et in aliis quoque dialectis conspicimus.

Vocales breves interdum elisae esse videntur vel saltem non denotantur, e. g. *ajp* «peccatum», cf. osmanicum *ajïp*, arabice عَيّبٌ; in forma verbi *tüšrüp* (pag. 138) ipsa suffixi vocalis elisa est, cf. formam factitivam čag. *töšürmäk* «dejicere». Haec elisio etiam in dialecto kazanica haud ita raro occurrit, e. g. *töšrä* pro *töšörä*, — *bräü* pro *beräü* «aliquis», — *borno* «nasus ejus» pro *borono* etc.

De consonis haec pauca admoneo: I. consonae gutturales linguae cumanicae per sequentes litteras notantur 1. *k* 2. *ch* 3. *gh* 4. *c* 5. *g* 6. *h* 7. signo quodam litterae Graecorum ρ subversae perquam simili, quo nasalis explosiva *ng* significatur. Consona *káf* Turcarum in secunda codicis parte plerumqe per *k* et *c* denotatur, e. g. *karovimiz* «praemium nostrum» (pag. 145), — *kačan* «quum etc., eademque consona in vocabulario saepe etiam per *c* significatur, e. g. pag. 17 *coarmen, coydum* etc., cf. ćag. قويماق, — *cuyrug* «cauda», cf. قويروق, — *tamucka* «ad inferna». Haec ipsa consona etiam per *ch* et *gh* designatur, e. g. *tichmac* (in pag. 43) juxta *tictim* «plantavi», — *kachma*,

cf. قاقها, — *joch* pro *jok*, — *ghalgan* loco *kalgan* (pag. 75) — *yaagh* «maxilla». Consona *ḳ* nonnunquam in غ emollitur, e. g. in quibusdam suffixis, in fine syllabae et inter duas vocales, e. g. *tamagïng* «guttur tuum» juxta *tamak*, — *tas bolmaga* (pag. 138) «ad perditionem», quae littera غ tandem in *j* emolli potest, *j* autem facile eliditur, e. g. *kuurmak*, quae forma per formam *kujurmak* a *kugurmak* orta est, cf. čagataicum قوغماق «pellere», «persequi». *Ḳ* nonnunquam in *ch*, et *h* permutatur e. g. *chatun, hatun* «domina», cf. osm. قادن *(kadïn)*, čag. خاتون, — *han* «rex», «princeps», čag. خاقان, — *bulah* «fons» (pag. 141), cf. čag. *bulag* idem, — *čibuh*, — *jarih* (pag. 148). Permutatio *ḳ* finalis in *h* in textibus cumanicis saepe occurrit. Forma *yomsah* jam in vocabulario legi potest, sed hanc quoque formam scriptor quidam secundae codicis partis annotavit. *K* interdum in fine vocis apocopatur, e. g. *tamu* (pag. 144) «inferna», cf. čag. تاموغ. — Consona ك in vocabulario plerumque per *c* aut *ch* denotatur, e. g. *congul* «cor», cf. osm. كوكل, — *erca* «masculum», — *coc* «caeruleum», — *choz* «oculus,» كوز *(Klaprothus* قوز scripsit!), — *chetchil* «recede». In glossa *yčag* vocabularii loco *k, g* scriptum reperitur, cf. ايچاك *ičeg*. In secunda codicis parte ك plerumque per *k* transcribitur, e. g. *köp* «multum», — *egilik* «bonitas», — *kök* «caelum» etc. Interdum etiam in ipsis textibus ك per *ch* redditur, e. g. *etchenlerge* «facientibus». ك inter duas vocales in *g* emollitur, *g* autem in quibusdam glossis in *j* emollitum tandem prorsus evanescit, e. g. *müz* (pag. 143) «cornu», quae forma per formam intermediam *müjüz* a *mügüz* orta est. — Littera *g*, uti jam vidimus, ex ق et ك orta est atque secundum hanc duplicem originem modo durius modo lenius pronuncianda est, quam duplicem pronunciationem scriptores codicis cum. interdum ita denotant, ut litteram غ per *gh*, lenem consonam ڴ per *g* significent, sed multo saepius hanc totam distinctionem plane omittunt. *G* nonnunquam in *h* permutatur, e. g. *saha* «tibi» loco *sanga*, qua consona tandem elisa duae vocales *a* unam longam effecerunt (*saa*=*sa*). — Consona خ modo per *k*, modo per *gh* designatur,

e. g. *katunlar* «dominae», — *ghaxa* «proprie», arabice خصوصا Consona Arabum Persarumque ه in voce بچه etiam per *ch* significatur *(bacha)*. — *K* et *g* inter duas vocales, uti jam annotavimus, haud ita raro eliduntur, alioqui illae consonae in *u* emollescunt, e. g. *aurlagil* pro *agïrlagïl* «sanctifica», cf. formam *avurlagil* (pag. 132.) Elisio in hisce exemplis observatur: *tuurmak* «parere», «generare», e. g. in dictione: *ki tuur ata tengri* «quam (scilicet «sanctam Virginem») generat pater Deus» (pag. 140 codicis), cf. verbum turcicum or. توغماق «nasci», — *kuurmak* «pellere», cf. verbum turcicum or. قوماق, — *oulu* «filius ejus» (pag. 148) pro *ogulï*, — *tuusning* (pag. 150) «ortus» in genitivo. In fine vero vocis vel syllabae radicalis hae consonae saepissime in *u* emollescunt, quod vicissim ob vocalem praecedem in *v* durescit, e. g. *satov*, — *buzov*, — *ačuving* (pag. 139), cf. čag. *ağik, ağïg*, — *javdurding* (pag. 142), — *bavursak* in eadem pagina «intestina» pro *bagïrsak* (v. باغيرساق apud Pavet de Courteille). Scriptores secundae codicis partis semivocalem *v* per signum quoddam litterae *w* germanicae aliquantum simile denotabant. Consona *ḳ* in l. cumanica pariter atque in multis aliis dialectis turcicis interdum in *ch* (χ) induruit; *k* et *g* etiam in omnibus dialectis turcicis in semivocalem *v* et *j* emollescere possunt, ita e. g. in l. čagataica *ooz* «cibus quidam lacteus», cf. formam *oguz*, — *aul* «tentorium», «curia» cf. *agïl*, cf. etiam altaicum *aïldap* in versu sequenti: *Kara atty kanga aildap jürüb-idi* «ad Kara Attukan venit hospes»,[1] — in l. jacutica *ojün* «perendie», quod *Böhtlingk* auctore ex *o* «ista» et *kün* «dies» compositum est, *k* enim inter duas vocales in *j* mollitum est. In dialecto Kazanica forma *agrïgïmïz* «passio nostra», «dolor noster» in *auïrïubïz* permutata est, cf. formam cumanicam *aurlagïl* pro *agïrlagïl*. Bosniacum quoque ك Blau docente interdum in *v* et *j* emollescit, e g. *kjüve* «tinea», cf. كوك persicae originis, — *düjün* «nuptiae» cf. دوكون.[2] Consona

[1] Radloff O. c. Tom. I. Pag. 56

[2] Blau. L. c. Pag. 31, 32.

k, vel *g* (غ), quae syllabam radicalem vel vocem ipsam terminat, in dialecto cumanica saepissime in *u* emollita est, quod *u*, uti jam annotavimus, ob praecedentem vocalem tandem in *v* induruit, e. g. praeter formas suprascriptas *javli* «pingue», — *javdurding* «donavisti», — *ovsadi* «assimilatum es», cf. čag. اوخشاماق et uiguricum *okšak*, *ukšak* (in glossario prof. Vámbéry) «simile» — *kriv* (pag. 151) «introitus», etc. *Ḳ* et *g* finale etiam in dialectis čagataicis saepe in *u* vel *o* permutantur e. g. *jïrau* «cantor» — *jalau* «flamma», cf. formam kaz. *jalkïn*, — *jasao* «lex», «statutum», cf. formam *jasak*, — *sao* «sanum», cf. *sag*. In formis *kïrau*, *jao* juxta *kïragu*, *jagï* consona *g* inter duas vocales plane evanuit. In dialecto Kazanica *k* et *g* finale perquam saepe in *u* emollescunt, e. g. *sau* «sanum», — *tau* «mons». — *jau* «hostis» et in fine nominum agentis et actionis, e. g. *čaklau* «consideratio,» — *karau* «aspectus,» — *kilcüče* «advena», — *katïu* etc. In forma *kïrïj* «margo» *k* finale in *j* emollitum est.

In prima codicis parte, uti jam annotavimus, consona *k* in haud ita paucis glossis per *ch* denotabatur, e. g. *charachus*, id est قره قوش, — *chaxan* (قزان), — *chasuc*, quam formam Blau minus recte *chasuch* scripsit[1] (Klaprothus hanc formam ita scriptam edidit, qualem nos in codice Ven. conspeximus), id est قاشق, — *sachal* (صقال), — *ayach* (اياق), in dialecto Mariupolitana ἀγιάχ, sed haec ipsa vox in linea subsequenti in litt. *g* desinit: *ayag uxi*. In dial. Mariupolitana consona *k* fere semper ut *h* pronunciari solet, e. g. χαγιμαχάμ (قايمقام), Χουράν قرآن, — in dialecto Kazanica et bosniaca haec aspiratio raro tantum obvenit. In secunda codicis parte *k* sine ullo aspirationis signo occurrit. — ك in vocabulario interdum per *č*, vel *či* transcribitur, e. g. *čiuruba*, id est كهربا *(kehruba)*, — *čaman*, id est *kemun*, hungarice *kemény (mag)* etc. Hic quassus consonae *k* etiam in l. bosniaca obvenit.

[1] Blau «Über Volksthum uud Sprache der Kumanen» (Z. d. D. m. G. Tom. XXIX. Pag. 569, 570).

Sonus *ng* in codice Venetiano diverse denotatur 1. aut per signum quoddam litterae *ρ* graecorum inversae simile aut per formam *n*, cujus linea ulterior inferne paulum prolungata est, quae duplex denotatio saepissime usurpatur 2. per litteram *n*, e. g. in dictione *tamagin beslegil* «nutri guttur tuum» pro *tamgïng beslegil* 3. per *ng*, sic in salutatione angellica: *seningbile* «tecum» 4. per *g* solum, e. g. *aglarim* «intelligo» pro *anglarïm*. Interdum *n* finale etiam tunc cum gutturali pronunciatur, quum in aliis dialectis haec pronunciatio in usu non sit, e. g. *ong* «dextera» pro *on* aliarum dialectorum, — quod ad formam cumanicam, cf. kašgaricum *ong*.

Denique de consonas *h* et ح id tantum admoneo, consonam *h* in secunda codicis parte pro *ḳ* non solum in fine vocis, sed etiam in ipsa voce occurrere, e. g. *čohrah* (pag. 145) «fons», «scaturigo», — *aha* «fluens», etc. In *oluluh* «mortalis», — *bolduh edi* «factus est», — *čibuh* «virga», — *jazuh* peccatum» *h* pro *ḳ* finali scriptum est. Vox *tamuk* et *tamuh* et *tamu* scriptum reperitur. — Consona خ non solum per *ch*, sed etiam per *gh* denotatur, e. g. *noghut* pro نخوت etc. Aspiratae ح et ه inter duas vocales perquam facile eliduntur, e. g. *laan* pro لخنه «brassica», sed etiam *laghan* occurrit, — *saar* pro شهر «urbs».

De dentalibus pauca tantum adjicio. Tenuis in l. cumanica pariter atque in dialectis čagataicis plerumque incolumis mansit, media vero interdum in sibilantem *z* permutabatur, e. g. *azam* pro *adam* «homo», cf. kazanicum *Izel* pro *Idel*, *kazak* pro *kadak* «clavus» etc. In glossa *dač* loco tenuis mediam conspicimus, cf. تاج. Loco *azam* et *asam* scriptum reperitur. In pag. 143 obs. formam *töredi* «generavit», quae pro *töretdi* scripta reperitur, hic forse scriptor denotationem consonae *t* per negligentiam omisit.

Ex ordine labialium littera *f* exceptis glossis arabicis et persicis frustra desideratur; in secunda codicis parte littera *f* in glossa persicae originis *frista*, *fristilar* adest. Glossa *fil* «elephas» in vocabulario tantum occurrit. Consona *p* quoque in exoticis tantum glossis apparet, e. g. *baptisma* etc. Littera *b* in forma *haybat* (pag. 148) inserta

apparet, cf. bosniacum *heibet* pro *hejet* «status», «essentia», «forma externa rei» etc. arabicae originis (v. formas arabicas هيأة, هيئت). Ceterum *haybat* fortasse ar. هيبة est. Semivocalis *v* jam supra mentionem fecimus.

Consona *m* interdum in codice Venetiano in *n* debilitata reperitur, cf. bosniacum *taman* pro تمام etc.

Consonae quassatae *č* et *ǵ* peculiaribus signis notantur, nempe prima signo Graecorum ε, altera autem signo Graecorum σ perquam simili. Haec duae consonae ex quassu gutturalium et dentalium ortae sunt, e. g. *četik* loco *čatïk*, cf. *katmak*, — suffixum *če* juxta *tek, dek*, — suffixum *či* juxta *ki*, — *čirmarmen* «torquere», cf. čag. *kirmäk* «nodus» etc. Interdum loco *ǵ* : *č* scriptum reperitur e. g. *kosanč* «desiderium» pro *kösänǵ* et vice versa. Consona *č* praeter signum descriptum per diversos designatur modos 1. per *z*, e. g. *bizac* pro *bïčak* «culter» 2. per *c*, e. g. in secunda codicis parte *cetik* pro *čatïk* «cinctus» 3. per *cz*, e. g. in vocabulario *kiczi congulu bile* «humiliter» 4. per *s*, e. g. *as* pro *ač* «esuriens» 5. per *z*, e. g. *neze* pro *neče*, — *uzmak* pro *učmak* «paradisus» 6. per *zc*, e. g. *uzcarmen* «volo in altum» pro *učarmen* (pag. 56 vocabularii). Consona *ǵ* in vocabulario praeter duos modos praedictos etiam per *gi, j (i)* et *gz* denotatur, e. g. in sequentibus formis a Blau adductis: *gigar*, id est جگر «jecur», — *choligian*, id est خولنجان «galanga», — *giemis* «fructus», (hungarice *gyümölcs)* pro ييميش; — *jim*, id est جمع, — *mariand*, id est مرجان, quam glossam Blau post Klaprothum minus recte *marjan* scripsit («coralium»), — *jouani* pro جوانى. In formis numerorum ordinalium *burungi, echinzi* suffixum جى per *gi* et *zi* denotatum reperitur; in textibus Mariupolitanis hoc suffixum per τζ significatur, v. formas a Blau adductas μπιριντζί, ἠχιντζί etc. In glossa vocabularii *tagz* «corona», id est تاج *ǵ* per *gz* transcriptum est. In dialecto bosniaca Blau docente ج interdum per ك denotatur, e. g. كيلق pro چيلك «fragum», — hoc idem *č* in quibusdam vocibus ج scribitur, e. g. جفت pro چفت «campus»; چ porro et in *š* permutatum

reperitur, e. g. *šator*, cf. hungaricum *sátor.* Consona ج in pronunciatione bosniaca interdum *tj* sonat, e. g. كيلان pro جيلان, idem ج etiam in *j* emollitur, e. g. *tanjir* «discus» pro تَنْجَرَه, cf. hungaricum *tányér.*

Consona *j* praeter litteram *j* in codice Venetiano per *y* et *i* denotatur, e. g. *aianirmen,* — *ayandim,* cf. čag. *ajamak* «parcere» etc. — *iazdim* pro *jazdïm* «peccavi«, «erravi». *J* inter duas vocales facile eliditur, e. g. *souněln* pro *söjünčlü* juxta *soiur.* Haec elisio etiam in l. bosniaca saepissime obvenit. *J* interdum cum *ǵ* permutatum reperitur, e. g. *gikilmak* pro *jïkïlmak* «delabi», — *gillan* pro ييلان, — *giltrin* pro يلدريم, — *gicrar* juxta *yicrar,* — in media voce *chugu* pro قويو etc. In dialecto nogaica haec eadem permutatio usitatissima est, e. g. in versibus nogaicis a Vámbéry publicatis جكت جكت ديكانده et paulo infra جورعكم «cor meum» pro يوركم.[1] In dialecto Mariupolitana *j* haud ita raro cum *ǵ* permutatum reperitur, hoc ipsum *ǵ* in textibus a Blau examinatis per *γ* notatum est, e. g. *ἀγιβά* pro ايوا etc.

In glossa *terc* juxta *tez* «cito» *r* cum *z* permutatum reperitur.

Tres consonae sibilantes 1. *ś* 2. *s* 3. *z* in codice cumanico Venetiano perquam diverse notantur. Sibilans *ś* 1. per *sch* 2. per *z* 3. per *ss* 4. per *sz* 5. per *s* 6. per *zz* denotatur, e. g. *talischirmen*, *uruschirmen, kirlischirmen* «litigo», — *tuscherler* pro *tüšärlär; etizermen* «adjuvo», cf. *etišlämäk,* — *kyziler; tissisluhlarmen*, cf. تيش «dens», — *kyssiler*, cf. كيشي; *algiszle* pro *algïšli; karindas* pro *karïndaš,* — *jaksi; buzzatkil* pro *bošatkïl.* Blau sonum *ś* cumanicum interdum et charactere *ch* designatum esse dicit, e. g. in glossa *chahar* pro شهر, at haec vox in columna cumanica *saar* scribitur, glossaque *ghachar,* quam Klaprothus minus recte *chachar* et Blau: *chahar* scripsit, in parte persica occurrit. Haec maxima inconsequentia sonum *ś* denotandi praecipue in vocabulario occurrit manifestoque comprobat, quam

[1] Nyelvt. Közlemények. Tom. II. Fasciculus I. Pag. 120.

molestam comperit designationem hujus consonae scriptor vocabularii italianus[1] Scriptores autem secundae codicis partis germanici consonam *š* idiomati suo familiarem sine ulla difficultate vel per *s* simplex, vel per *sch* denotabant. Consonam *s* plerumque per *s* simplex scriptam reperimus, at interdum haec sibilans 1. inter duas vocales geminatur, e. g. *arassinda*, — *essirgagil* etc. 2. cum *z* permutatur. — Sonus *z* 1. per *z* 2. per *x* 3. per *s* denotatur, e. g. *siz* «sine», *öz* «ipse»; *juxum*, id est يوزوم; *sösin* pro *sözin* etc. — Consona *s* in glossa *ux* «sensus» per *x* scripta reperitur. Inconsequentiam ortographiae auctoris vocabularii nihil demonstrat melius, quam unius et ejusdem vocis in diversis conjugationis declinationisque formis multiplex designatio, e. g.

azarmen «comedo»
assa «comede»
as «cibus», —
aianirmen «parco»
ayandim «peperci», —
cigharmen «exeo»
zigtum «exivi», —
coparurmen «aedefico»
cobardum «aedeficavi» etc.

In secunda codicis parte hanc designationis sonorum fluctuationem multo minus conspicimus. — Super quasdam glossas vocabularii alia manus, nimirum unus scriptorum secundae codicis partis nonnullas suprascri sit transcriptiones variantes, ita e. g. super formam *gičrar* litteram *h*, — super formam *ačirmach* syllabam *ga*, — super formam *bisuturmen* litteram *z*, super formam *yarasirmen* item *z* etc.

[1] In vocibus italianis «scibile», «sciolto» etc. vocalis *i* praecedentem sonum emollit.

Annotationes morpheologicae.

I. De Pronominibus.

		Pron. separata.	Pron. suffixa.
I. Pers. Sing.	Nom.	*men* (et *män* scriptum)	*ïm, im*
	Gen.	*mening*	
	Dat.	*manga (maa, mā)*	
	Acc.	*meni (menj)*	
	Abl.	*mendän*	
Plur.	Nom.	*biz*	*mïz, miz*
	Gen.	*bizing*	
	Dat.	*bizgä*	
	Acc.	*bizni*	
	Abl.	*bizdän*	

Cl. Blau loco *biz: miz* scripsit, Klaprothus recte *biz* habet (*bix* scriptum).

II. Pers. Sing.	Nom.	*sen* (sän)	*ïng, ing*
	Gen.	*sening*	
	Dat.	*sanga (saha* vel *saa)*	
	Acc.	*seni*	
	Abl.	*sendän*	
Plur.	Nom.	*siz*	*ïngïz, ingiz*
	Gen.	*sizing*	
	Dat.	*sizgä*	
	Acc.	*sizni* (siznj)	
	Abl.	*sizdän*	

Vocativus pronominum personalium interjectione *aj (ay)* praemissa formatur, ita *aj sen!* — *aj siz!* (turcice آ, آی)

III. Pers. Sing.	Nom.	*ol*	*ï, i, ïsi, isi*
	Gen.	*aning*	
	Dat.	*angar* vel *aar*	
	Acc.	*ani*	
	Abl.	*andan*	

Plur.	Nom. *anlar*		idem, quod supra
	Gen. *anlarning*		
	Dat. *anlarga*		
	Acc. *anlarni (anlarnj)*		
	Abl. *anlardan*		

Blau post Klaprothum loco *ol* minus recte *al* scripsit. Quod ad dativum *angar*, cf. respondentem formam uiguricam *anggar*, quae forma etiam in dialecto kazanica *(añar)* et in aliis quoque dialectis usurpatur.

Pronomina possessiva separata sequentia sunt: *menim* «meum», *bizim (bizin)* «nostrum», e. g. *bisim gichövga* «in nostrum templum» (pag. 121), — *sening (senin)* «tuum», *sizing* «vestrum», — *aning* «suum», *anlarning*, pro quibus possessivis saepe etiam *öz* usurpatur, e. g. *öz näzik boyungni* (pag. 149) «tuum purissimum corpus.»

Pronomen demonstrativum.

Sing.		Plur.	
Nom.	*bu*	Nom.	*bular*
Gen.	*muning*	Gen.	*bularning*
Dat.	*mungar*	Dat.	*bularga*
Acc.	*muni*	Acc.	*bularni*
Abl.	*mundan*	Abl.	*bulardan.*

«Ipsemet», «ipsimet» *ol ogh, anlar ogh* dicitur, cf. čag. اوق in hac dictione: [1] بوروندا‌غی اوق رعایت وشفقت قیلدیم formasque Kazanicas *uluk, šuluk* «idem, eadem, idem». «Ipse, a, ud«, «egomet, tute, ipse» in l. cumanica plerumque *kenim, kening, kensi* dicitur, e. g. *kin kensi čin tengri* «qui ipse verus Deus est» (pag. 159 codicis), pro quo etiam *öz* et *öz öz* usurpatur (ita e. g. pag. 145).

Pronomina relativa et interrogativa. *Kim, Kin* «quis»,

[1] «Bâbernameh», 17. V. in glossario Pavet de Courteile.

«qui»; *chaysi* «qualis» (*munča* «talis»); *chaym,* quod mihi pro *chaju* scriptum esse videtur, item «quis» significat; *ne* «quid»; *nämägä* «quidquid», cf. azerbaiǵanicum نمنه; *neza* «quantum»; *näk* «quare», cf. Kazanicum *nik; nečik* «quomodo», cf. Kazanicum *niček; kačan* «quum»; *chayda* «ubi», etc.

II. De nomine.

Declinatio.

Sing.		Plur.	
Nom.	*at*	Nom.	*atlar*
Gen.	*atning*	Gen.	*atlarning*
Dat.	*atga*	Dat.	*atlarga*
Acc.	*atni*	Acc.	*atlarni*
Abl.	*atdan*	Abl.	*atlardan*

Postpositiones usitatissimae linguae cumanicae pariter atque in aliis dialectis turcicis sequentes sunt: *da (dä),* — *dan (dän), dan (dän) ulam* «ab», — *dein* cum dat., — *bila,* — *učun, uzun,* — *ča, za,* — *six, siz.* — *dey* (e. g. *anning dey*), *dek, ley* (pag. 143), *leyin* (in eadem pagina), *kibi* «sicut», de qua ultima postpositione in parte codicis grammaticali haec scripta reperiuntur: «Nō q̄ ista dicco. Kibi. addita alicui nōini denotat aliquē similitudinē» etc.[1]

Nomina cum suffixis possessivis praedita in casu accusativi interdum hujus casus signo destituta apparent, e. g. *tamagïng beslegil* «guttur tuum nutri» etc. Suffixum possessivum in genitivo interdum per negligentiam scriptoris omissum est, ita e. g. *zejtin agača* pro *zeytin agačinga*, cf. زيتون اغاجى etc., in sequenti vero exemplo ordo genitivi inversus esse videtur: *erir jeri arilarning* (pag. 142) pro *arïlarnïng jeri.* — Quaedam affixa nominalia in l. cumanica usum obtinuerunt, quae in aliis dialectis obsoleta evaserunt, e. g. *dači* in formis *jendači* «victor», — *tuurdači* «parens», — *kutkar̆darčimis* «liberator noster»

[1] In pag. 127 Codicis.

(pag. 138), in quo ultimo exemplo non *dači*, sed *darči* scriptum reperitur, cf. verbum čag. قوتقارماق «salvare»; *čih (čik)* in glossa *tangla"čih* «admiratio», cf. verbum čag. تانكلاماق; interdum loco *rak rah* scriptum est, sic in glossa *čohrah* «scaturigo», cf. verbum čag. چوقماق. Usus suffixi *čï (či)* et *lïk (lik)* in parte codicis grammaticali hoc modo describitur: Nō q̄ ista diccō *či* addita alicui nōini fac̄ nom māist'le illius rei quā significat illud nom̄ cui addit' sic̄ v'biḡtia *ötmäk* ē panis s̄ (sed) *ötmäkči* ē ille q' facit panē *čekm̄* (osmanice چوقه) ē pan̄us sed *čekm̄či* ē q̄ facit panū et sic de similibs», — «Nō q̄ ista diccō. *lic.* addita nōini cōcto (concreto) facit illud abst̄tū sicut v'bi gtia *eigi* est bonū s̄ (sed) *egilic* ē bōitas. *Kara* ē nigrū s̄ *karalic* ē nig^e^to. *bir* ē unus s̄ *birlic* ē unitas. *könu* ē iustus s̄ *könulic* ē iustitia et sic de siḡis (singulis) l'(vel) aliq̄tm̄ pōit' (ponitur). *luc.* ut *lic* (pag. 127.)

De Adjectivo.

Gradus comparativus suffixo *rak (räk)*, superlativus vero per diversos modos designatur, nimirum per geminationem vocis, per praepositionem quarumdam vocularum, e. g. *kob, asru* adjectivorumque, e. g. *ulu* «magnum», denique per ipsum dictionis contextum. Doct. Blau terminationem quorumdam adverbiorum cumanicorum *lap* cum syllaba corroborrativa لاپ comparat, quae Vámbéry docente in dialecto azerbaiǵanica gradus superlativi designandi causa adjectivis praeponitur, e. g. *lap jachči* «optimus» (cf. syllabam corroborativam superlativi hungarici *leg*, e. g. *leg jóbb* «optimus»), at inter cum. et az. syllabam *lap* jam primo obtutu hanc differentiam conspicimus, primam semper postpositam occurrere, secundam autem praeponi. Usum adverbii *jalganlap* formae *ogrilam* (pro *ogrilan)*, *čop čoura* «circum» et alia adverbia hujus generis optime illustrant, quae manifesto formam participiorum prae se ferunt, igitur et *jalganlap* olim non erat aliud, quam forma verbi denominativi *jalganlap* participialis; in secunda codicis parte pag. 145 haec dictio legitur: *jarilgap medet etti* «misericordia motus auxilium attulit», haec

quoque forma *jarilgap*, quae evidenter pro *jarlïgap* scripta est, sane pro gerundio verbi يارليغاماق habenda est.

Forma diminutivi adjectivorum per suffixum *gina* fieri solet. In parte codicis grammaticali de formatione gradus comp. et superlativi linguae cumanicae sequentia dicuntur: «Nō q̄ ista dictō *rac.* l̄ dic̄o *rec.* posposita nōi poitīuo facit c̄opertū (comparativum) sicut hic *kara* ē niger. s̄. *cararac.* ē nigrior. *katti* ē durus, s̄ *kattirac* ē durior. *tuz* ē rectus s. *tuzrec* ē rectior qū aut̄ (quum autem) debeat adi. *rac.* vl̄ *rec.* n̄ (non) ē regula firma». Ex hisce ultimis vocibus clare patet, scriptorem hujus adumbrationis grammaticalis legem harmoniae vocalium in linguis turcicis prorsus ignorasse! Nō q̄ ista dictō *asru* facit suplatim̄ tam ī (in) noibs qua ī vbis pponēdo ea. sic. v. ḡtia *kara.* ē nigru. s̄ *asru kara* est nige'rimu. et *tatli* ē dulce s̄ *asru tatli* ē dulcissimū» etc. (in pag. codicis 127.)

De Verbo.

Ecce paradigma verbi انكلاماق «intelligere», uti id in parte codicis grammaticali apparet:[1]

Praesens (aoristus).

Sing.	intelligo	*anglarmen*
	intelligis	*anglarsen*
	intelligit	*anglar*
	—	—
Pl.	intelligimus	*anglarbiz*
	intelligitis	*anglarsiz (sis)*
	intelligunt	*anglarlar.*

Imperfectum.

Sing.	intelligebam	*anglar ädim (ädäm)*
	intelligebas	*anglar äding*
	intelligebat	*anglar ädi (ädy)*

[1] In pag. Codicis 129.

Pl.	intelligebamus	*anglar ädik*
	intelligebatis	*anglar ädingiz (ädengez)*[1]
	intelligebant	*anglar ädilär (ädylar).*

Perfectum.

Sing.	intellexi	*angladïm*
	intellexisti	*angladïng*
	intellexit	*angladï (y)*
	—	—
Pl.	intelleximus	*angladïk (yk)*
	intellexitis (sic!)	*angladïngïz*
	intellexerunt	*angladïlar.*

Plusquamperfectum.

Sing.	intellexeram	*anglamïš edim*
	intellexeras	*anglamïš eding*
	intellexerat	*anglamïš edi (y)*
	—	—
Pl.	intellexeramus	*anglamïš edik*
	intellexeratis	*anglamïš edingiz*
	intellexerant	*anglamïš edilär (lar).*

Futurum.

Sing.	intelligam	*anglagaymen*
	intelliges	*anglagaysen*
	intelliget	*anglagay*
	—	—
Pl.	intelligemus	*anglagaybïz*
	intelligetis	*anglagaysïz (sis)*
	intelligent	*anglagaylar (eyler).*

[1] In scribendi ratione codicis *ädäm, ädengez* hanc eandem vocalium *e* et *i* permutationem vidimus, quae in formis respondentibus kazanicis *ejem ejeñ, eje* etc. occurrit.

Imperativus.	
intellige	*angla*
intelligat	*anglasun*
intelligamus	*anglalïm (um) vel anglalïk (uk)*
intelligite	*anglangïz*
intelligant	*anglasunlar (lär)*[1]
intelligito	*anglagaysen*
intelligitote	*anglagaysiz (sis)*
Optativus.	
Sing. intelligerem	*anglagay edim*
intelligeres	*anglagay eding*
intelligeret	*anglagay edi (y)*
—	—
Pl. intelligeremus	*anglagay edik*
intelligeretis	*anglagay edingiz (edengez)*
intelligerent	*anglagay edilär (ediler)*
Perfectum Opt.	
Sing. intellexissem	*anglamïš bolgay edim*
intellexisses	*anglamïš bolgay eding*
intellexisset	*anglamïš bolgay edi (edy)*
—	—
Pl. intellexissemus	*anglamïš bolgay edik*
intellexissetis	*anglamïš bolgay edingiz (edengez)*
intellexissent	*anglamïš bolgaylar*
Cohortativus.	
Sing. intelligam	*anglaïm*
intelligas	*anglagïl*
intelligat	*anglasun*

[1] Scriptorem adumbrationis gramm. codicis Venetiani quam parum legem harmoniae vocalium in linguis turcicis comperisse, scribendi ratio *bolgeyler*, *anglasunlär* satis superque demonstrat.

Pl.	intelligamus	*anglalïm (em) vel anglalïng (eng)*
	intelligatis	*anglangïz (gez)*
	intelligant	*anglasunlar (sönler,* sic !)

In hacce conjugatione *aglalïng* pro *aglalïk* scriptum est.

Conditionalis.

Sing.	intelligem	*anglasam edi*
	intelliges	*anglasang (sen) edi*
	intelliget	*anglasa edi*
	—	—
Pl.	intelligemus	*anglasah edik*
	intelligetis	*anglasangïz (edi* desideratur, et suffixum *sengiz* scriptum est)
	intelligent	*anglasalar edi.*

In prima persona pluralis, uti videmus, verbum auxiliare *edi* cum suffixo personali praeditum apparet *(edik).*

Perfectum cond.

Sing.	intellexerim	*angladïm ese*
	intellexeris	*angladïng ese*
	intellexerit	*angladï (y) ese*
	—	—
Pl.	intellexerimus	*angladïk (duc) ese*
	intellexeritis	*angladïngïz (dungus) ese*
	intellexerint	*angladïlar ese.*

Futurum Cond.

Sing.	intellexero	*anglar bolsam*
	intellexeris	*anglar bolsang (n)*
	intellexerit	*anglar bolsa*
	—	—
Pl.	intellexerimus	*anglar bolsak*
	intellexeritis	*anglar bolsangïz (gez)*
	intellexerint	*anglar bolsalar (ler).*[1]

[1] Syllabae, quae in parenthesi sunt, originalem codicis ortographiam exhibent.

Gerundium «intelligendo» *anglar egeč.*

Infinitivus «intelligere» *anglamaga.*

Scriptor hujus paradigmatis in parte codicis secunda ad finem sui exempli annotat: «secdu istā d'clinacōem potes d'clina'e ōem d'clinacoem (omnem declinationem».[1]

Conjugatio negativa.

Praesens.

Sing.	non intelligo	*anglaman*
	non intelligis	*anglamasen*
	non intelligit	*anglamas*
	—	—
Pl.	non intelligimus	*anglamasbïz*
	non intelligitis	*anglamassïz (sis)*
	non intelligunt	*anglamaslar (ler).*

Imperfectum.

Sing.	*anglamasedim (dem)*	Pl.	*anglamasedik*
	anglamas eding		*anglamasedingiz (dengez)*[2]
	anglamas edi (edy)		*anglamaslar edi (edy).*

Perfectum.

Sing.	*anglamadïm*	Pl.	*anglamadïk*
	anglamadïng (dyng)		*anglamadïngïz*
	anglamadï (y)		*anglamadïlar.*

Imperativus: *anglamagïl.*

In secunda codicis parte non solum aoristus, sed etiam praesens definitum occurrit (aoristum VÁMBÉRY praesens indefinitum nominabat), ita e. g.

aha turur «ascendit» pag. 145 codicis,

buza dur «destruit» super eandem paginam,

[1] Pag. 130. codicis.

[2] In formis *edem, edengez* permutationem vocalium *e* et *i* in lingua cumanica hucusque jam saepe annotatam videmus.

seni tapubtur hem sile «te adoravit amatque» pag. 137. In forma pl. *keluyorler* or. *t* in *j* emollitum apparet, cf. os. كليورلر.

In lingua osmanica, Kazanica et in aliis quoque dialectis turcicis verba in *r* desinentia aoristum perquam saepe suffixo *ïr*, *ir, ur, ür* formant, nempe in lingua osmanica polysyllaba in *r* et *s* desinentia et quaedam monosyllaba in *r* et *l* terminata aoristum non suffixo *ar, är*, sed *ur (ür), ïr* (*ir*) informant, e. g. *görür* «vidit», — *olur* «est», — *verir* «dat». In l. Kazanica vero pariter atque in d. čagataicis omne monosyllabum, quod in *r* vel *l* desinit, aoristum *ï* vel *e* format, e. g. *alïr* «sumit», — *barïr* «it», — *birer* «dat» etc. In dialecto autem cumanica verba et mononsyllaba et polysyllaba in litteram *r* desinentia in aoristo primae personae sing. n. haud ita raro suffixo *u*, *ü*, *ï*, *i* formata apparent, e. g.

barumen «vado»,

küydürümen «accendo» in vocabulario,

batirrimen item in vocabulario,

bisturumen in pagina 33 codicis (in vocabulario),

otunzcha berumen «mutuor»,

buyurumen pag. 41 (in vocabulario),

berumen «do» super eandem paginam,

berumen pag. 43.

bitirrimen «perficio», ultima vox sub littera p,

chaytarumen «reddo» pag. 45.,

chondarumen «complano» pag. 46, cf. čag. كوندهلاتماك,

amanat berumen «commendo» pag. 47.,

olturumen «sedeo» pag. 50,

tapcurumen «sputo» pag. 51.,

ayrumen «separo» in eadem pagina,

salam berumen «saluto» pag. 52.,

turumen «sto» pag. 53.,

sechirumen «salto» in eadem pagina,

chatisturumen pag. 54.,

tec turumen «taceo» pag. 55., — *tanucluc berumen* «testificor» in eadem pagina, — *oscurumen* ibidem,

barumen «vado» pag. 56.,
uyag turumen «vigilo» pag. 57.,
čourumen «volvo» pag. 58.

In formis *alurmen* «sumo», — *kalurmen* «remaneo», in forma *bilurmen* «scio» pag. 49., et aliis quoque formis in *l* et *r* desinentibus tota terminatio *ïr (ir)*, — *ur (ür)* apparet. In secunda et tertia persona haec eadem verba suffixo *ur (ür)*, *ïr (ir)* formantur, e. g. *turur* etc. Forma *chorarmen* «video» in codice Venetiano semel tantum ita scripta reperitur (in d. osmanica quoque كورورم *görürim)*. Monosyllaba in *l* desinentia aoristum haud ita raro suffixo *ar, är (er)* efficiunt, e. g. *tilarmen* «volo», — *chularmen* «rideo», cf. osmanicum *gülärim*, —*yularmen* «redimo» etc. In polysyllaborum aoristo terminatio *ur* (*ür*), *ïr* (*ir*) praevalet, e. g. *uyanurmen* «resurgo», — *ïnanïrmen* «credo» pag. 148., —*jugunur* «inclinat se» cf. osmanicum *öjrenir* «discit» etc.

Forma imperfecti contracta, e. g. *išitirdim*, *išitirding* juxta *išitir edem* in codice cumano passim occurrit.

Perfectum indefinitivum in syllabam *mïš* (*miš*) desiniens in codice cumanico saepenumero legi potest, e. g. *jarlilarga andan bahmis* «inde ad miseros adspexit» pag. 137., — *jarïlgamakga jwpz̄ imis*, id est *jöpči imiš* «amare eos dignatus est». Prof. Vámbéry de hac perfecti forma annotat, eam in dialectis tantum occidentalibus usurpari sola dialecto chivaica excepta, — at in l. uigurica *barmïš erdim* ut forma plusquamperfecti ab ipso Vámbéry allegatur, quae forma in «Kudatku Bilic» saepissime occurrit, e. g. *negü ter išitkil ağun kezmiš er bašïnda kečürmiš közün körmiš er.*[1] Hanc formam et Turkomani saepe usurpant. In lingua jacutica itidem nomen praet. in *bït* desinens usu tritum est, e. g. *bu suruk bärt kusagannik tïlbāstammït* «hoc scriptum pessime explicatum est».[2] Haec ipsa forma in dialecto kazanica significatum substantivi assumsit, e. g. *tormïs* «vita» etc.

[1] «Uigrische Sprachmonumente». Innsbruck, 1870. Pag. 134, ver. 14.
[2] Cl. Böhtlingkii «Ueber die Sprache der Jakuten». Petropoli. 1848. Pag. 378. §., 738.

Forma aoristi in dialecto quoque cumanica futuro designando saepissime inservit, praeter eam etiam forma conjunctivi futurum effecit, e. g. *söñgaysen* «gaudebis» pag. 142., pro *sövingejsen*, — *koñgaj* «gaudebunt» pag. 143, in hoc exemplo tertia persona singularis pluralem significat (cf. *sapti* pro *saptilar* pag. 143). Futurum linguae uiguricae itidem perquam saepe eadem forma conjunctivi denotatur, e. g. *sening atïng etkün jïrak barka but,*[1] etc.

Formae imperativi et conjunctivi saepissime inter se confunduntur, quod etiam in aliis dialectis turcicis obvenit.

Conjugatio periphrastica in dialecto cumanica perquam trita est, sic forma *barïp turur, berip turur* etc. pro perfecto simplici saepissime occurrit, — formae verbi cum *bolmak* compositae, e. g. *chescha esitmis bolgayedim* item saepe usurpantur.

Infinitivus sub duplici forma apparet, scilicet, 1. in *mak, mäk* 2. in *maga, mägä* disinit.

Participium suffixo *kan (can), gan* formatur, sed interdum altera quoque participii forma in *a (ä), an (än), in* desinens obvenit, e. g. *er iazuhni bilmain börlendi* «vir peccatum ignorans natus est» pag. 145 codicis, *javdura* «pluvian producens» pag. 144.

Gerundium suffixo *ïp (ip)* formatur. In forma *susapturup* «sitiens» forma gerundii bis apparet.

Forma *barganda* = «dum itur,» e. g. *tuturganda* «dum tenetur» pag. 143.

Ea quoque gerundii forma in secunda codicis parte saepe occurrit, quae suffixo *gač, gäč* formatur, e. g. *egeč* «quum est.»

Forma passivi per suffixum *l* efficitur, e. g. *bereliptarur* «datum est» pag. 145., — *yengilmac* «victum esse» pag. 56. Verbum autem «posse» per compositionem participii verbi principalis cum auxiliari *bilmäk* «scire» exprimitur, e. g. *ajte bilding* «dicere potuisti» pag. 142. Denique forma verbi factitiva

[1] «Kudatku Bilik». Pag. 134. versus 12.

sequentibus suffixis formatur: 1. *dur (dür)*, e. g. *javdurding* «donavisti» pag. 140. 2 *ïr. (ir)* e. g. *tatirding* «gustare fecisti» pag. 140. 3. *kïr*, *kir* e. g. *jetkirgil* «pervenire fac» pag. 141. 4. *guz, güz* e. g. *olturguzdi* «sedere fecit» ibidem.

De Adverbiis.

Adverbium *alaj, ali* (in «pater noster» Kunszent Miklosiensi) ex radice pronominali *an* et particula comparationis *laj (läj)* conflatum est, cf. adverbia Kazanica *alaj*, *bïlaj*, *šulaj*, *šušilaj* «ita», «sic». — Terminatio nonnullorum adverbiorum *chele*, quam terminationem Blau minus recte *chelle* scripsit (Klaproth recte *chele* habet), optime cum postpositione čagataica *ģïlaj* convenit, e. g. *berc chele* «firmiter».

Annotationes ad syntaxim pertinentes.

Scriptores codicis extranei conjunctionem relativam contra usum linguarum turcicarum perquam saepe tunc quoque usurpabant, quum ea in dictione turcica solicite evitanda esset, ita e. g. in secunda codicis parte *Christusne kačan tuurdung* scriptum reperitur, pro quo in d. čagataica *christosnï tugdïrgač*, in d. kazanica *Christosnï tiudïrgač* dicendum sit. Ceterum etiam in codice cumanico pronomen rel. et conjunctio relativa saepe evitata et per alios modos suppleta sunt, e. g. *bilinmaganni bildirdi* «notum fecit, quod ignotum fuit», — *erning juzun heč kormagan* etc. «quae nunquam virum noverat». Conjuctio *quod*, *ut* in dictionibus sequentibus per constructionem formae verbi indicativae cum gerundio *dep* «dicens» vel imperativo conjunctae suppleta est: *kiz anadan dep töredi* «dicentes *(Christum)* a matre virgine natum esse», — *tengri seni soyurgadi öuluma(!) bol dep anasi* «Deus tibi favit dicens *sis filio meo mater* (pag. 151.). Etiam ordo verborum in hoc codice haud ita raro inversus est, e. g. *mengü tinč konušing eri jeri arilarning* pro *arilarning jeri* pag. 142.

Annotationes de glossario.

In prima et in secunda codicis parte nonnullas conspeximus glossas linguae cumanicae, quas in dictionariis a nobis consultis vel omnino non vel saltem alia forma, alio significatu invenimus, ita e. g. vocem *erdenglik* «virginitas» (pag. 141 codicis) tantum in hoc codice legimus. Verbum *kopsamak* in vocabulariis turcicis orientalibus «aliquem ironice laudare» significat, at in codice cum. *kopsamak* nihil ironiae habet. *Uč* «avis» sub hac forma solum in glossario cum. (pag. 142) apparet, cf. kašgaricum *učkan*, čag. *učar*. Alias glossas cumanicas tantum in vocabulario uigurico a cl. VÁMBÉRY conscripto invenimus, e. g. *mudus* «simplex» (pag. 142), cf. uiguricum *munduz*, *montu*, quod proprie hominem simplicem significabat; *köseng* «desiderium» a radice verbi uigurici *kösämäk*, *kösümäk* «desiderare» derivatum est, cf. mongolicum *küsel* «desiderium;» *koanmaga* «gloriari» (pag. 142), cf. uiguricum *kebinmäk, kevinmäk*. — Quaedam glossae cumanicae manifesto e lingua mongolica transumtae sunt, e. g. *olbeklig* «abundantia» (pag. 140), cf. mongolicum *elbek, ölbek* idem, *amarak* «amicus» etc. — Voces arabicae in codice cumanico haud ita paucae occurrunt, e. g. *aval*, — *ayna* «festum,» — *haziz*, — *haybatli*, — *tamam* etc. — Aliquot voces ad cultum christianum pertinentes ex linguis latina et graeca in d. cumanicam irrepserunt, e. g. *altar* «altare» — *katolik*, — *klisea* «ecclesia», — *baptisma* (pag. 148.). Vox *mirron* «crisma» pag. 141 graecum *Μύρον* est. Vox *samola* «pix» evidenter e lingua russica transumta est, de voce autem *peč* «furnus» vehementer dubito, an eam quoque russicae originis dicam, *pič*, peč enim in d. kazanica, bosniaca, bulgarica furnum significat, cf. hungaricum *pest* in dialecto Siculorum Transilvaniae et nomen urbis Pestini, hungarice *Pest* (nomina urbium *Bécs, Pécs* «Vienna», «Quinqueecclesiae» fortasse ex eadem voce performata sunt). De glossis cum. persicae originis, e. g. *mihr* «amor», *dider* «vultus» jam diximus, nunc autem pauca de elementis persicis in calendario cumanico adjiciemus. Hebdo-

mas in d. cumanica *gafta* vel *jeti* nominatur, quorum nominum primum pers. هفته alterumque numerus turcicus *jeti* «septem» est (cf. hungaricum *hét* 1. septem 2. hebdomas), dies autem hebdomadis in hunc modum denominantur:

dominica:	*je sanbe,*
d. Lunae:	*tu sanbe,*
d. Martis:	*se sanbe,*
d. Mercurii:	*čaar sanbe*
d. Jovis:	*pansanbe*
d. Veneris:	*ayna*
d. Sabbati:	*sabat cun,*

haec eadem nomina etiam in columna persica ita scripta reperiuntur. Nomina mensium cumanica sequentia sunt:

Januarius:	*safar ay,*
Februarius:	*sounz ay,*
Martius:	*ylias ay,*
Aprilis:	*tob ay,*
Majus:	*songusax ay*
Junius:	*cus ay,*
Julius:	*orta cux ay*
Augustus:	*sonchitx ay*
September:	*ches ay*
October:	*orta ches ay*
November:	*curban baran ay,*
December:	*asuc ay.*

Annorum haec partitio in quator divisiones et medii uniuscujusque mensis denominatio «medium ver», «media aestas»; «medius autumnus», «media hyems» non solum in l. mongolica, sed etiam in l. tibetana occurrit, primus vero et ultimus harum divisionum mensis «primum ver», «ultimum ver», — «prima aestas», «ultima aestas» et sic porro denominantur, ita etiam in sermone tibetano primus harum divisionum mensis *ra-va*, medius *'bring-va*, ultimus *tač'ung* nominatur. Doctissimus Blau momenclaturam mensium cumanicam solo nomine Decembris *asuc ay* excepto optime in hunc modum explicavit:

ylias ay «Martius» الك ياز اى,
tob ay «Aprilis», cf. توبالانك «ventus vernus»,
songusax ay «Majus» سونك ياز اى,

cus ay «Junius» كوز اى,
orta cux ay «Julius» اورتا كوز اى,
sonchitx ay «Augustus» سونك كوز اى,

---

ches ay «September» قيش اى,
orta ches ay «October» اورتا قيش اى,
curban baran ay «November», e sacrificiis Muhammedanorum ita dictus,

---

asuc ay «December», pro quo KLAPROTHUS: *apec ay* habet; *asuc* mihi turcicum orientale ازوق «victualia» esse videtur, nempe mensis, in quo victualia congregata esse debent,

safar ay «Januarius» صفر اى,
sounz ay «Februarius» سونك اى, id est «ultimus anni mensis».

VIII.

In media glossarii columna voces persicae continentur latinis cumanicisque respondentes. Initio glossarii verbum persicum *šenudan* «audire» per diversa tempora et modos conjugatum reperitur. De transcriptione sonorum linguae persicae in prima codicis parte haec pauca observanda sunt: 1. *gh* pro *ch* scriptum reperitur, e. g. *ghon* «sanguis» pro *chon.* Ceterum خ etiam per *c* et in glossa *dilkosi* juxta *dilghosi* et *dilchosi* per *k* transcribitur. Transcriptio ejusdem soni per *ch* saepe occurrit. 2. *cs* pro *š* scriptum est, e. g. *garmics* «calidum» pro *garmiš*, — *balacs* pro بالش 3. *ci* pro *č*, e. g. *ciesm* «oculus», id est چشم 4. *j* vel *čch* pro *ǵ*, e. g. *jouani* جوانى, — *chaačch* pro كوهيج. ج etiam per *zz* et *i* transcribitur, e. g. *zzuchana*, — *iumb* 5. *ss* vel *s* pro *š* e. g. *andissa* »cogitatio» 6. *č* pro *z*, e. g. *čami* «terra»

pro زمین. *z* etiam per *ss* transcribitur, e. g. *mussa* «ocrea» pro *muza*. 7. *k* pro *h*, e. g. *rak* «via» pro راه (pag. 56 codicis) 8. *gh* pro *h* e. g, *medeghem* «do» pro «medehem» (pag. 55) 9. littera *h* interdum eliditur, e. g. *medaem* «do». Aspirata quoque fortior خ interdum prorsus non denotatur, e. g. *abar* i. e. خبر. 10. *x* pro *z*, e. g. *tam mexanem*, v. verbum تمزدن 11. littera ب interdum praecedenti nasali fulciendae inservit, e. g. *lambs* pro *lams* 12. *v* saepe per *ou* denotatur, e. g. *oua*.

Paradigma verbi شنودن:

Praesens.

Sing.	*mesnoem*	Pl.	*mesnam*
	mesnoy		*mesnoit*
	mesnoet		*mesnoent*

Imperfectum.

Sing.	*mesindem*	Pl.	*mesinidim*
	mesinidi		*mesinidit*
	mesinid		*mesinident*.

Prima hujus formae vocalis *i* quasi deleta est.

Perfectum.

Sing.	*sinidem (sinidē)*	Pl.	*sinidim*
	sinidi		*sinidit*
	sinid		*sinident*.

Plusquamperfectum.

Sing.	*sinadabudem*	Pl.	*sinadabudim*
	sinadabudi		*sinadabudit*
	sinadabud		*sinadabudent*.

Futurum.

Sing.	*bisnoem*	Pl.	*besnoim (besnoym)*
	bisnoy		*besnoit (besnoyt)*
	bisnoet		*besnoent*.

Imperativus.

bisno
besnoitem (besnoytem)
besnoat.

Optativus.

Sing.	*ysalla mesinidem*	Pl.	*ysalla mesinidim*
	ysalla mesinidi		*ysalla mesinidit*
	ysalla mesinid.		*ysalla mesinident.*

Prima hujus formae vocalis *i* similiter atque in imperfecto indicativi quasi deleta est.

Perfectum et plusquamperfectum Optativi.

Sing.	*ysalla sinadabudim* (sic!)	Pl.	*ysalla sinadabudim*
	ysalla sinadabudi		*ysalla sinadabudj* (sic!)
	ysalla sinadabud		*ysalla sinadabud* (sic!)

Futurum Optativi.

Sing.	*ysalla besnoem*	Pl.	*ysalla besnoim (besnoym)*
	ysalla besnoi (besnoy)		*ysalla besnoit (besnoyt)*
	ysalla besnoet		*ysalla besnoent.*

Subjunctivus modus.

Sing.	*zonchi mesnidem*	Pl.	*zonchi mesnidim*
	zonchi mesnidi		*zonchi mesnidit*
	zonchi mesnid		*zonchi mesnident.*

Perfectum Subjunctivi.

Sing.	*zoncki sinidem*	Pl.	*zonchi sinidimi*
	zonchi sinidi		*zonchi sinidit*
	zonchi sinid		*zonchi sinident.*

Prima hujus formae vocalis *i* in codice prorsus deleta est.

Inf. *sanadāe* (sic!).
Part. praesens. *sanoenda.*
Part. Futuri. *ghoet sinidam* (sic!).

Formae verbi simplices interdum cum causalibus promiscue occurrunt, e. g. *meiunbanem,* imp. *beiumb.*

In codice cumanico Venetiano praeter voces cumanicas, persicas et latinas, praecipue in secunda ejus parte haud ita paucae germanicae quoque glossae occurrunt, quae a missionariis germanicis conscriptae constantem dialecti franconicae *(Mitteldeutsch)* orthographiam offerunt, ita in his glossis vocalis *i* interdum respondet *e* aliarum dialectorum e. g. *ich wiylche* loco *ich welke, iy* vero pro *ei* apparet, e. g. *ich riyse* «ich reise» etc., *ui* autem loco *iu* scriptum reperitur, e. g. *sprui* loco *spriu,* — *mich vruyst* loco *vriuset.* Consona *z* saepe pro *s* scripta est, *z* vero interdum per *cz* denotatum apparet, e. g. *czwirn* «filum».

Partem codicis nostri germanicam doct. CAROLUS JULIUS SCHRÖERUS, professor Viennensis, mihi roganti perhumaniter interpretatus est, eaque solicite perlecta non solum dialectum, cujus indolem glossae germanicae exhibent, sed ipsam hujus dialecti regionem ope glossae *tief,* quae glossa in secunda codicis parte obvenit, optime determinare potuit. Dialectus ea est, quae «media germanica» vocatur, at glossa praedicta in ea communiter non usurpatur, in vasto enim hujus dialecti territorio canis femina plerumque sub forma *zauke* apparet, ita in Transsilvania apud Saxones, in Scepusio (Zips), in Silesia, in Borussia autem occidentali haec forma *zak,* Luxiburgi *zaep,* Confluentiae *zaubel, zatz,* sed Aquisgrani jam: *tief,* Bonae *teff* sonat, quae forma cum *teff* inferioris Germaniae, hollandico *teef* plane convenit. Quum lingua codicis germanica ea sit, quae in medio Germaniae loquitur, quae etiam Aquisgrani et Bonae dominatur, quum porro forma *tief* et *teff* tantummodo Aquisgrani et Bonae in illa dialecto occurrat, patria scriptorum glossarum codicis germanicarum inter Aquisgranum et Bonam quaerenda est. Doct. SCHRÖERUS de hac re ita ad me scripsit: «Regio ubi dialectus glossarum germanicarum hujus codicis invenitur sine dubio in medio Germaniae (Mitteldeutschland) quaerenda est. Pronomen personale *er* forma *he* (interdum *ha)* occurrit. Vocales *i* et *e* inter se commutantur, e. g. *wedir*

loco *wider* etc. Ita etiam in syllabis secundariis, e. g. *ver, -en-, er*: *i* loco *e* occurrit. Loco *ou* linguae germanicae aevi medii (mittelhochdeutsch) saepe *oy* legitur: *hoypt, loypher (=loufer)*; loco *iu* (hodierna lingua *eu)* autem *uy*: *buichet, kuylecht, tuyche* etc. Initio vocis etiam interdum *z* loco *s* reperitur: *zamenunge, zeczt sich, zelgerete (sêlgeraete)*. Illud *uy, ui* loco hodierni *eu* plane cum orthographia hollandica congruit, ita etiam *z* loco *s*, quod etiam apud Saxones Transilvaniae et Scepusii in Hungaria in eorum scriptis aevi medii invenitur».

Glossae latinae non solum in prima codicis parte, sed etiam in secunda occurrunt, in qua haud ita raro versio interlinealis latina, eaque saepissime interrupta eas tantum voces cumanicas interpretatur, quas scriptores hujus codicis partis apud tirones linguae cumanicae pro parum notis vel plane ignotis existimabant. Jam KLAPROTHUS annotavit in lingua latina codicis nostri tales quoque voces mediae et infimae latinitatis occurrere, quae neque apud DU CANGIUM, neque apud DIEFFENBACHUM legi possunt: Le latin même de cet ouvrage est curieux, et on y trouve plusieurs mots peu connus, qui pourraient former un petit supplèment à DUCANGE, et qu'on parvient à expliquer à l'aide du persan et du coman qui se trouvent à côté. L'ortographe de l'auteur est l'italienne».[1] Denotatio consonae *s* per *x*, e. g. in vocibus «praepoxui», — «raxorij», — «vixus», — «elimoxina», — «quaxi», — «inquixicio», — «divixio», — «evaxio» etc. ortographiae Venetianae maxime congrua apparet, sed ex hac re minime consequitur, scriptorem vocabularii Venetum fuisse, haec eadem enim scribendi ratio etiam apud Januenses per id tempus et posterius quoque occurrebat, in quorum scriptis *z* et *x* saepe loco *s* scripta reperiuntur, e. g. Luzerna, pro pedemontano Luserna, quod in Toscana Lucerna sonat. Alioqui in haud ita paucis exemplis ipsum *x* per *ss* vel *s* denotatum reperitur, quod apud scriptores Venetianos haudquaquam in usu erat, e. g. intelessi», — «resu-

[1] Memoires relatifs a l'Asie. Tomus III. Pag. 121.

ressi,» — «adiunssi», — «depinssi», — «dussi,» — «infinsi» etc. Nonnullae voces partis latinae quod ad ortographiam vel quod ad formam ipsam sane indolem dialecti Venetianae redolent, e. g. «endego» loco «indigo», — «tenagie», — «chibebe», — «latonum» hodie quoque «laton» loco «ottone», — «merzaius», — «caramella», — «turta», sed aliquot horum vocabulorum etiam in dialectis septemtrionalibus italicis occurrunt, e. g. «laton», quod Mediolani «loton» sonat.[1] E contrario alia vocabula eaque sane multa indolem dialectorum septemtrionali occidentalium, respective dialecti Januensis clare manifestant, e. g. «gragnora», in quo vocabulo originale *l* inter duas vocales *r* evasit, — «sivoro» in qua forma eadem permutatio obvenit, — «carubius», — «turcheyse» etc. Scribendi ratio ac formae maximae vocabulorum lat. partis scriptorem glossarii latini Januensem fuisse evidenter comprobant, quae res etiam eo corroboratur, quod antiquissimus codicis possessor ANTONIUS de FINALE erat, cujus familia ex Liguria orta Januae per longum tempus diversa munera administrabat et vulgo DE FINAR vel DE FINARIO nominata fuit, ex qua familia, uti mihi cl. CORNELIUS DE SIMONI communicavit, unus nomine ANDREAS seculo XIV Januae munere notarii («notaro e Cancelliere dei Banchi di Mutuo») functus erat. In pag. 156 codicis hoc nomen in forma originali occurrit: «Iste liber est de ANT. de FINALE», locus enim, ex quo nobilis familia DE FINAR originem sumsit, FINALE nuncupatur (in Liguria). Pro causa nostra et hoc argumentum adduci potest, quod anno 1303, quum *Toktai* in Kipčak et *Gazan* in Persia regnarent, in his regicnibus Januenses et non Venetiani commercium habebant, nec celeberrimus PAULUS Venetus (MARCUS) anno 1294 Chersonesum tauricam peragrans inter mercatores occidentales sympatriotarum mentionem fecit.

De orthographia latina haec pauca adnotanda sunt: 1. *i* saepissime per *y* denotatur. e. g. «circuytus» 2. *c* saepissime loco *t* scriptum reperitur, e. g, «inquixicio», — «nupcie» 3. *x*,

[1] V. doct. ADOLPHI MUSSAFIAE «Beitrag zur Kunde der norditalienischen Mundarten im XV. Jahrhunderte» (Viennae, 1873). Pag. 73.

uti vidimus, saepissime pro *s* scriptum est, quam denotationem unus annotatorum germanicorum haud ita raro cum *s* suprascripto emendavit 4. *ss* vel *s* interdum loco *x* legi potest 5. *r* loco *l* saepe occurrit, e. g. «fragellum», — «indecrinabile» 6. *h* interdum omissum est, alia vice tunc quoque adhibetur, quum adhiberi non deberet, e. g. «hodoro», — «honero» 7. *e* loco *o* scriptum reperitur, e. g. «retunde» 8. *o* loco *u* in quibusdam glossis legi potest, e. p. «fondo», — «fondamentum», cf. «autono» in vocabulario italico Viennensi Seculi XV, de quo doct. MUSSAFIA l. c. quaedam disseruit 9. *n* interdum elisum est, e. g. «demostratio» 10. inter consonas *mn* interdum *p* insertum apparet, e. g. «sompnio» pag. 50, — «columpna», cf. formam imperativi «combia» in vocabulario italico r. bibliothecae Monacensis numero 362 signato. Forma «combiato» etiam in dialecto Toscanica usurpatur[1] 11, consona *n* interdum sequentis consonae fulciendae causa inserta apparet, e. g. «denpingo», — «infingo», «infinsi», alia vice haec eadem consona reduplicationem supplet, e. g. «rendo», «rendidi,» «rende». In dialectis italicis septemtrionalibus *n* praecipue sequenti consona *z* inseritur, e. g. «minzuol» 12. in voc. «monimentum» *i* loco *u* scriptum est 13. *z* loco *c*, e. g. pag. 55 «torze» pro «torce», quod formae imp. latinae «torque» respondet 14. etiam in hoc codice *qu* saepissime per *c* denotabatur, e. g. «condam», — «cotidianum» 15. *ae, oe* per *e* denotatur, e. g. «cellum» pro «caelum», — «fetz» pro «foetet» (pag. 61). — Quaedam verbi formae ex falsa analogia ortae sunt, e. g. «momordidi», — «acendidi», — «ascendidi», — «ardidi», — «abscondidi», — «descendidi», — «espendidi», — «estendidi», — radidi, — «ofendidi», quae formae omnes manifesto ad analogiam «dedi» factae sunt. Perfectum «adiuvavi» ad analogiam «amavi» conjugatum est. In formis verbi cum praepositionibus conjunctis unius litterae duplicatio saepe desideratur, e. g. «acendo», — «adisco», — «aporto».

[1] V. apud MUSSAFIAM l. c.

Formae activae verbi saepenumero pro deponentibus apparent, e. g. «mutuo» loco «mutuor», — «obsculo», «obsculavi». «obscula», — «letare», — «famulare», in dictione: «homo letaȇ cum h̄ deo famulaȇ, — «recordo», — «sequere», — «nasco», «nasci», «nascere», — «confitere», — «loquere», — «hodoro», — «oblivisco», «oblivisci», «oblivisce», — «utere», — «verecundavj». Primam quorundam verborum syllabam scriptor aliquam usu tritam praepositionem existimabat, e. g. «obsculo». «Substineo» loco «sustineo» scriptum est. Prima verbi «pendo» syllaba etiam in praesenti et imperativo reduplicata est («pependo», «pepende»). — Neutrum in singulari saepe in *n* desinit, e. g. «pecatun» etc. et haud ita raro genus neutrum pro masculino apparet, e. g. «saltun» loco «saltus». — Glossas latinas, quae in vocabulariis Du Cangii et Dieffenbachi desiderantur ex toto codice congestas in fine operis vocabulariis linguarum cumanicae, persicae et germanicae ultimo loco adjunximus.

IX.

Scriptor vocabularii et scriptores secundae codicis partis ad quosdam sonos cumanicos et persicos denotandos peculiares literarum formas adhibebant, quas in capitulo VIII. descripsimus. Orthographia primae codicis partis perquam inconstans est, ita sonus quidam in una eademque conjugatione interdum diverse denotatus reperitur et in quibusdam exemplis unus annotatorum isti inconstantiae ita medetur, ut super litteram (interdum expunctam vel cancellatam) sono exotico magis congruentem litteram, vel saltem eam litteram adscribat, quae in aliis quoque illius conjugationis formis apparet, e. g. «aperio» *azarmȇ*, in quo exemplo annotator consonam چ recte per *č* denotavit, — — *yaširumȇ*, in quo exemplo annotator sonum *š* per *z* transcipsit, ut *š* ab *s* bene distinguat, v. etiam ياشورماق, — *bošaturmen* etc. Annotator interdum et orthographiam latinam correxit, e. g. pag. 21 «especto» et in quibusdam formis originale *c* linea

verticali adjecta in *k* transmutavit, e. g. pag. 10 *sokarmen,* in aliis vero formis litteras omissas addidit, e. g. *esitca*^{y}*men, esitka*^{y}*sen* et sic porro per totam conjugationem. Super formam *ačir*^{ga}*mach* annotator syllabam *ga* adscripsit, et interdum totam glossam scriptoris vocabularii expungens eam denuo adscripsit, interdum vero super litteram *c* scriptoris *h* annotavit, e. g. *gič*^{h}*rar,* — *yič*^{h}*rar.* Scriptor textus pag. 143 codicis negligenter *töredi* scripsit pro *töretdi* «generavit». Alia quoque hujus generis menda in hac secunda codicis parte reperiri possunt, e, g. *seng* «tuum» in oratione dominica loco *sening* etc. Denotationem reduplicationis scriptor vocabularii saepe plane neglexit, alia autem vice eam contra regulam adhibet, e. g. *esittigler* loco *esitingler,* hic idem error etiam in latina codicis parte obvenit, e. g. pag. 53 «stetti», — pag. 57 «ussus fuj». Annotator in exemplo sequenti *agisibile* «ore» pag. 124 vocem *auis* in *agis* transmutavit, sed sine ulla necessitate, forma enim vulgaris *aus* sonat, cf. kazanicum *auïz* «os». Scriptores codicis non solum vocabula latina, sed etiam cumanica et persica abbreviant, et ad abbreviaturas designandas diversis modis utuntur, nimirum 1. siglis quibusdam, quae sigla vel supra vel infra lineam apposita sunt 2. prolongatione quarundam litterarum peculiari 3. contractione duarum litterarum in unam. In parte codicis cumanica signum abbreviationis plurimum litteram *n* supplet, sed praeter eam aliae quoque litterae abbreviantur, e. g. *k, r,* sic litt. *k* in vocabulo *köruli* pro *körükli* (pag. 142) etc. Suffixum *dur* formae verbi causalis pag. 138 signo quodam 8 perquam simili denotatum est. In editione nostra plerumque duo abbreviationis sigla usurpantur, unum ad omissionem cujusdam litterae, alterum ad contractionem totius formae denotandam, saepe tamen haec duo signa typographi permutaverunt, primumque tunc quoque adhibebant, quum in copia manuscripta ad omissionem *r* denotandam nos ad scripturam codicis conformantes ' scripsimus. — In columna latina primae codicis partis vocabula cumanica saepe male explicantur atque in ipsa secunda codicis parte versio interlinealis latina interdum textui cumanico minime respondet,

immo interpres pag. 141 verbum *sözlemegen* «non est locutus» per «locutus» interpretatus est! Quaedam litterae in scriptura codicis nonnunquam inter se adeo similant, quod vix una ab altera distingui possit, ita e. g. *c* et *t*, — *k* et *b*.

Primam codicis partem quinque diversae manus conscripserunt. Eum, qui maximum codicis partem conscripsit, scriptorem codicis nuncupamus; illum Italum Januensem fuisse, non solum scriptura, sed etiam orthographia arguit. Haec manus litteras largas rotundasque scripsit, quae facillime legi possunt, — sonum *v* semper per *u*, consonam vero *k* plerumque per *c* denotavit. Manus secunda charactere diformi, longo et saepe angusto, atramento nigro scripsit, vocalem *a* ab *ä* solicite distinxit eamque per litteram a denotabat, — consonam *v* semper *v* designavit, e. g. «vl» id est «vel», pro qua conjunctione interdum formam abbreviatam *l* scripsit. Manus tertia atramento non semper aequaliter nigro litteras aequabiles, angustas et formae acutae scripsit consonamque *v* semper per *v*, interdum vero ipsam vocalem *u* per *v* transcripsit, e. g. pag. 14 «condvco», — vocalem *a* a, *c* ansula deorsum protracta designabat, — in fine vero vocabuli consonam *k* plerumque *k* et non *c* scripsit, e. g. *iarlelik* «paupertas«, — *yumsak* pag. 60., — *š* autem in quibusdam exemplis per *sch* notabat, e. g. *tabuschirmen*. Quarta manus primum in pag. 26 obvenit, eaque litteras minusculas, et satis aequales atramento pallido scripsit, vocalem *a* secundum scripturam italicam et vocalem *e* saepe *o* non prorsus clauso, *u* vero *w* scribebat, e. g. pag. 40 *daw* pro *daaue* scriptoris italici. Haec eadem manus *k* in fine vocabuli per *k* et *qu* in vocabulo «quotidianum» per *c* notabat («cotidianum» pag. 60 codicis). Quinta manus pag. 21 sequentem dictionem scripsit:

kym maga bersa mendagar beraym.
kym maga bermassa mendagar berman.

Scriptura hujus manus nitida est characterque ejus satis rotundus. Haec manus *a* ɑ scripsit. Secunda, tertia et quarta scriptura supradicta etiam in secunda codicis parte apparet, easque

scripturas jam hac causa scriptoribus germanicis attribuendas esse nihil dubito. Scriptura et orthographia itidem illos tres scriptores germanos fuisse manifesto comprobat. De scriptura quintae manus dubius sum, an eam scriptori cuidam italico attribuam, character enim ejus multum italico similat, at haec eadem scriptura etiam in secunda codicis parte adesse videtur, cujus secundae sectionis maximam partem scriptores germanici, nimirum missionarii e Germania orti conscripserunt. Menda orthographica primae codicis partis interdum ipse scriptor vocabularii, alia vice unus annotatorum germanicorum (secunda, tertia, quarta manus) correxit. Correctiones sequentes sunt 1. *s* saepe in *z* correctum est, e. g. *czitermen* 2. corrector haud ita raro *s* in *x* correxit, e. g. pag. 21 «especto» et hic annotatum esse volo, jam scriptorem vocabularii litteram *s* et *x* in quibusdam exemplis promiscue scripsisse 3. corrector litteram *a* interdum in *ä* emendavit 4. littera *o* interdum in *ö* transmutata est 5. haud ita raro ex *u* *i* factum est 6. interdum littera elisa annotata est, sic in quibusdam exemplis consona *r* 7. corrector pag. 13 litt *y* in *g* permutavit (*gichrar* loco *yicrar*, id est اقرار), quae voluta correctio revera corruptio evasit 8. litteram *c* corrector interdum in *k* transmutavit, e. g. pag. 10 *sokarmen*, quae forma ex originali *socarmen* ope lineolae verticalis litterae *c* adjunctae facta est 9. annotator interdum formam vulgarem, abbreviatam in formam antiquiorem plenioremque mutavit, e. g. *agis* loco *auis* pag. 124.

Etiam in secunda codicis parte, quam uti jam diximus, magnam partem missionarii fidei christianae germanici conscripserunt, diversae scripturae apparent, nimirum 1. scriptura aequalis et maximam partem sine ulla gravi difficultate legibilis, quam scriptor partim atramento nigro, partim coloris diluti conscripsit 2. scriptura deformis, interdum vix legibilis 3. fortasse autographum PETRARCHÆ 4. manus cujusdam scriptoris italici 5. scriptura difficulter legibilis, in qua scriptura aenigmata conscripta reperiuntur 6. pag. 120 usque ad orationem dominicam scriptura satis nitida, quam scriptor germanicus

atramento nigro conscripsit 7. oratio dominica, quam prima manus secundae codicis partis scripsit 8. annotationes grammaticales usque ad pag. 137 manus parum exercitata conscripsit 9. orationes ad sanctam Virginem, quae scriptura haud ita mala conscriptae sunt 10. scriptura minuscula 11. scriptura ANTONII de FINALE 12. scriptura deformis et passim vix legibilis 13. scriptura legibilior, fortasse prima manus 14. denique scriptura passim vix legibilis unius scriptorum germanicorum. Hoc demum annotatum volo, in prima codicis parte multa vocabula cum *c* vel *ch* incipiunt, quae in secunda parte litt. initialem *k* habent. *I* initiale in prima parte per *y* transcribitur, in secunda autem codicis parte *j* apparet. Denique in prima codicis parte littera *č*, praesertim initio vocabuli, raro occurrit, in secunda parte e contrario saepissime scripta est.

In prima codicis parte vocabula cum litt. *a* incipientia a pag. 1. usque ad pag. 9. leguntur,

vocabula litt. *b* pag. 9.
vocabula litt. *c* a pag. 10. usque ad pag. 17.
vocabula litt. *d* a pag. 17. usque ad pag. 21.
vocabula litt. *e* a pag. 21. usque ad pag. 24.
vocabula litt. *f* a pag. 24. usque ad pag. 27.
vocabula litt. *g* a pag. 27. usque ad pag. 28.
vocabnla litt. *h* pag. 28.
vocabula litt. *j* a pag. 29. usque ad pag. 32.
vocabula litt. *l* pag. 32.
vocabula litt. *m* a pag. 32. usque ad pag. 35.
vocabula litt. *n* a pag. 35. usque ad pag. 38.
vocabula litt. *o* a pag. 38. usque ad pag. 40.
vocabula litt. *p* a pag. 40. usque ad pag. 44.
vocabula litt. *q* pag. 44.
vocabula litt. *r* a pag. 45. usque ad pag. 49.
vocabula litt. *s* a pag. 49. usque ad pag. 54.
vocabula litt. *t* a pag. 54. usque ad pag. 56.
vocabula litt. *v* a pag. 56. usque ad pag. 59 conscripta reperiuntur.

Adverbia a pag. 59. codicis usque ad pag. 67., declinatio vero pronominum et nominum pag. subsequentibus usque ad pag. 70 continentur.

Ulterior vocabularii tenor pag. sequentibus usque ad pag. 110. legi potest, cum qua pagina totum vocabularium cumanicum a KLAPROTHO editum terminatur.

Secunda codicis pars, quam nunc primum luci publicae damus, cum pag. 111 incipit et cum pag. 164 terminatur. Ecce prima et ultima paginarum hujus secundae partis vocabula:

pag. 111. *seskenirmẽ* — *kous*,

pag. 112. tertia linea textus calamo scripti, quae legibilis est «del dolce loco ove lo» — «cum spiritu tuo»,

pag. 113. *it uradir* — *erdem* ars,

pag. 114. *čaman* — ultimum secundae columnae vocabulum *jargunze*.

pag. 115. *jargu jararmẽ* — *cyn͡ ä'gele*.

pag. 116. *jirtilding* — *virnuft*, infra hoc vocabulum imago psittaci videri potest, juxta quam haec dictio latina legitur: «viõ pinde ac discto».

pag. 117. post quaedam vocabula latina calami probandi causa scripta fortasse ipsum autographum PETRARCHÆ: «None al mio parer» etc. legitur — *tizinggis čokunggis* (haec pagina inferne lacerata est, quam ob causam vocabula citata ultima sunt, quae legi possunt),

pag. 118. post quaedam vocabula calami probandi causa adscripta *čorhaa(?n) čuprak* — *trege* (voc. germanicum),

pag. 119. *tap tap tamyzik* (aenigmata) — *kara ulah dir*,

pag. 120. (...) *ir učū* (continuatio aenigmatum) — *ol bazar*,

pag. 121. *jugungis oglanlar* — *bir ave mār* (id est *bir Ave Maria)*,

pag. 122. *Are lucas ayar* — *aning učų͡*.

pag. 123. *geldik ol changa teizmaga* — *tugenmes* ·:· *boreh* (fortasse glossa čag. بوراك),

pag. 124. *Christus alay ayti* — *iazzinmassen*,

pag. 125. *viat tursen bir kyziga* — *köpden kemizzildi,*

pag. 126. *aning učun bugu* — *ihc xpc Amen,*

pag. 127. «Nō q ista diccō. *lar*» etc. — «et sic de alijs»,

pag. 128. «Nō q ista diccō. *sis*» etc. — «*talis ordo req'rit'.*»,

pag. 129. inteligo *anglarm̄* — *anglasal(ar),*

pag. 130. futu'o *anglarbolsan* — in columna sinistra «hiems *kyz,*» in columna dextra «ver *jaz,*»

pag. 131. in columna sinistra «aper *kaban*», in columna dextra «accidia» — in columna sinistra «gulosus *boguzgur,*» in columna dextra *kayma kerekimiz da utru kelgil,*

pag. 132. in columna sinistra *tengrinj sövgil,* in columna dextra «differētia» — in col. sinistra «*murračlik*[1] idē», in col. dextra *altinda* vl̄ *jargul(?an),*

pag. 133. «a Aleluia»,

pag. 134. nihil habet scripti,

pag. 135. item,

pag. 136. «ave iehu xpe» etc. — figurae quarundam litterarum codicis,

pag. 137. *ave učmakning kabagi* — *olumdä usutmadi,*

pag. 138. *ave Maria kim bisgä uruh tuvrup sē* — *erksis kildi,*

pag. 139. *ave iessening čibugi* — *baha'p jarilgadi,*

pag. 140. *auc saa kī aciktïng* — *ata tengri* et inferius «inportunus *ungestume*»,

pag. 141. *jollaringni ol bavladi* — *mirromisni xpēni ave,*

pag. 142. *avc kö'uli sē sion sēdan čihti* — *apostolergä bild'ding,*

pag. 143. *ave sen kiz* — *bizgä teydi,*

pag. 144. *ave eminč ieri* — *senden,*

pag. 145. *ihs söučimiz bolsun* — *Ma'iädan,* inferius alia manus glossas sequentes annotavit: *tengrisi toprak bay er kök ari bakil ouluna beyinč*

[1] Fortasse a nomine actionis arabico مرفشة derivatum et per neglıgentiam scriptoris in formam suprascriptam corruptum.

pag. 146. *Arilarning kusanči* — *iarilgagil Amen,*

pag. 147. Amen.

haninng alanlari čikssin — *menguluckä am*

aitganča secudu dictu (.....) *gani bildirdi* nescita fecit scita,

pag. 148. *Inanirmen barčaga erkli bir ata tengrigä* — Amin,

pag. 149. *saginsamen bahasiz kanini* — *kim hačka minmägä uyalmading*

pag. 150. *ä tattli beyginäm* — *(?b)äk mänggu tovgo bolus kim barali. Amen.*

pag. 151. «hec z umnus a Solis ortus (sic!) h' est nonen (sic!)» — *Kertu Cristus,*

pag. 152. dno no ht eg° minq

pag. 153. 154. 155. inscriptae sunt,

pag. 156. autographum ANTONII de FINALE continet,

pag. 157. *börlendi* germinavit — *tanglančik* admirabilis,

pag. 158. inscripta est,

pag. 159. *bir erkli iarl'ganči tengri* — *tengri bisni uretti,*

pag. 160. in columna sinistra *surat* ymago, in columna dextra *čindirmē ich kniype,*

pag. 161. in col. sinistra *aya. där tämir,* in col. dextra *usahči* pditor,

pag. 162. in col. sinistra jen (..) *rimē* (glossa germanica). corrigo, in col. dextra *jakurarmē ich span dē,*

pag. 163. in col. sinistra *telbuga. cyn leyt zeyl,* in col. dextra *čaridi gescheute.*

pag. 164. in col. sinistra *ičkor. en bruchgurtel,* in col. dextra *boksmen(?)et. enziyte vleys* — in col. dextra *sirih, en merder.*

CONSPECTUS CODICIS.

I. Vocabularium per alphabetum pag. 1—58.

II. Adverbia pag. 59—67.

III. Declinatio pronominum et nominum pag. 68—70.

IV. Vocabularium per ordinem notionum correlativarum, cujus inscriptiones sequentes sunt:

1. Noĩa rẽr que p̃tinẽt Deo et ad s̃uiendũ ey
2. Hec sũt elemẽta
3. Hec sũt comps̃iones
4. Hec sũt tempora
5. Sentimenta quinque
6. Qualitates tempõr
7. Res contrarie
8. Qualitates rẽr
9. Noĩa rẽr que communĩt inueniunt
10. Noĩa arciũ et que p̃tinẽt eis
11. Hec continẽt de spetiaĩo et spetiaĩa
12. Faber et feraĩus
13. Pelipaĩus
14. Sartoĩus
15. Calegaĩus
16. Magr̃ asie
17. Barbeĩus
18. Scriba

(Sub hac inscriptione alia quoque vocabula, quae ad officium scribae minime pertinent, conscripta reperiuntur)

19. Nobilitates hõiũm et muliẽr
20. Mercimonia que pertĩnẽt ad m̃catorẽ
21. Noĩa lapiduũ precioxor̃
22. Hec sut̃ menbra hoĩum et mulier̃
23. De parẽtatu hoĩs
24. Conplementa hoĩum
25. Defecta hoĩnum
26. Res q̃ ptinet ad bellũ
27. Res oblite necesaĩe p domo
28. Res q̃ pertinẽt ad vestes
29. Res q̃ pertinẽt ad domũ
30. Res q̃ pertinẽt ad axmixiũ hois
31. Res q̃ ptinẽt equo
32. Res quae ptinẽt ad letũ
33. Res quae pertinẽt ad mes̃am

34. Res q̄ ptinēt ad cochinā
35. Noīa arbor̄ et fruc (. . . .)
36. Noīa erbar̄
37. Noīa bestiarū
38. Noīa vermiū
39. Noīa volucrū
40. Victualia quae nascunt̄.

Hoc alterum vocabularium cum pag. 110 terminatur.

V. Vocabularium cumanico-germanicum pag. 111.

VI. Fragmenta poeseos italicae pag. 112.

VII. Spicilegium brevissimarum dictionum cumanico-germanicarum pag. 113.

VIII. Idem pag. 114. 115. (pag. 115 etiam quaedam vocabula latina occurrunt)

IX. Quaedam dictiones et vocabula cumanico-germanica et cumanico-latina pag. 116.

X. 1. Fragmentum poeseos italicae 2. textus brevis cumanicus, in quo lector ad praecepta fidei observanda admonetur 3. vocabularium in duas columnas partitum pag. 117.

XI. Nonnulla vocabula cum. quorum unum latine, alterum germanice explicatum est pag. 118.

XII. Aenigmata cumanica pag. 119. 120.

XIII. Textus cum. de poenitentia pag. 121.

XIV. 1. Pericope evangelii secundum Lucam cumanica (cap. II) 2. de Sto Stephano 3. textus dę sanctissimo nomine Christi cum. 4. textus cum. «in die epiphaniae» pag. 122.

XV. 1. Continuatio textus praecedentis 2. exegesis praecepti Jesu Christi «de amore erga Deum» cumanice pag. 123.

XVI. textus cumanicus de peccatore et de poenitente, in quo quidam loci e scriptis S. Hyeronymi et Ambrosii citantur pag. 124.

XVII. Continuatio textus praecedentis, in quo quidam loci

e scriptis S. Augsutini, Ambrosii et aliorum de confessione peccatorum et poenitentia citantur pag. 125.

XVIII. 1. Meditationes de passione Jesu Christi 2. oratio dominica pag. 126.

XIX. Adumbratio grammaticae linguae cumanicae latine pag. 127. 128.

XX. Paradigma verbi cumanici *anglamak* pag. 129. 130.

XXI. Vocabularium cumanico-latinum in duas columnas partitum pag. 131.

XXII. 1. Decalogus 2. enumeratio septem peccatorum capitalium cumanice et latine 3. in columna dextra quaedam dictiones et vocabula cumanica cum interpretatione latina pag. 132.

XXIII. Aleluia pag. 133.

XXIV. pag. 134. 135 inscripta sunt.

XXV. 1. Ave iehu xpe benedictissime creator et salvator (bis) 2. quaedam litterae huic codici propriae pag. 136.

XXVI. Salutationes, orationes et eulogiae ad cultum Jesu Christi et sanctae Virginis pertinentes pag. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147.

XXVII. Confessio fidei pag. 148.

XXVIII. Hymnus de passione Jesu Christi cum siglis musicis pag. 149.

XXIX. Hymnus alter de passione pag. 150.

XXX. Hymnus «a Solis ortus» pag. 151.

XXXI. Quaedam vocabula latina pag. 152.

XXXII. Pag. 153. 154. 155. inscriptae sunt.

XXXIII. Autographum Antonii de Finale pag. 156.

XXXIV. Vocabula quaedam cumanica et latina pag. 157.

XXXV. pag. 158 inscripta est.

XXXVI. Textus de incarnatione Jesu Christi pag. 159.

XXXVII. Vocabularium cumanico-latinum et cumanico-germanicum pag. 160. 161. 162. 163. 164. in duas columnas partitum.

CODEX CUMANICUS.

MCCCIII die XI Iuly.

In nōīe dnj Nrī ihū χrī et Btē Vīgīs Marie Matīs eius et omīum Scōrum et Scārum dei Amen.

Ad honorem dei et Btī Iohīs euangeliſte.

In hoc libro cōtiētur prsicum et comaicum ꝑ alfabetum: Hec sunt Vēba et nōīa de līta. **A.**

audio	mesnoem	eziturmen
audis	mesnoy	esitursen
audit	mesnoet	esitur

Et pr̄

audimus	mesnam	esiturbis
auditis	mesnoyt	esitursis
audiūt	mesnoent	esiturlar

ꝑteīto imꝑfcto

audiebam	mesin(.)dem [1]	esituredim
audiebas	mesinidi	esitureding
audiebat	mesinid	esituredi

Et pr̄

audiebamus	mesinidim	esitureduc
audiebatis	mesinidit	esituredingis
audiebant	mesinident [2]	esiturlaredj

[1] Vocis *mesinidem* post *n* sequens vocalis *i* erasa est.

[2] Prima hujus formae vocalis *i* quasi deleta est.

P̄teito p̄fcto		
audiui	sinide (sic!) [1]	esitum
audiuisti	sinidi	esiting
audiuit	sinid	esitti
Et p̄r		
audiuimus	sinidim	esittic
audiuistis	sinidit	esittingis
audiuerūt	sinident	esitilar
(Praeteri)to plusq̄p̄fcto		
(au)diueram	sinadabudem	esituredi (sic!)
(au)diueras	sinadabudi	esitturedi (sic!)
audiuerat	sinadabud	esittedi (sic!)
Et p̄r		
audiueramus	sinadabudim	esiticedi
audiueratis	sinadabudit	esitungusedi
audiuerāt	sinadabudent	esitularedi
Futuro		
audiam	bisnoem	esitca^{y}men
audies	besnoy	esitka^{y}sen
audiet	besnoet	esitkay
Et p̄r		
audiemus	besnoym	esitka^{y}bis [2]
audietis	besnoyt	esitkaysis
(a)udient	besnoent	esitkaylar
(I)mpāto m̄		
(a)udi	bisno	esit

[1] In forma *sinide* pro *sinidem* scriptor glossarii omisit signum abbreviationis annotare.

[2] In prima et secunda persona temporis futuri in singulari et in prima pluralis *y* supra syllabam *ka*, uti videtur, emendandi causa appositum est, cf. formas optativi linguae turcicae or. *bargajmen*, *bargajsin* etc., in quibus vocalis *a* in diphthongum *ai* amplificata est, cujus demum *i* finale in semivocalem *j* induruit *(aj)*.

(au)diate	besnoytem	esitinglar
(a)udiant	besnoat	esitsin

Optato m̃ utin͠

audirem	ysalla mes(i)nidẽ	chescha esitkaedim
audires	y mes(i)nidi	c esitkaedin
audiret	y mes(i)nid[1]	c esitkaedj

Et p̄r

audiremus	y mesinidim	c esitkaedic
audiretis	y mesinidit	c esitkaedingis
audirent	y mesinident	c esitkaylaredj

P̄terito p̄fcto et plsq̄pfcto

audiuissẽ	y sinadabudim (sic!)	c esitmisbolgayedim
audiuisses	y sinadabudi	c esitkaeding vl̄ ezitmizbolg(aye)di(ng)[2]
audiuisset	y sinadabud	c esitmisbolgayedi

Et p̄r utinã

audiuissemus	y sinadabudem (sic!)	c esitmis bolgayedic
audiuissetis	y sinadabudj (sic!)	c esitmis bolgaedingis
audiuissẽt	y sinadabud (sic!)	c esitmis bolgaedj ylar[3]

Futuro utinã

audiam	y besnoem	c esitchaymen
audias	y besnoy	c esitchaysen
audiat	y besnoet	c esitchay

Et p̄r

audiamus	y besnoym	c esitchaybis
audiatis	y besnoyt	c esitchaysis
audiant	y besnoent	c esitcha(y)lar[4]

[1] Prima hujus formae vocalis *i* quasi deleta est.

[2] «Vel *ezitmizbolg(aye)di(ng)*" jam alia manus, quam secundam nuncupamus, charactere gothico deformi annotavit.

[3] „*ylar*" eadem secunda manu annotatum est.

[4] *y* postea additum est.

Subiūctō m̄ cum

audirē	zonchi mesnidē	esittimessa
audires	z mesnidi	nezic chi esiti(n)gassa
audiret	z mesnid	n chi esitese
Et p̄r cum		
audiremus	z mesnidim	n chi esitic
audiretis	z mensidit	n chi esitingis
audirent	z mes(.)nident[1]	n chi esittilar
P̄teito p̄fcto		
audiueīm	z s(.)nidem	essittimersa
audiuis	z s(.)nidi	essitingersa
audiuīt	z s(.)nid[2]	esitiersa
(E)t p̄r cum		
audiuimus	z sinidim	esitticersa
audiuitis	z sinidit	esitingersa (sic ?)
audiuerint	z sinident	esittilarersa

P̄tīto p̄lsq̄p̄fcto

audiuissem
audiuisses
audiuisset

Et p̄r

audiuissemus
audiuissetis
audiuissent

Futuro cum

audiuero
audiueīs
audiuīt

[1] In forma *mes(.)nident* scripturae originalis inter litteras *n* et *s* vocalis *i* adfuit, cujus adhuc vestigium videri potest.

[2] Prima singularis praeteriti perfecti vocalis *i* deleta est Revisor quidem primae partis hujus codicis in quibusdam formis vocalem radicalem erasit.

Et p̄r cum		
audiuīmus		
audiueītis		
audiuīnt		
Infinitō m̊		
audire	sanadaê	esatimaga yzitmaga[1]
Gerūdia		
audiendum		
Supina		
auditum		
Ntōm[2]		
audiens	sanoenda	esattan (sic!)
auditurus	ghoęt sinidam	esitmaga cuyga
(am)o[3]	dost medarem	söuarmen
(a)mas	dost medari	söuarsem (sic!)
(a)mat	dost medaret	souarol (sic!)[4]
p̄tito pf̄cto		
amaui	dastem	soudum
amauisti		
amauit		
Impato m̊		
(a)ma	dostdar	sougil

[1] Sic in cod. originali. In forma infinitivi persici *sanadae* (pro شنیدن) vocalis *e* terminationis per *ae* denotata est.

[2] „*Ntom*" pro «nominativo modo» scriptum esse videtur. Grammatici graeci e contrario modos verbi propter eorum similitudinem cum casibus nominis ἐγκλίσεις nuncupabant, cf. denominationem κλίσις ὀνομάτων.

[3] Pag. 5 codicis cum verbo «amo» incipit.

[4] Id est *souar ol* «ille amat» cum pronomine 3. p. postposito. In formis *sövär-men*, *sövärsem* vocalis *ö* per *o* denotata est.

Nto

amicus	dost	souus
amor	dosti	soumac
accipio	mestanem	alurmen
accepi	stadem	aldum
accipe	bistan	algil
acendo lumen	var mecunem	yandurumen
acendidi (sic!)	var cherdem	yandurdum
acende	var cun	yandir[1]
adisco	adisco miamoxem	öuranirmen
adidici	amoghtem	öuandum (sic!)
adisce	biamus	öurangil[2]
ascendo	ballameroem	agenurmen $\overset{a}{g}$manirmen ul minermen
ascendidi	balla raftem	agendum
ascende	balla buro	agen
adiuuo	yari medehem	boluzurmen
adiuuaui (sic!)	yari dadem	boluztum
adiuua	yari bide	bolus
adiutorium	yari z zani[3]	bolusmac
(ardo)	mesozanem	cüydurumen
ardidi (sic!)	sozanidem	cüydurdum
arde	besuzan	cüydur[4]

[1] Propter lituram unius lineolae characteris *u* haec littera characteris *i* similis facta est.

[2] Cf. formam kazanicam *öjrän-*.

[3] Fortasse corruptum ex inf. persico سوزانیدن (forma factitiva τοῦ سوزیدن «ardere»).

[4] Revisor quidam formam originalem litterae *u* in *y* correxit. Hic *ü* per *u* denotatum est.

albergo hospito[1]	ghana cabul mecunem	conaclarmen vl condurumen[2]
albergaui hospitaui	g cabul cherdem	conaclardum
alberga hospita ospicium	g cabul cun	conacla
absoluo	teursemayem	bos̆aturmen
absolui	tusaydem	bosatim
absolue	besau	bosat
absolutio	becsais	bosatmac
abscondo	panaham mecunem	yas̆irumen
abscondidi (sic!)	panachā cherdem	yas̆irdun
absconde	pan(a)chā cun	yas̆ir
absconsio	panaham	yas̆irmac[3]
(a)bscosalia		
(a)pareo	peda mesouem	corunurmen
(a)paruy	peda surmēden	corundum
(a)pare	peda sau[4]	corungil
(a)paricio	peda	corunmac
adiungo	merasanem	yetarmen
adiunssi	rasanidem	yethim
adiunge	berasam	yetchil
aperio	va mecunem	az̆armen
aperui	va cherdem	azarmē az̆tim
aperi	va cun	aztin az̆chil[5]

[1] «Hospito» tertia manus nitido charactere gothico addidit.

[2] «Vel condurumen» etiam tertia manus adscripsit.

[3] *Z* revisor suprascripsit.

[4] Id est : پیدا شدم, پیدا می شوم, پیدا شو.

[5] Litteram č per ε denotatam revisor suprascripsit. Mihi ita videtur, revisorem glossarii non Italum, sed unum ex scriptoribus hujus codicis germanicis, fortasse eundem esse, cujus scripturam tertiam manum nuncupavimus.

aporto	miauarem	chelturmen
aportaui	auurdem	chelturdum
aporta	biauar	cheltur
abrachio	bachanâ megirem	cuzarmen amplector
abrachiaui	bachana[1] griften	cuztun amplexatus sum
abrachia	bachanar gir	cuzchul amplecte[2]
alargo	dour mecunem	iragirmen
alargaui	dour cherdem	bosattim
alarga	dour cum	jarat et
aleno	nafas mecunem	custunurmen suspiro
alenaui	nafas cherdem	custundum suspiraui
alena	nafas cun	custungil suspira
		custunmac suspirio[3]
abasso	fru mecunem	asat etermen libero
abassaui	fru cherdem	asat ettim liberaui
abassa	fru buchun	asat et libera
		asat kisi liber homo[4]
aro terram	çamȋ mebirem	saban surarmen
araui	çamȋ bridem	saban surdum
ara	çamȋ[5] bir	saban sur
aquiro	macsap mecunem	cas^{g}anirmen
aquixiui	maschap cherdem	cax^{g}andim
aquire	maschap cun	cax^{g}angil[6]

[1] Per negligentiam scriptoris signum abbreviationis super *a* omissum est.

[2] «Amplector» etc. tertia manus atramento nigro adscripsit.

[3] «Suspiro» etc. tertia manus atramento nigro annotavit.

[4] «Libero» etc. postea annotatum est (*asat* = persicum آزاد, verbum periphrasticum *azad etmek* «liberare» etiam in lingua turcica occidentali adest.)

[5] Hic *z* per *ç* denotatur.

[6] *g* revisor suprascripsit.

admissio		ydis
admito		ydimen (sic!)
admissi		ydim
admitere		ymaga (sic!)
armo me	selech mepusem	sagetlanurmen
armaui me	selech pusidem	sagetlandum
arma te	selech pus	sagetlangil
anûcô[1]		sounčlarmen
accuso	gamazi mecunem	zagarmen
accusaui	gamazi cherdem	zagatim[2]
accusa	gamazi cun	zackil
accusatio	gamazi	zacmach
admoneo	paand medehen	ouraturmen sagindire-men
admonuj	paand daden	ouratum sagindum
admone	paand bide	ourat sagingil
admonitio	paand ul̄ mesourat	ouratimac saganmac[3]
armamentum	selech	saget memoria[4]
adiuino	ram mecunem	kamlik etermen ranzilic etarmen
adiuinaui	ram cherden	ranzilic ettin
adiuina	ram cun	ranzilic ethil
incantatrix		kam katun kisi dir[5]
atedior	eregirmen	
atediatus fui	eriktim[6]	

[1] «Anūcō» etc. secunda manus annotavit. Forma *anūcō* ex «annuncio» abbreviata glossam cumanicam optime interpretatur (*söünclärmen* = εὐαγγελίζο). kazanicum enim *söjönče* graecum εὐαγγέλιον significat («donum pro laeto praeconio»).

[2] Secunda vocalis *a* manu revisoris quasi deleta est.

[3] «Sagindiremen» etc. tertia manus annotavit.

[4] «Memoria» secunda manus annotavit.

[5] «Incantatrix kam katun» tertia manu adscriptum est.

[6] Formae verbi turcici *eregirmen*, *eriktim* per negligentiam scriptoris in secunda columna annotatae reperiuntur.

aquiesco	unarmen	
aquieui	undim[1]	

Hec sunt Verba et noīa de līta. **B.**[2]

bibo	miausauen (sic!)	yzarmen
bibi	ausamitem (sic!)	iztum
bibe	biasam	iz
bulio	meiussen	caynaturmen
buliui	jussiden	caynatim
buli		caynatur
ballo	rags mesanem	beyrmen plaudo
ballauj	rags messadem	beyrdim plausi
balla	rags mexan	beygil plaude[3]
ballum	ragsi	koron hostende[4]
balneo aliquid	tarmecunem	us etarmen vl̄ iuunurmen
balneaui	tarcherden	us ettim vl̄ men iuundim
balnea	tar cun	us et vl̄ iuungul[5]
balneum	garmauoa	yssi su
blasmo	nafrin mecunem	cagirmen. in theutonicȯ scâppin[6]
blasmaui	nafrin cherden	cagidim
blasma	nafrin cun	cagigil
blasmũ	nafrin	cachimac
blasfemio	drusmâ mecunem	sokarmen
blasfemaui	dusmâ cherden	söctum

[1] «Aquiesco» etc. secunda manus annotavit.

[2] Littera *B* cum pag. 9 incipit.

[3] «Plaudo» ect. tertia manus annotavit.

[4] *Koron*, in lingua turcica occidentali *chora* (graecorum χορός), hic falso per imp. «hostende» explicatur. «Ostende» in dialecto kazanica *kürsät* sonat.

[5] «Vel iuunurmen» etc. tertia manus annotavit.

[6] «In theutonico» etc. secunda manus addidit. Quod ad formam *scāppin*, cf. germ. med. ae. *schempin*, flandricum *schimpfen*.

blasfema	dusmâ cun	söchul
blasfemia	dusmâ	söcmac

Hec sut̄ Verba et noı̄a de lit̄a. **C.**[1]

concordo	sazgaî mecunem	yaraširmen[2]
concordaui	sazgaî cherden	yarastim
concorda	sazgâi bucun	yarastirgil
concordia	sazgâi	yarasmac
crepo	metchem (a)	yarilurmen
crepaui	trasidem	yarildum
crepa	betra	yarelgil[3]
crepatura	sighastan	yarilmac
crido	baneg mezanem	chezchirirmen (sic!)[4]
cridaui	baneg zamdem	chezchirdun
crida	bezan	chezchir
cridus	baneg	chezchirmac
casso	carap mecunem	buxarmen destruo
cassaui	carap cherdem	buxdum destruxi
cassa	carap cun	busgil destrue
comedo	mecorem	asarmen (z)
comedi	chordem	ašardun
comede	bocor (sic!)	assa
cibus	buchurani	as
custodio	nigaa mecunem	saclarmen
custodiui	nigaa cherdem	saclardum (sic!)
custodi	nigaa cun	sacla
custodia	nigaa	saclamac

[1] Littera *C* cum pag. 10 incipit.

[2] Litteram *z* revisor suprascripsit, isque ex originali forma vocalis *u i* fecit.

[3] In hac forma correctionis vestigium jam primo obtutu observatur. Hanc formam et imperativum *yarastirgil* praecedentis columnae tertia manus annotavit.

[4] In suffixo hujus formae loco syllabae *ir* vocalis tantum *i* scribenda erat.

caueo	dour mebassem	saclanurmen
cauuj	dour budem	saclandum
caue	dour bas	saclan
cado	mecosten	tuzarmen ul̄ gikilurmen
cecidi	costaden[1]	tustum ul̄ gikildum
cade	beyf	tus ul̄ gigil[2]
		slese. lube let(e)[3]
curro	medauen	yugururmen
cucurri	dauidem	yugurdum
curre	bedao	yugur
cursus	dauan	yugurmac
canto	surut megoem	yrlarmen
cantaui	surut gufen	yrladim
canta	surut bugo	yrlagil
cantus	surut	yr
clauo	bakilit mecunem	yusxaclarmen
clauaui	bakilit cherdem	yuxacladum
claua	bakilit cun	yuxacla
clauatura	cofle	yusxac
clauis	kilit	azchuz
cinglo	mebandem	ayltartarmen[3]
cinglaui	bastem	ayltartum
cinge		
cingulum	custuband	ayl ul̄ colan

[1] KLAPROTHUS h. l. bene annotavit: «L'auteur paraît avoir confondu *cado* et *caedo*, car كشتن signifie «tuer» en persan.» Mémoires relatifs a l'Asie. T. III, p. 135.

[2] In formis *gikilurmen* et *gikildum* tertia manus ex originali *g k* fecit.

[3] Doctissimus O. BLAU vocabula *slese, lube, lete* (uti videtur, a secunda manu annotata), quae KLAPR. signo interrogationis notavit, cum russico слѣзай лидо лети contulit (V. Zeitschrift d. D. M. G. Vol. XXIX, pag. 570).

[4] Secundam hujus formae litteram *r* tertia manus addidit.

consolo	dilkosi medebm (sic !)	congul azarmen
consolaui	dilkosi dadem	congul azatim
consola	dilkosi bide	congul az
consolatio	paand dilghosi	congul azmac
consulo	paand medehem	chengas berumen
consuli	paand dadem	chengas berdum
consili(a) da	paand bide	chengas ber[1]
con(silium)	paand	chengas
conpleo	tamam mecunem	tamam etarmen
conpleui	tamam cherdem	tamam ettim
conple	tamam cun	tamam etkil
conplementum	tamam	tamam
coquo	mepaxem	bi$\overset{z}{s}$uturmen[2]
coqui	pohten	bisurdum
coque	bepoh	bisur
coquus	motbahi	bagerzi (sic !)[3]
coquina	muthagh	as bisurgan eu
cesso		tigilurmen
cessaui		tigildum
cessa		tigil[4]
condēpno pēna	jurum mecunem	jurumlarmen
condēpnaui	jurum cherdem	jurumladum
condēpna	jurum cun	jurumla
condēpnatio	jurum	jurum[5]

[1] Cf. kazanicum *kiñäš itmäk*, *kiñäš* «consilium», *kiñäšče* «consiliator».

[2] Revisor litteram *s* lineola horizontali ut erroneam signavit et loco ejus super lineam *z* scripsit. Eadem manus primum *u* in formis *bisuturmen*, *bisurdum*, *bisur* in *i* transmutavit.

[3] Pro بشريجى. *Bakĭrčĭ* in dialectis turcicis «fabrum caldarium» significat.

[4] «Tigilurmen» etc. tertia manus adscripsit.

[5] Cf. vocem arabicam جرم *(ǵürm)* «peccatum», quae etiam in lingua turcica occidentali usurpator. KLAPR. pers. et cumanicum *jurum* parum recte ex forma arabica جريمه derivavit.

calceo	mussa mepussen	etic cheyarmen
calceaui	mussa pussiden	etic cheydun
calcea	mussa bepus	etic chey
calceamentum	mussa	etic
capio	megiren	tutarmen
cepi	griften	tutum
cape	begir	tut
captus	andissa[1]	tutchum
cogito	miandissen	sagenurmen
cogitaui	andissiden	sagendum
cogita	biandis	sagengil
cogitatio	andissa	sagenz
cresco	auxum mesoen	ulgayirmen
creui	auxum sudem	ulgaydum
cresce	auxum bas	ulgaygil
canbio res	dacsur mecunem	alisirmen (?) yest minaylu (? minčaylu)
canbiaui	dacsur cherdem	alistum
canbia	dacsur cun	alischil mineyse[2]
canbium	dacsur	alisturmac
circundo	gri[r]d meroem	zourayururmen
circundaui	gird raftem	zoura yururdum
circunda	gird buro[3]	zoura iurgil
círcuytus	gird	zoura

[1] Vox *andissa* (انديشه), quae in sequenti columna locum obtinet, per negligentiam scriptoris jam hic et quidem loco vocis گرفتار annotata reperitur.

[2] «Minaylu *(? minčaylu)*, mineyse» fortasse secunda manus annotavit. Littera *a* formae *minaylu* formam ä habet, quamobrem pro ligatura *ča* arbitrari potest. Klapr. has formas ab eo falso *minexyla*, *minesse* scriptas cum glossis russicis *meniaou* et *menaï* contulit. *Yest* in lingua russica verbum substantivum designat.

[3] گرد رفتن in lingua persica «circumire» et non «circumdare» significat. In forma *grird meroem* secundum *r* ipse scriptor glossarii emendandi causa addidit, adverbium enim «circum» in lingua persica *gird* sonat.

culpa	guna	yaxuc
culpabilis	guna kar	yaxuclamis
credo	bauarmecunem	jnanurmen
credidi	bauarcherdem	jnandum
crede	bauar cun	jnangil
credencia	bauar cherdan	jnanmac
credens		jnangaan
confitor (sic!)	atref mecunem	gic^{h}rar berurmen (sic!)
confessus fui	atref cherdem	gicrar berdum
confitere (sic!)	atref cun	yic^{h}rar bergil
confessio	atref	ycrar gichrar berdi[1]
cognosco	mesnasen	tanirmen
cognoui	sinachtem	tanidum
cognosce	besinas	tanigil
cognosimentum	sinach	tanimac
nô cura	gan	zan
contritio cordis	pesmâydil	congul ačir^{ga}m̃ach[2]
coperio	mepussem	yaparmen
copersi	pusiden	yaptim
coperi	bepus	yapchil
coperta	pusidenj	yapchiz[3]
conduco		usattirmen
conduxi		usattim[4]

[1] «Gichrar» juxta formam *ycrar* tertia manus annotavit. Litteram *h* in formis *gichrar* et *yichrar* revisor suprascripsit. Cf. v. arab. اقرار.

[2] Prima manus *agirmach* scripsit, ex quo tertia manus *g* in *č* transformando et super lineam syllabam ga annotando *ačirgamach* fecit, cf. verbum turc. or. اجيرغنماق.

[3] Hujus formae littera initialis *y* a sequentibus parvo intervallo separata est.

[4] «Conduco» etc. tertia manus scripsit. Cf. verbum turcicum or. *uzatmak* «comitari», «mittere».

castigo	adab medehem	oguturmen
castigaui	adab dadem	oguttum
castiga	adab bide	ogutchil
nô contrasto	barch mecunem	souascurmen
contrastaui	barch cherden	
contrasta	barch cun	
contrastum	barch	
in via ambulo[1]		
camino	batta meroem	meroẽ jolga jururmen
caminaui	batta raftem	raftem jolga jurdum
camina	batta buro	jolga jur
via[2] caminum	rach	jol
conforto	dilchosi medehem	
confortaui	dilchosi dadem	
conforta	dilchosi dar	
confortun	dilchosi	
conquisto[3]		
conquistaui		
conquista		
conquistum		
calefacio	grâ mecunem[4]	issinurmen
calefactus sum		
calefac		
calidus	garmies (sic!)[5]	issilic

[1] «In via ambulo» tertia manus annotavit.

[2] «Via» eadem tertia manu annotatum est.

[3] In glossario Du Cange forma «conquesto» allegatur.

[4] Id est كرم. Littera *r* post vocalem *a* scribenda erat.

[5] كرمش.

cerno	meguxinem	tanlarmen
cerniuj (sic!)	guziden	tanladum
cerne	beguxin	tanla
consuo	medoxem	ticharmen
consuj	docthem	tictim
consue	bedos	tichil
custura	dars	tichmac
confido	umet medarem	i$\overset{z}{s}$anurmen
confidi	umet dastem	izzandum
confide	umet dar	izzangil
fides	buuāi	isanmac[1]
culo uinum	mepalanem	susarmen ich sye
culaui	palandem	suxdum ich sey[2]
cula		
conuyto	mechemanj mecunem	ascaundarmen (sic!)
conuitauj	mechemanj cherden	toyga undadum
conuita	mechemanj bucun	toyga unda
conuiuium	mechemanj	toy
concupisco[3]		sohlanirmen
creator	afridigar	yaratchan
creatura	afrida	yaratmac
claudo portam	mebandem	esich(ni) japạrmen[4]

[1] Revisor super litteram *s* formarum *isanurmen* et *isanmac* *z* annotavit. *Izzandum*, *izzangil* etiam tertia manus adscripsit. *Buuāi* pro *bavari* scriptum est, cf. باور.

[2] Revisor germanicus fortasse missionarius ille, qui in secunda hujus codicis sectione textuum cumanicorum magnam partem conscripsit et cujus scripturam tertiam manum nuncupavimus, formas verbi germanici *ish sye*, *ich sey* addidit.

[3] «Concupisco» etc. secunda manus annotavit.

[4] Syllaba *ni* deleta est.

clausi	bastem	esichni japtim
colige claude[1]	bebad	esichni jap
coligo	metinem (sic!)[2]	zoplarmen
colesi (sic!)	cinidem	zopladum
colige	becin	zopla
cauda	dumb	cuyrug
co^{l}lum	gerdan	boyn
co^{c}tum	muba (sic!)	bisirmis[3]
celo		batirrimen
celaui		batirdim
celare		batirmaga[4]
congrego		yiarmen jomdarimen
congregaui		iydim jomdardim[5]
color varbe boyiow		iycharmen ich velle
conuenit iomucti jildi		iychte vellete[6]

Hec sūt Verba et noīa de līta. **D.**[7]

do	medaem	berumen
dedi	dadem	berdum
da	bide	ber

[1] «Claude» tertia manus loco «colige» addidit.

[2] Scriptor pro litt. *c* negligenter *t* scripsit.

[3] E forma *bisurmis* revisor *bisirmis* fecit.

[4] «Celo» etc. tertia manus annotavit. In forma *batirrimen* littera *r* ante suffixum *i* (pro originali *ir*) reduplicata est, consona enim sequentis suffixi formae causativae non plane evanuit, sed vocali suae anteposita cum praecedendi *r* coaluit.

[5] «Congrego» etc. tertia manus scripsit.

[6] «Color» etc. secunda manus spatii vacui implendi causa adscripsit. Glossae germanicae *varbe*, *ich velle* (= ich fälle), *vellete*, — character gothicus scripturae atque designatio semivocalis *v* per *w* manifesto demonstrant, hunc quoque scriptorem germanum fuisse.

[7] Littera *D* cum pag. 17 incipit.

dono	mebacsem	bageslarmen
donauj	babsidem	bagesladum
dona	babes	bagesla
donum	bacs	bages
doceo	miamozanem	ouraturmen
docui	amozanidem	ouratum
doce	biamuzan	ourat
doctor	bilisman[1]	osta
dimito	meelem	coarmen
dimisi	hostem	coydum
dimitte	beel[2]	coygil
dimitens	mehelenda	coygan chisi
dormio	mechospem	uiurmen
dormitauj	choftem	uyurdum
dormiens		
dormi	bechosp[3]	uyugil
decet	laech est	yarasur
decuit	laech sud	yarasti
doleo	dart medarem	agrurmen
dolui	dart dadem	agerdum (sic !)[4]
dolor	dart	agremac
discarigo	barra frumiarem	yuctusururmen (sic !)
discarigaui	barra fru auurdem[5]	yuctusurdum

[1] Cf. verbum turc. *bilmäk* «scire».

[2] In hac conjugatione praesens, imperativus et perfectum a duabus diversis radicibus formata sunt (1. هليدن 2. هشتن).

[3] خسپ.

[4] Cf. verbum turcicum or. اغريمق.

[5] Secundum rectam KLAPROTHI observationem : *bar-ra fru miarem* «en persan *bar*, fardeau ; را *ra* particule de l'accusatif ; *ferou*, en bas ; *avurden*, porter, placer». — Cum *yuctusururmen* KLAPR. falso يوك قوتارامن comparavit. Cf. turc. or. توشورماك.

discariga
honus (sic!)

descendo	z er meroem	enarmen
descendidi (sic!)	z er raftem	endun
descende	z er buro	engil
duco	mebarem	elturmen
dussi	burdem	elttim
duc	bebar	eltchil
diuido	bacs mecunem	ulasurmen
diuixi	bacs cherdem	ulastum
diuide	bacs cun	ulaschil
diuixio	faena	ulasmac
diminuo	cham mecunem	esiturmen (sic!)
diminuj	cham cherden	ecsittim
diminue	cham cun	ecsit
minus	cham	ecsuc
desligo	mecusaem	sesarmen
desligaui	cusidem	sestum
desliga	becsau	seschil
dico	megoen	ayturmen
dissi	guften	aytun
dic	bago[1]	ayt
duro	batha mepayem	toxarmen
duraui	batha[2] paydem	toxdun
dura	bepay	toxgil[3]

[1] Doctissimus VULLERS in 61. §. grammaticae linguae persicae cum dialectis antiquioribus persicis et lingua sanscrita comparatae annotat: «Denique lit. ف respondens antiquiori *p*, *b* interdum prorsus abiicitur e. g. . . . . گو imp. verbi گفتن etc.»

[2] «Batha» fortasse per lapsum calami pro *bacha* (بقا) scriptum est. Si autem glossator *batha* scribere voluit, haec vox بتا «quousque» significaret.

[3] Cf. turcicum or. *tözmäk*, uiguricum *türmäk*, hung. *türni*.

destineo	megirem	tiarmen
destinuy	griftem	tyidum
destine		
deuentus	begitani	tyimac
despliceo		
displicuj		
displacimentum		
despero	beumet mesauem	tinimdam cherarmen (sic !)
desperaui	beumet suden	tinimdam cheztim
despera te		
desperatus	beumet suda	tinimdan chezmac
desperatio	beumedi	tinimdan[1] chezmac
defendo	pusti mecunem	karisurmen ul̄ abrarmen
defendidi (sic !)	pusti cherdem	karisitim ul abradum
defende te	pusti cun	karis ul̄ abra
defensio	pusti	karismac ul̄ abramac
denpingo (sic !)	nacs mecunem	nacs larmen
depinssi	nacs cherdem	nacs ladum
depinge	nacs cun	nacs la[2]
depictum	nacs	nacs
ymago	surac (sic !)[3]	ziray
desidero	zanddid mecunem	cusanurmen
desiderauj	zandid cherdem	cusandum

[1] Haec forma in linea paenultima et ultima in *n*, in duabus vero lineis superioribus in *m* desinit.

[2] Formae *nacslarmen*, *nacsladum*, *nacsla* disjunctim scriptae reperiuntur, nimirum suffixum denominativum *la* cum terminatione pronominali a praecedenti *nacs* separate scriptum est.

[3] Etiam hic, uti videtur, *c* negligenter pro *t* scriptum est, *suret* enim in lingua turcica occidentali imaginem significat (cf. arabicum صُورَة).

desidera	zandid	c
desiderium	zandid	cusamac
debeo dare	cardarem	bernalurmen bernelimen[1]
debui	cardabudem	bernalu boldum
debitum	card	borz
debitor	cardar	borzli
decipio	fusos mecunem	aldarmen
decepi	fusos cherdem	aldadum
decipe	fusos cun	alda
decepto[2]	fusos	aldamac
dispolio	jama mecanen	sozulurmen vl̄ čučulurmen[3]
dispoliaui	jama candem	sozuldum
dispolia	jama becan	suzul
diues	maaldar	bay
diuitia	maal	baylic
dubito	metarsen	yazanurmen
dubitaui	tarsidem	yazandum
dubita	betars	yazam
dubium	metarsanj	yazāmac[4]

[1] «Bernelimen» secunda manus adscripsit.

[2] Id est «deceptio», فسوس enim «jocum», cum. vero *aldamac* proprie «deceptionem» significat.

[3] »Vel čučulurmen» tertia manus annotavit.

[4] Hoc loco signum abbreviationis consonam *n* supplet. Quod ad formam *jazanmac* pertinet, cf. turcicum or. يارمق «scindere» (apud PAVET de COURTEILLE), يارى, ياريم «meta». *Dubitator* enim non solum in linguis indo-europaeis, sed etiam in semiticis et turanicis «inter duas res haerens», «divisus», «divisi animi homo» nuncupatur, ut in hebraico סֵעֵף «dubitator» a סָעַף «dividere», in arabico شَاكٌّ idem; in hungarico «kételkedő». Permutatio sibilantis cum liquida *r* in linguis turcicae ori-

delacero	medrien	girtarmen
delacerauj	deriden	girttum
delacera	bedrin	girtchil
delaceratura	trak	girtmac[1]
disputo		tabuschirmen
disputaui		tabuschtim[2]

kym maga bersa mendagar beraym.
kym maga bermassa mendagar berman[3]

Hec sũt Verba et nōia de lr̄a. **E.**[4]

emo	mecherem	satum alurmen
emi	chiridem	satum adum (sic!)[5]
eme	becher	satum algil
emptio	chiridanj	satum almac
e̽specto[6]	sabur mecunem	cuyarmen
espectaui	sabur cherdem	cuydum
especta	sabur cun	cuygil

ginis perquam nota est, e. g. کورمك «videre», کوسترمك «monstrare», in jacutico *kïrgïttar* «filiae», *kīs* «filia» etc.

[1] Pro بیرتماق, cf. turcicum or. بیرتماج «ruptura».

[2] «Disputo» etc. tertia manus annotavit. In formis *tabuschirmen*, *tabuschtim* transcriptio litterae *š* per *sch* observanda est.

[3] Haec dictio, quam anterioribus plane diversa manus adscripsit, rectius ita scribenda erat:

,,*kim maga bersä mendä agar bermän*
kim maga bermässä mendä agar bermän".
«Ei, qui mihi dat, ego quoque do, — ei qui mihi non dat, ego quoque non do».

[4] Littera *E* cum pag. 21 incipit.

[5] Litteram *l* scriptor omisit.

[6] Revisor *x* suprascriptit.

equito	uar mesinem	atlanurmen
equitaui	uar nisidem	atlandum
equitta	uar mesin[1]	atlan
extingo lumen	mecusen	sondururmen
estinsi	custen	sondurdum
estinge	bechusc	sondur
esio foris	berun meroen	čigharmen
esiui	berun raften	zigtum
exi	berun buro	zigchil
estra	berun	tastin[2]
estraho	bedra auurden	zigarurmen (sic!)
extrassi	bedra casiden	zigardun
extrahe	bedra uar	zigargil[3]
examino	miasmayen	tanlasurmen
examinaui	asmidem	tanlastin
examina	beasmay	tanlas[4]
edifico	amarat mecunem	coparurmen (sic!)
edificaui	amarat cherden	cobardun
edifica	amarat cun	cobar
edificium	amarat	cobarmac[5]
euado	mezium mesouem	cutulurmen
euaxi	mezium suden	cutuldum

[1] Klapr. recte observavit, *var* pro سوار scriptum esse (سوار «eques», سواری «equitatio»).

[2] Klapr. formam *tastin* cum turcico طاشره comparavit, sed rectius cum تاشدين comparanda est. In hac conjugatione transcriptio *č* cum *z* alterne fungitur.

[3] Hic sonus *č* per *z* denotatur.

[4] Cf. turcicum or. تانلاماق «discernere». Klapr. falso formam دڭمك «tentare» adduxit.

[5] In tribus lineis inferioribus labialis lenis vicem fortis fungitur.

euade	mezium bas	cutulgil
euaxus	mezium sudan	cutulmis
euaxio	mezium̄	cutulmac
espedio	kalas mosouen (sic!)	bosanurmen
espeditus sum	kalas suden	bosandum
espedias	kalas bas	bosan
espedicio	kalas	bosanmac
e$\overset{x}{\text{s}}$pendo[1]	charg mecunem	charg etarmen
espendidi (sic!)	charg cherden	charg ettin
espende	charg cun	charg et
espensa	charg	
e$\overset{x}{\text{s}}$tendo	oua mecunem	yayarmen
x estendidi	oua cherdem	yaydum
x estende[2]	oua cun	yaygil
ecusso (sic!)	choder mecunem	arinurmen
ecussaui (sic!)	choder cherdem	arindum
ecussa (sic!)	choder cun	aringil
ecusatio (sic!)[3]	choder	arinmac
excutere		arinmaga[4]
eligo	mecuzinem	congul izinda aiturm(en)
elegi	guzanidem	congul izinda aytum
elige	beguzam	congul da ayt
electio	beguzanj	congul izinda[5] aitmac

[1] Scriptor glossarii more Italorum litteram *x* in *s* mollivit, attamen alia manus, ut opinor revisoris germanici, originalem sonum supra lineam adscripsit.

[2] Hic etiam revisor *s* in *x* emendauit.

[3] Pro «executio» etc. Loco «ecusatio» vox «excussio» scribenda erat.

[4] «Excutere arinmaga» tertia manus annotavit.

[5] *Z* vicem litt. *č* fungitur.

estimo	bacha menehem	bacha ururmen
estimauj	bacha naaden	bacha urdun
estima	bacha cun	bacha ur
estimatio	bacha	bacha[1]
emendo	drust mecunem	tusaturmen
emendauj	drust cherden	tuxattum
emenda	drust cun	tuxat
emendatio	drust	tux
emendatum	drust sudan	tuxacmis (sic!)[2]

Hec sūt Verba et noīa litā. **F.**[3]

facio	mecunem	etarmen
feci	cherdem	etim
fac	buchun	etchil
factum	cherda	us[4]
fio	mesauen	bolurmen
factus sum	sudem	boldum
factus fuj	budem	boldum edi
firmo	mucham mecunem	berchiturmen vł berketermen[5]
firmauj	mucham cherden	berchittun
firma	mucham cun	berchitchil
firmamentum	muchanj	berch
famesco	gursna em	azturmen
famescis (sic!)	gursna buden	aztim

[1] Pro بها. In forma *bacha* litt. *h* per *ch* transcripta est.

[2] Pro *tuxatmis*.

[3] Littera *F* cum pag. 24 incipit.

[4] KLAPR. ایش comparavit, sed potius turcicum or. اوش comparare debebat.

[5] «Vel berketermen» secunda manus annotavit.

famesce	gursna bas	az bol
fames	gursnaguj	az[1]
frigesco	sard darem	ussurmen[2]
frigesci	sard dasten	usidum
frigus	sard	saoc
filo	rerassem (sic!)	egirurmen vl̄ jirmen (sic!)
filauj	residem	egirdum jirdim
fila	beris	egirgil jirgil[3]
filum	risman	yp
fugio	megrizem	chazarmen
fugi	griaden	chaztum
fuge	begriz	chazchil
frango	meschinem	sindururmen
fregi	schistem	sindurdum
fracturo (sic!)	beschin[4]	sindur
fratura	schistenj	sindurmac
fallo vl̄ erro[5]	galat mesauem	yangilurmen
fefili erraui	galat sudem	yangildum
falla (sic!)	gallat	yangilmac
furo	medusdem	ogrularmen ogurlarmen
furauj	dudiden	ogrulardum
fura	bedusd	ogrula
furtus	dusdanj	ogrulamac[6]

[1] Etiam hic *č* per *z* transcriptum est. Quod ad formam persicam *gursna em* attinet, Klapr. pro گرسنه ام nescio quamobrem گرسنگی adduxit.

[2] Primam hujus formae litteram *s* alia manus adscripsit.

[3] «Vel jirmen, jirdim, jirgil» tertia manus adscripsit.

[4] Cf. verbum شکستن.

[5] «Vel erro» tertia manus annotavit.

[6] Cf. turcicum or. اوغورلامق «furari», quod e nomine اوغور «fortuna prospera» suffixo *la* formatum est. *Ogurlarmen* tertia manus adscripsit.

flos	gul	zizac[1]
fructus	miua	yemis
fondo	buniat mezanem	buniat etarmen
fondauj	buniat xanidem	buniat etis (sic!)
fonda	buniat cun	buniat echil (sic!)
fondamentum	buniat	buniat
fortifico	cauj mecunem	berchiturmen
fortificauj	cauj cherdem	berchittim
fortifica	cauj cun	berchit
forcia	cohat ul̄ codrat	cun[2]
fortuna	bachat	rox vl̄ orozung[3]
forma	andaxa	maana ul̄ turlij[4]
modus[5]	maane	maana
fragellum (sic!)	taxana	urmach
fumus	duc	tutum
foramen	solach	tesich
fe^{r}rum	ahin	temir
fons	ziazim ab	bollach[6]
flumen	zzuchana	ochus[7]
fur	dusdi	ogri

[1] KLAPR. ad hanc vocem annotavit: «Turc de Siberie, چچاك», sed haec ipsa vox etiam in lingua turcica or. et occ. adest, v. چيچك, چچك et ejus derivata.

[2] In lingua uigurica *kunut* quoddam genus armorum designat (v. glossarium uig. professoris VÁMBÉRY, p. 224). Quod ad immutationem sensus verbi attinet, cf. hebraicum חֵצִי, quod secundum *Gesenium* probabiliter cum arabico حِصْن ex eadem radice derivandum est.

[3] «Vel orozung» secunda manus annotavit. In lingua turcica or. haec vox duplicem formam habet, nimirum *öräz* et *oraz (örälzik* «beatus, a, um»).

[4] Cf. turcicum or. *türlük* et turc. occ. *türlü, dürlü* «genus», «species». KLAPR. cumanicum *turlij* perperam cum arabico طَرْز «forma» comparavit.

[5] «Modus» inter vocabula cum *f* incipientia ideo adductus est, ut voces similis significationis «forma» et «modus» conjunctim memorentur.

[6] «Ziazim ab, bollach» quarta manus charactere minusculo et rotundo annotavit.

[7] De *zzuchana ochus* (cf. Ὦξος) idem.

frico		kassirmen
fricaui		kassadim[1]

Hec sūt Verba et noīa de līta. **G.**[2]

gaudeo	sadi mecunem	souunurmen bieni(rmen)
gauissus sun (sic !)	sadi cherden	souundum biendi(m)
gaude	sadi cun	souungil
gaudium	sadj	souunmac
gaudendo		byenip biip schrekinv (? de)[3]
gubernatio		
generatio		
genuflesso		
grauitas		
garbellus		
guarnimentum		
grato	mecharem	casirmen
gratauj	charidem	casidun
grata	bechar	casigil
graytaroria		
guer̄a	jank	yage[4]
gusto	mezasen	tatarmen
gustauj	zasiden	tattin
gusta	bezas	tatchil
gustum	zasnis	tatmac

[1] «Kassirmen, kassadim» secunda vel tertia manus adscripsit.

[2] Lit. *G* cum pag. 27 incipit.

[3] «Bienirmen, biendim, byenip» secunda vel tertia manus, *biip schrekinv (? de)* tertia manus annotavit. *Schrĕkin* in dialecto franconica (md.) «salire», «tripudiare» significat.

[4] Cf. uiguricum *jakïlamak* «hostilem esse», *jakïči* «belligerans», turcicum or. *jaghi* «hostis». KLAPR. formam *yage* haud recte e lingua persica depromtam dicit.

Konessu vivum argentum[1]

Hec sūt Verba et noīa de līta. **H.**[2]

honoro	chormat mecunem	agerlarmen
honorauj	chormat cherden	agerladum
honora	chormat cun	agerladum (sic!)
honor	chormat	ager

honero (sic!)	bar mecunem	yuclarmen
honerauj	bar cherdem	yucladun
honera	bar cun	yucla
honus	bar	yuc

hodoro (sic!)	bouj merassem	yylarmen
hoderauj	bouj casidem	jyladum
hodora	bouj bechas	jylagil
hodoratus	bouj	jylamac[3]

heredito	mirachori mecunem	mulcrarmen
hereditauj	mirachori cherden[4]	mulcradum
hredita (sic!)	mirachor	mulcri (sic!)[5]
hreditatio (sic!)	mirat	mulclamac

habeo	medarem	mendabar

[1] «Konessu, vivum argentum» tertia manus annotavit. Haec vox originem vocis hungaricae *kéneső* optime explanat. In dialecto kazanica «argentum vivum» aeque atque in d. cumanica *künä sïvï* nominatur (i. e. «argenti aqua»).

[2] Pag. 28. codicis cum littera *H* incipit.

[3] Cf. turcicum or. *ïjlamak*. In glossario a KLAPR. edito, quod falsis scatet lectionibus, etiam hoc loco pro *yylarmen*, *jyladum* etc. *ysalarmen*, *ysladum*, *yslagil*, *yslamac* legitur. Formae memoratae ab editore cum turcico siberiaco ييلامق comparantur.

[4] KLAPR. recte observat, hanc formam cum persico ميرات خور كردن consentire.

[5] In formis *mulcrarmen* etc. *r* cum *l* permutatum est, cf. *mulclamac*. In lingua turcica occ. *mulctar* «possessorem» significat.

habuj	dasten	tegdj
habeas	dar	saga bolsun
humilitas	gap	youaslic
hospito		condurimen[1]

Hec sūt Verba et noīa de līta. **I.**[2]

Jeiuno	agas mecunem	baslarmen[3]
jeiunauj	oroxa dasten	oruz tut[ir]armen tutum
jeiuna	oroxa bidar	oruz tut
jejunium	oroxa	oruz[4]
incipio	agas mecunem	baslarmen
incepi	agas cherden	basladum
incipe	agas cun	baslagil
principium	agas	bas
inteligo	paham mecunem	anglarmen
intelessi	pacham cherdem	angladum
intelige	paham cun	anglagil
intellectus	paham[5]	anglamac
jubeo	mafarmaem	buiuramen
jussi	farmaden	buiurdun
jube	befarma	buiur
jungo	auxū menehen	yetarmen

[1] «Hospito, condurimen» secunda manus annotavit.

[2] Littera *I* cum pag. 29 incipit.

[3] Voces *agas mecunem*, *baslarmen* per negligentiam scriptoris glossarii e linea superiori sequentis clausulae pro omissis *oroxa medehem* etc. huc translatae sunt.

[4] «Oroxa dasten, oroxa bidar» etc. quarta manus adscripsit et revisor codicis formam *tutamen*, uti videtur, sermoni cumanico peculiarem, in communem formam turcicam *tutïrmen* cum intentione emendandi, sed revera corrumpens permutavit.

[5] In editione KLAPR. pro *paham* falso *pakam* reperitur (cf. vocem arabicam فهم).

junsi	auxû neaden	yettim
junge	auxû cun	yetchil
induo	mepussem	cheyarmen
induj	pussiden	cheydum
indue	bepus	cheygil
Vestimentum	yama [1]	ton ul̄ oprac
irasco (sic !)	tira mesauem	opchalarmen
irasci	tira sudem	opchaladun
irasce	tira bas	opchala
ira	tira [2]	opcha [3]
illumino	nour medarem	yarig etarmen
lumen	nour ul̄ rosan	yrig (sic !)
infingo	nenomayem (sic !)	tartinurmen
infinsi	nemudem	tartindum
infinge	benomay	tartingil
inquiro	meiurem	ixdarmen
inquixiui	justen	ixdardin (sic !)
inquire	beiur	ixdagil
inquixicio	justrua	ixdamac [4]
interrogo	mepursem	sorarmen
interrogauj	pursidem	sordum
interroga	bepurs	sorgil

[1] In hac forma *ǵ* per *y* transcribitur, cf. جامه.

[2] Secundum KLAPR. تیره in lingua persica solum tristitiam significat, sed vox etiam «turbidum animi» denotat et hoc loco posterior significatio adducenda erat.

[3] Haec vox in lingua turcica or non uti KLAPR. dicit *upkä*, sed *öpkä* sonat.

[4] Cf. turcicum or. ایزلامك. In editione KLAPR. pro *ixdarmen* falso forma *idarmen* adducitur.

interficio	mecussen	yara etarmen
interfeci	custem	yara ettin
interfac	becust	yara etchil[1]
irrideo	mehamden	eliclarmen
irrixi	chandiden	elicladum
irride	behand	eliclagil
irrixio	tescharj	eliclamac[2]
iniquitas		
justicia		
imaginatio		
juramentum		
infamia		
inflo	medamem	sisarmen
inflauj	miamadem	sistin
infla	beaman	sistchil (sic !)
inflatura	damissa[3]	sismac
jaceo	mecosten	yaturmen
jacuj	costen	yattum
jace	becost	yatchil
iudico		jargularmen törulermen
judicaui		jarguladim töruladim[4]

Hec sūt Verba et noīa de litā. **L.**[5]

lauo	mesuiren	juuarmen

[1] «Yara etarmen, ettin (ettim), etchil» proprie «vulnero, vulneravi, vulnera» significat, cf. turcicum occ. *jaralamak*, kazanicum *jaralï* «saucius».

[2] Cf. turcicum or. et uiguricum *eliklämäk* «apprehendere».

[3] Cf. دمیدن «flare» دم «halitus».

[4] In dialecto kazanica *türä* judicem significat. Eadem vox *törä* in lingua turcica orientali principem qua legislatorem, proprie legis custodem atque legem ipsam denotat. Cf. mongolicum *törö*, mang'uicum *doro*, hungaricum *törvény* «lex».

[5] Pag. 32 cum littera *l* incipit.

laui	susten	juudun
laua	bsuir (sic!)	ju[1]
ludo	bazi mecunem	oynarmen
lusi	bazi cherdem	oynardum (sic!)
lude	bazi cum (sic!)	oynagil
ludus	bazi	oyn[2]
lamentatio	gillay	
labor	xaamety	
lusinga		
lux	nur	
lima	soan	
laus	doa[3]	
loquor	sochom megoēm	soslarmen
locutus fui[4]	sochom guftem	sosladum
loquere (sic!)	sohom bugo	soslagil
loquella	sochom[5]	soslamac
lac		
lectum		
libertas		
loguus (sic!)		
lanpauit	barc xandast[6]	giltradi

1 «Mesuiren» etc. usque ad formam *ju* quarta manus annotavit.

2 Miror, KLAPROTHum ad interpretationem notissimi verbi *ojnamak* non ex propioribus dialectis, sed ex Siberia respondentem formam adduxisse.

3 «Gillay» etc. quarta manus annotavit. KLAPR. v. *gillay* cum كلّه et *xaamety* cum زحمت arabicae originis comparauit. *Soan* = سوهان. Quod ad formam *doa*, KLAPR. pro ea falso *soa* edidit, et hanc formam cum arabico شفه comparavit (*doa* = دُعَاءٌ εὐλογία).

4 «Fui» alia manus annotavit.

5 سخن «VOX».

6 In editione KLAPR. falso *barc andast* legitur.

lanpat	barc mezanet	giltrar
lanpus (sic!)	barc	giltramac[1]

Hec sut (sic!) Verba et nōīa de litā. **M.**[2]

mitto	mefristem	yarmen
missi	fristaden	yydun
mitte	befrist	yygil[3]
missus	frista	elzi
maneo	menaanem	turu rmen vl̄ calirmen
mansi	mandem	turdum caldim
mane	beman	turgil calgil[4]
mansio	manxel	yurt[5]
mutuo (sic!)	digargū mecunem	alisurmen
mutuauj	digargū cherden	alistun
mutua	digargū cun	techsir
mutuatio	digargū[6]	alsturmac (sic!)[7]
morior	memirem	olarmen
mortuus	murden	oldum
mors	marg	olum
manleuatio		

[1] Cf. turcicum or. يبلامك «splendere» apud PAVET de COURT. يبلمان «splendidus».

[2] V. pag. 32 Codicis.

[3] Cf. turcicum or. ييبارماك seu ايبارماك «mandare» et uiguricum *ïjmak* «detrudere».

[4] «Vel calirmen, caldim, calgil» secunda manus annotavit.

[5] Vox late patens in dominio linguarum turcicae originis يورت. Cf. mongolicum *ger* «domus», «habitatio», mang'uicum *gurun* «aula», «curia».

[6] ديگر كون. KLAPR. haud recte دكركون scripsit.

[7] Cf. turcicum or. اليشماق. Quod ad formam praecedentem *techsir*, cf. turcicum occ. *dejištir* idem (proprie *tek-iš-tir-mäk)*, teng «aequilibrium». KLAPR. quadam similitudine veri captus arabicum تغيير comparavit.

miror	ayp medarem	tanglarmen
miratus fui	ayp dastem	tangladum
mirun (sic!)	ayp	
misculo	miamissem	caristururmen
misculauj	amictem	bulgasturdum
miscula	biames	caristur ul̄ bulgastur
mastico	mecinachem	zaynarmen
masticauj	cianayden	zaynadun
mastica	beciana	zianagil (sic!)[1]
masticum	masdac	sachex
maturo	merrasen	bisturumen
maturauj	rasiden	bisurtim
mensuro	mepaymanem	olzarmen
mensurauj	paymuden	olzttum
mensura tu	bepayma	olzchil
mensura	paymana	olza
murus		
multiplicatio		
malicia		
mira		
mergo		batarmen
submersi		battim
medulla		jilek
mordo	megaxen	tislarmen
momordidi (sic!)	gaxidem	tisladun

[1] Cf. turcicum or. *čajnamak* «masticare», hungaricum *csámcsogni*.

morde	begax	tisla
morsus	gaxidenj	tislamac
marcesco		onggarmen valwit[1]
marcesa (sic!)		ongdim
medico	teb medehem	ottalarmen
medicauj	teb dadem	ottaladum
medica	teb bide	ottala
medicina	teb	ot[2]
melioro	nektar mecunem	eygirac etarmen
meliorauj	nektar cherdem	eygirac ettim
meliora	nektar cun	eygirac et
machino	baaxinũ mechunem	tergirman tartarim
machinauj	baaxinu cherden	tegirman tartim
machina	baaxinu cun	tegirman tart
molendinum	axinu	tegirman
molinarius	axagar[3]	tegirmanzi
moveo	meiunbanem	tepraturmen
mouj	janbanidem	teprattin
moue	beiumb	tepratchil
momentum	beiubanj	tepratmac[4]
monstro	melmanem	corgusurmen

[1] Cf. kazanicum *üngär-* «mutari». Voces «marcesco», *onggarmen*, glossam germanicam *valwit* («marcescit»), formam «marcessa» (sic!) pro «marcui» et formam perfecti *ongdim* secunda manus annotavit.

[2] Cf. turcicum or. اوت «herba» et «medicina». Sed eadem forma اوت etiam venenum significat.

[3] Uti Klapr. recte docuit : آسیاکار «fabricator molarum», molitor enim in lingua persica اسیا بان sonat.

[4] Cf. turcicum or. *teprämäk*, *tïpramak* «ingredi», *tepränmäk* «inquietum esse» et hung. *tipegni topogni* «pedibus pulsare», *töprenkedni* «inquietum esse», «turbari»

monstrauj	nemuden	corguxdun
monstra	benmay	corguxgil
demostratio (sic!)	benmoyos[1]	corguxmac
mutuo (sic!)	bachard medehem	otunzcha berumen
mutuauj	bachard daden	otunzcha berdun
mutua	bachard bide	otunzcha ber
mutuum	bachard	otunz
mons	cho	tagê
montanea	chouistan	tagellar[2]
mino		ianirmen ich drowe
minaui		ianadim[3]

Hec sut (sic!) Verba et noīa de līta. **N.**[4]

nauigo	dar dria meroem	tengisda yururmen
nauigaui	dar dria raften	tengisda yurdum
nauiga	dar dria buro	tengisda yurugil
nauigans	dar dria meroam	tengisda yurugan
nolo	ne mecoêm[5]	tilaman
noluj	ne costem	tilamadum
nole	mechoy	tillemagil[6]

[1] Secundum KLAPR. بنمايش »per demonstrationem, demonstrative«.

[2] Voces *cho, tage* etc. quarta manus annotavit. Forma *tagel* a communi turcico *tag (dag)* suffixo *ïl* formatum est, sicut jacuticum *itegel,* hung. *hitel* «fides», — azerbajg'anicum *kötel* «mons».

[3] *Janirmen, ianadim* tertia et glossam germ. *ich drowe* secunda manus annotavit.

[4] V. pag. 36 Codicis.

[5] Id est *ne mecostem.*

[6] «Tillemagil» pro *tilämägil* (cf. turcicum or. *tilämäk* «desiderare») quarta manus cum parvis, rotundis et cursivis characteribus annotavit.

noua	abar	habar
nupcie (sic!)	araosi	asen
nutro	meparuarem	bestlarmen
nutrui	paruaridem	bestladum
nutri	bepaurar	bestlagil
nutrimentum	paruarda	bestlamac
		sening sösini bestlermen non curo verba tua
nego in aqua	kak mesauem	bogulurmen
negaui[1]	kak sudem	boguldum
negatio	kak[2]	bogulmac
		bogulurmen flecto curuo
nego debitum	kaata mecunem	tanarmen
negauj	kaata cherden	tandum
nega	kaata cun	tangil
numero	mesmarem	sanarmen
numerauj	smurden	sanadum
numera	besmar	sanagil
numerus	simar	san[3]
nato	sanau mecunem	yuxarmen
natauj	sanau cherdem	yuxardum
nata	sanau cum	yuxgil
natator	sanaubar[4]	yxganchisi (sic!)[5]

[1] Fortasse ipse scriptor vocabularii loco duarum litterarum expunctarum syllabam *ui* annotavit.

[2] Secundum Klapr. ex غرق contractum.

[3] Klapr. loco *saj* turcicum or. *san* comparare debuisset.

[4] Klapr. pro شناب ab eo cum *sanau* comparato sane formam شناو adducere debuisset, cf. شناور «natator», hic *sanaubar* (in editione Klapr. pessime شنار).

[5] Klapr. et hanc formam male intellexit eam pro turcico يوزيجى ad-

nasco (sic!)	mexaum xayden	tuarmen[1] togarmen
nasci (sic!)	mexaum xanden	togdum
nascere (sic!)	mexaydem	toggil
natura	tabiat	togmac
natus	xayt	tougam
ningit	bafre miaet	kar yayar
ninguit	bafre amgmad (sic!)	kar yagdi
nix	bafre	kar
gragnora	toolu[2]	burzac
nomino alium	nam medachem	atagirmen
nominauj	nam dadem	atagdim
nomina	nam bide	attagil
nomen	nam	at
noceo	xiam mecunem	xian etarmen
nocuj	xian cherdem	xian ettin
noce	xian cun	izan et xian etchil[3]

Hec sūt Verba et nōia de litā. **O.**[4]

ordino	tartib mecunem	jarasturmen
ordinauj	tartib cherden	jarastirdum
ordina	tartib cun	jarastur
ordinatio	tartib	jarasturmac[5]

hibitam esse opinans et non videns contractionem *yxganchisi* ex participio *yxgan* et nomine *chisi* constare (proprie «natans homo»).

[1] Formam *tuarmen* tertia manus annotavit. *Tugarmen* per formam *tuvarmen* demum in *tuarmen* contracta est. Cf. turc. or. *togmak* «nasci» et «apparere»; *togma* in dialecto chanatus Chivae vernam significat (in l. hung. *tojni* «ovum parere», *toklyó* «agnus unius anni»).

[2] Ex turcico *tolu, dolu* depromtum.

[3] «Et xian etchil» tertia manus annotavit.

[4] V. pag. 38 Codicis.

[5] Cf. turc. or. ياراشتورماق. Klapr. haud recte *tarasturuxmen* etc. edidit.

obliuisco (sic!)	framus mecunem	unuturmen
obliuisci (sic!)	framus cherden	unuttum
obliuisce (sic!)	framus cun	unutchil
oblitio	framus	unutmac
oblitus	fram̄ cherdam	unutcham (sic!)
oratio		
ornamentum		
obedio	ochum mi sinoen	
obedi	ochum y siniden	
obedias	ochum bisnoyt[1]	
obuio	barabaî meroen	yolugurmen
obuiauj	barabaî raftem	yolugttun
obuia	barabaî[2] buro	yolugchil
ostendo	melmanem	corgusurmen
ostensi (sic!)	nimudem	corgxdum (sic!)
ostende	belmay	corgux.
obsculo (sic!)	bosa medarem	oparmen
obsculauj (sic!)	basa dadem	optum
obscula (sic!)	basa bide	opchil
obsculum[3]	basa	opmac
ofendo	tiragui mecunem	mecunem[4]
ofendidj (sic!)	tiraguj cherdem	octundum

[1] «Ochum mi sinoen» etc. quarta manus adscripsit. KLAPR. hanc formam *ochum* cum حکم comparavit.

[2] Id est برابری pro برابر «simul».

[3] Scriptor codicis *obscula* scripsit, sed revisor aut forte scriptor ipse litteram *a* in *u* emedavit.

[4] «Mecunem» e clausura persica per negligentiam scriptoris in clausuram cumanicam loco *octunurmen* irrepsit.

ofende	tiragui cun	octunguil (sic !)
ofensio	tiraguj	cotunmac (sic !)[1]

orino	nixech mirixen	sijermen
orinauj	nixech vechten	sijdum
orina tu	nixech beris	sijgil
orina	nixech	szi[2]

ofero		
oferui		
ofer		
oferta		
otriamentum (sic !)		

oportet	chaiat est	cherac tur
oportuit	chaiat sud	cherac edi
opus	chaiat[3]	ys[4]
optīo[5]		

Hec sūt Vb̄a et noīa de lit̄a **P.**[6]

possum	metuanem	kuzun ietar (sic !)
potuj	tuanisten[7]	kuzun ietti (sic !)
potencia	cudrat	kuzun[8]

1 Observa metathesim litt. *oc* in *co*. Cf. turcium or. اوكلاماك.

2 «Nixech mirixen, nixech vechten» etc. quarta manus adscripsit.

3 KLAPR. perperam *baiat* edidit. *Chaiat* pro شايد scriptum esse videtur, cujus imperfectum همى شايست s. مى (s. شايستى) sonat.

4 Cf. turcicum or. ايش seu اوش. Quod ad *cherac*, cf. turcicum or. كيراك, mongolicum *kerektei* seu *kerektu*, hung. *kell*.

5 «Operatio».

6 V. pag. 40 Codicis.

7 Lexicon مصطلحات بهار عجم vocem توان ita definit : توان بمعنى تاب وطاقت است V. gramm. persicam doctissimi VULLERS, Gissae, 1870. Pag. 152. Cf. turcicum or. كوج, e. g. كوجم ييتتى «potui».

procurato
promissis (sic !)
probatio
pundus (sic !)
purum
parcitas
sine p̄ donū
proibitio
proferta
puncta

peto	metalaben	colarmen
petii	talabidem	coldum
pete	betalab	colgil
petitio	talabidan	colmac
preparo	mesaxen	anuclarmen
preparauj	sachtem	anucladum
prepara	bexax	anuclagil
preparatio	sachtenj	anuclamac
porto	mebarem	elturmen
portauj	burden	eltum
portus	limanj	limen
pependo (sic!)	miaeouisen	asarmen
pependi	asstu (sic !)	astum
pepende (sic !)	aschil beauis	aschil
		vl̄ ylermen
		ildim
		ilgil[1]
ploro	magrien	yglarmen
plorauj	griechtem	ygladum

[1] «Vel ylermen, ildim, ilgil» secunda manus annotavit.

plora	begrich	yglagil
ploratus	bigri	yglamac [1]
placeo	raxi em	yarasurmen
placuj	raxi buden	yarastin
place	raxi	
placitun	raxi	yarasmis
putreo	mega dem [2]	sasirmen
putrui	gandidem	sasidum
precipio	mefarmaen	buyurumen
precepj	fardumen	buyurdun
precipe	befarma	buyurgil
preceptun	farmanj	buyuruc
perdimentum		
perdita		
pluit	batram miaet	yamgur yagar
pluiuit	batram anmad	yamgur yagdi
pluuia	batram	yamgur
pasco bestias	meciaranem	as berumen
pascui	ciaraniden	as berdum
pasce	beciaran	bestla [3]
pungo	mechalem	sanzarmen
punssi	caliden	sanztim
punge	bechal	sanzchil
puntura	chalidanj	sanzmac [4]

[1] Cf. turc. اغلامق «plorare» (et non اغلمق uti KLAPR. scripsit).

[2] Inter litteras *a* et *d* littera *n* deest.

[3] Cf. turcicum *beslämäk*. KLAPR. perperam *asbercla* (sic!) edidit.

[4] Cf. turcicum صانجمق.

prepono		
prepoxuj		
prepone		
prepoxitum	homo letāe cum h̄ deo famulāe[1]	
puto	mepandarem	sagenurmen
putauj	pandastem	sangedum (sic!)
puta	bepand	sangengil (sic!)
pensamentum	andissa	sagenmac[2]
peniteo (sic!)	pesman en	pesman bolurmen
penituj	pesman budem	pesman boldum
penitentia	pesmanj	pesman
penite	pesman bas	pesman bogil (sic!)
planto	dar zamin mexanem	tarac ticarmen
plantauj	dar zamin sanidem	terac tictim
planta	dar zamĩ besam	terac tich
plantatio	dar zamĩ	terac[3] tichmac
pertineo	ches em	chotumtur[4]
parens	ches auand	
ul̄ propinquus		
percuteo	maxanem	urumen
percussi	xandem	urdum
percute	bexam	ur

[1] Lector quidam hujus vocabularii aut forte revisor ille, cujus scripturam secundam manum nuncupavimus, in vocabulario nostro passim vocabula latina aut quasdam dictiones brevissimas inseruit. Haec dictio ita legenda est: «homo letare cum homine Deo famulare», etiam hic formae activae «letare», «famulare» pro deponentibus «laetari», «famulari» adhibentur.

[2] Cf. turcicum or. ساغينماق «putare», «memorare».

[3] Cf. turcicum or. تيراك «palus», «columna».

[4] Forte *kodam tur. Koda* in dialecto kazanica compatrem denotat (cf. turcicum or. et hungaricum *koma).*

perhibeo testamentum	gum medaem	tanucluc berumen
proicio	miandaxen	chemisurmen
proieci	andachtem	chemistin
proice	biandas	chemischil [1]
pecatun	ghuna	jaxoc
pax	isty	elelic [2]
pillus	muy	jon [3]
pauesco	metarsen	chorcharmen
pauesci	tarsiden	chortun (sic!)
pauesce	betras	chorchil (sic!)
pauescio	tars n̄l bin	chormac (sic!)
premiun	jaxa	charau [4]
pisco	machi megirem	baclurarmen (sic!)
piscauj	machi griften	balucladum
pisca	machi bigir	balucra (sic!)
piscis	machi	baluc
pono	menchem	coyarmen
possui	neadem	coydum
pone	benech	coygil
piscator	nachi griftam (sic!)	bulczi (sic!) [5]

1 Cf. turcicum or. قيمّاق «movere», قيميرلاتماق «quatere» etc.

2 Cf. turcicum or. *il* «pax», e. g. *il mu siz* proprie «est nẹ vobis pax», «quomodo valetis ?» In forma cumanica *elelic* similiter atque in dialecto kazanica litt. *i* radicalis cum *e* permutata est.

3 Voces *ghuna*, *isty*, *muy*, *jaxoc*, *elelic*, *jon* quarta manus adscripsit.

4 Cf. turcicum or. قاراغ seu قاراق «praeda» (apud PAVET de COURTEILLE «butin» etc.).

5 Scriptio defectiva pro *balukči*.

pauper	daruis[1]	jarle
paupertas		iarlelik[2]
perficio		bitirrimen[3]
perfeci		bitirdim
		bitirmak volbrengūge[4]

Hec sūt Verba et noīa de lita **Q.**[5]

quiesco	disais migiren	tinglarmen
quiesci	disais grifften	tingladun
quiesce	disais bgir (sic!)	tingla[6]
tranquilitas	biasanj	tinglamac
quero	metalabem	yxdarmen
quexiuj	talabidem	yxdadum
quere	betalab	yxdagil
quexitio	talabidam	yxdamac
questio	soal	daaue
		ysdermen
		ysdedim
		ysdegil
		ysdemek
		daw[7]
quito	raha mecunem	taff etarmen

1 «Daruis» quarta manus adscripsit.

2 «Pauper, paupertas» etc. tertia manus annotavit.

3 «Pro *bitirirmen* propter legem euphonicam linguae Cumanicae.

4 Glossam germanicam *volbrengūge* tertia manus annotavit. Klapr. hanc vocem non intelligens loco ejus *vel bregunge* edidit.

5 V. pag. 44. Codicis.

6 Formas *disais migiren*, *disais grifften* etc. quarta manus annotavit. Quod ad formam turcicam *tinglamac* pertinet, cf. turcicum or. تینچ , تینق «tranquillum», — تینمق «quiescere» apud Pavet de Courteille.

7 Has emendationes quarta manus adscripsit.

quitauj	raha cherden	taff etum (sic!)
quita	raha cun	taff etchil
quitatio	raha	taff[1] etmac .

Hec sunt verba et noīa de litā **R.**[2]

rendo (sic!)	oaspas medehem	chaytarumen[3]
rendidi (sic!)	oaspas daden	chaytardun
rende (sic!)	oaspas[4] bide	chaytargil
rendea (sic!)		
redimo	chalas mecunem	yularmen
redemj	chalas cherdem	yuldum
redime	chalas cun	yulgil
redempcio	chalasi	yulmac[5]
relinquo	mehelem	coyarmen
relinquj	hestem	coydum
relinque	behel	coygil
relictus	estani bachi	coigan
renuncio	chabar megoem	bexarmen
renunciauj	chabar guften	bexdum
renuncia	chabar bugo	bexgil[6]

[1] Vox *taff* arabicum *daffun* «charta» esse videtur, nisi *tafs* legenda sit.

[2] V. pag. 45 Codicis.

[3] Jam nonnullas vidimus formas praesentis-futuri, in quibus thema defectivum est, ea enim verba, quorum stirps in *r* desinit, secundum legem euphoniae in lingua cumanica, in tempore praesentis-futuri loco affixi pleni *(ar, ïr, ur, är, ir)* solum vocali performantur. Sed id quoque vidimus, haud ita pauca exempla in vocabulario nostro contra legem praedictam plene scripta ocurrere, e. g. *chorarmen* etc.

[4] Klapr. perperam formam واش دادن comparavit, etenim *oaspas* codicis formae persicae بازپس respondet.

[5] Cf. turcicum or. يولمق (apud Pavet de Courteille).

[6] Cf. turcicum or. برماك, e. g. سندين بردیم.

retribuo	miamoxem	carau berumen
retribui	amorxidem	carau berdum
retribue	beamorx	carau bergil
retribuere	amorxidan	carauxĭ [1] bermac
rado	metrasse (sic !)	yulurmen
radidi (sic !)	trasiden	yuludum
rade	betras	yulugil
raxorij	ustura [2]	yuluguz [3]
riga		
rotundus		
rigatio		
rigamentum		
recupero	aspas mestanem	cayra alurmen
recuperauj	aspas stadem	ceyiri aldum
recupera	aspas [4] bistam	ceyiri algil
recuperatio	jame	ceyri almac
retineo	oapas megirem	chendima tutarmen
retinui	oapas griftem	chendima tutum (sic !)
retine	oapas [5] gir	chendima tutchil
retifico	drust mecunem	chondarumen
retificauj	drust cherdem	chondardum
retifica	drust cun	chondargil
rectus	drust	choiuj
rector	saana	baskac

[1] Id est *karausïnï*.
[2] Cf. اوستره.
[3] Cf. turcicum or. يولوق.
[4] Cf. ازپس «retro». V. verbum ستادن.
[5] Pro *oaspas* aut forte notissimum adverbium واپس.

recedo	badar meroem	chetarmen
recedi	badar raftem	chetum
recede	badar buro	chetchil
reuenio	ospas miaen	cheri caytarmen
revenj	ospas[1] anmadem	cheri caytum
resurgo a mortuis	ax murdahâ uar hestê[2]	tirildurmen (sic!)
resuressi	ax murdahâ uar sudê[3]	tirildum
resurge	ax murdahâ uar gehx	tirilgil
resuressio	ax murdahâ uar ghesti	tirilmac
remoueo	meiunbanem	
remouj	jubidem	
remoue	beiumban[4]	
recordo (sic!)	yar medehem	upsunurmen (sic!)[5]
recordauj (sic!)	yar dadem	upsundum
recorda (sic!)	yar bistan	upsungil
memoria		
rideo	meghandem	chularmen[6]
risi	gandidem	chuldum

1 Pro *oaspas*.

2 از مردهان فرا استدن.

3 از مردهان فرا شودن.

4 Cf. جنبيدن.

5 Cf. formam infrascriptam *üücsunurmen*.

6 Hic ob causam liquidae formam *chulurmen* expectaverimus. In dialecto kazanica regula stricte observatur. Etiam in lingua turcica occ. ea verba, quorum stirps in *r*, *l* et *n* desinit, in forma praesentis-futuri (aoristi) pro maxima parte suffixo *ïr*, *ir* performantur, e. g. بولور, آلور etc.

ride	beghan	chulgil
risus	ghandida	chultchum
recomendo	mesparem	amanat berumen
recomendauj	spurden	amanat berdun
recomenda	bespar	amanat ber
recomendatio	amanat	amanat
recordor		üücsunurmen
recordatus fuj		uucsundum[1]
renego		
renegauj		
reuertor	aspas miaem	kayturmen
reuersus fuj	aspas amadem	kaytum
reuerte	aspas	kaytchil
remaneo	memanem	kalurmen
remansi	mandem	kaldum
remane	bemand	kalgil
reges		
recipio	mestanem	aldurmen (sic!)
recepi	standem	aldum
recipe	bistam	algil
regimentum	ghocum	yargu yarmac
reuigilo	akagh en	uyanurmen
reuigilauj	akagh sudem	uyandum
reuigila	akagh[2] bas	uyangil

[1] Formas *üücsunurmen*, *uucsundum* secunda manus annotavit. Cf. vocem turcicam *ök* «intellectus».

[2] Cf. آگاه.

respondeo	joap medehem	joap berumen
respondidj	joap daden	joap berdum
responde	joap bide	joap bergil
responsio	joap	joap [1]
respicio	mebinem	bagarmen
respessi	diden	bagtin
respice	bibin	baghchil
rogo	lauagaî mecunem	yalbarurmem (sic!)
rogauj	lauagaî cherdem	yalbardun (sic!)
roga	lauagaî cun	yalbargil
rogamen	lauagaî	yalbarmac [2]
rego		tutuprurmen (sic!)
regi		tutupturdun (sic!)
rege		tutupturgil
regimentum		yargu [3] yarmal
repecio		iamarmen
repeciaui		iamadim

Hec sūt Verba et noīa de lita **S.** [4]

socio		
sociauj		
socias		
scio	medanem	bilurmen
sciuj	danisten	bildum

[1] Arabicum جواب.

[2] Proprie يالى بارماق.

[3] يارغو «defensio» etc. V. Glossarium PAVET de COURTEILLE.

[4] V. p. 49. Codicis.

scias		bilgil[1]
sensus	achel	ux
sapiencia	achel	achel
sentencia		
sapiens		
sum	em ul esten	barmen
fui	buden	bardun[2]
esto	bas	bol
esencia		
soluo	oua mecunem	ghac(?) teyrumen
soluj	oua cherdem	
solue	oua buchun[3]	
solutio	oua	ghac teyrmac
signo	nisan mecunem	nisan larmen
signauj	nisan cherden	nisan ladin
signa	nisan cun	nisan lagil
signum	nisan	nisan
securitas		
seruicium		
sigilo	moghor menehem	moghor larmen
sigilauj	moghor neaden	moghor ladun
sigila	moghor bene	moghor la
sigilun	moghor	moghor[4]

[1] «Bilgil» secunda manus annotavit.

[2] Formae *barmen*, *bardun* hic pro *bolurmen*, *boldum* allegantur, cf. turcicum *bar*, *var* verbum auxiliare tertiae personae (in dialecto altaica verbum *jür* — «ire» saepenumero vice v. auxiliari fungitur).

[3] Cf. واكردن.

[4] Cf. مهر et non نقره, quod ultimum KLAPR. comparavit.

sono	mexanem	čalarmen
sonauj	xandem	chaldum
sona	bexam	čalgil
sonum	aouas	un[1] ul sax
sompnio	ghaou mebinem	tus curarmen
sompniauj	ghaou diden	tus corgil (sic!)[2]
sompnia	ghaou bibin	tus corgil
sompnium	ghaou[3]	tus
sedeo	mesinem	olturumen
sedi	nisisten	olturdun
sede	bisin	oltur
scabellum	ghorsi[4]	olturguz
supero	čoulum mecunem	artarmen
superauj	čoulun cherden	artin
supera	čoulun cun	artchil
superflum (sic!)	čoulun	artmac
sententia		
semino	tokm madaxem	sa ök arzmen (sic!)
seminauj	tokm andagtem	sač^{z}tun
semina	bechar	sazchil
semen	tohm	ourluc
scribo	menuisem	yaxarmen ul čisarmen[5]
scripsi	nuisten	čisdum

[1] In voce cumanica *un* pariter atque in dialecto kazanica pro vocali *o* aliarum dialectorum vocalis *u* pronunciatur.

[2] Negligenter pro *tüš kördüm*.

[3] Cf. خواب.

[4] Cf. arabicum كُرْسِيّ, aramaeum biblicum כָּרְסֵא *(Daniel* 5, 20).

[5] «Vel čisarmen» ipse scriptor glossarii annotavit. Verbum *čismak* in linguis turcicis proprie «lineare» significat.

scribe	benuis	čisgil
scriba	car	čismac
scritura	cat ul nuisêda	betichzi[1] ul l . . .
sputo	glis miâdaxem	tupcurumen
sputauj	glis andagten	tupcurdum
sputa	glis buchû	tupcurgil
sputun	glis	tupcurmac
spuatiû		
saporo	tam mestanem	tatarmen
saporauj	tam stadem	tattin
sapora	tam[2] cun	tatchil
siceo (sic!)	tasina em	sonsarmen (sic!)
sitiuj	tasina buden	sousadun
sitis	tasina gui	sousamac
sitiens	tasina	sousagan
solatium		
sequor	badunbal meroem	artinča yururmen
sequtus fui	badumbal raftem	artinča yurudum
sequere (sic!)	badûbal buro	artinča yurugil
substineo (sic!)	takiat mecunem	toxarmen
substinuj (sic!)	takiat cherdem	toxdum
substine	takiat cun	toxgil[3]
sentio	aouas medarem	sexarmen
sentiuj	aouas daden	sexdin

1 «Čismac» et *bıtichzi* unum in alterius loco scribendum fuisset.

2 Vocem *tam* KLAPR. apposite cum arabico طعم contulit.

3 Cf. turcicum or. *tözmäk*, hungaricum *tűrni*.

sentias	aouas	
sentimentum	aouas	sesmac
stringo	tanc megirem	chexarmen
strinsi	tanc daden	chestum
stringe	tanc begir	cheschil[1]
separo	bacs mecunem	ayrumen
separauj	bacs cherdem	ayrdun
separa	bacs[2] cun	ayrgil
scrolo	meausauem (sic !)	silcarmen
srolauj	ausanidem	silctum
scrolla	beaosan	silcchil[3]
siuoro	safra mečanem	sixgirurmen
siuorauj	safra xandem	sixgirdum
siuora	safra	sixgirgil
siuorellum	safra	sixgurma
sufero	uar metauem	toxarmen
suferruj	uar tauidem	toxdun
sufer	bemitã	toxgil
suferta	bemitanj	toxmac
spremo	mepalanem	secharmen
spremuj	palanidem	sechtun
spreme	bepalan	sechil[4]

[1] Cf. turcicum or. *kïsmak.*

[2] بلخش «sors».

[3] Cf. formam turc. or. سیلکمك apud PAVET de COURT. quae vox etiam in dialectis occidentalibus usurpatur. KLAPR. minus recte *silmäk* «mundare» contulit.

[4] Cf. سیقمق «exprimere» in glossario PAVET de COURTEILLE.

surgo	uar mehexen	turarmen
suressi	uar esten	turdun ul choptum
surge	uar es	turgil ul chopchil
similo	chomana mecunem	oscarmen (sic!) [1]
similauj	chomana cherdem	oscadim
similat	chomana mecunet	oscar ul benxar
saluto	salam medahen	salam berumen
salutauj	salam daden	salam berdun
saluta	salam bide	salam bergil
salutatio	salam	salam
sto	meystem	turumen
stetti (sic!)	istiden	turdun
sta	beyst	tur
salo	namak menehem	tus larmen
salauj	namak neaden	tus ladum
sala	namak bene	tus lagil
sal	namak	tus [2]
seruio	ghedmec (sic!) mecunem	chulluc etarmen
seruiui	ghedmec (sic!) chaerdem (sic!)	chulluc etim
serue	ghedmec [3] (sic!) cun	chulluc etchil
salto	megihem	sechirumen
saltauj	gheydem	sechirdun

[1] Transpositum ex *ochšamak* «similare», «blandiri», proprie «simulare».

[2] Eadem regio, quae in parte septemtrionali Crimiae antea «Comania» appellata fuit, mox ob causam salinarum nomen *Tozla* accepit (= توزلاق).

[3] Negligenter pro خذمت scriptum.

salta	begih	sechirgil
saltun (sic!)	jays	sechirmac ul sozim[1]
subterro	darghor menehem	chomarmen
subterrauj	darghor neadem	chomdun
subterra	darghor bene	chon'gil[2]

cimiterium
monimentum (sic!)
terra
locus
strictũ[3]

Hec sut Verba et noīa de līta. **T.**[4]

tango	lambs mecunem	teyarmen
tetigi	lambs cherden	teydum
tange	lambs[5] cun	teygil ul tutchil
tiro	mecasen	tartarmen
tirauj	cassiden	tartum
tira	beches	tartchil
tingo	rang mecunem	boyarmen
tinssi	rang cherden	boyadum

4 Vocem *sozim* ipse glossarii scriptor annotavit. *Sözmäk* in turco or. = «quatere». Cf. formas hungaricas *szerszem* et *szerszen* «agilis, e» etc. Vox *sözim* cum turcico or. شران, hungarico *serény* ex eadem radice formata est, cf. etiam turcicum or. سیرچه «agile».

2 Scriptor cum lineola superposita *n* in *m* emendavit.

3 Haec voces vacui implendi causa posterius adscriptae sunt. «Strictum» apud Du Cangium «viam strictam», «montium fauces», gallice *détroit* significat.

4 V. pag. 54.

5 لمس كردن; in forma *lambs* littera *b* praecedenti nasali fulciendae inservit, cf. غرن, غرنبش etc. V. J. A. Vullers gramm. l. persicae (Gissae, 1870), pag. 45.

tinge	rang cun	boyagil
tintor	rangi cherdan	boyazi
tinta	rang	boya ul rang
tremo	melarxen	tit'armen [1]
tremauj	larxiden	titradum
trema	belarx	titra
tremitus	larx	titramac
terremotus	xamī larx	yer titramachi
tempero vinum	miamixem	chatisturumen
temperauj	amigtem	chatisturdum
tempera	bamix	chatistur
temperancia	laxgaī	chatisturmac
transeo	megudarem	chezarmen
transiuj	gudestem	cheztun
transe	begudar	chezchil
tonat	crocar mecunet	chocrar
tonauit	crocar cherd	chocradi
tronituū (sic !)	cocrar	chocramac [2]
tranquillitas		tim boldi [3]
turpidum	xist	chorchusus [4]
tepidun		

[1] Littera *r* revisor quidam annotavit.

[2] Cf. كوكرامك «tonare» apud Pavet de Courteille.

[3] Forma *tim* turcico or. تينق, تينج «quietum», «tranquillum», kazanico *tïnïč* respondet. Klaproth. haud recte formam دك adduxit, quae in lingua turcica orientali, uti ex glossario Pavet de Courteille video, interdum etiam «silentem» significat.

[4] «Tranquillitas» secunda manus, *xist*, *chorchusus* quarta manus annotavit. Klapr. loco *chorchusus* (cf. turcicum or. كورك «pulchritudo» et postpositionem سز «sine») perperam monstrosum *chorthusus* edidit.

taceo	tam mexanem	tec turumen
tacuj	tam xadem	tec turdun
tace	tam bexam	tec[1] turgil
torceo ul taxeo	mefaben	burarmen[2]
torcuj	bafiden	burdun
torze	befan	burgil[3]
testifico	gua medeghem	tanucluc berumen
testificauj	gua darem (sic!)	tanucluc berdum
testifica	gua bistan	tanucluc bergil
testis	gua	tanuc
tuscio	mesulfen	oscurumen
tusciuj	sulfiden	oscurdun
tuscius	b(. .)csuc	oscurmac

Hec sūt Verba et noīa de lita **V.**[4]

vendo	mefrossen	satarmen
vendidi	froghten	satin
vende	befros	satchil
venditio	froctanj	satuc ul̄ satmac
volo	mechoem	tilarmen
voluj	chostem	tiladum
vole		tilagil
voluntas	chatir	tilamac

[1] Cf. turcicum or. ديك «silens» apud Pavet de Courteille.

[2] Pro *burumen*. In forma latinae columnae respondenti «taxeo» loco deletae vocalis *a* revisor quidam vel fortasse ipse scriptor vocabularii *e* adscripsit.

[3] Cf. turcicum or. بورماق, hungaricum *fúrni*. Formam imperativi *burgil* secunda manus annotavit.

[4] V. pag. 56. Codicis.

vado	meroem	barumen
iuj	raften	bardun
vade	buro	bargil
via	rak [1]	yol
viaticus	safar	safar
video	mebinem	chorarmen
vidi	diden	chordun
vide	bibin	chorgil
vissus	didanj	chormac
vinceo	mebarem	yengrmen (sic !)
vinssi	baarden	yengdun
vince	bebar	yengil (sic !)
victoria	nafarat	yengmac
vinctus	gabun suda	yengilmac [2]
volo in altum	meparem	meghonê uzcarmen [3]
volauj	pandem	uztum
vola	pepart (sic !)	uzchil
volucres	mûr	čipziclar [4]
voco	megonem	undarmen
vocauj	ghonden	undadum
voca	beghorj	undagil
vox	auas	un [5]
utor	ghogaî mecunem	tora oscarmen
ussus fuj (sic !)	ghogaî cherdem	tora tuttun

[1] راه.

[2] بينكماك «vincere», بينكيلماك «victum esse».

[3] In forma *uzcarmen* sonus *č* per *zc* denotatus est, cf. اوچماق «volare», اوج, اوچ «cacumen», «finis» etc.

[4] Klapr. perperam *čipzidar* edidit.

[5] In čagataico *on*. In formis cumanicis čagataico *o* saepenumero *u* respondet.

utatur	ghogaī con	tora ocsat[1]
utere (sic!)		
vindicta		
vacuum		bos
venatio		üv[2]
vomesco		cusarmen
vomui		custim[3]
venio	miaen	chelurmen
venj	anmadem	cheldum
veniens	anmadam	chelgali[4]
verecundor	sarmasar en	ugialurmen ī imenirmen
verecundauj (sic!)	sarmasar budem	ugialdum ī imendim[5]
verecunde (sic!)	garmasar sau (sic!)	ulgagil (sic!)
verecundia	sarmasara	ugat[6]
vigilo	bedar en	uyag turumen
vigilauj	bedar budem	uyag turdum
vigila	bedar bas	uyag tur ul̄...
voluo	megardanem	čourumen
voluj	gardaniden	čouurdum
volue	begardan	čourgil
volia	čarch	čourmac[7] ul te....

[1] Proprie «consvetudini vel legi conformatum esse».

[2] Glossas cumanicas *bos*, *üv* secunda manus charactere perquam deformi adscripsit.

[3] «Cusarmen, custim» tertia manus adscripsit.

[4] Proprie «a quo venivit».

[5] «Vel imenirmen, vel imendim» secunda manus annotavit. Cf. turcicum or. *imenmäk* «erubescere».

[6] Cf. tur. or. اوبات «pudor». KLAPR. perperam اوت comparavit.

[7] Cf. turcicum or. چوروماق. *Te* prima syllaba verbi obsoleti *töng*- esse

valeo precium	mearxem	teyarmen
valuj	arxiden	teydun
vale	bearz	teyar
valimentum	mearzanj	tegmac
videor	diar em	corunurmen
vixus fuj	diar buden	corundun
videtur mihi	diar ba mae̅	maga corunur
vista	rosanj	cormac
virtus		
ungo	memaalen	surtarmen
unsi	malidem	surtum
unge	bemal	surtchil
unguentum		
vivo	mexiuê	tirilurmen
vixi	xuuden	tiyrildun
viue	bexuj	tiirgil (sic!)
vita	xendaganj	tirilmac[1]
veritas	rasti	cherti[2]

videtur, ex cujus radice nomen substantivum turcicum or. *töngül*, othomanicum *tingil*, hungaricum *tengely*, mongolicum *tengelge* «axis» ortum est. Cf. verbum burjaticum *tenā-* «insanire», *teneg* «demens» manguicum *ten* «axis», *tengki tangki* «titubans», hung. *tântorogni* «titubare» etc.; namque praeter similitudinem phoneticam volutationis notio omnibus his vocibus inest. Ultimae litterae formae cumanicae *teng*.. ob marginis laciniam illegibiles factae sunt.

[1] Cf. تيريلماك «vivum esse».

[2] Cf. كورچك.

Karalic talamaris (sic!) [1]

dn̄s aue ma

Ista sūt adūbia

ad	ba	da
ante	pes	enborun ul̄ y'gari [2]
ab	az	idan
aput	pes	catinda
alonge	ač̌dour	yractim (sic!)
amare	batalchi	azi turlu
ad huc	ohanux [3]	dagen ul̄ anus [4]
alioquin	balonis digar	alay [5] bolmassa
aliquando	barou bar	birardä
aliquantulum	andak	anzagina ul̄ monzagin(a)
admodo	ač̌ inpes	emdidan ari [6]
breviter	xu	terclap
bene	nec	yacsi chele ul̄ eygi
benigne	basirinj	ghes hess congul bila
cito	xu	terc
citra	pes	catinda
comuniter	an	orta chele
com	oa	birla bile [7]
cuius est	axanj ch̄ ê	chiminin tur kimningtur [8]

[1] Pag. 59. codicis cum vocabulo *karalic* incipit. Forma *talamaris* negligenter pro voce latina medii aevi «calamaris» (cf. «calamaria theca») scripta est.

[2] Cf. čagataicum الىدا, الدى «ante». Ad formam *enborun*, cf. بورون اك «multum ante».

[3] وهنوز.

[4] Adverbium persicum هنوز.

[5] Cf. kazanicum *alaj* «sic», *alaj bulsa-da* «nihilominus».

[6] Cf. kazanicum *arï* «porro», *annarï* «postea».

[7] Formam *bile* secunda manus adscripsit.

[8] Formam *kimningtur* itidem secunda manus adscripsit

contra	bara baî	otru[1]
cras	farda	tangda
chotidie	har rox	conde conde. cotidianum kundegi[2]
circum	gird dua gird	čop čoura[3]
condan (sic!)	cadim	emdidan cheri. ertä čakta[4]
donec	ta	anginza[5]
de	anz	dan
dulciter	basirini	tatli chele čeuh[6]
dubioxe	batarsi	chorcunz bila saarlap[7]
diu	omer dras der	uxun chele. kopgadeyri[8]
debiliter	balagaî oua vayfi	ymisac chelle. yumsak[9]
ecce	anecha	muna
et	ou	tage
ergo	acum	čunchin ul̄ basa. anig učun[10]
etiam	labad	basa
estra	berum	tastin ul tascari
foras	beron	tascari
false	badrog	egri chele. jalganlap[11]

[1] Cf. čagataicum اوترو «contra».

[2] «Cotidianum kundegi» quarta manus annotavit.

[3] Cf. čagataicum چوبچورغا «corium, quod ornamenti causa scuticam circumdat».

[4] «Ertä čakta» quarta manus annotavit.

[5] Cf. kazanicum *añïnča* «eo usque», «tamdiu».

[6] «Čeuh» quarta manus adscripsit.

[7] De *saarlap* idem, cf. kazanicum *sarïlan-* «expallescere».

[8] De *kopgadeyri* idem, cf. turc. or. كوپ «multum».

[9] De *yumsak* idem, cf. čagataicum يومشاغ.

[10] De *anig učun* idem.

[11] De *jalganlap* idem, cf. turcicum or. يالغان «mendosum», kazanicum *jala* «calumnia», *jalgan* «mendosum», «mendacium», *jalganna-* «fallere».

furtiue	baduxdi	ogrilam. ourum ul̄ ourula[1]
firmiter	chauj ul̄ sagt	berc chele. berklep[2]
fortiter	stabir ul̄ pisiarbar	çati chele katirap[3]
frequenter	baxakeat	cop curla
forsan	magar	magar ul̄ boxgai chī k(. .)
fideliter	badindaī	conu chelle vl cönuhälä[4]
graviter	pisat ul̄ ousâguj	ager chele
generaliter		barz tourada[5]
induas bracam tuam		končekūgni kijgil[6]
homo		chisi ī azam[7]
hic	inia	monda
honorifice	oughormat	ager sij bila auůrsibile[8] ī horn (. . .)[9]
heri	dig	tunacun
hodie	im rox	buchun ī cum seruitio
humiliter	ba homuxi	culuc birla kiczi congulu bile[10]
hʸca	merc ul̄ uanay	vay

[1] Formas *ourum* ul̄ *ourula* quarta manus annotavit, cf. turcicum or. *ogri*, *ori* «fur».

[2] «Berclep» itidem quarta manus annotavit, cf. turcicum or. *bergimäk* «fortem esse».

[3] De «katirap» idem, cf. turcicum or. *katïk* «durum».

[4] «Vel cönuhälä» tertia manus adscripsit, — *hälä* fortasse arabico حالاً respondet.

[5] Cf. turcicum or. باری, بارجه «omne», — توره تورا vero legem, consvetudinem significat.

[6] Dictionem «induas bracam tuam» etc. secunda manus adscripsit.

[7] De *chisi* ī *azam* idem, cf. kazanicum *äzäm* juxta *ädäm*.

[8] «Auůrsibile» fortasse tertia manus annotavit.

[9] «Vel *horn* (. . .)» secunda manus annotavit (pro *hürmet*).

[10] «Kiczi congulu bile» itidem secunda manus annotavit.

intus	anderum	jzinda ul̄ izchari
ita	are[1]	euet ul alay[2]
		busat. r p̄ horan(m)[3]
ideo	barmiâ	anig uzun[4]
jam	saat digar	bir anza vl̄ jmdi[5]
inde	axan	andan
iterum	barindigar	ekinzi vl̄ jana[6]
in	dar	da ul̄ ga
intra	darmiê	izchari i. m. ekinig katning
		harassinda inter[7]
integritas	batamamj	bitunluc birla
		bu kicze cm (?cim)
		k(c)r(y)f bulgac
		boldi[8]
illuc	ania	anda
iniuriosse	ba iurm	socus bila
juxta	pes	chatinda
inferius	bazer	tubinda
libenter	ač dil ghos	ghos congul bila
lunge	dour	yrac

[1] آری «sane», id est بلی ونعم.

[2] Cf. kazanicum *alaj* et cumanicum *ali* in oratione dominica in registris urbis Kun Szent Miklós conservata, quam formam Prof. VÁMBÉRY in *eile* emendandam proposuit, sed perperam.

[3] «Busat . r (? busat(u)r, fortasse *bu saat tur* et ejus latinam interpretationem p̄ horan(m)» (fortasse «per horam») secunda manus adscripsit. Ceterum compendium scribendi p̄ fortasse per «praesentem» explicandum est.

[4] Loco *aning uzun (= učun)*.

[5] Vl̄ jmdi» secunda manus annotavit.

[6] De «ul̄ *jana*» idem.

[7] Glossae additionales i. m etc. se vicissim enucleant : «in medio» *eki katning harassinda* «inter» (*kat* = latus).

[8] Secunda manus juxta adverbium *bitunluc birla* dictionem *bu kicze* etc. si quid video, antitheseos causa annotavit, *bulgak* enim fastidiosum significat *(bu kicze cim (?) charif bulgac bold(i)* «hic homo, qui depravatus, fastidiosus est».

largiter	baktin iomâdi	jomart congul bila
leuiter	asan ul̄ ouasabuchi	jengul congul bila
leuis	sabuk	jengul
qs̄ fet̄		kim sasir[1]
male	bad	yaman chele
modo	insaat	emdi
multum	bisiar	cop
minus	cam	eksik ul̄ essic[2]
mecum	oamâ	mening bila
melius	bectar ul̄ nectar	eigirac
modicum	andac	ax
modice	andac tar	axrac
malicioxe	oubedadj	yaman congul bila
melior	necutar[3]	eygirac
non	na	yoc
nunc	inscaat	emdi
nixi	agarne	yoc exa
nichil	heč	heč nematage[4]
nunquam	gharghix[5]	haͤrchis hergys[6]
nimis	ghat pisiar	artum ul̄ cop
nobiscum	bama ul̄ ouayina	bixin bila

[1] Quidam annotator hujus vocabularii germanicus hoc loco «q̄s fet̄ (quis foetet) *kim sasir*» inseruit. Quod ad abbreviaturam *fet̄* attinet, cf. verbum «fetere» in glossario DIEFENBACHII, quod apud DU CANGIUM desideratur.

[2] Primum *s* protensum ansula brevissima et vix visibili praeditum similitudinem litterae *f* prae se fert, attamen pro *s* tenendum est. Consona gutturalis syllabae *ck* in forma annotata *essic* sequenti sibilanti similis facta est.

[3] Superius *nectar* scriptum, cf. نيك.

[4] *Nematage*, cf. čagataicum نيمۀ *(heč nimä dagïn)*.

[5] هر ڭز «ullo tempore», «unqum», seq. neg. «nunquam». Doct. VULLERS apposite observat: هر ڭز etiam omissa negatione imprimis in sermone vulgari usurpari.

[6] «Hergys» secunda manus annotavit. In forma praecedenti vocalis *e* loco *a* expuncti superscripta est.

omne	ghar[1]	chayma
omnio	albet[2]	agbet ul̄ magat
oneste	oua chodgaî	ghos ey bila
oculte	ba panaguj	yaxirj
plus	aučuxj ul auxû	artuc
postea	gadaxam	songra
plane	gasta	acrê ul archum
primo	aualim	embůrun[3]
principaliter	mayam	mayạn
pauchum	andak	ax
proprie	ghaxa[4]	ghaxa
prope	naxdie	yaoh[5]
procul	dour	yrah
propter	barayn	učun
pro	baxcuj	učun
per	ba	učun
palam	aschara	ascara ul̄ tuyana
plene	bapuj̑	toulu chele
plenius	pur	toulu[6]
peius	badtar	yaṃanrak
pessimus	sabte bay	andan yamanrac
prestiter[7]	stab	terchay
purifice	ba pachi	artimac bila

[1] هر. Cum *chayma* cf. čagataicum قاى ما تورلوك.

[2] البت. Cf. arabicum بَتَّةً et اَلْبَتَّةَ πανтάπασιν «prorsus», «omnino».

[3] «Enborun» pronunciatui kazanico *boron* respondet; *o* pro *u* et vice versa passim in hoc codice reperitur.

[4] خاصه. Cf. arabicum خُصُوصًا «proprie», praesertim», in lingua persica اندكى «praecipue», «inprimis».

[5] Cf. turcicum or. ياووق.

[6] Čagataicum تولو *tolu*. In glossa cumanica *toulu* vocalis *o* primae syllabae per *ou* transcripta legitur, et hoc ob eam causam effectum est, quia haec vocalis in glossa praedicta propemodum ut *u* pronunciabatur, cf. kazanicum *tulï*.

[7] «Prestit̄» scriptum est.

personaliter	ghostenis	boy bila
preter	jusuxou	bascha
quid	či	ne
quantum	čand	neza
quando	chay	chazan
quare	asbaraiči	neuzun
quia	čera	aninucum (sic !)
quasj	yaane	yaane
quis	chist	chaym[1]
quam	chi	dan
quomodo	chion	nečic
qualis	churanj	chaysi
retro	aspas	artinda
recte	badustrj	cogrulac bila
recie	dam	ag[2]
retunde[3] (sic !)	bagirdi	čourma ul̄ čoura
super	ouar	ustun
sane	ouar tandrusti	saglic bila
sine	be	bascha[4]
salubriter	oua kalas	salamarlic birla[5]
simul	bachā	birga
satis	bisiar	cop
si	agar	egar
superius	bala	ustunda
suptus	čer	tubinda ul̄ astinda
sic	anzunim	aninchibi
sicut	and hionj	nečic

[1] «Chaym» mendose pro *kaju* scriptum esse videtur.

[2] دام persicum et اغ turcicum «rete» significant, sed nescire me fateor, quare *dam* et *ag* inter adverbia afferantur. Fortasse «recie» ad modum retis significat.

[3] Cf. «redondo» in vocabulario italico r. bibliothecae Monacensis.

[4] Id est čag. باشقا «separate».

[5] «Salamarlic» falso pro *salimlik* scriptum est.

set (sic!)	ylla	bassa ul ylla[1]
secum	ouau	anin bila
suficit	bax est	yetar
suficienter	batamamj	yetmac bila
scarse	bacamtai	chexganip[2]
securiter	ba eminj	eminlic bila
statim	ba lagaxa	emdi
sepe	chama bare[3]	tec tec[4]
solunmodo	cam ou bes	yalguxol
similiter	ghanchion	ocsasib
sapienter	oua achel	ux bila
subtiliter	oua latifi	inčcalap
secus	nasdic	yaoh[5]

tunc	dar an oaght	andaoh[6]
tarde	der	cheč
tamen	asbarayan	alayesa[7]
tantum	čandan	munza
tempestiue	baanda haī	erta
tecum	oua tu	senin bila
taliter	bainmaane	alayoh
talis	falan	moninchibi[8] ul falam (sic!)

[1] Id est اِلّا.

[2] Cf. koibalo-karagasicum *kezäk* «paucum».

[3] Id est همه باره. In glossis codicis persicis et cumanicis ه interdum per *ch* denotatur.

[4] Klapr. *sec sec* (سق سق) edidit, sed initialis monosyllabi mihi *t* esse videtur, cf. uiguricum *tök* «multum» (apud Vámbéry).

[5] Klapr. *yach* edidit et hanc formam cum يوخسه comparavit, at codex *yaoh* habet.

[6] Id est اندا اوق, cf. čagataicum اوق, quod saepe vocabulo praecedenti corroborando inservit.

[7] Cf. Kazanicum *alaj bulsa da*.

[8] In dialecto kazanica *mundïj*.

vere	ba rasti	chertlap[1]
ubi	cuia	chayda
unde	axcuia	chaydam (sic!)
utinam	ysala	chescha
ultra	asania	youač
vel	ya	ya
valde	saht	cop
velociter	stab	terclap
versus	bayt	ortu. vl̄ jare[2]

Ista sūt noīa et p̄noīa

nt̄o ego	man	men
		ning[3]
gt̄o mei	azanj man	mendan
dt̄o michi	baman	manga
ac̄ me	mara	menj
ablt̄o ame	ač man	medan (sic!)

Et pl̄r

nto nos	yma	bix
gt̄o nostri	azanj yma	bixdan sing[4]
dt̄o nobis	bayma	bixga
ac̄ nos	ymara	bixni
ablto anobis	ačyma	bixdam (sic!)
nt̄o tu	tu	sen

[1] In lingua jakutica et in dialecto koibalo-karagasica *kirtis* «verum», cf. osmanicum *gerček* idem.

[2] «Vl̄ jare» secunda manus annotavit. يارى proprie «dimidium» significat, et in hoc vocabulo notionis eandem permutationem videmus, quam in hungarico *felé* «versus» cum *fél* «dimidium» comparato.

[3] Syllabam *ning* loco terminationis ablativi *dan* expunctae secunda manus adscripsit.

[4] Etiam syllabam *sing* secunda manus adscripsit.

gto tui	ačani tu	sendan ning[1]
dto tibi	batu	sanga
ac te	tura	seni
vcto te	ya tu	ay sen
ablto ate	ač tu	sendän[2]
nto vos	ysma	six
		ing[3]
gto vestrum	ačanj suma	sixga
dto vobis	ba suma	sixga
ac vos	sumara	sixnj
vcto o vos	ya suma	ay six
ablto avobis	ač ysma	sixdam (sic!)
nto meus, a, um	ačanimâ	menim
acuxato meum	ačanj mara	menimni
nto ille	in ūl ou ūl ysan[4]	ol
gto illius	azanj ou	aning
dto illi	ba an	angar l̄ aar[5]
ac illum	anra oura isanra	ani
ablto ab illo	ax an	andan

Et plr

nto illi	ysen (sic!)	anlar
gto illorum	ačanj isan	anlarning
dto illis	ba ysan	anlarga
acto illos	ysanra	anlarnj
ablto ab illis	ač ysanra	anlardan

[1] De *ning* idem annotandum est.

[2] Etiam *sendän* secunda manus adscripsit.

[3] Syllabam *ing* loco ga expuncti eadem secunda manus scripsit.

[4] Id est این vel اُو, quod quidem revera est pronomen tertiae personae. ایشان, quod hic sub sing. allegatur, est pluralis tertiae personae.

[5] Hanc ultimam formam secunda manus adscripsit (cf. kaz. *anga-r*).

nto iste	in[1]	bu
gto istius	azanj in	muningi (sic!)
dto isti	ba in	mungar
ac istum	ira (sic!)[2]	muni
ablto ab isto	ač in	mundan
nto isti	inan	bular
gto istorum	azanj inan	bularning
dto istis	ba ynan	bularga
ac istos	inara (sic!)[3]	bularnj
ablto ab istis	ač ynan	bulardan
nto noster	azanj yna	bixin
ac nostrum	azanj ymara	bixdin (sic!)[4]
nto tuus	azanj tu	senin (sic!)
ac tuum	azanj tura	seningnj
nto suus	azanj ou	aning[5]
ac suum	azanj oura	aningnj
nto ipse met	ou mix	anlar ogh
ac ipsum met	ouramis[6]	anlarnj ogh[7]
nto alius	digar	oxga
dic indeclinabile		

[1] Demonstrativa duo sunt, unum propinqui این, alterum remoti آن (V. VULLERS gramm. lingvae persicae p. 202).

[2] Pro اینرا, cf. مَرا «me» (منرا).

[3] Pro اینانرا,

[4] *Bixdin* pro *bixdän* scriptum formam ablativi designat et hic per negligentiam scriptoris loco *bizimni* annotatum est.

[5] E. g. *aning jemisi* «fructus suus» pag. 147 cod., cf. formam gen. *aning*.

[6] VULLERS in sua gramm. pronominis reflexivi tres enumerat formas 1. خود 2. خویش s. خَوش 3. خویشتن, e. g. خویشتن‌را کشت «se ipsum interfecit». Forma *ou mix* fortasse pro او نیز scripta est, conjunctio enim persica نیز «etiam», «item» cum turcico *ok* eandem habet significationem, cf. uiguricum *ok* «item», «etiam» et formas kazanicas *uluk*, *minük* «ipsemet», «egomet».

[7] Scriptor parum apposite loco singularis formas pluralis adscripsit.

nto alij indeclinabile[1]	digaran	oxgalar
nto nomen	nam	at
ac nomen	namra	atnj
nto nomina	namaha	atlar
ac nomina	namachara	atlarnj
nto pronomen	lahab	lahab
ac pronomina	lahabra	lahabra (sic!)[2]
nto pronomen	lahabha	lachlabar (sic!)
ac pronomina	lahabhara	lahablarnj
nto magnus	buxurg	oulu[3]
ac magnum	buxurgra	oulunj
nto magnj	buxurgan	oulular
ac magnos	buxurganra	oulularnj
nto paruus	chozac	chiči[4]
ac paruum	chozacra	chičinj
nto paruj	chozachan	chizilar
ac paruos	chozchanra	chizilarnj
nto bonus	nek	yacsi ul eyger (sic!)
nto bonj	nekent[5]	yacsilar ul eygilar
nto malus	bad	yaman

[1] Nescire me fateor, quare scriptor hanc formam indeclinabilem dixerit.

[2] Scriptor vocabularii formam persicam *lahabra* negligenter in columnam cumanicam transcripsit.

[3] Communiter *ulu* scriptum, v. codicis pag. 122, 149, 151 etc., interdum tamen forma *olu* apparet.

[4] Cf. čagataicum *kičik*, hung. *kicsi*.

[5] Doct. VULLERS in lexico persico-latino etymologico formam pluralis نيكان affert.

ac̄ malum	badra	yamannj
nt̄o mali	badent[1]	yamanlar
ac̄ malos	badrar (sic!)[2]	
nt̄o omnis	ghama[3]	tegma ul̄ barza
ac̄ omnē[4]	ghamara	tegmanj
nt̄o omnes	har amaram[5]	tegmanlarnj[6]
ac̄ omnes		
nt̄o solus	tanaha	yalgux
ac̄ solum	tanahara	yalguxnj
nt̄o soli	tanaharam	yalguxlar
ac̄ solos	tanahara	yalguxlarnj
ab̄ solis	az tanaha	yalguxlardam (sic!)
nt̄o leuis	sabuc	yungul
nt̄o leuj (sic!)	sabuc (sic!)	yungular
nt̄o grauis	sanguj	ager
indecrinabile (sic!)		
nt̄o talis	falan	fallan
indeclinabile		
nt̄o qualis	curâ[7]	chaysi

[1] Apud VULLERS بدان.

[2] Loco بدانرا

[3] همه.

[4] In hac forma aeque atque in verbo «fēt» pag. 61 abbreviatura siglo consonae *z* simillimo denotatur.

[5] «Amaram» mendose pro همگان, irreg. همگنان scriptum esse videtur (v. J. A. VULLERS gramm. l. pers. pag. 212).

[6] Fortasse تمام *tamam*, *tïmam* «perfectum, totum, omne».

[7] Falso pro کدام scriptum, quod de personis et rebus adhibetur, sed, uti VULLERS docet : «immutatum manet et a generis numerique discrimine alienum est» (gramm. l. pers. pag. 209). KLAPR. hanc formam cum conj. زیرا contulit, at

indeclinabile[1]

nt̄o alius	digar	oxga
nto alij	digaran	oxgalar

Et Nota q̄ om̄ia Nt̄a (:nominata) de psīco ī plr̄i faciūt in an *et de chomanicho in* īar *verbi gr̄a*

nt̄o paruus	chočac	chiči
nt̄o paruj	chočacra	chičinj[2]

Noīa rēr que ptinēt Deo et ad sūiendū ey[3]

deus	ghoda[4]	tengri
mater dey	mariam caton	marian chaton
angelus	frista	frista
propheeta	paynganbar	peygambar
santus		are. algesli.[5]
crux	ghač	ghač
presbiter	chasis	bapas
lex	dinj	tö(u)rä (sic!)[6]
spes	omad	usanmac ul̄ ömäd[7]
auxilium	yari	yari
elimoxina	sadaha[8]	sadaga[9]

interpretatio latina aeque atque orthographia formae comparationem dictam prorsus recusat.

[1] Denominationi «indeclinabile» exempla infra allata contradicunt.

[2] Formae *chočacra, chičinj* loco nominativi pluralis minus apte in accusativo sing. sunt positae.

[3] V. pag. 70 cod.

[4] Id est خدا s. خدای.

[5] *Are, algesli* tertia manus annotavit. Ad vocem *are*, cf. uiguricum *arïk* «purum» etc. (v. VÁMBÉRY glossarium uig.).

[6] Secunda manus *u* delevit, *o* lineola transversa signavit et *a* finale in *ä* transmutavit, cf. formam kaz. *türä* «judex» et čag. *törä* «lex».

[7] Secunda manus vocales originalis orthographiae *o* et *a* in *ö* et *ä* transmutavit.

[8] *K* formae صَدَقَت per *h* transcriptum est.

[9] Corrector litteram *o* in *g* prolongavit.

misericordia	raghmat[1]	yarligamac
pax	ḥesti[2]	baxlic[3]
caritas	dost y ghuda	tengri soumacligu
penitentia	pesman ačguna	yaxuctan pesman bolmac l jasuc uzun jûyc coturmeclic[4]
confessio	ycrar	yasuc aytmac[5] yrar bermac
santificatio		tolamac oro yalbarmac[6]
festum	eyd	olu cun
paradisus	beist	učmac
infernus	tosak	tamuc[7]
cellum (sic!)	asman	kök
sol	aftab	cuyas
luna	nagh	ay
stella	stara	juldus[8]

Hec sūt elemēta

aer	ghawa	hawa vēs[9] salkon
aqua	ap	su
terra	xamin	yer

[1] ح formae رحمت per *gh* transcriptum est.

[2] Id est آشتی.

[3] Cf. verbum čag. *barïšmak*.

[4] L *jasuc uzun juyc coturmeclic* tertia manus annotavit. *Jojïk götürmäklik* = contritionem prae se ferre.

[5] Tertia manus annotavit.

[6] Itidem. «Orō» = oratio.

[7] Proprie «locus tenebrosus», cf. čag. *tam* «domus lapidibus constructa», čuvasicum *tamïk* «vorago, infernus», — čag. *tumlïk* «tenebrosum». V. Vámbéry lexicon etym. ling. turcicarum (Budapestini, 1877), pag. 171.

[8] *Juldus* secunda manus annotavit.

[9] Id est «ventus» Klapr. voc. *salkon* mongolicum dicit, at haec eadem forma eadem significatione etiam in dialectis čag., altaica et jakutica in usu est.

ignis	harais[1]	ot
	anhelitus illius ul vox avasi[2]	

Hec sut conpsiones

sanguis	ghon	kan
flema	balgan	balcham
		stomachus kursak[3]
cholara (sic!)	safra	sari[4]
melanconia	sauda	sauda[5]

Hec sūt tempora

annus	sal	mane. ärtä[6]
		gil[7]
mensis	may	ay
dies	rox	cun
nox	sau	chezä[8] ul̄ tun
hora	oaht	sagat[9] ul̄ ocht
punctus	nocta	nocta
matutinum	sabagh nī soau	tank ertä
prima	sest	aš octi pma[10] kun

[1] KLAPROTH: *atais* legit et hanc formam cum آتش «ignis» comparavit, equidem litterarum ductum in codice or. iterum atque iterum inspiciens post diligentem formae examinationem nihil dubito, quin eam *harais* legam, quae vox sane non ignem, sed tabulam significat, in qua Persae res, quae ad ignis cultum pertinent, collocabant. V. formam أُرويس in lexico cl. VULLERS.

[2] Quarta manus annotavit.

[3] Itidem.

[4] KLAPR.: *sam* habet.

[5] Arab. سودا.

[6] Quarta manus annotavit.

[7] Aeque atque in dialectis kazanica, nogaica et kirgizica.

[8] Corrector vocalem *a* in *ä* transmutavit.

[9] Corrector *g* prope delevit.

[10] Id est «prima (sc. hora)».

tertia	nim rox	ertä ul̄ tang ärte[1] tuš
nona	namax digar	echindu. chindä
vesperas	acsan	acsan
completorium		
sero	souagam[2]	chezä
hodie	im rox	buchun bukun[3]
heri	dig	tunachun tunekun[4]
cras	farda	tangda ul̄ tanda[5]
tanda deul post cras	pax farda	birisi kun. alio die
birisi kun[6]		
alba diey	soub kam[7]	tang saraunda
ebdomada	gafta	gafta ul̄ jeti[8]
lune	du sanbe	tu sanbe
martis	se sambe	se sanbe
mercuris	čaar sanbe	čaar sanbe
jovis	pan sanbe	pansanbe
veneris	adina	ayna
sabato (sic!)	sambe	sabat cun
domenicha (sic!)	jec sanbe	je sanbe (sic!)
mensis	may	ay
kalendas		aybasi
januarius	safar	safar ay
februarius	rabiaual	sounz ay[9]

[1] Quarta manus annotavit.

[2] Fortasse شَبهنگام «tempus nocturnum». KLAPROTH. vocem *souagam* lin. superiori juxta «completorium» collocavit.

[3] *Bukun* quarta manus annotavit.

[4] *Tunekun* itidem.

[5] *Tanda* itidem.

[6] *Tanda deul birisi kun* quarta manus annotavit. *Tanda deul* = تانکدا دکل «non die crastino, sed alio quodam die *(birisi kün)*».

[7] Id est شَبکُن «matutinum tempus», «aurora».

[8] «Vel *jeti*» quarta manus annotavit. Voc. *jeti* duas habet significationes 1. «septem», 2. «hebdomas», cf. etiam hung. *hét*.

[9] Hoc nomen doct. BLAU apposite ultimum anni mensem significare opinatus est (= سونک ای).

martius	raboi lagher	ylias ay[1]
aprilis	gimediaual	tob ay[2]
madius (sic!)	regep gimediclachel (sic!)[3]	songusax ay[4]
junius	saabam[5]	cus ay
julius	ramadam	orta cux ay
augustus	saugal	sonchitx ay[6]
september	čil chaade	ches ay
octuber (sic!)	dilghia	orta ches ay
nouember	mugarã	curban baran ay[7]
december		asuc ay[8]

Sentimenta quinque

visus	rosanj	cormac
auditus	sinidanj	esitmac
gustus	tamxay	tatmac
odoratus	nafay (sic!)[9]	yylamac[10]
tactus	lamsay	tutmac

Qualitates tempor̄

mllm[11]	terek	glar sani

[1] BLAU optime annotavit: Die Kalendermonate im Kumanischen sind überwiegend turanisch und gruppiren sich zu je drei nach Jahreszeiten, pag. 207 (ed. KLAPROTHI): Martius, *Ylias ay* = الك يار اى Lenzanfang etc. Z. d. D. M. G. Tom. XXIX. pag. 573.

[2] BLAU voc. *tob* cum *tobalang* «ventus vernalis» comparavit.

[3] Id est جمادى الاخر. KLAPROTHUS perperam جماد scripsit.

[4] سونك يار اى.

[5] KLAPROTH.: *regep* (رجب) superioris lineae hoc loco scripsit.

[6] Id est سونك كوز اى.

[7] BLAU de hoc nomine admonuit: «so genannt von dem in den heiligen Monat der Muhamedaner fallenden Opferfeste» l. c.

[8] Cf. formas čagataicas *ašuk, asuk* «annona, victualia»; itaque nomen *asuc ay* proprie hunc mensem significat, quo victualia domi congesta esse debent.

[9] نفس.

[10] Cf. čag. *ij* «odor», — *ijlämäk* «odorare».

[11] Id est «millennium», graece χιλιασμός. Persicum ترك VULLERS docente sensu

oriens	magrib	cun tousin
ocidens (sic!)	maxith (sic!)[1]	cun batisi
tempus	roxgar	ouad
serenum	vas	ayas
clarum	rosan	yaregh
nubiloxum	abre	bulud
pluuiossum tempus (sic!)	raxigaĩ barã	yamgurlu hawa
scurun	tariguj[2]	carangu
nubes	abre	bulutlar
pluuia	barram	yangur
nix	bafre rafre[3]	char
grando		
nebula	abre	touman[4]
prina	piuskseu (sic!)	čig
rosata	xala	čig[5]
ventus	bad	yel
scuritas	tarichi	charangu
claritas	rosanj	yaret[6] hawa
tramontana		
meridies[7]		

myst. rerum humanarum derelictionem ad Deum solum contemplandum significat, cum. vero *gïlar sani* e *gillar sinni* «annorum (completorum) epocha» corruptum esse videtur.

[1] Scriptor duorum voc. *magrib* et *maxith* (i. e. مشرق) unum negligenter in alterius loco scripsit.

[2] Id est تاريك «obscurum» vel potius تاريكى «obscuritas». Klapr. *tanguj* edidit.

[3] Forma annotata a recta voc. persici pronunciatione magis discrepat, quam expuncta, «nix» enim in sermone persico بَرف sonat.

[4] Cag. *tuman*, kaz. *toman* et *tuman*.

[5] Kaz. *čïg*. In voc. respondenti pers. *xala* (= ژاله «grando», — «ros, pruina») ژ per *x* denotatum est. Voc. praecedens pers. proprie پَشَك sonat. Klapr. vitiose *piustrem* edidit et hanc formam cum پشترم contulit, at codex Ven. *piuskseu* habet et vox allata: پسترم scribitur per *sîn* et non per *šîn*.

[6] Cf. altaicum *jart*, *jartïn* «clarum».

[7] Haec duo vocabula in columna pers. et cum. desiderantur.

estas	taustā[1]	yay
yems	ximisti	ches

Res contrarie

par	hamta	gift[2]
dispar	beamta	tac
equalis	barabar	tux
tortus	chaygh ul̄ scaft	burmix
distortüs	be(..)at	birchat
sinples (sic!)	jurta (sic!)[3]	ecchi chat[4]
duplex	ducta	ecchi chat
rotundus	gird	tegirma[5]
quadratus	caargusa (sic!)[6]	torchul[7]
integrus (sic!)	drust	butun
fractus	squista	sinuc
primus	auelin	burungi
secundus	duum	echinzi
rectus	rubala	togru ul̄ conu[8]
dulce	sirin	tatli
acer	talk	ači
amarus	talk	ači
bruscus	tars	ehsi

1 تابِستان. Klapr. falso تاوستان scripsit.

2 جِفت pers. originis, cf. osmanicum چفت.

3 Fortasse vitiose pro يكتا scriptum.

4 Scriptor duorum voc. *birchat* et *ecchi chat* unum in alterius loco scripsit.

5 Cf. čag. *tekermä* «rotundum», «rotunditas».

6 چهار كوشه, cf. osm. كوشه «angulus».

7 Osm. دورت كوشهلو. Klapr. comparandi causa formam دورتكل attulit, eamque turcicam or. dicit, sed in hac re evidenter aberrat, forma enim allata, quae in dictionariis turc. orientalibus desideratur, jam propter litteram initialem numeralis *dört* turc. or. esse nequit. *Torchul* cum. manifesto ex *tört* + *kul* (قول et non كل) conflatum est.

8 Cf. uiguricum *könü*, *küni* (v. prof. Vámbéry «a török-tatár ny. etym. szótára» pag. 114).

domesticus	ghamus	ykti[1]
saluaticus	koy	cheyc[2]
benedictus	barchat	algesli ul̄ barachat
maledictus	maarum (sic!)	chargesli
rarus	cam	seyraç
spissus	saghte	sech
pilossus	muin	tuclu
rassus	trasida	tucsus ul̄ julumis
bozus	kom	gham
maturus	pughta	bisi
acerbus	kom telchi[3]	gham
crudus	gham	čiyg[4]
cotus (sic!)	pohta	bisi
nudus	braana	jalannaz[5]
vestitus	pusida	chebelmis[6]
inflatus	amasida	sismis

dnō n̄o hc[7]

desinflatus	amah raft	sisik chetchan
saporitus	belaset (sic!)[8]	tatigli
planus	kanuar saya (sic!)[9]	tux

[1] Cf. kaz. *jik* «jugare».

[2] Cf. kaz. *kejek*.

[3] *Telchi* quarta manus charactere minusculo annotavit.

[4] Čag. چیکّ.

[5] Cf. čag. et kaz, *jalangač*.

[6] Cf. čag. *kepek* «tegimen, penula», — altaicum *kebis* «tegimen, vestis» (v. apud Vámbéry l. c. pag. 86).

[7] Haec vocabula: «domino nostro *Jesu Christo*» lector quidam codicis annotavit.

[8] Fortasse ultima consona *t* legenda est. Kalpr. *belaset* edidit et hanc formam apposite cum بلذّت contulit.

[9] Fortasse in hac forma ultima consona *r* legenda est, *r* enim negligentius scriptum facile litterae *l* simile fit, vid. form. persicam هنوار; Klapr. minus recte هموار scripsit. *Saya* = صاغة «terra plana».

crispus	gidatin	tarima[1]
atrapatus	ginč	burusmis
suspensus	var esta	coturulmis
abasatus	nisista	emdurmis
fisus	scafta	ticma
crepatus	trahida	yarilgam (sic !)
similis	muchabil	ocsas l usasi[2]
pignus	grao	tutsac l ticnah[3] (? titnah)
usura	xudixer	astelan ul rebe
pars integra	bacs duust (sic !)	butun ulus
medietas	nim bacs	yarem
tercium	semin bacs	uzunzi ulus
quartum et simile	čaarû bacs[4]	tortuzi ulus
remanens	batchi[5]	ghalgan[6]
superfluum	xiada	artchan ul artuc

Qualitates rer

bonitas	nekuj	eygilic
pulcritudo	gubi	eh chorc[7]
longitudo	draxi	uxunluc
mensura longa	paymana	uxun olča
pondus	paymana gang	ager

[1] Cf. kaz. *baš tara-* «pectere». Quod ad form. persicam *gidatin*, cf. جعدة ar., جَعد «capillus crispus» etiam in l. pers. usitatum est.

[2] «Vel *usasi*» (cf. čag. *okšaš)* secunda manus annotavit.

[3] «Vel *ticnah (? titnah)*» itidem. Osm. *tutsak* «captivus».

[4] چهارم بخش.

[5] Vitiose scriptum pro *baki* (ar. باقى).

[6] Id est *kalgan*. KLAPR. : *chalgar* edidit et comp. causa formam osm. قلان adduxit.

[7] Scriptor primum pro *ch* vitiose *eh* scripsit, quem errorem illico animadvertens formam non continuavit, sed totum vocabulum iterum scripsit. KLAPR. : *ehchorè* edidit.

sanitas	tandrusti	saglic
magnitudo	buxurgi	ululuc
largitudo	flachi	chenglic
infirmitas	bimaī ul̄ ranguī[1]	agermac ul̄ sacsixlic
mor (sic !)	marc	olum
vita	xendaganj	tirilmac ul̄ yas
abbedo (sic !)	spedi	aghlic
juuentus	jouanj	yeijtlic[2]
viridior	sausi	yassilic
sapor	tam	tatmac ul̄ tatig
res	čise[3]	nema[4]
malicia	baddi	yamanlic
turpedo	xisti	corcsixlic
curticia	cutay	cheschalic[5]
marcedo	lagaī[6]	čurumac
senectas (sic !)	piri	charimac
nigredo	siay	chararmac
similitudo	manenda	oasamac
bonus	nec	yacsi ul̄ eygi
malus	bay (sic !)[7]	yaman
pulcer	ghob	chorclu
turpis	xist	chorsux
lungus	dras	uxun
curtus	cota	chescha
trauersus		
infirmus	ranguir[8]	xagsix

[1] Id est بیماری vel رنجوری, quae duo vocabula aegrotationem, morbum significant.

[2] Cf. turcomanicum *jegit* «juvenis, heros», — čag. *jingi, jengi* «juvenis.

[3] چیز «res, aliquid», — چیزه «causa, ratio».

[4] Cf. čag. نیمه. Klapr. falso ar. نعمه contulit.

[5] Cf. kaz. *kïska* «curtum».

[6] Cf. لاغر «macer», Klapr. falso لاغری edidit.

[7] بد.

[8] Id est رنجور «aegrotus, afflictus», رَنج «morbus, dolor. molestia». Klapr.

putridus	gandida	jymis[1] ul̄ sassimis
juuenis	jouan	ygit
senes	pir	abuscha ul̄ chart
friscus	taxa ul̄ tor	yas
sichus	ghosch	churu
balneatus	tar	us
nitidus	pac	arri (sic !)[2]
nouus	nog[3]	yangi
veterus (sic !)	chogun	eschi
pinguis	ferbe	semix
macer	lagar	areg
grossus	strao[4]	baxet[5] ul̄ yogan
subtilis	barik ul̄ tanuc	inčcha
grauis	sangun	ager
leuis	sabuc	yungul
dester	rast	ong
sinister	chaygh[6]	sol
prestus	tex	terc[7] ul̄ tex[8]
lentus	chakal	kagal[9]
durus	caouj	chati

minus recte رنجيده adduxit, quod VULLERS docente molestia affectum, iratum significat.

[1] ييمش proprie «comesum».

[2] Cf. altaicum *aru* «nitidum», čag. et uigur. *arïk*. KLAPR. falso ar. عاري adduxit.

[3] نو.

[4] Cf. سترك.

[5] Cf. čag. *pestek*. *Jogan* = čag. *jogun*.

[6] Cf. formam zendicam *havya* s. *haoya*, cujus loco in sermone persico چپ usu venit.

[7] Cf. uig. *terk*, čag. *tirik*. KLAPR. voc. jacuticum *türgän* adduxit, sed hoc vocabulum a praecedentibus plane diversum ex lingua mongolica depromptum videtur, cf. mong. *türgä*.

[8] Cf. formas čag. *ses*, *tez*, *tiz* (v. VÁMBÉRY in glossario etym.).

[9] Idem cum persico كاهل praecedentis columnae.

tenerus (sic !)	narm	ymisat (sic !) (? ymisac) [1]
calidus	garm	yssi
frigidus	gard (sic !) [2]	saogh
carus	giram (sic !)	chos [3]
vilis	harxan	učux
turbidus	lil	bulgamis
clarus	roxa	yaregh
viuus	xenda	tiri
mortuus	murd	olu
ligatum	basta	balgamis (sic !) [4]
desligatum	vas suda	sesmis

Noīa rer̄ que communit̄
inueniunt̄

mondus (sic !)	dunia alan	jaghan (sic !)
mare	dria	tengis
montanea	ko	tag
podius [5]	grioua	oba [6]
valis	dara	enis
fossatus [7]	dula	čugur
fangun (sic !) [8]	gil	balčuc
caminum [9]	ragh	yol
via	sang ra	yol

[1] Cf. čag. *jumšak* (primitive *jogum-šak).*

[2] Vitiose scriptum pro سرد.

[3] Cf. persicum خوش.

[4] Pro *baglamïš.*

[5] Id est «locus acclivus, campus inter montes».

[6] Cf. čag. *oj* «vallis», «profunditas», koibalico-karagasicum *ójak* «angustia montium» (M. A. CASTRÉN's Versuch einer Koib. und Karag. Sprachlehre etc. herausgegeben von A. SCHIEFNER. St. Petersburg, 1857. pag. 85).

[7] Apud DU CANGE «fossatum». Cum. *čugur* = čag. *čukur* «profundum».

[8] Apud DU CANGE «fanga», vel «fangus».

[9] Italicum «cammino».

lapis	gerd hac sang	tas
puluis	gasat gerd hac	tos
rumenta	ghasat	toprac
arbor	dragt	terac[1]
fructus	miouat	giemis
erba	alaf	ot
erbagium	mroguxar	otalamac (sic!)[2]
montata	pabala	orlas[3]
valata	sarseu	enis
prouintia	oleat	el
contrata	valeat	teyra
locus	yaga	yer
ciuitas	ghachar	saar ul chent
castrum	kala	kalaa
casale	de	gala
palacium	saray	saray
domus	ghana	eu
apotecha	duchan	chebit ul tugan[4]
ospicium	manzelga	chonaclic
fondus (sic!)	nogol	tub
pons	pul	chopru
puteus	ča	chuyu[5]
boscus	vexa ul mesa	orman
lignum	cui[6]	agač
jardinus	bacča	bacča
ortus	bag ul borla bustā	bacča
vinea	saban bag	bag ul borla[7]

[1] Cf. τιρέκ Mariupolitianum et *terek* in lingua Kumükorum.

[2] Pro *otlamak*.

[3] Cf. čag. *örlämäk*.

[4] Cf. *duchan* praecedentis columnae et osm. *dükian* (ar. دُكّانْ).

[5] Cf. čag. *kuduk*, osm. *kuju*, hung. *kút*. KLAPR. falso *chugu* edidit.

[6] Id est چُوب, چو.

[7] Vid. inferius.

canpus (sic !)	yax dakil gala	saban
prato[1]	mogrupar[2]	yax
platea	mahala	makala
planura	sakra	maydan
carubius[3]	cucia	yol
cabana	kaadan	alučuc[4]
armarium	dulab	chugira[5]
candela	mom ul pi	čirac
vinum	serap	čager sira bor[6]
marpius	čiachuč	čachuč
foxinũ	čiacmac	otluc
esca	puč	chou
sulfain' (sic !)	chibrit	chibrit

Noia artiu et que ptinet eis

bancherius (sic !)	saraf	saraf
balancie	taraxu	taraxu
pondera	dran[7]	taslar
cartulariuz	takoui[8]	bitik ul taftar[9]
calamarium	duet	duat
calamus	kalam	kalam
tabula	tacta busmai[10]	sanar tacta
tepetum	xilu	choux

[1] Italicum «prato», cf. apud DU CANGE «pratora».

[2] KLAPR. hanc formam cum مرغزار contulit. Ad formam cum. cf. osm. *jaz* «planities».

[3] Cf. apud DU CANGE «carubium», «carubeus».

[4] Cf. turkomanicum *alaǵa*.

[5] BLAU hanc formam cum čag. *kurja* contulit.

[6] Cf. uig. *bor*, čag. et osm. *boz-a*, — hung. *bor*.

[7] Fortasse تارہ, quod lingulam staterae vel ipsam stateram significat.

[8] Id est تقويم.

[9] Per. ar. دَفّتر «liber rationum», «codex accepti et expensi».

[10] Cf. تخته پوش apud VULLERS.

pecunia	sim[1]	nagt ul acča
scriba	nuisenda	bacsi[2] ul bitičči
depitores (sic !)	mara chi mebahet	borčlurlar (sic !)
creditores	baarât[3]	
manuale	daftar	taftar
atrementum	murakab	chara
lapis auri	sanguj[4]	mahac (?)
litera	chat	bitic
papirun (sic !)	chagat	chageth

Hec continet de spetiaio et spetiaia

spciarius (sic !)	atar	atar
pignate	dechan	čomlac[5]
čucharo	abluč ul sakar	sahar
mel	angiun	bal
piper	filfil[6]	burč[7]
piper longus	ging	
gingalel	gingibil	gingibil[8]
canella	darzanj	darčinj[9]
flos. c.	gul darčini	gul darčinj
endego[10]	nil	nil

[1] سيم proprie «argentum». KLAPR. falso *xir* edidit.

[2] Hanc formam KLAPR. apposite cum turc. or. بخشى contulit. *Baksi* in lingua mongolica doctorem significat, cf. verbum *baksilaku* «docere», cf. etiam manǵuicum *baksi* «doctor», «magister».

[3] Cf. بار, بارات.

[4] سنگ + *uj* (?).

[5] Cf. čag. *čom* «congeries», «acervus», — verbum *čomlamak* «coacervare».

[6] Forma arab. vocabuli pers. پلپل.

[7] Cf. čag. *borč*, hung. *bors*.

[8] Id est arab. زنجبيل «zinziber» v. «zingiber», apud DU CANGE «gingiber».

[9] Persice دار چينى (proprie «lignum sinense») «cinnamomum» v. «cinnamum», italice «cannella».

[10] Apud DU CANGE «endegus», persice نيل.

encenso	condroc	condroc[1]
ganofanj	garanful	garanful[2]
fusti.[3] g.		
lacha	luch	rangi lac (sic!)
mastic	masdac	sachex[4]
cassia	chear ysâbar	chear sanba[5]
dentes elefanti	dandâ y fil	fil tisi
bračile	bachâ	bachan
galla		
cera	mum	balaux
alume	saap	ačitas (sic!)
grana		
čucharo chadi[6]		
bonbeciû	panba	magugh (sic!)
mana	sirichisch	sirichisch ul̄ tar (. .)[7]
titua	tutia	tutia
auri pimentum (sic!)	xernec[8]	xernec
nuces. m.[9]	joosa	
maciis	besbese[10]	

[1] Id est pers. كُنْدُر, graece χόνδρος, VULLERS docente «mastiche vel resina quaedam vel arbor quaedam resinosa».

[2] Arab. قَرَنْفُل, gr. καρυόφυλλον «caryophyllus aromaticus».

[3] Apud DU CANGE «fustum».

[4] Cf. bosniacum *sakïz*, de cujus voc. origine doct. BLAU ita scripsit: «Merkwürdig ist, dass das türk. صاقز *sakyz*, dem es an etymologischer Verwandtschaft im Turanischen zu fehlen scheint, seine Heimath an der Ostsee hat, wo es in der Form *sackis* für Harz im Allgemeinen z. B. im Altpreussischen Vocabular (s. PAULI, preussische Studien in KUHN's Beiträgen VII. 2 S. 184) vorkommt, so dass es scheint, der Name sei mit der Sache in ähnlicher Weise gewandert, wie das russ. смола als kumanischer Handelsartikel *samola* erscheint» (V. Zeitschrift der D. M. G. Tom. XXIX, pag. 582). Forma «mastiche» in glossario DIEFENBACHII occurrit.

[5] I. e. خيار شنبر v. چنبر .خ.

[6] I. e. «čucharo candito».

[7] Terminatio propter laesuram marginis legi nequit. KL. طرنجبين conjecit.

[8] زرنيخ «arsenicum», nempe flavum s. citrinum, quod pictores adhibent.

[9] Secundum KLAPR. «nuces moschatae».

[10] بزبازه VULLERS docente 1. nux moschata, 2. cortex nucis, 3. flos nucis

spicus	sonbul[1]	sonbul
chibebe. d.	chababa	chababa
chibebe. s.	chababa	chababa
lignum aloe	eud	
reubarbarum	rauand[2]	rauand dn̄e[3]
canfora	canfor	canfor
borâna (sic!)	tanachar[4]	
grana de. v.	gorasanj[5]	vacsis
folium		
scamonia	magmuda[6]	magmuda
cardomonio		
card. s.		
muscatum	musc	ypar[7]
cum f.		
muscatum		
sine f.		
safranum	zafran[8]	zafran
famuli	ghetmet cheran	oglanlar
erbe	sauxi[9]	otlar
confeti	maaiun[10]	maaiunlar

moschatae, macis. Glossam praecedentem pers.: *joosa* KLAPR. optime ex جَوز بُوا decurtatam vel potius corruptam dicit.

[1] سُنبُل VULLERS docente hyacinthus, spica nardi, — سنبلستان locus hyacinthis abundans.

[2] Id est رَند. KLAPR. روند adduxit, sed hanc formam VULLERS non habet. Quod ad «rhabarbarum» (rha-barbarum), v. quae *Ammianus Marcellinus* de origine hujus nominis disputavit (XXII. 8. HUNFALVY «Magyarország Ethnographiája», p. 121).

[3] I. e. «domine!», quam vocem lector quidam vocabularii annotavit.

[4] Quarta manus annotavit, i. e. تَنكار «borax».

[5] گرسیان VULLERS docente genus lapidis, quod in هندوستان reperitur.

[6] Uti KLAPR. bene explicavit محموده.

[7] Cag. ايپار.

[8] Id est زَعفَران «crocus», cf. arab. أَصفَر «flavus, croceus».

[9] I. e. سبزه «viriditas», «plantae».

[10] Uti KLAPR. recte admonuit, arab. مَعجون pl. مَعاجين «conditum subigendo confectum», «electuarium». Italice «confetto».

medicine	daruana ul̄ daru	otlar[1] ul̄ daru
mortalis[2] (sic!)	aouan[3] dasta	touguč[4]
piston (sic!)	haouâ dasta	touguč ul̄ cheli[5]
sedacius	ardixan ul̄ carbil	elac[6]
busore[7]	hoca	chuburcuč
sacheti[8]	chisa	chapuč
aqua rosa	au gul	gulaf suj
aloepaticū	sabor	sabur[9]
argentum viuum	čibac	chonasuj[10]
ambra	chanabar	charabar[11]
čucharo rosato		
bočelli		
citoāia	čiurūba[12]	čiurūba

[1] اوت etiam in dialectis čag. 1. herbae, plantae 2. medicamentum 3. venenum.

[2] Cf. apud DIEFENBACHIUM in novo glossario (Frankfurt am Main, 1867) «mortaliolum».

[3] I. e. هاوَن «mortarium».

[4] I. e. turcicum or. *döjägäk* «pilum»; — mortarium in lingua osm. هوان et دبك dicitur.

[5] Cf. čag. *kili* et hung. *külü* «pistillum».

[6] Cf. čag. ابلاك «cribrum». *Ardixan* pers. falso pro آردن vel آرْد زَدَه scriptum est. *Carbil* = arab. غَرابِيل (sing. غِرْبَالٌ).

[7] Cf. apud DU CANGE «bussola», id est pyxis, arcula. *Hoca* col. pers. هوَكَان «urna aenea, in qua coquitur», *chuburcuč* vero cumanicum cum čag. *kopurǵuk* idem est.

[8] «Sachettus» apud DU CANGE. *Chapuč* cum. = čag. *kapčuk*.

[9] I. e. arab. صَبِرٌ «aloe».

[10] Cf. kaz. *künä sïuï*, hung. *kénesö*.

[11] Cf. pers. كهربا et osm. كهربار.

[12] KLAPROTH. perperam كاه رُبا s. كَهرُبا «electrum», «succinum» contulit, in glossa enim *čiuruba* pers. et cum. columnae supra sec. *u* siglum abbreviationis apparet, quod ante *b* fortasse litteram *m* supplet, eaque non cum *k*, sed cum *č* vel *ǵ* incipit; denique vocabulum lat. *citoāia*, quod in columna lat. appositum legitur cum *citocaria* apud DU CANGE idem esse videtur. Fortasse scriptor hanc glossam pro زيرَهبا scripsit, in hocce enim vocabulario litterae *č* et *z* haud ita raro inter se confunduntur (زيرَهبا VULLERS docente «puls cumino et aceto cocta, quae magno ventre

cominû		čaman[1]
cenapio	singft	xingft[2]
corallo	mariâd	mariand
draganto	chitira	chitira[3]
armoniaco		
serapin'[4]		choligian
galanga	coligiâ	ambar
ladano	ladan	ymsiri
mumia	ymsiri	
n. sarche[5]	girdahan indu.	yag
oleum oliue	rugan	
oleum susimâ		gulaf yage
oleum rosatum	rugay gul	
oleum violatum		chox yagi
oleum nucis	rugan y gerdehâ	samala[6]
picis	čust	buyu[7]
reqrciû	gul	chulaf[8]
rosa	gul	
sandalo	sandalus[9]	
s. draconis[10]		

laboranti prodest, «citocaria» vero herbam quandam significat, quae cito purgat ventrem»).

[1] Arabice كَمُّون, hebr. כַּמֹּן, gr. κύμινον.

[2] Ar. ثُغَّاءٌ, apud Du Cange «senapium».

[3] Ar. كَثِيرَا «tragacanthae», apud Diefenbachium «dragantum».

[4] Apud Diefenbachium «serapen».

[5] I. e. «nuces sarche».

[6] In lingua russica смола, uti Klapr. bene annotavit. Vid. Blau «über Volksthum und Sprache der Kumanen» (Z. d. D. M. G. Tom. XXIX, pag. 570).

[7] Hanc glossam cum. doctissimus Blau cum bosniaco *buyan* contulit, cf. osm. ميان كوكى, gallice «reglisse».

[8] *Gülab* in lingua persica aquam rosaceam et ipsam rosam significat, in linguis cumanica et chazarica proprie rosam denotare videtur.

[9] I. e. صندل forma ar. vocabuli pers. چندل «santalum» (apud Du Cange «sandalum»).

[10] I. e. «sanguis draconis».

smirra	uxurmur[1]	uxurmurs (sic !)
turbiti[2]	turb	turbut
vederamo	xangar[3]	xangar
unguentum	masan	ot
spetiaria		
specie		
sulfarû[4]	chibrit	chouruc

Faber et feraîus

faber	xangar[5] Ī nalbâd	altunči Ī temirzi
anquun(zê)	sinda	ors
martellus	čacuč	čacuč
tenagie	chelbarâ	cheschač
linia	sogâ	egau
turchese	gas[6]	chescaz
ferrum	naal ayn[7]	temir
argentum	nocta (sic !)[8]	cumis
aurum	xer surch[9]	altun
ramum	mess	bager

[1] Ar. مُرّ. In vocabulario DU CANGE «smyrna», in DIEFENBACHII autem «smirna» legitur, cf. etiam graecum σμύρνης.

[2] Apud DIEFENBACHIUM «turbit», persice تُربد v. تِربِد.

[3] زنگ vel زنگار persicum «rubigo», — زنگار etiam aeruginem et aeruginis colorem significat.

[4] Apud DU CANGE «sulphurium».

[5] Fortasse کار + زنگ, «tintinnabulorum artifex». KLAPR. falso *xargar* (زرکار) edidit.

[6] گاز vel کاز forceps quaevis, — *chescaz* cumanicum cum osm. قصاج, bosniaco *kysač* idem est.

[7] I. e. آهَن s. آيَن «ferrum».

[8] Mendose pro نُقره «argentum».

[9] زرِ سرخ, «pure gold of a red colour; gold coin» apud SHAKESPEAR.

stagnum (sic!)	kalay	kalay[1] ul accorgasin[2]
plunbum	seref	corgasin
latonum	brinč	yes[3]
curtellum	card	bičac
molla	gosara	masa[4]
fosina	chura	chura
mantexi	bacsan	curuc
buffeti		
carbonum	xuga (sic!)	comur
lauellō	haoud	tegana[5]

Pelipaĩus

lepus	hghu (sic!)	coyan
peliparius	tauigar postrâd	ygina tonči
aquus	soxan	ygina
forfices	makrat	bučchi
dial̄	angus tuana	oymac
filum	risman	yp
agnine	bara	eltiri[6]
vulpe	rubaan (sic!)	tulchu
vaĩ[7]	xingaf	tein[8]
vente de vaĩ (sic!)		
scoyroli	siagingiaf	caratein[9]

[1] Ar. قلعی „stannum». GOLIUS de origine hujus nominis ita scripsit : قَلَعَةٌ — — — — locus in India, a quo certum plumbi et ensium genus denominatur».

[2] Uti KLAPR. bene admonuit : اق قورغاشون (osm. قورشون).

[3] Cf. kaz. *jez* «orichalcum».

[4] Kaz. *maša* «pruniceps».

[5] Cf. bosniacum *tegne*, osm. *tekne*, hung. *tekenő*, *teknő*.

[6] Cf. kaz. *ilter*.

[7] Apud DU CANGE «vairum» et «vairus».

[8] Cf. osm. تیین, تیّون «sciurus».

[9] In codice *carate* scriptum. KLAPR. in copia sua siglum abbreviationis non videns *carate* edidit.

zebelin	zardauais	chis[1]
martori	sa"sar	sausar
foyne	dela[2]	dela
lupi ceruerij	sir	silausun
vulpe de arẽ[3]	robagh	charsac
gati pauli		
gati spuči	ghesbeza	charachusan
moticiû	gutis	eric
afayto[4]	i	
leo		
leopardus	palang	palang
ermelinus		
pena	pustȋ	teri ton

Sartoȋus

sartorius	keyat[5]	derxi
pannum lane	čocha	čacman
incisorium	macrat	bizchi ul̄ chopti
pichû	gex[6]	chai ul̄ arsun[7]
burdû[8]	ondobaȋ (sic!)	mondo baȋ ul̄ lazate (..)[9]

[1] Cf. čag. كيش «martre-zibeline» apud PAVET de COURT. («zebelinus» apud DU CANGE).

[2] Pers. دَلَه, e quo VULLERS docente arab. دَلَقٌ ortum est, mustelam ermineam denotat.

[3] I. e. «vulpe de arena».

[4] Apud DU CANGE «affa».

[5] Uti KLAPR. bene explicavit: arab. خَيَّاطٌ.

[6] گز «ulna», «cubitus».

[7] Cf. čag. قارى et ارْشن (apud PAVET de COURT.)

[8] Apud DU CANGE «burdus» i. e. «sutor vestiarius».

[9] Cf. arab. مِنْدَبَا «agilîs in re aliqua et promptus vir»; لَذْلَاذٌ «celer et agilis in opere».

butana	panbi[1]	veles[2]
straponta	naali	tosiac
culter	leches[3]	yörgan
bachiranj		

Calegaĩus

calegarius	muxados	eticči
forma	kalep	kalip
lesna	draus	bix[4]
cultellum	card muxadusi	bičac eticči
sola (sic!)	naalča	taban[5]
tomayra	pust ymusa	suruc[6]
becunie[7]	neche	sastian
montanine	mesin	choy suruchi
stiuali	moxa	etic
argorge	sarmoxa	basmac
auanpe	ser ymoxa	etic baxi

Magr̄ asie

magister asie	dugar[8]	
asia	teysa	cherchi[9]

[1] پنبه «lana arborea», h. l. nodus e lana arborea confectus.

[2] Cf. osm. فليس et arab. فَلْسّ.

[3] Arab لَكْزّ «culter».

[4] Cf. kaz. *bez*, bosniacnm *biz* (apud Blau).

[5] Osm. *taban*.

[6] Cf. kaz. *soran*.

[7] Apud Du Cange «becuna» et «becunes».

[8] Cf. osm. دوغراماجى «mensarius» et verbum čag. توغراماق «scindere in minutiam».

[9] Cf. čag. *kïrgï*; *teysa* col. pers. = تيشه «securis», «ascia» («acia» apud Du Cange).

manayra[1]	randa	balta
verina	maganb[2] (sic!)	buran
serra	ara ul̄ dastana	bičchi
lenza	dracs rismâ	uxun ip
scopellus	scana	uturgu[3]
marčius	čachuč	čachuč
conpassus	pagar (sic!)	pargal (sic!)
yona	randa	uscu
macia		tocmac
turnus	schinga	schinia

Barbeîus

barberius	amadar	yulunguč sachal yuzi
rasorius	ustura	yulunguz
spegius	ayna	chuxgu
bacile	tas	tas
lančeta	nestera	sungulza
cutis	asana	bilau[4]
unguentum	malham	ot ul̄ malahan

Scriba[5]

scriba

liber

[1] Apud Du Cange «manara».

[2] Klapr. falso edidit *mačcab*, sed cum glossa col. persicae mendose scripta recte contulit ar. مِثْقَب «terebra».

[3] Cf. osm. اوتراق; *scana* col. persicae = osm. اسكمله «scamnum».

[4] Hanc glossam Blau cum čag. *bejlo* contulit.

[5] In sequentibus sub inscriptione «scribae» non solum res, quae ad ministerium scribarum, sed etiam alia ministeria, ita e. g. spatharii, sellarii enumerantur. Talis confusio notionum inter se haudquaquam cohaerentium in uno eodemque capitulo in aliis quoque glossariis antiquis italianis, ita e. g. in «libro el qual si chiama introite e porta» etc. saepenumero occurrit. Vid. Mussafiam l. c.

manoale (sic !)		
litera		
atramentum		
papirus		
carta		
ponzon'[1]		
tenperatorium		
catreda (sic !)		
spatīus[2]	simeser kar	clič ostasi
selarius	seraghag (sic !)	eyarči
frenerius	lahan car	yuganči
medicus plāg	jarra	otači[3]
medicus phyxice	hačin (sic !)	otači
ȁduocatus	ghocū car	ghocumči[4]
curēius	payc	sicric[5]
pomelēius	mučeie	yalči
pomellus		
merzarius	čarči	čarči
reuenditor	casouī ūl dafrafros	astlanči
censarius	dalal	talal ūl mianči[6]
incantator	dalal	
capelerius	cula dux	borči
capellus	cula	borc
mačelarius	hasap	casap
curtelerius	cardcar	bičacči

[1] Cf. apud Du Cange verbum «ponzonare».

[2] Apud Du Cange »spatharius».

[3] Cf. čag. اوتوجى «celui qui bande les fractures et les guérit» apud Pavet de Court. Mong. *otači*. *Jarra* col. persicae يارَه «vulnus».

[4] Ar. حُكْم «judicium».

[5] Cf. osm. *sejirdiği* «cursor».

[6] Cf. osm. ميانجى. Quod ad voc. «censarius», vid. apud Du Cange: «Stat. Genuens. lib. 6. cap. 17: De Censariis et eorum officio».

tabnarius	sarab froz[1]	siraz[2]
murator	banna	diua ostasi[3]
sapa[4]	tauar	chasma
chazola	daug	
petra	sang	tas
chalcina	chaačch	chirac[5]
maton		
inpintor	nacas	nacslagan
penellũ	lif kalan	chalan
cholor	rang	rang
colla	sires[6]	yelin
ligator	barbanda	baglagan
aquus grossus	čualdus	čualdus[7] ul ygina
filun grossum	gaxel	yogun ip
corda	rismâ[8]	yp
balla	tang	tang ul yuc
stecha[9]	saadat[10]	saadat
canauatium	canauač	chendir
fornarius	nâpas[11] naoua	etmači (sic !)
furnus	furn	peč[12]
pala	paru	churac

[1] «Froz» alia manus annotavit (شرابفروش).

[2] Fortasse pro شیره‌جی, vid. quae prof. VÁMBÉRY ad v. شیره admonuit.

[3] Mendose pro دیوار استاسی.

[4] Apud DU CANGE «sappa» i. e. muri fundamentorum effossio.

[5] I. e. osm. کرج.

[6] Cf. osm. چرش «gluten». — la poudre d'une racine à coller *(Hindoglu)*.

[7] Pers. چوالدوس, osm. چوالدز.

[8] I. e. ریسمان.

[9] Apud DU CANGE «stechata».

[10] Fortasse arab. صَعَدَةٌ «canna, quae recta nata fuit.

[11] I. e. نان پز «pistor», نان‌وا idem.

[12] «Peč» etiam in bosniaco et bulgarico in usu est, vid. BLAU l. c. In «Kamus» turcico فرون cum پاك explicatum est. Cf. etiam hung. *pest* «furnus» in dialecto Siculorum.

scupa	jaru[1]	siburtchi[2]
ligna	kexun	agačlar
farina		
pasta	ard	chamir
panis	nan ard	etmac
turta	turt	chirda[3]
fugatia		chirda
planta	e	ehar
semen	toghm	urluc
radis	bun	tub
ramus arboris		
arbor	dragt	terak[4]
vinea		
portator	chamal	chamal
famulus	getmetchar	chulucči
archerius	chamanchar	yyacči
frexeterius	tirsar tirgar	oghči
turnarius	karat[5]	čigrigzi[6]
ortolanus	bagican (sic!)	baccazi
tesitor	diouachar	yulaghac[7]
catator (sic!)	serot guenda	yrči
sonator	mutrub	cobuxči[8]
jugularius	mutrub	oinčil mascara
tanburlus	kalili	taf
caramella	surna	suruna

[1] I. e. جارو «scopae».

[2] Osm. سپورکه, bosn. *süpür*, *süpürče*, hnng. *seprő*.

[3] BLAU vocabula in ed. KLAPR. confuse scripta in rectum ordinem redegit.

[4] Cf. *τιρέκ* in dialecto Mariupolitana, vid. BLAU l. c.

[5] Uti KLAPR. bene annotavit: arab. خَرَّاط «tornio».

[6] Osm. چقرقجی, — چقرق «turnus» (vel «turnum»).

[7] Osm. چولها, cf. etiam kaz. *jolok-*, *jolk-* «evellere».

[8] Kaz. *koboz* «fides», hung. *koboz* idem.

nachare[1]	nachara	nakara
gazayra	basarat	tamasa
beffa	tasgar	culmac[2]
gabon[3]	mascara	eliclamac
solatium	tafaruč	tamasa
tronbe	nafir	burgular
tronbeta	nay	burguča
meretrix	chagba	ersat ul̄ mur(..)[4]
rofiana	trel	chaltac
bordellum	garabat	charabat
magister scolarum	usta ychat[5]	bitic ostasi
scola	chitab[6]	osta ul chitab[7]
banche	cursian	olturgučlar
pueri	jouanā[8]	oglanlar
ars	senaat	pesa[9]
opus	baist	is
labor	amal	cuč
opera	car	islamac

Nobilitas hoīum et mulier̄

imperator	padisa	can
rex	patia	soltan
soldan	soltan	soltan
princep (sic!)	pser ul̄ patia	beg

[1] Apud DU CANGE «nacara», tympani species.

[2] I. e. turcicum *külmäk*, *gülmäk* «ridere».

[3] Apud DU CANGE «gabeo», homo jocosus.

[4] Fortasse (sm. *murdar* «vilis, e».

[5] I. e. استای خط. KLAPR. falso *usta yehat* edidit.

[6] I. e. arab. کُتّاب «schola», cf. etiam معلم کتاب «magister scholae».

[7] Aeque ac *chitab* col. persicae mendose pro *kuttab* scriptum. Vocabulum *osta* «magister» in hac linea plane superfluum est.

[8] جوانان «iuvenes».

[9] Persicum پیشه «ars», «occuppatio», «questus».

baron'	amir	bey
armiragius	sorouar[1]	čeribasi[2]
mesaticus	elzi	elzi
potestas	saana	yarguzi
consul	chadi	seriat[3]
placerius	tataul	bogaul[4]
miles	asouar	atlu chisi
dominus	ghoya	bey ul̄ coia
corona	taz	tagz
curia	ordu	orda
imperatris	xen i padixa	can catonj
regina	xen y patia	soltan catonj
famula	xen sachird	eudagi epči[5]
domicella	xen chetmetchar	eudagi chex
scrauus (sic!)[6]		
scraua (sic!)	chanxer[7]	carauas[8] ul cū̂[9]
torcimanus	talamači	telmač

Mercimonia que pertinēt ad m̄catore

mercator	baxergan	baxargan
forum	bazar	baxar
mercatum	maamala[10]	satugh

[1] Uti KLAPR. bene annotavit: سَرْوَر «princeps», «dux».

[2] Cf. čag. *čerik*, *čerig*, kaz. *čireü*, bos. *čeri*, hung. *sereg* «exercitus».

[3] Arab. شَرِيعَة osm. *šeriat*.

[4] Hanc glossam BLAU optime cum čag. *bakaul* contulit.

[5] Cf. uiguricum *evči* «uxor» (vid. prof. VÁMBÉRY «a török-tatár nyelvek etym. szótára» pag. 55). KLAPR. ad hanc vocem annotavit: «*Iptchi* signifie femme en langue turque kangatse».

[6] Apud DU CANGE «sclavus».

[7] Fortasse mendose pro ڭانده «meretrix» scriptum».

[8] Cf. čag. قرا باش «jeune fille esclave» apud PAVET de COURT.

[9] Uti videtur *kuma*, cf. čag. *koma* «pellex».

[10] Cf. secundam verbi arab. عَمَلَ formam «commercium habere», «tractare de opere».

emtor	ghriaar l mustâi[1]	aliči
venditor	fôgtar[2]	satugzi
censarius	dalal	mianzi
caparrum	begh	behet
solutio	aouan	tolamac
terminus	aouada l nixia	ouada[3]
moneta	sim	nagt
precium	bagha	saga (sic!)
canauū[4]	canab[5]	chendir
cendatū	chep	ćux[6]
camutū	sagri	sagri
corium		
capsia	sanduc	sinduc
dugus	bun (sic!)[7]	ugu[8]
d. pluma	par y bunra	ugu yungi[9]
folia latoni	aghta ybrinc	yex tactasi[10]
brocha		
fustaney (sic!)		
lana	pasm	yung
linum	usculi	usculi
lanterna	fenus	fanar
nuces	gerdagham	chox
nachus	nagh	nac

1 Uti KLAPR. bene annotavit: خَريدار vel مشترى.

2 I. e. فروختار.

3 I. e. وعده, quod etiam in lingua osm. usurpatur.

4 Apud DU CANGE «canava».

5 Arab. قِنَّب vel قُنَّب «cannabis».

6 Fortasse arab. قَزّ «sericum e folliculis factum, e quibus eruperint bombycum papiliones» (vid. apud *Golium*). *Chep* col. persicae fortasse mendose pro كَژ scriptum est, quod voc. genus panni serici vilioris pretii significat.

7 I. e. بوم. KLAPR. perperam *bur* edidit.

8 Cf. bosniacum *ugu*. *Zenker* in lexico suo *ögü* habet.

9 Cf. čag. يونك «lana».

10 Cf. kaz. *jїz* «cuprum». Pers. پرنج «orichalcum».

nasicius	nasiz	nasić
piscis	machi	baluc
pluma	par	yung
risun (sic!)	brinč	brinč
seta	abruxun	ypac
stupa. s.	last	last [1]
stamega	suf franchi	frangi suf
scarlata [2]	scarlat	yscarlat
scamandio	ters [3]	ters
pialon		
tornay		
sandenis		
saye canis		
sulfarus	chibrit	chouruc
tella de Cap	ketan y jonban	yionban chetan
t. de Rens [4]	ketan y rusi	russi chetan
t. de Alamag[a] [5]	ketan alamani	alamani chetanj
t. de Orliens	chetan soltanj	orlens chetan
t. nouarese	sansda chesi	sasda chesi
t. cremonese	dras chesi	dras. ches
t. lobarde	chetan lombardi	lonbardi chetanj
t. astexane [6]	chetan astexâ	astexan chetanj
t. ostume [7]	chetan ostume	ostume chetanj

[1] «Last» cumanicum et persicum BLAU cum čag. *las* contulit.

[2] Italice «scarlatto», osm. اسكرلت.

[3] Ultima hujus glossae consona in col. persica aeque atque in cumanica fortasse *f* legenda est, *s* enim protractum, uti jam annotavimus, litterae *f* valde simile apparet. KLAPR. ad hanc vocem annotat: «C'est peut-être ترف *terf*, espèce de fromage fait avec du lait aigre, ou plutot du lait aigre desséché. Čag. ترس «fimum», kaz. *tires* idem.

[4] Fortasse *Rheims*. Vid. cl. BLAU dissertationem ante cit. (Z. d. D. M. G. Tom. XXIX, pag. 571). *Abdulhamid* الكتان الروسى ex Germania provenire dicit.

[5] I. e. «Alemagna».

[6] I. e. Asti, oppidum ad flumen Tanaro in provincia Alessandriae.

[7] Fortasse Ostuni, oppidum in terra d' Otranto prope ad mare Adriaticum.

vellutus[1]	catifa	catifa
camocatus		
tasta		
colores	rangan	ranglar
color	rang	bang (sic!)
albun (sic!)	sped	ac
nigrum	sia	chara
virmilium	surg	chexel
cremixi[2]	cremixi	cremixi
bachami	bachami	bachami[3]
blauum	chabut	coc
janum	čerd	sari
viride	saus[4]	yaxil
gamelin'	boxac	boxag[5]
violetus	banaus	ipchin[6]
arangin'	narangi	narangi
aflori	al	al
tele de nouo	ketã begonia	bergonia katanj
t. bergamesce	ketã bgamasce	bgamasce ketanj
t. fabriane	aracli	aracli
t. crue[7]	chetan can	chetan can

Noīa lapiduū precioxor̄

robin	yacut	yacut
balaxius	balacs	llal (sic!)[8]

[1] Apud Du Cange «velutus», arabice قَطِيفَة «holosericum».

[2] Apud Du Cange «cremexile», italice «cremisi».

[3] Arab. بَقَّم, quod *Golius* in hunc modum descripsit; «lignum arboris magnae, foliis amygdalinis; cujus decocto tingitur color rubicundus, seu pseudo purpureus — — —. Lignum Bresillum, etiam color ejus tincturam referens».

[4] Id est سبز «viridis, e».

[5] Cf. čag. بوز.

[6] I. e. persicum آبكون «aquae colorem referens».

[7] Apud Du Cange «crude».

[8] Cf. pers. et arab. لَعل 1. ruber 2. rubinus.

safirus	yacput cabut[1]	chabut yapcut
smeradus[2]	smurut	smurut
diamante[3]	yalmas[4] (sic!)	yalmas
granata	banaosa	beiuda[5]
unicum		
topatiun (sic!)		
turcheyse[6]	peroxa	peroxa
jaspidun (sic!)		
sardoniũ		
calcedoriũ (sic!)		
amatista		
petra preciosa	laal	laal
cristallus	bolor	bolor
perle	muruāi	ingču
vitrus	aoygina	giltrin[7]

Hec sūt membra hoīum et muliēr

homo	merd ul̄	asan ul̄ chisi
mulier	xen	epzi
masculus	nar	erca ul̄ er
femina	maya	tusi
menbrum	anden	bogum l̄ buun[8]
capud (sic!)	ser	bas

[1] Uti Klapr. bene annotavit: pers. كَبود.

[2] Apud Du Cange «smeraldus», persice زَمَرَّد et زَمَرَد, cuius formae arabicae sunt زُمُرُّذ et زُمُرُذ.

[3] Apud Du Cange «diamantes», gr. διαμάντε.

[4] الماس «adamas».

[5] Cf. pers. پيبچاد et پيبچاده, quas formas in lexico cl. Vullers non inveni. Cf. etiam arab. بَيْجَادَق «gemma rubicunda similis rubino».

[6] Apud Du Cange «turchesius», pers. پيرُوزَه.

[7] Cf. čag. ايلتيرامق apud Pavet de Court.

[8] Čag. بوغون «membrum», has duas formas secunda manus annotavit.

humor	ghel[1]	elat[2]
capillis (sic!)	mu	xac
crinis	muibâd[3]	teba[4]
frons	lilar (sic!) pesanj[5]	alni v̄l magley[6]
ciliun	abru	cas
palpebre	mixa	chirpich[7]
auricula	goujs (sic!)	chulag
oculus	ciesm	chox
lumen oculi	nuî ciesm[8]	chox yaruhi
nasus	bin	buen[9] (sic!)
naris	sulachi bin	ernin
melon' (sic!)	ciana	yangac
maxilla	cianac	yaagh
os	deen	agx
labiun	lab	toodac
gingiua	gostin danden	erni[10]
dens	dendan	tis
lingua	xuan	til
ceruella	mag[11]	meng[12]

[1] Mendose scriptum pro خلط «humor».

[2] Itidem pro خلط scriptum. Arab. خلْط 1. res mista 2. humor, quales in corpore animalis quator sunt.

[3] موبند «ligamen crinium».

[4] Cf. osm. دپه et دپهلك «ornement pour la tête» apud HINDOGLU.

[5] Fortasse *lilac* et hoc ex transpositione litterarum formae كَلال «vertex capitis» ortum esse videtur. *Pesanj*, id est پيشانى «frons».

[6] Vel *magley* (cf. formas čag. منعلاى, منقلاى, منكلاى) tertia manus annotavit *Alni* = osm. الن.

[7] Osm. *kirpik* vel *kiprik*, bosn. *kirpek* et *čirpek*.

[8] I. e. *nuri ciesm*, arab. نور «lumen», «lux».

[9] بورون, kaz. *boron*.

[10] I. e. ايرن, kaz. *iren* «labium» et non gingiva.

[11] I. e. مغز «cerebrum».

[12] kaz. *mej*. čag. *meje* et *mije* idem.

celabrum (sic!)	tarsidehen	erlic natura
		carmadim ich taste[1]
masca	hostehen yzanat	yaac
meretrix	charabat[2]	
gutur	galou	bogax ul̄ tamac
mentum	xarnaden[3]	sagac[4]
collun	gardan	boyn
spalla	puist	archa
pectus	sina	tos
mamilla	puystan	emzac
forcella	dehen yamâde[5]	tos
lonbiculum	copac	chindic
venter	scan(?)	caren
corpus	tan	boy
stomacus	made ul̄ del	cursac
cor	dil congul	congul
figatus (sic!)[6]	gigar	gigar
pulmon'[7]	gigar band	gigar band
budellum[8]	sachar ruda	yčag ul̄ suzug[9]

[1] Has glossas secunda manus loco parum apto annotavit; *erlic* in dialectis čag. vim et virilitatem significat, *karmalamak* vero id significat, quod germanicum *tasten* (secundum VÁMBÉRY: *ungeschickt umhergreifen, umhertappen* «iter praetentare»).

[2] I. e. خرابات locus, ubi versantur pravi, ut lupanar, domus aleatoria etc. Hanc glossam tertia manus annotavit.

[3] KLAPR. falso *xancaden* edidit, codex enim *xarnaden* vel fortasse *xacnaden* habet, quae forma dubio procul e زنخدان corrupta est.

[4] Fortasse ex arab. ذقن corruptum.

[5] I. e. دهن معده, siglum abbreviaturae in forma *yamade* alterum *a* supplere videtur, ع enim in hoc codice saepe per duo *a* denotatur.

[6] Apud DU CANGE «fegatum», persice جگر «iecur».

[7] Apud DIEFENBACHIUM «pulmo» et «pulmon».

[8] Apud DU CANGE «budellus.»

[9] I. e. čag. ايچاك «intestina». *Suzug* respectu formae cum čag. سوزوك «colare» convenit, sed reapse ab eo plane diversum cum osm. صوجق, صجوق *suǵuk* idem est. Doct. BLAU perperam سجوك conjecit.

pellis	pust	teri
veletrun	cher	sic trienir stet pitte(.) [1]
testiculum (sic !)	chaxac	taxac [2]
vuluua	chus	amu [3]
petenegiû		koti [4] der ars [5]
brachius	baxou	chol
brion'	ghost ibaxou	koymič der ars beyn [6]
vena	rac	tamar
sanguis	ghon	can
ossun	ostachan	souat
caro	ghoist	et
pugnus	moist ouč	ouč
manus	dast	el ūl chol
palma	rafidast	aya
pulcius (sic !)	mayas naps [7]	
digiti. m.	angust	barmac
nodus	gro	buug
neruus	paghi [8]	singir
unguis	naon	termac
flatus	palu	nafas
renis	mien	bel
costa	baloui	chaburcha
podes		

[1] Vocabula *trienir stet pitte* secunda manus annotavit.

[2] Osm. طشق. *Chaxac* col. persiae ex arab خصية vel خصية corruptum videtur.

[3] Čag. ام.

[4] Cf. osm. كوت, kaz. *küt*.

[5] *Der ars* secunda manus adscripsit.

[6] Glossam germ. secunda manus adscripsit.

[7] Cf. arab نبض, osm. *nabz*, *namz* «pulsus», — *mayas* fortasse ex arab. نبض corruptum est

[8] Uti Klapr. bene annotavit پى.

vesica	duba[1]	cursac
orina	ciamï[2]	sidic
sterchus	guu[3]	bogh
cosia	ran	buth
genu	xanu	tixgi[4]
gamba	sach	chonč[5]
gauigia	cap	čigmac[6]
pes	pay	ayach
gratis p.	pust y pay	ayag uxi
chalchaneus	agust y pay pasana	barmac sounčac[7]
digiti p.	caf agust y pay	taban barmac
sola pedis	caf	taban
anima	jan	tin
vultus	boui ul̄ ruj	meyx[8] ul̄ čiray
barba	ris	sachal
lacrima	asch[9]	yas
sudor	arak	ter
alenun	naffas	naffas
persona	chas	boy

De paretatu hois

pater	piar[10]	atta

[1] Cf. osm. طاول «vesica».

[2] I. e. چمین «urina», coll. چامین.

[3] گوه seu گه «excrementum», «stercus». KLAPR. perperam کوه comparavit.

[4] Cf. čag. *tiz*, kaz. *tez*, hung. *térd*.

[5] Hanc glossam BLAU apposite cum čag. قونچ eandem esse dicit, cf. etiam kaz. *kunč*.

[6] Čag *čignak*, *čijnak*.

[7] Cf. čag. *söngäk*, kaz. *söjäk*. BLAU čag. *sondak* adduxit, sed minus recte, *ou* enim *ö* denotat.

[8] Cf. čag. *mengiz*.

[9] I. e. اَشك 1. gutta 2. lacrima».

[10] Cf. پیر apud VULLERS, id quod پدر, cf. etiam پیر «senex».

mater	mar[1] ūl madar	anna
maritus	sukar	er
uxor	xenhalal[2] (sic!)	epzi[3] ūl činay[4]
filius	psen[5] farxen (sic!)	ogul
filia	octar[6] faxand (sic!)	chex
frater	brar ūl bradar	charandas
solor (sic!)	koat (sic!)[7]	chez charandas
auus	jend	ullu atta
socer	choxeruc	chain
jenerus (sic!)	damad	chuyegu
auunculus	kalu ūl hamu	abaga
nepos	bararxada	ynj
amita	am	egazi[8]
consanguineus	amoxada	tagay[9]
cognatus	kalu	yexna[10]
nora (sic!)		
amica	mansura[11]	oynas ūl chuni[12]
socius	kambax[13]	ortac ūl noga(r)[14]

[1] مار ex مادر decurtatum.

[2] Arab. حَلَالٌ «licitum», حَلِيلَةٌ «uxor», cf. etiam osm. حلال «conjugalis, e». Pers. حَلال apud VULLERS sub num. 3, nuptam viro, uxorem significat.

[3] BLAU cum turc. *eče* contulit. sed haud ita recte, *epzi* enim a voc. *ev* (öv)» domus derivandum est, cf. uiguricum *evči* «uxor» suprascriptum.

[4] Cf. arab. ثِنَى «quae bis peperit» et ثِنْيٌ idem.

[5] Mendose pro *pser* scriptum (پُسَر et پِسَر).

[6] Mendose pro *doctar* scriptum.

[7] Mendose pro *koar* (خَواهر) scriptum.

[8] Cf. čag. *ekegi*.

[9] BLAU apposite cum čag. *tagai* «avunculus» contulit.

[10] Fortasse osm. خصم, in plurali خصملر idem ac انا بابا.

[11] Arab. مَنْصُورَةٌ «adjuta». KLAPR. perperam معشوقه comparavit.

[12] Cf. čag. *koma*, bosn. *kuma*, hung. *koma*.

[13] I. e. همباز, coll. هنباز i. q. انباز «socius», «particeps».

[14] Cf. čag. نوكر «famulus», «auxiliator». KLAPR. minus recte نوكار scripsit.

vicin'	amxagia[1]	consi
socera	chasurch	csim[2]

Complementa hoīum

complementum	tamanj	tuchal
bon'[3]	nec	yacsi ul̄ eygi
diues	maldar	barlu chisi ul̄ ba(i)
sapiens	acheldar	ustlu[4] ul̄ achel
pulcer (sic!)	ghub	chorclu
legitimus	halalxa[5]	ghalal ogul
legalis	halal	conu
nobilis	moghtasin	oxdan[6]
virtuosus	maghtadur	erdamli
gracioxus	naamatdar	naamatlu
fortis	caouj	chučlu
inginioxus (sic!)	honarmand	tocma[7]
largus	jomard	jomard
inamoratus (sic!)	asech	asuch
prestus (sic!)	geld	tex
cognoscens	sinakdar	tanur chisi
amabilis	dosdar merd	souuar chisi
castus	xedid merd	ersacsis
honestus	pak	chelecli[8]

[1] Uti KLAPR, bene annotavit: همسایه, pl. همسایگان «vicinus».

[2] Cf. osm. خصم supradictum.

[3] Hocce siglum abbreviationis in fine vocabulorum lat. uti jam in praecedentibus exemplis vidimus, syllabam *us* supplet.

[4] Vitiose scriptum pro *uslï*.

[5] I. e. حلالزا (زا pro زاده).

[6] *Özdän* «de genere», id est «de summo loco natus», cf. اوزکشی apud PAVET de COURT.

[7] Cf. čag. توکال.

[8] Cf. arab. خَلَاقْ «portio boni et felicitatis» et خَلِيقْ «aptus», «conveniens». KLAPR. minus recte خالصلو adduxit.

pacificus	seym cham'[1]	chamus tozûlu[2] chisi
leetus	saad	ṡauunur chisi
destrus (sic!)	honar mans[3]	ux chisi
aduenẽs	xiauc	
probus	bagat̄	bagat̄[4]

Defecta hoīnum

malus	bad	jaman
pauper	dughes ul̄ darues	yarli ul̄ yocsul
senes	pir	chart ul̄ abusca
stultus	diuana	teli ul̄ acmac[5]
mentecatus (sic!)	scamusdar	badbact[6]
turpis	xist	čirchin
rusticus	rustay[7]	rustan
vilis	begigar[8]	chahal[9]
mestus		
piger	sust	sust
infirmus	bin mar raḡuir	sagsis
mixellus	pis	chelapan
tignossus	gacial	tax[10]
guercius	lux	sochur ul̄ zalis
cechus	chor	choxsis ul̄ cor
auogulus	nebina	touluc kotur ey s(...)[11]

[1] I. e. خَاموش «silens», «quietus.»

[2] I. e. *tözümli*, cf. kaz. *tüzemne* idem.

[3] Mendose scriptum pro هنرمند.

[4] I. e. mongolicum *baghator*, *bâtor* (*batormaghai* «valde animosus»).

[5] Cf. arab أَحْمَق «fatuus».

[6] Uti KLAPR. bene annotavit: بد بخت.

[7] I. e. روستاى «vicanus, paganus, rusticus».

[8] Cf. persicum پغار et پل «sibi placens», — «virtute carens, pravus»

[9] Cf. arab. قاهل.

[10] Cf. osm. طاز, hung. *tar*.

[11] *Touluc* etc. loco minus apto missionarius quidam germanicus annotavit.

bastardus	pič	chunradan touga(n)[1]
rangus (sic!)	lang	agsah
musus	burnj	burni chizi
crastatus (sic!)	begaya	tasacsix[2]
rofian'[3]	guidi	caltac
rogosus[4]	garguin	choturlu
surdus	char	chulacsix
mutus	lal	tilsix[5]
dispositus[6]	mahul batal[7]	beylitan chertar
gibbus	chos	bucru
mendax	drogoan	otruczi[8]
superbus	cheberdar	olu conglu
inuidiosus	bachil	bachil ul̄ isarli isi
auarus	lauezan	suhh suh (köc) kisi[9]
vanagloriossus	xanachar	fus vel[10] ul̄ suh kisi
lusuriossus	chanachar	ersaczi
inicus (sic!)	bayhon	tumismis (sic !)
pecator	baxachar	yaxuclu
falsus	chalp	egricsi
curpabilis (sic!)	gunachar	xaxuclu (sic !)
gaîbus[11]	gaîb	gaîp ul̄ jat

[1] Mendose scriptum pro *kumadan togan* (proprie *togkan*).

[2] Osm. طشقسز «castratus».

[3] Apud Du Cange «ruffiani».

[4] «Rugosus»: persice گرگن «scabiosus», turcice قوتورلى idem, قوتور «scabies», quam vocem cum adj. *touluc* compositam annotator quidam germanicus paulo superius loco minus apto adscripsit.

[5] Litteram *l* alia manus emendandi causa annotavit.

[6] «Dispositus» apud Diefenbachium i. q. dexter.

[7] Cf. arab. محلّ et بطل, quae vocabula hic simul cum glossa lat. et cum. iis respondenti loco minus apto conscripta sunt.

[8] Cf. turc. or. *ötrük* «mendacium».

[9] Scrîptor glossas pers. et cumanicas vocabulis lat. «invidiosus» et «avarus» respondentes inter se permútavit (*isi* = calidus, *suh* = turc. or. *suk* «invidia»).

[10] Scriptor voc. arab. *fuzulijjun*, osm. *fuzulï* falso in *fus vel* permutavit.

[11] Arab. غريب, vid. glossam cum. *jat*, kaz. *jat* idem.

Res q̄ p̄tinet ad bellū

exercitus	laschar	čeryi[1]
bellum	xang[2]	sanzis[3]
insegna	allap[4]	allan ul̄ tou[5]
guayta[6]	naobat[7]	ghasal[8] cosac
arma	selec	sageth[9]
frexetus	auxida	sirdac[10]
coyračia	sxire (sic!)	xaga[11]
colaretũ	gardaband	
ceruelera	cula aym	toulga
coyretũ	xire	chuba
seîchere	jausan	butuluc
spata	simser	cliz
gradius (sic!)	card	bizac
arcus	camâ	yaa
frezia		
balistra		
lanzia		
mazia		
scutus		
quadrellus		

1 Cf. osm. *čeri* Klapr. falso *čeisi* edidit.

2 I. e. جَنكْ.

3 Uti videtur i. q. glossa praecedens col. persicae.

4 Klapr. hanc formam perperam pro علم scriptam conjecit.

5 Cf. čag. توغ.

6 Apud Du Cange «gaita» i. q. excubiae, vigil.

7 I. q. نوبت s. نوبه «excubiae», «custodia».

8 Mendose scriptum pro *karaul*. *Cosac* i. q. osm. كوزجى.

9 Arab. شكّة.

10 Turc. or. *sïrdag*. Blau l. c. annotavit, in codice quodam Mariupolitano pro *στολή* glossam *ἄχζατε* invenisse, quam vocem e pers. *auxida* ortam esse opinatur.

11 Cf. kaz. *sak* «cautio», «praesidium».

Res oblite necesaīe p̄ domo.

camera	ghugira	yxba[1]
caminū	bo^{c}horich	bochorich
paretis (sic!)	diuar	diuar
chanchauus	banucsa	
clauatura	chilit	yusac
clauus	chilit	ac̆chuz
agutus	nigh	cheadau[2]
bancha	cursi[3]	olturguz
capsia	sanduc	sinduc
lectum (sic!)	jomaha	tosiac̄[4]

Res q̄ pertinēt ad vestes.

bustus		
foratura	astar	oprac
penna	pustin	teriton[5]
pomellus		tuuma[6]
manicha	auestin	yeng
chostura[7]	doktimā	ticmac
acus		
septa (sic!)		
fillum		

Res q̄ pertinet ad domū.

fondamentum	buniat	tub
lapis	sang	tas

[1] Cf. *izba* in Kamus turc.

[2] Mendose scriptum pro *kadak*. cf. kaz. *kazak* «clavus».

[3] كرسى, arab. كُرْسِيّ. syriacum *cursjô*, hebr. כִּסֵּא.

[4] Siglum abbreviationis super *c* perperam annotatum est.

[5] Čag. تبرى تون. Blau editione Klapr. seductus *teriton* «foraturae» respondere opinatus est.

[6] Cf. osm. دوكمه, دوكم «nodus».

[7] Apud Du Cange «custuria».

calcina	gerč	chirač
arena	reg	cun
aqua	aou	su
trauus	čouu	agač
tabule	tacta	tacta canga
solaīum[1]		
colūpna (sic!)	stun	tic[2] agač
matonj	chegmit[3]	bismis cherptč
tectus	ban (sic!)	tam
caminata	sufra	sufra ul̄ catra[4]
scala	nardorian[5]	agengič[6]
balcon'[7]	taragia	tarag ul̄ tuluc
murus	diuar	diuar
priuata	aurex	aurex

Res q̄ pertinet̄ ad axmixiu hoīs

camixia	parahan	choulac[8]
braga	xarpa[9] saluar	chonzac[10]
vestimentũ	jama posis	oprac
corigia	chamar	cur ul̄ beligab (sic!)
bursa	chisa	ỵanzic[11]
scarsella		
capellũ	cula	chepas ul̄ borc

[1] I. e «solarium» domus contignatio.

[2] Turc. or. *tik* «rectus».

[3] Mendose scriptum pro کرمید.

[4] Fortasse gr. *καθέδρα*.

[5] Mendose scriptum pro نردبان.

[6] Cf. uig. *akmak*, čag. *agmak*, hung. *hágni*.

[7] Apud Du Cange «balcones» et «balconum», persice دریچه «portula».

[8] Osm. كوملك, čag. كوينلك.

[9] سرپای genus calcei.

[10] Cf. cum. *chonč* «tibia». *Končak* in glossario čag. prof. Vámbéry scyphum oblungum, uti videtur, formam tibiae imitantem significat.

[11] Cf. *jančik* in dialecto chivaica.

fazolun	dulband	čalma[1]
calige	huc	ouat[2]
patauay		
scapin'	gureue	čulgau[3]
stiuales	muxa	etic
algorge	sarmoxa caosat	basmac
stralera	tixga	tixga
besatie	korgin	artmac
flascũ	flasci	yasman
tenda	kaiman	čater
vezia[4]	tarziana	tamzi[5]
brageĩus[6]	chamar	chamar
paraso	saioual[7]	
axnixiũ	ragt[8]	saget
currũ	araba	araba

Res q̄ p̄tinēt equo

equus	asp	at
ferrus	naal	naal
clauũ	megh	migh ul̄ cadan
stalla	akor paga	ayran[9]
copta[10]	ciaul	eyat[11] yabogi

1 Kaz. *čalma*.

2 Prima hujus glossae littera fortasse *d* legenda est.

3 Cf. čag. *ǵulgau*.

4 I. q. tubus.

5 Čag. تاميچى.

6 Apud Du Cange «bragerium».

7 Mendose scriptum pro *saiouan*.

8 Fortasse رِكُو pannus s. vestis detrita.»

9 Čag. *ayran* «trabes unum equum ab altero dividens.»

10 Apud Du Cange «coperta». pers. چول proprie «planities».

11 Mendose scriptum pro *eyar*.

stregia	chasragu[1]	chasrau
capistrus	afsar	nocta
brilla	lagan	eyar
p̄finellus	taora	topra[2]
trauce[3]	schl	chisan
redena	aynen	tixgin
anellus	ghalcha	ghalcha ul̄ toga
morsus	ahin	aguxlug
grupus	band ul̄ gre	tuuma
pola	reysa	sazac[4]
fustu sele	cion učin	eyarning agazi
arzonũ an̄	carpus posin	alindagi cas
arzonũ ret°	carpus pesin	artindazi cas
barda	namand xin	
feltrũ	namand[5] (sic !)	chiix[6]
cuperta selle	cop cuip	eyar yaboči
cuperta sâ		
strenuj		
streue	richeb	uxangi
ardiiomis	čuanac	toga tili
foramẽ	sulach	texmac
pectoralis	sinaband	comuldruc
fibla	aosin	toga[7]
posna	paldomb (sic !)	coyscan
cingla	tang	ail
bastun	palan	yengirzac

[1] قشو lingua turcica «strigilis ferrea, qua equum radunt».

[2] I. e. *torba* «saccus», vid. etiam *tobra* apud Zenkerium.

[3] Apud Du Cange «traucis.»

[4] Čag. *sačak*.

[5] I. e. نمد «lana coacta», «genus quoddam straguli e panno coactili», «id, quod substernunt sellae equestri, Vullers docente in Iran تكلتو et in Turan et Hindustan خوگير dictum».

[6] Cf. osm. كچه.

[7] Cf. čag. توقه.

Res quae ptinet ad letu.

letus (sic !)	jama	tosac
torcius		
tripodes	sepa	tosacning ayagi
palia	clic[1]	salan[2] (sic !)
strapōta		
culcitra		
cosin'	balin	yastuc
lenteamina	čiarzan	čiarzau
culter[3]	lechef	yourgan
sclauina		
carpita	gilim	chilim
tapitun	xilu	gali ul coux
cortina	pasachonā	chosagan
capsia	buria	ghaser ul yegan
talam'	sanduc	sinduc[4]

Res quae pertinet ad mesam

toalia	dastar	tastar ul sarpā[5]
mensa		
fiela	sisa	giltrin ul sisa[6]
ciatus	cuda	piala
ulceus (sic !)	cusa	bardac
mesinaba		
candelabrū	samadan	čiraclic

[1] Mendose scriptum pro arab. عَلَفٌ.

[2] Čag. *saman*, hung. *szalma*.

[3] Uti KLAPR. bene annotavit: couverture ouattée.

[4] Scriptor juxta voc. latinum «capsia» loco *sanduc*, *sinduc* falso *buria*, *ghaser* (حصير), *yegan* (turc. or. *jeken*, *jiken*) scripsit, quae vocabula proprie *tegetem*, hic *cubiculum tegeti stratum* significant.

[5] Fortasse pers. شَرْبَتى genus telae bombycinae subtilissimum.

[6] Osm. شيشه.

candela	sama	ćirac
vinū		
aqua		
tefania	tabac	tabac
cibus	ghordanj	as
sal		
specie		
manutgiū[1]		

Res q̄ p̄tinēt ad cochinā.

calderonus	chascan	chaxan
concha	teste	tegana[2]
cazia	caugir tiartič	čomič
coclearius	malagȃ	chasuc
pignata	dec[3]	čomlat (? c)[4]
paella	taoua	yaglaou[5]
mortale	haouȃ	touguč
pistum	gaouȃ	cheli
bradale	sapa	caxan ayac ul̄ očo (..)
scutella	oasa	čanac[6]
catena	xingil	xingil
tianus[7]	taoua[8]	chaurcina
securis	taouar	balta
fogorarius (sic!)	boghoric	boghoric

[1] Apud Du Cange «manutergium».

[2] Osm. *tekne*, bosn. *tek'ne*. Klapr. falso *legana* edidit.

[3] ديگ «vas coquinarium», «olla.»

[4] Čag. چولماك, kaz. *čülmäk*.

[5] Cf. čag. يالاغ. Blau glossam dissimilem *čatlau* adduxit.

[6] Cf. hung. *csanak*.

[7] Apud Du Cange «tyna» vel «tina». i. d. vas grande ligneum.

[8] تآبه s. تاوه vas latum Vullers docente lagano ex ovis frictis parando et piscibus frigendis et pani coquendo. Ad respondentem glossam cum. cf. verbum čag. قاوورماق.

fumus	duc	tutun
flama	borxiatas[1]	yalen
cinere		
ranpin'	milac	girgac
taliatoius	tabac	tepsi[2]

Victualia q nascunt Noia arbor et fruc(. . . .)

arbor	draght	terac
radix	bun	tub
rama arb (sic!)	siac	butac
folia	belch	yabuldrac (sic!)[3]
lignum	ciou	agač
scortia	pust	cabuc
medulla	masg	yč
altitudo	belend	beichhluch
umbra	saya	colaga
fructus	miua	jemis
celexia	gulinar	chiras
poius	ambrut	armut ul chertme[4]
pomum	sef	alma
pomum gra.	sef anar	nardan
po. cogognum	be	be
pirum cocomum		
nizole	fenduc	čatlauc[5]
nuces	gardahan	cox
psicum de T (sic!)	saftalu di rusta	saftalu
psicum (sic!)	alu saftalu	saftalu
soseyna	alu	eric

[1] Fortasse برشتة assus, tostus, frictus.

[2] Osm. دپسی.

[3] Scriptor loco *japrac* vitiose *yabuldrac* scripsit.

[4] Hung. *körtve* (*körtvély*).

[5] BLAU glossas *fenduc* et *čatlauc* cum kaz. فندق et چیکلاوك contulit.

mismis	mismis	mismis
ficus	ingir	ingir
uua	angur	xuxun[1] (sic!)
zebibum	maius[2]	churu xuxum[3] (sic!)
castanea	sabaluid[4] (sic!)	castana
datillum	ceasp	ghorma
amindula	badan (sic!)	badam
cocomarum	chear	chear
papauarum		
cetronum	nainč[5]	nainč
limomi[6] (sic!)	limon	limon
arangium	nouma[7]	nouma
festechum	festuc	pistac
melonum	gharbusa	coun[8]

Noīa erbar̄

ruta	sadaf	sadaf
menta	nana	gischič
saluia	salg	salg
spinatium[9]	spanac	yspanac
petroscmulum	mandan	mangdan
latucha	tarta	marul
portulacha		

[1] Mendose scriptum pro *juxun*, čag. اوزوم.

[2] مويز «uvae passae».

[3] Mendose scriptum pro *juxun*.

[4] I. e. شهبلوط forma decurtata pro شاه بلوط «glans regia i. e. castanea».

[5] نارنكى «malum aurantium.»

[6] Apud Du Cange «limones».

[7] Cf. arab. نعمة, in forma persica نعمت «bonae res», «cibi delicatiores».

[8] Osm. قاون.

[9] Apud Du Cange «spinachium».

rapa	salgam	salghan ul̄ samuc[1]
portus		
cucurbita	cudu	cabuc[2]
merezana	badizian	
gea	selek	čagundur[3]
cauli	calem	laghan ul̄
aleum (sic!)	sir	sarmisac
cepe	pias	sorgan (sic!) ul̄ youa[4]
refanum	turp	
afanciã	chasuir	
feniculus	raxana	raxiana
buraxia		
lapius		
asentius		

Noĩa bestiarū.

bestia	ayuan[5]	yānauar[6]
equs (sic!)	asp	at
leo	ser	astlan (sic!)
leopardus	madian	chestrac
mulus	astar	chater
asinus	car	esac
asima (sic!)	car maya	tisi esac
mula	astar maya	tisi chater
porcus	kuc	tongus

[1] BLAU recte conjecit, *samuc* mendose pro *čamgur* scriptum esse, vid. چامغور in glossario prof. VÁMBÈRY.

[2] Čag. قاباق, hung. *kabak* vel *kobak*, bosn. et kaz. *kabak*.

[3] Uti KLAPR. recte admonuit, i. q. osm. چوکندر.

[4] Hanc glossem BLAU optime cum čag. جووا contulit. Scriptor loco *sojgan* mendose *sorgan* scripsit.

[5] I. e. حیوان.

[6] Pers. جانور.

p. saluaticus	kuc y chegi	cheyc tongus
troya	kuc y maya	tisi tugux
bos	gaos[1] sala	ogus ul̄ seger
vacha	maya gou	ynac
vitellus	gaos sala	buxau
ouis		tisi coy
monton	choč	gozchar
craston	guspond	choy
agnus	bara	coxi
becus	taka	ezchi[2]
capra	maya beus	tisi ezchi
capretus		ogolach[3]
canis	sec sag	itt
gata	gurba	mazi tisi
gatus	gurbanar	mazi
alofans	fil	pil
gamellus	ustur	toua
gemella (sic!)		
dracon	aysdahan	saxagan[4]
uncia	saxagan yrs	yrs[5]
ursus	chers	ayu
simia	maymon	maymun
lupus	gurg	boru
lepus	targos[6]	coyan
g. spucius	cara cuxan (sic!)	cara cuxan
g. maymon	abursina	
bufarus	gaumis	susager
talpa	coram (sic!)	cheoxis opea

1 *S* finale ex sequenti vocabulo in praecedens irrepsit.

2 Čag. ایچکی.

3 Čag. *oglak* idem, hung. *kecskeolló.*

4 Cf. čag. *sar* et hung. *sárkány* idem.

5 arab. عُرس.

6 Mendose scriptum pro خرگوش.

ratus	mus	sičchan
daynet		
capriolus		
ceruus	gao coy	
torus	gao sala	boga

Noia vermiu.

vermis	cherm	curt
serpens	mar	saxagan
bixia	mar	gillan
musca	magas	čibin
sexcupes	sibis	bit
pulices	chaye	burča
činzare		suru čibiṇ
cimices		candala

Noia volucrū.

volucres	murg	čipčic[1]
agla (sic!)	kegas (sic!)	charachus
falchon (sic!)	balaban	balaban[2]
astor	čarčiga	čarčiga[3]
sparuerius	bas	cheegey
terzororius	čura	čura
mismerllus	caltar	sar
voltor (sic!)	caltur	sar
grua	torna	turna[4]
cuictora	baygis	yabalac

[1] Cf. kaz. *čïpčïk.*

[2] Pers. بلابان, quod voc. KLAPR. perperam turcicae originis dicit.

[3] Uti cl. BLAU recte conjecit, mendose pro *carčiga* scriptum, cf. čag. *karčuga.*

[4] Osm. *turna*, čag. *torna*, hung. *daru.*

perdix	taoc dura	čil
ocha	bet	chax
galina	murg	tauc
galum (sic !)	gho°x (sic !)	ghor°x [1]
pulastrum [2]	ferugia	balazuc
pielfalchus	songur	songur
paon	taos	taus
faxan		soulun [3]
colunbus (sic !)	fastar ul cautû [4]	segerčic [5]
rosignolus	bulbul	bulbul
papagaxius	torak tútech [6]	totu
cardarina		saka
paser		korgui [7]

dicit dūs

Victualia quae nascunt.

		ul̄ boday frum̄ [9]
granum	grandû [8]	bugday ul asli
ordeum	giou	arpa
risun	bring	tuturgan ul̄ bri(..) [10]

[1] Pers. خروس.

[2] Apud Du Cange «pullastra».

[3] Alia manus annotavit. Cf. osm. سوكلون.

[4] Vel *cautû* eadem alia manus scripsit. Glossa praecedens *fastar* mendose pro فاختة (arab. فاخت, graece *φάττα* vel *φάσσα*) scripta est.

[5] Cf. osm. صغرجق, secundum Hindoglu «sansonet», «etourneau».

[6] *Tútech* (i. q. طوطك, طوطی) tertia manus adscripsit; pers. توته s. توتی «psittacus.»

[7] «Paser» *korgui* secunda manus annotavit. Blau glossam *korgui* cum turcico or. *kurkuldaj* contulit.

[8] Mendose scriptum pro گندم triticum».

[9] Tertia manus supra voc. *bugday* formam kaz. *bodaj* et supra *asli* glossam lat. *frum* id est «frumentum» annotavit.

[10] Ultimae hujus glossae litterae *ng*, propter laesuram marginis legi nequeunt.

pistun	gauata	tuuj ul tu coctũ d^ri [1]
ciceri	noghuc	noghuc
lenticula	mariuimac	maruimac
erbegia	bunu	brizac
farina	aut (sic!)	yn
brenum	subusta	chebac
segara	ous	ous
lac dulce	sir	sut
lac ačer	mast	yugurt
caxeum	panir	
butirum	gaou rogan	
lardus	fabirhi	
asonzia	pi [2]	
cauda c.		
sepun		
fenum	alaf	bizan [3]
milium	gauars [4]	tari
speuta	suulu	suulu [5]
granum	coptaluc	coptaluc [6]
macẽgũ		

ich

d dũs ps (nṡ) hereditatis tue fac alias [7]

[1] «Coctũ *dri*» tertia manus annotavit («coctum» *dari*, cf. čag. *tarïg*, osm. *darï*, hung. *dara)*.

[2] پى id quod پيه «adeps», turcice ياغ.

[3] Cf. kaz. *pečän* proprie «desectum», «foenum desectum», بيچماق «secare», cf. etiam bosn. *bičüm* «messis».

[4] جاورس form arab. vocis pers. گاورس «milium».

[5] Čag. سولو kaz. *solo*.

[6] Cf verbum kaz. *kuptar* — .

[7] I. e. «Deus dominus participes nos hereditatis tue fac alias . . . . .» Cum hac dictione prima codicis pars, quam solum KLAPR. edidit, super pag. 110 terminatur.

Seskenirmen[1] ich irschracke — elgenirmen
seskendim ich erschrak — elgendim
seni seskendirrimen ich irschrecke dich elgendirrimen
ani seskendirdim ich erschrekte yn
töleč bergil gratis da
čirmaluptur[2] virworren. jazluptur
entworren. jazarmen ich entwerre
čirmarmen ich virwerre winde tzwirn
čirmadim ich virwar want
čirmamaga virwerren windin
corpa eyn lampuel
cachna[3] eyn smoče
kirchma eyn geschorn schafuel
eriklagan teri eyn gegerwit ladir
talischirmen uruschirmen kirlischirmen litigo
men saha assow etizerim facio vobis adiutoriū
aianirmen ich schone
ayandim ich schonte
aiagil schone
tissisluhlarmen ich stochere di czene
issirrimen ich schöre das vůir
issirdim ich schorte

[1] Pag. 111 codicis cum *seskenirmen* incipit et cum glossa germ. *hol* terminatur. Hanc paginam, uti mihi videtur, tertia manus scripsit.

[2] Cf. kaz. *čirma-*.

[3] Fortasse osm. قاقما.

iumarmen ich plince
iumdum ich plinczte
jiti bizac eyn scharf messier
satov etermen ich kouflage
jöp jöp ulu bolur is wirt y lengir y grossir
sokuydirmen ich plostere
izin eyn spor
kous hol

[*Codicis 112 pagina duos textus italicos, quorum unum scriptor supra alterum scripsit, complectitur. Textus inferior acu expunctus, isque quasi illegibilis, viginti lineis constare videtur, superior vero calamo exaratus exceptis tribus tantum lineis itidem vix legi potest. Character duorum textuum, praecipue calamo scripti manum exercitatam monstrat, isque magnam cum* Petrarchae *manuscriptis autographis similitudinem prae se fert. In tertia textus calamo exarati linea haec tantum vocabula distincte legi possunt* :]

del dolce loco ove lo

[*in sequentibus vero lineis, utpote in quarta*]

un arme . . . .

[*in quinta*]

se li ochi sera l amorosa vista p̄ chi sospendeo

[*in sexta*] da ancor la morte . . . segno amor chi de tal sorte p̄metesse daitarme

[*in septima*] passe . . . passo.

[*Postea duae sequuntur lineae, quarum textus facillime legi potest, utpote*]

No fo jojossa si may la mia vita nel cospetto de li ochi spiando mia casa dogliosa

Tenor trium linearum sequentium ob causam nonnullorum vocabulorum illegibilium intellectu caret]

p questa p̄ora piu nô . . . . .
le quali me serano piu . . . .
. . . . ñ questo

[*Ad calcem hujus paginae alia manus hanc benedictionem missaticam adjecit*]

Dnũ vobiscum et cum spiritu tuo

It uradir[1] d' hunt billit canis latrat
it ugraiadir[2] d' hunt grũcet
coy mangreydir ovis balat
syr[3] mungreydir pecora clamant
yilki kyzineydir di phert di wyerten
taoh čacharadir gallus cantat
böri uluydir lupus clamat
kysi inčkaydir[4] d'menche brehtit

corleydir snarkit
corlarmen ich snarke
corladim ich snarkte
batirmagil[5] neh celare

itlandim ich bin verlorn
jiti scharf. unamas. stump
sayri braysplabar
bus odim. buyz. yz

čochrach eyn gesprink
kuiu eyn burn
sudari[6] gichildim ich vil zurucke
učamda[7] iatirmen ich lege uf dem rucke
töben tuschte he vil zurucke
yt urdi. men tuydim. der hunt bal ich warrt is gewar
bis koygasip iatlik w logẽ bi eyn andir
alar aiagesip iattiler. s̃ logẽ mit dẽ vuse zu samne
sohta eyn wurst
urdim da iazdim. ich sluk unde miste
emganip terlep kinalip

[1] Pag. 113 codicis cum *it uradir* incipit. Pag. 113—116 secunda manus scripsit.

[2] Cf. turcicum or. *okramak.*

[3] Contractum ex forma *sigir.*

[4] Cf. turcicum or. *inčkirmek* «plangere». In sermone manguico *inčembi* «ridere» significat.

[5] Kaz. *batïr-.*

[6] Cf. turcicum or. *sotari* «costa»

[7] Cf. turcicum or. *uča* 1, dorsum 2, refugium.

andan tamagin beslagil kazan bogday sazarsen aar kovra biter
alabota tigenek dage rata kukel biter[1]

kargadi viruluhte
karedim scmuí (? schouwete)
esermen ich rudere adir ich
estim ich rudirte
eskik eyn ruder
)rtuk eyn santkorn

(? tat) ov smak. ygisi odor
(? me)n bolsamen si essem
iöp kučlu bolur is wirt hy leng
(? töre) lih eyn sete
(? sokuydir) men ich plostere
(? sokuydir)dim ich plostirte

)eyn hantwerk erdem ars

čaman[2] \
juvoančang[3] \
ezic > trege
kečov[4] /
k kersangi /

manč kakak juric \
kvvlic / > ris[5]

[1] Hicce textus fortasse ita scribendus et legendus est:

emgenip terlep kïnalïp andan tamagïng beslegil; kačan bogdai sačarsen aar kora büter, alabota tigänäk dage (a)rada köngül büter.

id est:

«laborans, sudans, affligens te ipsum, postea guttur tuum ale;

quum fruges seminaretis, inter eas dumus, carduus et spinae (inter eas) crescent». Annoto, *aar* pro angar, *(a)rada* pro *arasïnda* scriptum esse. *Kora* est kazanicum *kura*, hungaricum *koré; alabota* (*ala-bota* «planta rubra») cum kazanico *alabota*, hungarico *laboda* convenit. Vocem *rata* alia manus fortasse *aar* explicandi causa adscripsit.

[2] Cf. kazanicum *čaman* «piger».

[3] Cf. kazanicum *jokočan* «somnolentus.»

[4] Cf. turcicum or. *kečikmek* «morari», hungaricum *késni* idem. *Ezic* quoque a *kečik* derivandum est.

[5] «Ris» germanicum = *risch* «juncus» et dictionis *manč kakak* (cf. *manmak*

crvvris[1] vel tirak[2]
keriklirmen ich reyzse mich
kekirdi ich röypczte
jötkurdim ich huste
čučkvrdim ich nizte
kakirdim ich rostirte
singirmen ich snuycze
esvermen ich gevcze
arčilarmen ich scheyde
kavosin di vadirkeil
örken eyn lanc seyl
toragi eyn turm
kun tuvmeesden brū[3] o
engse der nakke
taraga eyn grave
öbuga[4] awe
ögurdi[5] kreysch
jurimen ich knaoe
jurdim ich knat
jalangačlarmen[6] ich enplös(e)
jalangačladim ich en plöste
kaia eyn velz
kičiyder mâda[7] hī iuct iê mich
jîrôči } ksi
korkûči }

cuormen ich knöte
codim ich knötte
ularmen[8] ich knuppe
uladim ich knuppte
öčessirmen ich vette vl re . . .
öčesstim
congranirmen ich murmere
okzav kun egestern
isaiagana edûs
kasarcka hoys rekke

«tingere») secunda pars cum hungarico *kíka* eadem est. Cum *juric* kazanicum *jorgan* «matta» etc. comparandum est.

[1] Opinor *crvvris* separate *crvv ris*, id est *kuru ris* scribendum esse, cf. kazanicum *kura*. *Kvvlic* = kurulïk.

[2] Cf. turcicum or. *tirim*.

[3] «Kün tuvmïsdan beri» «a solis ortu».

[4] Cf. čag. اوبا «lieu de campement» apud PAVET de COURT.

[5] Čag. اوكوردى.

[6] Čag. *jalangačmak*

[7] Cf. osm. كجك.

[8] Čag. أولاماق, cf. etiam osm. اولاشمق et اولاشق «junctus».

eng töbengisi das iller underste
kula ogar glūch
engermen vl engiptir men ich böygde mich
engdim ich boyte mich
ös jariler iz spalte sich
hi̊ kovsoi wart gancz)uv di jait
hualamen vl huarmen jage
hualadim vl hudim iaite
sadiler[4] etiopes
botang[5] v̄l colāge schate
ala ala gehalbir (? et)
alača[6] gestrift
bir suruc[7] eyn herr
čov eyn golädeme
čovlamnang gis ladenne (. . . .)
aning uču surudir zin
tumak stūp
menim kusenganim taman etkil menin[8]
tiharmen tikadim (ri
bassarmen taptarmen ich drucke
undemen ich melde
jala iabadir[9]

sarinčka
unarmen ich gehorche
unadim ich gehorchte
sarhit[1] supfluum
asigirmen[2] ich iyle
asigirmen (sic!) ich iylte
asicmen ich iyle nicht
asicmamagil nicht iyle
aslak[3] desertū vel tuz[3]
jarsöv vonartîc
oynas sis

[1] I. e. arab سايرة «residuum», «superfluum.»

[2] Cf. turcicum or. اشوقماق «festinare», — اشوقتى «festinatio.»

[3] Čag. توز «planities», osm. دوز, ujg. *töz*, *tüz*, *lös* «planities», «profunditas», vid. VÁMBÉRY «a török-tatár nyelvek etym. szótára» pag. 195.

[4] Cf. arab. *Sûdânun* «Aethiopes».

[5] Cf mong. *botang* «nebula», manǵuicum *butu* «obscurum».

[6] Čag. الچه et الاچه.

[7] Čag. *čerig* et *sürük*.

[8] «Meum desiderium completum fac meum».

[9] I. q. kaz. *jala jabmak* «calumniare.»

siermen
siče[1]
ossi
keme
sirek[2]
tohma[3]
jarguze

[*respondentes glossae germanicae propter laesionem marginis legi non possunt*]

jargu jararmen[4] ich richte
em[5] ucun jermen p̄pt medicinam comedo
emlarmen medico
bucûluc çocrme[6] ūl ant ičermen ego iuro
korgasindan tontarma eyn̄ spange vō bliye

Sohranirmen[7] ich eruyre
austirmaga den munt rorn
jocberimen ich stose
jerouildi[8] dy erde sank under
sav das visth garn
tosak eyn vilczbette
kin eyn scheide
izim das futir
syngermen[9] döwen
jalarmen ich lecke
ottac eyn werdir

tuǵuromen ich dree
kistarmen ich oinge[10]
kisarmen ich drucke
en kamadi julic
kinadi. roquebat
kin̄ov jener
jienä c
taage
tuma di snuppe
očkac huste
tuiana im schimpe
čuči zêste[11]

[1] Fortasse سيرچه «velox».
[2] Čag. سريك vel سرى.
[3] Čag. توغما.
[4] Pag. 115 Codicis cum *jargu jararmen* incipit.
[5] Čag. ام «medicamentum».
[6] كوكرامك «gemiscere». *Bucūluc* fortasse formulas dicendi ad artem magicam pertinentes significat, cf. čag. بوكى «magia».
[7] Čag. سوقرانماق.
[8] I. e. *jer ouildi*, cf. verbum čag. اويماق.
[9] سينغورماق. «digerere cibum», germ. *verdauen*.
[10] I. e. *ich dringe*.
[11] Fortasse *z(u) ernste*, cf. etiam dictionem praecedentem *im schimpe*.

atov[1] eyn gros werdir
vurčik[2] eyn ʒrille
ilermen[3] ich henge
tengri korgusmesi[4] das î gebe got nich
tamar sohardy odir net
uiuganda. uiuhisinda } slofendi
uiuhisirap. uiuhusi arasnadi[5] } slofendi
uiaaganda vachynde
uiuymider oioumider. steft he adir vacht he
kaling dychke
ingga bitne
iesse breyt
inčha smal
keng wyt
tar enge
tereng tick
say sicchte
beik hoch
iuuz[6] nedir
(ic)lu warm
sereun[7] kule

mamuh boumwolle
seng ey̅ ĉolle
isz ey̅ brant
učkun ey̅ vûke
jalin ey vlam
taul ey̅ ungewittir
comhopti
turgak artdi
baltičak d' ham̄ tas
örumčik di spine
kemirrimen[8] ich nage
unutčangdir. virgeslilch
kuv[9] bleuch
kak, kreč
sizdi } czu vlous
jridi } czu vlous
čoganak d̄ elboge
tausti pfecit
tuusti
iseb brwuc geret
uzermen czurukke

kösöv[10] ey
schor
sceufel(?l)
undî sît-c îcstâdê
tintover zucher
arih
jassik
köturem
tintovči .zucher
arih } mager
jassik } mager
köturem } mager
čerli } mager
čandirgine
oymah ey̅ vingerhut
jangilirmen erro
jangilirdim erravi
sening iazucning allenda men turrumen

[1] Cf. kazanicum *atau* «insula».

[2] Glossae germanicae littera initialis *g* esse videtur, *eyn* vero per lapsum calami pro *eyne* scriptum est. Quod ad vocabulum *vurčik,* cf. hungaricum *prücsök* «cicada».

[3] Cf. turcicum or. *ilmek, ilgemek.*

[4] «Tengri kergusmesi» proprie «per timorem dei» significat.

[5] «Uiuhusiarasnadi» vitiose pro *uïuhusï arasïnda* scriptum est.

[6] Cf. turcicum or. *juvaš,* turcicum occ. *javaš.*

[7] Cf. osmanicum *serin* «frigidulus, a, um».

[8] Cf. *kemirmek* osmanicum «rodere».

[9] Cf. uiguricum *kovar-,* kazanicum *kuar-* «pallescere».

[10] Fortasse turcicum or. *küsäü* «lignum, cum quo ignis struitur», «rutabulum».

(b)ieipdir czu swollem
(j)alangag nakt ko-
bopt
kebermis gecleyt
(u)n nas
obuc eyn burusteyn

ongaldi gineszin
jerin obir ey(.)r
alton ċur balteus
suluc eyn agele

agač iapparlarmen ich
vuge das holz
juutlermen cōsolo
juutberdim consolavi
ornarmen habito

jirtilding mac[1]
jirting
tulum cynczp[2]
saltem elbeti[3]
čecek bolganda sen boyunga ioutmaga[4]
cungarmen mando
tungng . . ir madatum
seni engsalermen ego colafizo te
engsaladim
igarlik invidia
agač iliptir das holz ist gelogen
kingir crum
sizuk ṡu lutir wassir
alganim halalim kossidim
ussahči detractor
ussah d'ctō
es[5] virnunft

[*Ad calcem hujus paginae possessor quidam codicis papagallum delineavit*].

[1] Pag. 110 Codicis cum vocabulo *jirtilding* incipit. Monosillabo *mac* (rectius *mač*) scriptor fortasse ad vocabulum *jïrtmač* «fissura terrae» alludet.

[2] Fortasse *tölüm küngzeb* «minurizans», cf. turcicum or. *küngrämäk* «minurizare».

[3] Cf. turcicum. occ. *elbette*.

[4] «Sen boyunga jutmaga», «gutturi tuo deglutire».

[5] Cf. čag. *es* «intellectus», «ingenium, *eslik* «ingeniosus», «prudens», osm. *us*, hung. *ész* «mens», ingenium».

[*Pag. 117 codicis cum quodam textu latino incipit, quem solum calami probandi causa adscriptum esse opinor. Infra hunc textum vix legibilem fragmentum cujusdam poeseos* Petrarchae *autographum legi potest. Ecce fragmentum:*]

None al mio parer che impera porte
de la sayta dam^re si pieno larcho
Come costey p̄ cui varcho
Ognor sospirando o piāno o forte
mitte Amen

[*Haec duo vocabula et textum sequentem alia manus charactere nitido conscripsit*]

bilga cetik kyziler menim sösim esittingler eki iolne ayringler iarle miskin kysiler iacsi bitik bilmesler talaschman sösin esittingler ianirler örtik tamucka tuscherler iecning tusacne cilnirler anda ylap assow ioch. neče čagirsa esitmach ioch ioch hergis dage kuttilmak ioch[1]

sinčladim consideravi
amrak[2] delectator vl̄ bavrsak
menim jargumde in iuridicô c[3]
magat certus sū[4]
defectus eksiklic
kučengil } exercias te
katulangil }
hoatlangil conforta

jaramas abhominabile
fidelis inamli vl jaramsak
bogeymac[5] obedientia
mac etkil dage kaytargil[6]
vouca redde
jobap vix
trinitas učlik birlikna
islagil odora

[1] I. e. «Alte cincti homines audite sermonem meum, inter duas vias eligete. Miseri et pauperes homines, qui bonas litteras nescitis, audite concionatoris verba! Falsi in doctrina incident in infernum, insidiis laqueuntur, illic medela non est, utut clamarent, exauditio non est, nunquam erit salvatio». In lingva kaz. *bil baulangan* «alte cinctum, strenuum» significat; h. l. pro *čatïk, cetik* scriptum reperitur. Siglum abbr. super *ianirler* litt. *g* supplet, cf. turc. *jangïlmak* «falli». *Ylap* = čag. *olab*.

[2] Cf. mongolicum *amarak* «amicus», manguicum *amurangga* «amans». *Bagïrsak* in dialectis čagataicis intestina, hoc loco fortasse intimum significat.

[3] Scriptor «meo» scribere voluit.

[4] «Certus sum», vid. pag. 141 codicis, cf. mong. *magad*.

[5] Forma *bogeymac* ex *bojun kojmak* contracta videtur.

[6] I. e. «invoca et redde (gratias age)», vid. interpretationem latinam «vouca redde».

unamak consensus
colga[1] îpetra
karech čahta in necessitate
temtatur (sic!) sinalir
ng suk
ungsuma.[2] mer gliyh
čahinda ozga

invidia kumlamak
accidia erinčak
luxuria ersek
men tengrining isine
osal boldim[3]
menim halal hatumim dir[4]
eger tuz toprac cuyasden ni(.)-
inc̄ tyrla yarik bolsedi haning
tengrining iarchlikine core ka-
rangi dir[5]
atalih der stif vat̄
tizinggis čokunggis[6]

[*Pagina 118 codicis cum quibusdam vocibus dictionibusque latinis incipit, quae vix legi possunt, postea haec quator vocabula cumanica conscripta reperiuntur:*

eruv[7] vis
čaman[9] trege

čorhaa[8]
čuprak[10]

[1] Cf. čag. *kolmak* «veniam petere».

[2] Fortasse *ungsuma* vitiose pro *ukšak mā̄ (manga)* scriptum est («mihi similis»).

[3] I. e. «coram Deo execrabilis factus sum».

[4] «Legalis uxor mea».

[5] I. e. *eger tuz toprak kujašdan ni (če) inǵi turla (= torla* v. *törlä) jarïk bolsadi haming tengrining jarïklikinï korc karangï dir* «pluvis a sole ad similitudinem gemmae illuminatus respectu lucis Dei tenebrosus dici potest».

[6] «Submittite genua et inclinate».

[7] Cf. uiguricum *erïk* v. *erk* «vis», — hung. *erő* idem, — mong. *ere kümün* «heros». *V* finale glossae *eruv* aeque atque in multis vocabulis secundae codicis partis per characterem ʋ denotatum est ; nos loco hujus litterae consvetam soni *v* formam scripsimus.

[8] Cf. cag. *čorga*, secundum interpretationem Pavet de Court. «vase dont les parois sont plus larges que l'ouverture, et dans le quel on prépare le lait aigre, appelé en persan. ماست.»

[9] Kaz. *čaman*, germanice *träge* «piger».

[10] Cf. hung. *csupor*.

[*Pag. 119. Codicis quaedam aenigmata deformi charactere scripta reperiuntur. Hujus generis aenigmata Turcae* ǵumbaklar *„nodi“ nuncupant (kaz.* jomaklar*)*].

[1,] tap tap[1] tamyzik tamadirgan tamizik kolagaceb kojedirgan tamyzik. ol kobelek.[2]

[2,] biti biti bittidim bes agačka bitidim konesim juurdim b(?ek)j(n) bekî čirmadim. ol kinadir.

[3,] kara kara kula xuvsaptur.[3] ol iglikdir.

[4,] jtip jtip jrgalmas ičindagi čayhalmas. ol uru.

[5,] s(y)leysin jagi silkip bolmas sirmâ tonû[4] bugup[5] b(..)-mus.[6] ol ju(?murtka).

[6,] akkoy[7] mania[8] avzu joh. ol jumurtka.

[7,] alang bulan[9] buv[10] turur ayri agačdan jav tamar kulan alang tuv[11] čurur kuv[12] agačdan jav tamar kû altundan elči keliyrir kömis birgitan[13] keliyr ay altundan elči keliyr altun birgit(?an) butu butu uzû butundan arek ol uzû keliyr. ol u(?zum).

[8,] apac[14] cđi[15] jabovli altun basli čohmarli.
ol turna dur.

[1] Geminatio monosyllabi sonum quendam naturae imitans in aenigmatis turcicis saepe occurrit, ita e. g. in hoc aenigmate kazanico, quod apud BÁLINT legi potest: *ak köčögöm nak-nak itä, kolaklarï šak-šak itä. — Talkï.*

[2] Kaz. *kübek* «spuma», in dialecto Siculorum Transylvaniae: *hopolyag.*

[3] Fortasse čag. *kopsamak.*

[4] I. e. سيرماغان ٍتونى.

[5] Čag. بوكمك «courber, plier» apud PAVET de COURT.

[6] Mendose scriptum pro *bolmas.*

[7] I. e. اق اوى «tentorium novae nuptae».

[8] In dialecto quadam turc. VÁMBÉRY docente i. q. osm. كبى «ac», «ad similitudinem».

[9] الانك بولان «se repente extollens».

[10] Čag. بوك «sylva» apud PAVET de COURT.

[11] قولان الانك توبى, cf. kirgizicum قولاماق.

[12] Kaz. *küb* «multus».

[13] Kaz. *bïrgï* «tuba».

[14] I. e. اب اق «albus».

[15] Fortasse كودهسى abbreviatum.

[9,] senda menda joh sengir tavda joh utlu tasda joh Kipčahda joh. ol kussut dir.

[10,] kočkar muzi kojurmak[1] kojurmakdan kojur(ir) tege muzi tiyrmak tiyrmakdan tiyrmak ite(..) uzun agači basinda urgunl atli kus olturur. iani atma xr kerek muzi tengru kerek. ol tu(?r)ke.

[11,] uzun agač basinda ulu bitis bitidim. kes̑an(?u).

[12,] ovlu kelgay dep kej̑i turu(?r) ahča kayda kislamis kañ jerda sahladi. ol ka(...)[2] bile balik.

[13,] kislamis kani nečik juhmamis[3] hap[4] ortada ki^s^lamis. ol kanî jav dir.

[14,] bes basli elči keliyr. ol etikdâ[5] bes harma^k^[6] b(?ar..) tav üstida talasman tayagibar[7] beg bac mâ[8] araba sak tas araba sak. tulkusigi tupi[9] (?k)ov ierkoi[10] (?b)osdi menî ka-rûmte tusti. ol tove.

[15,] ač. ol keregidir.

[16,] siyrsirti koy kogači[11] ol

[17,] keča^k^ ut(a)hî kegêde semirrir. ol huun.

[1] Cf. osm. كيويرمك.

[2] Fortasse čag. قاپقان.

[3] Cf. čag. يوقماق.

[4] Čag. قاب.

[5] Čag. ايتاك «flanc d'une montagne», «extremités d'une plaine» apud PAVET de COURT.

[6] Cf. čag. قارماق «enlever», «ravir» apud PAVET de COURT.; *karmak* instrumentum quoddam rapiendi et sensu improprio fortasse ipsum brachium significat. — Cf. etiam osm. *harami* e lingva arab. depromtum, hung. *haramia*.

[7] I e. *talašman tajagi bar* «praedonis baculus est», cf. čag. *talamak, talasmak; talašman* i. q. kaz. *talauči*.

[8] I. e. *bak manga* «attende mihi».

[9] I. e. etc. تولقومسيق توپو, cf. particulam uiguricam *sïk, sik* «ad similitudinem», vid. VÁMBÉRY «uigurische Sprachmonumente». pag. 255.

[10] Cf. čag. يير قوى «subter terram».

[11] In hoc aenigmate alliterationem notamus, quae in huius generis aenigmatis saepe occurrit, ita e. g. apud RADLOFF: *Kaltïr kultur kara jorgo taštab-ottur. Köčkön ail* (Tom. I. pag. 239).

[18,] kuce b[*quaedam literae ob laceratum folium legi nequeunt*] irir kara ulah erte kellir kara ulah juregina tuc(..)

[*Pag. 120 Codicis*]

[19,] (?..) uč(...)u[1] kis kislar. bučujay[2] jaylar.[3] ol sirih.
[20,] olturganï oba jer[4] baskanï bagir-čamek.[5] ol uzẽgi.[6]
[21,] čapčačik ustũda čapčačik. ol hamis dir[7]
[22,] jazda jangi kelï[8] jagunadir.[9] ol hamisdasi[10] dir.
[23,] jazda javli tokmak jatir. ol kirpi[11] dir.
[24,] jazda javli hays[12] jatir. ol ylan dir.
[25,] ičer jer jnina[13] kirer. ol bičak dir.
[26,] salp kesim[14] sansis ohũ.[15] ol kokbile juldus dir.
[27,] burũsis[16] buz[17] teser.[18] ol koy[19] bogu.[20]

1 Fortasse čag. *bučuk* «dimidium».

2 Mendose pro *buču jav* scriptum, cf. čag. برجرق «dimidia pars», «dimidium».

3 Čag. يايلاماق, «aestatem degere».

4 I. e. اوبا يير, cf. čag. اوبا «lieu de campement» etc. apud Pavet de Court.

5 باتير جاناق, cf. etiam cum. *čanak* in glossario.

6 Čag. اوزانكو «stapedes».

7 Čag. قاميش «roseau» apud Pavet de Court.

8 I. e. *kelir*.

9 Cf. čag. يوكونماك.

10 Mendose scriptum pro *hamis dachi*.

11 Cum. *chirpich* «palpebrae», vide in glossario.

12 Osm. قايش.

13 Cf. čag. اين.

14 «Ad similitudinem praedae dispersae» cf. arab. سَلَب «res rapta», cf. etiam denominationem turc. صامان اوغريسى «lacteus orbis».

15 I. e. اوقوماق.

16 «Sine tubere».

17 بوز «caeruleus».

18 «Conchilia intexit», cf. čag. تيرماك.

19 Azerbajǵanicum كوى i. q. كوك, vid. apud Vámbéry «čagataische Sprachstudien» pag. 333.

20 I. e. بوغ.

[28,] onglu solulu[1] ayrgâ otus tumê[2] oneydim[3]. ol kujas ay jul(. . .)[4]

[29,] altû ayrgâ tura tuser al torhâ jayli[5] tuser. — —

[30,] ox otemis otemis jiy kolda[6] kisla. ol bej klûlagâ[7] d'.

[31,] (. . . . . .)mis. ol it dir.

[32,] avzû artina sohupupur.[8]

[33,] tuma tudim tucgâga[9] saldî. ol us dir.

[34,] kasart kiče kâ tâmis kara[10] ulusga jaylimê. ol ot dir.

[35,] kasart kiče sare. altû a.

[36,] uzû uzû[11] sirgalak[12] ućuna deyri sirgalak kizgakisga[13] sirgalak krî ina[14] deyri sirgalak. ol biček bile bila.[15]

[37,] bu bardi izi[16] joh. ol kema[17] dir.

[38,] tap[18] art̑da karp.[19] ol esik dir.

1 Cf. انكسول.

2 اوتوز تومان.

3 Cf. osm. اونمق.

4 I. e. *juldoz*, čag. *jolduz*.

5 I. e. ال تورقا يايلى.

6 بيغ قولدا, cf. čag. بيغ «préparé, disposé» apud PAVET de COURT.

7 Cf. čag. قولوقماق «servire».

8 سوقماق «mordere».

9 Nota allitterationem, quae uti jam observavimus, in aenigmatis turcicis saepenumero occurrit. In dialecto kazanica loco *tïuma* et *tuma* dici potest.

10 In hoc quoque aenigmate, allitterationem notamus. *Kasart* i. q. arab كَسْرَة, cf. osm. كسرت.

11 *Uzun, uzun*, i. e. اوزون «longus».

12 Cf. čag. سيرقاق «spatium lubricum».

13 قيسقه «brevis».

14 Fortasse *kïrïgïna*, cf. čag. قيريق «extemitas rei».

15 I. d. بيلاو «pierre à aiguiser» apud PAVET de COURT.

16 Čag. ايز «vestigium».

17 Osm. كمى, čag. كيمه.

18 Fortasse pers. تاب «patientia».

19 Fortasse arab. كَرْب «angor».

[39,] abzû ačsâ (?)[1] öpkani[2] korunir.

ol esik ačsa ot korûgâ dir.

[40,] ol savri[3] jačigi altitovŕam[4] askine.[5] ol hoz.

[41,] seng seng ayri basida segiz koyan inibar sé ani tapmasang. senek iyn ylagil avlung bile tapmasang ayvruv iym tengridan tusgen tokmačik dort ayakli ylagil. ol kegmić d'.

[42,] maymačik.[6] ol kirpi.[7]

ol kis kata[8] kilâgâdir[9].

ol ak (...).

ol tutgan kisidir bugovli[10].

[43,] buganakli[11] čart[12] tege buga tôgus kislamis.

buy sohrangan dir[13].

[44,] bugasi[14] kurlamis[15].

ol ena (..)[16] ylagan dir.

[45,] kučine[17] kara čiglamis.

ol eba[18] si (. .).

1 «Os suum si aperit».

2 Čag. اوپكا «animositas».

3 Cf. čag. ساغرى «pellis».

4 I. e. *alti tovram*.

5 Čag. ازغنه «paucus». Significatio hujus aenigmatis mihi sequens videtur: «sub sacculo pelliceo paucus nucleus — i. e. nux».

6 I. e. *majma — čik* «non pinguefactum», quod ad formam cf. praecedens *tokmačik*.

7 «Palpebrae».

8 Fortasse قيسقغدا «in brevi.»

9 *Kililgandir* «factum est».

10 اول توتغون كيشى در بوغاقلى *tutgan* mendose pro *tutgun* scriptum esse videtur.

11 Mendose scriptum pro *bügämäkli*, cf. čag. *bögürmäk*, «mugire».

12 Cf. čag. چار, جار «bruit», «son» apud PAVET de COURT.

13 بو سوقراندر.

14 Čag. بوكا «torsio».

15 Cf. kaz. *kurla-* «vituperare».

16 Fortasse čag. *iničkä* «gracilis».

17 Fortasse كوچ «migratio».

18 Čag. *oba* «tentorium».

eki sete[1].
ylagan dir.

[*syllabae* sï *(..)*, sete *ob causam atramenti diluti vix legi possunt*]

[46,] setelar setele tubu burkitdar[2] jogartin kelgan[3] nekuk jolabar.[4] kyk desirlar[5] jocasinču[6] su učû(.)

[47] tama[7] kellir desirler kuyruhu uču su yčû.

[48] tama kellir desirlar. ol kezergêdir[8].

[49] beltirdagi[9] hes[10]. ol jit kelgädir[11].

[50] huvluk kesikile kulni [*quaedam vocabula ob paginam laceratam desiderantur*] amis sora
degi sart[12] aygir savlavlati kisnaymis. ol kazar.[13]

[*Una pars aenigmatum charactere deformi atque atramento diluti coloris conscripta est, eaque lectori multas et graves offert difficultates, in quibus superandis, nos minime latet, haudquaquam omne tulisse punctum; „dies diem docet", fortasse alios codice inspecto hanc quoque aenigmatum partem melius dilucidabunt. Textus aenigmatum pag. 120 codicis, a nobis numeris 20—27 designatus cetero omni jam propterea distinctius legi potest,*

1 Cf. kaz. *sit* «margo», «latus»; *eki sete* «duo latera ejus».

2 Mendose scriptum pro *burkitdir*, cf. čag. بوركوت «aquila».

3 يوقاردين كيلكان.

4 نيچوك يولبارس, čag. يولبارس «animal féroce, plus grand que le lion et de la même couleur» apud PAVET de COURT.

5 كوك ديشرلار «incendium nominant», vid. apud PAVET de COURT. sub voce كوك.

6 Fortasse يوقسه اينچو.

7 تاما «gutta».

8 *Kezergendir* «rubrum», «inflammatum», cf. čag. قزيتماق «inflammare», قيز «ignis».

9 Cf. kaz. *beldert-*.

10 Mendose scriptum pro *keše*.

11 Mendose scriptum pro *ol jittän kelgändir*, kazanice: *čittän kilgän* «advena».

12 Cf. uiguricum *sart* «mercator».

13 Fortasse mendose scriptum pro *bazardir*.

quia margines laceratae non sunt. In aenigmate num. 18 designato quaedam litterae, uti loco suo observavimus, ob ruptum folium legi nequeunt. Vocabula aenigmatis numero 15 designati praecipue eba si(..) *et quod infra hoc vocabulum scriptum reperitur* sete *atramento adeo pallido scripta sunt ut vix legi possint, praeterea alia quoque vocabula textus aenigmatum lectori haud paucas spinas difficillimarum disputationum suggerunt. In sequentibus interpretationem hujus textus tentabo, quae ob causam quarundam paronomasticarum junctionum, vocabulorum onomatopoeticorum et nonnullarum alliterationum stricte ad textum originalem conformari nequit, sed haec stricta sententiarum conformatio haudquaquam necessaria est, glossas enim cumanicas difficiliores jam in annotationibus sub ipso textu interpretatus sum.*

1. «Stillatim stillat, guttas effundens stillat, spumans guttansque stillat». — I. e. «spuma».

Geminatio onomatopoetica *tap tap* sonum stillantis guttae imitatur, cf. osm. *čepel,* bosn. *sepmek'*, hung. *csepp.*

2. «Crescendo crevi, supra quinque arbores crevi, argentum meum massavi, firmiter contorsi». — I. e. «funis cannabaceus».

Juurdim ex forma *jogurmak* vel *jugurmak* contractum, glossam vero *konesim* pro *kömöšimni* scriptam opinor. Ceterum dictio *konesim̄ juurdim* etiam قونچم يوكوردیم «tibia mea aufugit» significare potest, *konč* enim scriptor vocabularii cumanici «gamba» interpretatus est. *Bekin bekin čirmadim* = بيكين بيكين چيرماديم, — *kinadir* = kaz. *kinderä.*

3. «Nigra nigra lanceola, aliquid loco suo ejicit». — I. e. «cuneus».

Kula = čag. قولاو «aiguillon», «dard» apud Pavet de Court., — *xuvsavtur* verbi *xuvsamak* (čag. قوبساماق «loco ejicere») praesens compositum format.

4. «Tunditur, (sed) movere non potest, id quod intus est, moveri non potest». — I. e. «semen».

Itip = čag. ایتوب, — vid. verbum čag. ایتمك «pousser avec la main» apud Pavet de Court., cf. altaicum *ÿttödÿ* apud

RADLOFF (tom. I. pag. 65), hung. *ütni, ütődni*, — *jrgalmas* = čag. ایرغای الماس, — *čayhalmas* = čag. چایقای الماس, cf. verbum چایقامق apud PAVET de COURT., prof. VÁMBÉRY in glossario čagataico solum formam چایقالامان adduxit, — *uru* = čag. اوروق «semen» etc.

5. «Agita! pingue ejus immotum remanebit, amotumque operimentum inflexibile erit.» I. e. «ovum».

S(y)leysin mendose pro *siltegejsin* scriptum esse videtur, cf. čag. *siltämäk* «agitare», — quod ad *silkip*, cf. osm. سلکمك, — *tonū* super cujus ultimam vocalem siglum abbreviationis supervacaneum est = čag. تون «vestis», operimentum».

6. «Albo tentorio simile, os non habet». I. e. «ovum».

Mania fortasse ex pers. مانا «similis» depromtum est, vid. formas verbi persici مانیدن, مانستن «similis esse».

7. «Repentino sylva extollit caput, distincta arbore pingvedo stillat, arbustum collis clivosae se contorquet, ex multis (?) arboribus pingvedo stillat, sub (radiante) sole nuncius advenit, e tuba argentea advenit, sub luna nuncius advenit, e tuba aurea advenit, tota res oblonga est, ceteris omnibus purior est, — haec res oblonga advenit». — I. e. «uva».

Hic annoto, inventorem hujus aenigmatis in fine ejus vocabulis *uzun* «longus», *üzüm* «uva» lepidam sonitus lusionem efficere, quae lusio in aenigmatis saepe occurrit. Quod ad vocabulum *agač*, cf. kaz. *jözöm agači* apud BÁLINT (K. t. nyelvt. fasc. III. pag. 120).

8. «Album ventrem habet, lanata est, caput aureum habet, formam clavae imitatur». I. e. «grus».

Jabovli = čag. یاپوقلی, — quod ad *čohmarli*, cf. čag. چوقمار «clava».

9. «Penes me et penes te non est, in monte sengir (?) non est, in silice non est, in Kïpčak non est». — I. e. «res quaedam rara».

Cum. *kussut* cum osm. قوش سودی idem est, quod ulti-

mum, HINDOGLU docente rem quandam raram, raritatem rei significat, cf. etiam hung. *madár tej*.

10. «Arietis cornu intricatum et nodosum se expandit, (hoc cornu) huc illuc curvescit, — super altam arborem *urgunl* dicta avis sedit, — ei (arieti) usque ad cornu ejus (jaculum) allidere debes». I. e. «passer».

Muzi ex forma čag. مويوز, موكوز decurtatum est, — *tiyrmak* = čag. تيكيرلاماك, — *jani* et alterum *muzi* hoc loco rectius *janina* et *müzinä* scribenda fuerint, verbum enim *atmak* rem, cui aliquid illiditur, in casu dativi regit, postpositio vero تيكرو hic mendose *tengru* scriptum cum dativo conjungitur, — *tu(?r)ke* = čag. تورغى «moineau» apud PAVET de COURT. Nomen *urgunl*, quod mendose pro *urgengli* scriptum videtur, ex čag. verbo اوركاماك «saltare», «volare» ope duorum suffixorum *ng-li* derivatum opinor.

11. «Super altam arborem crevi ad similitudinem grossae extuberationis». I. e. «jaculum ad feriendum.»

Kešan cum čag. كيسكين idem esse videtur; كيسكين et كيستين «espèce de casse-tête» apud PAVET de COURT.

12. «Alligat, ut filius ejus ad se veniat. Ubi pecuniam abdiderunt? ubi eam asservabant?» I. e. «piscis in sago».

Keïi i. e. *kejir* cum kaz. *kïj* — «alligare» idem esse videtur, *kañ* secundum omnem probabilitatem pro *kangï* scriptum est. — *Ahča* «pecunia» hic squamam piscis significat. Vid. hung. *halpénz* et arab. فَلْسٌ (gr. ὀβολὸς).

13. «Lac coagulatum antequam (prorsus) coagulatum sit, — (lac) in vasi coagulatum». I. e. «pingvedo lactis coagulati».

Kislamis kani mendosa pro *kesílmiš kanik* scriptum esse videtur, cf. čag. قانيق «petit lait aigre». Glossa *kanik* in hoc aenigmate bis occurrit, — siglum abbreviationis, quod super vocalem *i* primae formae desideratur, alterae additum est.

14. «Quinque nuncii adveniunt, a monte declivi quinque praedones veniunt, super jugum montis clava praedonis adest.

Attende mihi domine! currus, (tibi) cave! amice currus tibi cave! Procella instar undae id quod depressum infodens demolita est, (talis) procella mihi obviam facta est.» — I. e. «camelus».

In hoc aenigmate difficillimum et saepe periculosum iter super camelos describitur. Legatio quinque capita habens sane ad quinque membra ejus alludit, et hic numerus quinque fortasse propterea usurpatur, quia Muhammedani eum insignem et sanctum existimant, quinque enim sunt columnae doctrinae muhammedicae, quinque precationes diurnae praescribuntur, et quinque personae sanctae apud eos memorantur. Quinque thesauri quinque sensus significant, quinque sunt instrumenta musica belli, quinquies quotidie ahenotympanum ante palatium regum persicorum pulsari solet.[1] In hoc aenigmate numerus insignis «quinque» in malam partem accipitur et vocabula «quinque praedones» praedones insignite improbos significant. *Harma*[k], quod cum čag. *karmak* optime convenit, equidem potius simul cum osm. *harami* (hung. *haramia*) ex arab. حَرَامِى (rabb. חָרֵם) «praedo», «latro» depromtum opinor, cf. etiam uiguricum *aram* «prohibitum», quod VÁMBÉRY docente cum arab. حَرَمْ «illicitum» idem est. *K* suprascriptum in fine glossae cumanicae alia manus addidit. Quod ad formam imperativi primigenam *sak*, cf. kaz. *sagaj* — «cavere», *sak* «cautio», — *tas* = čag. تاش apud VÁMBÉRY, — (?*k*)*ov* = čag. *koji, koju* «depressum». — (?*b*)*osdi* = čag. بوزدى.

15. «famelicus». — I. e. «necessitas».

Koibalicum et karagassicum *kërek*, *kerek* necessarium significat.

16. Hujus aenigmatis solutio in textu cumanico desideratur, tenor ejus fortasse sequens est: «bovis dorsum, ovis pectus». Ultimam textus glossam *kogači* mendosa pro *göksüki* scriptam opinor.

[1] Vid. apud VULLERS sub voce پَنج نَوبَت.

17. «pauco.... crusto impingvatur».

I. e. «Cumanus».

Equidem vocabulum *huun*, cui in aliis dialectis turcicis formam respondentem non inveni, Cumanum interpretor. Cumani enim Hungariae se ipsos KÚN nominant (cum longa vocali in medio nominis). In codice ipso vocalis longa interdum per duas breves denotatur, e. g. *maa* «mihi» pro *ma*; cf. altaicum *ma* «mihi», *sa* «tibi». *Ut(a)hi* fortasse = čag. اوتاكى «evanidum», — *kegüde* mendose pro *küjükgä*, vel *küjümgä* scriptum esse videtur, verbum enim «impingvari» in dialectis turcicis dativum regit. cf. čag. قيبيق et قيم قيم «par morceaux» apud PAVET de COURT., — *semmirir* = kaz. *simer* —, čag. سيميرمك apud PAVET de COURT.

18. Hujus aenigmatis explicatio in textu desideratur. Tenorem aenigmatis sequentem opinor:

«Robur ejus...... est, equus niger diluculo venit, equus niger cum vigore suo......»

Ulah = čag. اولاق «equus» etc.

19. «Dimidium hiems, hibernat, — dimidium aestas, aestivat. I. e. «desertum».

Primum vocabulum fortasse *buču* vel *bučugu* legendum est. *Kis kislar* = قيش قيشلار, *jay jaylar* = ياى يايلار. سيريك in glossario čag. prof. VÁMBÉRY «terrenum late patens, planitiem» significat.

20. «Locus, ubi sedeo, scutella aenea, quam calco». —

I. e. «stapedes».

21. «valde mobile». — I. e. «canna».

čapčačik id est diminutivum formae *čapča* a verbo چاپماق derivatum.

22. «Aestate juvenescit, se flectit».

I. e. «item canna».

23. «Madidum lacrimis instrumentum ad pulsandum (quo lintea purgantur)». I. e. «palpebrae».

Jaz = čag. ياش «lacrima», — *javli* proprie «pingvefactum», — *tokmak* = osm. توقماق «batte», «battoir» apud *Hindoglu*.

24. «Acuncula aestate ungventis nitet» (proprie: uncta jacet.)
I. e. «serpens».

25. «Intrat vaginam suam». I. e. «culter plicatilis».

Ičer jer mendose pro *ičrä* vel *ičkärü* scriptum esse videtur, *bičak* = čag. بيچاق, kaz. *pičak* vel *pčak*, hung. *bicsak*.

26. «Praedae dispersae simile, innumerabile». —
I. e. «caelum cum stellis».

27. «Tuber non habet, caeruleum, — conchilias intexit.
I. e. «velamentum caeli».

28. «Dextrorsus et sinistrorsus separatus, in trecenta millia (? frustula) comminutus sum.» —
I. e. «sol, luna, stellae».

Numerus trecenta millia hoc loco ut numerus longe maximus usurpatur, cf. רְבָבָה quod Jud. 20, 10, decem millia, at Ps. 3, 7, numerum maximum designat. אַלְפֵי רְבָבָה Gen. 24, 60, aeque ac cum. *otus tumĕ* de numero rotundo longe maximo dicitur, eoque inventor aenigmatis ad innumerabilitatem stellarum alludit. Forma verbi *on* ex *ufan* contracta esse videtur, cf. osm. *uvanmak*; tale contractionis exemplum in linguis turcicis haud ita raro occurrit, e. g. osm. *utanmak* pro *ujat-an-mak* etc.

29. Hujus aenigmatis explicatio in textu desideratur. Ecce aenigma: «Auro distinctus princeps descendit, purpureus sagittarius descendit». *Tura* = čag. تورا, توره, — *jayli*, cf. čag. ياى.

30. «Ipse solvit, solvit, — prompta manu absconde». —
I. e. servus principis».

31. Hoc aenigma praeter ultimam ultimi vocabuli syllabam legi nequit.

32. Hujus aenigmatis explicatio deest. Ecce aenigma:
«Os meum (vel tuum) dorsum ejus mordet».

33. Quod nosci potest, novi, (?) adscito (vel memoria asservato) adjunxi.» — I. e. «Intellectus».

Tuma ex *tujma* decurtatum esse videtur, suffixum enim *ma, mä* a verbo haud ita raro nomina actionis et acti format, e. g. kaz. *bülmä* «conclave», proprie id, quod divisum est, —

tucgan = čag. *tukgan*, vid. verbum توقمق apud Pavet de Court., — *us* = čag. اوس et ایس, hung. *ész*.

34. «Frustulum minutum, quum (aliquam materiam) ceperit, in nigram turbam dilabor». — I. e. «ignis».

Kā fortasse pro *kačan* «quum» scriptum est, — *tāmis* pro *tapmiš* vel *tepimiš* scriptum esse videtur, — «turba nigra» metaphorice pro fumo dicitur.»

35. «Frustulum minutum flavumque». I. e. «aurum».

36. «Spatium lubricum, longum longum, usque ad finem ejus lubricum, — lubricum, (sed) brevissimum, usque ad finem (v. vaginam) ejus lubricum». I. e. «culter atque cos».

37. «Abiit, vestigium non est». — I. e. «navis».

38. «Post patientiam angor». I. e. asinus».

39. «Os suum si aperit, vigor ejus apparet». — I. e. asinus, (os suum) si aperit, ignis (ejus) apparet».

40. «Sub sacculo pelliceo paucus nucleus». — I. e. «nux».

41. «In tuo capite octo sunt hiatus (septem hiatus noti sunt, octavus quaeritur), si eum invenire non potes, hiatum tuum (bene) deliga, si ingenio (sensum ejus) non calles, distinctum hiatum (tibi) a Deo concessum, qui nunquam satiari potest, totum deliga.» — I. e. «Aspectus luscus».

Aspectum luscum poetae orientales amatorium dicunt, uti Pavet de Court. sub voc. قيماج apposite annotavit, mulierem vero, quae amatorios defigit oculos, Turcae اينكچى nominant, quae forma nominis ab eodem vocabulo *in* derivatum est, quod etiam hiatum significat. Hoc aenigma igitur a duplici vocabuli *in* significatione ortum est. Dicendi modus *dort ayakli ylagil* fortasse ad formam accusativi *inni* alludit, quae sonitu vocabulo *inük* et *ini*, čuv. *inä* «vacca» bene congruit. *Koyan* = قويان «collocatus», — *avlung* = osm. عقلك, *ylagil* = čag. اولاغيل, — *kegmič* mendose pro *kïmač* scriptum est.

42. «Quod lacrimis (humiditate lacrimarum) satiari non potest». — I. e. palpebrae».

Vocabulum «palpebrae» in sequentibus cum hisce notionibus aequiparatur:

«i. q. momento temporis factum est», ?«nebula circum lunam» «captivus catenis vinctus.»

Maymačik aeque ac *tokmačik* in praecedenti aenigmate a forma verbi negativa *mayma* ope suffixi *čik* formatum est, quod suffixum non solum diminutiva, sed etiam adjectiva format, e. g. kaz. *alïmčik* et in exemplis allatis vice suffixi *gur* fungitur. *May* aeque ac *jag* in dialecto cumanica non solum pingvetdiunem, sed etiam humiditatem significat, e. g. in hoc aenigmate. Cf. čag. مالماق «humectare» et ياغماق «pluere». *Kïlāgādir* pro *kïlïlgandir* scriptum esse videtur. — *ak* (...) fortasse = čag. اقچيل.

43. «Mugiens, strepitus.»

«Primum» (in textu cum. illud): bos et porcus (alicubi) latentes»,

«alterum (in textu cum. hoc): mugitus».

Tege, quod in cod. cum. primum hoc loco inveni, cum pronomine demonstrativo kaz. *tege*, koibal. *tigi*, mong. *tegün* idem esse videtur, quod si ita esset, respondens *buy* mendose pro *bu* scriptum esset.

44. «Torsiones ejus maledictae sunt».

I. e. «serpens porrecta».

Serpens in III. cap. Gen. (v. 14) a Deo maledicta est: אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה. — *Ylagan* mendose scriptum pro *ïlan*.

45. «Migrationis causa — nigrum, cujus ora consuta est». I. e. «tentorium .. (cujus) duo latera alligata sunt».

čiglamis, cf. kaz. *čik* — et *čiklä* —.

46. «Sub (altissima) pergula aquila nidum habet, — ex alto venit ut monstrum quoddam, incendium vel gemmam nominant. I. e. «scintilla».

47. «Guttam stillare dicunt (in textu: venit), cauda ejus longa est.» — I. e. «scintilla».

48. «Guttam stillare dicunt». I. e. «inflammatio».

Setelar pro *setlar* scriptum esse opinor, quod fortasse cum osm. سث idem est, — sequens voc. *setele* scriptor oblitus pri-

oris iterum adscripsit. — Scintilla «gemma» et in duobus ultimis aenigmatis «gutta» praesertim ob exiguitatem nominatur, atque scintilla cum gutta in hac quoque re comparari potest, quod ambae ab exiguo principio ortae extensione et vigore augescunt».

49. «Nuntius». — I. e. «hospes».

50. Hoc ultimum aenigma, cujus nonnulla vocabula ob laceratum folium legi non possunt, prorsus non intelligo.

Minime arbitramur, nos omnia haec aenigmata, quorum una pars diversas ob causas lectori et interpreti magnas offert difficultates, omnino recte interpretatos esse et de labore nostro id tantum nobis persvasum est, nos notis versioneque nostra aliis ad ea aenigmata explicanda auxilium utile et argumenta valentiora attulisse.]

[*Pag. 121 codicis*] Jugūngis[1] oglanlar (,) aytingis kansi iasikigisne (:) iezuklumē[2] bey tengga (,) are mariam katūga (,) are franasca (,) are petrus (,) are paulus dage barče arlarga. sa tin. ata.[3] jazucla[4] ēmē[5] körganimdē (,) ezitganimdē (,) tutganimdē (,) artuch ieganimdā[6] (,) artuch yčganimdē (.) asau ulu iazucluturmē: meniy iaman izlarmdē[7] (,) iamā saginčidan (,) sösumden (,) iaman erkimdan (,) iaman ulematimdē[8] (.) nečik mē iezik ettim alay aytirmē bey tengga. jolbarurmē maria katūga (,) are franasca (,) barče arlarga (:)

[1] I. e. *jüginingis*.

[2] *Jazuklu men.*

[3] *Tin ata* vel *tin atam* «pater spiritualis», cf. osm. دم, quod e lingua pers. depromtum est, in qua voc. دَم id significat, quod arabicum نَفَس.

[4] Mendose scriptum pro *jazuclu*.

[5] I. e. *erirmen* vel *erürmen*, čag. *irürmen*, quod lingua, qualis nunc est, in formam *im* contrahit. Quod ad vocalem *e* in *eme*, cf. kaz. *ejem*, *ejeng*, *eje*.

[6] I. e. *jegänimdän*.

[7] Mendose scriptum pro *izlärimdän*, cf. čag. *iš* vel *üš* «opus».

[8] «Falsi doctores».

menī učun iarbarsenlar bey teng'ga. menim iasikimdan iarlaigasen. sentin[1] atam. bey teng̅ erki bile meny̅ iazukimdan bozatkil

Kim egi congulbile bisim gichövga[2] kelsa ulukun[3] agirlap. (,) anga bolgay altigil[4] bozak (.)

kim egi congulbile ezitse tang̅ sözun (,) anga bolgay altmiz kun bozak.

kimkim[5] egi congulbile ezitmese (,) anga heč neme iwc[6] bozak (.)

kim ansesim[7] kelsa bisim gichövga ulukûdan[8] baschka (,) yazuk učun ačergansa (,) neče kelip teg̅ga ialbarsa (,) iemese sadagasindan[9] bisga bersa (,) anča anča papdan iwx kwn bozac (.) ol bozac kim men ayttî (,) sagîmagis (,) kim bu ǵehanda bulgay (,) ol bozac bolgay sisga aretintan (.)[10] men soynwp aytere-dim sisga tengeri sösi (.) til bilm̅en[11] (,) tolmac ioch (.)[12] ialbarungis teg̅ga menim učim (,) tengeri manga bersen[13] andi congul (,) kim men teäče[14] dage iaczi til ürengaymen (,) sisga iaczi tengeri söz aytkaymê (,) nekimese bozac učun tilermē sisga biras[15]

[1] *Sen tin* separate scribendum fuerat.

[2] Vocabulum *gichöv (jihöv)* ex *jih*, uig. *jeki, jegi* (cf. etiam čag. *jekrek)* et *öv*, čag. *öj* compositum est, cf. hung. *egyház*, cujus compositi prima pars cum antiquo hung. *ék* (vid. *ék-telen, ék-es)* idem esse videtur.

[3] I. e. *ulu kün* «festus dies» (osm. اغر كون vel يورتى كونى).

[4] *Alti gil* separate scribendum fuerat.

[5] Quod ad formam, cf. čuvasicum *huš huš* (vid. Jos. Budenz «csuvasz közlések és tanulmányok». Nyelvt. K. Tom I. fasc. II. pag. 257), hung. *kiki* etc.

[6] I. e. *jok.*

[7] Cf. čag. انكسيز «repente», «festine».

[8] I. e. *ulu kündän.*

[9] I. e. ييميشى صدقەسى.

[10] *Are tindän.*

[11] I. e. *bilmäs men.*

[12] Sigla interpunctionis, quae in codice originali saepissime desiderantur, quum eorum annotationem ad textum melius intelligendum necessariam existimavi, hemycyclis occlusa ubique loco suo addidi.

[13] Loco *bersün* vel *bersin.*

[14] Cf. kaz. *tejiš* «appositum», *tejesče* «apposite».

[15] Cf. osm. برز «paulisper», «aliquantum».

tengeri söz aytmaga (.) jwgwnwngis (,) burun aytingis bir pr nr̄ (,) bir ave maria.

[*Pag. 122 codicis*] Are Lukas aytir elbangelim icinda (:) nečik bugun (,) kačan christos tochde (,) keldi friste iesdä[1] (,) ayti kutöučigä (,) kim koylar kuter. (:) men taniklatirmē sisge ulu söunč. kim bugun tochdi barča elm kutkardači[2] (.) Ol bolgay sisga nizan (,) baringis betlemga (,) anda tapgaysis togirgan oglan cupräkä[3] čulganmiz[4]. (,) dage bičanlikta[5] koyulmis. kačan ol sözni ayti frizta kutöučiga (,) tengering iarikliche iaricte alarne (.) anda ulu čeri korūdi (,) friztalar irlarlar (,) övgerlar tengerin (,) alay aytirlar (:) zugur barčadan beyik tengriga[6]. dage ierda basilich (,) egi congulni[7] kisiga. kim egi congul egi erk kūdä[8] tutsa (,) ol bolusun[9] bisga (:) ata dage ogul dage aretin. ·.

De Sto̅ Stephano.

Bis ockurbis are Steffandan (,) kim cömtösdi[10] tengri učun dage čöp[11] taglar[12] etti tengrinig buluschmachibile. kačan cöptan

[1] فرستهٔ يزدان «angelus Domini», vid. apud Lucam: «Et ecce, angelus Domini supervenit ipsis, et gloria Domini circumfulsit eos» (cap. II. v. 9). Versus sequens secundum interpretationem TH. BEZAE ita sonat: «Tunc dixit eis angelus, ne timete; ecce enim, evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit toti populo».

[2] Cf. verbum čag. *kutkarmak* «salvare».

[3] Cf. kaz. *čüpräk* «fragmentum panni».

[4] Čag. *čolgamak* «involvere».

[5] Kaz. *pečännek*.

[6] «Laus altissimo Deo», vid. LUCA, II. 14: «Gloria in coelis altissimis Deo» etc. (*Zagur* ar. شكر, quod voc. in variis dialectis turcicis occurrit).

[7] «Benevolentiam in homines».

[8] I. e. *künindä*.

[9] Cf. kaz. *bulïš-* «adjuvare».

[10] Alia manus originalem orthographiam alteravit formam litterae *p* in *m* permutans, primum enim *cöp tösdi* scriptum fuisse videtur.

[11] Mendose scriptum pro *köp*.

[12] I. e. *tanglar* «prodigia». Scriptor hujus textus loco *ng* tantum litteram *g* scribit, e. g. praeter formam allatam *körugis* pro *körüngis*, — *tengrinig*.

tostdi[1]. sungirassinda tazbile tazlap öldurdiler. kačan ani tazbile tazlaridi (,) ol aytiridi (:) iochari bachip körugis mê korarmê kim kök barče ačeluptur dage xp̄c turur ata sening[2] sakolinda[3] (.) kačan anaytti[4] (,) andan katli ura bazladidar (.) tizin čöcwp[5] iwgundi. Dagen ayti (:) beym tengeri sen bozatchil alarga (,) bilmesler ne dirler dage ayti beym tengeri menim tinî algil. Ol sözne aya[6] da ǵanin tengeri eline berdi[7]

Bu kun sekizinči. kû[8] agirlalik. nečik beymis tengeri are kyz mariandan tochdi. (,) bu gû[9] aytilde (.) aning algisle ate barčidan wstwn. (,) barčidan kwčlu, (,) barčidan tatle. ihc xp̄c bitik tilinče tararče[10] kutkardači (,) ol kertirir[11] (,) barče elm kutkardači. kim ol atine congulde tutar (,) kirte congulbile söer. bisim tugêmes[12] tirilik (,) bisim tugêmes egelik[13] ol at ičinde taparbis. kim ol atine bis agirlasak, söwsak. (,) congulde tutsak. (,) nečik[14]

[1] Forma causativa verbi تورماك «pati». *Tostdi* et paulo inferius *tazlaridi* in sing. sensum pluralis habet.

[2] Mendose scriptum pro *atasining*.

[3] Mendose scriptum pro *sag kolinda*, vid. čag. ساغ «côté droit» apud Pavet de Court. In actis SS. Apostolorum: «Et ait, Ecce, conspicio coelos apertos et Filium illum hominis adstantem ad dextram Dei» (cap. VII. v. 56).

[4] Contractum ex *ani ajtti*, cf. quod ad contractionem, čag. *nilemek* pro *ni ejlemek* (apud Vámbéry in glossario čag.), osm. *neylämäk* pro *ne ejlämäk* etc.

[5] Čag. چوكماك. Hic annoto, scriptores secundae codicis partis vocalem *ü* saepissime per litteram *w* denotare.

[6] Mendose scriptum pro *ajta*.

[7] In Actis SS. App. «Positis autem genibus *(tizin čöküp)* clamavit voce magna, Domine, ne statuas eis hoc peccatum. Et quum hoc dixisset, obdormivit» (cap. VII. v. 60).

[8] I. e. *kün*.

[9] Idem.

[10] Fortasse mendose scriptum pro *taracče (tarakče)*.

[11] I. e. *kerti irür* «verus est».

[12] I. q. čag. توكون «perfectum», v. verbum čag. توكونماك.

[13] Cf. čag. *ege* «dominus». *Egelik* in significatione cum uig. *itilïk* »dominium», «praesidium» prorsus convenit (uig. *ite, iti, idi = ige*, vid. Vámbéry «a török-tatár nyelvek etym. szótára», pag. 40, §. 30).

[14] «Quantopere».

tengeri söwer dage bisim ǵanimusga iaczi (.) ol bolussû[1] bisga. âm[2] tengeri bersen kensi baxluchin[3]

In die cphi[4]

Bugun agirlalih[5] ol ulu kuni. nečik ol iuldus korûdi kwn toguschi[6] ol uč changa. Ol ioldus nečik (,)[7] bir oglan bigevedi[8] (,) baz ustûda altû chazč astri iarik bar edi. Ol oglan alay ayti alarga. (:) kelingis cerče[9] menim artwnče ǵuhut[10] ierina. ganda tapgasiz iangi chan togurmiz[11] kymni sys ysdersis. andan iuldus ilgari bardi (,) alar artūče[12] ierosolmiga degri bardi ol uč chan. alay sordular herodes channi (:) chaydatur ol kim tochdi ǵuhutlar channi. ani[13] indus[14] kördu ol[15] kwn toguschi. aning učû

[*Pag. 123*] geldik ol[16] changa teizmaga.[17] corguldilar[18] alarga (,) cym xpc betlemda tochey. burû alay aytilde paygam-

[1] BOLUSSUN «adjuvet!»

[2] «Amen».

[3] I. e. *bachelluchin*, cf. kaz. *bachellek* «benedictio», «felicitas», forma hujus vocabuli pers. بخت «sidus genetliacum», «fortuna».

[4] Ἐπιφάνεια.

[5] Litteram *o* alia manus perperam addidit.

[6] Vid. apud MATTHAEUM (cap. II. v. 2) «vidimus enim ejus stellam *in oriente*».

[7] *Nečik* hic interrogativum est «haec stella qualis visa est?»

[8] Mendose scriptum pro *bigen edi* «similis fuit», cf. čag. بیکین «similis».

[9] Cf. osm. كرچك, azerbaiganicum كورچك.

[10] Ar. يهود.

[11] «(Qui) natus est», cf. osm. طوغمق, kaz. *tïu-*, *tu-*.

[12] *Artunče*, kaz. *artïnnan*. *Alar* «illi» in hac dictione supervacaneum est.

[13] Mendose scriptum pro *aning*.

[14] Litteras *un* alia manus addidit.

[15] Litteram *k* itidem alia manus adscripsit.

[16] *Ol* supervacaneum est, cf. *ol iuldus korûdi kwn toguschi* praecedentis paginae.

[17] Kaz. *tezlän*. Vid. in evang. secundum MATTHAEUM: «Dicentes, Ubi est ille rex Judaeorum qui natus est? vidimus enim ejus stellam in oriente et venimus ut adoremus eum» (cap. II. v. 2).

[18] Secundum MATTHAEUM: «His autem auditis (in textu cum. *alarga)* Herodes rex turbatus est, et tota Hierosolyma cum eo» (cap. II. v. 3).

bartan.[1] kačan čiktiler ierusalemdan. (,) ol iuldus ekinče körûdi (,) bardi ilgari anga degri (,) ol euga (,)[2] kayda cristus iatir (,) turdu ol öw ûstûde[3] — — — kačan kordilar ol iuldusni (,) ulu söunč söundilar (,) kirdilar ol euga. (,) taptilar. ol oglan kensi anasibile. arekys mariam[4] (.) iwgûdilar (.) ialbardilar (,) ihc̄ga baz urdilar[5] (,) teizdilar altun miron cimean.[6] bergey‸dik[7] dage ǵañimusnu dage tenimisni tengriga (.) ol bolussun[8]

S Beymis tengeri ihc̄ xp̄c buyurur (,) wretir bisge (,) ewāgelī ičinda alay aytir (:) soygil tengirni sening bejingni kerti conglungdē (,) barče ǵanindan (,) barčedan kučung[9] (,) ǵanidan dage tenin dan.[10] tengeri bisga korgussur ewagelī ičinda nizan kerti söymackin.[11] oltur.[12] kim etir menim bwyruchim (,) ol meni söver (,) xpcning tan^e^ke.[13] bardir. Are augustin alley aytir (:) anča söverbis tengirni (,) neče bis ani bwyruchy tutarbis. ne artuch ne eksik. Are g^e^gor[14] alay aytir. (:) Tilersen bilmaga (,) söversen tengirni

[1] «Sic enim scriptum est per prophetam» (cap. II. v. 5).

[2] Osm. et altaicum *ev* «domus».

[3] Post adv. *ûstûde*, cujus primum *u* perperam cum siglo abbreviaturae insignitum est, nonnulla vocabula deleta sunt.

[4] «Et ingressi domum invenerunt puerulum cum Maria matre ipsius» etc. (MATTH. cap. II. v. 11). Duo puncta, utpote prius ante *ol* et alterum ante adjectivum *are* supervacanea sunt; adj. *are* scriptor hujus textus a *kys* separatim scribere debebat.

[5] Čag. باش اورماق «recipere se in asylum».

[6] Verbum *berdilar* desideratur, vid. apud MATTHAEUM: «obtulerunt ei munera aurum et thus et myrrham» (cap. II. v. 11), in versione turc., quam societas bibl. anno 1858 Parisiis edidit: التون وكونلك ومر صافى عرض ايتديلر. *Cimean* pro *künnük* vel *condroc* (ar. كُنْدُر) scriptum esse videtur.

[7] Mendose scriptum pro *bergäjmiz*.

[8] «Ille adjuvet».

[9] Mendose scriptum pro *barče küčüngdän*.

[10] Defective scriptum pro *ǵaningdan d. teningdän*.

[11] Ar. نِظَام. Scriptor ordinem regiminis invertit.

[12] *Oltur* = *ol tir* «hoc est», nempe «signum amoris erga me».

[13] *Taneke bardir*, punctum disjunct. plane vacat. Cf. čag. *tanuk*.

[14] I. e. *Gregor*.

ge[1] söumessen. (,) sorgil senig conglñi. (,) sövermi tengrini. egir senig[2] conglug aytsa severmē[3]. (,) inanmagil kačan tapmassen senig tirilickin.[4] (,) yzĝig sözig saginčin[5] nečik tengeri buyuirdu (.) Oltur[6] kerti nizan. (,) kim[7] sen tengirni söversen. (:) kačan sen anig učū kaygirsā[8] kim tengeri söumes. (,) dage kačan sen söuinsang anig učū kayseni[9] tengri söver (.) kym bu buyuruk tutar (.) kim tengirni söver barčeda[10] artuch (,) cōzūgne[11] nečik kensigni[12] (,) ol tutar tengirnig barče buyruchun. nečik kyzi iolsuz barabilmes[13] kayda tiler. (,) alay tengiring söumekkindan bazka nekim[14] iolbar (,) köktage chan licta[15] bar almasbis[16] (,) tengeri kattinda kirirbis (,) ol iolbile barsak.

Algizlitur alar (,) kim iasuksuz kertilik učū töser (,) egi cōgulbl̄e[17] saburluch eter. neme ioch ierde nečik tengeri söer (.) köcte dage barče arelar nečik[18] sabirluclar. neče cöp sabor eter tengeri učū. (,) anča cöp uluzu[19] bolgay tengeri kattinda. (,)

[1] I. quod kaz. *jä*, osm. يا.

[2] Terminatio suffixi possessivi et genitivi *ng* in hoc textu per *g* vel *n* denotatum est.

[3] *Severmen.*

[4] Pro *tirilicking*, vid. sequens *yzĝig*, i. e. *yzing* «intellectum tuum», mentem tuam», cf. čag. ايس.

[5] *Sagin̆čing* «cogitationem tuam».

[6] I. e. *Ol tur.*

[7] Frequens usus conjunctionis *kim* indolem linguarum occidentalium, utpote romanarum et germanicarum redolet.

[8] *Kaygirsang*, cf. čag. *kajkurmak* »angi de re aliqua».

[9] I. e. *kay seni* «quod te».

[10] I. e. *barčedan.*

[11] *Kärešüngne* «proximum tuum».

[12] *Kendingni* «te ipsum».

[13] Cf. kaz. *jaza belämen* apud BÁLINT «kaz.-tatár nyelvt.» fasc. II. pag. 158.

[14] Čag. ذيمه.

[15] I. e. *chanlicta.*

[16] Čag. بارا الماس ميز.

[17] *Congulbile.*

[18] «Consimiles sunt (martyribus)».

[19] «Magnitudo», cf. čag. *ulu* «magnus» et uiguricum *ul-am* «glorificatio» (v. VÁMBÉRY «a török-tatár nyelvek etymologiai szótára», pag. 26).

anča tengeri ani artuch sougey (.) anig učū sounup tösina[1] kerek. Ol tösmiluc[2] bu ǵehanda kizchadur. Anig učū bisga tengeri berir hormat (,) sownc[3] (,) egilik (,) kaysi heč tugenmes ·:· [4]

[*Pag. 124 Codicis*] Cristus alay ayti keleppenlergä. (:) barugis(,) cörugis[5] papaslarga.[6] ol sösin Cristus bugū aytir barče iasuklarga.(,) kim kerti kelepenler tengri allenda.[7] ugrenmedi kizi kelepēdē (,) nečik tengri ugrenir dage fristeler iazukle kyziden. neme ioch dwniustinde[8] nečik[9] iaman sassir. (,) nečik sassir iazukle ǵan tengeri allēda. Ol nizan[10] taparbis bitik ičinda (:) bir kez bir algisle kyzi iolga bardi (,) bir friste anig bile bardi azam bolup. kačan ioldan barirlaridi, utru[11] bir kyzi ioluchtu[12] iegit[13] dage astri cörkli kyzi(,) kačan frizte ani irachti[14] cördi (,) burnū tumalede[15] (,) ioldan irach kačti. kačan ol kyzi azti[16] (,) ol friste ekinče keldi ol kyzi katinde. andan songra bir kelepen kyzi keldi (,) astri murdar[17] sassedi (,) ol algisli kizi (,) kačan kördi ol keleppeñi (,) ioldan

[1] Forma reflexiva verbi تازماك «pati».

[2] I. e. *tözmälük* «martyrium».

[3] Mendose scriptum pro *sownc*.

[4] Scriptores secundae codicis partis majora textuum capitula signo ·:· , enunciata autem, eorumque membra puncto in ipsa linea posito distinguunt, haec tamen distinctio saepe desideratur.

[5] Mendose scriptum pro *körüngiz*.

[6] V. apud MATTH.: »sed abi, ostende te sacerdoti» (cap. VII. v. 4). Quod ad vocabulum *kelepen*, cf. turc. or. *kelenben* et verbum *kelenmäk*.

[7] Cf. čag. *alin* «ante», «in conspectu».

[8] I. e. *dwnia ustunde*.

[9] Proprie *anča* «tam», cui in sequenti enunciati membro *nečik* «quam» respondet.

[10] I. e. نظام.

[11] Uig. *ötrü* «contra», e. g. *ötrü ketmäk* «adire aliquem contra», čag. *ötürü*, *ötrü* idem.

[12] Cf. cag. *jolukmak*.

[13] Osm. *jigit*, turkom. *jegit* «iuvenis», «heros».

[24] Mendose scriptum pro *irachtan*.

[15] Cf. kaz. *tomala-* «obstruere».

[16] Osm. *ašmak* «transgredi».

[17] Pers. مُردار «impura, sordida res».

kačte (.) ol friste söwnup karzi[1] bardi (,) öpti (,) kučtu[2] (.) ol keleleppēm azti (,) ol algisle kyzi ekinče keldi iolga friste katinde (.) ol ky^{z}si[3] sösladi fristaga (:) ne kyzi sen (,) burū keldi cörkli iegit kyzi (,) sen burnung tumaladig (,) ioldan kaztig (.) kačan bir murdar sassi[4] kyzi keleppen keldi (,) sen karzi bardig (,) öptig (,) kučtig,[5] andan friste ayti ol algisli kyziga (:) ol korkli kyzi (,) kim sen kordig (,) ol kensi[6] iasukindan astri iaman sassir. anig ǵane tengri allenda köpten öldi (.) ol et wstunda[7] keleppen (,) anig ǵane astri aretur[8] (,) dage iaczi ygir[9] tengri allenda. Men azam de dolmē[10] (,) men frista mē. anig učū keldim corgusma saga (,) nečik sassir iasukle ǵan tengri allenda (.) kačan frista ol sö$^{s}_{\wedge}$ne ayti (,) ančak[11] korūmadi.

Are Paulus alay aytu. (:) kačan kysi agisibile[12] iasuchin aytsa(,) andan ǵane are[13] dage algizle bolgay. | [14] Tetic[15] Salomō alay aytir (:) kim öz iasuchin iazirsa (,) alay bilingis (,) kim ol tengri ioluna ainalamas[16] (.) kim kensi iasuchin aytsa (,)

[1] Cf. kaz. *karsï čïkmak*.

[2] Kaz. *koč-*. Alia manus litt. *i* in *u* mutavit.

[3] Alia manus litt. *z* suprascripsit.

[4] Scriptum pro *sassir*.

[5] Alia manus *öptug*, *kučtug* in *öptig kučtig* mutavit.

[6] كنكى, كنكو.

[7] «Carne», proprie «super carnem».

[8] *Are tur*.

[9] Cf. čag. *ij* «odor».

[10] Mendose scriptum pro *dögülmen*.

[11] «Illico», cf. koibalo-karagasicum *amòk* idem (VÁMBÉRY «a török-tatár nyelvek etym. szótára», pag. 31), cf. etiam uig. *ana* «nunc», čag. *emdi, imdi* idem, hung. *ím*, *íme* «ecce».

[12] Alia manus sec. litteram *u* in *g* mutavit.

[13] Voc. *are*, quod in secunda cod. parte saepe occurrit, sanctum vel purum significat, cf. uig. et čag. *arïk* «purus», altaicum *aru* idem, čuv. *ïra* «bonus», jac. *ar* «optimus» (VÁMBÉRY l. c. pag. 128).

[14] In hacce pag. codicis linea verticalis vice puncti saepe fungitur: primum post vocabula *ol algisli kizi* — — — *ioldan kačte* apparet, postea autem ad enunciata eorumque membra separanda usque ad *Tetic Salomō* duodecies adhuc posita est.

[15] Cf. čag. *tatïk* «sincerus», «honestus».

[16] Čag. *ajnaiamak* «se delectare».

aitchanda songra koysa (,) tengri ani iarlgagey.[1] Egirbis aytsak iazuksus bis (,) kensimiśni aldarb^{is} [2] dage kertelik[3] bizda ioctur. egirbis iasukimisne kerti congulbile aytsak (,) kim tengeri oenūda[4] oltorur[5] (,) tengeri kuzludur[6] dage iarliganćludur bisim iasukūmus bozatma dage barče iamandan aritma.[7] Ieronim^{us} [*i. e.* alay aytir] iazuchin aytmasa dage wt tumasa[8] (,) kimese[9] (,) bolmagay are.

Are Ambrosius aytir. (:) nečik iara[10] iacsi bolmas ičinda temeri[11] čikmainče[12] (,) alay iazukle ǵan saw[13] bolmas (,) arinmas[14] iazuke čikmainče. Way sen iazukle kizi kimsen iazukung^{u}e bu dwniada bir kyzidan iazzirrisen. iaksi bilirsen(,) kim ol ǵehanda iazzinmas[15] sen

[*Pag. 125 Codicis*] via tursen[16] bir kyziga kenzi iazucin aytmaga (,) anda ne viat[17] bolgey[18] sanga ol köni[19] iargiči allenda. (,) kayde iazuchi gezitkayler[20] köctagiler tamuchdageler.[21] anda bol-

[1] מְכַסֶּה פְשָׁעָיו לֹא יַצְלִיחַ וּמוֹדֶה וְעֹזֵב יְרֻחָם (Proverbiorum l. cap. 28, v. 13).

[2] Syll. *is* posterius suprascripta est.

[3] «Veritas».

[4] Uig. et čag. *öng* «ante», «in conspectu».

[5] I. e. *olturur* «sedet».

[6] Mendose scriptum pro *kuzlu tengeri dur*.

[7] *Bozatma* et *aritma* formam infinitivi efficiunt.

[8] Fortasse *ütünmäsä*, cf. kaz. *üten-* «supplicare». Prima syll. etiam *uit* legi potest.

[9] Čag. *kimerse* «quisquis sit».

[10] Osm., kaz. et bosniacum *jara* «vulnus».

[11] Cf. osm. دمرن «spiculum».

[12] Kazanice *čikmagïnčï*.

[13] Kaz. *sau* «sanus», «integer».

[14] Kaz. *arïulan-*, čag. *arïlmak*.

[15] Čag. یاشورماق «occultare».

[16] I. e. *uiatursen* «pudet te», kaz. *ojal-*, altaicum *ujal*, *ujalin*.

[17] Alt. *ujat* »pudor».

[18] Mendose scriptum pro *bolgay*.

[19] «Justus» vel fortasse «carus», cf. jak. *kündü*, altaicum *kündülï* (v. apud VÁMBÉRY l. c. pag. 100).

[20] Mendose scriptum pro *iazuchig (= jazuküng) ezitkayler*.

[21] «Entes caelestes et infernales».

gey[1] sanga ulu viat dage kerti viat (,) ölwm viat,[2] ol viat nemeda boluschmagey sanga. (,) erkli erksis tamucka bargaysiz (.)

Are Augustin alay aytir (:) iazukle kizi (,) kim tiler kensi iazuchin aytma[3] (,) nečik tengri tiler dage seni͡g ǵane aringay. anga kerek tört neme (:) burû kaygirmach kerek kirti congulbile kensi iazuchûg učum[4] (.) ekinče tilig bile aytmaga[5] (,) učunči erkinbile iazuchni koymaga. (,) tortwnči ne kim[6] ata[7] aytir (,) iwskun[8] tutmaga. Ambrosius (:) jachzirachtur[9] buddwniada[10] erkib̄la[11] iazuchni aytmaga tamuchta dagen kerti iar guda[12] kučble aytkinče. kim bu ǵehanda iazuchin kečik tirse.[13] (,) tamuchta höckû[14] urmachbile aytirgay (.) ol anga nemede boluschmagay.

Sen agirich[15] kizi (,) kačan iaragne[16] hakimga aytmasag (,) nečik saw bolgaysen. Anig učun aythil ataga (,) kim seni͡g ǵaninga hakim, senig agrichyn[17] (,) senig iazuchyn.[18] viatmâgis[19] manga iazuchig̅is aytma tolmačbile (,) kačan men til bilmê[20] (.) ol tolmač andi borčluc[21] ol iazuchni iazzirma (.)

[1] *Bolgay.*

[2] «Pudor mortalis».

[3] Pro *aytmaga*, cf. formas inf. *bozatma* et *aritma* pag. praecedentis.

[4] Mendose scriptum pro *učun*.

[5] «Confessio oralis».

[6] «Quidquid», čag. نیمرسه.

[7] Sacerdos, cui fideles peccata sua aperte et ingenue confiteri debent.

[8] «Per centum dies», i. e. یوز کون.

[9] «Melius est».

[10] *Bu düniada.*

[11] *Erkibila* «sua sponte».

[12] I. e. *iarguda*, v. čag. *jargu* «judicium».

[13] I. e. *kečik etirse* «parvi faciat».

[14] Fortasse falso pro *hoskun* «vehemens» scriptum, forma enim *s* litterae *c* similis est.

[15] «Aegrotus», cf. čag. *agrïg* «dolor», osm. *agrï*, bosn. *agyrmak* idem.

[16] I. e. *jarangnï*, *ng (ñ)* enim saepe per *g* denotatur.

[17] *Agrichyng.*

[18] *Jasuchyng.*

[19] I. e. *viatmangis* «ne te pudeat». — *u* initiale hic et in sequentibus per *v* denotatur, cf. altaicum *ujat*, čag. *ojat* «pudor».

[20] *Bilmem* «nescio».

[21] I. e. *Borčluc tur* «obstrictus est».

nečik ata. kim tengriden korchsa dage kim congulbile burun sagazlasa[1] (,) nečik viat bolgay. kim ani burū sagizlasa (,) ol vialmas tolmačbile iazuchini aytmaga. kelir[2] aynada[3] (,) aytingis kensi iazuchugsne. kim aytmasa birsi aynada (,) mē til^e men[4] ezitma. Barče kyzi borčluc oručta[5] iazuchin aytma dage tumalma. kim har gilda[6] ametinese[7] (,) ol tengden dage papdan ka^r giz-ludur.

kim iazuchsus kerti congulbile tengiring iecesin[8] alsa (,) angay[9] bolgay kőcdage tugēmes[10] tirilik (.)

Paulus. (:) Kim iazuchbile dage ariksus congulbile tengiring iecesin alsa (,) ol saginir (,) emdimē aremē[11] (,) ol bilmes (,) kim tamuchung otun aldi dage tugēmes ölwmwn aldi.[12] anig učū iaczi kengezzingis conglūgisble egir[13] dage barisse[14] iazuchugus aytingis (,) iazzirmangis. kym bilip bir iazuchin (,) tengiring iecesin alsa. (,) anga iaczirachtur (,) ilan[15] alsa kensi agisna[16]. ol ilan boyna iamanlich etse (.) ǵanina ete almas. (,) bassa[17] tengri iecesi boyn ǵanin oldurur = —

[1] Mendose scriptum pro *sagizlasa*, cf. altaicum *sagïs* «mens», intellectus».

[2] Mendose scriptum pro *kelingiz*.

[3] «Die Veneris», vid. voc. *ayna* in calendario cumanico.

[4] «Non (magnopere) desidero», cf. čag. تيلاماك «optare», «desiderare».

[5] Cf. čag. اوروز.

[6] I. e. *her ǵilda*.

[7] Mendose pro *ani tinlese* «ea reticeat», cf. čag. *tïnglamak* v. *tinglämäk* «silere».

[8] Fortasse pers. يكى «unitas», «concordia», quae vox id quoque significat, quod κοινωνία «communio». *Paulus* apostolus in I. epist. ad Corinthios eucharistiam communionem sanguinis et corporis *Christi* nominat (cap. X. v. 16).

[9] Mendose scriptum pro *anga*.

[10] *Tugenmes* «aeterna (vita»).

[11] *Emdi men aremen* «in praesenti purus sum».

[12] *Paulus* de hac re ita dicit «nam qui edit et bibit indigne, ipse sibi judicium edit et bibit, non discernens corpus Domini» (I. Epist. ad Corinthios, c. XI. v. 29).

[13] *Egir* h. l. elliptice pro «utrum peccaveritis, annon ?» usurpatur.

[14] Cf. čag. باريسى.

[15] Osm. يلان, kaz. *jïlan* «serpens».

[16] *Agisina*.

[17] Cf. kaz. *basa*, uigur. *basa* et *baša*, mongol. *basa*, *baha*.

O sis barsingis ioldan barirsis (,) kelirsis. tanigis[1] da körwngis. (,) barmu andi kyn[2] (,) nečik menï kinnym. ol sösin xp̄c bugū kyckerir dage aytir chaǩdan barče cstianlarga[3]. anig učū kerectirbis[4] c̄stusbile tösme[5]. kim c̄stusbile tosmese, ol tengirning kwtövden[6] köpden kemizzildi[7] (.)

[*Pag. 126 Codicis*] Anig učun bugū dage bu ay^{tir} bisga[8] (:) saginmach kerek xp̄c[9] mē[10] kimlarin[11] dagaen olwmnwn[12]. kim ol kyñe (,) ol ölumni saginma tilese (,) ol c̄stusni^{ng}[13] sagittin[14] ne dan[15] cstus tösdi. kereckirbis congul kösibile ba$^{c}_{\wedge}$keybis (,) gigaybis (,) čöplegaybis birge (,) kultebegni[16] baglagaybis. Ol sagittan[17] conglumis iangay tengirnig säwmaclikina. Dage ol sagit.[18] bolgay

[1] Cf čag. et osm. *tanïmak* «scire», «intelligere», hung. *tanúlni* «discere».

[2] Cf. čag. قين «cruciatus», hung. *kín*.

[3] *Cristianlarga*.

[4] I. e. *kerectir bisgä*, vid. pag. sequenti *kereckirbis*.

[5] In infinitivo.

[6] «De libro viventium», *kütövden* mendose scriptum est pro *kütövinden*, cf. čag. كوتوك «registre royal» apud PAVET de COURT., vid. psalm. LXIX: יִמָּחוּ מִסֵּפֶר חַיִּים וְעִם צַדִּיקִים אַל יִכָּתֵבוּ (versus 29) «deleantur de libro viventium, et cum justis ne conscribantur».

[7] Fortasse a pers. كَم derivatum, cf. pers. آمدن s. كم بودن «deminui», «deesse».

[8] «Ille (nempe *Christus)* dicit nobis».

[9] Totus hic textus ab initio paginae usque ad orationem dominicam mendis scatet, quamobrem mirum non est, nomen *xp̄c* in constructione directa loco haud quaquam idoneo occurrere.

[10] I. e. *menim*, cujus abbreviaturam *mē* lector quidam ob nomen praecedens signum genitivi existimans in formam *ing* permutavit.

[11] Mendose scriptum pro *kinlarim*.

[12] Mendose scriptum pro *ölümüm*.

[13] Formam accusativi lector quidam in genitivum mutavit.

[14] Mendose pro *sagitsun* «meditetur» scriptum esse videtur, cf. čag. *sagïnmak* «meditari».

[15] «Quomodo».

[16] Kaz. *költä* «merges», *költä-bau* «fasciculus spicarum».

[17] «Hac cogitatione», cf. altaicum *sagïš*.

[18] Punctum falso adscriptum est.

ani kalkam[1] barče iecler[2] allenda (.) ol sagitlar (,) kim c̄stusni tutelar (,) kinaⁱdelar dage öldurtiler (,) ol sagit oltur[3], ki(ni)lar. (,) buladolar[4] swnular[5] (,) suruclar ösge sagit (:)[6] ne bule[7] tutular. ysy̱ fanarlarbile[8] (,) čiraklarbile[9] ne bule ani ysdediler[10] bachčada. (,) dage kensi kagisse.[11] (,) korkuki (,) titeremec. kensi ialbarmachibile ol sirtwstû[12] de olmeti. (,) dage kensini canli teri friste kelip öwtiti[13] dage kerec busga[14] sagizlamaga (,) nečik ol duzmanlarne[15] utru bardi. (,) dage bir söz bile barčesi iergä urde. ekinči birdi alarga kwč (,) alar ani tutular (,) nečik iudas öpti dage ǵuhutlar ani tutular dage bageladilar[16] (,) ingacna[17] (,) boyuna urdilar[18] (,) nečik eltiler ani tört iergiči[19] allenda Annas (,)

[1] Mendose scriptum pro *kalkani*, vid. قالقان «scutum».

[2] «Infortunium», cf. chivaicum *jek*.

[3] «Id est».

[4] «Vexationes».

[5] Cf. kaz. *söngö* «hasta».

[6] «Meditatio alia».

[7] «Quomodo», *ne bule* mendose pro *ne bile* scriptum est.

[8] Osm. فنر, graecum φανάριον.

[9] Cf. kaz. *čïra* i. q. germ. *leuchtspan*.

[10] Čag. ايستاماك «inquirere», vid. apud Joannem »— — — venit illuc cum laternis et facibus et armis».

[11] «Angor», cf. uigur. *kokuz, kukuz* «tristis», altaicum *kakšal* «langvidus», vid. Vámbéry l. c. pag. 81.

[12] Constructio defectiva est; hic versus in evangelio secundum *Lucam* ita sonat: «Et ipse constitutus in angore intentius orabat etc.» *Sirtwstu͡* = *sirt üstün* «super montem», *sirt*, čag. سيرت hic dorsum montis significat, cf. etiam hung. *szirt*, vid. in evang. secundum *Lucam*: «— — profectus more in montem Olearum — — —» (cap. XXII. v. 39).

[13] *Luca*, cap. XXII. v. 43. Quod ad verbum *öwtimäk*, cf. čag. *ogmak* «detergere».

[14] Mendose scriptum pro *bisgä* «nobis».

[15] Forma accusativi loco dativi occurrit.

[16] Mendose scriptum pro *bagladilar*.

[17] Čag. اينكاك «mentum».

[18] Čag. اورماق, kaz. *or-* «caedere», vid. apud *Marcum* «Et coeperunt quidam inspuere in eum, et obtegere faciem ejus, et colaphos ei infligere — — — —» (cap. XIV. v. 65).

[19] Mendose scriptum pro يارغوجي «judex».

Kayphas (,) Pylatus (,) Heodes dage nečik ani tikmaga[1] bagladilar dage čibuchlar (,) kamsilar[2] ani katte[3] urdilar (,) nečik paygambar aytir. Tabanindan tebessina degri heč bütün ioch (,) adi[4] (,) teni barče iaraydi. tukurmak (,) kamizlar[5] (,) örkenler[6] (,) chač chadaklar (,) swnw (,) tigenek taǵe kayseni[7] baschina urdilar (,) čowgučler[8] (,) nečik söktiler (,) elikladiler[9] (,) nečik chač wstûde ker^{u}ler[10] dage öldurdiler et cecetera (sic!)

Atamis[11] kim̧ köctä[12] sen. Algiszle bulsun senig[13] hanlechin.[14] bulsû senig tilemegin nezikkim kocta[15] alley ierda. kundegi ötmackimisni bisga bugun bergil. dage iazuclarmisme[16] bisgä bozzatkil. nečik bis bozzatirbis bisgä iaman etchenlergä. dage iecnik[17] sinamakina[18] bisni kuurmagil[19]. bassa barče iamandan bisni kuthargil[20] Amê.

1 «Immerito», cf. kaz. *tikmägä* idem.

2 Kaz. *kamčï* «fustis». In constructione cum. postpositio *bile* desideratur.

3 Fortiter».

4 Osm. ات «caro» vel fortasse imperfectum verbi auxiliaris, čag. *idi*, kaz. *eje*.

5 Mendose scriptum pro *kamčilar*.

6 Čag. اوركان «corde avec laquelle on lie un ballot» apud Pavet de Court.

7 Pro *kayse tigenek taǵ*.

8 «Mallei», cf. čag. چكوش, خكوج v. جوكوج, jacuticum *čokočču*.

9 Cf. čag. اليك «manus».

10 Cf. čag. قيرماق «frangere», »interficere».

11 Oratio dominica, ut jam in prolegomenis annotavimus, charactere nitido et a praecedenti ejusdem paginae scriptura multum diverso conscripta est.

12 In hocce textu diversae litt. *a* et *ä* formae apparent, utpote *a*, a, ɑ pro *a*, æ, a, α, ɑ pro *ä*.

13 *G* pro *ng*.

14 *N* pro *ng*.

15 Mendose pro *köctä* scriptum.

16 Ipse scriptor vel corrector quidam *m* in *n* mutavit.

17 Čag. ييك «malum».

18 Čag. سيناماق «tentare».

19 Cf. čag. قوغاماق «impellere» et قوغوجاق «puppa, quae per manum invisibilem ad facetos motus impellitur».

20 Cf. čag. *kutkarmak* «liberare».

Sounčlu[1] bolgil maria (,) söwrgamachbile[2] tolu sen. bey tengri senigbile.[3] barče katunlar arassinda[4] algizlä[5] sen. dage algizle iemiz senig köcsugde[6] ihc̄ chpc̄ Amen.

[*Textum orationis dominicae, qualem ex registris oppidi Kun-Szent-Miklósiensis novimus, jam in prolegomenis protulimus. Nunc id tantum nobis restat, ut ad duplicem textum cum. melius examinandum alias quoque versiones ejusdem textus turcicas proferamus, qua de causa in hoc excursu versionem ejusdem orationis kazanicam, altaicam et osmanicam adscribere nobis placuit. Ecce textus kazanicus secundum* Matthaeum:

Ej küktäge Atabïz, danni[7] bulïb torson isemeñ sineñ (?) kilsen patšalïγïñ sineñ (?), žirdä-dä küktägečä bulsïn irkeñ sineñ (?). Bögön könnek ikmägebezne bir bezgä. Borïčlarïbïznï kičer, bez-dä bezgä borïčlï bulγannarγa kük. Bezne aldatïrγa irek birmä, źamannan kotkar bezne. Sineke patšalïk, kïuat, ololïk-ta, γumerdän γumergä. Amin. *V.* BÁLINT *„Kazáni-tatár nyelvtanulmányok", fasc. III. pag. X introductionis (Pestini, 1877).*

Textus altaicus secundum Lucam:

Kan kudai Isus Kristospïlang pärilǵän mürǵü sös.

Äi tängäridägi adabïs! adïng säning alkalsïn! kāndïghing säning kälsin! kanip tängäridä anïp järdä-dä tabing säning

[1] Vid. apud *Lucam:* «Ingressus igitur angelus ad eam dixit, Ave, gratia dilecta: Dominus tecum est: benedicta tu inter mulieres» (cap. I. v. 28), secundum versionem hujus textus turcicam: وملک اوینه کیروب دیدیکه سلام سکا ای مظهر التفات اولمس باکره رب سنکله در عورتلر آراسنده مبارک سن . vid. editionem Paris. anno 1857. Quod ad formam *sounčlu*, cf. čag. *süjünč*.

[2] Cf. čag. سویوغامق «donner, concéder» apud PAVET de COURT. et glossam سویورغال, quod VÁMBÉRY «donativum» et «demonstrationem amoris» interpretatus est, vid. l. c. pag. 150.

[3] Hic quoque *ng* pro *g* denotatum est.

[4] Pro *arasïnda*.

[5] *Ä* pro *e* scriptum est, quod ultimum, uti jam saepe vidimus, haud ita raro pro *i* (i. e. *ï*) usurpatur, v. sequens *algïsle*.

[6] Koibalo-karagassicum *köksü*, čag. *köksük*.

[7] *Dan* «gloria» *dannï* «gloriosus», vid. in glossario prof. BÁLINT sub littera *d*.

polsïn! kündägi ažïbistï pügün piskä pärgin! Pis kanip alimdularïbïstï požodop jadïbïs, anïp cän pisting alimdarïbïstï taštaghin! jätkärgä pisti kidirbägin! jamannang pisti aralaghïn! Amin! V. RADLOFF „*Proben der Volkslitteratur der türkischen Stämme Süd-Sibiriens*“ *Tom. I. pag. 193.*

Textus osmanicus secundum MATTHEUM: ای كوكلرده اولان بابامز اسمك مقدّس اولسون * ملكوتك كلسون مرادك كوكده نيجه ايسه يرده دخى بويله اولسون * هر كونكى اتمكمزى بزه بو كون وير * وبزه صوچلريمزى باغشله نيجه كه بز دخى بزه صوچلو اولانلره باغشلرز * وبزى اغوايه ادخال ايتمه امّا بزى شريردن قورتار چون ملكوت وقدرت وعزّت ابداً سنكدر آمين * V. editionem Paris. (anno 1857)].

[*Pag. 127 Codicis*] Nô (=nota) q ista dictō *lar* addita vbis l' (i. e. vel) noibŝ l pnoibŝ ul participiis ï qu°cūq casu. l̄. tpe. l̄. mô[1] tminâtibŝ in a ut *baga.*[2] facit plûalê numerû v̄bi gtia ut *kisi* est hô. ŝ (= sed) *kisiler* sût hônes. *Tis* ê (=est) dens ŝ *tisler* st (=sunt) dêtes. exêplû st (=sit) v̄bo *tatlar*[3] ê gustat. ŝ. *tatlarlar* est gustât. hoc tâtû ê îtelligêdm solû ï verbis ttie psone qa (=quia) pm̄a et sôda (=secunda) h̄t (=habet) aliâ regulâ sicut îfra dicet (=dicetur).

Nô q̄ ista dictō *asru* facit suplatim̄ tam in noibŝ quâ î v̄bis p ponêdo (=praeponendo) eâ. sic (=sicut). v. gtia (=verbi gratia) *kara.* ê nigrû. ŝ *asru kara* est nigêrimû. et *tatli* ê dulce ŝ *asru tatli* ê dulcissimû. et sic ê ꝺ (? de) vbis ex^m (=exemplum). *titlermē* ê volo ŝ *asru tilerm* ê mag̅ (=magis) volo et *sozlerm̄* ê loquor ŝ *asru sozlerm* ê multû mag̅ loquor et sic ꝺ (de) oib̄s (=omnibus) alijs v̄bis et noib̄s îfallibilit̄ —

Nô q̄ ista dictō, *rac.* l̄. dicō *rec.* postposita noī poītiuo (=nomini positivo) facit côpertû (=comparativum) sicut hic *kara*

[1] «Vel tempore vel modo».

[2] Čag. et kaz. *baka.*

[3] Čag. تاتاماق, تاتلاماق «queritare», in glossario prof. VÁMBÈRY «zu sehr suchen», herumwühlen», «choisir avec trop de zèle», cf. etiam تاتماق.

ē niger. s. *cararac.* ē. nigrior. *katti* ē durūs. s̄. *kattirac* ē durior. tuz ē rect s̄. *tuzrec* ē rectior qu (= quum) aut debeat adi. *rac.* vl *rec.* n̄ (non) ē regula firma[1]

Nō q ista dicco. *kibi* addita alicui noīni denotat aliquī[2] (sic!) similitudinē vt *tongus* ē porcus s̄ *tongus kibi* ē sic[3] porō

Nō q ista dicto *či.* addita alicui nōini fac (=facit) nom māistle (=nomen magistrale) illius rei quā significat illud nom cui addit sic (=sicut) vbigtia *ötmek* ē panis s̄ *ötmäkči* ē ille q facit panē *čekm*[4] ē pañus sed *čekmči* ē q facit panū et sic de similibs̄

Nō q ista dicto. *lic:* addita noīni cōcto (=concreto) facit illud absttū (=abstractum) sicut vbi gtia *cigi* est bonū s̄ *egilic* ē boītas. *kara* ē nigrū s *karalic* ē nigr^e^to (sic!). *bir* ē unus s̄ *birlic* ē unitas *könu* ē iustus s̄ *könulic* ē iustitia et sic de sīgis (=singulis) l' (=vel) aliqū (=aliquando) tm (=tamen) poit. *luc.* ut *lic.*[5]

Nō q^ia^ (=ista) dicto *mak.* addita vbo scde (=secundae) psonoē (sic!) īpātivi (=imperativi) modi facit nom drivatm nom āt (=autem) derivatm apello illud q descēdit a vēbo. sic (=sicut) comestio a comedēdo bibitō a bibēdo orō (=oratio) ab orādo vbi

[1] Jam in prolegomenis observavi, annotationem suprascriptam satis superque demonstrare, quam paucam nonnullos scriptores codicis notitiam verae linguae cumanicae indolis habuisse, in linguis enim turcicis harmonia vocalium lex summa est, quae VÁMBÉRY docente in toto dominio linguae čagataicae unam tantum infractionem eamque in forma *süjürgamak* passa est, cf. etiam *süjürgal.*

[2] I. e. alicuius. Siglum ³ falso appositum est.

[3] Siglum abbreviaturae h. l. supervacaneum est.

[4] Cf. čag. چیکمان, quod VÁMBÉRY in glossario suo «ein weites Winterkleid», «large habit d' hiver» interpretatus est. Pannus turcice *čoka, čoha* sonat, cf. hung. *csuha.*

[5] Observatio claudicat, harmonia quippe vocalium fixam statuit legem.

ḡtia *oltur* ê sede ŝ *olturmak* ê sessio. *tur* ê sta vl surge.[1] ŝ *turmak* ê statō vl surrectō et sic de aliis[2]

Nō q̄ ia (=ista) dicto. *mä*[3] facit ītrrogacoē (=interrogationem) ītpoitā (= interposita) psona īt (=inter). vbū et nom ī oī mō tpe pā (=in omni modo, tempore, persona) sic vbi ḡia (=gratia) *bilirsen* ê scis ŝ *bilirmäsen* ê scis tu *tilersen* tu vis ŝ. *tilermäsen* vis tu et sic de alijs

---

[*Pag. 128 Codicis*] Nō q̄ i[a] (=ista] dicto. *sis* addita alicui noi d̄notat p̄vacoēm (=privationem) illius nōis sic vbi ḡtia. *bas.*[4] ê cap̄ (=caput). ŝ. *bassis* ê sñ (=sine) capite. *el.* ê manus ŝ *elsis* ê sn manu. *tiz* ê genu ŝ. *tizsis* ê sne genu *tis* ê dens ŝ. *tíssis* ê sn dnte sic de alijs —

Nō q̄ istā (sic!) dicto. *kesz.* addita nuis (=numeris) dñotat vicê sic w̄ ḡ (= verbi gratia). *bir* ê unū. ŝ *bírkes* ê semel et sic de duobŝ tbŝ (=tribus) p totū numerū īfalibilit.

Nō q̄ d̄ (=de) aliquo vbo nō (=non) habet (sic!) nisi tria psona psêtis īdicativi mōi nui sīgulaīs (=tertia persona praesentis indicativi modi, numeri singularis) q̄ (=quae) sp finit (= semper finitur) ī (=in) *er* et p (=per) sbtcoēm (=subtractionem) et adicoēm (=additionem) fit pma et ŝa psona (=prima et secunda persona) et nuī (=numeri) plris ī q°lib m̄ et tre (=in quolibet modo et tempore) sic p īfŝcptas reglas declerat. ŝ añqm (=antequam) regle ponât (=ponantur) pmo quê ordinê tenebo. pponâ

[1] In hocce textu punctum ad peculiarem praecedentis vocabuli distinctionem usurpatur.

[2] E. g. pag. 137 codicis: *Ave kining soslemeki erur kumisning avazi* «ave! cujus loquela sonum argenti imitatur» etc. Infinitivum verbi, uti jam in prolegomenis vidimus, suffixum *maga, mägä* vel *ma, mä* efficit.

[3] Scriptor hoc loco aliam quoque ejusdem suffixi formam *mï* simul cum *me* proferre debebat.

[4] Vocabula textus interdum hoc modo distinguntur, ut inter duo puncta posita appareant, qua distinctione attentio lectoris jam primo obtutu in vocabula ita scripta derivatur.

(=proponam). vidēdm̄ ē pm̄o q̊ m̂ (=quo modo) illa t̄tia psona fit p̄ma et sc̄da. sed̄o (=secundo). q̊ m̂ fit nū pl̄rīs tt̄o (tertio) q̊ m̂ variat̄ p ms̊ (=modos) q̄rto (=quarto) q̊ mo[do] distīgut̄ p t̄pa qnto (sic!) q m̄ ista talia v̄ba fiūt negativa dico pmo q i[a] ttia psona sic ē *tiler* (i. i vult) *sözler* (i. loqt) *bilir* (i. scit) *barir* (i. vadit) fit pma p ista dictōem. men. addēdo sic̄ tilerm̄ (i. volo) sözlerm̄ (loquor) bilirm̄ (scio) barirm̄ (vado) et cā (cetera) ē (? et) q̄ men idē ē q (idem est, quod) ego. Fit etiā sā (=secunda) p[n]a p adicoem istius dictois *sen.* q ē tu *tilersen.* i. vis *sözlersen.* i. loq̄ris *billirsen* (i. scis) *barursen* (i. vadis [2]) et hoc itellig tum (sic!) (=intelligendum) ī pti tpe ̄dicativi modi. Sēdo (=secundo) fit nū pl̄is. per istas dictnes *bis.* i. nos. *sis.* i. vos et *lar* q fac spr plūalē num̄ (=quae faciunt semper pluralem numerum) v̄bi gā *tiler* i. vult s̄. *tilerbis* ē volumus *sözler* ē loqt̄ s̄ *sözlerbis* ē loqmr. Sic ē de s̄a (=secunda) *tiler* ē vult s̄. *tilersis* ē vultis *sözler* ē loqt s̄ *sözler sis* ē loq̄mini. Sic ē d tc̄i (=tertia) pa (=persona) *bilir* ē scit s̄ *bilirler* sciūt *barir* ē vadit. s. *bareuirler* (sic!) vadūt et hoc ē itelligēdū ī pnti tpe idicativi modi. et nō q ad maiorē expssiōem dnotādā aliq̄do pponunt̄ et p̄t ponūt (=aliquando praeponuntur et postponuntur) iste dict̄oes sic hic *men tilerm̄.* i. ego volo. *sen tilersen.* tu vis. *ol* ē ille un̄ ȝ[c 3] (unde? dicitur). *ol tiler* i. ille vult. *ol bilir* ille scit et etiā ī pl̄ri *biz tilerbis* nos volum̄ *siz tilersis* vos vultis In t̄tia p[a] (=persona) nō ē cōswe-

[1] «Id est».

[2] Interpretatio verborum cumanicorum latina, uti ex prolatis exemplis elucet, plerumque supra formam verbi cumanicam legi potest.

[3] Fortasse un ȝ[e] i. e. «unde» loco «unde».

tudo q pponat tm siq vellēt pponē possēt dicē (=tamen siquidem vellent praeponere possent dicere) anglar[1] tilerm̄[2] (sic!) qā (=quia) angler (sic!) ē. illi. T̄to (=tertio) q̊ m̊ variat̄ p modos dicēd^m ē pmo (dicendum est primo) q̊ m̊ sint modi ῐpa^vi (=imperativi) s̑o (=secundo) q̊ m̊ ῐdicativi q talis ordo reqrit.[3]

[*Pag. 129 codicis*]

	Intelligo	anglarm̄[2]	nō inteligo (sic!) anglaman
	intelligis	anglarsē	anglamasen
	intelligit	anglar	anglamas
et p̄lr	intelligimus	anglarbiz	anglamasbiz
	intelligitis	anglarsis	anglamassis
	intelligūt	anglarlar	anglamasler
ῐpto	intelligebā	anglar ädäm	anglamasedem
	intelligebas	anglar äding	anglamaseding
	intelligebat	anglar ädy	anglamasedy
et p̄lr	intelligebamus	anglar ädik	anglamasedik
	intelligebatis	anglar ädengez	anglamasedengez
	intelligebāt	anglar ädylar	anglamaslar edy
p̄ito	intellexi	angladim	anglemadim (sic!)
p̄to	intellexisti	anglading	anglamadyng
	intellexit	anglady	anglamady
et p̄l	intelleximus	angladyk	
	intellexitis	angladingiz	
	intellexerūt	angladilar	

[1] Kaz. *alar*, kašgar. *olar*, turkom. *ular*, sed osm. *anlar*.

[2] Mendose pro *tilerlär*.

[3] Cf. čag. *ong*, *ang* «intellectus», *anglak* «intelligens», *anglatmak* etc., kaz. *ang* «intellectus», «attentio», *angna* «intelligere», osm. idem, altaicum *ongno* «reducere in memoriam» (v. VÁMBÉRY, l. c. pag. 56). *Ng (ñ)* in hoc paradigmate per duas litteras *ng* vel per siglum ɀ denotatur.

		Optativo	
pito intelleram *plq̄m* (sic!)	anglamis edī	intelligerē	anglagayedim
intellexeras	anglamis eding	intelligeres	anglagayeding
intellexerat	anglamis edy	intelligeret	anglagayedy
intellexeramus	anglamisedik	intelligeremus	anglagay edik
intellexeratis	anglamisedin-giz	intelligeretis	anglagay edengez
intellexerāt	anglamisediler	intelligerēt	anglagay ediler

futuo intelligā	anglagaymen	intelexissē	anglamis bolgay edim
intelliges	anglagaysen	intellexisses	anglamis bolgay eding
intelliget	anglagay	intellexisset	anglamis bolgay edy
et plr̄ intelligemus	anglagaybiz	intellexisemus	anglamis bolgay edik
intelligetis	anglagaysis	intellexissetis	anglamis bolgay edengez
intelligent	anglageyler (sic!)	intellexissēt	anglamis bolgey-ler (sic!)

ïpra intellige	angla	*futur°* intelligā	anglaim
intelligat	anglasun	intelligas	anglagil
et plr̄ intelligamus	anglalum vl̄ anglaluk	intelligat	anglasun
		intelligamus	anglalem vl̄ ang-laleng
intelligite	anglangiz	intelligatis	anglangez
intelligāt	anglasinlär (sic!)	intelligāt	anglasonler (sic!)
futo intelligito	anglagaysen		
intelligitote	anglagaysis		

sic et coiunctivo

intelliem	anglasamedi
intelliges	anglasenedi (!)[2]
intelliet	anglasa edi
intelligemus	anglasah edik
intelligetis	anglasengiz (!)
itelliget[1]	anglasaler edi (sic!)

[*Pag. 130 codicis duabus constat columnis, in quarum prima paradigma praecedentis pag. absolvitur*]

futuro[3] intellexero	anglarbolsan (sic!)	ancora lenger[5] aquilo
intellexeris	anglarbolsam (sic!)	amplû kent tornakxi
intellexerit	anglarbolsa	anphora (sic!) bardac
intellexerimus	anglarbolsak	angulus bulun l mungus[6]
intellexeritis	anglarbolsangez	angnus (sic!) koz[7]
intellexer·t	anlarbolsäler (sic!)	alienus jat alienor iat bolur^men
prito pfecto[4]		alius özgä
intellexerim	angladi ese	annus yl
intellexeris	anglading ese	antic abiska. vet eske
intellexerit	anglady ese	anus kurtka. olim ertegi
intellexeimus	angladuc ese	anulus juzuk
intellexeritis	angladungusz ese	arcus. ja. arcû têdo. ja kurarm
intellexerit	angladilar ese	

[1] Haec tota conjugatio in conjunctivo mendosa est, in omnibus enim terminationibus illius formae syllaba *re* desideratur.

[2] Čag. *anglasang*, *anglasangïz* etc., kaz. *angnasang eje*, *angnasagïz eje*, osm. *anglasaïdiñ*, *anglasaïdiñïz*.

[3] I. e. futurum exactum.

[4] Perfectum conjunctivi vel rectius conjunctivus futuri exacti.

[5] Pers. لَنكَر, turcice كمى دمرى. Glossam «aquilo» fortasse *tornakxi* sequentis lineae interpretatur, cf. pers. تُرُنج «compressio», complicatio» vel تَرَنگ «vortex aquae».

[6] Proprie «cornu alicujus rei».

[7] Osm. قوزى, bosniacum *kuzy*.

Geru̅ intelligẽdo anglar egeč[1]
ifinitu intelligẽ anglamaga
Secdm̄ istā dc̄linacōem potes
dc̄linae̅ o̅em dc̄linaco̅em

astrologus julduzči
avarus kizganči
avus ulu ata
avuncul̄ ananing agasi

angelus fristä
anima tin ul̄ ǵan
animal tinle ianawar[2]
aquila kara kus
ala hanat
alapa čaplatmak[3]
altū beyk
accipiter karčaga
aura mala yaman sakim (sic!)[4]
amarus ači
amarificor ačirganurmen
acetū sirke
acut̄ iti. acuo. bilermen[5]

asinus esek
azimus kemeč[6]
abscondit̄ iasunmis kizlẽmi[s]
abissus tutken
aptus iarovli
aries köčkar[7] (sic!)
ars al[8]
arena kum
aranea böv[9]
ager tarlov vomer saban temir
agricola sabanči
aratura saban ieri
area jndir[10]

[1] Hoc ipsum paradigma et in prolegomenis legi potest.

[2] In prima codicis parte *yanauar*, pers. جانور et جاناور s. جان آور, osm. جاذوار.

[3] Čag. *čapmak*, *čapalamak*, kaz. *čab-*, bosn. *čapalmak*, hung. *csapni* «infligere», «caedere», *csépelni* «triturare», excutere grana frumenti», cf. etiam mongolicum *čapči* et *čibka* s *čipka*.

[4] Mendose pro *salkin*, v. čag. et alt. *salkïn*, jak. *salgin*, mong. *salki* v. *sälki*.

[5] Cf. osm. بلمك.

[6] Cf. hung. *kovász*, antiquum slavicum *kvasъ*, vid. Miklosich «Die Slavischen Elemente im Magyarischen» (Viennae, 1871) pag. 38.

[7] Mendose pro *kočkar*.

[8] *Al* in lingua uigurica et čagataica dolum, fraudem significat, cf. quod ad permutationem significationis gr. μηχανή et τέχνη, quae duo vocabula 1. fraudem, 2. artem significant.

[9] Cf. hung. *pók*.

[10] Fortasse arab. هنداز, pers. انداز «mensura».

acus ine. temê. čialduz[1]
amicus dost
amasia. kuma[2]
adusarius tusmen
amigdalû. badam
ancilla karavas[3]

arca sûduk[4]
arma sagot[5]
aurora tang sara
ascella coltuc[6]
ari^u^calcum. iez[7]
accidiosus: kahal[8]
acusator (sic!) čakči
aiaz[9] serenû
estas jain[10] ver jaz
autûnus kuzim
hiems k(es)[11]

[*Pag. 131 codicis item duabus constat columnis*]

aper kaban[12]
aier salkun
auster tengizich[13]

accidia gahalluk[14]
neglies. osal
invidus bagil kisi

[1] Pers. جوال دوز «acus grossior sarcinis consuendis». Quod ad *teme*, cf. arab. تمم «amuletum ex capillis, lana et pilis camelinis», cf. etiam arab. pers. تمامی (suff. ی), quod SHAKESPEAR docente «brocade», «çloth of gold tissue» significat (v. VULLERS «lexicon persico-latinum).

[2] Čag. قوما.

[3] Cf. osm. قراوش idem.

[4] Cf. arab. صندوق et صندوق.

[5] Cf. arab. شكة «arma». Revisor *o* lituravit, sed loco ejus *i* adscribere omisit.

[6] Osm. قولتق.

[7] Kaz. *jiz*. Glossa latina mendose scripta est pro «orichalcum».

[8] Cf. arab. كسل.

[9] Scriptor loco glossae latinae negligenter cumanicam scripsit.

[10] Čag. ياي.

[11] Duae ultimae litterae vix legi possunt.

[12] Čag. قبان, hung. *kan*, mong. *gendö*.

[13] Proprie «flatus a partibus maris (= *tengiz*) proveniens», cf, hebr. יָם, quod in libris veteris testamenti *Gesenio* docente bis copulatur cum septentrione (צָפוֹן), cf. etiam arab. يمن, quod cum يم derivatione conjunctum est.

[14] Arab. جهل.

Balzamus balsaman
bolus tovram[1]
botrus salkum[2]
bibulus esrikči[3]
balneũ et ysy tepedus (sic!)
buccella keseo[4] tilĩ[5]
baptistēiũ. lahan
bitumen siris[6]
principium aval
fidelis vl̄ fidus inak[7]
v̄tus erdem
moricratus (sic!) } killihli[8]
disciplinatus }
paciencia tözumluk
obediēs ē legi torägä jogerdir[9]

ira öpkä
odium kek
vindicta öč
vindicator öč alguči
habes tu materiam kerek jarov[10] barmi
respectu aar baca
venialia pc̄ca (= peccata) kečer čakli jazik
confiteor kunermē
habituac̄o p̧ exerciciũ jtma[11]
exercearis idmälägil
p̧didit aygakladi[12]
detractor vl suzurro (sic!) usahči

[1] Cf. čag. توغراماق «in frustra dividere».

[2] Osm. صالقم.

[3] Fortasse ab arab. سِكّر (quod in *esrik* corruptum est) derivatum.

[4] Čsg. كيساك, osm. كسك.

[5] Čag. تيلين.

[6] Čag. شيريش, osm. چريش s. چرش, hung. *csiriz*. Cum hacce glossa *siris* dispositio vocabularii alphab. terminatur et cetera vocabula, quae usque ad finem hujus pag. sequuntur, alia manus eaque priori in scribendo minus excercitata scripsit.

[7] Cf. čag. ايناق, يناغ, ايناج, اياق »conseiller intime», «confident» apud Pavet de Court., mong. *inak*, burjaticum *inag* «amicus». *inagla-* «amare» (v. Bálint «Az éjszak burját-mongol nyelvjárás irmertetése» in glossario).

[8] Čag. قيلغلى apud Pavet de Court.; «moricratus» = morigeratus».

[9] Cf. čag. يوكونماك.

[10] Čag. ياراغ «utensile».

[11] Čag. ايتماك «facere».

[12] Cf. čag. ايقاق.

castitas boy aruvlihi
utique elbeti[1]
difficulter jolap
genetrix tuurguči vl̄ tuurdači[2]
illicitū haram
licita hallal
supbia öctelik[3]
supb̄s öctem[4]
avarus tämäker[5]
avaricia tämä[6]
luxuria boy sokluki[7]
gulosus boguzgur

cominutū usaldi[8]
kabul eter ratū tenet
joluñi kondergil sen[9]
sövgâca tilegänčä
bn̄ placitū tuū
scdm (= secundum bene placitum tuum)
sen busrägänčä (sic!)[10]
sin (? etiam) tu approbas
job sängänčä (sic!)[11]
acceptavit bessᵃradi[12] (sic!)
manifestavit belgirtir[13]
volūtas tilek

|*In columna dextera adhuc haec vocabula sequuntur:*|

dabit (= dabitur) berilgay

[1] Arab. أَلْبَتَّةَ.

[2] Cf. altaicum *tuu*, osm. *dogmak*, *doomak*, kaz. *tüu-*, *tu-* «nasci», *tüdïr* «generare», *tüdïrüčï* n. ag.

[3] Čag. اوكتاليك «inutilité» apud Pavet de Court.

[4] اوكْتَم «brave», «violent» apud Pavet de Court.

[5] Arab. pers. طمعكار «cupidus», «avarus», osm. طمعكار.

[6] Arab. طَمَع «concupiscentia».

[7] Cf. arab. شوق «desiderium», osm. شوق idem.

[8] Cf. čag. اوشالمق «être brisé» apud Pavet de Court. Prof Vámbéry formam اوشالتماق profert, cf. etiam اوشاقلاماق. Praecedens *usahči* in forma cum čag. اوشاقچى convenit.

[9] Proprie «viam tuam complana».

[10] Cf. kaz. *baškar* «finire», «perficere», «statuere», «imperare», čag. *baškarmak*, osm. *bašarmak* idem, cf. etiam formam čuv. *pos*, *pus*, quod cum čag. *baš* idem est (Vámbéry, l. c. pag. 200).

[11] I. e. *sanganča*, cf. osm. صانمق ; *jop* id est, quod kašgaricum *jüb* «bene», cf. etiam mong. *žöb* et verbum *žöbsije* — «approbare».

[12] Priorem voc. *a* loco alterius revisor adscripsit; *bessᵃradi* i. q. *bašradï*.

[13] *L* revisor adscripsit.

söundirgičim[1] paraclitû (sic!)[2]
illictingvis[3] sprevistis
kossiği[4] vl̄ seyr[5] dictator (!)[6]
tesinf[7] etti (sic!) dictavit
kayma kerekimizda utru kelgil[8]

[*Pag. 132 cod. duabus constat columnis*]

tengrini sövgil barča ustunda[9]
Nō piures nom̄ dei tui ī anû
(= in vanum)
tengrining ati bile antičmägil[10]
Sanctifica sabata
ulu kunni avurg̣ˡagil[11]

differētia tafsanyt[12]
ol kelgäli vl̄ ol kelgädan
beri postquam incē (? incessit)
vl̄ conglu[13] mahsit ītētō[14]
eygi keycgä[15] konēmizim[16]
boīs īdumētis d̄ sû[17]
delectatus

[1] Cf. čag. *süjünmäk* et *süümäk*, kaz. *söjön-*.

[2] I. e. paracletus», graece παράκλητος «advocatus», nimirum «spiritus sanctus»; vid. apud JOANNEM: «ego vero rogabo Patrem, et alium Advocatum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeterum:
«Nempe spiritum illum veritatis etc.» (cap. XIV. v. 16, 17).

[3] Cf. kaz. *äläk* «vituperatio», *äläklä-* «vituperare».

[4] Cf. osm. قوشيجى «cursor».

[5] Arab. سَائِرٌ «is, qui incedit».

[6] Falso pro «cursor».

[7] Mendose pro *tesnif*, vid. osm. تصنيف ايتمك.

[8] «Quum domum redibimus, obvium nobis te da».

[9] Vid. textum decalogi MOS. II. 20. V. 5. 7. In hac enumeratione praeceptorum sec. decalogi mandatum, quod in versione altaica ita incipit: *pojïna čalu turghuspaghïn!* (RADLOFF, tom. I. pag. 192), desideratur, ultimo autem loco sec. *Jesu Christi* mandatum «diliges proximum ut teipsum» (*Matth.* XXII. 39) legi potest.

[10] Čag. انت ايچماك.

[11] Revisor loco *g* expuncti *l* suprascripsit.

[12] Mendose pro arab. تفصيلات scriptum esse videtur.

[13] Falso pro *conglu* vl̂ *mahsit.*

[14] I. e. arab. مقصد v. مقصود «intentio».

[15] Čag. كييك s. كيك «habit» apud PAVET de COURT.

[16] Vid. čag. كونانماك.

[17] I. e. «bonis indumentis delectatus sum».

atangni anangni hormatlagil
kisini ölturmagil
ogur bolmagil
hersek bolmagil
jalgan tanihlik bermagil
özgä kisining nemäsi suhlamagil
sevgil sening karidasin sening kibi
kuezlu[3] bolmagil
supbia
konvči[4]
invidia
opkelmekči
ira
erinčeč[5] (sic!)
accidia { bolmagil
kizganči
avaritia
boguzgur
gula sus
hersegči[6]
luxuria sus
čakuči
accusator

cōcupcentia suklik
utile azihle
kovsi p̄tus (=pectus)
aziki bar utilitatis est
azihga teyptur[1] p̄venit
afferas teyskil[2]
nega tabunirsen
ad q̄ (=quem) adoras
essirgagil[7] q̄patiaris (sic!)
seni essirgermê
q̄patior te (sic!)
essirgaredim conpatiebar
variatus torlendi[8]
öz özündän (sic!) tuurdim
dey dek dep[9]
drust tegridan (sic!) de veō
ꝫo (=deo)
altinda v̄l jargulan[10]

[1] Čag. تيبيماك.

[2] Kaz. *teješ*-.

[3] Uig. *kevenž* «superbia», hung. *kevély* «superbus».

[4] Čag. كونيلو, — كونى «invidia».

[5] Mendose scriptum pro *erinčec*, cf. kaz. *irenčäk* idem, cf. etiam hung. *renyhe*.

[6] Fortasse pers. هرزه, v. arab. حرص, cf. osm. حرصله.

[7] Čag. اسركيش «miseratio», «misericordia».

[8] Čag. تورلاماق «broder des figures» apud Pavet de Court., تورلانماق «sich umstricken», «être pris dans un filet» apud Vámbéry.

[9] *Dek*, *dej* ob causam alliterationis simul cum *dep* memoratur. *Dej* in dial. chivaica i. q. *dek*.

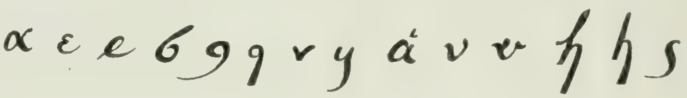
[10] «Sub judicio ejus».

d̄bi͡tor udakči[1] kuvnči invidus
erseklik luxuriosus
murrâtlic[2] idê

[*Pag. 133. haec una interjectio legi potest:*] a aleluia

[*Pag. 134 et 135.* non scriptae sunt]

[*Pag. 136*] Ave iehu χp̄e benedictissime ꞇ et ꞇ ꞇ salvator meus

[3]

[*Pag. 137*] Ave učmakning kabagi

tirilikning agači

jemissing bisgä teyirding

ihne kačan tuurdūg[4]

Ave Maria ki̋ bisgä

tuurdūg bu ǵ^eh^anda

ani kim tengri tuurur

p°8[5] nečik aytipturur

desideriu p (? per)
Ave kiz kim kusänč[6] özä[7]

clamasti
kičkerip sê tengrigä

grām (gratiam) adepta audita es
soywrgatip isittirding

univisti
sösni tengä (sic!) biriktirding[8]

[1] Cf. čag. اوداك. Siglum super / in voc. «debitor» vacat.

[2] Cf. arab. مُرِدٌّ «libidinosus», مُرْدِيَةٌ «perditus».

[3] Specimina litterarum, quae in codice nostro occurrunt.

[4] Octo et septem syllabis compositae stropharum partes in una eademque linea sunt scriptae. Talis stropharum constructio in quibusdam hymnis latinis, usum obtinuit.

[5] I. e. «propheta».

[6] Uiguricum *közüš*, cf. etiam *kösämäk* «desiderare» (vid. apud VÁMBÉRY in glossario uigurico).

[7] = اوزره.

[8] I. e. «verbum in corpus (*tengä* loco *teningä*) tuum recepisti», cf. čag.

Ave Maria ǵaningni

jaruti ata nuri[1]

juzuning jariklihindê

salut [2]
bisgä teyir onglik msâ[3]

dom̄ es
Ave tengrining sen övi

refugiū
jazuklining siginči

ol kuttulur [4]
sanga kim kertlep[5]

refugit
kim siginir jek tusmâdê[6]

Ave χp̄cning anasi

nr̄e infirmitatis medela
agrikimising[7] timari

sana
agrigîmisni ongatgil[8]

mesticia discede (sic !)
kaygimisni sê targat(gil)[9]

ītmū (intimum)
Ave Maria ičrihing

sortitus ac
tengri tintir[10] äsä ha boying

barčalardâ artuk are

seni tabubtur hâ sili[11]

بیریکتورماك vel fortasse «secreto confabulata es», cf. čag. سوز بیریکتورماك apud VÁMBÉRY.

[1] «Illuminavit patris splendor».

[2] «Salutaris».

[3] Arab. مشام «odor», vel quod mihi probabilius videtur *Messias*; *onglik* «salutaris», cf. čag. اونکارماق «ex morbo convalescere».

[4] *Ol kuttulur* loco *kim* expuncti alia manus annotavit.

[5] I. e. «certo».

[6] Osm. دوشمن.

[7] Čag. اغریکن.

[8] Cf. praecedens *onglik*.

[9] Čag. تارقاتماق «dissolvere».

[10] Cf. kaz. *tiñet-* «complanare». In hacce linea novem syllabae continentur.

[11] Uigur. *silik* «purus», «pius». Syllabarum numerus octo est.

[12] Pro *kïning*.

filius
Ave kiz kining[12] oguli

voles
bisni tiley jarli boldi[1]

kökni jerni jaratači

oia possessor
barčalarni erksindači[2]

q nos extraxisti
Ave bisni čigaripturga[3] (sic!)

öluñing kabakindan

Syonda biz kī turalim

öygunč irin saa ayttali

Ave are tiñing övi

kayda beymis χpc kondi

jarlilergä (sic!) ādā (=andan) bahmis

dignatus
jarilgamakga jüpzimis[4]

locuti (=locutio)
Ave kiñing soslemaki

ē (=est) argenti vex (sic?)
ervr kumisning avazi

pbatu
jetti[5] ot da čimgipturgan[6]

enigmata oia decl ...... (=declaravit)
matellarni barča ačgi

[1] Haec quoque linea octo syllabas complectitur.

[2] De hac linea idem. *Erksindači* = uigur: *eriklik, erklik,* vid. apud VÁMBÉRY.

[3] Pro *čigaripturgan.*

[4] In hac quoque stropha lineae inferiores octo complectuntur syllabas. *Venantius Honorius Clemens Fortunatus* († 609) lingua lat. strophas hymnorum etiam ad hunc modum construxit. *Jüpzimis* = jacuticum *söbsüö.*

[5] *Ot* «ignis» h. l. planetam, proprie stellam significare videtur, cf. pers. آتشِ صليب »ignis astri, صليب crux dicti», cf. etiam pers. آتشين هفت ازدها apud VULLERS. Cum. *jetti ot* i. q. pers. هفت ازدها «septem planetae» (هفت اوتاد idem). Mysterium planetarum in numero eorum divino septem residet, qui idem numerus in septem elementis vocalibus, quae teste *Eusebio* nomen Dei sacrosanctum complectuntur, itidem occurrit (Praep. ev. l. XI. c. 6). In lingua mongolica *ot* vel *odon* stellam significat, in dialecto burjat. *odon* «stella», *odo-miši* «stella» (vid. BÁLINT «Burját nyelv» in glossario).

[6] Uig. *čomlamak* «colligere» apud VÁMBÉRY.

genitus
Ave kiz kiñing tugani
interioris oculis nri — lume
ičközimising (ič közimising) jarigi
ens
erip azāni kutkardi
ī morte sua nō pmisit obdormire
ölumda usutmadi

[*Pag. 138*] Ave Maria kim bizga
plē (=prolem) genuisti — ad utilitatē.
uruh[1] tuvrup sē asihga[2]
nos q̄dē (quidem)
barčamisda anda baska
astricti — ad pdīcem (=perditionem)
teysli[3] edik tas[4] bolmaga
ī tabernaculo
Ave kiñing termäsīda[5]
messias
jalgiz konuptur misiha
sine macula — fecit
aypsiz anda kimni kildi
mengi tavga[6] angīd'di.[7]
Ave kiz kining miräti[8]
kökdā kelip hačka mīdi[9]
illaquiauit
alay bizni illind'di[10]
amoris eius — laqueus
sövmekligining tuzagi[11]
ligwa (sic!)
Ave saa kining tili
saccia (sapientia)
mēgu sözdā bilik aldi

[1] Čag. اوروق «semen».
[2] Uig. et čag. *asïk*, *asïg*.
[3] Kaz. *teješle* «necessarium», «conveniens».
[4] Kirgizicum *tas* «reprobus», cf. etiam čag. تاشلاماق.
[5] Cf. palaeosloven. *trěm* «turris» apud MIKLOSICH, hung. *terem*.
[6] Čag. تاو; *mengi tav* «mons altus», cf. ujg. *mengi*, *mingi* «altus».
[7] Uig. *akmak*, čag. *agmak*.
[8] Fortasse arab. مرآت «speculum» v. ميراث «hereditas».
[9] I. e. *mindi*.
[10] Cf. čag. ايليتماق, kaz. *elen*-.
[11] Kaz. *tozak*.

i tantu
anča čakli[1] kî fristäl

n attingetes
saa ietmeyin[2] tanglarlar

Ave Maria kî ačting

kökni dage enderding

liberatore nrm
kutkar[r]darčimis[3] ihcm

vict
kî tusmânimisni jēng[di]

talamus
Ave kiz kîning kertegi[4]

sicut sol lucidus e ac calidus
kûdey iariht[r] hâ isi

sposu hospitata est
χpc kujövni kôdurding[5]

letificasti
barčalarni sövdurding[6]

sacrficiu
Ave kimning kurbanini

pingve vides misertus e
javli korup iarilgadi

valde recta ira sua
tegu[7] köz könu[8] öpkäsin

dimittes
koxup[9] b'pt (=beriptur) algisin

Ave Maria anamis

seni söup čin hanimis

barčedâ ustun köturdi[10]

[1] Cf. Kaz. *mïnïn čaklï, šul čaklï* «tantum», — *nej čaklï* «quantum», cf. etiam čag. چاقليق, e. g. يوز جهان چاقليغ.

[2] Čag. بيتماك, kaz. *jit-*, mong. *jigöt*, vogul. *joht*, hung. *jut*.

[3] Cf. čag. *kutkarmak* «salvare».

[4] Conf. čag. كيرتاك «fauces», «abyssus», — kaz. *kirtek* «incisura», «excavatio»,— bosn. كَرْتيك idem.

[5] I. e. *kondurding*, cf. čag. قوندورمق apud PAVFT de COURT.

[6] Siglum abbreviationis praeter ullam necessitatem adnotatum est.

[7] Uiguricum *taku* «etiamque» altaicum *taa*, *daa* idem, vid. apud VÁMBÉRY l. c.

[8] Observa augmentum corroborativum, cujus usum etiam in lingua mongolica conspicimus (e. g. *sap sagan* «valde albus»).

[9] Mendose scriptum pro *kojup*.

[10] Cf. čag. كوتارماك «elevare».

regale corona sua
salik[1] dačini keddi[2]

Aue kiz kĩdã[3] atasis
sic vmis (= sicut vermis)
kurtley turip beymis ihc
tortuosa serpente
buruliptur gã[4] ilãni
pmes 5 ẽtuit (contrivit) erkes 7 kildi
basip jančti[6] dag oltdi

[*Pag. 139.*] Ave iessening čibugi.

tayjak bizga sẽdä bitti
curvum nrm rectificat
egrimisni ol ködurir.[8]
infirmitã nrm sustentat
kučsismisni kötrʳir

Ave sen kiz kĩ ǵaningni
n̄ accepisti ĩ uanũ
almeyipsen bolmači
aprobas
an[9] han busrep[10] seni sedukĩ[11]
gloriosus
barčadãtʳ haybetli[12]
y
Ave kiz kĩ soiurgating[13].

učmak iolin bizgä ačting

[1] «Sertus», *salik dač* «serta corona», vid. verbum arab. سَلَكَ «inserere rem in aliam».

[2] I. e. *kedürdi*, cf. čag. كيبماك «vestire», «investire».

[3] *Kimdän.*

[4] Cf. čag. بورماق.

[5] I. e. «premens».

[6] Čag. يانچماك «conterere».

[7] Mendose scriptum pro *erksis* «debilis».

[8] Cf. čag. كوندرماك.

[9] Scriptor *an* mendose scriptum, quod expungere omisit, in *han* «Deus», «rex» correxit.

[10] Cf. uigur. *bosarmak* «dimittere».

[11] I. e. *sedu kim*, mendose scriptum pro *sevdi kim* «amabat, qui etc.»

[12] Kazanice *äjbät* «insignis», quod mihi cum arab. هَيْبَة idem esse videtur.

[13] Cf. uig. *sojurkamak*.

bizni jurgâ[1] jollaringa,

facias pvenire
kuurup ietkirgil ihcga[2]

Aue kî̂ga altarini[3]

ihc χpcning boyini

têgri tutipt^{r} söup

kollaringni arov[4] körup

q̄ sm̄ nom̄ tuū (=qui secundum nomen tuum)
Ave kî atinga körä[5]

bu ǵahan̄ing têgizinä

batmaz iulduzni tuurding

könulik iolin korguzding

vigor
Ave kiz kimning koati[6]

erat spt sa (=spiritus sancti) desiderium vel affā (=affatus)
erdi ari tin mihiri[7]

boying âda (=anda) čičeklêmis

tengri sêdâ (=sendän) hačan[8] tuvmis

vox tua vicit
Ave uning organani[9]

korking iengipt^{r} libâni[10]

[1] Uig. *jorimak* «ire», alt. *jor* idem, vid. apud VÁMBÉRY l. c.

[2] Observa in hac et in sequentibus strophis aequalem finientium vocum sonum.

[3] Lat. «altare».

[4] Cf. čag. *aru*.

[5] Antiqua quaedam traditio nomen מִרְיָם (gr. Μαριάμ, Μαρία) ex מַר «gutta» et יָם «mare» conflatum dicit. Scriptor hymni manifesto ad hanc traditionem alludit, vid. Maklári PAP LAJOS «Bibliai egyezményes szótár» (Pestini, MDCCCLV) sub. voce *Maria*.

[6] Arab. قُوَّة «vigor», «potentia», osm. قوّت idem.

[7] Cf. pers. مهر «amor», amicitia».

[8] قاچان «quum».

[9] Gr. ὄργανον, quod hung. *orgona* dicitur (cum terminatione *a*).

[10] Mons Libanus, cui scriptor cantici canticorum (cap. 5, v. 15) staturam hominis omnino perfectam similem dixit.

occis e (occisus est)
ki̅ bizi̅ učū olturuldi

buzovley[1] aning anasi

Aue saa ki̅ iglading[2]

hačda ölgäda oguling

in gaudiū dolor tū vs ē (versus est)
sovčgä[3] ačuving tondi[4]

ölūindä[5] kačā kopti

Ave sendä ki̅ iasi̅di[6]

baldā tatli tengri sözi

ani bizgä sen tatirgil

ī splendore vul̄ eī (=vultus ejus) absconde nos
jüz iarkini̅da iasirgil

intellectū tuū
Aue Maria usingni

cōpletū pfectū egit
tengri tamā[7] tugel[8] kildi

kačā sēdä (sendän) ai̅ng (=aning) sözi

ten isi sis[9] tenli boldi

mūd ānquā fueret (mundus antequam)
Ave dunia bolmadikda

elegit in mansionē
seni tanglapt[r] konisga

tengri saa nečik tusti

bizgä bahap[10] jarilgadi

[1] Cf. čag. بوزوق «vastitudo», «ruina».

[2] Cf. čag. ييغلاماق «plorare», alt. *ïgla, ïjla*, cf. etiam kaz. *ïula-* «ululare».

[3] Mendose scriptum pro *sövinčgä*.

[4] Cf. osm. دونمك «se convertere», bosn. *dönmäk* idem, vid. apud BLAU.

[5] I. e. *ölümindän*, cf. pag. 148 *olvmdä kopti*.

[6] I. e. *iasirdi*, vid. čag. ياشورماق «occultare».

[7] Arab. تَمَامٌ i. q. تَامٌّ «integer», «perfectus», «absolutus».

[8] Čag. توكال «perfectus», mong. *tögel, tögöl, tögöldör* idem, cf. etiam hung. *tökéletes* idem.

[9] I. e. «sine corpore et calore corporeum factum est».

[10] Loco *a* expuncti alia manus *i* suprascripsit.

q̄ esuristi
[*Pag. 140.*] Ave saa kī̂ ačikting
eduliū
azih[1] tiley kökga kirding
fecisti vivere
andâ bizgä sen javd̄ding[2]
qe (— que)
kök ötmekin hâ tatirding

Aue kī̂ jalgiz tengrigä
scivisti gloriari
bilipt sê koanmaga[3]
felix an̄a tua (= anima tua)
bahtli ǵaning andâ tindi[4]
plenarre (sic!) ac gauisti (sic! pro gavisa est)
tolu killi[5] hâ sov̄di[6]

de tua abundantia
Ave kiz olbekligingdâ[7]
vult gratis
kī̂ tilesa alir raygan[8]
iebrat (= inebriat)
susû[9] ǵanni kī̈ esirtir[10]
saciat
hâ as[11] tiñi kī̂ toyd̄rir

spuales (= spirituales) ples (= proles)
Ave kī̂ tin uruh̄ling
n sut egetes (= non sunt egentes)
muhtač devl[12] bu dunianing

[1] Kaz. *aš̈ïk*, *az̈ïk* «edulia», čag. اش.
[2] Cf. čag. ياغديرماق, e. g. باشغه ياغديرماق apud VÁMBERY.
[3] Cf. čag. *kevenmäk*, *kövenmäk* *küvenmäk* «superbire», mong. *khegö-ldze-*, hung. *kevélykedni*.
[4] Uig. *tïnmak* «respirare», čag. تينماق idem.
[5] Mihi pro *kilti* scriptum videtur; *tolu kilti* «completa est».
[6] I. e. *sövindi* «gavisa est».
[7] Mongol. *elbek*, burjat. *elbeg* «abundantia» (*elbek delbek*).
[8] Pers. رايگان (راهگان) «gratis».
[9] I. e. صوسز «sitiens».
[10] Kaz. *isert-* «inebriare», *iser-* «inebriari».
[11] Čag. اچ.
[12] Osm. دكل محتاج (v. VIII. conjugationem verbi arab. حَاجَ «opus et necesse habuit»).

ötmekinä. tengri asrar[1]

tin asini berur aar[2]

Aue saa kî köterding

r desideria tua

barča tugel kusâtling kusâčlering[3]

liquata

tengrigä. anda sê (=sen) sizding

sicut pingwedo eidē i bibita es

javlein aar ok singding[4]

tua substancia (sic!)

Ave saa kî tözliking

acceptas c^r atoe tū (sic! creator tuus)

iopsinip[5] jaratkâing[6]

univit filio suo

biriktʳiptʳ[7] ogluna

unitu rdidid (sic! redidit) t (=tibi)

birikgani berdi saa

Ave xpc anasina

postqua fēs e (factus est)

oglung kurbâ boldi äsä[8]

kurbâ barča andâ kaldi

legis pfecto (=perfectio)

töräning tugeli jeti

inocecia tuā (=innocentiam tuam)

Ave jaziksislikingni

affectas Ds trnstulit

arczulap[9] tengri köčurdi

[1] Čag. اسراماق «protegere».

[2] I. e. «ei *(aar)* alimentum spirituale dabit».

[3] Voc. praecedens alia manus in *kusāčlering* emendavit (cf. uig. *kösämäk* «desiderare»).

[4] Čag. سینکماک «imbibere».

[5] Jac. *sübsüö-* «dignari».

[6] Čag. *jaratmak* «apparare», cf. etiam uig. *jaratči* «creator.

[7] Cf. čag. *birikmäk* «adunare».

[8] Čag. بولغان ايرسا.

[9] Cf. čag. ارشنلمق «metiri» apud PAVET de COURT.

stan (sic!) psona tua etrnitate
haziz[1] boying mengulu^{k}ga[2]
fecit sede sui ipius i dextera
oltti[3] özöz onginda

Ave Maria ki tengring
vide (=videre) desideras sitivisti
köwsap[4] sen susading köruvsap[5]
ad intetu jam atigisti (sic!)
muradinga[6] emdi teyding
vultum ejus videns sedisti
juzun körä olt^{r}upt^{r} ding

Ave jarihning[7] anasi.
qua generat
ki tuur' ata tengri

[*inferius haec duo vocabula leguntur*]

importun ungestume[8]

disposuit
[*Pag. 141.*] jollaringni ol bavladi[9]
fecit pvere (=pervenire)
menguluk tavga[10] jetkirdi

q genuisti
Ave kiz hani[11] tuurga

[1] Arab. عزيز «carus», «rarus», «incomparabilis», quod vocabulum in dialecto osm. crebro usurpatur. Apud Persas عزيز داشتن i. q. «honorare», «colere».

[2] Čag. *mengilik* «aeternitas», *mengi* «aeternus», mong. *möngkhe* idem.

[3] I. e. *olturti*.

[4] I. e. *köruwsap*, cf. čag. كوروكسامك «désirer ardemment» apud PAVET DE COURT.

[5] Ipse scriptor in fine versus *köwsap* in *köruvsap* emendavit.

[6] Arab. مراد «quod quis vult».

[7] Altaicum *jarïk* «splendor», vid. apud VÁMBÉRY l. c.

[8] Germ. *ungestüm*.

[9] Cf. uiguricum *baklamak* «ligare», quod in dialectis čag. *baglamak* sonat cf. etiam osm. باغلامق «lier», «conclure», «établir» apud HINDOGLU.

[10] Mendose *tavga* scriptum.

[11] I. e. *hanni*, cf. čag. خان «rex», «princeps», mong. *χan* (ita e. g. burj. ežin χ., manǵuicum *han*). Secundum *Johannem* a *Plano Carpini* Cumani sui temporis Deum *cham* nuncupabant, hic quoque *han* Deum significat.

satana innocete fecisti
Saytani[1] erksis etkä

servacom (sic! servationem) tua nob inpede
asroving[2] bizga teyirgil

ad aetna (aeternam) salute ptinge facias
mengulik ongga[3] jetkirgil

dnar (=dominarum) corona
Ave hatûlarning[4] dači

fliu tuus t (=tibi) induit
ogulung saa keyddi

varia idumta
turlu turlu keyitlni[5]

i sua dextera collocavit
öz onginda olturguzdi

quia tua vginitas
Ave kiz ki erdengliking[6]

e civitas
erur kermê[7] menguhâning (sic!)

fos (=fons) exinde manat
tiri bulah andâ agar

deus ipemet bndicit
tengri öz kêsi[8] algislar

qu (sic!) manus tue
Ave sen kiz ki kollaing

os tuu et cogitaco (sic! cogitatio)
avzing[9] dage saginčing

[1] Osm. شيطان (arab. idem, hebr. שָׂטָן genius malus in recentiorum Judaeorum theologia).

[2] Cf. čag. اسراماق «protegere».

[3] Uig. et čag. *ong* «justum», «bonum».

[4] *Hatunlarning.*

[5] Cf. čag. كييم «vestis».

[6] Cf. jac. *ärdäk* «perseverantia».

[7] Lexicon برهان قاطع de v. *kermen* ita dicit: ودر زبان تاتار etc. شهررا گويند كه محصور باشد vid. apud VULLERS. In terra Nogaiorum *Jerney* docente locus quidam *Ak kerman* dicitur.

[8] *Kensi* a *kendisi* contractum.

[9] Čag. *avuz*, alt. *aus* et *uus*, vid apud VÁMBÉRY l. c.

oia (=omnia) simul spallerut
barča birga kopsapt^r ur[1]
laude uniforme dederut
ogüč teksi[2] bipt^r ur (berip turur)

bndiciois teplu
Aue algisning jihovi[3]
jâilgamakning (=jarilgamakning) anasi
saa iglap ki jugunur
ttus e (=tutus est) q miam (=misericordiam) psechtr (sic!)
magattur[4] ki jarilgatir

cuius locutu (sic!)
Ave kiñing sözlämägäni
ac metalis (=mentalis) cogitaco
ha könguldagi sagiči
oia divinus sesus sut (=sunt)
barča tengrilik us er
oia p^r decia (=prudentia) sciecia sut
barča hakil[5] bilik tur

q laudasti
Ave^saa kiz ki ovding[6]
tengrini dage körguzding
qcuq itverit (=introiverit)
bu joluga[7] kiki kirer
ad ihm tuu (=ad Jesum tuum) c^r titudinalit^r pvenit
ihcinga magat jeter

cuius labia
Ave kiñing totaklari

[1] Čag. قوپساماق, «quod VÁMBÉRY «chasser quel qu' un de sa place», PAVET de COURT. autem «flatter malicieusement» interpretatus est.

[2] Kaz. *tigez* «aequalis», čag. تیکیس *(tiges)*; quod ad *ögünč*, cf. uigur. *ökmäk* (čag. *ögmäk*) »laudare», osm. *öjmäk*.

[3] I. e. *jih-ov* (čag. *öj*) «sancta domus», cf. quod ad notionem, hung. *egyház* Nyelvt. K. VII, pag. 120, — Nyelvőr I, pag. 70, *egy* enim in hac compositione id significat, quod in nomine loci *Egki* in dipl. ab anno 1366, germanice *Heiligenstein*.

[4] Mongol. *magat* «certus», «tutus».

[5] Arab. عقل.

[6] I. e. *övding (ögding)*.

[7] Čag. *jol*.

balsekerdât^r[1] kop tatli
ab illis nob̄ fusu
anlardan bizgä toguldi
spī edulin (spirituale edulium)
tin azihi tengri sözi

Ave erdeng[2] tuurdači
oliue assimilata es (rect. est)
zeytin[3] agačga ovsadi[4]
fudit
boying bizgä kačan tokti
xpm crisma nrm (nostrum)
mirromısni[5] xpcni

[*Pag. 142.*]

spectabilis tu Sion
Ave kö^rūli[6] sē Sion
sēdän čihti kerti[7] Aaron
p̄otifex cū (=cum) ille moreret^r
ulu papaz[8] ol ölgenda
captis
bosov teydi tutgūlarga

q̄ de libera volutate tua
Ave kī enč[9] köngulingdä
tengrigä kot^rding kurban
affeccōne cordis tui ih̄m
öz bavursaking[10] ih̄cni
nos ad vivificādos
bizni tirgizmekgä öldi

[1] *Bal sekerdan tur* «saccaro melleo», cf. arab. سُكَّر, osm. شكر.

[2] Vid. *erdenglik* principio hujus pag. (in tertia stropha).

[3] Osm. زيتون arab. زَيْتُون.

[4] Cf. uigur *oksak, okšak* «similis», čag. *okšamak* «similis esse», vid. apud VÁMBÉRY l. c.

[5] Gr. μύρον (μύῤῥα) «unguentum», arab. مُرّ «myrrha».

[6] Jac. *körüñ* «auctoritas», cf. etiam čag. كوروم «adspectus».

[7] I. e. «verus», cf. jac. *kirtis, kirdik* idem, koibalo-karagassicum *kîrtis*, osm. كرچك vid. apud VÁMBÉRY l. c.

[8] Osm. پاپا.

[9] Proprie «tranquillus», «quietus», cf. uigur. *inč*, alt. *enčü*.

[10] Čag. باغيرساق «flancs», «intestins» apud PAVET de COURT.

Ave saa kî kug^{r}činley[1]
simplex ens tu qī volado
mûdus[2] egeč sê učmisley[3]
secessisti
jurup. bâčarlâni (sic! barčalarni) özding
ī amata trnquillitate quevisti
söygen eminč^{dä}sê kôding (=konding)

iusticie origo
Ave könuluk avali[4]
iust existes
könu egeč oglung ödi (=öldi)
gaudebis ultima die
söûgaysen songi kûda
filius tuū vindictā quādo sūserit (=sumserit)
ogulung öčin[5] kačan alsa

cui qn̄ (=quando) migravit
Ave kîga kačâ köčti
de hoc seculu assurrexit
bu ǵahâdâ utru turdi
Xpc mengu hañning ouli[6]
spualis israelis Deus
tin ishralning tengrisi

fortunata
Ave bah^{t}li[7] kîning oguli
kī 8 pepedit
hačda kačan asildi
nō sustinēs moles tre tremuit (sic!)
tösmey jertinči[9] titredi
solis spedor obscurat ē
kuñing jarihi kara^{r}di[10]

[1] Osm. کوکرجن «columba».

[2] Cf. uigur. *munduz* «indoctus», h. l. «mali nescius».

[3] Čag. اوچمیش.

[4] Arab. اول «principium.»

[5] Uigur. *üč*, *öč*, alt. *öč* «odium, «vindicta».

[6] Uigur. *oul*, alt. *uul*, *ul*, osm. *oul*, čag. *ogul*, vid. apud VÁMBÉRY l. c.

[7] Osm. بختلو «fortunatus», «felix», vid. pers. بخت «sidus genethliacum», «fortuna», بختور «fortunatus», «felix», بختیار idem.

[8] *Kī (= kim)* alia manus inepte annotavit.

[9] I. e. *jer tinči titredi* («moles tre») «terrae quies commota est», apud MATTHAEUM «et terra mota est», (cap. XXVII. v. 51).

[10] Cf. čag. قارارماق, pro quo PAVET de COURT. minus recte قارارتمق scripsit.

etna (=aeterna) qeta māsio tua
Aue mengu tinč konusing
e locus scōr (=sanctorum)
er (erir) ieri arilarning
istā ret^{r}butōm (=retributionem)
bu karavni[1] saa bêdi (=berdi)
ī te mansit
tog ay[2] kî sendä kôdi (=kondi)

q̄ ftā (=facta) es ei
Ave kî bolmis sê aar
mr̄ (=mater) gignit^{r}
ana kî tengrîdä tuvar[3]
v̄balit^{r} ita adepti sum̄
(s)özley alay bizgä teydi
v̄bū (=verbum) dei īdutū (=indutum) carne
tê (=ten) keyinip tengri sözi

Ave saa kî tengrigä
iugis (=jugis)
ǵaning hâ tening hamara[4]
sitīes bibisti
susapt^{r}up[5] (susapturup) ičipt^{r}sen
corpori ī traxisti
edezgä[6] singiript^{r}sen

misteriū eī totū q̄ scivisti
Ave sirin barča bilgê
q̄ dei (sic!) ī te ftā (sic! pro factus)
kî tengrining sêdâ bolgan
opā (=opera) narrare scivisti
(? aml)l^{r}ini[7] ayte bilding
scire fecisti
apostolerga bild^{r}ding

[1] Cf. čag. قارو «retributio», csuv. *korav* idem.

[2] Mendose pro *tokuz aj* «novem menses», una enim syllaba in hoc versu desideratur.

[3] Alt. *tuu*, kaz. *tüu-*, *tu-*.

[4] Pers. هماره (s. همارا) «continuo», «semper» contractum ex همواره, vid. apud VULLERS.

[5] Obs. duo gerundia 1. *susap* 2. *turup*.

[6] Čag. ايديش «vas», koibal. *ides*, hung. *edény* idem, cf. etiam mong. *ete-* «carnem asservat», pr. «carnario imponit», vid. apud BÁLINT «Párhuzam a magyar és mongol nyelv terén», pag. 10.

[7] Arab. عَمَل.

[*inferius*] miskin sukli vemeriû[1] mêtis (=mentis)

[*Pag. 143.*] Ave sen kiz arilerning

gloria
koâči[2] hà fristalning

kögka seni uzatil (=uzatilar)

cantādo laudaverut
irlap tengrini ögdil (=ögdiler)
vel ovdiler[3]

Ave saa tengri kini

p igne deducedo pbavit (=probavit)
otdâ kečirip sinadi[4]

sicut liqtu argetu fulsisti
sizgâ kumusley bakiding[5]

ihcni kačâ töräding[6]

te (! sic) dedisti (! sic)
Ave jer sê jemis bgâ (=bergan)[7]

eve (Evae) luctu q (qui) amovit
hava[8] sigitin[9] kätgâ (=kätirgan)

illi qcuq (=quicunque) c^r diderit
angar kilki[10] inangai

Deu vidēdo gloriabut^r
tengrini körup koâgay

[1] Fortasse «venerius», vid. praeced. *sukli* (arab. شوق), quas glossas lector quidam loco minime apto adscripsit.

[2] Cf. čag. قووانجليق «joie», «joyeuse nouvelle», «le présent qu' on donne au messager, qui apporte une nouvelle joyeuse» apud VÁMBÉRY, قووانماق «laetari», uig. *kovku, kovarmak.*

[3] Vel *ovdiler* alia manus annotavit, quod ad *g* emollitum, cf. osm. *öjmäk.*

[4] Čag. سيناماق.

[5] Čag. باقمق «regarder», «paraître» apud PAVET de COURT., e. g. خوش باقه در «placitum videtur».

[6] Cf. čag. توراماك «creare», mong. *törökü* «gignere», hung. *teremteni.*

[7] Scriptor hymni hoc loco de mirabili conceptione mentionem facit.

[8] Heb. חַוָּה, LXX. Εὔα, Vulg. HEVA.

[9] Arab. شكية (osm. *šikiajet* «plainte» apud HINDOGLU).

[10] I. e. *kimlärkim.*

motiu mos (montium mons)
Ave sê tavlarning tavi
de te absqe icisione hoīs (= incisione hominis) ruptus ē
sen^{den} kisi kesmey sindi[1]
ī motē (= in montem) q̄ crescedō avect ē
tavga tas. kî bitip östi[2]
kökl̄ni[3] barča tolt̄di

quia flio tuo
Ave kî tatli ovlinga
te ipā videte
özözing körupt^{r}gâda (=körupturganda)
fellitū acetū bibē fecerūt
ötli[4] sirkä[5] ičirdil̄
affigētes
hačka kerip tolt^{r}dil̄[6]

paup et īops essčā (=essentia)
Ave jarli johsil[7] bolgâ
q̄ meisti (meruisti)
soyurgamnak bizgä tapgâ
coadiutor
tengri saa boldi bolus[8]
inde ē euasio
anda bizga bar kutulis[9]

cui ab īfantile etate
Ave kîga jas jasidâ
sensū docuit ds̄ nat̄ (=natum)
us[10] ovretmis tengri tuv^{r}gâ[11]
vbū q ei̅ (ejus) multa mira
söz. kî aning köp tang̅lin (= tanglarin)
oīa (=omnia) potuisti edicē (=edicere)
ayte bilip sen barčasin

1 Čag. سينماق.
2 Čag. اوسماك.
3 *Köklärni* «caeli».
4 Vid. čag. اوت, اود, kaz. *üt* idem.
5 Osm. سركه.
6 Scriptor primam litteram *t* expunxit, forma enim verbi *öltürdilär* sonat.
7 Čag. يوقسول.
8 Cf. kaz. *buliš-* «adjuvare».
9 Cf. čag. قوتولماق «salvum, felicem esse».
10 Osm اوص, bosn. *uš*, čag. ايس *(es)*, hung. *ész*
11 Lector quidam *r* suprascripsit, quod alius quidam errorem detegens expunxit,

cui sicut pluvia
Ave kig͡ä yamg̅leyin[1]
gr̄a (gratia) pluit a Deo
soyurgal jaudi tengriden
ī tātū q̄ iste mūd̄ (=mundus)
anča čakli ki͡ bu ǵahan
de residuo tuo
toldi bâča sâhiti͡dan[2]
cuī dexteram
Aue ki͡ning ong kolini
cū teneret cātor eī (=creator ejus)
tut urgâda[3] jaratkani
cesserūt
köktagil̄ barča sapti[4]
supremus locus ad te pveīt
ustungu orû saa teydi
t̄ (=tibi) celi decor
Ave saa kökning körki
collūpna (=columna)
duniäning sê tireki[5]
superbi cornu q̄ cōfregisti
öktêning[6] muzin sind̄gan
humilē ad prosperitate
miskini bahtga teyir
gâ (=gan)[7]
mortīs vīcula
Ave olum̄ng bavlerini
rupit
uzdi[8] bizgä kökler hani

kačâ sêdê[9] algis jeri[10]

jemis bolup bizgä teydi

tuvgan söz enim verbum significat, quod progressu temporis factum est caro, vid. apud JOANNEM «et sermo ille factus est caro» (cap. I. v. 14).

[1] Azerbajǵ. *jamgur*. čag. et osm. ياغمور apud VÁMBÉRY l. c. PAVET de COURT. tamen formam يامغور profert.

[2] Fortasse arab. سايرة (osm. ساير).

[3] I. e. *tuturganda*, in cod. *urgâda* a *tut* separatim scriptnm est.

[4] Cf. čag. ساپاق «chemin de travers» apud VÁMBÉRY, «recessus viae».

[5] Osm. درك.

[6] Cf. čag. اوكتا, اوكتى «potentia».

[7] I. e. *teyirgan*, scriptor syllabam *ga* infra lineam scripsit.

[8] Čag. اوزماك (*özmäk*).

[9] I. e. *kačan senden*.

[10] Vid. III stropham hujus paginae: *Ave jer sê (sen)* etc.

[*Pag. 144*]

traquillitatis locus effcā (= effecta)
Ave eminč[1] ieri bolgā

er juzini heč kormägā

vera Syon pect̄ tuū fc̄m ē (= pectus tuum factum est)
kerti Sion kögising[2] boldi

ih̄c bizgä ādā (=andan) čikti

t̄ (=tibi) vg° (=virgo) q̄ cogitasti
Ave saa kiz sagigā

ac q̄ petuisti
bey tengrini hā tilegā

ētnos anos q̄ nō ptereūt
megu[3] jillāni ki ertmez[4]

ī etm̄ (=eternum) nec c̄sumnt̄ (=consumantur)
megulukga ne tugenmez

scriniū thezauri
Ave tengrining kaznasi[5]

suū mañā cui s̄vare (=servare) fecit
mānasin[6] kigä asrati

pluēre facīedo
ötmekley[7] kökdā javda[8]

sua eclesiā saturādo
kilisiasini toyda (sic!)[9]

ihū mr̄i (=matri)
Ave ih̄cning anasina

ave nr̄is filio
ave ananing ogluna

[1] I. q. امن, امينلك, vid. arab. أَمِينٌ.

[2] Osm. كوكس (*gögüz* s. *göjüz*), koibalo-karagass. *köksü*, čuv. *kukur*, vid. apud Vámbéry l. c.

[3] I. e. *mengu*, vid. etiam in lin. sequenti *megulukga* (pro *mengülükgä*).

[4] Cf. kaz. *ere-* «liquescere», *eret-* «liquefacere», cf. etiam osm. ارمق (*irmak*) «flumen».

[5] Osm. خزانه, vid. arab. خِزَانَة «gazophylacium», «apotheca», «cella».

[6] Arab. مَنّ, vulgo *manna* (heb. מָן).

[7] Čag. اوتماك «pain sans beurre» apud Pavet de Court.

[8] I. e. *kökdän javdïra*, cf. čag. ياغديرماق «distribuer» apud Vámbéry.

[9] I. e. *toydira*, cf. kaz. *tujdïr-*, i. q. čag. تويغارماق.

q ille nob̄ bn̄dictione̅ det
algis bizgä ol ki͡ bsin (=bersin)

övgā[1] anasi jalbarsin[2]
alay bolsū[3]

sum̄ (=summus) sā
Aue ogul aue ana ave sen ustungi ata kim kökᵏtägi haziz-
(=sancti) laudāt p̄ciolū
lar over[4] hā bāča fristilär učmakli t̄lär[5] (=tinlär) (.) ihū bisim
nr̄e redēp̄tōis (? preciolum nostre redemptionis) soyuslihning 7 glutinū nr̄m coamacois (=glutinum nostrum
julugnamis[6] (sic!) söymeklikning (sic!) tut truka[8] miz[9] (sic!) (.)
coamationis) . . . . .extrema etate
kökni jerni sen jarating (.) song zamanada (sic!) kisi bolding
benignitate tua victus tulisti
mur vattingä[10] (sic!) sen jenderip jazihmizni kötirding (,) katte
c̄fringe̅s (=con
ölimgä kirip ölimdän bizni čigarding. tamu kabakini buzup tut-
fringens) hostis victor eff̄cs (=effectus) pri tuo coeqlis
gunlarin sen kutkarding (,) tusmañi jendäči bolup atanga teng-
(=coaequalis) residisti ey̅a ill̅a (=eam illam) clem̄iam (=clementiam) facias p̄trnsire (=per
des olturding. Os ol[11] rahiminga[12] köre jamanimizni kačirgil (,)
transire) ad intētū nr̄m (=intentum nostium) faciēdo nos attingere
muradimizgä teyira juzing körguzup toydirgil. senden.

[1] Čag. اوككان s. اوكوكان.

[2] Cf. čag. يالبارماق, VÁMBÉRY docente proprie يالى بارماق «aller en léchant, en flattant» (Čagat. Sprachstudien in glossario), quam suam opinionem doct. VÁMBÉRY posterius aliquantum mutavit (in libro saepe citato «a török-tatár nyelvek etym. szótára», §. 127).

[3] Alia manus annotavit.

[4] I. e. *överlär* «laudant».

[5] I. e. «animae paradisi» (proprie «paradiseae»).

[6] Mihi mendose pro *jülügimiz* scriptum esse videtur, vid. uigur. *jüläk* «auxiliator», *jölämäk, jülämäk* «adjuvare», «providere» etc.

[7] Alia manus suprascripsit.

[8] Cf. kaz. *totka*, proprie *tottorka*, vid. formam verbi *tottïr* s. *tottor*, cf. etiam čag. توتغال «colle» apud PAVET de COURT.

[9] Suffixum possessivum *miz* nomini *tutturka* inepte additum est.

[10] Mendose scriptum pro *muvaddat (müväddät)*, vid. arab. مودّة (osm. مودّت).

[11] Čag. اوشال, cf. etiam čag. اوشبو.

[12] Arab. رَحِم, رَحْم (osm. رَحْم, vid. رحم ايتمك «misereri»).

[*Pag. 145.*]

q es nrm pmiu (nostrum praemium) usq i etni
ihc söünčimiz bolson. kim sen karovimiz[1] ol ǵanda[2] men-
gloriemr i vultu tuo i celu q ascedit laus oblata e
giluka koanalim dideringä[3] kökgä agingan[4] ihcga ovdi[5] teydi
o ds pr (= o deus pater !) un cultu offerat^r vob t^rbus (= vobis tribus)
tengri ata sanga anga[6] bir jugunč teysin siz[7] učövgä[8]

Sös[9] etis bolupturur arikiz maiamdan (Mariamdan). söünč bizga bolupt^rur (,) duniägä tirelic bereliptrur. Xpc bizgä bo- togup[10] lupt^rur arikiz (sic !) Mâiâdan[11]. čohrah[12] öz özindän el[13] učun aha[14] d turur (,) jazuhin buza dur^r. ari. Juldus kuiasni[15] togurdi (,) kuiias tirelicni keltirdi (.) erdē (= erdem) ecsic[16] bolmadi. Er jazuhin bilmain börlendi[17] (,) ku^ru čibuh bitti[18] algisli ogul. ari. adam jazuhi učun olûluh[19] bolduh edi (,) Xps jarilgap

[1] Cf. čag. قارغ, قراخ (قراق) «butin» apud PAVET de COURT., — quod ad notionem, cf. heb. בֶּצַע, quod non solum rapinam et lucrum iniquum, sed etiam lucrum quodvis significat, ita e. g. מַה־בֶּצַע (Gen. 37, 26).

[2] E pers. جهان decurtatum, cf. جهن apud VULLERS.

[3] Pers. دیده «oculus» etc., haec eadem vox etiam in libris turcicis usurpatur.

[4] Cf. čag. اغماق «ascendere», hung. *hágni*, hágó «mons» cf. etiam mong. *khan-ghai-*, *agola* «mons».

[5] Čag. اوکتی.

[6] Alia manus litt. *g* expunxit (*anga* «illi»).

[7] Mendose scriptum pro *sizgä* «vobis».

[8] Čag. اوچاو «illi tres».

[9] Textum a vocabulo *sös* incipientem alia manus scripsit.

[10] Alia manus adscripsit.

[11] I. e. *Mariamdan.*

[12] Kirghiz. *čongrau* «fons», «puteus» (proprie «excavatum»), cf. etiam čag. چوقور «fossa».

[13] Čag. ایل «populus».

[14] Čag. اقماق «fluere».

[15] Čag. قویاش «sol».

[16] Osm. اکسك (*eksik*) «defectivus».

[17] Kaz. *börlön-* «germinare», «gemmare».

[18] Čag. چوبوق «ramus», *kuru čibuh* «ramus aridus».

[19] *Ölümlüh* «mortalis», i. e. «homo ob peccatum suum mortalis evasit».

medet[1] etti. ari. sol[2] algisli hatun (,) kimdän beymis togdi. dunia jazuhin juldi. Bu beyimisni ögelim (,) sñ (= sanga) tabuhni kilalim (,) bahadur[3] sen dagelim (.) Kps^ning algisli hani[4] jazuhimizni juldi (,) barčaga tangla^nčih[5] boldi ari kiz mâiâdan (.)

[*In fine hujus paginae haec glossae extant*] tengrisi toprak bay er kökari bakil oulunä beyinč[6]

[*Pag. 146*]

Arilarning kusanči[7] barčaga medet bolgul (,) tusman jekni sen sorgul[8] (,) sen bizni iarilgagil

Amen

[*Pag. 147*]

amen — fulgeat

hañing alâlari[9] čiksin (,) hačning jariki balkisin[10] (,) tenin

clauavit — duru

teñi kim jarati (,) hačka temir mih kadadi[11] (,) sarp sungu[12] köv-

[1] Arab. مَدَدْ «auxilium», osm. *meded*.

[2] Čag. شول «ille, illa, illud».

[3] Čag. باتور.

[4] Čag. قان «sangvis».

[5] Cf. uigur. et čag. *tangsuk* «miraculum», cf. etiam verbum čag. تانكلانمق «rester stupéfait» apud PAVET de COURT.

[6] Has glossas, quarum binae et binae consociatae esse videntur, alia manus exercitii grammatici causa adscripsit. *Tengrisi toprak* «Deus eorum terra est» fortasse ad antiquam Cumanorum paganorum religionem alludet. *Theophylaktos* de Hungaris sui temporis memoriae tradidit, eos terram Deorum honore afficere: ὑμνοῦσι τὴν γῆν. Fennicae quoque gentes terram velut communem omnium animantium matrem veneratae sunt. *Bay er* = «homo dives», *kökari bakil* = «caelum versus adspice», cf. čag. يوقغارى «sursum versus», *oulunä beyinč* mendose pro *ouluna beyinč (bejingä)* scriptum est.

[7] Cf. uigur *közüš* «desiderium».

[8] I. e. «examina».

[9] Osm. عالم «vexillum», vid. arab. عَلَم «signum», «vexillum». *Hanning alamlari* «vexilla regis».

[10] Cf. osm. بلدرمك «fulminare» apud HINDOGLU, cf. etiam uigur. *balinglamak* «agitari».

[11] I. e. «carnem ejus, qui omnem carnem condidit, ferreus clavus cruci affixit».

[12] Cf. kaz. *söngö* «hasta», quod ad *sarp*, cf. uigur. *sarp*, *serp* «durus», «difficilis» apud VÁMBÉRY.

pectus ejus finges (sic! findens) pciu (pretium) redeptois (redempti nis) illa
sin sančip[1] su kan bilä agizddi[2] (,) juluv dep anlarni tögup jazik-
fudes (fundens)
limizni (= jaziklarimizni) judi (.)

Ds q natoes (=nationes) regat illi ut ipm (=ipsum) adoret
Tengri ki ǵinslerni bilsin (,) anlar angar ki tabunsin (.)
impleatr Dauit q psaluit dices ocasio l' (=vel) ca (=causa) stipes
tolsun dauid kopsagani (,) agač bolgay dep sebebi (,) kutlu tupdä
flores eius
terek biti[3] (,) körki ingantur[4] (.) haybatli[5] haning kani,[6] čičekleri
i estimabile
tengritur (,) aning jemisi hač algisli kollarinda (.) korkimaᵗsis[7]
q cdignum (= condignum) sit
ulu baha (,) Dunia jetmez barča anga (,) ki layh[8] bolgay utru-
ad opositu eius libra tamqua (sic !)
sina (.) Tarazʸdek[9] bir basini[10] endip birin köturdi (,) ihc alay
pda (= praeda) sola spes nra
bek[11] tamukni buzup öl(ǵ)ä[12] köp čigardi (.) Ol hač eynek[13] umu-
(=nostra) in teporibus
čimis[14] (,) teysin saga jugunčimis (:) bu kutlu kin čaklainda[15]

[1] Čag. *sančmak* «forare».

[2] *Agizdurdi*, cf. kaz. *aghïz-* «fundere».

[3] Vid. pag. 139 codicis: *ave iessening čibugi (,) tayjak bizga seda bitti (Jessenek gẃkeró*, Peer cod. pag. 265). Quod ad *terek*, cf. тірек in dialecto Mariupolitana apud Blau (Z. d. D. M. G. Tom. XXIX, pag. 582).

[4] Cf. kaz. *ïngaj* «opportunus». *Ingan* hoc loco fortasse «praestans» significat.

[5] I. q. pers. هيبتوار «timendus», «reverendus», cf. arab. هيبة «reverentia», «timor».

[6] I. e. «sangvis domini reverendus est».

[7] Proprie »quod demonstrari nequit», vid. cag. كوركوزمك. Litteram *t* supra syllabam *ma* alia manus annotavit.

[8] Arab. لايق «conveniens», «aptus».

[9] Pers. ترازو «libra».

[10] I. q. pers. پله «lanx», *bir basini endip (= endurip)* «unam lancem deprimens».

[11] «Durus», čag. *bek, bik.*

[12] Čag. اوليجه «praeda».

[13] Fortasse pers. اينك «ecce».

[14] Mendose scriptum pro *umunčimis*, vid. uigur. *umunč* «spes».

[15] *Kutlu kin čaklarinda* «temporibus cruciatus salutaris».

bogov[1] teysin jagli közgä (.) učluk sensê (tu es) (=sensen) bir tengrimis (,) övsin seni ǵanlarimis (,) julūgâlarni (redemptos (sic!) crucē p̄ (=per)) hač ozä baslap jetkiz menguluckä

am̄ (= Amen)

[*Originalem hujus hymni textum* Venantius Honorius Clem. Fortunatus *(† 609) scripsit, ecce textus latinus breviarii romani, a quo ultimae tantum duae strophae hymni, qualem cum in collectione poematum sacrorum* Fortunati *legimus, differunt:*

Hymnus de passione Domini

1. Vexilla regis prodeunt,
Fulget crucis mysterium,
Quo carne carnis conditor
Suspensus est patibulo.

2. Confixa clavis viscera,
Tendens manus vestigia,
Redemptionis gratia,
Hic immolata est hostia.

3. Quo vulneratus insuper
Mucrone diro lanceae,
Ut nos lavaret crimine,
Manavit unda sangvine.

4. Impleta sunt quae concinit
David fideli carmine
Dicens: in nationibus
Regnavit a ligno Deus!

5. Arbor decora et fulgida,
Ornata regis purpura,
Electa digno stipite,
Tam sancta membra tangere.

6. Beata, cuius brachiis
Pretium pependit saeculi,
Statera facta corporis
Praedamque tulit tartari.

7. O crux ave, spes unica,
Hoc passionis tempore,
Auge piis justitiam
Reisque dona veniam.

8. Te summa Deus Trinitas
Collaudet omnis spiritus,
Quos per crucis mysterium
Salvas, rege per saecula.

[1] Cf. čag. بوکان «moles», čuv. *püve* idem; sensus hujus dictionis sequens est: opponatur fluctibus lacrimarum (proprie oculis lacrimis madentibus) moles.

Versio hujus hymni hugarica pag. 242 codicis Döbrentei *legi potest, vid.* Aronis *de* Szilády *„Középkori Magyar költői maradványok“ pag. 184, 185, 362. 363. Textus cumanicus in fine secundae strophae cum versione hungarica magis convenit, quam cum originali, cujus tertia stropha secundae versionis hungaricae et cumanicae respondet. Ecce duo ultimi versus secundae strophae vers. hungaricae:*

Hogy minket bűntől mosna,
Vér vízzel összve folyamék.]

[*In imo paginae spatio hae glossae leguntur:*]

aitganča secũdũ dictũ
(bilmä)gañi bildirdi nescita fecit scita.

[*Pag. 148*]

Inanirmen[1] barčaga erkli bir ata tengrigä (,) kökni jerni barča körunur körũmesni jarati dey. Dagi bir beymis ih̄c X‘ga tengrining jalguz tugan oulu dep. (,) kim barča zamanalardâ[2] (sic!) burũ ata tuuptʳur (,) tengri tengridän (,) jarih jarihtan (,) čin[3] tengri čin tengridän (,) etilmey[4] (,) ataga tözdes[5] tuupturur (,) andan ulam bar barča bolganturur[6] (,) kî biz azamlar učun dagu bezim ongimis učun. kökdän enip aritindän ulam erdeng ana maîamdâ[7] tenalip[8] kisi bolup̄trur. Pont pilat jargu-

[1] Hoc est symbolum concilii Nicaeni.

[2] I. e. *zamanlardan.*

[3] Uigur. *čün, čin,* čag. *čin, čen,* vid. Vámbéry «A török-tatár nyelvek etym. szótára» §. 118, cf. etiam hung. *csinos (csin-os).*

[4] I. e. «infectus».

[5] «De eadem substantia», cf. čag. توسن, kaz. *tös* «forma», «color», e. g. *tös almak.*

[6] «Ab eo factum est omne, quod adest».

[7] «Virgine matre Maria». Quod ad *erdeng,* cf. jacut. *ärdäk.*

[8] «Corporatus».

lap hačka kerilipmis[1] (,) kin körup kömvlvptʳur[2]. bassa vcunči kūdä[3] olvmdä kopti bitvlar[4] aytgančä (sic!) (,) kökgä aginmis (,) ataning onginda olturuptʳur (.) jenä haybatbile kelmektrur (sic!)[5] tirilerni ölulerni[6] jargulama. hanlihening uču bolmagay[7] bassa inanirmē (inanirmen) tirgisgiči bey aringä. tī[8] (,) kim ata oulda (sic! ouldan) önadurur.[9] angar ata oulbile bir mengudes[10] tengridep evunčlu[11] tabukmakinmis[12] (sic!) kerektrur (,) bv gvlardēulam (bugularden ulam)[13] ol sözleptrur. Bassa inanirmē bir katolik[14] dage apostolic kliseagä (.) kunerm[15] bir baptismä (sic!) dep jaziklerning bossatmaginä[16] (sic!) (.) kuupturupturm[17] ölulerning kopmaklikin. (,) dage mengu tirelikni. Amin

[1] Corrector quidam litteras *ip* expunxit.

[2] Obs. designationem vocalis *ü* per *v*.

[3] *Kündä*.

[4] Cf. kaz. *beti*, *biti* «amuletum», proprie «scriptum», cf. etiam hung. *betű* «littera».

[5] Obs. formam futuri necess. *kelmek turur*.

[6] Cf. osm. اولو «mortuus».

[7] *Y* finale h. l. litterae ٯ, per quam in cod. sonus *ng* designari solet, multum simile apparet.

[8] Scriptor vitiosae formae *aringä* (pro *ari tingä)* omissum *tin* adscripsit, corrector autem hoc idem voc. apposite supra *aringä* scripsit.

[9] Cf. čag. اونكمك «croître», «pousser«, «réussir», اونمك idem. VÁMBÉRY in glossario čag. tantum formam *önmäk* protulit.

[10] «Aeqûe aeternus».

[11] Fortasse «gloriosus» s. «sublimis», cf. uigur. *ekis* «sublimis», *ögmäk*, *ökmäk* «magnificare», vid. apud VÁMBÉRY in glossario uigur.

[12] Mendose scriptum pro *tabukmakimis* «adoratio», «cultus».

[13] «Per prophetas» i. e. «ore prophetarum», cf. čag. بوكا s. بوكه «héros», «un homme fort» apud PAVET de COURT.

[14] Lector quidam fervide religiosus super voc. *katolik* : *ave* adscripsit.

[15] Čag. كونماك, kaz. *kün-*.

[16] Osm. بوشاتمق.

[17] Cf. alt. *küün* «desiderium» etc., cf. etiam čag. كويماك. Verbum cum. *küj*, uti ex hoc loco discimus, etiam «sperare» significat. Alioquin cum. *küj-* etiam cum kaz. *köt-* «expectare» comparari potest.

[*Pag. 149 sequentem hymnum de passione Domini continet, cui in codice musicales notulae adscriptae sunt. Tota pagina 149 textum deformi charactere conscriptum complectitur, cujus una pars atramento adeo pallido scripta est, ut vix legi possit. Character scripturae a praecedentibus diversam manum arguit. Ecce textus hymni*:]

Saginsamen bahasiz kanini. (,) kim hristoz[1] töktu soup kuluni (,) (? ti)ciyalman (sic! = tikijalmam) yasimni.[2] kim unutgay munča yigilikni,[3] (,) kim ičip tattli čokrak suuni. (,) toydirdi ǵanini. yezus[4] tattli äč jemâsiz ägäč. (,) nä kiynarsen eč jazik. siz[5] ägäč öz näzik[6] boyungni (.) män[7] karakči[8] sen kök hani ägäč. (,) män yamanli sän ayipsiz ägäč ältirsen[9] hatimni.[10] (? Ä)č bolmači nä mägä (sic!) näk berding. (,) munča ulu

[1] Musicalium notularum causa nomen Χριστὸς contra usum codicis plene scriptum apparet.

[2] «Lacrimas meas comprimere non possum», quod ad *(? ti) ciyalman*, cf. formam *tïkamak*, vid. apud VÁMBÉRY «A török-tatár nyelvek etym. szótára», §. 162. Quod ad formam verbi, cf. kaz. *almam* juxta *almïjmïn*, vid. apud BÁLINT «Kazáni tatár nyelvtan», fasc. III. pag. 74.

[3] Cf. uigur. *jeki, jegi* «bonus», čag. يكراك, cf. etiam osm. يكدر, vid. apud VÁMBÉRY in glossario uigur.

[4] Etiam nomen Jesus ob causam supra allatam plene scriptum est.

[5] Punctum nescio quam ob causam annotatum est.

[6] Pers. نازك «tenuis», «gracilis», «mollis», *näzik boyungni* «molle corpus tuum».

[7] Obs. vocalem *ä* loco *e*, quod huic textui peculiare est, vid. paulo inferius iterum *män*. *Sen* primum per *e*, alterum tamen per *ä* designatum est.

[8] Čag. قاراقچى «praedo», h. l. *karakči* hominem iniquum significat.

[9] «Asportas» (sc. «peccata mea»), cf. čag. ايلتماك «asportare», cf. etiam uigur. *eliklämäk*.

[10] Arab. خطّ, quod in lingua persica nonnunquan id significat, quod arab. خَطَاءٌ «peccatum», osm. خطا.

baha näk töläding.[1] (?) ägo mart (,)[2] hangi nam (.)[3] Olu čami[4] köp sövnäkdän (sic!) äsirding.[5] (,) kim hačka minmägä uyalmading

[*In hoc textu nonnula vocabula persica occurunt, nempe* näzik, baha, *interjectio* ê! *adverbium* ǵo, mart, *denique* man]

[*Pag. 150*]

tattli beyginäm[6] (!) minding hačka (,) kim bizdä minäli (.) sövding bizni. (,) kim säni söäli. dunyäni unutup. *(punctum supervacuo exstat)* kaning biz yu unali[7] (sic!). ämgäk[8] turting (,) kim bizlär arinlali yaziklarni koyup. Jurup iugrup[9] arma in (sic! = armain)[10] yärmägä,[11] *(punctum supervacuo extat)* (? uč) maktagi[12] (?b)äk[13] mängy tovgo[14] bolus[15] (,) kim barali. Amen.

[1] «Enti prorsus inani quare dedisti donum, tantum pretium quare solvisti? *Äc bolmači* «nullo numero homo (v. res)», «inane» *nämägä* = čag. نیمه‌کا (نیمه «une chose» apud PAVET de COURT.), *näk* = kaz. *nik* «quare» a *nejgä* decurtatum.

[2] «Qua ratione homo (factus est)! *Ägo* fortasse = pers. ای چو, *mart* = pers. مرد.

[3] «Tantum nomen», *nam* = pers. نام.

[4] Arab. جمع, osm. *ǵemi* «multitudo».

[5] Cf. osm. اسیرگمك «misereri».

[6] *Beyginäm* deminutivum voc. *bey*, quo precator salvatorem blande alloquitur. Idem demin. nominis Dei in lingua hungarica vulgari usurpatur, vid. apud IPOLYI «Magyar Mythologia» (Budapestini, 1854), pag. 9.

[7] Cf. čag. یوکونماك «flectere genu», quod hic improprie adorationem significat, vocabula enim *kaning biz yuunali* «sangvinem tuum adoremus» interpretantur.

[8] Cf. uigur. *ämäkä, ämkä* «afflictus», *emgek* «cruciatus», osm. *ämäk* «lassitudo», jac. *ämäk* «debilis», denique čuv. *amak* «cruciatus», «lassitudo», vid. apud VÁMBÉRY l. c. §. 34.

[9] «Festinando», cf. čag. یوکورماك «festinare».

[10] «Indefessus agendo», «indefesso», cf. čag. هارمك «être fatigué» apud PAVET de COURT.

[11] Fortasse nomen actionis praecedentis verbi in dativo positum «laboribus infatigabilis» (alt. *arïbas*), cf. uigur. *järik* «langvor», «morbus». Haec ulterior forma a priori in initiali tantum consona differt, vid. apud VÁMBÉRY l. c. §. 127.

[12] «Paradiseus».

[13] Čag. بيك.

[14] Čag. توى «festum».

[15] «Adjuva», cf. kaz. *bulïš-* «adjuvare».

[*Pag. 151*]

hec z̄[1] umn̄ (= hymnus) a Solis ortus h̄ (= hoc) est nomen kuun tuusning[2] bučgakindan. *(hic quoque punctum haudquaquam disjungit, sed potius voc. praecedens corroborat)* batisdagi krivgä[3] dein Xpcni oväli (.) kiz anadan dep törädi (.) Gabriel fristä jdirdi[4] (,) mariāga söunclädi (:) tengri seni soyurgadi övluma[5] (sic!) bol dep anasi (.) Mengu tengrining öz sözi keydi kuluning tenini ten tenbile kutkaruv sap[6] (sic!) (,) itlāmisla^r^ni[7] tabuvsap[8] (.) Tuurdači[9] kiz koksunä kokning čigi[10] tvčvp[11] kyra[12] tuurmaganni tuurdi (,) bilinmaganni bildirdi (.) Sili[13] oglanning kövsi boldi tengrining kömisi[14] (,) erning juzun heč kormagan ayli[15] boldi jalang sozdän (.) Anasinda bakli[16] johan ulu söunč alip andan eki karin öte[17] kördi mengu iarihlik teng-

[1] Scriptor *hec* (= haec) *z* cancellavit. Nescire me fateor, quid scriptor litt. *z* significare voluerit.

[2] Čag. توغوش «ortus».

[3] Cf. čag. كيرماك «intrare».

[4] «Advenit», cf. čag. ييتماك v. fortasse «abiit», cf. čag. ايتماك «s'en aller» apud Pavet de Court.

[5] Pro *ovluma* «filio meo».

[6] Cf. čag. قوتقارماق «salvare».

[7] I. q. čag. ايتميش «aberravit», «qui aberravit».

[8] Cf. čag. تابوغ «chose qui est trouvée» apud Pavet de Court., quod ad formam, cf. čag. توپوغساق.

[9] I. e. «parens».

[10] Osm. چيك «ros».

[11] I. e. *tüšüp* «cadendo».

[12] I. e. «intrans».

[13] Čag. سيليغ.

[14] Cf. كموش «argentum». Equidem cum. *kömisi* potius mendose pro *konušī* scriptum opinor, vid. قونوش apud Pavet de Court., quod h. l. non actionem habitandi, sed manifesto ipsum domicilium significat.

[15] «Gravida», vid. čag. ايليغق, cf. etiam čag. ايلينمق «être lié; pris; être affaibli» apud Pavet de Court.

[16] «Foetus», proprie «alligatus».

[17] Trans duos ventres».

rini. Utru beynip tabûmis[1] (,) andan elzabē (ELISABETA) aytmis (:) kop egilik maa[2] teymis (,) ovlû (=ovlum) beyni tanimis (.) Jusup kizning (. . . .) lasmisi[3] sezdi äsä (,) saarga[4] tusti (.) almazlikga sagis etti (,) andan kelip (fris) stä ayti (:) korkmagil (,) daud urugi aritindän[5] ayli boldi pp̄het aytga(nč)i[6] (:) köturdi kizkiz (sic!) ägäč emanuelni (.) Anning dey tangis kim kordi (,) kuru čibuh jejnis[7] (sic! =jemis) berdi (,) kizdän atasi torädi[8] (,) torätäči jänglä[9] tuvdi (.) Kökning miri[10] etiz[11] keydi (,) kir[12] jukturmey[13] (sic!) sazga[14] tusti (,) bis čigardi sasilarni (,)[15] öz jarkinin eksitmädi. Kertek ačmey (sic!) esikini kuyov čikti[16] (,) söu-

[1] *Tabunmis*, i. e. «coram (eo) plenus laetitiae adoravit (eum)», vid. apud LUCAM: «subsiliit foetus», (cap. I. v. 44).

[2] Čag. منکا «mihi», cf. alt. *mā*.

[3] Fortasse part. perfecti v. *gebeläšmäk* s. *kebeläšmäk*, prima enim hujus formae littera *k* esse videtur.

[4] Arab. سَعَر, cf. etiam سُعُر «molestia», tormentum».

[5] *Ari tindän*.

[6] Vid. apud JESAIAM: הִנֵּה הָעַלְמָה · · · · · הָרָה וְיֹלֶדֶת בֵּן וְקָרָאת שְׁמוֹ עִמָּנוּאֵל׃ (cap. 7. v. 14). Vid. etiam apud MATTHAEUM: Ecce, virgo illa praegnans erit et pariet filium, et vocabis nomen ejus Emmanuel; quod est, si interpreteris, Nobiscum Deus» (cap. I. v. 23).

[7] Mendose scriptum pro *jemiš*.

[8] «Virgo peperit patrem ejus». Quod ad formam *törädi*, cf. uigur. *töretmäk*, quae forma etiam in dialectis čag. usurpatur.

[9] Čag. یانکلیغ, turkom. *janli*. Tota dictio hunc sensum habet: «velut generator generatus est»

[10] Pers. میر i. q. arab امیر, ex quo decurtatum est.

[11] I. q. ات «caro».

[12] Osm. کیر, jac. *kïr* «sordes».

[13] Cf. kaz. *joktïr*, forma causativa verbi *jok-* «adhaerere». Quod ad formam gerundii negativam, vid. kaz. *joktïrmïj*.

[14] Fortasse «lutum», cf. hung. *sár*, cf. etiam čuv. *sara*, čag. ساریغ, hug. *sárga*, «luteus».

[15] «Nos sordidos (ex luto) eduxit».

[16] «Justus fenestram suam quum ne aperuisset quidem, angor jam discessit». Quod ad *esik*, cf. osm. ایشك «fente, crevasse a travers laquelle on peut regarder« apud BIANCHI; quod ad *kuyo* , cf. čag. کُیوك «chagrin» apud VÁMBÉRY et PAVET de COURT.

näli bis (,) barčalarni undetti (sic!) toyga (,) jurup ur gurali[1] Tuurur ataga ögunč (,) tugan ouluna beyenč (.) Xp̄c bizni algislasin (,) töräsinä butun etsin (,) kop egilikdä jängätsin (,) hormat (,) duvlat daga baht bersin (.) Amen (.) söunč bolsun (,) teng tabuh[2] uč teng dezgä[3] (sic!) teysin incepto p̄me (= inceptio primae) sillabae cuiuslibet v̄sus istius yman (sic!) p̄ccantis (precantis ṣ. praecedentis)

/ ˏ ˏ / ˎ ˎ / ; / / / v v / x
kun ga meng tu si a u v (sic!) kork mu (sic!) kok ker t cristus

[*Hae sunt primae syllabae sequentium vocabulorum, quibus strophae hymni incipiuntur:* Kun, Gabriel, Mengu, Tuurdači, Sili, Anasinda, Utru, Jusup, Korkmargil, Anning, Kökning, Kertek, Tuurur, Xp̄c. *Scripturam hujus textus deformem et passim vix legibilem comperi. Originalem hymni textum* Sedulius *scripsit, qui* Eberto *docente secundo dimidio sec. V. floruit ac strophas totius hymni ordine alphabetico disposuit. Ecclesia septem primas strophas ex hymno vigintitrium stropharum sejungens, eas die nativitatis canere solita est (vid. apud* A. *de* Szilády *„Középkori magyar költői maradványok" pag. 357, 358), Hae sunt septem primae hymni strophae:*

1. A solis ortus cardine
Ad usque terrae limitem
Christum canamus principem,
Natum Maria virgine.

2. Beatus auctor seculi
Servile corpus induit,
Ut carne carnem liberans
Ne perderet, quos condidit.

3. Castae parentis viscera
Coelestis intrat gratia,
Venter puellae baiulat
Secreta, quae non noverat.

4. Domus pudici pectoris
Templum repente fit Dei:
Intacta nesciens virum,
Verbo concepit filium.

[1] *Ur* i. q. osm. ار (= *ïr*) «cantus», — quod ad *guruli* «canamus», cf. kaz. *küjlämäk* «canere», *külmäk* etc.

[2] «Idem cultus», proprie «cultus aequalis».

[3] Proprie «tribus (inter se) aequalibus sociis», quod ad glossam cum. *dez*, cf. čag. تاش «socius».

5. Enixa est puerpera,
Quem Gabriel praedixerat,
Quem matris alvo gestiens
Clausum Johannes senserat.

6. Foeno iacere pertulit,
Praesepe non abhorruit
Parvoque lacte pastus est,
Per quem nec ales esurit.

7. Gaudet chorus coelestium
Et Angeli canunt Deo,
Palamque fit pastoribus
Pastor, creator omnium.

Versionem harum stropharum hungaricam e codicibus DÖBRENTEI *et* FESTETICS *editam vid. apud* SZILÁDY, *op. cit.*]

[*Pag. 152 haec pauca tantum vocabula lat. continet*]

Dñus nō ht̄ eḡ miñ (= dominus non habet, ego minus)

[*Pag. 153, 154 et 155 prorsus vacuae sunt*]

[*Pag. 156*]

Iste liber est di Ant̄. de Finale q̄ manet aput
Qui sc̄ssit (= scripsit) sc̄bat semp̄ cum Dño vivat (,) vivat in celis ant̄ (= Antonius) noïe felis (= sic!)

Qui me furat̄ (= furatur) malla (sic!) mōte (= morte) nē vidār (= viduetur) nē *(siglum abbrev. super ambo* ne *falso adscriptum est)*

[*Hujus generis benedictiones et imprecationes in codicibus medii aevi orientalibus et occidentalibus saepe occurrunt, ita e. g. in duobus codicibus Viennensibus, quos doctissimus* MUSSAFIA *in dissertatione sua „Beiträge zur Kunde der norditalienischen Mundarten im XV. Jahrhundert" (Viennae, 1873) litt.* A[1] *et* A[2] *notavit. In his codicibus haec subscriptio legi potest;*

Qui scripsit scribat semper cum domino vivat
Vivat in celis leopoldus in nomine felix etc.

(l. c. pag. 4). Codex arab bibliothecae Escurialensis numero 628 notatus hisce vocibus terminatur: يخرج الكلام عن مقصود هذا, (والله الموفق للصواب و . . . . على الكتاب) — *ultimis vocibus scriba libro manu sua exarato benedictionem divinam exposcit (vid.*

descriptionem hujus codicis per doctissimum Steinschneider *in „Bollettino ital. degli studii or." tom I. pag. 284). In codice quodam Sabbathariorum Transilvaniae scriptor ita dicit:*

Tu nil cum scribas, me Lector quisque cachinnas
Te quoque, crede mihi, Dominus deridet ab alto,
Inter difficiles descripsi namque labores etc.

Quid continuamus! hujus generis exempla in codicibus satis superque occurrunt]

[*Pag. 157*]

burlendi[1] germinavit
ölumlih bolduk edi mortales fcti (facti) eramus
medet eti remediū fecit
killinalim[2] actitare vl killalim
bahali sen[3]
tanglančik[4] admirabilis

[*Pag. 158 vacua est*]

[*Pag. 159*]

bir erkli iarlgančli[5] (= iarligančli) tengri (? aip) sis[6] miskin azam učun öz aretin erkinden ulan[7] arekyz mariamdan boy iaratup[8] kensinä azam boldi (,) emgek[9] ölumga azam iolunča tilep[10] kirdi. ölumden jana erkli čigup köcka bardi. Songra kelip

[1] Kaz *börlön-* «germinare».

[2] Kaz. *kïlïn* «se gerere», «actitare».

[3] «Pretiosus es».

[4] Cf. čag. تانكلانماق.

[5] Cf. čag. يارليغامق «pardonner, avoir pitié, donner» apud Pavet de Court. يارليغا «venia», «commiseratio».

[6] Fortasse *aipsis* «innocens», osm. عيبسز, cf. arab. عَيْبٌ «vitium». Ceterum prima syllabae legibilis littera etiam pro *b* habenda potest.

[7] Postpositio *ulan* semper ablativum regit.

[8] «Sibi *(kensinä)* fabricans». Quod ad formam *iaratup*, cf. kaz. *jarat-* «creare», čcg. ياراغ (ياراق) «utensile», hung. „*gyártani*".

[9] Uigur. *emgek* «cruciatus», cf. etiam osm. امك, čuv. *amak*, vid. apud Vámbéry l. c. §. 34.

[10] «Sua sponte», pr. «volens», «desiderans», i. q. čag. تيلاب.

inanmanganlar[1] örtli[2] tamuhka tusurgergeč. *(hic quoque punctum corroborat)* inanganlar algač mengu učmakning tinč(in)ä jana kaytgey. ihc χ̊ (= χristos) čin tengri mengu besing kutkarda(či) (.) allejoh[3] tengriga (,) inanganmis[4] kin kensi čin tengri bisni uretti.[5] Am̄

[*Pag. 160 codicis glossarium cumanico germanicum ac passim latinum in duas columnas partitum complectitur*]

surat[6] ymago
bezgek[7] das kalder (sic!)
keziv[8] di zucht iang
Jckermen[9] inspannê
öngu[10] blos
Cugir°w[11]
olturmase si n̄ sederet
joharmen ich cleybe
coah schupê ofim (sic!) hoypte[12]

čimdirmê.[13] ich kniype
kurum. rus.
jämov[14] ey̅ flec
jiygaczur[15] zamenûge
ičesti hehalf inertrîkê
sukeltiristi he half in wasser brêgê
čehlap[16] } in der mosê
čehlayrak } in der mosê

[1] Uigur. *ïnan* «fides», «fiducia», čag. اینام idem, čuv. *injem*, vid. apud VÁMBÉRY l. c. §. 43. Cf. etiam hung. *hinni (hin-ni)* «credere».

[2] Cf. čag. اورت «incendium», jac. *örd* idem, alt. *ört*, vid. apud VÁMBÉRY l. c. §. 129. Cf. etiam čag. اوروك «lumen», «splendor».

3 הַלְלוּ־יָהּ «laudate Jehovam» Ps. 104, 36 et saepe in Psalmis extremis.

4 «Credidimus».

5 «Instituit», «docuit», cf. čag. اورگاتماك.

6 Arab. صورة.

7 Cf. osm. بصغی «presse» apud HINDOGLU. Quod ad *das kalder*, cf. germ. *die Kelter*, quod. voc. e lat. «calcatura» originem sumsit.

8 Cf. kaz. *kisek* «sectio». *Jiang* = alt. *jang* «mos».

9 Cf. uigur. et čag. *ekermäk* «adjungere», «adjungi».

10 Cf. turkom. اونکی «levis».

11 I. q. čag. کوکراك.

12 I. e. *Schupen uf dem houpte (Schuppe auf dem Haupt)*.

13 Čag. چیمداماق germ. *kneifen*.

14 Cf. čag. یاماغ.

15 Mendose pro *jiygac tur*.

16 Kaz. *čiklä-*.

Tansic[1] rarus
ötmakning usahi[2] crumen
gilbrar[3] (sic!). ular zu vellet[4]
Kumartki[5] zelgîret
čordigiden[6] weniczût
girgagil
hoangil[7] > niose
jibitirmen[8] ich weychsin
kistalicip keluyorler[9] zi komê mit gidrâgi
jukkä cirtmisen[10] vîs suus fideiussor es^e (sic!)
kuturuptsen du bist geil wrden
sergizirmen ich czême

soculapt[11] uf gitrant
eskerimäs he acht zin nicht eslämä (s)
alaboga cetus
jäiärmen ich breyt
silar
sipar > streichelt
egiz czueñetic[12]
Ilim[13] en vischgarn
jädädim[14] ich bin mude wrden
čagi di macht
bvkurimê ich sprv
Jirilir is kripet sich
jota[15] eŷ gibis

[1] Čag. تانكسوغ, تانسوغ.

[2] Čag. اوشاغ «minutus».

[3] Fortasse چيلبور. Quod ad *ular*, cf. čag. *olamak* «ligare».

[4] Germ. med. ae. *zu* i. q. *zer*. Germ. *zu vellet* cum glossis cum. *gilbrar*, *ular* sensu non convenit.

[5] Fortasse mong. *gerisetke* «testamentum», vel uig. *komar* «amuletum, donum». Antiquitus «testamentum» in ling. germanica *sèlgeräte* sonuit. Forma *kumartki* mihi e formis turcica et mongolica conflata esse videtur.

[6] Cf. osm. چورمك «circumdare», چورديك «ea res, qua aliquis circumdatur», h. l. fortasse per tropum «affectus homines naturales non prorsus mali, sed inclinati ad malum», cf. etiam čag. چوره «chose qui s'accorde avec» apud Pavet de Court. *Weniczût* fortasse *wenig zunt (wenig Sünde)* «culpa levis».

[7] Čag. جيرغاغيل «age aevum per voluptates», كوانكيل idem. Cum germ. *niose* cf. hodiernum *geniessen*.

[8] Cf. čag. ييپوتمق «changer» apud Pavet de Court. (germ. *wechseln*).

[9] Forma osm. كليورلر.

[10] *Jükka kirmäk* «onus inire», cf. kaz. *kert-*.

[11] Čag. سوقولماق.

[12] *Czuen* i. q. hodiernum *zwei*.

[13] Cf. čag. ايلمك «rete», manǵ. *ile*.

[14] Čag. يادالماق «debilitari».

[15] Cf. čag. يوتماق «glutire.»

övnir, öctenlänir — birumet sich
öctenlänir, hovoanlänir — eremsirmẽ[1]
köröul[2] di muwer
orbu[3] dy bliyde
or der grabe
herumen ich wedele
(?) ingec[4] kayn. kin
ovlduh[5] dy roge
azasti[6] wirirte
atlarmen obirschriyte
kanov[7], čermas[8] — buychet
top. eyn kuwle

kurgan en gihoft grap
iv des toden hws
kesenä der toden huw[9]
sin des todin bilde
kapsa[10] dilade (sic!)
kirkar[11] kvrczet
vsinlarmẽ ich bisvere
jelemči[12] der loypher
kezermẽ[13] c͡cuo
jarovli dir. utile est
joralarmẽ[14] opto
bur[15] en knospe
kobelek en czue walde
ahim kati dir der strom is her(t)

[1] Cf. čag. ايريم «spes», «phantasma», «superstitio», e. g. خاتون ايريمى دور, vid. apud VÁMBÉRY in glossario čag.

[2] Cf. čag. كورگه «parvis d'une tente» apud PAVET de COURT., cf. etiam uig. *kürel*, mong. *khüren*. *Di muwer* i. q. hodiernum *die Mauer*.

[3] Cf. kaz. *or-* «jacere». *Dy bliyde* i. q. *die Schleuder*.

[4] Priorem glossae characterem nescio an recte *ing* legi (pro ɂ consveto), alterum vero litterae *u* haud dissimilem duas litteras *ec* continere existimo, itaque totam vocem *ingec* (čag. اينكاك) legendam propono, quae lectio cum adjuncta glossa germ. *kin (= kinn)* optime conveniret. Scriptor glossam mendose scriptam *kayn* in *kin* correxit.

[5] Cf. čag. اوغولدورق, germ. *Rogen, Fischeier*.

[6] Cf. čag. ازغاشماق «s' egarer», «sich verirren» apud VÁMBÉRY.

[7] Fortasse mendose pro *kunov* vel *könöv* scriptum, cf. osm. قونند, čag. قوم «gibbus». Germ. *buychet* hodie *bauchig* sonat.

[8] Cf. čag. چيرماش «proclinatus», «deflexus».

[9] Alia manus annotavit. Quod ad *kesenä*, cf. altaicum *kazïntï* «fossa».

[10] *Kapsa* (quod ad formam, cf. čag. قاپساق) etc. alia manus annotavit.

[11] Cf. čag. قيريقماق.

[12] Cf. čag. ييلماك «festinare.

[13] Cf. osm. قزارمق «rougir, rôtir» apud HINDOGLU. C͡cuo = «coquo».

[14] Fortasse يورغالاماق, quod tamen non optare, sed optatum assequi significat.

[15] Gemmula in lingua turcica كوز dicitur et fortasse *bur* mendose pro *küz (köz)* scriptum est.

jugalak[1] kuylecht
siharmen ich trêke
sas brodim[2] (sic!) vl vsdrikke (sic!)
soharmen[3]
ich finede
ich mache karrê
ich slowolle[4] (sic!)
ich wirke

kemä ihar das schif lget czu ru(?he)
tergeim[5] scrutabo
kurč[6] stol
činärmen iche ne mit ziyde[7]
at kosuruklarmê ich span pher(t) an czûe fuse hiden unde phorn
uni karildi[8] he is heysch wrden

[*Pag. 161 glossarium continuatur*]

aya[9] där tämir
juruh[10] dy fuwst
čiyrû[11] ey ûgilvkke (sic!)
čarpuû[12] ey ûgivelle

aringči.[13] det^ra^ctor
usahči[14] pditor
tombur.[15] dy puvke
tuvrami[16] (sic!) arkrinn-glich

[1] Cf. čag. يومالاق «tout corps rond qui roule comme une balle» apud PAVET de COURT. Germ. med. ae. (mhd.) *kiulecht* «rota».

[2] Cf. osm. براقمق. *Sas* hic non lutum, sed liquorem significat. *Usdrikke* i. q. *ausdrücke*.

[3] Čag. سوغارماق «potare», «irrigare», germ. *tränken*.

[4] *Slo-wolle*.

[5] Cf. čag. تيركامك apud P. de C.

[6] Arab. كُرْسِى, talm. כּוּרְסְיָא, כָּרְסֵי, hebr. כִּסֵּא.

[7] I. e. *ich nähe mit Seide*.

[8] «Raucus evasit», cf. čag. قوروق. *Heysch* germ. med. ae. *heis* hodie *heiser* sonat.

[9] Čag. ايا «palma manus», germ. med. ae. *tenre*, hic *tänir* (ex quo hung. *tenyér* depromptum videtur).

[10] Cf. čag. يوغورماق. *Dy fuwst* i. q. germ. med. ae. *fûst* «pugnus».

[11] Cf. osm. چكرق, «campana», ger. *glocke*.

[12] Cf. čag. چارپينتى «ce qui est épanché ou répandu», *das verschüttete* apud VÁMBÉRY. *Ey ugivelle* «via caesis vel dejectis arboribus impedita».

[13] Fortasse čag. ايرينجاك.

[14] Cf. čag. اوسال, cf. etiam uigur. *usuk* «perditio».

[15] Cf. čag. دومباك. *Puvke* i. q. germ. med. ae. *puke*.

[16] Cf. čag. توغرامق. *Arkrinn-glich* fortasse mendose pro *eine Krume glich*

kiǵir[1] sch^{i}let
kangiridir. tuyschet
tirki čóbu.[2] tîdâ[3] tatli
uutirmê.[4] ich stille
čuh čulärmê. ich g^{o}bule
sirrimê.[5] ich smiyse
kû uyahti.[6] dy zûne gîc czuraste[7]
kâčik.[8] eyn theve
basi tezgêdi.[9] das hoypt gîc in ûme
elim silengdir.[10] tuyschet
kór[11] eyn grap
urpek.[12] kruwsp
ader krû[13]
tarlov. där akker
čuuliydir. tomerelle
tu^{v}n[14] sterilis
tûl hatû. vidua
spno (=sperno) bi^{y}sinirmê
bessere neher (?)
utermê[15] ich zêg(?e)
julkarmê.[16] ich phluck (sic!)
julmalarmê.[17] ich bu(?cke)
kayda egen. wo mak(t..)
järsitirmê. ich rey(.)zi
elpek.[18] óberik
bozgay jat kisi b'd (..) (?=bu dir)

(gleich) scriptum est, vel quod mihi probabilius videtur *haarkringlich* vid. apud GRIMM in glossario.

[1] Cf. čag. *keč* «curvus», cf. etiam hung. *kacsintani.*

[2] «Ramus virens», *čöbü* i. q. čag. چوبوق.

[3] *Tindän.*

[4] Cf. osm. اويوتمق.

[5] Čag. سيرماق.

[6] كون اوياقتى.

[7] I. e. *Dy Zunne* (Sonne) *gink czu raste.*

[8] Čag. قانجيق «canis femina». Germ. *theve* i. q. ant. germ. (ahd.) *zoha,* sax. (nd.) *teve,* flandr. *teef.*

[9] Čag. تيسكينمك, تيركينمك «s'écarter» apud P. de C.

[10] Fortasse «fraudem amat», *elim* cum čag. ال idem esse videtur, *silengdir* = čag. سيلايتور vel سيلاناتور «amat».

[11] I. e. *kör,* cf. jacut. *kürüö. Grap* i. q. *grab.*

[12] Čag. اورباغ «fermentum», *kruwsp* i. q. *germ. gahre* (fermentum in dialecto osm. مايه sonat).

[13] I. e. *oder Krume.*

[14] Mendose pro *tuumaz.*

[15] Cf. čag. اوتماك, germ. *sengen.*

[16] Cf. čag. چولغامق «tordre» apud P. de C., cf. etiam čag. يولماق.

[17] Cf. čag. چومالمك «s'accroupir» apud P. de C., germ. *bücken.*

[18] Cf. čag. الپاق «ornament cousu sur le collet d'un vêtement» apud P. de C.

kebẽsir.[1] js muchczet
čertermẽ.[2] ich snelle
andir.[3] legit
čurusipdir[4] gyrũpelt
čirpi.[5] durre riyzecht
belsẽdi.[6] nakt obur v̄[7] gurtel
sihandi.[8] hä hat di ermel uf
gestchẽ[9]
kaal.[10] wilde
seriv.[11] czam
saroũ ksyneydir.[12] di spiver
get uf bitter
suulurmẽ.[13] ich wiylche[14]
ters.[15] goch czornik. čalih

kẽsi mũda kelirm (sic!)
8dũck (?)
tokluk.[16] superflũ
enur[17]
tamha[18] vas
suẽdi[19]. ich habe mich. gelã. .
ol sózning usugi[20]

čalih góh czornik[21]
jõču (= jolču) ey̅ gast
inak getuᵘwe

eriney saa ba(.)sẽ ne . .
virdrossîheyt ge czu(?rn)[22]

[1] Cf. osm. كوف «mucus». *Is muchczet = es muchelt.*

[2] Čag. چيرتماق «grésillonner», germ. *schnellen* apud VÁMBÉRY, cf. etiam hung. *csörtetni.*

[3] Cf. čag. انديماق.

[4] Cf. čag. چوروماق.

[5] Čag. چيرپي «verge», germ. *der dünne Zweig* apud VÁMBÉRY.

[6] Cf. čag. بيل, kaz. *bil.*

[7] *Von.*

[8] Cf. čag. سيق.

[9] *Gestrichen.*

[10] Cf. čag. قووماق «persequi».

[11] Fortasse mendose pro *soriv* scriptum, cf. cag. سوروك.

[12] Mendose pro *syneydir. Sarou* i. q. čag. ساريغى, h. l. id significat, quod arab. صغرة in dialecto osmanica.

[13] Osm. صولدرمق.

[14] Germ. ant. *wilchen* «marcere».

[15] Cf. čag. تيريك, osm. تيز, i. q. *čalih.*

[16] Čag. توقلوق «abundantia».

[17] Čag. اينور «pinces de forgeron» apud P. de C.

[18] Čag. چوملاك, hung. *tömlő.* Quod ad formam, cf. uigur. *tamka* «gutta».

[19] I. e. *süendim.*

[20] او سونكي.

[21] Čag. چاليق, germ. *jähzornig.*

[22] I. e. *Verdriesslichkeit, Jähzorn.*

jarovli.[1]. vt uosus[2]
busurärmê (sic!) regratior[3]
isan eyn bilde
ters sózlär ong sózlemäs
he ret czornlich nicht gutlich[4]

jengil killihli kisi[5]
kuygelek kycht vt(. .)
jonarmê[6] ich snicze

[*Pag. 162 glossarium continuatur*]

ju(?ltar)[7] rimê corrigo (sic!)
extêdo. sunarmen[8]
tergejm.[9] scrutabo
tabusirmê / baskarisirmê[10] } disputo
tinarmê. quiesco
ovsar.[11] enlich
atas. genâne[12]

jakurarme.[13] ich span dê
jeh alayesa.[14] wi andirs
hotarimê. ich ledige
solagay.[15] eyn lîker
belermê[16] ich wîdel(.)
ičkinirmê.[17] ich intwische
alpant. unl̄es. biz diole[18]
čandi
. . . . .

[1] Čag. یاروقلوق.

[2] Fortasse «ut(l)u(min)osus».

[3] Fortasse pro *küsürärmen* scriptum, cf. uigur. *kösüš*, hung. *köszönni*. «Regratior» i. q. ital. «ringrazio».

[4] I. e. *er redet zornig, nicht gütlich.*

[5] I. e. «levis homo». Quod ad *killihli*, cf. kirghizicum *kilik* «mos», *kilikti* «decens»; uigur. *kilik* staturam, formam, exteriorem corporis habitum significat, *kilikli* «formatus», «pulcher», vid. apud VÁMBÉRY «a török-tatár nyelvek etym. szótára» sub radice *kil, kïn* (§. 90, pag. 95).

[6] Čag. یونماق, germ. *schnitzen.*

[7] Osm. یولتار «corriga».

[8] Čag. سونماق. Lat. «extendo» hic glossae cumanicae praepositum est.

[9] Vid. pag. 160 codicis.

[10] Cf. čag. باشقارماق.

[11] Cf. čag. اوقشاش, uigur. *oksak, okšak* «similis».

[12] I. e. *genanne.*

[13] Cf. čag. *jakïn*, uigur. *jakutmak* «admovere».

[14] Mendose pro *jok alayesä* scriptum, cf. osm. یوقسه.

[15] Cf. čag. سولاق, kirghizicum *solakaj*, cf. etiam čuv. *solagai*, vid. apud VÁMBÉRY l. c. §. 163.

[16] Cf. kaz. *bilä-* «fasciare», germ. *windeln.*

[17] Quod ad formam, cf. čag. ایچقینمق apud P. de C.

[18] I. e. *di ole.* Vocabulum turc. *biz*, uti in glossario *Abuška* denominato videri potest, plures habet significationes. *Alpant* fortasse pro البت scriptum est.

tassidi[1] invurte
ayadi.[2] recusavit
simirmê[3] / togurmê[4] > slinden
jändirdi.[5] retbuit
jali der mane
bolar.[6] cristalle
kuč sunadirmê. mer ist czu suer[7]
tiltagan sóz / jubangan[8] sóz > ficta vba (verba)
inah.[9] fidelis

esima kirdi.[is] [w]oz mer îdensin. .[10]
serpildi.[11] uf gepralt
ósäng[12] wederspênik
urûdî.[13] ich habe gevóhtê
berindim.[14] ich habe gear(b..)
kavdan.[15] ûgebrant
Čuermê. ich wärfe
kizar is glut
susarmê. ich scheppe
oldi
kirildi[16] / hoardi[17] > birdir
saygäc.[18] des heres teyl

[1] Čag. تاشيماق «enlever» apud VÁMBÉRY, germ. *entführen*.

[2] Čag. اياماق.

[3] Cf. čag. شيميرماك «sorbere», germ. *schlürfen*. Glossa germ. *slinden* i. q. *schlucken* «glutire».

[4] Cf. osm. دويمق «satiare».

[5] Cf. čag. ينه *(jänä)*.

[6] Osm. بلّور, arab. بلّور et بلّور, graece βήρυλλος, lat. «beryllus».

[7] I. e. *mir ist zu schwer*.

[8] Quod ad *tiltagan*, cf. uigur. *titmak*, hung. *tiltani*. *Jubangan söz* i. q. čag. يابانه «bagatelles», «frivolités» apud P. de C.

[9] ايناق apud P. de C.

[10] «Venit mihi in mentem». Scriptor defective pro *ist: is* scripsit, quam glossam germ. lector quidam cumanicam existimans eam per *uz* (čag. اوس) interpretatus est.

[11] Cf. čag. سرپيلماك, germ. *abprallen*.

[12] Cf. čag. اوزان apud P. de C. Et hoc quoque annotatum volo, vocalem *ö* in hac pagina saepe *ó* designatum esse.

[13] *Urundim*.

[14] Kaz. *biren-*.

[15] Fortasse čag. قاپتان, cui tamen glossa germ. *ungebrant* minus apte respondet.

[16] Osm. كريلمك «distendi».

[17] Čag. قابارماق.

[18] Fortasse kaz. *sajgak*.

bitisli[1] kisi. eyn artic man.
juvduh.[2] eyn ungeslahte man
jipkirrimē[3] mer vuvllet
kugänädir. ich andir beyde
tohtarmē.[4] ī memōia teneo
ungermē.[5] uwe. grabe
oyovlarmē. intwerfen
sirlarmē.[6] ich riyse
kargase.[7] eyn grigik man
jändirmē.[8] retribuo
ózgäcä.[9] andirs
tingsir.[10] naschet

bólóv (? t v. c)[11] des wundes teyl
jobācä. des marotes teyl
huvarmē. ich uvrge
sindan / tamuh[12] — ty helle
er kelänedir. hä czart
kučerme.[13] ich nóte
tuman betli[14] vˆster antli.[15]
jóga'ärdirmē[16] / hoatdirmē[17] — ich bî gerī gewrden[18]

[1] Mendose pro *biticli* scriptum, vid čag. بيتيك. Cum. *biticli* hominem litteratum significat.

[2] Cf. čag. يويان, alt. *joj.*

[3] Cf. čag. يوب كورماك.

[4] Cf. čag. توختاماق.

[5] Čag. اونكارماق.

[6] Cf. osm. سير, arab. سَيْرٌ.

[7] Čag. قارغاش.

[8] Uti supra.

[9] Čag. اوزكاجا, germ. *übrigens, im übrigen.*

[10] Cf. čag. تامشيمق apud P. de C., de quo in glossario suo ita dicit: «*tamchimak* se dit lorsque, par volupté, on ne se hâte pas de boire le vin, mais qu'on le déguste lentement pour en mieux goûter la saveur.»

[11] Čag. بولوك «pars».

[12] Čag. تاموغ. زندان in lingua persica locum obscurum significat, hoc idem vocabulum etiam in lingua turcica usum obtinuit.

[13] Cf. uigur. et čag. *küč* «vis», osm. كوچ, cf. etiam chivaicum *kïstamak*, hung. *készteni, késztetni.*

[14] Čag. بَت «vultus».

[15] I. e. *finster Antlitz (finstern Antlitzes).*

[16] I. e. *jöngül irdim (idim)*, pro quo hic *jögaärdirme* scriptum est.

[17] Vid. uigur. *kevek*, čag. كَاوشك.

[18] I. e. *ich bin gering geworden.*

artirimê.[1] ich óberige
jerer.[2] is vir smete (sic!)
manarmen.[3] ich iyn tuyche
keris.[4] eyn geczêke
kurulta kurar[5] hê wil eȳ hof haldê

tatar tilgä koneldi.[6] ha re(t) dičuge gerade[7]
kislov.[8] di bre^c^he
tinger[9] ûgeakert akker
tarlov.[10] der akker
kirigib. eyn trechtuk
bavrsakdir[11] / anirakdir[12] — he ist mer / mer . . wurdê
kogeripdir.[13] s ist schemelik

[*Pag. 163 glossarium continuatur*]

telbuga.[14] eyn leytzeyl.
(? či)arhar (sic!).[15] is czu get (sic!)

beči el[16] huffe hauz
čaridi. geschente

[1] Čag. ارتُرمق «accroître» apud P. de C.

[2] Cf. čag. ایریمك «fondre», «se fondre» apud P. de C., germ. *es verschmelzt*, pro quo hic *vir smete* vel *vir smelc* scriptum est.

[3] Čag. مانماق, germ. *eintauchen*.

[4] Proprie «tensio», cf. čag. کیریش, h. l. contentio, vid. germ. *eyn geczenke*.

[5] *Kurulta*, čag. قوروولتای v. قوریلتای i. q. mong. *khürije* etc., — *kurar* i. q. čag. قورور. Germ. *er will einen Hof halten*.

[6] Cf. چغتای سوز apud VÁMBÉRY «Čagataitche Sprachstudien», pag. 1.

[7] I. e. *er redet die Zunge gerade*.

[8] Fortasse čag. قیشلاق. Germ. *bre^c^he* (sic!) i. q. *brache* «vervactum».

[9] Cf. čag. تینق «reposé» apud P. de C.

[10] Osm. تارلا, hung. *tarló*, bosn. *tarla* apud BLAU, in antiqua lingua Bissenorum *thorlou*, vid. in diplomate quodam a VÁMBÉRY allato : «rus Bissenorum, quod vulgo dicitur *Besseneu thorlou* («A magyar és töröktatár nyelvekbeli Szóegyezések», pag. 72.).

[11] Cf. čag. باغیرساق apud P. de C.

[12] Mongol. *amarak* «amicus», *amaraklal* «amicitia».

[13] Cf. čag. کوکارماك «livescere». Cum. *kogeripdir* «pudet», vid. germ. *s(is) ist schemelik*.

[14] I. e. *tal buga*; quod ad *buga*, cf. čag. بوغچی, — čag. تال VÁMBÉRY docente omne corpus longum significat.

[15] Cf. osm. چقارمق, in glossa cum. (. .) *arhar* litt. *h* falso litterae *r* postposita apparet. Scriptor glossam ger. *czuget* mendose *czu get* scripsit, tanquam syll. *czu* «duo» significaret.

[16] Fortasse *beči el*, cf. čag. بیچین «citadelle», «porte» apud P. de C.

tangisip jatir > se. liyt hi-
kizarip jatir[1] > czēde
jelni.[2] das vytur
jrgaladir > is wagát
kamaladir[3] > (sic!)[4]
cayhaladir[5] is plodirt
silkinädir.[6] is schyt zich
jitirdim.[7] ich hab vorlorn
sarhitir.[8] is ziyget
ku(?s)ū satkadi.[9] di atwt hat
sy gekrēget
savrak[10] eyn schädel
bas eyn hoybt

jelpirmen.[11] ich wedele
horarmē deficio
hor.[12] defect
konulvkče[13] mit girähtikeyt.
kasnači.[14] der sluysär
julovči. redemptor
sahav.[15] lispt (sic!)
orsu. zeczt zich wedir
bugermen.[16] ich valde

čirlak[17] en vlischin
čeber[18] kisi en reynlich m̄ (= mann)

[1] Cf. čag. تانكيرغامق apud P. de C. *Kizarip* čag. قيزاروب «rubens».

[2] Kaz. *jilen* «uber». germ. *uter*.

[3] Cf. verba čag. ايرغانماق et قيمماق, cf. etiam jak. *kamna*.

[4] *Es woget*, germ. med. ae. *wögen*.

[5] Čag. چايقلاماق.

[6] Čag. سيلكماك, franc. *schuttem*. *Schyt* mendose pro *schytet* scriptum est.

[7] Čag. ييتماك i. q. ايتماك.

[8] Čag. سارغيمق «relâcher» apud P. de C. Quod ad glossam germ., cf. germ. med. ae. *sîgen*.

[9] Primam glossam cum čag. قوشوغ compararem, alteram vero cum uig. *satkadï* (vid. apud VÁMBÉRY) eandem existimo, cf. interpretationem germ. *di antwort hat si gekrenget. Kušugh* hic non antiphonam, sed responsum significat.

[10] Cf. čag. *saut* «thorax aheneus», proprie res qua aliquis protegitur, involucrum.

[11] Cf. čag. ييلپكوچ «éventail» apud P. de C., cf. etiam kaz. *jilbäzäk* «homo incostans».

[12] Cf. čag. قور «inanis», cf. etiam uig. *koruk*, čuv. *kura*, vid. apud VÁMBÉRY «a török-tatár nyelvek etym. szótára», §. 84., et hung. *kóró*, *kór* etc.

[13] Uig. *künilik* «honestas», jak. *könö* «honestus», «rectus».

[14] I. q. osm. خذينهدار, pers. خزانه دار.

[15] Čag. ساقاو «balbus».

[16] Čag. بوكرماك.

[17] Cf. čag. چيرلاماق.

[18] Čag. چيبر «une femme agile», «bonne ménagère» apud VÁMBÉRY.

cangil[1] ⟩ ekisi bir dir
bavlagil[2]
tuler[3] is hert sich
kursov lap dir[4]
čahlasangis.[5] mesigitis
jiv.[6] dikke
vvseydir.[7] lipkozit
jäksi undi. hä herte wol
čuvre[8] kiydi. hä hat das äbäch
umme gekart
sandireydir hä[9] rozt.
tirpildeydir.[10] hä snatert

siarmê ich kem iym
vvgil da čozgil[11] brichs
uñ (= und) dês[12]
kozgalisirmê.[13] ich wule
bir joulr (sic!).[14] eyn leyik
órguzurmê.[15] ich weyde
tulkma. engancz holcz[16] (sic!)
jarma. engespaldê holcz (sic!)
jaksi bogeyp[17] barir. ha czuyt
wo(l) uws gerich(...)[18]
aytip je ber͡ng ie,[19] îpitns.[20]

[1] Uig. *kammak* «ligare».
[2] Čag. باغلاماق idem.
[3] Fortasse pro *(iši)tuler* scriptum.
[4] I. e. *kursovlap dir*, cf. čag. قورشاق «cingulum» قورشالماق «cingi».
[5] Pluralis numerus secundae personae formae cond. verbi čag. چاقلاماق.
[6] Čag. ياغ.
[7] Čag. اوكسوماك, quod germ. *liebkosen* bene respondet.
[8] Kaz. *čüpräk* «fragmenta panni».
[9] Čag. ساندیراقلاماق «delirare».
[10] Cf. čag. تیربانماك «agitare».
[11] Čag. چوزماك.
[12] I. e. *brichs und dens.*
[13] Čag. قوزغالماق, germ. *aufwühlen.*
[14] Čag. يولار, germ. *das leitseil. Leyik* mendose pro *leytzeyl* scriptum est, nam voc. *leyik* ex lat. «laicus» (gr. λαικὸς, cf. λαὸς) deprom̃tum «populum» significat, vid. germ. med. ae. *leige, leie*, quae significatio hic haud apta esset.
[15] Cf. osm. اوركاك «locus umbraticus», čag. اور, alt. *öre, üre* «collis».
[16] I. e. *en gancz holcz (ein ganzes holtz),* vid. etiam subsequens *ein gespaltetes holtz*, cum. *jarma.*
[17] Cf. čag. بوكا, بوكه «heros».
[18] I. e. ha (hä) czuyt wo(l) uws gerich(tet) «exiit bene compositus» (acie exacte stricta).
[19] Fortasse «promissis tuis mansisti», *bering* enim *berding* legendum est, *je* autem ex interjectione *eje* decurtatum videtur.
[20] Hanc glossam prorsus non intelligo.

jänglämdir[1] is hallet
karmalarmê. festino[2]
udaa.[3] no
eki kun udas(a) tz^u^en tak noch inandir[4]
menim atî javrutti[5] hä hat miyn phert gazeret
sageseydirmê.[6] ich trachte
araba čucldi[7] där karre sluk nedir
berisirmê.[8] ich halfe gäbin
sê ani jibekmi dept̄ sê[9] wât istu das[10] (..) de v̄(.)
emegar[11] / kurtka[12] > en babe.
mečälä.[13] en czebast
julguu (.)[14]
krinpis
ičik.[15] en obêr czogê pelcz
tobalak[16] parkû[17]
jez[18] eyn czeyn.
ayak kosulgil[19] strekke di fuse

[*Pag. 164 eaque ultima totius codicis continuationem et finem glossarii complectitur*]

[1] Cf. čag. یانكلاماق, osm. یانقو «echo».

[2] Čag. قارمالاماق «tâtonner maladroitement» apud VÁMBÉRY, hic «tumultuose agere».

[3] Čag. اوتا. Glossa germ. *no* mendose pro *nach* «postea» scriptum est.

[4] I. e. *Zwei tag nacheinander*.

[5] Cf. čag. یاووتمق «faire approcher» apud P. de C.

[6] Cf. čag. ساغیش.

[7] Cf. čag. چوكارماك et چوكارلماك «sursum verti». Lineola sub littera *c* paulum ad sinistram producta *r* supplet.

[8] Čag. بیریشماك.

[9] I. e. *sen ani jibökmi deptur sen*.

[10] *Want ist tu das . . de v̑ . .*, vid. germ. med. ae. *want* «quando».

[11] Čag. اناكا.

[12] Čag. قورتغا «vieille femme» apud P. de C.

[13] Cf. čag. ماشاب. Quod ad *czebast*, cf. got. *vasti* «vestis».

[14] Čag. یولغون.

[15] Cf. čag. ایچیك «jaquette de femme» apud P. de C.

[16] Čag. توبالاق «racine de la dimension d'une olive et douée de propriétés salutaires; rond; mis en pelote» apud P. de C.

[17] *Parkū* pagina codicis subsequenti *parkun* scriptum est.

[18] Fortasse kaz. *jiz* «cuprum», vel potius «pertica aenea», cui significationi germ. *czeyn* magis apte conveniret.

[19] Cf. čag. قوشالماق et قوشماق, kaz. *kuš*-.

ičkir.[1] enbruch gurtel
siltov.[2] potwar[3]
emanirmen.[4] sa^{a}rlarmê
horlarmê.[5] despicio
manaysis.[6] sine modo
ohsassi.[7] similitudo
amassa. semp (? = semper)
taffar učgâ.[8] adsolaciû (ad solatium)
mohdak.[9] stump
horen.[10] en reyic
trapes[11] }
suffera[12] } mêsa (= mensa)
halha[13]

boksmen et. enziyte vleys
enčim. miynes selb̄
kesetmak[14] učun durch vurc(ht)
korkutmak učun
kertermê[15] ich kerbe
a(n)gîguč.[16] enleyter
pesa[17] en hantwerk
odim. koralmadim[18]
aziz. p̄egrinus (= peregrinus)
ačebergil expone
kenetä. gelich
óčugil.[19] pmoneas
joldagilar[20]

[1] Čag. ایچقور, osm. اوچقر vid. apud BIANCHI.

[2] Čag. شیلتاق «imputation mensongère», «calomnie» apud P. de C.

[3] Hung. *patvar*, antiquum slav. *potvor* vid. apud MIKLOSICH «Die slavischen Elemente im Magyarischen» pag. 48 sub n. 644.

[4] Čag. ایمانمك «prendre garde» apud P. de C.

[5] Cf. osm. خور باقمق.

[6] Cf. pers. مانا «similis».

[7] Cf. čag. اوخشاش «similitudo», اوخشامق «similis esse».

[8] Mendose scriptum pro *taffaručga*, cf. osm. تفرّج «recréation» apud HINDOGLU.

[9] Cf. jak. *muñur*.

[10] Osm. خورا, gr. χορὸς. Glossa germ. *reyic* pro *reyge* scripta est.

[11] Osm. طرابزه, gr. τράπεζα, proprie τετράπεζα m. cum quator pedibus, quadrupes.

[12] Osm. سفره, arab. سُفْرَة.

[13] Čag. قالقان.

[14] Čag. قیستاماق.

[15] Čag. كرتماك.

[16] Cf. čag. اغماق «ascendere»; glossa *a(n)gîguč* mendose pro *aginguč* scriptua videtur, cf. quod ad formam kaz. *baskïč* «scala».

[17] Pers. پیشه i. q. arab. حرفه ars, quam quis exercet lucrandi caussa, artificium, vid. apud VULLERS.

[18] Fortasse اودون «lignum» قوال «instrumentum», معدن «metallum».

[19] Cf. čag. اوچ.

[20] I. e. *joldağïlar*.

ózmä[1]

bóz togur.[2] wirkit

isčv.[3] en erbeyter

jalči[4] enmitelink (sic!)

tothar. schade[5]

kaska.[6] kal.

jalinvrmê.[7] ich blice

tobalak. parkun[8]

jez. en[9] czeyn

učuh[10] towp pros

kunh. spruy[11]

mahtarmen[12]
óvermen[13] } ekisi birdir

toba. mâ culpa (= mea culpa)

javlov[14] êphanne (sic!)

jirdi.[15] treyp czuzamene

usurmê
tongarmê } mich vruyst[16]

kirov. riyf

čerê.[17] enkopicze (sic!)

keben. enhuwte (sic!)

saht[18]
sergek } en wâhinde man

kongrov[19] en schelle

baley
duley[20]
mengu[21] } ebik[22]

[1] Čag. اوزماك «depellere».

[2] Čag. بوز توغور «texit», germ. *wirkt*.

[3] Čag. ایشچی «operarius».

[4] Kaz. *jalči* «mercenarius».

[5] I. e. «damnum».

[6] Čag. قاشقه, quod in lingua cum., uti ex glossa allata videri potest, calvum significat.

[7] Čag. يالينماق, germ. *blinzen*.

[8] Uti supra.

[9] Uti supra (pag. 163 cod.).

[10] Čag. اوچوغ.

[11] I. e. «palea».

[12] Čag. ماقتاماق «laudare».

[13] Čag. اوكماك idem.

[14] Fortasse čag. ياغليق.

[15] Cf. čag. ييغماق.

[16] Franc. *frisen*.

[17] Fortasse čag. جيران.

[18] Čag. ساقچی.

[19] Čag. قونغراو «campana».

[20] Cf. čag. تولای «omne», proprie «circulus».

[21] Čag. *mengi*, alt. *möngkü*, uigur. *mengi*, *mingi*, vid. apud VÁMBÉRY «a tõrök-tatár nyelvek etym. szotára» pag. 219, 220, §. 231.

[22] I. e. *ewig*.

salinirmẽ[1] ich bihenge
asi.[2] der kern
čerči.[3] enkremer (sic!)
kisidi[4] > sluk
sohti[5]

erkeč johladim.[6] ich vmiste
(= vermiste)
urus[7] gewurfen czege
conglû aynir[8]
conglû bulganir
sirih. en merder[9]

[*Finis Codicis cumanici*]

[1] Cf. čag. سالماق «pendere» سالنجك «amulette qu'on suspend au cou» apud P. de C.

[2] Mendose scriptum pro *özi* «granum ejus».

[3] Čag. چرچی «épicier», «pharmacien», «quincaillier» apud VÁMBÉRY, «marchand ambulant» apud PAVET de COURT.

[4] Primam glossae consonam *k* legendam opinor, quae nostra lectio si recta esset, huic glossae čag. قیسماق comparandum sit.

[5] Čag. سوقماق «fourrer», «enfoncer» apud VÁMBÉRY.

[6] Čag. یوقلاماق.

[7] Čag. اوروش, quod hic capram novellam significat, vid. interpretationem germ. *gewurfen czege* (germ. med. ae. *zige)*.

[8] Cf. čag. باش ایناماق «angi animo», vid. apud VÁMBÉRY in glossario čag.

[9] Fortasse mendose pro *marder* scriptum. Quod ad cum. *sirih*, cf. osm. سرچه, jak. *säräk;* alt. *serke* capram novellam significat, vid. VÁMBÉRY «a török-tatár nyelvek etym. szótára», pag. 150, §. 155.

EXCURSUS PRIMUS.

DE AENIGMATIS.

Aeque atque antiquissima populorum sapientia in proverbiis et fabulis eorumque religio in mythologicis perceptionibus de infinito, ita mens curis relevata jam antiquissimis temporibus se in inventione aenigmatum manifestabat, in quorum compositione ingenium nihil aliud quaerit, quam ut sibi et aliis hilaritatem afferat, quare in brevissima aenigmatis forma, quam raro paulo longius dilatabant, res diversae vel quae fallaci tantum similitudine cohaerere videantur, inter se connectuntur, saepissime vero improprie vel indefinite denominantur. Aenigmata autem jam in antiquissimis litteraturae monumentis passim occurunt, ut in libro judicum veteris testamenti, ubi hoc Simsonis aenigma, quod Philistaeis solvendum proposuit, reperitur:

מֵהָאֹכֵל יָצָא מַאֲכָל וּמֵעַז יָצָא מָתוֹק (יד).

Hoc loco aenigma חִידָה nuncupatur, quod vocabulum in libro Danielis calliditatem, fraudem significat. Sphingis aenigma primus memorat Sophocles (Oedip. Tyr. 130), sed eius verba non affert. Ne Asclepiades quidem aut diei temporum aut animalis mentionem facit. Idem aenigma apud Diodorum (IV. 64) ita sonat: *Τί ἐστι τὸ αὐτὸ δίπουν, τρίπουν καὶ τετράπουν*, quod demum in libris posterioribus mentione diei temporum nova accepit incrementa. Ecce Sphyngis aenigma, quod Oedipus solvit, in ulteriori sua forma: «quodnam est animal, mane quadrupes, meridie bipes, vespere tripes?» In hac aenigmatis forma homo improprie *animal* nuncupatur diversaeque aetates ejus cum diversis diei tomporibus comparantur. Asclepiades quidem apud *Athenaeum* ens aenigmatis generi *ἑρπετῶν* annumeravit. Geminatio, paronomasiae, onomatopoesis, composita insolita, nec non vocabula lusoria vel talia, quae rarissime usurpantur, auditoribus aenigmatum quam plurimam afferunt delectationem, maxima tamen hilaritas per conjunctionem rerum inter se admodum diversarum atque per denominationes earum improprias excitatur.

De collectionibus aenigmatum turcicorum pauca tantum admoneo. 1. Celeberrimus BÖHTLINGKIUS in specimine textuum jacuticorum sex aenigmata in lucem edidit, quorum primum hoc est: Kim bār buologhai yörāghä syox bari tïlïnan käpsätäčči?

Oi dorghono.

«Quis est, qui indoctus omnes loquitur linguas?

Echo»

(Ueber die Sprache der Jakuten, pag. 95.) Aenigma jacutice *tābrïng* nuncupatur, cf. *tāï*, *tājabïn*. 2. JOSEPHUS BUDENZ, vir summae doctrinae, in dialecto chivaica itidem sex edidit aenigmata, quorum eum Molla *Isshak* Özbegiensis gnarum fecit, eorumque quartum cum ante citato Sphingis aenigmate plane convenit (azanda tört ajak minen jüredi, kün orta iki ajak minen jüredi), quinti (iki basï bar, tört kulagï bar, tört közi bar, altï ajagï bar, tört ajagï minen jüredi, jigirme tört tïrnagï bar «duo capita, quattuor aures, quattuor oculos, sex pedes habet, quattuor pedibus graditur, vigintiquattuor ungues habet») duae formae aliquantum variantes etiam Hungaris notae sunt. Molla *Isshak* voc. aenigma dialecto sua *ojun hikajet* «lusoria dictio» nuncupavit (Nyelvtud. Közlemények, T. IV. f. II. pag. 275). 3. RADLOFFIUS undeviginti tribus Tölösensis aenigmata edidit, quorum ultimum:

tošto pudai tügülüp kaltïr. ` tängärining jïltïs

cum secundo aenigmate a BÖHTLINGKIO edito in ipsa rei perceptione convenit. Ecce aenigma jacuticum:

balagan ürdügär čarpa toxtop sïtar üsü. sultustar

«super tugurium furfur dispersum jacet,

stellae»

(l. c., vid. I. T. operis RADLOFII, pag. 239). 4. GABRIEL BÁLINT in dialecto kazanica 46 aenigmata edidit, de quibus dicit: bu jomaklarnï keräsennärnen Kazandagï iskolïsinda üjrängän malajlar jïjïb jazdïlar «haec aenigmata discipuli scholae christianae in urbe Kazan collegerunt». Duodevicesimum hujus collectionis aenigma:

öj tübäsendä ïuak tas.

jondoz

cum secundo jacutico convenit (Kaz. tatár nyelvtanulmányok, fasc. I. pag. 5—7). Kazanice aenigma *jomak* sonat, cf. čag. *ġumbak* «nodus».

Codex cumanicus bibliothecae ad divi MARCI Venetiarum pag. 119—120 quinquaginta aenigmata cumanica complectitur, quorum numero collectiones adhuc notae novis magni pretii incrementis augentur. In quadragesimo primo is, qui aenigma proponit, auditorem non

solum ad solvendum aenigma commovet, sed etiam ei supplicium minatur, si aenigma recte solvere nequeat. Excitatio ad solvendum aenigma in primo quoque aenigmate chivaico invenitur, utpote: *munï tap — dep sorideler* «divina — ita interrogant». Dispositio aenigmatis cum. numero 9 notati; *senda menda joh* in sequentibus quoque aenigmatis hungaricis obvenit 1, *nekem is van, neked is van, a vén tuskónak is van, de Istennek nincsen* «ego habeo, tu habes, vetus quoque truncus habet, sed Deus non habet, i. e. umbra» 2. *nálam is van, nálad is van, de a ma született gyermeknél legtöbb van* «penes me est, penes te est, sed penes infantem hodie natum plurimum est, i. e. juventus». Dispositio tricesimi sexti aenigmatis cumanici cum hoc hungarico plane eadem est: *lik, lik, végig lik, végestelen végig lik; csomó, csomó, végig csomó, végestelen végig csomó, — nádszál* «foramen, foramen, usque ad finem foramen, — tuber, tuber, usque ad finem tuber i. e. arundo».

Lector aenigmatum cumanicorum facile perspiciet maximam eorum partem esse ad vitam nomadum referendam, ut, e. g. sextum, undecimum, tertium decimum, quartum decimum, undevicesimum, vicesimum etc., in quibus tentorium, desertum, camelus, equus memorantur.

EXCURSUS ALTER.

DE GLOSSIS GOTICIS APUD BUSBEQVIUM.

Quaedam excerpta ex quarta AUGERII GISLENII BUSBEQUII epistola «de legatione turcica», in quibus auctor de gente Tauricae Chersonesi germanica disputavit*

«Non possum, inquit B., hoc loco praeterire, quae de gente accepi, quae etiamnum incolit Tauricam Chersonesum, quam saepe audiveram sermone, moribus, ore denique ipso et corporis habitu, originem Germanicam referre. Itaque me diu cupiditas tenuit videndi ab ea gentem aliquem, et si fieri posset inde eruendi aliquid quod ea lingva scriptum esset, sed hoc consequi non potui. Casus tamen utcunque desiderio meo satisfecit. Cum essent duo huc illinc delegati, qui nescio quas querelas nomine eius gentis ad principem deferrent meique interpretes in eos incidissent, memores quid eis mandassem, si id usu veniret, ad prandium illos ad me adduxerunt. Alter erat procerior, toto ore ingenuam quandam simplicitatem prae se ferens, ut Flander videretur aut Batavus? alter erat brevior, compacto corpore, colore fusco, ortu et sermone Graecus, sed qui frequenti commercio non contemnendum eius lingvae usum haberet. nam superior vicinitate, et frequenti Graecorum consvetudine sic eorum sermonem imbiberat, ut popularis sui esset oblitus. interrogatus de natura et moribus illorum populorum, congruentia respondebat. Aiebat gentem esse bellicosam, quae complures pagos hodieque incoleret, ex quibus Tartarorum regulus, cum expediret, octingentos pedites sclopetarios scriberet, praecipuum suarum copiarum firmamentum; primarias eorum

* A. G. BUSBEQUII D. Legationis turcicae epistolae quatuor etc. Hanoviae MDCV.

urbes, alteram Mancup vocari, alteram Scivarin. Ad haec multa de Tartaris eorumque barbarie: in quibus tamen *singulari sapientia* non paucos reperiri memorabat. Nam de rebus gravissimis interrogatos, breviter atque apposite respondere. Ea de causa non temere dictitare Turcas, reliquas quidem nationes scriptam in libris habere sapientiam, Tartaros libros suos devorasse, ideo *in pectoribus eam habere reconditam;* quam promant cum opus sit, et vel uti divina fundant oracula.» — — — — «Nunc adscribam pauca vocabula de multis, quae Germanica reddebat. nam haud minus multorum planè diversa a nostris erat forma: sive quod eius linguae natura id ferat, sive quod eum fugiebat memoria, et peregrina cum vernaculis mutabat: omnibus vero dictionibus praeponebat articulum *tho* aut *the* nostratia, aut parum differentia. haec erant:

Broe.	Panis.	Tag.	Dies.
Plut.	Sangvis.	Oeghene.	Oculi.
Stul.	Sedes.	Bars.	Barba.
Hus.	Domus.	Handa.	Manus.
Wingart.	Vitis.	Boga.	Arcus.
Reghen.	Pluvia.	Miera.	Formica.
Bruder.	Frater.	Rinck sive	
Schuuester.	Soror.	Ringo	Annulus.
Alt.	Senex.	Brunna.	Fons.
Wintch.	Ventus.	Waghen.	Currus.
Siluir.	Argentum.	Apel.	Pomum.
Goltz.	Aurum.	Schieten	Mittere sagittam.
Kor.	Triticum.	Schlipen.	Dormire.
Salt.	Sal.	Kommen.	Venire.
Fisct.	Piscis.	Singen.	Canere.
Hoef.	Caput.	Lachen.	Ridere.
Thurn.	Porta.	Eriten.	Flere.
Stern.	Stella.	Geen.	Ire.
Sune.	Sol.	Breen.	Assare.
Mine.	Luna.	Schuualth.	Mors.

Knauen tag erat illi Bonus dies; *Knauen* bonum dicebat, et pleraque alia cum nostra lingua non satis congruentia usurpabat, ut

Jel. Vita sive sanitas.
Jeltsch. Vivus sive sanus.

Jel uburt. Sit sanum.
Marzus. Nuptiae.

Schuos.	Sponsa.	Atochta.	Malum.
Baar.	Puer.	Wichtgata.	Album.
Ael.	Lapis.	Micha.	Ensis.
Menus.	Caro.	Lista.	Parum.
Rintsch.	Mons.	Schediit.	Lux.
Fers.	Vir.	Barrotsch.	Voluntas.
Statz.	Terra.	Cadariou.	Miles.
Ada.	Ovum.	Kilemschkop.	Ebibe calicem.
Ano.	Gallina.	Tzo warthata.	Tu fecisti.
Telich.	Stultus.	Jes varthata.	Ille fecit.
Stap.	Capra.	Ich malthata.	Ego dico.
Gadeltha.	Pulchrum.		

Jussus ita numerabat. *Ita*, *tua*, *tria*, *fyder*, *fyuf*, *seis*, *seuene*, prorsus, ut nos Flandri. Nam vos Brabanti, qui vos Germanice loqui facitis, hic magnifice vos efferre, et nos soletis habere derisui, ac si istam vocem pronunciemus rancidius, quam vos *Seuen* effertis. Prosequebatur deinde, *Athenyne* (lege: *Athe*, *nyne*), *thüne*, *thünita*, *thunetua*, *thunetria*, etc. Viginti dicebat *stega*, triginta, *threithyen*, quadraginta *furdeithien*, centum *sada*, *hazer* mille».

Doctissimus CAR. JUL. SCHRÖERUS a me de significatione eorum vocabulorum interrogatus, quae intellectu difficiliora sint et quae BUSBEQUIUS cum lingua germanica non satis congruentia opinatus est, litteris ad me perhumaniter missis, rectam maximae eorum partis interpretationem auxilio linguae goticae possibilem esse non solum praedicavit, sed etiam allatis glossis goticis, quae iis respondeant, luculenter demonstravit, Massmannum nominans, qui in «Haupt's Zeitschrift» I, 345—366 has Busbeckii communicationes tractavit. Hoc loco adscribam comparationes viri doctissimi: *Knauen* fortasse cum got. *ganauha* αὐτάρκεια idem est;

iel, *ieltsch* = got. *haili* «salus», *hails* «sanus»;
iel uburt = got. *háil vaúrthai* (i. g. germ. *heil würde)*;
schuos fortasse got. *svês*;
baar = got. *barn*;
ael = got. *hallus* «petra»;

menus (? *menns* v. *mems*) = got. *mimz* «caro»;

fers = got. *vaír*;

statz = got. *staths* $\gamma\tilde{\eta}$, «terra», «ripa»;

ada, cf. apud GRIMM formam *addi* (Wörterb. 3, 76), quae tamen in monumentis linguae got. desideratur;

ano = (got. *hanjô?*), ant. germ. (ahd.) *hennâ*;

stap fortasse mendose scriptum pro saxonico: *scâp* «ovis»;

gadeltha = got. *gatilaba* «aptum»;

wichtgata = got. *hveitata*;

mycha = got. *mêki* «gladius»;

lista = Maszmannus got. *leitista* «minimum» supponit;

borrotsch = got. *ga-baúrjôthus* «voluptas» (non «voluntas«, ut apud BUSBEQUIUM);

cadariou = „*gadaura*" «socius» (forma supposititia apud MASZMANNIUM); *kilemschkop* fortasse got. *ganim scap*;

tzo warthata = got. *thu vaurhti thata* «tu fecisti hoc»;

ies varthata = *is vaurhta thata* «ille fecit hoc»;

ich malthata = got. *ik mahalida thata.*

Comparatio adverbiorum numeralium haec est:

ita	=	got. *ainata*,
tua	=	got. *tva*,
tria	=	got. *thrija*,
fyder	=	got. *fidvôr*,
fyuf	=	got. *fimf*,
seis	=	got. *saihs*,
scuene	=	got. *sibun*,
athe	=	got. *ahtau*,
nyne	=	got. *niun*,
thüne	=	got. *taihun*.

Loco got. *tvaitigjus* apud BUSB. forma manifesto corrupta *stega* legitur. Numeralia *sada* «centum» loco got. *taihun têhund* s. *hunda* et *hazer* loco got. *thusundi* ex lingua persica depromta sunt, vid. formas pers. صد s. سد (sancr. *çata*) et هزار, cf, etiam hung. *száz*, *ezer*. — Voc. *marzus* «nuptiae», quod SCHROERUS auxilio linguae goticae explicari posse negat, mihi cum ar. مَعْرُوض idem esse videtur, quod etiam in dialecto osmanica usurpatur, cf. dictionem arabicam: عرصت الجارية

على البيع «exposuit puellam venum». Ne vocabulum *telich* quidem SCH. auxilio linguae got. explicari posse dicit, — nil miri, hoc enim vocabulum turcicum est, cf. cag. *tili*, osm. *deli*. Vocabulum *atochta*, quod itidem pro gotico haberi non potest, fortasse ex graeco *ἄτυκτος* v. *ἀτυχὴς* corruptum est.

«Quin etiam, pergit. B., cantilenam eius linguae recitabat, cuius initium erat huiusmodi:

wara wara ingdolou : seu te gira Galtzu hoemisclep dorbiza ea."

Hunc textum prof. SCHROERUS vix germanicum esse opinatur. MASZMANNIUS, qui eum germanicum sive goticum opinatus est, *hoemisclep : haimiskana hlaip*, ac *dorbiza : tharbiza* «pauperior» legit, sed nec ille ex hoc textu ullum sensum elicere potuit. Quum hunc textum diligentius perlegissem, eum procul dubio turcicum esse comperi, in qua opinione litteris SCHROERI magis corroboratus sum. Noli mirari. Nam et in paucis BUSBEQUII speciminibus quaedam vocabula continentur, quae Goti frequenti Turcarum commercio in linguam suam receperunt, et unus delegatorum origine Gotus auctore BUSBEQUIO paucam popularis sermonis habuit notionem. Textum ante citatum in hunc modum transcribendum esse censeo:

vara vara ing dolu, šu tegira gölt(ä) su. Gämi išlep dorb-isä ea,

(ultimus hujus strophae versus desideratur), id est «sensim sensim impletur, haec regio tota aqua est. Navis quum illic constitit», — — — — — — *Galtzu* mendose pro *göltä (göldä) su* scriptum esse videtur, vid. کول «lieu où se rassemblent les eaux» apud PAVET de COURTEILLE; *dorb* defective pro *doräb* scriptum, ultima vero syllaba *ea* fortasse ex *anga (angar)* corrupta est. Gerundium *islep* ex *išläjüp* contractum est, quae contractio in dialecto kazanica saepius occurrit. Formae in hunc modum contractae etiam in codice cumanico inveniuntur. «Hi, inquit *B.*, Gothi an Saxones sint, non possum dijudicare. Si Saxones, arbitror eo deductos tempore CAROLI magni, qui eam gentem per varias orbis terrarum regiones dissipavit. Cui rei testimonio sunt urbes Transilvaniae hodieque Saxonibus incolis habitatae. Atque ex iis ferocissimos fortasse longius etiam summoveri placuit in Tauricam usque Chersonesum, ubi quidem inter hostes religionem adhuc retinent Christianam. Quod si Gothi sunt, arbitror iam olim eas sibi sedes tenuisse Getis proximas. Nec erraturum fortasse, qui sentiat maiorem partem eius intervalli, quod est inter Gothiam insulam et Procopiam, quam hodie vocant, a Gothis aliquando insessam. Hinc diversa Gothorum,

Westgothorum et Ostrogothorum nomina: hinc peragratus orbis victoriis, et seminarium ingens barbaricae multitudinis. Habes quae de Taurica Chersoneso ex his Procopiensibus didici».

Vocabularium BUSBEQUII ante citatum unicum complectitur linguae Gotorum Tetraxitarum monumentum, de quibus Gotis vid. Anzeiger des germ. Museums, Norinbergae, 1859, Pag. 13. 93.*

* Ad excerpta nostra, cf. etiam JOANNES MOLNÁR «Magyar Könyvház» I. sectio, pag. 188. De Gotis Tetraxitis vid. apud PROCOPIUM (de bello got. IV. 4, 5).

VOCABULARIA.

Vocabularium cumanico-latinum, in quo omnia codicis cumanici vocabula, quae in columnis glossarii cumanicis et in textibus leguntur, ea quoque, quae ex lingua persica aut arabica depromta sunt, ordine alphabetico digesta inveniuntur.*

A.

Aazam «homo» pag. 66, asan pag. 109, azam pag. 164.

Aiaz «caelum serenum» pag. 181.

Aygakladi «perdidit» pag. 182.

Ayti «dixit» pag. 161, ayturmen «dico» pag. 20, ayt «dic» ibid.

Ayna «dies Veneris» pag. 80.

Aynalamas «non delectatur» pag. 165.

Aypsiz «sine macula» pag. 189.

Ayran «trabes unum equum ab altero dividens» pag. 121.

Ayri «distinctus» pag. 143.

Ayringler «eligete» pag. 141, ayrumen «separo» pag. 56, ayrgil forma imperativi ibid., ayrgâ i. e. ayrgan «separatus», «distinctus» pag. 146.

Ayl «cingulum» pag. 12, ail scriptum pag. 122.

Ayli «gravida» pag. 215.

Ayltartarmen «cingo» pag. 12.

Augustin n. pr. Augustinus p. 162.

Austirmaga «fauces» in dat. pag. 138.

Aurex «latrina» pag. 120.

Ak «albus» i. q. ac.

* In hoc vocabulario pariter atque in tribus vocabulariis sequentibus nonnullas falsas lectiones et interpretationes editionis locis suis correximus. Quum unus idemque sonus in codice saepe per varias litteras notetur et hoc etiam principio vocabulorum obveniat, ita e. g. *j* per *i*, *j*, *y*, — *k* (ك et ق) per *k*, *c*, *ch* etc., nos respectum ad hanc diversam sonorum denotationem habentes vocabula unius ejusdemque soni initialis et nonnunquam unum idemque vocabulum sub diversis initialibus vocabulario congessimus, quod nobis juxtapositioni diversarum litterarum sub una eademque initiali praeferendum videbatur. Ordo litterarum, quem in vocabulario secuti sumus, sequens est:

a, *ä*, *e*, *i (j)*, *o*, *ö*, *u*, *ü (w)* | *k*, *c*, *ch*, *g*, *gh*, *h*, *j (i)*, *y (j, i)*, *č*, *ǵ*, *t*, *d*, *n*, *x* (= *s* s. *š* s. *z*), *s*, *sch*, *z*, *p*, *b*, *m*, *f*, *v (w)*, *r*, *l*.

Vocabula, quae in codice pluries legi possunt, plerumque ea pag. adduximus, in qua primum occurrunt.

Akkoy i. e. ak koy «tentorium novae nuptae» pag. 143.

Ac «albus» pag. 108, — apac «admodum albus» pag. 143.

Acča «pecunia» pag. 91.

Acsa «vesper» pag. 80.

Acmac «fatuus» pag. 116.

Achel «sapientia» pag. 53, — «sapiens» pag. 115.

Ag «rete» pag. 70.

Aga in hac compositione *ananing agasi* «avunculus» pag. 180.

Agač «lignum» pag. 89, «asser» pag. 120, — tic agač «columna» ibid.

Agar «fluit», «manat» pag. 197.

Agengič «scala» pag. 120.

Ager «gravis» pag. 76, — «honor» pag. 30, — «pondus» pag. 85, — ager chelle «graviter» pag. 66, — ager sij bila s. auůrsibile «honorifice» ibid.

Agermac «infirmitas» pag. 86, — agirich «aeger» pag. 167, — agrich «aegritudo», «morbus» ibid., agremac idem pag. 19.

Agerlarmen «honoro» pag. 30, — agirlap «honorans», «consecrans» pag. 158, — agirlalik «honoremus!», «consecremus!» pag. 160.

Agingan «ascendens», «ascensus» pag. 207.

Agis «os» pag. 165, agx scriptum pag. 110.

Agizd'di i. e. agizdurdi «fudit» pag. 209.

Aguxlug «frenum» pag. 122.

Agsah «claudus» pag. 117.

Agbet «omnino» pag. 69.

Agmanirmen mendose scriptum pro aginirmen «ascendo» pag. 6.

Agrikī s. agrigī, cf. agrich pag. 187.

Agrurmen «doleo» pag. 19.

Aghlic «albedo» pag. 86, cf. ac.

Aha «fluit» pag. 207, cf. agar.

Ahim «flumen» pag. 222.

Ahča i. q. acča pag. 144.

Ay «luna» pag. 78, «mensis» pag. 79, — ay basi «calendae» pag. 80. Haec sunt nomina duodecim mensium anni: 1. safar ay «januarius» pag. 80. 2. sounz ay «februarius» ibid. 3. ylias ay «martius» pag. 81. 4. tob ay «aprilis» ibid. 5. songusax ay «majus» ibid. 6. cus ay «junius» ibid. 7. orta cux ay «julius» ibid. 8. sonchitx ay «augustus» ibid. 9. ches ay «september» ibid. 10. orta ches ay «october» ibid. 11. curban baran ay «november» ibid. 12. asuc ay «december».

Aya «palma manus» pag. 112.

Ayach «pes» pag. 113, ayak scriptum pag. 232, — ayag uxi «suffrago» pag. 113.

Ayadi «recusavit» pag. 227.

Aianirmen «parco» pag. 132, — ayandim «peperci» ibid.

Ayas i. q. aiaz pag. 82.

Ayu «ursus» pag. 128.

Ač «famelicus» pag. 144, — ačikting «esurivisti» pag. 193.

Ažarmen «aperio» pag. 7, ažchil imp. ibid., ačsa forma cond. pag. 7, ačeluptur «apertum est» pag. 160

Ačebergil «expone» pag. 233.

Ačergansa «si moeret» pag. 158.

Ači «acer», «amarus» pag. 83, — ačitas i. e. ači tas «alumen» pag. 92.

Ačirganurmen «amaresco» pag. 180.

Ačuv «amaritudo» pag. 193.

Ačchuz «clavis» pag. 119, azchuz scriptum pag. 12.

At «equus» pag. 121.

At «nomen» pag. 40.

Ata «pater», atta scriptum pag. 113, — ulu ata «avus» pag. 180, ullu atta

pag. 114, — tin ata «pater spiritualis» pag. 157, — atalih «vitricus» pag. 142.

Atagirmen «nomino» pag. 40, attagil imp. ibid.

Atas «cognominis» pag. 226.

Atar «aromatopola» pag. 91, ar. عطّار.

Atov «insula» pag. 139.

Atlanurmen «equito» pag. 24, atlan imp. ibid.

Atlarmen «transgredior» pag. 222.

Atli «nominatus» pag. 144.

Atlu chisi «eques» pag. 105.

Anig učun «quamobrem», «ergo» pag. 65.

Anuclarmen «praeparo», pag. 43, anuclagil imp. ibid. — anuclamac «praeparatio» ibid.

Anus «adhuc» pag. 64.

A(?n)gi͡guč i. e. anginguč «scala» pag. 233.

Angi͡d'di i. e. angindurdi «ascendere fecit» pag. 189.

Anginza «donec» pag. 65.

Anglarmen «intelligo» pag. 31, anglagil imp. ibid., — anglamac «intellectus.»

Anča «tantum», anča anča idem pag. 158, — anča čakli idem pag. 189.

Ančak «illico» pag. 165.

Ant «juramentum» pag. 138, — ant ičermen «juro» ibid.

Anda «illuc» pag. 67, — andam (andan) «inde» ibid., — andaoh «tunc» pag. 71.

Andi «talis» pag. 158, «tantum» pag. 167.

Andir «legit» pag. 225.

Anna «mater» pag. 114.

Ansesim «festine», «repente» pag. 158.

Anzagina «aliquantulum» pag. 64.

Ax «paucus», «modicus» pag. 68, — axrac «modice» ibid.

As «famelicus» pag. 194.

As «cibus», pag. 124, — ascaundarmen i. e. asca undarmen «invito ad prandium» pag. 17, — as berumen «alo» pag. 44.

As'armen «edo» pag. 11, as imp. ibid., assa forma cond. ibid.

Asau «maximopere» pag. 157.

Asat etermen «libero» pag. 8, asat et imp. ibid. — asat kisi «homo liber» ibid., pers. آزاد.

Asarmen «pendo» pag. 43, aschil imp. ibid.

Asen «nuptiae» pag. 39.

Asi «nucleus», proprie «nucleus ejus» pag. 235.

Asigirmen «festino» pag. 137, asicmen mend. pro asicman «non festino» ibid., asicmamagil mend. pro asicmagil «ne festines» ibid.

Asildi «pependit» pag. 200.

Asuch «amator» pag. 115., ar. عاشق.

Askine «paucus» pag. 147.

Ascara palam» pag. 69.

Astanči «revenditor» pag. 101.

Astelan «usura» pag. 85.

Astinda «subtus» pag. 70.

Astri «multum, «valde» pag. 161.

Astlan «leo» pag. 127.

Assov «adjutorium» pag. 132.

Asrar «alit» pag. 195, et non «protegit», uti l. c. opinatus sum.

Asrov «protectio» pag. 197.

Asru «multum», «valde» pag. 173.

Aslak^u «desertum» pag. 137.

Asli «frumentum» pag. 130.

Az «fames» pag. 27, cf. as.

Azasti «aberravit» pag. 222.

Azi turlu «amare» pag. 64.

Azik s. azih «utilitas» pag. 185, — azihle «utile» ibid.

Azih «edulium» pag. 194.

Aziz i. q. haziz pag. 233.

Azti «trangressus est» pag. 164.

Azturmen «famesco» pag. 26, az bol imp pag. 27.

Apostoler «apostoli» pag. 201, — apostolic «apostolicus» pag. 212.
Abaga «avunculus» pag. 114.
Abuscha «senex» pag. 87, abusca scriptum pag. 116.
Abskarisirmê (abskarisirmen) «disputo» pag. 226.
Abzû i. q. avzu «os ejus» pag. 147.
Abramac «defensio» pag. 21.
Abrarmen «defendo» pag. 21, — abra imp. ibid.
Amanat «commendatio» p. 51, ar. أَمانَة.
Amanat berдmen «commendo» pag. 51, — amanat ber imp. ibid.
Amassa «semper» pag. 233, pers. همیشه.
Amirak «amicus» pag. 229, mongol. amarak.
Amu «vulva» pag. 112.
Ambar «ladanum» pag. 95.
Amrak i. q. amirak pag. 141.
Amll^{r} (ar.) i. e. amllar «opera» pag. 201.
Avas «vox» pag. 79, pers. آواز.
Aval (ar.) «principium» pag. 182, — «origo» pag. 200.
Avurg^{l}agil «sanctifica» pag. 184, cf. agirlalik.
Avzû i. e. avzum «os meum» pag. 146, cf. abzu.
Avlung (ar.) «intellectus tuus» pag. 147.
Aracli genus quoddam telae pag. 108.
Arassinda «inter» pag. 172.
Araba «currus» pag. 121.
Are «sanctus», «purus» pag. 77, — arri «nitidus» pag. 87.
Areg «macer» pag. 87, arih scriptum pag. 139.
Aritma «purgare», «mundare» pag. 166.
Arinurmen «purgo», «mundo» pag. 25, aringil imp. ibid., arinlali «sanctificemus» pag. 214, arinmaga «mundare» pag. 25.
Aringči «detractor» pag. 223.
Arov i. q. are pag. 192.
Arczulap «affectans» pag. 195.
Archa «humeri patella» pag. 111.
Archum s. acrê «plane» pag. 69.
Arčilarmen «decortico» pag. 136.
Art «dorsum» pag. 146.
Artarmen «supero» pag. 54, artchil imp. ibid.
Artinča yururmen «sequor» pag. 55, artinča yurugil imp. ibid.
Artinda «retro» pag. 70.
Artimac bila «pure» pag. 69.
Artirimê (artirimen) «supersum» pag. 229.
Artuc «plus» pag. 69, — «superfluum» pag. 85, — artuch «amplius» pag. 157.
Artum «nimis» pag. 68.
Artwnče i. q. artinča «a tergo» pag. 161.
Artchan «superfluum» pag. 85.
Artmac idem pag. 54.
Artmac «mantica duas habens peras» pag. 121.
Arsun «ulna» pag. 98.
Arpa «hordeum» pag. 130.
Arma in (i. e. armain) «indefesso» pag. 214.
Armut «pirum» pag. 125, pers. أمرود.
Al «ars» pag. 180.
Al «vermiculatus» pag. 108, — ala ala idem pag. 137, — alača idem.
Alay «ita» pag. 67, alley scriptum pag. 171, — alayesa «tamen» pag. 71. — alayoh «taliter» ibid., — alay bolmassa «alioquin» pag. 64.
Alang bulan «se repente extollens» pag. 143.
Alaboga «cetus» pag. 221.
Alabota «carduus» pag. 135.
Alâlar (i. e. alamlar) «vexilla» pag. 208, ar. عَلَم.
Aliči «emtor» pag. 106.

Alisirmen «commuto», «permuto» pag. 14, alisurmen pag. 35, alischil imp. ibid.

Alisturmac «commutatio, «permutatio», «concambium» pag. 14.

Alučuc «cabana», «tugurium» pag. 90.

Alurmen «capio», «accipio», «emo» pag. 6, algil imp. ibid., aldum perf. ibid., aldurmen «capere facio» pag. 51.

Algesli «sanctus» pag. 77, benedictus» pag. 84, algisle scriptum pag. 160.

Algis «benedictio» pag. 190.

Algislasin «benedicat» pag. 217.

Altar «altare», voc. ex lingua lat. depromtum pag. 192.

Alti «sex» pag. 158, — «sub» pag. 147.

Altmiz «sexaginta» pag. 158.

Altun «aurum» pag. 96, altunči «aurifaber» ibid.

Aldamac «deceptio» pag. 22.

Aldarmen «decipio» ibid., alda imp. ibid.

Alni «frons» mend. scriptum pro alin pag. 110.

Alpant i. q. elbeti s. elbette «necessario» pag. 226.

Alma «pomum» pag. 125.

Allan «vexillum» pag. 118, cf. supra alamlar.

Allejoh «laudate Jehovam» pag. 220.

Ä.

Ägäč i. q. egeč pag. 213.

Äč i. q. heč pag. 213, — äč bolmači «gratis», «gratuito» pag. 213, quod loco cit. haud recte interpretatus sum.

Ägo fortasse «qua ratione?» pag. 214.

Äsirding «misertus es» pag. 214.

Ämgäk «cruciatus» pag. 214.

Ärtä «mane» pag. 79, — tanc ertä «primo diluculo» ibid.

Ältirsen «asportas» pag. 213.

E.

Eygi «bonus» pag. 86.

Eygir mendose scriptum pro eygir pag. 75.

Eigirac «melius» pag. 68, ibid. et eygirac scriptum.

Eygirac etarmen «melioro» pag. 37, eygirac et imp. ibid.

Eygilic «bonitas» pag. 85.

Eynek «ecce» pag. 209 (? ejnek).

Eu (ev, uti in dialectis uigurica, altaica et osmanica) «domus» pag. 89.

Euet (evet) «ita» pag. 67.

Eki «duo» pag. 141, — eki katning harassinda «inter» pag. 67, — ekinzi «iterum» ibid.

Eksik s. essik «minus» pag. 68, — «defectus» pag. 141.

Eksitmädi «non diminuit» pag. 216.

Ecchi i. q. eki pag. 83, — echinzi «secundus» ibid.

Echindu s. chindä «tempus post meridiem» pag. 80.

Ecsittim «diminui». pag. 20, ecsit imp. ibid.

Ecsuc i. q. eksik pag. 20.

Egau «linea» pag. 96.

Egazi «amita» pag. 114.

Egar conjunctio conditionalis «si» pag. 70, rectius eger pag. 142.

Egeč «ens» pag. 200, cf. ägäč.

Egen mend. scriptum pro etgen «factum» pag. 224.

Egelik «bonitas» pag. 160.

Egyi «bene» pag. 64, cf. eygi.

Egiz «gemelli» pag. 221.

Egirurmen «filo» pag. 27, egirgil imp. ibid.

Egilic i. q. egelik pag. 174.

Egri «curvus» pag. 191, — egri chele «falso» pag. 65.

Egricsi «falsus» pag. 117.

Ehar «planta» pag. 103.

Ehsi «acerbus» pag. 83.

Eyar «habena» pag. 122, hoc loco glossator cod. erravit, voc. enim eyar in dialectis turcicis sellam significat.

Eyarči «ephippiarius» pag. 101.

Eč i. q. heč pag. 213.

Et «caro» pag. 212.

Etarmen «facio» pag. 26, etchil imp. ibid.

Etik «montis declivitas» pag. 144.

Etic «calceus» pag. 99, — etic baxi «pars anterior calcei» pag. 99.

Eticči «calcearius» png. 99.

Etic cheyarmen «calceo» pag. 14, etic chey imp. ibid.

Etis i. q. et pag. 207.

Etuc «pulvisculus» pag. 135.

Etmac «panis» pag. 103.

Etmači mend. scriptum pro etmacči «pistor» pag. 102.

Edez «corpus» pag. 201.

En «armus» in hac dictione en kamadi «armum deligavit» pag. 138.

Enarmen «descendo» pag. 20, engil imp. ibid., enderding «descendere fecisti» pag. 190.

Enis «vallis» pag. 88, — «declivitas» pag. 89.

Enur «forceps» pag. 225.

Engermen «incurvor», «me inclino» pag. 137, engiptir men s. engdim «incurvatus sum», «me inclinavi» ibid.

Engsalermen «colaphum infringo» pag. 140, engsaladim perf. ibid.

Engse «collum» pag. 136.

Enč köngül «liberum arbitrium» pag. 199.

Enčim «ego ipse» pag. 233, cf. inč.

Enborum «ante» pag. 64.

Es «intellectus» pag. 140, — esima kirdi «in mentem mihi venit» pag. 227.

Esac «asinus» pag. 127, — tisi esac «asina» ibid., — rectius esik pag. 146, s. esek pag. 180.

Esermen «remigo» pag. 135, estim perf. ibid.

Esik «fenestra», «porta» pag. 216.

Esich «porta» pag. 17, — esichi japarmen «portam claudo» ibid., esichni jap imp. ibid., idem quod čag. kapunï japgïn.

Esitmac «auditus» pag. 81.

Esirtir «inebriat» pag. 194.

Eskerimäs «nihilipendit» pag. 221.

Eskik «remus» pag. 135.

Eschi «vetus» pag. 87.

Essirgermê (essirgermen) «con«queror» pag. 185.

Esvermen «oscito» pag. 136.

Esrikči «bibulus» pag. 182.

Ezic «piger» pag. 135.

Ezitturmen «audio» pag. 1, esitum perf. pag. 2, esitmaga inf. pag. 5.

Ezchi «caper» pag. 128, — tizi ezchi «capra» ibid.

Epzi «uxor« pag. 114.

Eba i. q. oba pag. 148.

Em «medicamentum» pag. 138, — emlarmen «medicor» ibid.

Emanirmen «caveo» pag. 233.

Emegar «vetula» pag. 232.

Eminč «tranquillitas» p. 200, ar. امين.

Eminlic bila «tute» pag. 71.

Emganip «laborans» pag. 134.

Emgek «cruciatus», «crudelis» pag. 219, cf. ämgäk.

Emdi «modo» pag. 68, — «nunc» ibid., — «statim» pag. 71, — emdidan ari «admodum» pag. 64, — emdidan cheri «quondam» pag. 65.

Emdurmis «descensus» pag. 85, cf. enderding.

Emzac «mamma» pag. 111.

Ewâgelî i. e. «evangelium» pag. 162.

Evunčlu «gloriosus» pag. 212, cf. kaz. ejemli.

Er «mas», «masculus», «masculinus» pag. 109, — «maritus» pag. 114.

Erca i. q. er pag. 109.

Eregirmen «fastidio» pag. 9, eriktim perf. ibid.

Eremsirmê(eremsirmen) «glorior» pag. 222.

Eriklagan «effinctum» pag. 132.

Eric «prunum» pag. 125.

Eric pers. gutis? «panthera» pag. 98, (eric in lingua mong. variegatum significat, gutis vero pers. mihi mendose pro يوزتيبر scriptum videtur).

Eriney mendose pro erimni «omen» (in acc.) scriptum videtur, vid. sequentem locutionem eriney saa ba(...) sê ne.., i. e. erimni saa bakirsen nečik «omen aspicis, quale?» pag. 225.

Erinčak «pigrita» pag. 142, — erinčeč mend. pro erinčäk (irenčäk) scriptum «piger» pag. 185.

Emê i. e. erirmen «sum» pag. 157.

Erur «est» pag. 188 et passim.

Eruv «vis», pag. 142.

Erk «vis», «potentia» pag. 219, — «liberum arbitrium» pag. 157.

Erkeč johladim «perdidi» pag. 235.

Erksindači «possessor» pag. 188.

Erkli «potens» pag. 219, — erkli erksis «coacte» («velis nolis») pag. 167.

Erta «tempestive» pag. 71, — ertä čakta «quondam» pag. 65.

Ertmez «non praeterit» pag. 205.

Erdamli (erdemli) «eximius» pag. 115.

Erdeng «virgo» pag. 199, — erdenglik «virginitas» pag. 197.

Erdem «ars» pag. 136, — «virtus» pag. 182.

Erni «gingiva» (gall. gencive, osm. diš eti) pag. 110.

Ernin «naris» pag. 110.

Ersac «meretrix» pag. 104, quod loc. cit. male ersat legi (cf. pers. هَرزَة «nugae»).

Ersacsis «castus» pag. 115.

Ersaczi «luxuriosus» pag. 117.

Ersek «luxuria» pag. 142.

Erseklik i. q. hersegči pag. 186.

Erlic «natura» pag. 111.

El «manus» pag. 112.

El «pax» aut fortasse «populus» pag. 207.

El «regio» pag. 89.

Elac «cribrum» pag. 94.

Elat «humor» pag. 110.

Elelik «pax» pag. 46, cf. el.

Elikladiler «irriserunt» pag. 171, l. c. hanc verbi formam male «apprehenderunt» interpretatus sum. .

Eliclamac «irrisio» pag. 104.

Eliclarmen «irrideo» pag. 33, eliclagil imp. ibid.

Elim silengdir «decipit» pag. 224 (elim mend. pro alim scriptum videtur).

Elči «nuncius» pag. 143.

Eltiri «pellis agnina» pag. 97.

Elturmen «duco» pag. 20, — »porto» pag. 43, eltchil imp. ibid.

Elzi i. q. elči pag. 35.

Elpek «ornamentum quoddam collo vestimenti assutum» pag. 224.

Elbangelim i. e. ewangelin pag. 159.

Elbeti «saltem» pag. 140, — «utique» pag. 183, cf. alpant.

Elm (v. ar.) «mundus» pag. 159.

I (j).*

Iatirmen «jaceo» pag. 134, — učamda iatirmen «supine jaceo» ibid., — bis koygasip iattik «coucubimus ibid., l. c. iatlik legi, sed l hic t legendum est, t enim post alterum t cursim scriptum litteram l assimilat, — alar aiagesip iattiler «conjunctis pedibus jacuerunt» ibid., cf. yaturmen et jatir.

Ianawar i. q. yanauar, — tinle ianawar «animal» pag. 180.

Ianina mend. scriptum pro janina pag. 144, cf. kaz. jan.

Ianirmen «minor» pag. 38, ianandim «minatus sum» ibid.

Iang «mos» pag. 220.

Iangay «revertetur» pag. 169.

Iangi «novus», «recens», pag. 161, cf. jangi.

Iasik «peccatum» pag. 157, cf. jaxoc.

Iasi͡di i. e. iasirdi «occultavit» pag. 193.

Iazirsa «si occultat» pag. 165.

Iazdim «erravi» pag. 134.

Iappalarmen «fabricor» pag. 140.

Iaman «malus» pag. 157, — iamanlich pag. 168.

Iamarmen «sarcio» pag. 52; cf. kaz. jama- «sarcire», jamau «assumentum», vid. jämov.

Iara «vulnus» pag. 166.

Iaratup «creans» pag. 219. cf. jaratači.

Iariklich «lumen» pag. 159.

Iaricte «illuminavit» pag. 159.

Iarih «lucidus» pag. 190, cf. jarig.

Iarilgadi «misertus est» pag. 190, cf. jarilgadi.

Iarovli «aptus» pag. 180, cf. jarovli.

Iarkin «splendor» pag. 193.

Iargu «judicium», vid. jargu.

Iarbarsenlar «supplicent!» pag. 158.

Iarlaigasen «misericors sit!» ibid.

Iarl'gančli i. e. iarligančli «misericors» pag. 219.

Iarligančlu idem pag. 166.

Ialbardilar «supplicaverunt» pag. 162, ialbarsa «si supplicat» pag. 158.

Iec «malus» pag. 141.

Iece «communio» pag. 168.

Iegan «esus» pag. 157.

Iegit «juvenis» pag. 164.

Ietkirgil «pervenire fac» pag. 192, — ietmeyin «non attingens» pag. 190.

Iengipt^r «vicit» pag. 192, cf. jengdi.

Iesdä «Deus» pag. 159, pers. یزدان.

Iesse «latus» pag. 139.

Iez «aurichalcum» pag. 181, cf. jez.

Iezuklu «peccator» pag. 157.

Iemese «fructus ejus» pag. 158, cf. jemis.

Ieronim^us pag. 166, i. q. Hieronymos.

Ierosolm «Hierosolyma» pag. 161.

Ierkoi i. e. ier koi «subter terram» pag. 144, cf. jer.

Ioutmaga «deglutire» pag. 140.

Ioch «non est» pag. 158.

Iochari «sursum» pag. 160, cf. jogartin.

* Litt. *i* initialis in nonnullis codicis glossis *j* valet.

Iopsinip «approbans» pag. 195, cf. job.
Iol «via» pag. 163, cf. jol.
Ioluchtu «obviam venit» pag. 164.
Iuunurmen «lavo» pag. 10, — juungul imp. ibid., cf. juuarmen.
Iuuz «exiguus», s. «depressus» pag. 139.
Iugrup «festinans» pag. 214.
Iumarmen «nicto» pag. 133, iumdum perf. ibid.
Iwc i. q. ioch, jok pag. 158.
Iwgundi «se inclinavit» pag. 160, — iwgûdilar i. e. iwgundilar «se inclinaverunt» pag. 162, cf. jugungis.
Iwx i. q. iws pag. 158.
Iws «centum» pag. 167.
Ickermen «jugo» pag. 220.
Igarlik «invidia» pag. 140.
Iglading «ploravisti» pag. 193.
Iglik «cuneus» pag. 143.
Ihar «(navis) anchora submissa constitit» pag. 223.
Iycharmen «dejicio» pag. 18, iychte perf. 3. p.
Iydim «congregavi» pag. 18.
Ičesti «juvavit in submergendo» pag. 220.
Ičik «vestis pellicea» pag. 232.
Ičindagi «quod intus est», «intimum» pag. 187.
Ičip «bibendo» pag. 213.
Ičkinirmê (ičkinirmen) «aufugio» pag. 226.
Ičkir «ligamentum, quo herniosi utuntur» pag. 233.
Ičrih «intimus» pag. 187.
It «canis» pag. 134.
Iti «acutus» pag. 180.
Itt i. q. it pag. 128.
Itlandim «perivi» pag. 134.
Itlämislar i. e. itlänmislar «errantes» pag. 215.
Idmälägil «exerce» pag. 182, cf. jtma.
Inak «fidelis» pag. 182 (mong. inak).
Inak fortasse «tabula textoria» pag. 225.
Inah i. q. inak «fidelis» pag. 227.
Inanmagil «ne credas» pag. 163, inangay futurum pag. 202.
Inamli «fidelis» pag. 141, cf. čag. inam.
Ine «acus» pag. 181.
Inčkaydir fortasse «plangit» pag. 134.
Inčcalap «subtiliter» pag. 71.
Inčcha «subtilis» pag. 87, — inčha «angustus» pag. 139.
Ingac «mentum» pag. 170.
Ingan fortasse «praestans» pag. 209.
Ingec i. q. ingac pag. 222.
Ingir «ficus» pag. 126.
Ingga «rarus», «subtilis» pag. 139, cf. inčcha, inčha.
Ingču «gemma» pag. 109.
Ixdamac «inquisitio» pag. 32.
Ixdarmen «inquiro» pag. 32, ixdagil imp. ibid.
Is opus» pag. 104, izlar «opera» pag. 157.
Isaiagana edûs? pag. 136 (edus «caro» s. »vas).
Isan «imago» pag. 225.
Išanurmen «confido» pag. 17, izzangil imp. ibid.
Isanmac «fides» pag. 17.
Isarli «invidus» pag. 117.
Iseb «vestimentum» pag. 139.
Isi «invidus» pag. 117.
Isčv «operarius» pag. 234.
Issinurmen «calefacio» pag. 16.
Issirimen «struo ignem» pag. 132.
Issilic «calidus» pag. 16.
Isz «incendium» pag. 139.
Islagil «odorare» pag. 141:
Islamac «operatio» pag. 104.
Islu i. q. issilic pag. 139.
Izi «vestigium ejus» pag. 146.
Izin «calcar» pag. 133.
Izim «pars vestimenti interior» pag. 138.
Izchari «intus» pag. 67.
Izzangil vid. supra.

Izlar vid. supra.
Ipchin «aquae colorem referens», «violaceus» pag. 108.
Imenirmen «verecundor» pag. 62, imendim perf. ioid.
Iv «sepulcrum» pag. 222.
Ir «cantus», «cantilena» pag. 188.
Irach «lontanus», — irachti mend. pro irachtan «e lontano» pag. 164.
Iragirmen «dilato» pag. 8.
Irlarlar «cantant» pag. 159.
Ilan «serpens» pag. 168.
Ilermen «pendeo» pag. 139.
Iliptir «alligatum est» pag. 140.
Ilim «rete» pag. 221.
Ilgari «prae» pag. 161.
Illictingvis mend. scriptum pro illictingis «sprevistis» pag. 184, cf. čag. et uigur. eliklämäk «capessere» etc. a voce elik «manus» derivatum.
Illind'di i. e. illindurdi «illaqueavit» pag. 189, cf. ilim «rete».

O.*

Oasamac «similitudo» pag. 86, cf. ocsas.
Oen i. e. ön «coram» pag. 166.
Oyn «ludus» pag. 34.
Oynas «collusor» pag. 114.
Oynas sis «haud amabilis», «indecorus» pag. 137.
Oynarmen «ludo» pag. 34, oynagil imp. ibid.
Oinčil mendose scriptum pro oinči l̄ «joculator» pag. 103.
Oymac «digitale» pag. 97, oymah pag. 139.
Ouat «caliga» pag. 121, cf. pers. وات.
Ouad «tempus» pag. 82, ar. وعد.
Ouada terminus» pag. 106, ar. وعدة.
Ouč «pugnus» pag. 112.
Ous «siligo» pag. 131.
Ouratimac «amonitio» pag. 9.
Ouraturmen «admoneo» pag. 9, ourat imp. ibid.
Ourum s. ourula vid. ogrilam.
Ourluc «granum», «semen» pag. 54.
Oul i. q. ogul pag. 200.
Oulu magnus» pag. 75, olu pag. 78.
Ockurbis «legimus» pag. 159.
Ochus «flumen» pag. 28.
Oct i. q. ocht.
Octunguil mend. pro octungil «offende» pag. 42.
(O)cotunmac mend. pro octunmac «offensio» pag. 42.
Ocsas «similis» pag. 85.
Ocsasib «similiter» pag. 71.
Ocht «hora» pag. 79, e. g. aš‿octi «hora cibi matutini» ibid., ar. وقت.
Ogar «fortuna prospera» pag. 137.
Ogoloch «capella» pag. 128.
Ogūč i. q. öygunč pag. 198.
Oguturmen «castigo» pag. 16, ogutchil imp. ibid.
Ogus «bos», pag. 128.
Ogur «fur» pag. 185.
Ogul «filius» pag. 114, — ghalal ogul «filius legitimus» pag. 115.
Ogri «fur» pag. 28.
Ogrilam «furtive» pag. 66.
Ogrulamac «furtus» pag. 27.
Ogrularmen s. ogurlarmen «furor» pag. 27, ogrula imp. ibid.
Oglan «puer» pag. 104, — *„oglanlar“* «famuli» pag. 93.
Oghči «spiculorum fabricator» pag. 103.

* *O* in nonnullis codicis glossis pro *ö* scriptum est.

Ohū i. e. ohumaga s. ohuku «legere» pag. 145.
Ohsassi «similitudo» pag. 233, cf. ocsas.
Očkac «tussis» pag. 138.
Ot «ignis» pag. 79, quo loco ot non planetam, uti opinatus sum, sed proprie ignem significat.
Ot «herba» pag. 89, — «medicina» pag. 37, — «unguentum» pag. 96.
Otači «medicus» pag. 101.
Otalamac «locus herbifer», «pratum» pag. 96.
Otemis «solvit» pag. 146.
Otunz «mutuum» pag. 38.
Otunzcha berumen «mutuum argentum do» pag. 38, otunzcha ber imp. ibid.
Otus «triginta» pag. 146.
Ottac «insula» pag. 138.
Ottalarmen «medicor» pag. 37, ottala imp. ibid.
Otru «contra», «obviam» pag. 65.
Otruczi «mendax» pag. 117.
Otluc «focus» pag. 90.
Odim «lignum» pag. 233.
On fortasse ex ofan, ufan contractum «comminutus» pag. 146.
Ong «salus» pag. 197.
Ong «dexter», — «dextera» pag. 87.
Ongatgil «medicare» pag. 187.
Ongaldi «consanuit» pag. 140.
Onggarmen «marcesco» pag. 37.
Onglik «salutaris», — «salvator» pag. 187.
Onglu «dexter» pag. 146.
Ox «ipse» pag. 146, vid. öz.
Oxga «alius» pag. 74, cf. ösge.
Os ol «ille» pag. 206.
Osal «execrabilis» pag. 142, — «socors futuri», «negligens» pag. 181.
Oscarmen «similo» pag. 57, oscar «similat» ibid., cf. ocsas, ohsassi.
Oscurmac «tussis» pag. 60, cf. očkac.
Oscurumen «tussio» pag. 60.
Osta «doctor» pag. 19, — «magister» pag. 104.
Ossi ? «ipse» pag. 138, vid. ox.
Ozä «per» pag. 210.
Ozdan «de summo loco natus» pag. 115.
Oparmen «osculor» pag. 41, opchil imp. ibid., vid. öpti.
Opkelmekči «iracundus» pag. 185.
Opcha «ira» pag. 32, vid. öpkä.
Opchalarmen «irascor» pag. 32, opchala imp. ibid.
Opmac «osculum» pag. 41.
Oprac «vestimentum» pag. 32.
Oba «convalles» pag. 88, cf. uwe.
Obuc ? «electrum» pag. 140.
Ovdi «laus» pag. 207.
Ovding «laudavisti» pag. 198, cf. övsin.
Ovsadi «similis fuit» pag. 199, cf. oscarmen, ocsas.
Ovsar «similis» pag. 226, cf. oscar.
Ovretmis «docuit» pag. 203, cf. ouraturmen.
Ovlduh «ova piscium» pag. 222.
Ovlu «filius ejus» pag. 144, cf. ogul, oul.
Or «fossa» pag. 222.
Orozung «fortuna» pag. 28, cf. rox.
Orū i. e. orun «locus» pag. 204.
Oruč i. q. oruz pag. 168.
Oruz «jejunium» pag. 31, pers. روزه, — oruz tut «jejuna» ibid.
Organan gr. ὄργανον pag. 192.
Orta chele «communiter» pag. 64.
Ortac «socius» pag. 114.
Ortada «in medio» pag. 144.
Ortu «versus» pag. 72.
Orda «curia» pag. 105.
Ornarmen «habito» pag. 140, cf. orun.
Ors «acmon», gr. ἄκμων pag. 96.
Orsu fortasse ital. orsù! pag. 230.

Orbu «funda» pag. 222.
Orman «silva» pag. 89.
Orlas «ascensio» pag. 89.
Ol «ille» pag. 73 et passim, angar s. aar in dativo, pl. anlar ibid., anlar ogh «ii ipsi» pag. 74, — aning «suum» ibid.
Olarmen «morior» pag. 35.
Olu «mortuus» pag. 88.
Olu i. q. ulu pag. 214.
Olum «mors» pag. 35.
Olûluh i. e. olumluh «mortalis» pag. 207.
Olča «mensura» pag. 85.
Olturumen «sedeo« pag. 54, oltur imp. ibid.
Olturuldi «occisus est» pag. 192.
Olturgučlar «scamna» pag. 104.
Olturguz «scabellum» pag. 54, — «scamnum» pag. 119.
Olturmak «sessio» pag. 175.
Olza pag. 36, vid. olča.
Olzarmen «metior» pag. 36, olzchil imp. ibid.
Olbeklig «abundantia» pag. 194, mong. elbek.

Ö.

Öuranirmen «disco» pag. 6, öurangil imp. ibid., cf. ouraturmen, ovretmis.
Öctenlänir «gloriatur» pag. 222.
Öctem «superbus» pag. 183.
Öctelik «superbia» pag. 183.
Ögurdi «misere clamitavit» pag. 136.
Öygunč «laudatio» pag. 188, vid. supra ogûč.
Öč «vindicta» pag. 182, — öč alguči «vindex» ibid.
Öčugil «vindica» pag. 233.
Öčessirmen «altercor», «contendo» pag. 136, öčesstim perf. ibid.
Öte «trans» pag. 215.
Ötmack «panis» pag. 171, ötmäk vl ötmec pag. 174.
Ötmäkči «pistor» pag. 174.
Ötli «felleus» pag. 203.
Önadurur «procrescit» pag. 212.
Öngu «levis» pag. 220.
Öpkä «ira» pag. 182.
Öpkani mend. pro öpkäsi pag. 147.
Öpti «osculatus est» pag. 165.
Öbuga «nemus» pag. 136.
Ömäd «spes» pag. 77.
Öw i. q. eu «domus» pag. 162.
Övermen «laudo» pag. 234, cf. ogûč i. e. ögunč.
Övgâ i. e. övgan «laudata» pag. 206.
Övgerlar «laudant» pag. 159.
Öwtiti «detersit» pag. 170.
Övnir «gloriatur» pag. 222.
Övsin «laudet» pag. 210.
Ösäng «pertinax» pag. 227.
Ösge «alius» pag. 170, cf. oxga.
Östi «crevit» pag. 203.
Öz «ipse» pag. 197, cf. ox, — özöz pag. 196.
Özä «super», — «pro», — «per» pag. 186, cf. ozä.
Özgäčä «alioquin» pag. 228.
Özding «seccessisti» pag. 200.
Özmä «depulsio» pag. 234.
Örumčik «aranea» pag. 139.
Örken «funis» pag. 136, — «ligamentum» pag. 171.
Örguzurmê (örguzurmen) «pasco» pag. 231.
Örtik «igneus» pag. 141.
Örtli idem pag. 220.

Öl(ǵ)ä «praeda» pag. 209.
Öldi «mortuus est» pag. 199, cf. olarmen, — öldurdiler «occiderunt» pag. 160.

U.*

Uiaaganda «vigilando» pag. 139.
Uiuganda. uiuhusi arasnada (mend. pro arasinda) «dormiendo» pag. 139.
Uiuymider oioumider «utrum dormit, an experrectus est? pag. 139.
Uiurmen «dormio» pag. 19, uyugil imp. ibid.
Uutirmē (uutirmen) «sopio» pag. 224.
Ugat »verecundia» pag. 62.
Ugialurmen «verecundor» pag. 62, ugialdum perf. ibid.
Ugu «bubo», «noctua» pag. 106, — ugu yungi «pluma bubonis» ibid.
Ugraiadir «murmurat» pag. 134.
Ugrenir «abominatur» pag. 164.
Uyag turumen «vigilo» pag. 62, uyag tur imp. ibid., cf. uioumider.
Uyahti «occidit» pag. 224, cf. čag. ojakmak.
Uyanurmen «expergiscor» pag. 51, uyangil imp. ibid.
Uč «finis» pag. 146.
Uč «tres» pag. 161 et passim.
Učöv «trinitas» pag. 207.
Učuh «exanthema» pag. 234.
Učun «propter», — «pro», — «per» pag. 69 et passim.
Učuz «vilis» pag. 88.
Učkun scintilla» pag. 139.
Učmak «paradisus» pag. 78.
Učmisley «volando» pag. 200.
Učlik birlik «trinitas» pag. 141.
Učluk i. q. učlik pag. 210.
Utermē (utermen) «concremo» pag. 224.
Uturgu «scamnum» pag. 100, cf. olturguz.
Utru «obviam» pag. 164, cf. otru.
Utlu tas «silex» pag. 144, cf. ot, kaz. ut.
Udaa «postea» pag. 232, cf. öte, kaz. ütü, proprie, «trans», — eki kun udas(i) «per duos dies continuos» pag. 232.
Udakči «debitor» pag. 186.
Un «vox», «sonus» pag. 54, uni karildi «raucus evasit» pag. 223.
(U)n ? «humidus» pag. 140, cf. koibalo-karag. ül, cf. etiam čag. üng «color», ününg «unguentum».
Unamak «consensus» pag. 142.
Unarmen «obedio» pag. 137, unadim perf. ibid., — undim «consensi» «acquievi» pag. 10.
Undi «sonuit», jäksi undi «bene audivit» pag. 231, proprie «bene sonuit».
Unuturmen «obliviscor» pag. 41, unutchil imp. ibid., — unutcham mend. pro unutchan «oblitus» ibid.
Unutčangdir «obliviosus est» pag. 139.
Unutmac «oblivio» pag. 41.
Ungermē (ungermen) «complano» pag. 228.
Ungsuma mend. scriptum pro uksak maa «mihi similis» pag. 142, cf. ocsas, kaz. ošauli (osąkli).
Undarmen «voco» pag. 61, undadum pag. 17, unda imp. ibid., undagil idem pag. 61.
Undemen «nuncio» pag. 137.
Ux «sensus» pag. 53, — ux bila «sa-

* *U* in nonnullis cod. glossis pro *ü* scriptum reperitur.

17*

pienter» pag. 71, — ux chisi «homo ingeniosus» pag. 116.

Uxangi «stapes, quo quis in equum «tollitur» pag. 122.

Uxun «longus» pag. 86, — uxun chele «diu» pag. 65, — uxun olča «mensura longa» pag. 85.

Uxunluc «longitudo» pag. 85.

Uxurmurs «myrrha» pag. 96, cf. gr. σμύρνης.

Us i. q. ux pag. 193.

Us «factum» pag. 26.

Us «humidus» pag. 87.

Us etarmen «lavo» pag. 10, us et imp. ibid.

Usah «mica» ötmakning usahi «mica panis» pag. 221.

.Usahči «perditor» pag. 223, — «detractor» pag. 182.

Usattirmen «conduco», cf. uzatil̄.

Usanmac «spes» pag. 77.

Usasi «similis» pag. 85, cf. ocsas.

Usaldi «comminutus est» pag. 183.

Usutmadi «non infregit» pag. 189.

Usurmē (usurmen) «frigeo» pag. 234.

Uscu »instrumentum, quo fabri lignarii radunt vel laevigant» pag. 100.

Usculi «linum» pag. 106.

Ustun «super» pag. 70, — ustunda ibid., — ustungu «supremus» pag. 204.

Ustlu mend. pro uslu «sapiens» pag. 115.

Ussurmen i. q. usurmen pag. 27.

Ussah «detractio» pag. 140, — ussahči »detractor» ibid., cf. usahči.

Uzatil̄ i. e. uzatilar «comitati sunt» pag. 202, cf. usattirmen.

Uzēgi i. e. uzengi pag. 145, cf. uxangi.

Uzermen «abrumpo» pag. 139, uzdi perf. pag. 204.

Uzun i. q. učun pag. 70, 78.

Uzum «uva» pag. 143.

Uzcarmen (č per zc denotatum) «volo in altum» pag. 61, uzchil imp. ibid.

Upsunurmen «recordor» pag. 50, upsungil imp. ibid., cf. üücsunurmen.

Umuč «spes» pag. 209.

Uwe «vallis», «excavatio» pag. 228, cf. oba.

Ur i. q. ir «cantus» pag. 217.

Uradi «latrat» pag. 134, urdi perf. ibid.

Uretti «docuit» pag. 220, cf. ouraturmen, öuranirmen.

Uru «semen» pag. 143, — uruh «proles» pag. 189.

Urūdī i. e. urundim «pugnavi» pag. 227.

Urus «capra novella» pag. 235.

Uruschirmen «litigo» pag. 132.

Ururmen «percutio» pag. 45, ur imp. ibid., urdim «jeci» pag. 134, iergä urde «humi prostraverunt pag. 170.

Urgunl nomen avis cujusdam pag. 144.

Urpek «fermentum» pag. 224.

Urmach «flagellum» pag. 28.

Urluc «semen» pag. 103, cf. uru, uruh.

Ulah «equus» pag. 145.

Ulasurmen «divido» pag. 20, ulaschil imp. ibid.

Ulasmac «divisio« pag. 20.

Ulam «ab», «de» (construitur cum abl.) pag. 211 et passim.

Ular «ligat» pag. 220, ularmen «ligo» pag. 136, uladim perf. ibid.

Ulemat mend. scriptum pro ulema «doctores» pag. 157, ar. علما.

Ulu «magnus» pag. 161, cf. olu.

Uluydir «ululat» pag. 134.

Ulus «pars» pag. 85, — «turba» pag

146, — butun ulus «pars integra» ibid., uzunzi ulus «tertia pars» ibid., tortuzi ulus mend. pro tortunzi ulus «quarta pars» ibid.

Ululuc «magnitudo» pag. 86, cf. ulu, olu.

Ulgayirmen «cresco» pag. 14, ulgaygil imp. ibid.

Ü.

Üücsunurmen «recordor» pag. 51, cf. upsunurmen.

Wt tumasa fortasse ütünmäsä «si supplicat» pag. 166.

Wstwn i. q. ustun pag. 160.

Üv «venatio» pag. 62, cf. čag. ao, alt. uu, u et verbum inde derivatum uula- «venari».

Wretir «docet» pag. 162, cf. uretti, ouraturmen.

Ürengaymen «discam» pag. 158, cf. öuranirmen «disco» cf. etiam čag. ögrenmäk, alt. üüren-, jac. üörän- (alt. üüren interdum aeque atque in lingua cum. in üren contrahitur).

K.

Kaal «ferus» pag. 225.

Kak «aridus», «siccus» pag. 139.

Kakirdim «edidi sputum» pag. 136.

Kagal «lentus» pag. 87, pers. کاهل.

Kagis «angor» pag. 170.

Kahal «piger» pag. 181, cf. kagal.

Kay conj. «quod» pag. 163, — kayda «ubi» pag. 144 et passim, — kaysi «qualis» pag. 164 et passim.

Kaia «rupes» pag. 136.

Kaygi «tristitia» pag. 187, cf. kagis.

Kaygirsang «si angeris» pag. 163.

Kaytargil «redde» pag. 141.

Kayturmen «revertor» pag. 51, kaytchil imp. ibid.

Kač «crux» passim in cod.

Kačti aufugit» pag. 164, — kačirgil imp. formae factitivae pag. 206.

Kat «latus» pag. 67, cf. catinda.

Katirap s. cati chele «fortiter» pag. 66.

Katolik «catholicus» pag. 214.

Katū i. e. katun «femina», «domina» pag. 157.

Katulangil «exerce te ipsum» pag. 141.

Katti «durus» pag. 174.

Katli: andan katli «eo fortius» pag. 160.

Kadadi «clavavit» pag. 208.

Kan «sanguis» pag. 79, cf. can.

Kanov «ventrosus» pag. 222.

Kani «ubi» pag. 144.

Kan͡i i. e. kangi «qualis» pag. 144.

Kangiridir «decipit» pag. 224.

Kansi «quaecunque», «omnia» pag. 157.

Kāčik i. e. kančik «canis femina» pag. 224.

Kasart «frustulum» pag. 146.

Kaska «calvus» pag. 234.

Kasnači «thesaurarius» pag. 230.

Kassirmen «frico» pag. 29.

Kazan «quum» pag. 135.

Kaza͞r mendose pro bazar (dir) «forum est» pag. 148.

Kazna «gazophylacium» pag. 205, cf. kaznači, ar. خزانة.

Kapsa «cista», «feretrum» pag. 222.

Kabag «porta» pag. 186.

Kaban «aper», pag. 181.

Kabul eter «accipit» pag. 183.

Kam katun «incantatrix» pag. 9.
Kamadi «fascinavit» pag. 138.
Kamaladir «fascinat», «fascinando movet» pag. 230.
Kamiz mend. scriptum pro kamči «fustis» pag. 171.
Kamlik etermen «fascino» pag. 9.
Kavosin «scapus pennae» pag. 136.
Kavdan pag. 227, glossa respondens germ. ûgebrant «quod incrematum non est» significat.
Kar «nix» pag. 40, kar yayar «ningit» ibid. kar yaydi perf. ibid.
Kar «brachium», karumte «in brachio meo» pag. 144.
Kara «niger» pag. 143.
Karakči «praedo» pag. 213.
Karangi «obscurus» pag. 142, cf. carangu.
Karav «retributio» pag. 201.
Karavas «ancilla» pag. 181.
Kara^{r}di «obscuritas facta est» pag. 200.
Karalic «atramentum» pag. 64, — «nigredo» pag. 174.
Karech čahta «in tempore necessitatis» pag. 142, vid. kerek.
Karedim «vidi» pag. 135.
Karin «venter» pag. 215, cf. caren.
Kar͡idas i. e. karindas «frater», «proximus» pag. 185.
Karisurmen «defendo» pag. 21, karis imp. ibid.
Karismac «defensio» pag. 21.
Kargadi «execratus est» pag. 135.
Kargase «lippus» pag. 228, vid. respondentem glossam germ. eyn grigik man, aut fortasse «rixator», germ. enim grigik fortasse grigis legendum est, cf. hodiernum kriegs-.
Ka^{r}gizlu «maledictus» pag. 168, cf. chargesli.
Karčaga «accipiter» pag. 180.
Karzi «obviam», «contra» pag. 165.
Karp ? «angor» pag. 146.
Karmalarmē (karmalarmen) festino» pag. 231.
Kalaa «castrum», «castellum» pag. 89, cf. gala.
Kalay «stannum» pag. 97.
Kalam «calamus» pag. 90.
Kaling «spissus» pag. 139.
Kalip «forma» pag. 90.
Kalurmen «maneo» pag. 51, kalgil imp. ibid., cf. calirmen.
Kalkani «scutum ejus» pag. 170, l. c. male kalkam legi.
Kätgā i. e. kätirgan «amovit» pag. 202.
Keyc «vestis» pag. 184.
Kek «odium» pag. 182.
Kekirdi mend. scriptum pro kekirdim «ructatus sum» pag. 136.
Kegmič «aspectus luscus» pag. 147.
Keyic «indumentum pag. 197, h. l. male keyit legi, cf. keyc.
Keča^k «paucus» pag. 144.
Kečirip «deducendo» pag. 202.
Kečov «piger», «cunctabundus» pag. 135.
Ked'di i. e. kedurdi «vestivit» pag. 191, l. c. minus recte keddi impressum est.
Kenetä fortasse «similis», resp. enim glossa germ. gelich sonat, pag. 233.
Keng «amplus» pag. 139, cf. chenglic.
Kengezzingis «consulite» pag. 168.
Kensi «ipse», «suus» pag. 161.
K(es) «hiems» pag. 181.
Kes «vicis» pag. 175, — bir kes «semel» ibid.
Kes͡an mend. pro keskin scriptum videtur «jaculum ad feriendum» pag. 144.
Keseo mend. pro kesev «buccella» pag. 182.
Kesetmak učun «coactus» pag. 233.
Kesenä «fossa», «bustum» pag. 222.

Kesmey «non secans» pag. 203.
Kezermê (kezermen) «coquo» pag. 222.
Keziv «sectio», «consvetudo» pag. 220.
Keben ? «tegillum» pag. 234, resp. glossa germ. en huwte sonat, cf. hodiernum hütte.
Kebêsir i. e. kebensir «mucescit» pag. 224.
Kebermis «vestitus» pag. 140.
Kemä «navis» pag. 138, ibid. et keme scriptum est.
Kemeč mend. pro kemečsis scriptum «azymus» pag. 180.
Kemizildi «demtus» pag. 169.
Kemirrimen «rodo» pag. 139.
Kerek «necesse est» pag. 144.
Keriklirmen «irritor» pag. 136.
Keris «rixa» pag. 229.
Kertek «justus» pag. 216, cf. cerče.
Kerteg «talamus» pag. 190.
Kerterme (kertermen) «incido» pag. 233.
Kerti «verus» pag. 160, — «sincerus» pag. 162.
Kersangi «piger» pag. 135.
Kermê i. e. kermen «urbs» pag. 197.
Kelänedir ? «trahit» pag. 228.
Kelepen s. keleppen «leprosus» pag. 164.
Keliyrir «venit» pag. 143, keĵi i. e. kelejir idem pag. 144, kelgay «veniat» ibid., keluyorler «veniunt» pag. 221, — keltiristi perf. formae fact., e. g. sukeltiristi i. e. su keltiristi «juvavit in gerenda aqua» pag. 220.
Kyk «incendium» pag. 148.
Kyče «parvus»» pag. 146, cf. chiči.
Kičiyder mâ «pruritum sentio» pag. 136.
Kyčkerir «clamat pag. 169.
Kijgil «indue» pag. 66, cf. keyic.
Kiynarsen «affligens» pag. 213, cf. kinalip.
Kiǵir «nictatur» pag. 224.
Kin «vagina» pag. 138.
Kinadi «torsit» pag. 138, — kinaidelar «cruciaverunt» pag. 170.
Kinadir «cannabis» pag. 143, quod voc. sec. VÁMBÉRY pers. est originis.
Kinalip «affligens se» pag. 134, cf. kiynarsen.
Kinov «cruciatus» pag. 138.
Kingir «curvus» pag. 140.
Kis «hiems» pag. 145, cf. k(es).
Kislar «hibernat» pag. 145.
Kısarmen «premo» pag. 138.
Kistarmen «cogo», «impello» pag. 138.
Kisi «homo» pag. 173, kysi pag. 134.
Kisidi «glutivit» pag. 235.
Kis kata i. e. kiskata «in brevi» pag. 147.
Kistalicip «proturbans» pag. 221, cf kistarmen.
Kislamis «abditum est» pag. 144.
Kislov «vervactum» pag. 229.
Kyz «puella», — are kyz «sanct. virgo» pag. 160 et passim.
Kizar «ardet» pag. 227, — kizarip jatir «jacet ardore febrili aggravatus» pag. 230.
Kyzi i. q. kisi, kysi pag. 141.
Kyzineydir «hinnit» pag. 134.
Kizcha «brevis» pag. 164, cf. kiskata «in brevi».
Kizgakisga idem pag. 146.
Kizganči «avarus» pagg. 180, 185.
Kipčah nomen regionis pag. 144.
Kibi «ad similitudinem» pag. 174.
Kym quis» pag. 23, kim pag. 68, — conj. «quod» pag. 159, — kimese «quiscunque» pag. 166, — kimkim «quisquis» pag. 158, kîl'kî i. e. kimlärkim idem pag. 202.
Kir «sordes» pag. 216.

Kirigib fortasse «lucrosus» pag. 229.
Kirildi fortasse «distensum est» pag. 227.
Kirov «pruina» pag. 234.
Kirkar «curtat» pag. 222, cf. kiska.
Kirchma «pellis ovina» pag. 132.
Kirpi «palpebrae» pag. 145.
Kilālgā i. e. kilalgan mendose pro kililgan scriptum «factum» pag. 147, — kildi «fecit» pag. 189 et passim.
Kilisia «ecclesia» pag. 205.
Killi pro killih scriptum «bona indoles» pag. 194.
Killihli «(aliqua re) affectus», jengil killihli kisi «levis homo» pag. 226, — killihli «morigerus», «obediens» pag. 182.
Killinalim s. killalim «actitemus» pag. 219.
Koāč i. e. koanč «gloria» pag. 202.
Koanmaga «gloriari» pag. 194.
Kous «cavus» pag. 133.
Kok «caelum» pag. 145, vid. kök.
Kogeripdir «pudet» pag. 229.
Koy i. q. kök pag. 145.
Koy «ovis» pag. 144, cf. coy.
Koyan «collocatus» pag. 147, cf. coyarmen.
Kojedirgan «effundens» pag. 143.
Koyur(ir) «intricatum se expandit» pag. 144.
Kojurmak «actio intricandi» ibid.
Koyulmis «collocatus» pag. 159, cf. koyan. [166.
Koysa «si deponit», «si derelinquit» pag.
Koymič «ossum clunium» pag. 112.
Kočkar «aries» pag. 144, mend. köčkar scriptum pag. 180.
Koti «podex (ejus)» pag. 112, cf. kaz. küt.
Kotur «scabies» pag. 116, — touluc kotur «scabiosus» ibid.
Konēmizim i. e. konenmizim «contenti eramus» pag. 184.
Kones «argentum» pag. 143, vid. kömis.
Konessu «argentum vivum» (cf. gr. ὑδράργυρος) pag. 30, hung. kéneső.
Koneldi in hac locutione: tatar tilgä koneldi «se ad sincere loquendum applicavit» pag. 229, cf. quod ad notionem hung. magyarán «diserte», «explanate», — magyarázom «expono», cf. etiam ar. إِعْرَاب «declaratio distincta».
Konis «mansio» pag. 193, cf. conaclarmen.
Konulvkče «cum justitia» pag. 230, vid. köni.
Kongrov «campana» pag. 234, cf. hung. harang.
Kondergil «complana» pag. 183.
Kondi «habitavit» pag. 188, — kondurding «hospitata es» pag. 190.
Konvči «invidus» pag. 185, cf. kazan. könče, könčö.
Koxup «demittens» pag. 190.
Kosoruluklarmen «jugo», pag. 223, cf. hung. koszorú «sertum».
Kosulgil «extende» pag. 232.
Kossiği «dictator» pag. 184.
Kossidim »comitatus sum» pag. 140.
Kozgalisirmē (kozgalisirmen) «concito» pag. 231.
Kopgadeyri «diu» pag. 65, — köpten «jam dudum» pag. 165.
Kopti «surrexit» pag. 193, cf. chopchil.
Kopsagan «psalmus» pag. 209.
Kopsapt^{r}ur «psallit», «psallerunt» pag. 198 (interpretatio latina l. c. mend. «spallerunt» sonat).
Kobelek «spuma» pag. 143, — «papilio» pag. 222.
Kobopt i. e. koboptur «tumidus est» pag. 140.
(? K)ov «depressum» pag. 144.

Kunerm̂ (kunermen) «confiteor» pag. 182.
Kunh «palea» pag. 234.
Kus «avis» pag. 144, — kara kus «aquila» pag. 180.
Kusänč «desiderium» pag. 186, — kusengan «desideratum» pag. 137.
Ku(? s)û (kusug) «responsum» pag. 230.
Kusurärmê (kusurärmen) «gratias ago» pag. 226, quod voc. l. c. male busurärmen legi.
Kussut «res quaedam rara» pag. 144.
Kuzim mend. pro kuzin «autumnus» pag. 181, proprie «autumno».
Kuzun «potentia» pag. 42, cf. kuč.
Kuzun (mend. pro kuzum) ietar «possum» pag. 42.
Kum «arena» pag. 180, — «scaturigo» pag. 134.
Kuma «amasia» pag. 181.
Kumartki «testamentum» pag. 221, fortasse mong. gerisetke.
Kumlamak invidia» pag. 142.
Kuv «pallidus» pag. 139.
Kuu^vy^pturupturmen «confiteor» pag. 212.
Kuvnči i. q. konvči pag. 186.
Ku^ru^ «aridus», «siccus» pag. 207.
Kurum «rus» pag. 220.
Kurulta «aula», comitia», — kurulta kurar «comitia gerit» pag. 229, mong. kurultai.
Kurgan «tumulus» pag. 222.
Kurč «sedile» pag. 223, ar. كُرْسِيّ.
Kurtka «vetula» pag. 232.
Kurt «vermis», kurtley «sicut vermis» pag. 191.
Kursov lap dir «cinctus est» pag. 231.

Kurban «sacrificium» p. 190, ar. قُرْبَان.
Kurlamis «maledictus» gag. 147.
Kul «servus» pag. 113.
Kula «lanceola» pag. 143.
Kultebeg «fasciculus spicarum» pag. 169.
Kwtöv «registrum», «liber» pag. 169.
Kwn pag. 158, i. q. kun, — kwn toguschi «oriens» pag. 161.
Ksyneydir mend. pro syneydir «probat» pag. 225.
Kvat «vis», «vigor», «potentia» pag. 192, ar. قُوَّة.
Kvvlic «junculus» pag. 135.
Kreč i. q. čag. كيرج «gypsum» pag. 139, pers. گَرْچ s. گَچ «gypsum», «calx», quae vox auctore cl. VULLERS apud veteres scriptores persicos legitur; pro گَچ et گَج usum obtinuit, cf. hind. گَچ. Veteres Persarum poetae گَرْچ dicebant, ex quo گَچ decurtatum videtur.
Kriv «introitus» pag. 215, quae vox in hoc versu legitur: kuun tuusning bučgakindan. batisdagi krivgä *dein* «a solis ortu ad occasum usque», cf. čag. kirmäk, kaz. ker — «introire».
Klûlagâ mendose pro kulukgan «serviens», «servus» scriptum esse videtur, pag. 146, cf. čag. قوللوق «serviteur»; «service», «action de rendre service», «force» apud PAVET de COURTEILLE, قوللوق مق «servir» apud eundem.

C.

Caynaturmen «ferveo» pag. 10, caynatur imp. ibid.

Cayra «re», «retro» e. g. cayra alurmen «recupero» pag. 49, ceyiri algil imp. ibid., — ceyri almac «recuperatio» ibid.

Cachimac «blasphemia» pag. 10.

Cachna «opus sculptile» pag. 132.

Cagirmen «blasphemo» pag. 10. cagidim perf. ibid., cagigil imp. ibid.

Caytarmen «reddo» pag. 50, cf. kaytargil.

Cati chele «fortiter» pag. 66, cf. katirap.

Catinda «apud» pag. 64, vid. kat.

Catifa »holosericum» pag. 108, ar. قَطِيفَةٌ.

Catra «mensa» pag. 120, gr. καθέδρα.

Cadan «clavus» pag. 121, cf. kadadi.

Can «sanguis» pag. 112, vîd. kan.

Can «imperator» pag. 104, can catonj «imperatrix».

Canga «tabulatum» pag. 120.

Cangil «liga» pag. 231, cf. kamadi.

Candala «cimex» pag. 129, ar. قَنْدَلَةٌ.

Canfor «camphora» pag. 93, ar. كَافُورٌ.

Cax^{g}angil «acquire» pag. 8.

Cas «cilium» pag. 110, — «arcus», e. g. alindagi cas «anterior equestris sellae arcus» pag. 122, — artindazi cas «posterior equestris sellae arcus» ibid.

Casap «lanio» pag. 101, ar. قَصَّاب.

Casirmen «fodio» pag. 29, casigil imp. ibid.

Castana «custanea», gr. καστανὸν pag. 126.

Cabuc «cucurbita» pag. 127.

Cabuc «cortex» pag. 125.

Cara cuxan «felis niger» pag. 128, charachusan scriptum pag. 98, vid. kara.

Carau berumen «retribuo» pag. 49, carau bergil imp. ibid.

Carauxi (i. e. carauxini) bermac «retributio» pag. 49.

Carauas «serva» pag. 105.

Caratein «sciurus» (varietas nigra) pag. 97.

Carangu «obscurus», — «obscuritas» pag. 82, vid. karangi.

Caren «venter» pag. 111, vid. karin.

Caristururmen «misceo» pag. 36, caristur imp. ibid.

Carmadim «iter praetentavi» pag. 111.

Calirmen «maneo» pag. 35, calgil imp. ibid., vid. kalurmen.

Caltac «admissarius», «scortator» pag. 117.

Cetik fortasse male pro čatik scriptum «cinctus» pag. 141.

Cerče «verus» pag. 161, cf. kerti, kertek.

Cimean pag. 162, ex lat. «cinnamum». gr. κίναμον corruptum et non falsa scriptio pro künnük, uti l. c. opinatus sum.

Cilnirler «intrant» pag. 141.

Coah «furfures», «porrigines» pag. 220.

Coarmen «demitto» pag. 19, coygil imp. ibid.

Coun «pepo» pag. 126, čag. kabun, kavun.

Coux «tapetum» pag. 123, cf. choux.

Coc «caeruleus» pag. 108, vid. kök.

Cocrme (cocremen) «gemisco» pag. 138.

Cogrulac bila recte» pag. 70, cf. conu.

Coy «ovis» pag. 134, vid. koy, — tisi coy pag. 128.

Coia «dominus» pag. 105.

Coyan «lepus» pag. 97.
Coyarmen «pono» pag. 46, — «relinquo» pag. 48, cf. koyan.
Coygan, e. g. coygan chisi «homo derelictus» pag. 19, coigan idem pag. 48.
Coyscan «pertica» s. «paxillus» pag. 122.
Coturulmis «suspensus» pag. 85.
Coturmeclic pag. 78.
Conaclarmen «hospitor» pag. 7, cf. konis, chonaclic.
Conu «rectus» pag. 83, — «legalis» pag. 115, — conu chelle s. cönuhülä «fideliter» pag. 66.
Congul «cor» pag. 13, — congul azmac «consolatio» ibid., congul ačir^{ga}mach «contritio cordis» pag. 15, — congul izinda aitmac «electio» pag. 25, — olu conglu «superbus» pap. 117, — kiczi congulu bile «humiliter» pag. 66, — hess congul bila «benigne» pag. 64, ghos congul bila idem pag. 67, — jomart congul bila «largiter» pag. 68, — jengul congul bila «leviter» ibid. — yaman congul bila «maligne» ibid., — conglû aynir «angitur animo» pag. 235, — conglû bulganir «contristatur» ibid.
Congranirmen «murmuro» pag. 136.
Conček «bracca» pag. 66.
Conde conde «quotidie» pag. 65, cf. kun.
Condurumen «hospitio (aliquem) excipio» pag. 7, condurimen pag. 31.
Condroc «thus» pag. 92, pers. کندر.
Consi «vicinus» pag. 115.
Cosac «vigil», «excubiae» pag. 118.
Coxi «agnus» pag. 128.
Cop «multum» pag. 68, — «satis» pag. 70, — «valde» pag. 72, — cop curla «frequenter» pag. 66.
Coparurmen «aedifico» pag. 24, cobar imp. ibid., cf. kopti.
Cobarmac «aedificatio» pag. 24.
Coptaluc «granum» pag. 131.
Cobuxči «sonator» pag. 103.
Comur «carbo» pag. 97.
Comuldruc «pectorale» pag. 122.
Cõzu i. e. comzu (komšu) «vicinus», «proximus» pag. 163, et non käreš, uti l. c. opinatus sum.
Cor «caecus» pag. 116.
Core «in respectu», «comparate» pag. 142.
Corunurmen «videtur» pag. 7, — maga corunur «videtur mihi» pag. 63, — corungil imp. ibid., — corunmac «visus» pag. 7, vid. körundi.
Corcsixlic «turpitudo» pag. 85, cf. körk.
Corgasin «plumbum» pag. 97, — accorgasin «stannum» ibid.
Corgux pag. 41, i. q. corguxgil.
Corguxmac «demonstratio» pag. 38.
Corgusurmen «monstro» pag. 37, corguxgil imp. pag. 38, cf. korgussur.
Corsux mend. pro chorcsux «turpis» pag. 86.
Corpa «pellis agnina» pag. 132.
Cormac «visus» pag. 81.
Corlarmen «sterto» pag. 134, corleydir «stertit» ibid., corladim «stertui» ibid.
Colaga pag. 125, vid. coläge.
Colan «cingulum» pag. 12.
Colarmen «peto» pag. 43, colgil imp. ibid.
Coläge «umbra» pag. 137.
Colga «veniam pete» pag. 142.
Coltuc «ascella» pag. 181.
Colmac «petitio» pag. 43.
Cd'i i. e. ködesi «venter ejus» pag. 143.

Cöp «multum», «magis» pag. 163, vid. köpten.
Cöm «multum» pag. 159.
Cörkli «pulcer» pag. 164, vid. körk.
Cuormen «depso» pag. 136, codim «depsui» ibid.
Cugir°w «pectus» pag. 220.
Cuyas «sol» pag. 78.
Cuyarmen «excepto» pag. 23, cuygil ibid.
Cuyrug «cauda» pag. 18.
Cuč «labor» pag. 104, vid. kuč.
Cutulurmen «evado (periculo)» pag. 24, cutulgil imp. pag. 25, cf. kutkardi.
Cutulmac «salus» ibid., vid. kuttilmak.
Cun «robur» pag. 28.
Cun «dies» pag. 79, vid. kun, — olu kun pag. 78, i. q. ulukun (ulu kun), — cun tousin mendose pro tousi «oriens» pag. 82, i. q. kun tuomees (mend. pro tuomesi), — cum batisi «occidens» ibid.
Cun «arena» pag. 120, vid. kum.
Cungarmen «mando» pag. 140.
Cusanurmen «desidero» pag. 21.
Cusamac «desiderium» pag. 22.
Cusarmen «vomesco» pag. 62.
Custunurmen «suspiro», »respiro» pag. 8, custungil imp. ibid.
Custunmac «respiratio» ibid.
Cuzarmen «amplector» pag. 8, cuzchul imp. ibid.
Cu(? ma) «pellex» pag. 105, cf. kuma, chuni.
Cumis «argentum» pag. 96, vid. kömis.
Cur «cingulum» pag. 120, — alton cur «balteus auratus» pag. 140.
Curuc «follis» pag. 97.
Curt «vermis» pag. 129, vid. kurt.
Cursac «vesica» pag. 113, — «stomachus» pag. 111.
Culuc birla «humiliter» pag. 66, cf. kul.
Culmac «risus», «jocus» pag. 104, cf. chularmen.
Cüydurumen in cod. «ardeo«, proprie «accendo» (ignem, lumen etc.) pag. 6, cüydur imp. ibid.
Csim «socrus» pag. 115.
Cremixi «cremixile» apud Ducangium pag. 108.
Cs̄tian «christiani» pag. 169.
Crvvris fortasse cruv, curu «juncus» pag. 136, vid. germ. ris.
Clič ostasi «gladiorum fabricator» pag. 101.
Cliz i. q. clič pag. 118.

Ch.

Chain «socer» pag. 114.
Chaurcina «vas latum» pag. 124.
Chageth «papyrum» pag. 91, pers. كاغَد et كاغذ, cuius forma ar. est كاغذ.
Chahal «vilis» pag. 116, pers. كاهل.
Chaytarumen «reddo» pag. 48, chaytargil imp. ibid., cf. caytarmen.
Chayda «ubi» pag. 72, — chaydam mend. pro chaydan «unde» ibid., — chaysi «qualis» pag. 70, — chaim mendose pro chayu ibid., cf. kay, -kayda.
Chayma «omne» pag. 69.
Chat i. q. kat, — birchat «simplex» pag. 83, ecchi chat «duplex» ibid. — chatinda «juxta» pag. 67.
Chater «mulus» pag. 127, — tisi chater «mula» ibid., vid. ar. قِطَارْ.
Chati «durus» pag. 87, cf. cati.

Chatisturumen «tempero vinum» pag. 59, — chatistur imp. ibid,
Chatisturmac «temperantia» pag. 59.
Chadak «clavus» pag. 171, cf. cadan.
Chapuč «saccellus» pag. 94.
Chababa «uva malvatica« pag. 93, ar. حَبَّب.
Chabut yapchut «sapphirus» pag. 109.
Chaburcha «costa» pag. 112.
Chamar «adstrictorium lorum caligarum» pag. 121, ar. خَمِير.
Chamal «gestor» pag. 103, ar. حَمَّال.
Chamir «farina» pag. 103, ar. خَمِير.
Chamus «quietus» pag. 116.
Chax «anas» pag. 130.
Chaxan «caldarium» pag. 124, caxan ayac «pes caldarii» ibid.
Chasuc «cochlear» pag. 124.
Chasma «muri fundamentorum effossio» pag. 102.
Chasrau «strigilis ferrea, qua equum radunt» pag. 122.
Chazan «quando» pag. 70.
Chazarmen «fugio» pag. 27, chazchil imp. ibid.
Chazč i. q. kač «crux» pag. 161.
Char «nix» pag. 82, cf. kar.
Chara «niger» pag. 108, — «atramentum» pag. 91, cf. kara, cara, — charachus i. q. chara chus «aquila» pag. 129, — charachusan i. e. chara chusan «iltis» pag. 98.
Charau «praemium» pag. 46, cf. carau.
Charandas «frater» pag. 114, chez charandas «soror» ibid., vid. karindas.
Charabat «lupanar» pag. 104, cf. ar. خَرابات.
Charabar «electrum» pag. 94.
Chararmac «nigredo» pag. 86.
Chāi i. e. chari «ulna» pag. 98.
Charimac «senectus» pag. 86.
Charg etarmen «expendo» pag. 25, charg et imp. ibid., vid. ar. خَراج.
Chargesli «maledictus» pag. 84, cf. kargizlu.
Chart «senex» pag. 87.
Charsac «canis corsac» (nomen kirghisicum) pag. 98.
Chalan «penicillus» pag. 102.
Chaltac «lena» pag. 104, cf. caltac.
Cheadau mendose scriptum pro chadak s. chadau «clavus» pag. 119.
Chear «cocomarum» in codice, i. e. «cucumis» pag. 126, pers. خيار.
Chear sanba «cassia» pag. 92, pers خيار شنبر nom. medicamenti ventrem laxantis.
Cheegey species accipitris pag. 129.
Cheoxis mend. pro közsiz «talpa» pag. 128, cf. quod ad notionem hung. vakondok.
Cheyarmen «induo» pag. 32, cheygil imp. ibid., cf. keyic.
Cheyc «selvaticus» pag. 84.
Cheč «tarde« pag. 71, cf. kečov.
Chetan «tela» pag. 107, — yionban chetan «tella de Cap» in cod. ibid., — russi ch. «t. de Rens (? Rheims) ibid. — alamani ch. «t. de Alemagna» ibid., — orlens ch. «t. de Orliens» ibid., — lonbardi ch. «t. Lobarde» (Lombardia) ibid., — astexan ch. «t. Astexane» (Asti) ibid., — ostume ch. «t. Ostume» (Ostuni) ibid., — bergonia k., bgamasce k. «t. Bgamasce» (Bergamo) pag. 108, — chetan can «t. cruda» in cod. ibid., cf. ar. قُطْن s. قُطُن, cf. etiam قطنى apud Vullers, ital. cotone.

Chetarmen «recedo» pag. 50, chetchil imp. ibid.

Chengas «consilium» pag. 13, — chengas berumen «consulo» ibid., cf. kengezzingis.

Chenglic «largitudo» pag. 86, cf. keng.

Chent «urbs» s. «pagus» pag. 69, cf. čag. كينت, كيند, et hung. kend in nominibus locorum Kis Kend, Nagy Kend.

Chendim «egomet» chendima «mihi ipso» pag. 49, e. g. chendima tutarmen «mihi retineo», ch. tutchil imp. ibid., cf. kensi ipse.

Chendir «cannabis» pag. 102, cf. kinadir.

Chex «filia» pag. 114, cf. kyz.

Chexarmen «stringo» pag. 56, cheschil imp. ibid., cf. kesetmak učun.

Chexganip «scarse» pag. 71, cf. kizganči.

Chexel «ruber» pag. 108.

Ches «hiems» pag. 83, cf. kis, k(es).

Chesi «genus panni lintei» pag. 107, — sasda chesdi «tella Nouarese» in cod. (Novara) ibid., — dras. ches «t. Cremonese» in cod. (Cremonensis) ibid., vid. pers. خيش, ar. خَيْش, quod ad dras, cf. pers. دراز e. g. دراز خوان «vestis mensae tegendae longa, qua in hospitio utuntur» apud VULLERS.

Chescha «utinam» pag. 72, pers. كاشك, كاشكى.

Chescaz «forceps» pag. 96, cheschač «forceps clavaria» pag. 96.

Chescha «curtus» pag. 86, cheschalic «brevitas» ibid., cf. kizcha.

Chestrac «leopardus» pag. 127.

Chezarmen «transeo» pag. 59, chezchil imp. ibid.

Chezä «nox» pag. 79, — «sero» pag. 80, cf. cheč.

Chezchirirmen «clamo» pag. 11, chezchir imp. ibid.

Chezchirmac «clamor» pag. 11.

Chepas «petasus» pag. 120.

Chebac «pulegium» pag. 131, cf. ar. حَبَق.

Chebelmis «vestitus» pag. 84, cf. kebermis.

Chebit «apotheca» pag. 89.

Chemisurmen «projicio» pag. 46, chemischil imp. ibid.

Cherac tur «oportet» pag. 42, cherac edi «oportuit» ibid., vid. kerek.

Cheri caytarmen «revertor» pag. 50.

Cherchi «securis pag. 99.

Cherti «veritas» pag. 63, vid. kerti.

Chertme «pirum» pag. 125.

Chertlap «vere» pag. 72.

Cherptč «later» pag. 120, — bismis cherptč «later coctus» ibid.

Chelapan «misellus» pag. 116, vid. kelepen.

Chelecli «honestus» pag. 115, cf. killih.

Cheli «pistillum» pag. 94, cf. čag. kili.

Chelurmen «venio» pag. 62, chelgali gerundium ibid., cf. keliyrir, kelejir.

Chelturmen «adduco» pag. 8, cheltur imp. ibid., cf. keltiristi.

Chiix genus quoddam straguli e panno coactili, quod substernunt sellae equestri pag. 122.

Chiči «parvus» pag. 75, cf. kiče.

Chitab pro kutab «schola» pag. 104, ar. كِتَاب.

Chitira «tragacanthae» pag. 95, ar. كَثِيرَا.

Chindic «lumbus» pag. 111.

Chis «mustela zibellina» pag. 98.

Chisan «scutica» pag. 122.

Chisi «homo» pag. 66, cf. kisi, kysi, kyzi.

Chibrit «sulphur» pag. 90, ar. كبريت.
Chirac «calx» pag. 102, chirač scriptum pag. 120, pers. كرج, cf. kreč.
Chiras «cerasum» pag. 125, كراس.
Chirda «torta» pag. 103.
Chirpich «palpebrae» pag. 110.
Chilim »tapetes» pag. 123.
Chou «esca ignis» pag. 90.
Choux «tapetum» pag. 90, cf. coux.
Chourut «sulphur» pag. 96, cf. chibrit, l. c. t finale male c legi.
Choulac «indusium» pag. 120.
Chocramac «tonitru» pag. 59.
Chocrar «tonat» ibid., cf. cocrme.
Choy «aries» pag. 128, — «ovis domestica» pag. 128, — choy suruchi «corium ovinum» pag. 99, cf. koy, coy.
Choiuj «rectus» pag. 49, cf. conu.
Chotumtur fortasse chodam tur «est consanguineus meus» pag. 45.
Choturlu «scabiosus» pag. 117, cf. kotur.
Chonaclic «hospitium» pag. 89, cf. conaclarmen.
Chonasuj «argentum vivum» pag. 94, cf. konessu.
Chonč «crus» pag. 113.
Chondarumen «complano» pag. 49, chondargil imp. ibid., cf. kondergil.
Chonzac «bracca» pag. 120, cf. chonč.
Chox «oculus» pag. 110, chox yaruhi «lumen oculi» ibid., — choxsis «caecus» pag. 116, cf. köz.
Chox «nux» pag. 95.
Chos «carus» pag. 88, cf. ghos, pers. خوش.
Chopchil «surge» pag. 57, cf. kopti.
Chopti «forfex» pag. 98.
Chopru «pons» pag. 89.
Chomarmen «sepelio» pag. 58, chongil imp. ibid., cf. kömvlupturur.
Chorarmen «video» pag. 61, chorgil imp. ibid., vid. körgan.
Chorc «pulcritudo» pag. 85, — chorclu «pulcer» pag. 86, cf. körk.
Corcunz bila «dubiose» pag. 65.
Chorcharmen «paveo» pag. 46, chorchil imp. ibid.
Chorchusus «impavidus» pag. 59.
Chormac mendose pro chorcmac «pavor» pag. 46.
Chormac «visus» pag. 61.
Chol «brachium» pag. 112, cf. kol.
Choligian «galanga» pag. 95.
Chugira «armarium» pag. 90.
Chuyeyu «gener» pag. 114.
Chuyu «puteus» pag. 89.
Chučlu «fortis» pag. 115, vid. kuč.
Chun «dies« pag. 80, vid. kun.
Chuni «amica» pag. 114, cf. kuma.
Chuuradan touga(n) mend. scriptum pro kumadan togan «spurius» pag. 117.
Chuzgu «speculum».
Chuba «vestis militaris ex anulis ferreis conserta» pag. 118.
Chuburcuč «arcula», «pyxis» pag. 94.
Chura «fornax» pag. 97.
Churac «pala» pag. 102.
Churu «sicus» pag. 87, cf. kuru.
Chulag «auris» pag. 110, — chulacsix «surdus» pag. 117.
Chulaf mend. pro gul, chul scriptum «rosa» pag. 95, vid. gulaf.
Chularmen «rideo» pag. 50, — chulgil imp. pag. 51.
Chulučči «servus», «famulus» pag. 103.
Chultchum «risus» ibid.
Chulluc etarmen «servio» pag. 57, chulluc etchil imp. ibid., vid. culuc.
Christos gr. Χριστὸς pag. 159.

G.

Gahalluk «pigritia» pag. 181, vid. chahal.

Gafta «hebdomas» pag. 80, pers. هفته.

Garanful »caryophyllus aromaticus« pag. 92, ar. قرنفل.

Gaip i. e. garip «peregrinus» pag. 117, ar. غريب.

Gala «civitas» pag. 69, ar. قلعة, proprie «arx», «castellum».

Gali «tapetum» pag. 123, pers. قالى s. قالين genus strati lanei pretiosum apud Vullers.

Giemis (ǵemis) «fructus» pag. 89, cf. jemis.

Gikilurmen «cado» pag. 12, gigil imp. ibid., gichildim perf. pag. 134.

Gichöv «templum» pag. 158, cf. jihov.

Gic^{h}rar berurmen «credo» pag. 15, cf. yic^{h}rar, ycrar.

Gigaybis «colligemus» pag. 109, cf. jiygaczur.

Gigar «iecur» pag. 111, — gigar band «pulmo» ibid., pers. جكر, — جكر بند «iecur cnm pulmone et corde coniunctum».

Gingibil «gingiber» pag. 91, ar. زنجبيل.

Gischič «menta» pag. 126.

Gift «par» pag. 83, pers. جفت.

Girgac «uncus« pag. 125.

Girgagil «age aevum per voluptates !» pag. 221.

Girtarmen «delacero» pag. 23, — girtchil imp. ibid.

Girtmac «laceratio» ibid.

Gil «annus» pag. 79, cf. jil.

Giltramac «coruscatio», «fulguratio» pag. 35.

Giltrar «fulgurat» pag. 35, giltradi perf. pag. 34.

Giltrin «fiola» pag. 123, - «vitrum» pag. 100.

Gilbrar (?) fortasse «crassum filum» pag. 221, vid. v. sequens ular «ligat».

Gillan «serpens» pag. 129, cf. ilan.

Gozchar «aries» pag. 128.

Gurali «canemus !» pag. 217, cf. ir.

Gulaf suj «aqua rosacea» pag. 94, cf. pers. گلاب.

G^{e}gor i. e. Gregor «S. Gregorius» pag. 162.

Glar sani fortasse «millenium» pag. 81.

Gh.

Ghac teyrumen «solvo» pag. 53.

Ghac teyrmac «solutio» ibid.

Ghač «crux» pag. 77, cf. kač, pers. چاچ.

Ghaxa «proprie» pag. 69, ar. خاصه.

Ghasal «vigil», «excubiae» pag. 118.

Ghaser «cubiculum tegeti stratum» pag. 123, vid. ar. حاصر «storearum textor» apud Golium.

Gham «acerbus» pag. 84, pers. خام.

Ghalal «legitimus pag. 115, ar. حلال.

Ghalcha «anellus capistri» pag. 122, ar. خلقة.

Ghalgan mend. scriptum pro kalgan «remanens» pag. 85, cf. kalurmen.

Ghocumči «advocatus» pag. 101, cf. ar. حاكم.

Ghos «carus» pag. 69. — ghos ey bila «honeste» pag. 69, cf. chos, pers. خوش.

Ghorox «gallus» pag. 130, pers. خروس.

Ghorma «dactylus» pag. 126.

H.

Haybat «gloria» pag. 212, ar. هيبة.

Haybatli «gloriosus» pag. 209, haybetli pag. 191.

Hays «acuncula» pag. 145.

Hakim «medicus» pag. 167, cf. ghocumči, ar. حكم.

Hakil «prudentia» pag. 198, cf. achel, ar. عقل.

Hač «crux» pag. 189 et passim, cf. kač, ghač, pers. خاج.

Hačan «quum», «quando» pag. 192, cf. kačan.

Hatum «uxor» pag. 142, cf. katum.

Han «dominus» pag. 142. — «Deus» pag. 196 et passim, e. g. čin hānimis pag. 196, cf. kān.

Hanat «ala» pag. 180.

Hangi «qualis» pag. 214, cf. kangi.

Haziz «carus», «incomparabilis» pag. 196, cf. aziz ar. عزيز.

Hap «vas» pag. 144, cf. kapsa.

Habar «res novae», «nova» pag. 39, ar. خبر.

Hā i. q. ham «et», «atque», «ac» passim, pers. هم.

Hamara «continuo» pag. 201, pers. هماره.

Hamis «canna» pag. 145.

Hawa «aër» pag. 78, ar. هواء, pers. هوا.

Haram «illicitus» pag. 183, ar. حرام.

Harmak «praedo» pag. 144, cf. karakči.

Halha (halhan) i. q. kalkan pag. 233.

Hallal «licitus», «legalis» pag. 183. — halalim «uxor mea» p. 140, ar. حلال.

Heč «nihil» pag. 68, pers. هيج.

Hess congul bila pag. 64, vid. sub v. congul.

Herodes nom. proprium regis Judeae pag. 161.

Herumen «flabello refrigero» pag. 222.

Hergys s. herchis «nunquam» pag. 68, pers. هرگز.

Hersek «luxuriosus» pag. 185, proprie «luxuria», pers. هرزه «vanus sermo», «nugae», hersegči idem ibid.

Hoatdirmē (hoatdirmen) fortasse mend. pro hoatdim scriptum (interpretatio enim germ. ich bī geri gewrden sonat) «diminutus sum» pag. 228.

Hoatlangil «corrobora» pag. 141, ar. قوة.

Hoangil «age aevum per voluptates» pag. 221, cf. choangil.

Hoardi «fugatus est» pag. 227.

Hotarimē (hotarimen) «libero» pag. 220.

Hoz «nux» pag. 147, cf. choz.

Hopti «se sublevavit» pag. 139, comhopti i. e. com hopti «se multum sublevavit» ibid., cf. kopti.

Hovoanlänir «gloriatur» pag. 222, cf. koanmaga.

Hor «defectus» pag. 230, — horarmē (horarmen) «deficio» ibid., cf. kuru.

Horen «saltatio», «chorea» pag. 233, cf. koron, gr. χορός.

Horn . ., i. e. hürmet «honorifice» pag. 66, ar. حُرْمَة.

Hormat «honor» pag. 164.

Hormatlagil «honora» pag. 185.

Horlarmē (horlarmen) «despicio» pag. 233.

Höckū ? mend. scriptum pro hoskun «vehemens» pag. 167.

Hualamen s. huarmen «venor» pag. 137, huladim s. hudim «venatus sum» ibid.

Huun fortasse «Cumanus» pag. 144.

Huvarmē (huvarmen) «pallesco» pag. 228, cf. kūv.

J.

Jain «aestas» pag. 181, proprie» «aestate» cf. jaz, yay, jay.

Jaudi «pluit» pag. 204, cf. yamgur.

Jakurarmē (jakurarmen) «jugo» pag. 226, l. c. siglum omissionis super e per errorem typographi haud annotatum est.

Jagi «pingue ejus« pag. 143, cf. jav.

Jagunadir «se flectit» pag. 145.

Jagli «lacrimosus» pag. 210, cf. yag, jav.

Jaghan «mundus» pag. 88. Hoc voc. a radice jak derivatum est, vid. jaktu «splendor», cf. hung. világ 1. «lumen» 2. «mundus».

Jay «aestas» pag. 145, — jaylar «aestivat» ibid.

Jayli «sagittarius» pag. 146.

Jaylimē (jaylimen) «me extendo» pag. 146, cf. yayarmen.

Jačigi «sacculus» pag. 147.

Jat «peregrinus», «hospes» pag. 117.

Jatir «jacet» pag. 145, cf. yaturmen.

Jana «iterum» pag. 67.

Jangi «juvenis» pag. 145, cf. yangi.

Jangilirmen «erro» pag. 139, yangilirdim perf. ibid., iañirler fortasse e forma iangilirler corruptum pag. 141, cf. yangilurmen.

Jančti «contrivit» pag. 191.

Jaxok «peccatum» pag. 46, — kečer čakli jazik «peccatum veniale» pag. 182, cf. yaxuc.

Jas «pueritia» pag. 203, cf. yas.

Jasuk i. q. jaxok pag. 78, in hac dictione: jazuc uzun jůyc coturmeclic «poenitentia».

Jassik «macer» pag. 139.

Jas «aestas» pag. 135, cf. jay.

Jaz «lacrima» pag. 145, cf. yas.

Jabovli «lanatus» pag. 143.

Jav «pinguedo» pag. 143, — «pinguedo» s. «butyrum» pag. 144, cf. yag, jagi.

Javd'ding i. e. javdurding «muneratus es» pag. 194.

Javli «unguinosus», «pinguis» pag. 145.

Javrutti «attraxit» pag. 232.

Javlov «frixorium» pag. 234.

Jarat et «dilata» pag. 8.

Jaratkan «creator» pag. 195, jaratači idem pag. 188, cf. yaratchan.

Jarasturarmen «ordino» pag. 40, jarastur imp. ibid., cf. yarastirgil.

Jarasturmac »ordinatio» ibid.

Jaramas «abominabilis» pag. 141.

Jaramsak «fidelis» ibid.

Jare «versus» pag. 72.

Jariklih «lumen» pag. 187.

Jarig idem pag. 189, cf. yarik, yaregh.

Jariler «finditur» pag. 137, cf. yarilurmen.

Jarilgadi «misertus est» pag. 193. — jarilgamakga «misereri» pag. 188, — jarilgatir «misericordiam obtinet» pag. 198.

Jâilgamak i. e. jarilgamak «misericordia» ibid., cf. yarligamac.

Jarov «utensile», kerek yarov idem pag. 182.

Jarovli dir «utile est» pag. 222. jarovli «utendus» pag. 220 et non «ut luminosus», uti l. c. opinatus sum.

Jaruti «illuminavit» pag. 187.

Jargu «judicium». — jargu jurarmen «judico» pag. 138, — jarguze «judex» ibid., — jargulan pag. 185, — jargularmen «judico» pag. 33. cf. yargu.

Jarsöv «ineducatus» pag. 137.

Jarma «lignum fissum» pag. 231.

Jarle «pauper» pag. 47, iarle pag. 141, — iarlelik «paupertas» ibid., cf. yarli.

Jala iabadir «calumniat» pag. 137.

Jalangag «nudus» pag. 140.

Jalangačlarmen «nudo» pag. 136, jalangačladim perf. ibid.

Jalannaz «nudus» pag. 84.

Jalarmen «lingo» pag. 138.

Jali «juba» pag. 227.

Jalin «flamma» pag. 139, cf. yalen.

Jalinvrmê (jalinvrmen) «nictor» pag. 234.

Jalgan «falsus» pag. 185; — jalganlap «false» pag. 65.

Jalgiz «solus» pag. 180. jalguz pag. 211, cf. yalgux.

Jalči «mercenarius» pag. 234, cf. yalči.

Jäiärmen «dilato» pag. 221.

Jädädim «lassus sum» ibid.

Jängätsin «vincat» pag. 217, cf. jengdi.

Jänglä «iterum» pag. 216 et non «velut», uti l. c. opinatus sum, cf. jenä.

Jänglämdir «resonat» pag. 232.

Jändirdi «retribuit» pag. 227.

Jämov «assumentum» pag. 220.

Järsitirmê (järsitirmen) «irrito» pag. 224.

Jeh (mend. pro joh) alayesa «alioquin» pag. 226.

Jeti 1. «septem» 2. «hebdomas» pag. 80.

Jeti mend. pro jetti «pervenit», «evasit» pag. 195. — jetkiz «pervenire fac» pag. 210, — jetkirdi «pervenire fecit» pag. 196.

Jenä «rursus» pag. 212.

Jengul «levis» pag. 68.

Jengdi «vicit» pag. 190, cf. yengrmen.

Jendäči «victor» pag. 206.

Jez «pertica aenea» pag. 232, cf. yes.

Jemis «fructus» pag. 125, cf. yemis, giemis.

Jer «locus». — «terra». jer ouildi «terra submersa est» pag. 138, cf. yer.

Jerer «liquescit» pag. 229.

Jelemči «cursor» pag. 222.

Jelni «uber» pag. 230.

Jelpirmê (jelpirmen) «flabello refrigero» ibid.

Jihov «templum» pag. 198, cf. gichöv.

Jiy «promtus» pag. 146.

Jiygaczur fortasse «collectio est» pag. 220, cf. gigaybis.

Jit kelgâ i. e. jitdan kelgan «hospes» pag. 148.

Jiti «acutus» pag. 133.

Jitirdim «perdidi» pag. 230.

Jipkirrimê (? jöp körürmen) fortasse «comprobo» pag. 228 respondens glossa germ. mer vuollet), vid. job.

Jibek «edens» pag. 232.

Jibitirmen «permuto» pag. 221.

Jymis «putridus» pag. 87.

Jiv «pinguis» pag. 231, cf. jav.

Jiriler «contrahitur» pag. 221.

Jirōči ksi «pavidus» pag. 130.
Jirtilding «fissus es» pag. 140.
Ji^r^di «congregavit» pag. 234.
Jirmen »filo» pag. 27, jirgil imp. ibid.
Jil «annus» pag. 205, cf. yel.
Jilamac «odoratus» pag. 30, cf. yylamac.
Jilek «medulla» pag. 36.
Jildi «convenit» pag. 18, cf. hungar. gyűlni.
Joap «responsum» pag. 52, ar. جواب.
Joap berumen «respondeo» ibid., joap bergil imp. ibid.
Joulr mend. scriptum pro jolar «funis ductorius» pag. 231.
Jocberimen (joc berimen) «pungo» pag. 138.
Jogartin «ex alto» pag. 148.
Joharmen «adhaereo» pag. 220.
Johsil «pauper» pag. 203.
Jota «maxilla» pag. 221.
Jon «pilus» pag. 46, cf. yung.
Jonarmē (jonarmen) «sculpo» pag. 226.
Job «bene» pag. 183, sin job sängänčä (mendose pro sanganča) «quum tu comprobares», «te comprobante» ibid. In editione nostra l. c. pronomen sec. personae sin falso glossam quandam lat. corrupte scriptam opinati sumus.
Jobācä «pars corporis infirma» pag. 228, cf. čag. jupka debilis.
Jobap «vix» pag. 141, vid. jolap.
Jomard «largus» pag. 115.
Jomdarimen «congrego» pag. 18, iomucti «convenit» ibid.
Joralarmē (joralarmen) «opto» pag. 222.
Jol «via» pag. 16, iol scriptum pag. 141, cf. yol, - yolga jururmen «ambulo» pag. 16, jolga jur imp. ibid.
Jolču «hospes», «conviva» pag. 225, proprie «peregrinator».
Jolabar «monstrum quoddam» pag. 148.
Jolap «difficulter» pag. 183, cf. jobap.
Joldagilar «peregrinatores» pag. 233.
Jolbarurmē (jolbarurmen) «rogo obnixe» pag. 157.
Jöga^l^ärdirmē i. e. jögül ärdim «levis factus sum» pag. 228, cf. yungul.
Jötkurdim «tussivi» pag. 136.
Jöp jöp «jugiter» pag. 133.
Jūyc «contritio» pag. 78.
Juutlermen «consolo» pag. 140.
Juutberdim «consolavi» ibid.
Juurdim ex jugurmak contractum «massavi» pag. 143.
Juuarmen «lavo» pag. 33, ju imp. pag. 34.
Juk «onus», jukkä cirtmisen «visne suus fidejussor esse» pag. 221, cf. yuc.
Jukturmey «non attrahens» pag. 216.
Juguñgis i. e. jügüningis «inclinate vos» pag. 157.
Jugunč «cultus» pag. 207.
Juhmamis «non prorsus coagulatum» pag. 144.
Judi «abluit» pag. 209, cf. yu unali.
Juz «vultus» pag. 187, vid. jüz.
Jubangan «fictum», e. g. jubangan söz «fictum verbum» pag. 227.
Jumurtka «ovum» pag. 143.
Juvoančang «piger», «somnolentus» pag. 135.
Juvduh «rusticus», «incultus» pag. 228.
Juric «matta» vel «juncus» pag. 135.
Jurimen «depso» pag. 136, jurdim perf. ibid.
Juruh «pugnus» pag. 223.
Jurum «condemnatio», pag. 13, ar. جرم
Jurumlarmen «condemno sceleris» ibid., jurumla ibid.

Jurup «commeans» pag. 200. — jurgā i. e. jurgan «trita (via)» pag. 192.

Jûgalak i. e. jurgalak «rotundus» pag. 223.

Julic «calvatus» pag. 138, cf. julumis.

Julovči «redemtor» pag. 230, cf. yularmen.

Julugnamis «redemtio nostra» pag. 206, — julûgâ i. e. julungan «redemtus» pag. 210.

Julumis «rasus» pag. 84, cf. yulurmen.

Juluv «redemtio» pag. 209.

Julkarmê (julkarmen) «evello» pag. 224, — julguu (.) «evulsus» pag. 232.

Juldi «abluit» pag. 208, cf. judi.

Ju(ltar) «corriga» pag. 226.

Juldus «stella» pag. 78, 145. - julduzči «astrologus» pag. 180.

Julmalarmê (julmalarmen) «me inclino» pag. 224.

Jüz «vultus» pag. 193, cf. juz.

Jüpzimis «dignatus est» pag. 188, cf. job.

Jtip «tundens se» pag. 143, i. e. itip.

Jtma «exercitium» pag. 182, cf. idmälägil.

Jdirdi fortasse «advenit» pag. 215, cf. yetarmen.

Jn «foramen» pag. 145.

Jnanurmen «credo» pag. 15, jnangil imp. ibid., jnangaan (jnangan) part. ibid., cf. inangay.

Jnanmac «actus credendi» ibid.

Jzinda «intus» pag. 67, cf. ičindagi.

Jmdi «jam» pag. 67.

Jridi «liquatus est» pag. 139, cf. jerer.

Jrgaladir «fluctuat» pag. 230, — jrgalmas «movere non potest» pag. 143.

Y.*

Ya «vel», «aut» pag. 72 et passim.

Yaa «arcus» pag. 118.

Yaagh «maxilla» pag. 110, yaac scriptum pag. 111.

Yaane «quasi» pag. 70, ar. يعني proprie »id est», «scilicet», «nimirum».

Yaoh «secus» pag. 71, — «prope» pag. 69, cf. čag. javuk, jovuk, jouk.

Yacut «rubinus» pag. 108, ar. pers. ياقوت.

Yacsi «bonus» pag. 75, — yacsi «bene» pag. 64. iacsi pag. 141.

Yag «oleum» pag. 95, cf. jag, jav, — gulaf yage «oleum rosaceum» ibid., — chox yagi «oleum nucis» ibid.

Yage «bellum» pag. 29, cf. uig. jakï, jakiči in glossario Vámbéry.

Yaglaou «patella» pag. 124.

Yay «aestas» pag. 83, vid. jay.

Yayarmen «extendo» pag. 25, yaygil imp. ibid., cf. yaylimen.

Yaturmen «jaceo» pag. 33, yatchil imp. ibid., vid. jatir.

Yanauar «animal» pag. 127, pers. جانور, جاناور.

Yangac «mentum» pag. 110.

Yangi «novus» pag. 87, vid. jangi.

Yangilurmen «erro» pag. 27, vid. jangilirmen.

Yangilmac «error» ibid.

Yandurumen «accendo» pag. 6, yandir imp. ibid.

Yanzic «marsupium» pag. 120.

* Y praeter *j* et *i* et *u* designat.

Yax «pratum» pag. 90, vid. jas.

Yaxarmen «scribo» pag. 54.

Yaxirj «occulte» pag. 60.

Yaxil viridis» pag. 108, cf. yassilic.

Yaxuc «culpa», «peccatum» pag. 15, — yaxuctan pesman bolmac «poenitentia» pag. 78, cf. jaxok.

Yaxuclamis «culpatus» pag. 15.

Yaxuclu «peccator» pag. 117.

Yas «lacrima» pag. 113.

Yas «vita» pag. 86, — «viridis» pag. 87, vid. jas.

Yasuc aytmac «confessio» pag. 78, vid. jasuk.

Yastuc «pulvinar» pag. 123.

Yassilic «viridis» pag. 86, cf. yaxil.

Yasman «lagena» pag. 121.

Yazanurmen «dubito» pag. 22, yazam mend. pro yazan imp. ibid.

Yazâmac i. e. yazanmac «dubitatio» ibid.

Yaširumen «abscondo» pag. 7, yašir imp. ibid.

Yaširmac «absconsio» ibid.

Yaparmen «tego», «obtego» pag. 15, — iapchil imp. ibid.

Yapchiz «tegumen» ibid.

Yabalac «noctua» pag. 129.

Yabuldrac mend. scriptum pro japrac «folium» pag. 125.

Yaman «malus» pag. 75, — yaman chele «male» pag. 68, — yamanrac «peius» pag. 69, — andan yamanrac «pessimus» ibid., — yamanlic «malitia» pag. 86.

Yamgur «pluvia» pag. 44, — yamgur yagar «pluit» ibid., — yamgurlu hawa «pluviosa tempestas» pag. 82, — yamgleyin i. e. yamgurleyin «velut pluvia» pag. 204.

Yara etarmen «interficio» pag. 33, — yara etchil imp. ibid.

Yaratchan «creator» pag. 17, vid. jaratkan.

Yaratmac «creatio» ibid.

Yaraširmen «concordo» pag. 11, — yarastirgil imp. formae factitivae ibid.

Yarasurmen «placeo» pag. 44, yarasur «decet» pag. 19, yarasti perf. ibid., — yarasmis «placitum» pag. 44.

Yarasmac «actio placendi» pag. 11.

Yaregh «clarus» pag. 82, vid. jarig, —yaret (? c) hawa «serena tempestas» ibid.

Yarem «dimidium» pag. 85.

Yari «auxillium» pag. 77.

Yarik i. q. yaregh pag. 142, — iarchlik «claritas» ibid.

Yarilurmen «diffindor» pag. 11, yarelgil imp. ibid., — yarilgan «diffissus» pag. 85.

Yarilmac «actio diffindendi» pag. 11.

Yargu s. yarmac «regimen» pag. 51, 52 et non «defensio», uti ad pag. 52 annotavi, — yarguzi «judex» pag. 105, cf. jargu.

Yarmal item «regimen» pag. 52.

Yarmen «mitto» pag. 35, yygil imp. ibid.

Yarli «pauper», «miser» pag. 116 et passim, cf. jarle.

Yarligamac «misericordia» pag. 78, vid. jarilgamak.

Yalen «flamma» pag. 125, vid. jalin.

Yalgux «solus» pag. 76, — yalguxol »solum» pag. 71, vid. jalguz, jalgiz.

Yalči fortasse «pomarius», pomelerius in cod. pag. 101, cf. jalči.

Yalbarurmen «oro», «supplico» pag. 52. yalbargil imp. ibid.

Yalbarmac «oratio», «rogatio» ibid. et pag. 78.

Yalmas «adamas» p. 109, cf. pers. الماس.

Yärmägä fortasse «pervenire» pag. 214. et non «languore», uti l. c. opinatus sum, cf. čag. يريتمك apud PAVET de COURTEILLE.
Yeijtlic «juventus» pag. 86.
Yegan «teges» pag. 123.
Yeng «manica» pag. 119.
Yengirzac «clitellae» pag. 122.
Yengrmen mend. pro yengirmen pag. 61, vid. yengdi.
Yengilmac «actio devincendi» ibid., — yengmac «victoria».
Yetarmen «jungo» pag. 7, 31, yetchil imp. ibid., — yetar «sufficit» pag. 71, — yetmac bila «satis» ibid., vid. jetti.
Yexna «cognatus» pag. 114.
Yes «orichalcum» pag. 97, yes tactasi «folium orichalci» pag. 106, vid. jez.
Yemis «fructus» pag. 28, vid. jemis.
Yer «terra» pag. 78, — «locus» pag. 89, — yer titramachi «terraemotus» pag. 59, vid. jer.
Yel «ventus» pag. 82.
Yelin «gluten» pag. 102.
Yẏacči «sagittarum fabricator» pag. 103, cf. jaa.
Yic^{h}rar bergil «confitere» pag. 15, cf. gic^{h}rar.
Yigilik «bonitas» pag. 213, cf. egilic.
Yylmac «odoratus» pag. 81, vid. jylamac.
Yylarmen «odoror» pag. 30, jylagil imp. ibid.
Yilki «equus» pag. 134.
Youa «cepe» pag. 127.
Youač «ultra» pag. 72.
Youaslic «humilitas» pag. 31.
Yourgan «matta» pag. 123, cf. juric.
Yoc «non» pag. 68, ioh pag. 143, ioch pag. 141, — yoc exa «nisi» ibid.
Yocsul «pauper» pag. 116, vid. johsil.
Yogan «grossus» pag. 87, yogun pag. 102.
Yol «via» pag. 61, vid. jol.
Yolugurmen «obvio» pag. 41, yolugchil imp. ibid.
Yu unali «adoremus!» vel quod mihi probabilius videtur «nos lavemus!» pag. 214.
Yuc «onus» pag. 30, — «fasciculus» pag. 102, vid. juk.
Yuctusururmen i. e. yuc tusururmen «onere me libero», «onus depono» pag. 19.
Yuclarmen «onero» pag. 30, yucla imp. ibid.
Yuganči «frenorum faber» pag. 101.
Yugururmen «curro» pag. 12, yugur imp. ibid.
Yugurt «lac acidum» pag. 131.
Yugurmac «curtus» pag. 12.
Yung «lana» pag. 106, — «pluma» pag. 107, cf. jon.
Yungul «levis» pag. 76, vid. jengul.
Yuxarmen «nato» pag. 39, yuxgil imp. ibid., — yxganchisi mendose pro yuxgan chisi «natator» ibid.
Yusac «sera» pag. 119.
Yusxaclarmen «claudo» pag. 12, yuxacla imp. ibid.
Yusxac «sera», «claustrum» ibid.
Yumsak s. ymisac chelle «teneriter» pag. 65, — ymisat mend. pro yumisac «tener» pag. 88.
Yőrgan «culter» pag. 99.
Yurt «mansio» pag. 35.
Yulaghac «textor» pag. 103.
Yularmen «redimo» pag. 48, yulgil imp. ibid., vid. julungan.
Yulunguz «novacula» pag. 100.
Yulurmen «rado» pag. 40, yulugil imp. ibid.
Yuluguz i. q. yulunguz ibid.
Yulmac «redemtio» pag. 48.

Yki «domesticus» pag. 18.

Ygit «juvenis» pag. 87, cf. yeijtlic.

Ygina «acus» pag. 97.

Ygi «odor» pag. 135, (ygisi «odor ejus»), cf. jy-lamac.

Ygir «olet« pag. 165.

Yglarmen «fleo» pag. 43, yglagil imp. pag. 44, cf. iglading.

Yglamac «fletus» ibid.

Yč «medulla arboris» pag. 125, cf. ičindagi.

Yčag «intestina» pag. 111.

Yčgan «potus» pag. 157, cf. yzarmen, ičip.

Ydim «misi» pag. 9, — ymaga inf. ibid.

Ydis «missio» ibid.

Yn «farina» pag. 131 (i. e. un, kaz. on).

Ynac «vacca» pag. 128.

Ynj «nepos» pag. 114.

Yxba «camera» gag. 119.

Ys «opus» pag. 42, yz pag. 163, vid. is.

Yscarlat «coccum» pag. 107, osm. اسكرلت.

Ysdermen «quaero» pag. 47, ysdegil imp. ibid., ysdediler perf. 3. pers. n. pl. pag. 170, vid. ixdarmen.

Ysdemek «quaestio» pag. 47.

Yssi «calidus» pag. 88, ysy pag. 182. vid. isi.

Yspanac «olus Hispanicum», vulgo «spanachium» pag. 126.

Yz «odor» pag. 134.

Yzarmen «bibo» pag. 10, iz «bibe» ibid., cf. yčgan.

Yp «filum» pag. 27, 97, -- uxun ip «linea piscaria» pag. 100, — yogun ip «filum grossum» pag. 102.

Ypac «sericum» pag. 107.

Ypar «muscus» pag. 93.

Ymsiri «mumia» (ar. ترياق التركى) pag. 95.

Yrac «procul» pag. 67, yrah pag. 69, — yractim «a longinquo» pag. 64.

Yrig mend. pro jarig «lumen» pag. 32, — yarig etarmen «illumino» ibid., cf. yarik.

Yrs «uncia» in cod., fortasse i. q. lonza apud DANTE pag. 128, ar. عِرْس «leaena».

Yr «cantus» pag. 12, vid. ir, — yrči «cantor» pag. 103.

Yrlarmen «canto» pag. 12, yrlagil imp. ibid.

Ylagan «serpens» pag. 147, 148, vid. ilan.

Ylagil «liga» pag. 147.

Ylap fortasse pro ulap scriptum «moriens» pag. 141.

Ylermen «pendo» pag. 43, ilgil imp. ibid.

Ylgari «ante» pag. 64, cf. ilgari.

Ylla «sed» pag. 71, ar. الّا.

Č.

Čayhaladir «strepit» pag. 230.

Čayhalmas «moveri non potest» pag. 143, vel fortasse «non strepit», quod ultimum mihi probabilius videtur.

Čak «tempus» pag. 209.

Čakuči «accusator» pag. 186.

Čakči idem pag. 181.

Čacuč «malleus» pag. 96, čachuč pag. 90, 100.

Čacman «pannus» pag. 98.

Čacharadir «glocitat» pag. 134.

Čager «vinum» pag. 90, cf. hung. csigér.

Čagi «potentia» pag. 221.

Čagirsa «si clamaret» pag. 141.
Čagundur «gea» in cod., gallice betterave pag. 127.
Čahinda ozga mendose scriptum pro čahindan ö. «importune» pag. 142.
Čahlasangis «si bene attenditis» pag. 231.
Čater «tentorium» pag. 121.
Čatlauc «avellana» pag. 125.
Čanac «scutella» pag. 124. čamek pag. 145.
Čandirgine fortasse «tinnitus» pag. 139, cf. čag. čangïrtï.
Čapčačik «valde mobilis» pag. 145.
Čaplatmak «alapa» pag. 180.
Čaman «piger» pag. 135.
Čaman «cuminum» pag. 95.
Čami «multitudo» pag. 214, ar. جمع.
Čaridi »notum fecit».
Čarči «mercenarius» pag. 101, cf. čerči.
Čarčiga «nisus» pag. 129.
Čart «strepitus» pag. 147.
Čarpuû «via caesis vel dejectis arboribus impedita» pag. 223.
Čalarmen «sono» pag. 54, čalgil imp. ibid.
Čalih «iracundus» pag. 225.
Čalma «mantile» pag. 121.
Čeuh «dulciter» pag. 65.
Čekm͡ i. e. čekmän «pannus» pag. 174, cf. čacman, — čekmči «pannorum textor» pag. 174.
Čehlap s. čehlayrak «eo modo» pag. 220.
Čeber kisi «homo purus» pag. 230.
Čerê (? čeren) fortasse «equus subruber» pag. 234.
Čeryii «exercitus» pag. 118,— čeribasi «dux exercitus» pag. 105.
Čerči «mercator» pag. 235, cf. čarči.
Čertermê (čertermen) «strepito» pag. 225.
Čermas «ventrosus» pag. 222.
Čerli «macer» pag. 139.
Čialduz «acus grossior» pag. 181, pers. جوال دوز.
(Či)arhar mend. pro čiharir «trahit» pag. 229.
Čiarzau «linteamen» pag. 123.
Čiyg «crudus» pag. 84.
Čiyrû i. e. čiyruk «campana» pag. 223.
Čiurûba «puls cumino et aceto cocta» pag. 94, ar. زيربا.
Čig «rosata» pag. 82, — «pruina» ibid.
Čigmac «cubitus» pag. 113.
Čigrigzi «tornator» pag. 103.
Čiglamis «ora consuta» pag. 147.
Čigharmen «exeo» pag. 24, zigchil imp. ibid., čiktiler perf. 3. personae n. pl. pag. 162, — zigargil «extrahe» pag. 24, cf. čiharir.
Čiček flos» pag. 209.
Čičeklêmis i. e. čičeklenmis «floruit» pag. 192, cf. zizac.
Čin «verus» pag. 211.
Činay «uxor» pag. 114.
Činärmen «suo cum filo serico» pag. 223.
Čisarmen «scribo» pag. 54, čisgil imp. pag. 55.
Čismac «scriptura» ibid.
Čipčic «avis» pag. 129, čipziclar pl. 61.
Čibin «musca» pag. 129, — suru čibin «culex» ibid.
Čibuch «baculus», «fustis» pag. 171, čibug «virga» pag. 191.
Čimgipturgan «probatum est», pag. 188, cf. osm. čintürmäk «examinare», alt. čene, «probare».
Čimdirmê (čimdirmen) «vellico» pag. 220.
Čiray «vultus» pag. 113.
Čirac «candela» pag. 90, 124, — čiraclic

«candelabrum» pag. 123, pers. چراغ s. چراخ.
Čirchin «turpis» pag. 116.
Čirpi «ramalia» pag. 225.
Čirmarmen «intorqueo» pag. 132, — čirmamaga «intorquere» ibid.
Čirlac «frictio» pag. 230.
Čil «perdix» pag. 130.
Čourma s. čoura «rotunde» pag. 70, čop čoura «circum» pag. 65.
Čokunggis «inclinate» pag. 142, čöcwp «inclinans» pag. 160.
Čokrak »scaturigo» pag. 213, čochrach pag. 134, čohrah pag. 207.
Čoganak «cubitus» pag. 139.
Čohmarli «ad similitudinem clavae» pag. 143.
Čonrumen «volvo» pag. 62, čonrgil ibid.
Čonrmac «actio volvendi» ibid.
Čozgil «distende» pag. 231.
Čomič «capsa» pag. 124.
Čomlac «olla» pag. 91, — «vas coquinarium» pag. 124.
Čov? pag. 137, — čovlamnang? ibid.
Čowgučler «tumultus» pag. 171, et non «mallei», uti l. c. opinatus sum.
Čordigidem fortasse discrete čordig idem legendum «inclinatus ad malum eram» pag. 221.
Čorhaa «vas» pag. 142.
Čop? mend. pro cöp «multum» scriptum pag. 159.
Čöplegaybis «colligemus» pag. 169.
Čualdus, vid. čialduz pag. 102.
Čuermê (čuermen) «jaceo» pag. 227.
Čuuliydir fortasse «jugo similis est» pag. 224.
Čučldi «sursum versus est» pag. 232, cf. hung. csukkanni.
Čuculurmen «dispolio« pag. 22.
Čuči «serio» pag. 138.
Čuckordim «sternutavi» pag. 136.
Čugur «fossa» pag. 88.
Čunchin «ergo» pag. 65, cf. pers. چون,
Čux «sericum e folliculis factum, e quibus eruperint bombycum papiliones» pag. 106, fortasse ex ar. قزّ corruptum.
Čuprak «urceus» pag. 142, cf. hung. csupor.
Čuvre «latus vestis posticum» p. 231.
Čura «falco albus» pag. 129, pers. چره.
Čurusipdir «strepitavit» pag. 225.
Čurumac «marcor» pag. 86.
Čulgau «solea socci» pag. 121.
Čulganmiz «involutum» pag. 159.
Čüpräk «fragmentum panni» ibid.

Ǵ.

Ǵan «anima» pag. 160, pers. جان.
Ǵehan «mundus» pag. 158, pers. جهان et جهان, e quo جهن decurtatum est, — ol ǵehan «vita aeterna post mortem» pag. 166, opp. bu dwnia «vita terrestris», proprie «hic mundus», cf. ar. دُنيا oppos. ای اخرة.
Ǵinsler «nationes» pag. 200, ar. جنس.
Ǵuhut «Judaeus», Ǵuhutlar «Judaei» pag. 161, — Ǵuhut ieri «terra Judaeorum» pag. 161, ar. يهود, pers. جهود, sec. Farhangi Shuûri جهود, vid. apud VULLERS.

T.

Tayjak «fulcimentum» pag. 101.
Tauc »gallina« pag. 130. taoh pag. 134.
Taus «pavo» pag. 130, ar. طَاوُوس, gr. ταώς.
Tausti «perfecit» pag. 139.
Taul «tempestus» ibid., ar. دَوْل.
Tac «impar» pag. 83.
Tacta «tabula» pag. 90, – «tabulatum» pag. 120, pers. تَخْتَه.
Tag «mons» pag. 88.
Tagê fortasse tagel idem pag. 38, — tagellar «montis jugum» ibid.
Tage «et» pag. 65.
Tagz «corona» pag. 105, taǵ pag. 171, tigenek taǵe «corona spinis conserta», pers. تاج, cf. dač.
Taglar i. e. tanglar «prodigia» pag. 159, cf. tangis.
Tayag «clava» pag. 144.
Tanarmen «nego debitum» pag. 39, tangil ibid.
Taniklatirmê (taniklatirmen) «testificor» pag. 159.
Tanirmen «cognosco» pag. 15, — tanigil imp. ibid., — tanimis perf. indefin. pag. 216.
Tanimac «notio» pag. 15.
Tanur chisi «homo doctus» pag. 115.
Tanlarmen «cerno» pag. 17, tanla imp. ibid., — tanlasurmen «examino» pag. 24, tanlas imp. ibid.
Tanucluc berumen «perhibeo testimonium» pag. 46, tanucluc bergil imp. pag. 60.
Tanuc «testis» ibid.
Tank ertä «mane» pag. 76, — tangda s. tanda «cras» pag. 65, 80, tanda deul «perendie» ibid., tang saraunda «diluculo» ibid., — tang sara «diluculum», «aurora» pag. 181.
Tang «fasciculus» pag. 102.
Tangis «miraculum» pag. 216.
Tangisip jatir «ardore febrili aggravatur» pag. 229.
Tanglarmen «miror» pag. 36, tanglarlar «admirantur» pag. 190, tanglapt[r] «elegit» pag. 193, — tanglančik «admirabilis» pag. 219, tangla[n]čih idem pag. 208.
Tansic «rarus» pag. 221.
Tax «calvus» pag. 116.
Taxac «testiculus» pag. 112, — tasacsix «castratus» pag. 117.
Tas «pelvis tonsoria» pag. 100.
Tas «lapis» pag. 89, taz pag. 160, — taslar «pondera lancis» pag. 90, — tas bolmaga «interire» pag. 189.
Tazlap «lapidans» pag. 160.
Tas «socius» pag 144.
Tastar «mantile» pag. 123, pers. دستار.
Tatar «Turca», «turcicus», tatar til «sermo sincerus» pag. 229.
Tatarmen «gusto» pag. 29, tatchil imp. ibid.
Tatig «sapor» pag. 80, — tatigli «sapidus» pag. 84, — tatov «gustus» pag. 135.
Tatmac «gustus» pag. 29.
Tatlar «gustat» pag. 173.
Tatli «dulcis» pag. 83, — tatli chele «dulciter» pag. 65.
Tastin s. tascari «extra» pag. 24.
Tassidi «rapuit» pag. 227.
Tap tap pag. 143. Haec geminatio onomat. sonum stillantis guttae imitatur.
Tap fortasse «patientia» pag. 146, pers. تاب.
Tapgaysis «invenietis» pag. 150.

tâmis i. e. tapmis «invenit» pag. 140.

Taptarmen «premo» pag. 137.

Tabac «discus» pag. 124, ar. طبق.

Taban «solea» pag. 99.

Tabuh «adoratio» pag. 217.

Tabunirsen «adoras» pag. 185.

Tabusirmē (tabusirmen) «disputo» pag. 226, tabuschirmen pag. 23.

Tam «tectum» pag. 120.

Tama «gutta» pag. 148.

Tamac «guttur» pag. 111.

Tamadirgan «guttas effundens» pag. 143.

Taman «perfectum» pag. 137, vid. tamam.

Tamasa «delectamentum» pag. 104, ar. pers. تماشا, proprie nom. act. VI. verbi arabici مشى «deambulatio animum recreandi causa» vid. apud VULLERS.

Tamam «complementum» p. 13, ar. تمام.

Tamam etarmen «compleo» ibid., tamam ektil imp. ibid.

Tamar «vena» pag. 112, — tamar sohar «sectio venae» pag. 139.

Tamar «stillat» pag. 143, cf. tama.

Tamyzik «guttans» ibid.

Tamu «inferna» pag. 206, tamuc pag. 78, 167, tamuh pag. 228, tamuchdage «infernalis» pag. 160.

Tamha «vas» pag. 225.

Tamzi «tubus» pag. 121.

Tav «mons» pag. 144, 189, mengi tav «mons altus» pag. 189, — tavlarning tavi «mons altissimus» pag. 203.

Taf «tympanum» p. 103, cf. ar. طبل, دف.

Taftar «liber rationum», «registrum» pag. 96, — «manuale» pag. 91, pers. ar. دفتر.

Tafsanyt «differentia» pag. 184, ar. تفصیلات.

Taff etarmen «quietum reddo», «certum facio» pag. 47, taff etchil imp. ibid.

Taff etmac ibid.

Taffaruč «recreatio» pag. 233, ar. تفرج.

Tar «angustus» pag. 139.

Tarag «porticula» pag. 120, pers. دریچه.

Taraga «fossa» pag. 130, pers. درغ.

Taraxu «libra» pag. 90, tarazy pag. 209, pers. ترازو.

Tararče «servator» pag. 160, in edit. cod. loc. cit. aliam emisi opinionem.

Tari «milium» pag. 131.

Tarima «crispus» pag. 85.

Targatgil «dissolve» pag. 187.

Tartarmen «traho» pag. 58, tartchil imp. ibid., — tartinurmen «infigo» pag. 32, tartingil imp. ibid.

Tarlov «arvum» pag. 180.

Talasman «praedo» pag. 144.

Talaschman «concionator» pag. 141, cf. talischirmen.

Talal «auctionator», «censitor» pag. 101, ar. دلال.

Talischirmen «litigo» pag. 132.

Tämä «avarita» pag. 183, — tämäker «avarus» ibid., ar. pers. طمعكار.

Teäče «apposite» pag. 158.

Tein «sciurus» pag. 97, caratein (cara tein) «sciurus niger» ibid.

Teizmaga «submittere genua» pag. 161.

Teksi «aequalis» pag. 198.

Tec tec «saepe» pag. 71.

Tec turumen «taceo» pag. 60, tec turgil imp. ibid.

Techsir «mutuare» pag. 35.

Tegana «labrum», «cymbium» pag. 124, — «pelvis» pag. 97.

Tege «ille» pag. 144.

Tegirma «rotundus» pag. 83.

Tegu «valde» pag. 190.

Tegdj «(mihi) obtigit» pag. 31.

Tegma «omnis» p. 76, cf. uig. tökün,

l. c. erroneam proposui comparationem.

Tegmac «valor» pag. 63.

Teyarmen «tango» pag. 58, — «valeo» pag. 63, teygil «tange« pag. 58, — teyar mend. pro tey «vale» pag. 63, teyding «pervenisti» pag. 196, teyptur «pervenit» pag. 185, — teyskil «affer» pag. 185.

Teysli «obstrictus» pag. 189.

Teyra «districtus» pag. 89.

Tetic mend. pro tatik scriptum «sapiens», vid. tetic Salomô pag. 165.

Ten «corpus» pag. 215 et passim, — tenalip «corpus sumens» pag. 211.

Tengis «mare» pag. 88, tengisda yururmen «naviculor» pag. 38, tengisda yurugil imp. ibid., tengisda yurugan part. ibid.

Tengizich «flatus a partibus maris proveniens», «auster» pag. 181.

Tengdes «coaequalis» pag. 206.

Tengri «deus» pag. 77, — tengri korgusmesi «dii meliora!» pag. 139, — tengri soumacligu «charitas» pag. 78, — tengrilik «divinus» pag. 198.

Tengru mend. scriptum pro tikru, tigru «usque» pag. 144.

Tex «velox» pag. 87.

Texmac i. q. tesich pag. 122.

Teser «conchilia intexit» pag. 145.

Tesich «foramen» pag. 28.

Tesinfetti «dictavit» p. 184, ar. تَصْنِيف.

Tezgẽdi (i. e. tezgendi) «quasi vertigine correptus a recto aberravit» pag. 224.

Tepsi «quadra» pag. 125.

Tepraturmen «moveo» pag. 37. tepratchil imp. ibid.

Tepratmac «motus» ibid.

Teba «ligamen crinium» pag. 110.

Temẽ «acus».

Temir «ferrum» pag. 28, — temirzi »faber ferrarius» pag. 96.

Ter «sudor» pag. 113, — terlep «sudans» pag. 134.

Terac «arbor» pag. 89, — »planta» pag. 45, terac tichmac «plantatio» ibid., cf. pers. دِرَخت.

Tereng «profundus» pag. 139.

Teri «corium», — teri ton «vestis pellicea» pag. 98, — eriklagan teri «corium effictum» pag. 132.

Terc «cito» pag. 72, — «velox» pag. 87, — terchay «subito», «festinato« pag. 69, — terclap «breviter» pag. 64, — «cito» pag. 72, cf. tex.

Tergeim «scrutabor» pag. 223, tergejm scriptum pag. 226.

Tegirman «mola», «molendinum» pag. 37, — tegirmanzi «molitor» ibid.

Tergirman tartarim «molo» ibid., tegirman tart imp. ibid.

Ters «iracundus» pag. 225.

Termac «unguis» pag. 112.

Termä «tabernaculum» pag. 189.

Terf «caseus siccus» pag. 107, pers. تَرْف.

Teli «stultus» pag. 116.

Telbuga «funis ductorius» pag. 229.

Telmač «interpres» pag. 105.

Tiarmen «destino» pag. 21, tyimac imp. ibid.

Tiyrmak «huc illuc curvescere» pag. 144.

Tikmaga «immerito» pag. 171.

(Ti)ciyalman «comprimere non possum» pag. 113.

Ticma «fixus» pag. 85, — ticnah «pignus» ibid.

Ticharmen «consuo», «suo» pag. 17, tichil imp. ibid., — tarac ticarmen «planto» pag. 45, terac tich imp. ibid.

Tichmac «actio suendi» pag. 17, — «plantatio» pag. 45, ticmac pag. 119.

Tigenek «spina» pag. 135.

Tigilurmen «cesso» pag. 13, tigil imp. ibid.

Tiharmen «obturo» pag. 137, tikadim perf. ibid., has glossas l. c. in connexu cum praecedentibus male interpretatus sum.

Titrarmen «tremo» pag. 59, titra imp. ibid.

Titramac «tremitus» ibid., — titeremec «tremor» pag. 170, — yer titramachi «terraemotus» pag. 59, vid. sub v. yer.

Tin «anima» pag. 21, — ari tin «Spiritus Sanctus» pag. 212, — tinimidam cherarmen mend. pro tinimdan ch. «despero» pag. 21, tinimdan chezmac «desperatio» ibid.

Tinarmē (tinarmen) «quiesco» pag. 226, tindi «respiravit» pag. 194.

Tinger «vervacatum» pag. 229.

Tintir äsä «quum sortitus est» pag. 187.

Tingsir «sorbillat» pag. 228.

Tinglarmen «quiesco» pag. 47, tingla imp. ibid., cf. tinarmen.

Tinglamac «tranquillitas» ibid.

Tinč «quietus» pag. 201, — «moles» proprie «tranquillitas», jer tinči «moles terrae» pag. 200.

Tixga «fascia cruralis» pag. 121.

Tixgi «genu» pag. 113.

Tixgin «habena» pag. 122.

Tis «dens» pag. 110.

Tissisluhlarmen «frendo» pag. 132.

Tislarmen «mordeo» pag. 36, tisla imp. ibid. pag. 37.

Tislamac «morsus» ibid.

Tizinggis «submittite genua!» pag. 142, cf. teizmaga.

Tim boldi «tranquillitas» pag. 59, vid. tin, tinč.

Timar «medela» pag. 187.

Tirak «juncus» pag. 136.

Tirek «columna» pag. 204, vid. terac.

Tiri «vivus» pag. 88, — tirilik «vita» pag. 160.

Tirilurmen «vivo» pag. 63, — tirildurmen «resurgo a mortuis» pag. 50, tirilgil imp. ibid., tiirgil mala scriptio pro forma imperativi praecedenti pag 63.

Tirilmac «vita» ibid.

Tirki «virens» vid. tirki čóbū (? čobuk, čibuk) «ramus virens» pag. 224.

Tirgizgiči «vivificator» pag. 212, — tirgizmek «vivificatio» pag. 199.

Tirpildeydir «strepit anserum more» pag. 231.

Til «lingua» pag. 110, — tilsix «mutus» pag. 117.

Tilaman «nolo» pag. 38, tillemagil imp. ibid., — tilarmen «volo» pag. 60, tilagil ibid.

Tilamac «voluntas» pag. 61.

Tilek idem pag. 183.

Tilegänčä «secundum placitum» ibid.

Tiley «volens» pag. 194.

Tili i. e. tilin «buccella» pag. 182.

Tiltagan «fictum» pag. 227.

Toodac «labium» pag. 110, vid. totak.

Tou «vexillum» pag. 118.

Toua «camelus» pag. 128, cf. tove.

Touguč «pilum» pag. 94.

Touman «nebula» pag. 82.

Toulu «plenus» pag. 69, — toulu chele «plene» ibid., vid. tolu.

Toulga «cassidis species, quae superiorem capitis partem operit» pag. 118.

Tokti «fudit» pag. 199, cf. toguldi.

Tokmak «instrumentum ligneum, quo lintea purgantur» pag. 145.

Tokmačik «quod satiari nequit» pag. 147. cf. toyda.

Tokluk «abundantia» pag. 225.

Tocma «ingeniosus» pag. 115.

Tocmac gallice «maillet» pag. 100.

Tochde «natus est» pag. 159, cf. togarmen.

Tog i. q. tokuz «novem» pag. 201.

Toga «fibula», — «anellus capistri» pag. 122, — toga tili «lingula fibulae» ibid.

Togay «consanguineus» pag. 114.

Togarmen s. tuarmen «nascor» pag. 40, toggil imp. ibid., tougam «natus» ibid., — togurdi «procreavit» pag. 207, togurmiz «procreatus» pag. 161, cf. tochde, tohma.

Togmac «natura» pag. 40.

Togurmê (togurmen) «sorbeo» pag. 227.

Toguldi «fusus est» pag. 199, cf. tokti.

Togru «rectus» pag. 83.

Tohtarmê (tohtarmen) «memoria teneo» pag. 228, *r* omissum in voc. «memoria» siglo ' notatum est, pro quo in ed. nostra per errorem typographi ⌒ exstat.

Tohma «verna» pag. 138, cf. togarmen.

Toy «convivium» pag. 17, cf. tov, — toyga unda «accerse in convivium» ibid.

Toyda «saturando» pag. 205, — toydirgil «satura» pag. 206, cf. tokmačik.

Totak «labium» pag. 198, cf. toodac.

Totu «avis indica», vulgo «papagallus» pag. 130, pers. تُوتَة.

Tothar «damnum» pag. 234.

Ton «vestimentum» pag. 32.

Tongarmê (tongarmen) «gelasco» pag. 234.

Tongus «porcus» pag. 127, — cheyc tongus «aper» pag. 128. — tisi tugux (mend. pro tongus) «sus» ibid.

Tontarma «cingula» pag. 138.

Tonči «pellio» pag. 97.

Tondi «mutatus est» pag. 193.

Toxarmen «duro» pag. 20, toxgil imp. ibid., cf. tözumluk.

Tos «pulvis» pag. 89.

Tos «pectus» pag. 111.

Tosiac «stratum» pag. 99. — tosiac «lectus» pag. 119, rectius tosac scriptum pag. 123, — tosacning ayagi «pes lecti» ibid.

Tozūlu i. e. tozumlu chisi «vir pacificus» pap. 110.

Top «globus» pag. 222.

Topra «hippopera» pag. 122.

Toprak «terra» pag. 208, toprac pag. 89.

Toba «poenitentia» p. 234, ar. pers. تَوبَة.

Tobalac «locus septus», «hortus» pag. 232.

Tombur «genus quoddam tympani» pag. 223, ar. طَبْلْ, cf. gallicum tambour.

Tov «convivium» pag. 214, cf. toy.

Tove «camelus» pag. 144, cf. toua.

Tovram «nucleus» pag. 147, — «bolus» pag. 182.

Tora oscarmen «soleo» pag 61, tora ocsat (? ocsati) «solet» pag. 62.

Toragi «turris» pag. 136.

Torä «lex», — torägä jogerdir «obediens est legi» pag. 182, cf. töurä, törä.

Torchul «quadratus», os. دورت كوشه.

Torha: al torhâ «purpureus» pag. 140.

Torlendi «variavit (acu tapetia)» pag. 185.

Tolamac «sanctificatio» pag. 78, «solutio pretii» pag. 106.

Tolu «plenus» pag. 172, toulu.

Tolmac «interpres» pag. 158, rectius tolmač pag. 167.
Töurä «lex» pag. 77, vid. torä, törä.
Tösdi «passus est» pag. 159, — tostdi «cruciavit», h. l. in pl. vertendum pag. 160, — tösina part. formae reflexivae verbi tözmäk pag. 164, cf. toxarmen.
Tözumluk «patientia» pag. 182.
Tözmälük «martyrium» pag. 164.
Tözlik «substantia» pag. 195, — tözdes «ejusdem substantiae» pag. 211.
Töben «retro» pag. 134.
Töbengisi: eng töbengisi «infimus» pag. 137, vid. tubinda.
Törä «lex», pag. 217, cf. töurä, torä.
Törätäči «generator» pag. 216.
Töräding «generavisti» pag. 202, — torädi «ortus est» pag. 215.
Törulermen «judico» pag. 33.
Töläding «solvisti (debitum)» pag. 214.
Tölec «gratis» pag. 132.
Tuiana? «joco» pag. 138.
Tu°n «sterilis» pag. 224.
Tuuj s. tu «pistum» pag. 131.
Tuus «ortus», kun tuusi «ortus solis» pag. 215, cf. tugan, togarmen, tuarmen.
Tuusti «certavit» pag. 139.
Tuuma «nodus» pag. 119.
Tuurguči s. tuurdači «genitrix» pag. 183, cf. togarmen etc.
Tuurdim «generavi» pag. 185, tuurgâ (tuurgan) «genitrix» pag. 196.
Tucgâga i. e. tucganga «adscitum» pag. 146.
Tuclu «pilosus» pag. 84, tucsus «rasus» ibid.
Tuchal «complementum» pag. 115, vid. tugel.
Tugan «proles» pag. 188, — «generatus» pag. 217.
Tugan «apotheca» pag. 89, ar. pers. دُكّان, quod Persae VULLERS docente دُكان legunt.
Tugêmes i. e. tugenmes «infinitus» s. «perfectus» pag. 160, — «inexhaustum» pag. 164.
Tugel «perfectus» pag. 193, cf. Tuchal.
Tuyana «palam» pag. 69.
Tuǵuromen «volvo» pag. 138.
Tutarmen «teneo» pag. 14, tut imp. ibid., — tutuprurmen mend. pro tutupturmen «rego» pag. 52, tutupturgil imp. ibid.
Tutken «abyssus» pag. 180.
Tutchum «captus» pag. 14.
Tutgû i. e. tutgun «captivus» pag. 199.
Tutsac «pignus» pag. 85.
Tutmac «tactus» pag. 81.
Tutia «species floris albi, quae siccata ut collyrium adhibetur», vulgo «tutia», sic in cod. et apud DU CANGIUM, pers. توتيا.
Tutum «fumus» pag. 28, tutun pag. 125, os. توتون.
Tut truka? mend. pro tutgal scriptum «gluten» pag. 206.
Tudim «novi» pag. 146, tuma ibid.
Tun «nox» pag. 79.
Tunacun «heri», tunachun s. tunekun idem pag. 80.
Tux «emendatio» pag. 26.
Tux «aequalis» pag. 83, — «planus» pag. 84, cf. tuz.
Tus «sal» pag. 57.
Tus larmen (tuslarmen) «sallo» ibid., tus lagil (tuslagil) imp. ibid.
Tuš «meridies», in cod. «tertia (sc. hora)» pag. 80.
Tus «somnium» pag. 54.
Tus curarmen «somnio» ibid., tus corgil imp. ibid.

Tusac «laqueus» pag. 141.
Tusaturmen «emendo» pag. 26, tuxat imp. ibid.
Tusi «femina» pag. 109.
Tuschte «cecidit» pag. 134, — töben tuschte «retro cecidit» ibid., vid. töben.
Tusmen «hostis» pag. 181, cf. duzmanlar.
Tuz «pulvis» pag. 142.
Tuz «rectus» pag. 174, cf. tux.
Tuz «desertum» pag. 137.
Tuzarmen «cado» pag. 12, tus imp. ibid., tuscherler «cadunt» pag. 141, cf. tuschte.
Tup «truncus» pag. 209.
Tupi «procella» pag. 144.
Tupcurumen «sputo» pag. 55, tupcurgil imp. ibid.
Tupcurmac «sputum» ibid.
Tub «fundus» pag. 89, — «radix» pag. 103, — «fundamentum» pag. 119, — tubinda «inferius» pag. 67, — «suptus» pag. 70, cf. töbengisi.
Tuma «mucus narium» pag. 138.
Tumak «obtusus» pag. 137.
Tumalede «obstruxit» pag. 164.
Tumê i. e. tumen «decem millia» pag. 146, qua significatione haec eadem vox non solum in lingua Kharizmiae et mongolica, sed etiam in arabica lingua usurpatur, vid. apud Vullers. Cf. etiam hung. töméntelen, tömény ezer «myrias», «chilias», «multa millia».
Tumismis «iniquus» pag. 117.
Tuvar «gignit» pag. 201, tuvdi «natus est» pag. 216, tuomis «natus est» pag. 192, — tuvrup sê (sen) «genuisti» pag. 189, cf. togarmen, tuarmen.
Tuvrami «crispo capillo similis» pag. 223.
Tura «princeps» pag. 146.
Turarmen «surgo» pag. 57, — turumen «sto» pag. 57, tur imp. ibid.,— tururmen «sum» pag. 35, turgil imp. ibid. — utru turdi «assurexit» pag. 200.
Turgak artdi «vehementia magis magisque aucta est (tempestas)» pag. 139.
Turmak «statio» pag. 195.
Tu(r)ke «passer» pag. 144.
Turna «grus» pag. 129.
Turbut «convolvulus turpethum» pag. 96, pers. تُربد.
Turlij «forma» pag. 28, — turla? «ad similitudinem» pag. 142.
Turlu turlu «variatus» pag. 197.
Tûl hatû (hatun) «vidua» pag. 224.
Tuler? mend. pro išituler scriptum «auditur» pag. 231.
Tuluc «porticula» pag. 120.
Tulkusigi mend. pro tulkumsik «instar undae» pag. 144.
Tulkma «lignum non fissum» pag. 231.
Tulchu «vulpes» pag. 97.
Tvčvp «cadendo» pag. 215, cf. tuschte.
Trapes «mensa» pag. 233, gr. τράπεζα.

D.

Da «et» pag. 23.
Dagen «adhuc» pag. 64.
Dač «corona», salik dač «corona regalis» pag. 190, pers. تاج, cf. tagz, taǵ.
Daw «quaestio» pag. 47, pers. داو «postulatio».
Daru «medicamentum» pag. 94, pers. دارو.
Darčinj «cinnamomum» ital. «cannella»

pag. 91, — gul darčinj «flos c.» ibid., pers. دار چینی.

Dein «usque» pag. 215.

Degri pag. 161, deyri pag. 146 idem.

Dez «socius» pag. 217.

Dep «dicens» pag. 144, — dirler «dicunt» pag. 160.

Devl «non est» pag. 194, cf. dolmê.

Derxi «sartor» pag. 98, pers. دَرزی.

Dela «mustela foina» pag. 98, l. c. minus recte «m. erminea» scripsimus, pers. دَلَه.

Diuar «paries» pag. 119, — diua (mend. pro divar) ostasi «caementarius» pag. 102, pers. دیوار.

Dider «vultus» pag. 207, pers. دیدار.

Dir «est» pag. 142.

Dost «amicus» pag. 181, pers. دوست.

Dolmê pro dögülmen «non sum» pag. 165, cf. devl.

Duat «atramentarium» pag. 90, ar. دَوات.

Duzmanlar «hostes» pag. 170, cf. tusmen.

Duvlat «imperium» pag. 217, ar. دَوْلَة.

Duley «aeternus» pag. 234, cf. čag. تولای.

D^{r}i «prisana» pag. 131.

Drust «verus» pag. 185, pers. دُرُست.

N.

Naamatlu «amoenus» pag. 115, vid. ar. نَعْمَة.

Naal «solea equi» pag. 121, ar. نَعْل.

Nainč «malum aurantium» pag. 126, pers. نارَنگ, unde forma ar. نارنج.

Nakara tympani species pag. 104, ar. pers. نَقارَه.

Nac «genus piri valde dulce et succosum» s. «herba moschata» pag. 106, pers. ناك.

Nacs «effigies» pag. 21, — nacslagan «pictor» pag. 102, ar. نَقْش, نَقّاش.

Nacs larmen (nacslarmen) «pingo» pag. 21, — nacs la (nacsla) imp. ibid.

Nagt «pecunia» pag. 91, ar. نَقْد «pecunia parata».

Nasič «vestis serica auro texta» pag. 107, pers. نَسیج, cf. ar. نَسِيج.

Nam «nomen» pag. 214, pers. نام.

Nafas «flatus» pag. 112, naffas «anhelitus» pag. 113, ar. نَفَس.

Narangi «auriacus color» pag. 108, pers. نارَنگی.

Nardan «malum granatum» pag. 125, pers. ناردان «grana mali punici».

Näk «bonus» pag. 213, 214 et non «quare», uti l. c. opinatus sum, pers. نیک.

Näzik «tenuis» pag. 213, pers. نازک.

Nämägä «quare» ibid.

Ne «quid» pag. 70, — ne dan «quomodo» pag. 169, — neuzun «quare» pag. 70, — nekim «qualiscunque» pag. 163, nekimese «quisque» pag. 158, — nečic «quomodo» pag. 70, — neza «quantum» pag. 70, — nezikkim «sicut» pag. 171.

Nema «res» pag. 86, — heč nematage «nihil» pag. 68.

Nisan «signum» pag. 53, nizan pag. 159, pers. نشان.

Nisan larmen (nisanlarmen) «signo» pag. 53, nisan lagil (nisanlagil) imp. ibid.

Nil «indicum» s. «color indicus» pag. 91, pers. نیل.

Nouma «malum aurantium» pag. 126.

Nocta «punctum temporis» pag. 79, — «capistrum» pag. 122.

Noga(r) «socius» pag. 114.

Noghut «cicer» pag. 131, l. c., male noghuc impressum, pers. نخود.

Nur «lumen» pag. 187, arab. نور.

X.

Xac mend. scriptum pro sač «crinis» pag. 110.

Xaga «thorax» pag. 118.

Xangar «aerugo» pag. 69, pers. زنگار.

Xaxuclu mend. scriptum pro jaxuclu pag. 117.

Xernec «auri pigmentum», i. e. arsenicum flavum s. citrinum, quod pictores adhibent pag. 92, pers. زرنيخ.

Xian etarmen «noceo» pag. 40, xian etchil s. izan et imp. ibid., pers. زيان.

Xingil «catena» pag. 124, pers. زنجير s. زنجير.

Xingft «sinapi» pag. 95, pers. شنگرف.

Xuxun mend. scriptum pro juxun «uva» pag. 126, — churu xuxum i. e. kuru juzum «uva malvatica» ibid.

Xuvsaptur ? mend. scriptum pro kopsaptur «ejicit» pag. 143.

S.

Saadat «canna, quae recta nata fuit» pag. 102, ar. صعدة.

Saar «molestia» pag. 216, ar. سعر.

Saar «urbs» pag. 89, pers. شهر.

Saarlap «dubitanter» pag. 65.

Saarlarmê (saarlarmen) «caveo» pag. 233.

Sayri «residuum» pag. 134, ar. سایر.

Saytan «satanas» pag. 197, ar. شيطان, hebr. שָׂטָן.

Saoc «frigus» pag. 27, saogh pag. 88.

Sauunur chisi «vir letus» pag. 116, cf. souuar chisi.

Sausar «mustela martes» pag. 98, in columna pers. idem.

Sak «cave» pag. 144, cf. saclan.

Saka «carduelis» pag. 130.

Sakolinda mend. scriptum pro sag kolinda «ad dextram ejus (scil. Dei)» pag. 160.

Saclamac «custodia» pag. 11.

Saclarmen «custodio» ibid., sacla imp. ibid. — saclanurmen «caveo» pag. 12, saclan imp. ibid.

Sachal «barba» pag. 113, — sachal yuzi «barbator» pag. 100.

Sachex «mastiche» pag. 36, 92.

Saga ? mend. scriptum pro baga «pretium» pag. 106, pers. بها.

Sagac «mentum» pag. 111, cf. ar. ذقن,

ex quo fortasse cum. sagac corruptum est.

Saganmac «admonitio» pag. 9, sagenmac pag. 45.

Sagazlasa «si cogitat» pag. 168, cf. saginč.

Saget ? «pannus s. vestis detrita» pag. 121.

Sageth «arma» pag. 118, ar. شكّة.

Sagetlanurmen «arma induo» pag. 9, sagetlangil imp. ibid.

Sagenz i. q. saginč pag. 14.

Sageseydirmê (sageseydirmen) «adnitor» pag. 232.

Sagit «cogitatio» pag. 169 (? sagis), — sagittin mendose scriptum pro sagitsun vel sagittan, quod ultimum mihi probabilius videtur pag. 169.

Saginir «cogitat» pag. 168, cf. sagazlasa.

Saginč «cogitatio» pag. 163.

Sagindiremen «admoneo» pag. 9, sagingil imp. ibid., — sagenurmen «cogito» pag. 14, sagengil imp. ibid.

Sagis «cogitatio» pag. 216.

Sagot «arma» pag. 181, vid. sageth.

Sagsix «infirmus», «aegrotus» pag. 86, sacsixlic «infirmitas» ibid., sagsis pag. 116.

Sagri «pannus damascenus» pag. 106, cf. savri.

Saglic «salus» pag. 86, saglic bila «sane» pag. 70, cf. saw.

Sahav «balbus» pag. 230.

Sahar «saccharum» pag. 91, pers. شكّر, unde ar. سكّر.

Saht «vigil» pag. 234.

Sahladi «asservavit» pag. 144.

Say «vadum», «vadosus» pag. 139.

Saygäč ? «trabes tabulati» pag. 228.

Sat «hora» pag. 67, sagat idem pag. 79, — busat (bu sat) ibid., ar. ساعة, unde pers. ساعت.

Satarmen «vendo» pag. 60, satchil imp. ibid.

Satov etermen «mercor» pag. 133.

Satuc «venditio» pag. 60, satugh scriptum pag. 105, — satugzi «venditor» pag. 106.

Satum alurmen «emo» pag. 23, satum algil imp. ibid.

Satum almac «emtio» ibid.

Satmac «venditio« pag. 60.

Satkadi «offendit» pag. 230.

Sadaga «eleemosyna» pag. 77, ar. صدقة.

Sadaf «ruta» pag. 126.

Sadiler «Aethiopes» pag. 137.

San «numerus» pag. 39, — sansis «innumerabilis» pag. 145.

Sanar «tabula» pag. 90.

Sanarmen «numero» pag. 39, sanagil imp. ibid.

Sančip «findens» pag. 209.

Sandireydir «delirat» pag. 231.

Sanzarmen «pungo» pag. 44, sanzchil imp. ibid.

Sanzmac «punctus» ibid.

Sanzis «bellum» pag. 118.

Sanbe s. sabat cun «dies sabbati» pag. 80, pers. شنبه, hebr. שַׁבָּת, — je sanbe «dies Solis» ibid., — tu sanbe «d. Lunae» ibid., — se sanbe «d. Martis» ibid., — čaar sanbe «d. Mercurii» ibid., — pansanbe «d. Jovis» ibid. Vid. nomina dierum hebdomadis in vocabulario persico.

Sax «sonus» pag. 54.

Saxagan «draco» pag. 128, — «serpens» pag. 129.

Sasir «foetet» pag. 68, — sasirmen «putreo» pag. 44, — sassimis «putridus» pag. 87.

Sastian «corium ex pelle caprina» pag. 99, pers. سختيان.

Sas brodim «expressi» pag. 223.
Saz «lutum» pag. 216, — sasi «sordidus» ibid.
Sazac «stratum» pag. 122.
Sazarsen «seminas» pag. 135, sazchil imp. pag. 54.
Sapti «abscessit» pag. 204.
Saban «ager» pag. 90, — sabanči «arator» pag. 180, — saban ieri «arvum» ibid., — saban temir «vomer» ibid.
Saban surarmen «aro» pag. 8, saban sur imp. ibid.
Sabirluc et saburluch «martyrium» pag. 163, vid. ar. صَبْر.
Sabor eter «cruciatur» pag. 163.
Sabur «aloe» pag. 94, ar. صَبْر.
Samala «pix» pag. 95, voc. russicae originis.
Samuc mend. pro čamgur scriptum «rapa» pag. 127.
Saw «sanus» pag. 166, cf. saglic.
Sav «rete» pag. 138.
Savrak «cranium» pag. 230.
Savri «pellis» pag. 147, cf. sagri.
Safar «viaticus» pag. 61, ar. سَفَر.
Saftalu «malum persicum» pag. 125, pers. شَفتالو.
Sar »vultur» pag. 129.
Saray »palatium» pag. 89, pers. سَرای.
Saraf «numularius» pag. 90, ar. صَرّاف.
Sari »flavus» pag. 108, sare pag. 146, cf. sarog.
Sarinčka «locus, in quo colligitur aqua», «cisterna» pag. 137, ar. صِهْرِيج.
Sarou̅ i. e. sarog »bilosum sputum» pag. 225, cf. sari.

Sarhit «superfluum» pag. 137, sa̅hit (sarhit) «residuum» pag. 204, ar. سَائِرَة.
Sarhitir «dimittit» pag. 230.
Sart «mercator» pag. 148.
Sarp «durus» pag. 208.
Sarpa̅ i. e. sarpan «genus telae bombycinae subtilissimum», «mappa» pag. 123, pers. شَربَتی.
Sarmisac «allium» pag. 127.
Salan «stramen» pag. 123.
Salam «salutatio» pag. 57, — salam berumen «saluto» ibid., ar. سَلَام.
Salamarlic bila mend. pro salamlik b. scriptum «salubriter» pag. 70, vid. voc. praecedens.
Salik «sertus» pag. 191, ? ar. سليك.
Salinirme̅ (salinirmen) «suspendo» pag. 235.
Salkon «ventus» pag. 78, salkun pag. 181.
Salkum «botrus» pag. 182.
Salg «salvia» pag. 126, ar. سَلْق.
Salghan «rapa» pag. 127, pers. شَلغم.
Saldi̅ (saldim) «addidi» pag. 146.
Salp «res rapta» pag. 145.
Säwmaclik «amor» pag. 169.
Seyr «dictator» pag. 184, ? ar. سَائِر.
Seyrac «rarus» pag. 84.
Sech «spissus» ibid.
Secharmen «exprimo» pag. 56, sechil imp. ibid.
Sechirumen «salto» pag. 57, sechirgil pag. 58.
Sechirmac «saltus» ibid.
Seger «bos» pag. 128.
Segerčic «columbus» pag. 130.
Segiz «octo» pag. 147, — sekizinči «octavus» pag. 160.

Sete ? «margo» pag. 148.

Setelar «pergula» ibid.

Sen «tu» pag. 72 et passim, — saha «tibi» pag. 132, saa idem pag. 188, sa (sā) idem pag. 157, — six «vos» pag. 73.

Seng ? «gleba» pag. 139, pers. سَنگ.

Sexarmen «sentio» pag. 55, sexdin perf. 1. p. n. s. ibid., sezdi perf. 3. p. ejusdem numeri.

Sesmac «sensus» pag. 56.

Sesarmen «dissolvo» pag. 20, sestum perf. ibid., seschil imp. ibid., sesmis «dissolutus» pag. 88.

Seskenirmen «terreor» pag. 132, — seskendirrimen «terreo» ibid.

Sebeb «causa» pag. 209, arab. سَبَّب.

Semix «pinguis» pag. 87.

Semirir «impinguatur» pag. 144.

Sereun «frigidus« pag. 139.

Seriat «consul» pag. 105, ar. شَرِيعَة «lex a Deo praescripta», hic «legis custos».

Seriv «mitis», «domesticus» pag. 225, cf. hung. szelid, sziligy.

Sergek «vigil» pag. 234.

Sergizirmen «domo» pag. 221.

Serpildi «insilivit» pag. 227.

Siermen «amo» pag. 138, cf. säwmaclik.

Sic «membrum virile» pag. 112.

Sicric «cursor» pag. 101.

Siginir «refugit» pag. 187, siginč «refugium» pag. 187.

Sigit «luctus» pag. 202.

Sihandi «manicas ad cubitum usque reduxit» pag. 225.

Siharmen «poto» pag. 223, cf. soharmen.

Sijermen «urinam reddo» pag. 52, sijgil imp. ibid., — szi «urina» ibid.

Siče mend. pro sirče scriptum «velox» pag. 138.

Sičchan «mus» pag. 129.

Sidic «urina» pag. 113, cf. szi.

Sin «statua sepulcralis» pag. 222.

Sinamak «tentatio» pag. 171.

Sinalir «tentatur» pag. 142.

Sinuc «fractus» pag. 83, cf. sindi.

Sinčladim «consideravi» pag. 141.

Sindan «inferna» pag. 228, pers. زِندان «carcer», «tenebrae».

Sindi «ruptus est» pag. 203, — sindururmen «frango» pag. 27, sindur imp. ibid., cf. sinuc.

Sinduc «capsa» pag. 106, ar. صَنْدُوق s. صُنْدُوق «arca», «cista», vid. sunduk.

Sindurmac «infractio» pag. 27.

Syngermen «digero cibum» pag. 138.

Singir «nervus» pag. 112.

Singirmen «emungo» pag. 136.

Singding «imbibisti» pag. 195.

Sixgirurmen «fistulo» pag. 56, sixgirgil imp. ibid.

Sixgurma «fistula» ibid.

Sisa «fiola» pag. 123, pers. شيشه «vitrum» et «vas vitreum», quod voc. etiam in dialecto osm. usurpatur.

Sisarmen «inflo» pag. 33, — sismis «inflatus» pag. 84.

Sisik chetchan «detumuit» ibid.

Sismac «inflatio» pag. 33.

Sizdi «defluxit» pag. 139, sizding «liquata es» pag. 195.

Sipar «laevigat» pag. 221.

Siburtchi «scoparius» pag. 103.

Simirmê (simirmeṇ) «glutio» vel fortasse «sorbeo» pag. 227.

Sir «mysterium» pag. 201, ar. سِرّ «arcacanum», «secretum».

Syr «pecus» pag. 134.

Sira «vinum» pag. 90, pers. شيره «succus rei expressus pec. dulcior et crassior» in vocabulario cl. VULLERS, —

siraz mend. pro siregi «caupo» pag. 102.
Sirarmê (sirarmen) «pecto» pag. 231.
Sirek «planus» pag. 138.
Sirichisch «genus mannae valde aestimatum» pag. 92, pers. شير خشت.
Sirih «martes» pag. 235.
Sirih «desertum» pag. 145.
Siris «bitumen» pag. 182.
Sirke «acetum» pag. 180.
Sirgalak «spatium lubricum» pag. 146.
Sirt «dorsum» pag. 144, — «dorsum montis» pag. 170.
Sirdac «frexetus» in cod. pag. 118. Turc. or. شيرداغ Vámbéry «espèce d'habit, de robe» interpretatur.
Sirmâ «amotum» pag. 143.
Sirrimê (sirrimen) «labi facio» pag. 224.
Sirlarmê (sirlarmen) «peregrinor» pag. 228, cf. ar. سير «profectio», «iter».
Silausun «felis lynx» pag. 98.
Silar «laevigat» pag. 221.
Syleysin mend. pro siltegejsin «movebis» pag. 143.
Sili «purus» pag. 187.
Silkinädir «se agitat» pag. 230, — silkip «se movens» pag. 143.
Silcarmen «excutio» pag. 56, silchil imp. ibid.
Siltov «calumnia» pag. 233.
Soynwp «gaudens» pag. 158, cf. söunč.
Souat «os» pag. 112.
Souascurmen «bellum gero» pag. 16.
Souuar chisi «amabilis» pag. 115, cf. sauunur chisi.
Souunurmen «gaudeo» pag. 29, souungil imp. ibid.
Souunmac «gaudium» pag. 29.
Souus «amicus» pag. 6, cf. soyuslih.
Sounčac «calcaneus» pag. 113.
Sounčlu «benedictus», «gratiae plenus» pag. 172, vid. söunč.
Soup «amans» pag. 113, cf. söer.
Soumac «amor» pag. 6.
Soulun «phasianus» pag. 130.
Sokarmen «blasphemo» pag. 10, söchul imp. pag. 11, cf. söktiler.
Sokuydirmen? «fremo» pag. 133.
Socus bila «injuriose» pag. 67.
Soculapt' i. e. soculaptur «dissutus» pag. 221.
Sochur «strabo», «defioculus» pag. 116.
Soharmen i. q. siharmen pag. 223.
Sohupupur mend. pro sohuptur scriptum «mordet» pag. 146.
Sohta «farcimen» pag. 134.
Sohti «glutivit» pag. 235.
Sohranirmen «murmuro» pag. 138.
Sohlanirmen «concupisco» pag. 17.
Soyuslih «amor» pag. 206, cf. souus.
Soyurgadi «dignatus est» pag. 215.
Soyurgal «gratia» pag. 204.
Songi «ultimus» pag. 200.
Songur «falco» («pielfalchus» in cod.) pag. 130.
Songra «postea» pag. 69.
Sondururmen «extinguo lumen» pag. 24, sondur imp. ibid.
Sonsarmen mend. pro sousarmen «sitio» pag. 55, — sousagan «sitiens» ibid., — sousamac «sitis» ibid,, cf. susading.
Sonbul «spica nardi» pag. 93, pers. سنبل.
Soslamac «loquela» pag. 34, vid. sös.
Soslarmen «loquor» ibid., soslagil imp. ibid.
Sozim «saltus» pag. 58.
Sozulurmen «spolio» pag. 22, sozul imp. ibid.
Sorarmen «interrogo» pag. 32, sorgil imp. ibid.

Sorgan «cepe» pag. 127.
Sol «ille, illa, illud» pag. 208.
Sol «laeva» pag. 87, — solagay «sinister», «laevus» pag. 226, — solulu idem pag. 146.
Soltan «rex», «princeps» pag. 104, — soltan catonj «regina» pag. 105, ar. سُلْطَان.
Söer «amat» pag. 160, söuarmen «amo» pag. 5, sougil imp. ibid., söäli «amemus!» pag. 214, cf. soup.
Söunč «gaudium» p. 159, 207 et passim.
Söunčlarmen «gaudeo» pag. 9.
Söundilar «gavisi sunt» pag. 162.
Söundirgičim «paracletus meus» pag. 184.
Söktiler «ignominiaverunt» pag. 171, cf. sokarmen.
Söcmac «opprobratio» pag. 11.
Sös «vocabulum» pag. 141 et passim.
Sözlär «loquitur», — ters sözlär (,) ong sözlemäs «iracunde loquitur, comiter non loquitur» pag. 226.
Sövgâca i. e. sövgänča «secundum bene placitum» pag. 183.
Sövding «amavisti» pag. 214, cf. söer, söuarmen.
Sövnäk i. q. sövmäk «amor» ibid.
Söwrgamach «gratia» pag. 172.
Su «aqua» pag. 78, — sizuk su «aqua tepida» pag. 140.
Suêdî i. e. suendim «delectatus sum», proprie «gavisus sum» pag. 225, cf. söundilar.
Suulu «palea» pag. 131, vid. suluc.
Suulurmê (suulurmen) «marceo» pag. 225.
Suk «desiderium» pag. 142, — sukli «cupidus» pag. 201, — suklic «concupiscentia» pag. 185, ar. شَوْق.
Suh i. q. suk, — suh kizi «avarus» pag. 117.

Suhlamagil «ne desideres» pag. 185.
Sut «lac» pag. 131.
Sudari «retro» pag. 134.
Sunadirmê (sunadirmen) «experior» in hac locutione: kuč sunadirmen «difficillimum mihi fuit», «aegrius (aliquam rem) perficio» pag. 227.
Sunarmen «extendo» pag. 226.
Sungirassinda «postea» pag, 160, cf. songra.
Sungulza «lancetta» pag. 100.
Sûduk i. e. sunduk «arca» pag. 181, cf. sinduc, ar. صُنْدُوق.
Susager (su-sager) «bubalus» pag. 128.
Susading «sitivisti» pag. 196, cf. sousarmen.
Susarmê (susarmen) «haurio ex fonte» pag. 227.
Susarmen «colo» pag. 17.
Susû i. e. susuz «sitiens» pag. 194.
Sust «piger» pag. 116, pers. سست.
Suzug «intestina» pag. 111.
Sufra «mensa» pag. 120, suffera pag. 233, ar. سُفْرَة.
Surat «imago» pag. 220, ar. صُورَة.
Suru «quaestio» pag. 137, — suruclar «interrogationes» pag. 170.
Suruc «exercitus» pag. 137.
Suruc «corium» pag. 99.
Suruna «buccina» pag. 103, pers. سورنا.
Surtarmen «ungo» pag. 63, surtchil imp. ibid.
Suluc «palea» pag. 140, cf. suulu.
Schinia «tornus» pag. 100, in columna pers. schinga ? ar. صَنَاعَة s. صَنْعَة.
Steffan nom. pr. pag. 159.
Smurut «smaragdus» pag. 109. pers. زُمُرُّد, gr. μάραγδος.
Swnular «hastae» pag. 170.

Z.

Zaynarmen «mastico» pag. 36, **zianagil** imp. ibid.

Zacmach «accusatio» ibid.

Zagarmen «accuso» pag. 9, **zackil** imp. ibid.

Zan «cura» fortasse mend. pro **gam** scriptum pag. 15, ar. غَمّ.

Zamana mend. pro **zaman** scriptum «tempus» paginis 206, 211.

Zafran «crocus» pag. 93, ar. الاصفران, unde forma pers. زَعَفران.

Zalis «strabo» pag. 116.

Zeytin agač «olea» pag. 199, ar. زَيْتُون.

Zin fortasse ar. زَيْن «ornamentum» pag. 137.

Zizac »flos» pag. 28, vid. **čiček**.

Ziray «imago» pag. 21.

Zoura «circuitus» pag. 15.

Zourayururmen «circumdo» ibid., **zoura iurgil** imp. ibid.

Zoplarmen «colligo» pag. 18, **zopla** imp. ibid.

Zugur «gratiarum actio» pag. 159, ar. شُكُور.

P.

Paulus nom. proprium unius Apostolorum pag. 157.

Pap «sacerdos» pag. 158, cf. kaz. **pup**, hung. **pap**.

Papaz idem pag. 164, — **ulu papaz** «summus pontifex» pag. 199, cf. **bapas**, gr. πάππας.

Pargal «circulus dimensorius» pag. 100, pers. پَرگار, unde ar. فرجار.

Palang «leopardus» pag. 98, pers. پَلَنگ.

Peygamber «propheta» pag. 77, pers. پَيَغَمبر pro پيغامبر.

Peč «furnus» pag. 102.

Petrus nom. proprium unius Apostolorum pag. 157.

Pesa «ars» pag. 104, pers. پِيشه.

Pesman «poenitentia» pag. 45, pers. پشيمان.

Pesman bolurmen «poenitet me» ibid., **pesman bogil** (mend. pro **bolgil** imp. ipid.

Peroxa «gemma vulgo **turcois** appellata (turchesius apud Du Cangium)» pag. 109, pers. پَيرُوزه.

Piala «cyathus» pag. 123, gr. φιάλη.

Pistac «pistacium» pag. 126, arab. فُسْتُقّ et فُسْتَقّ, pers. پُسْتَه.

Pil «elephas» pag. 128, ar. فِيلّ pers. پِيل cf. **fil**.

Pphet i. e. **prophet** «propheta» pag. 216, gr. προφήτης.

B.

Bakiding «fulsisti» pag. 202, cf. **balkisin**.

Bakli «foetus» pag. 215.

Bac «respice» pag. 144, — **aar baca**

«respectu ejus» pag. 182, — bachip «respiciens» pag. 160, — bahmis perf. indef. pag. 188, cf. bagarmen.

Bacsi «scriba» pag. 91.

Bacha «aestimatio» pag. 26, pers. بها «pretium», «valor», cf. baha.

Bacha urumen «aestimo» ibid, — bacha ur «aestima» ibid.

Bachan «lignum Bresillum» etiam «color ejus tincturam referens» pag. 92, ar. بقم.

Bachami «color rubicundus» s. «pseudopurpureus» pag. 108.

Bachil «invidus» pag. 117, cf. bagil.

Bachča «hortus» pag. 170, bacča pag. 89, pers. باغچه.

Baccazi «hortulanus» pag. 103.

Bag «vinea» pag. 89, pers. باغ.

Baga «rana» pag. 173, cf. čag. باقه, hung. béka.

Bagat i. e. bagatur «probus», «integer» pag. 116, mong. baghator cf. etiam hung. bátor.

Bagarmen «respicio» pag. 52, baghchil imp. ibid, cf. bac, bahmis.

Bages «donum» pag. 19.

Bageslarmen «dono» pag. 19, bagesla imp. ibid.

Bager «cuprum» pag. 96, bagir pag. 145.

Bagil kisi «invidus» pag. 181, cf. bachil.

Baglagaybis «ligabimus» pag. 169.

Baglagan «ligator» pag. 102.

Baha «pretium» pag. 209, — bahasiz «inaestimabilis» pag. 213, — bahali «pretiosus» pag. 219, cf. bacha, pers. بها.

Baht «prosperitas» pag. 204, — bahtli «fortunatus» pag. 200, pers. بخت.

Bay «dives» pag. 22, — baylic «divitiae» ibid., cf. beg, bey.

Batarmen «mergo» pag. 36.

Batis «occasus» pag. 215.

Batirrimen «celo» pag. 18, — batirmaga inf. ibid., — batirmagil imp. formae negativae pag. 134.

Badam «amydalum» pag. 126, pers. بادام.

Badbact «demens» pag. 116, pers. بد بخت «infaustus», «infelix», cf. quod ad notionem hung. boldogtalan.

Baxar «forum» pag. 105, — baxargan «mercator» ibid., pers. بازار, cf. hung. vásár.

Baxet «grossus» pag. 87.

Baxlic «pax» pag. 78, baxluc pag. 161, cf. basilich.

Bas «lana» pag. 209.

Bas «caput» pag. 109 et passim, — «principium» pag. 31, — bas urdilar «in asylum se receperunt» pag. 162.

Baxilic «pax» pag. 159, cf. baxlic.

Basa «ergo» pag. 65, — bassa «sed» paginis 71, 168 et passim.

Baskac rector» pag. 49.

Bascha «praeter», «sine» pag. 70.

Bassarmen «premo» pag. 137, — basip «premens» pag. 191.

Basmac «caclaneum» pag. 99.

Baslarmen «incipio» pag. 31, baslagil imp. ibid.

Bapas «presbyter» pag. 77, cf papaz.

Baptismä «baptisma» pag. 212.

Bav «vinculum» pag. 204.

Bavursak «intimus» pag. 199, bavrsak «delectator» pag. 141, — «amicus» pag. 229.

Bavladi «disposuit» pag. 196, — bavvlagil «liga» pag. 231.

Bar «est» pag. 144, barmen «sum»

pag. 53, bardun mend. pro bardum perf. ibid.
Barachat «benedictus», proprie «benedictio» pag. 84, بَرَكَة.
Barumen «eo» pag. 61, bargil imp. ibid.
Barče «omnes» pag. 157 et passim.
Bardac «urceus» pag. 123
Barza vid. barče pag. 76, — barz tourada «communiter» pag. 66.
Barmac «digitus» pag. 112.
Bal «mel» pag. 91, — bal seker «saccarum melleum» pag. 199.
Balaux «cera» pag. 92.
Balazuc «pullaster» pag. 130.
Balaban «falco» pag. 129, cf. csm. بالابان, quod vocabulum l. c. male ex lingua persica depromtum diximus.
Baley «aeternus» pag. 234.
Balik «piscis» pag. 144, baluc pag. 46, — bulczi mend. pro baluczi scriptum «piscator» ibid., — baclurarmen mend. pro baluclarmen «piscor» ibid., balucra pro balucla imp. ibid.
Balkisin «fulgeat» pag. 208, cf. bakiding.
Balgamis mendose pro baglamis «ligatus» pag. 88.
Balčuc «lutum» pag. 88.
Balta «securicula» pag. 100.
Baltičak ? «malleus» pag. 139.
Balsaman «balsamum» pag. 182, ar. بَلَسَان.
Be «malum cydonium» pag. 125, pers. بِه.
Beiuda «gemma rubicunda rubino similis» pag. 109, pers. بيجاد et بيجاده, quam gemmam Golius granatum esse existimat.
Beik «altus» pag. 139, — beichluch «altitudo» pag. 125.
Beynip «saliens» pag. 216.
Beyrmen «salto», «tripudio» pag. 10, beygil imp. ibid.
Beylitan chertar (? chertac, i. e. chirtak) ? «raucus» pag. 117.
Bekjn bekī (bekin) pag. 143.
Beg «princeps» pag. 104, — «dominus» pag. 144, — bey idem pag. 105, — «princeps» pag. 216 et passim.
Behet «arrha» pag. 106, ? ar. بَيْعَة, pers. بيعانه a forma ar. بيع suffixo انه derivatum.
Beyenč «hymnus» pag. 217.
Beyinč ? pag. 208 (fortasse cum forma praecedenti eundem habet sensum).
Beygin deminutivum voc. bey pag. 214.
Beči el «urbs munita», «castellum» pag. 229, cf. nomina urbium hung. Bécs et Pécs.
Bet «vultus», tuman betli «tetricus» pag. 228.
Betichzi «scriba» pag. 55, vid. biticči.
Betlem oppidum tribus Judae notissimum pag. 159, 161, hebr. בֵּית לֶחֶם.
Benxar «similat» pag. 57.
Bexarmen «renuncio» pag. 48, bexgil imp. ibid.
Bes «quinque» pag. 143.
Bestlarmen «nutrio» pag. 39, bestlagil imp. ibid., beslagil idem pag. 135, bestla «pasce» pag. 44, — sening sösini bestlermen «non curo verba tua» pag. 39.
Bestlamac «nutrimentum» ibid.
Bessaradi «acceptavit» pag. 183.
Bezgek «torcular» pag. 220.
Berumen «do» pag. 18, ber imp. ibid., bersa «si dat» pag. 23, beraym forma, qua 1. pers. num sing. se ad actionem quandam perficiendam vel ad statum quendam perferendum cohortatur ibid., — berman 1. pers.

n. sing. praesentis formae negativae ibid., — berindim pag. 227, — bernalurmen s. bernelimen «debeo dare» pag. 22, bernalu boldum «debui dare» ibid.

Berch «firmamentum» pag. 26, — berc chele s. berklep «firmiter» pag. 66.

Berchiturmen s. berketermen «firmo» pag. 26, berchitchil imp. ibid., berchit pag. 28.

Bel «ren» pag. 112, — beligab «cingulum» pag. 120.

Belermê (belermen) «fascio» pag. 226.

Belgirtir mend. scriptum pro belgirti s. beldirti «manifestavit» pag. 183.

Belsêdi i. e. belsendi «nudus super cingulum» pag. 225.

Bieni(rmen) «gaudeo» pag. 29, — byenip «gaudendo» ibid., cf. beyrmen.

Bieipdir «tumidus erat» pag. 140.

Bigevedi mendose pro bigen edi scriptum «similis fuit» pag. 161.

Bičak «culter» pag. 97, — bizac «gladius» dag. 118, — «culter plicatilis» pag. 133, — bičac eticči «scalper sutorius» pag. 99, — bičacči «cultrarius» pag. 101.

Bičanlik «praesepe» pag. 159, cf. bizan.

Bičchi «serra» pag. 100.

Bit «pediculus» pag. 129.

Biter «crescit» pag. 135, bitidim «crevi» pag. 143, — biti biti «crescendo» ibid.

Bitik quodvis scriptum pag. 90, — «littera» pag. 91, — bitic ostasi «magister scholarum» pag. 104, — biticči «scriba» pag. 91. cf. betichzi.

Bitis «extuberatio» pag. 144.

Bitisli kisi (fortasse biticli «homo litteratus» pag. 228.

Bitirrimen «perficio» pag. 47.

Bitirmak «perfectio» ibid.

Bitunluc birla «integre» pag. 67.

Bitv «scriptura» pag. 212, cf. bitik.

Bix «nos» pag. 72 et passim.

Bis «subula» pag. 99.

Bisi «coctus», «maturus» pag. 84.

Bi^y^sinirmê (bisinirmen) «sperno» pag. 224.

Bisturumen «maturo» pag. 36.

Bizan «foenum» pag. 131, cf. bičanlik.

Biśuturmen «coquo» pag. 13, bisur imp. ibid., — bisirmis «coctum» pag. 18, — as bisurgan eu «coquina» pag. 13.

Bizchi «forfex» pag. 98, cf. bučchi.

Bir «unus» pag. 83, — bir anza «jam» pag. 67, — birardä «aliquando» pag. 64, — biras «aliquantum» pag. 158, — birlic «unitas» pag. 174.

Biriktirding »univisti» pag. 186.

Birga simul» pag. 70, birge pag. 169.

Birgi «tuba» pag. 143.

Birla «cum» pag. 64.

Bil «lumbi» pag. 141.

Bila «cos» pag. 146, bile pag. 64.

Bilau «cutis» pag. 100.

Bilermen «acuo» pag. 180.

Bilurmen «scio» pag. 52, bilgil imp. pag. 53.

Bvkurimê (bokurimen) «spargo» pag. 221.

Boksmen et «caro tenella» pag. 233.

Bochorich «caminus», pag. 119, boghoric pag. 124, pers. بخاريه.

Boga «taurus» pag. 129, cf. buga.

Bogaul «vigil», «custos» pag. 105.

Bogeymac «obedientia» pag. 141.

Bogeyp in hac locutione: jaksi bogeyp «bene armatus» pag. 231.

Bogov «moles» pag. 210.

Bog «vapor» (bogu «vapor ejus») p. 145.

Bogun s. buum «membrum corporis humani» pag. 109.

Boguzgur «gulosus» pag. 183.

Bogulurmen «aquis suffocor» pag. 39, — «flecto» ibid.

Bogulmac «suffocatio» ibid.

Bogh «excrementum» pag. 113.

Boy «corpus» pag. 111, — «persona» pag. 113, — boy bila «personaliter» pag. 70, — boy aruvlihi «castitas» pag. 183, — boy sokluki «luxuria» ibid.

Boya «tinctura» pag. 59, — boyazi «tinctor» ibid.

Boyarmen «tingo» pap. 58, boyagil imp. pag. 59.

Boyiow «color» pag. 18.

Boyn «collum» paginis 18, 111 et passim.

Botang «umbra» pag. 137.

Boxag «fuscus» pag. 108.

Boxgai chĩ mend. pro bolgai chim scriptum «fortasse» pag. 66.

Bos «vacuum» pag, 62.

Bošaturmen «absolvo» pag. 7, bosat imp. ibid. bossatim perf. pag. 8, — bozzatkil «remitte» pag. 171.

Bosanurmen «expedio» pag. 25, bosan imp. ibid.

Bosanmac «actio expediendi» ibid.

Bosov «remissio», «liberatio» pag. 199, cf. bozak.

(B)osdi «demolitus est» pag. 144, cf. buxarmen.

Bozak «remissio peccatorum» pag. 158, cf. bosov.

Bor «vinum» pag. 90, cf. ujgur. et hung. bor.

Boru «lupus» pag. 128, rectius böri pag. 134.

Borc «pileus», «petasus» pagg. 101, 102, — borči mend. pro borcči «pileo» pag. 101.

Borz «aes alienum» pag. 22, — borzli «debitor» ibid., borčlu pag. 91, — borčluc «obstrictus» pag. 167.

Borla «vinea» pag. 89, cf. bor.

Bolar «crystallum» pag. 227, bolor pag. 109, ar. بَلُّور s. بِلَّوْر, gr. βήρυλλος.

Bolov «pars» pag. 228.

Boluzurmen «adjuvo» pag. 6, bolus imp. ibid.

Bolusmac «auxilium» ibid., cf. buluschmach.

Bolurmen «fio», «sum» pag. 26, bol imp. ibid., boldum perf. 1. pers. n. sing., ibid., bolsun «sit» pag. 31, bolsamen forma cond. 1. pers. n. sing. pag. 135.

Bolmači «in vanum» pag. 191, — äč bolmači pag. 213.

Bollach «fons» pag. 28, cf. bulah.

Böz «tela», e. g. böz togur «texit» pag. 234.

Böv «aranea» pag. 180.

Börlendi «germinavit» pag. 207.

Buen mendose scriptum pro burun «nasus» pag. 110, — embůrun «primo» pag. 69.

Buug «nodus» pag. 112.

Bu pron. demonstrativum «hic», «iste» pag. 74, in genitivo muning, in dativo mungar ibid., forma n. pl. bular ibid., — bugun hodie» pag. 159, cf. bukun, buchun.

Bucůluc «magia» pag. 138.

Bucru «gibbus» pag. 111.

Buga «taurus» pag. 147, cf. boga.

Buganakli mend. scriptum pro bugamakli «mugiens» ibid.

Bugasi «torsio ejus» ibid.

Bugermen «plico» pag. 230.

Bugovli «catenis vinctus» pag. 147.

Buču «dimidia pars» pag. 145.

Bučchi «forfex» pag. 97, cf. bizchi.

Bučgak «angulus» pag. 215.

Bugolar (? = bugular) fortasse «prophetae» pag. 212. Ceterum gv ex pers. گواه decurtatum esse potest, cf. گوا, quod si ita esset, bu gvlar «haec testimonia» vertendum sit.

Bugday s. bodaj «frumentum» pag. 130, bogday pag. 135.

Buy mend. scriptum pro bu pag. 147.

Buiuramen «jubeo» pag. 31, buiur imp. ibid., — bugurumen i. q. buiuramen pag. 44, buyurgil imp. ibid.

Buyuruc «mandatum» ibid., bwruch pag. 162.

Buyu gallice «reglisse» pag. 95.

Buth «coxa» pag. 113.

Butac «ramus» pag. 125.

Butun «integer» pag. 83, — «perfectus» pag. 217, — butu butu «integre« pag. 143.

Butuluc «lorica» pag. 118.

Buniat «fundamentum» pag. 28, arab. بنيان, بناية.

Buniat etarmen «fundo» ibid., buniat echil (mendose pro etchil) imp. ibid.

Buxau «vitellus» pag. 128.

Buxarmen «rumpo» pag. 11, buxgil imp. ibid., cf. bosdi.

Bus «glacies» pag. 134, buyz ibid. (l. c. bus odim. buyz. yz scriptum extat, in qua interpretatione odim mend. pro germ. adir, yz pro germ. eiz scriptum esse videtur).

Busrägänčä «secundum approbationem» pag. 183.

Busrep «approbans», «approbando» pag. 191.

Buz «caeruleus» pag. 145.

Buzov «ruina» pag. 192.

Buv «sylva» pag. 143.

Bur «germen», «gemma» pag. 222.

Buran «terebra» pag. 100.

Burarmen «torqueo» pag. 60, burgil imp. ibid., — buruliptúrgan «tortuosus» pag. 191.

Burun «primum» pag. 159, — burungi «primus» pag. 83.

Burun «nasus» pag. 164, — burûsis i. e. burunsis «sine tubere» pag. 145, — burni chizi «nasutus» pag. 117.

Burusmis «contractus» pag. 85.

Burkit «aquila» pag. 148.

Burguča «tuba» pag. 104, — burgular «tubae majoris formae» ibid.

Burč «piper» pag. 91, hung. bors.

Burča «pulex» pag. 129.

Burzac «grando» pag. 40.

Burmix «tortus» pag. 83, cf. burarmen.

Burlendi i. q. börlendi «germinavit» pag. 219.

Bulah «fons» pag. 197, cf. bollach.

Buladolar mendose pro buladilar scriptum «vexationes» pag. 170.

Bulutlar «nubes» pag. 82, — bulud «nubilum», pr. «nubes» ibid.

Buluschmach «auxilium» pag. 159, cf. bolusmac.

Bulgastur «misce» pag. 36, — bulgamis «turbidus» pag. 88.

Bulbul «luscinia» pag. 130, pers. بلبل.

Brinč «oryza» pag. 107, pers. برنج.

M.

Maaiunlar «conditum subigendo confectum» pag. 93. ar. مَعْجُون.

Maana «forma» — «modus» pag. 28, fortasse pers. مانا, cf. manaysis.

Maydan «locus planus» pag. 90, ar. مَيدان.

Maymačik quod humiditate satiari non potest pag. 147.

Maymun «simia» pag. 128, pers. ميمون, cf. etiam hung. majom.

Makala «platea» pag. 90, ar. مَحَلّة.

Mac etkil «invoca» pag. 141.

Magat «certus» pag. 141, — «tutus» pag. 198, — «omnino» pag. 69, mong. magat.

Magar «fortasse» pag. 66, pess. مگر.

Magugh «gossypium» pag. 92.

Magmuda «scammonia» pag. 93, pers. ar. مَحمودَه.

Magley «frons» pag. 110.

Mahac «lapis auri» pag. 91, ar. مَحَكّ «lapis Lydius».

Mahtarmen «laudo» pag. 234.

Mahsit intentio» pag. 184, ar. مَقْصود.

Mayan «praecipue» pag. 69, hoc idem voc. etiam in columna pers. occurrit (mayam).

Matellar «aenigmata» pag. 188, ar. مَثَل.

Madim «metallum» pag. 233, ar. مَعدِن «locus subterraneus metallorum et lapidum ferax», vid. apud Golium.

Maña (manna) vulgo «manna» pag. 205, ar. مَنّ, heb. מָן.

Manaysis «sine modo» pag. 233, cf. maana.

Manarmen «intingo» pag. 229.

Mania «ad similitudinem» pag. 143, pers. مانا.

Mangdan «petroselinum» pag. 126, in columna pers. mandan.

Mangreydir «balat» pag. 134, cf. mungreydir.

Manč kakak «juncus» pag. 135.

Masa «pruniceps» pag. 97.

Mascara «joculator» pag. 103, ital. «maschera».

Mazi «felis» pag. 128, — mazi tisi mendose pro tisi mazi «felis femina» ibid.

Mamuh «xilinum» pag. 139.

Marian chaton «Sanct. Virgo» p. 77.

Mariand «coralium» pag. 95, arab. مَرجان.

Maruimac «lens» pag. 131, pers. مَرجُمَك.

Marul «lactuca» pag. 126, osm. مارول.

Mart «vir» pag. 214, pers. مرد.

Malahan «unguentum» pag. 100, pers. مَلهَم i. q. ar. pers. مَرهَم.

Meyx «vultus» pag. 113.

Mečälä «funis» pag. 232.

Medet «auxilium» pag. 208, ar. مَدَد.

Men «ego» pag. 23 et passim, maga «mihi» ibid., mā idem pag. 144, — menim «meum» pag. 73, — mendabar «habeo» pag. 30.

Meng «cerebrum» pag. 110.

Mengu «aeternus» pag. 234.

Mianči «censarius» pag. 101, mianzi pag. 106, cf. pers. ميان «medium» «intercessio».

Migh «clavus» pag. 121, mih pag. 208, pers. ميخ.

Mihir «affectus» pag. 192, pers. مهر.
Minermen «ascendo» pag. 6.
Misiha «Messias» pag. 189.
Mismis «malum Armeniacum» pag. 126, ar. مشمش.
Miskin «pauper», — «miser» pag. 141, ar. مسكين.
Mir «princeps» pag. 216, pers. مير i. q. ar. امير.
Mirät «haereditas» pag. 189, ar. مورث «possessio haereditaria».
Myron «myrrha» pag. 162, ar. مر.
Moghor «sigillum» pag. 53, pers. مهر «anulus signatorius», «sigillum».
Moghor larmen (moghorlarmen) «sigillo» ibid., moghor la (moghorla) imp. ibid.
Mohdak «obtusus» pag. 233.
Moninchibi «talis» pag. 71.
Monda «hic» pag. 66.
Mondo bai «sutor vestiarius» pag. 98.
Monzagina «aliquantulum» pag. 64.
Muhtač «egens» pag. 194, ar. محتاج,
Muna «ecce» pag. 65.
Mungreydir «mugit» pag. 134, cf. mangreydir.
Mūdus i. e. munduz «mali nescius» pag. 200.
Muzi «cornu ejus» pag. 144.
Murad «scopus, quo quis vult» pag. 196, ar. مراد.
Murdar «meretrix» pag. 104, — «male» pag. 164, pers. مردار.
Murvat mend. pro müvaddät scriptum «benignitas» pag. 206, ar. مودة, موادة.
Murrâtlic «luxuriosus» pag. 186, cf. murad.
Mulclamac «haereditas» pag. 30, cf. ar. ملك «res, quam quis possidet».

F.

Fanar «lampas» pag. 106, gr. φανάριον.
Falam mendose scriptum pro falan «talis» pag. 71, fallan pag. 76, ar. فلان, hebr. פְּלוֹנִי
Fil tisi «ebur» pag. 92, cf. pil, ar. فيل.
Fus vel mend. scriptum pro fuzuli «vaniloquus», «vanus» pag. 117, ar. فضالي «qui supervacaneis occupatur et rebus ad se non spectantibus» (apud Golium).
Franasca «Franciscus» pag. 157.
Frangi suf »vellus» pag. 107, ar. صوف.
Frista «Angelus» pag. 77, pers. فرسته.

V (w).

Vay pag. 66.
Way! «vae!» pag. 166.
Vacsis genus lapidis, quod in هندوستان reperitur pag. 93.
Veles «nodus e lana arborea confectus» pag. 99, ar. فلس.
Viat «pudor» pag. 166.
Via tursen «te pudet» pag. 166.
Vurčik «cicada» pag. 139, hung. prücsök.

Vsinlarmẽ (vsinlarmen) «gravo» pag. 222.

Vvgil «frange» pag. 231.

Vvseydir «blanditur» pag. 231.*

R.

Raygan «gratis» pag. 194, pers. رايگان.

Rauand »rhabarbarum» pag. 93, pers. رند.

Rahim «clementia» pag. 206, ar. راحِم «clemens«.

Rang «color» pag. 59, pers. رنگ.

Ranzilic etarmen mend. pro rimmalik etarmen «divino» pag. 9, ranzilic ethil imp. ibid., vid. ar. رمل.

Raxiana «foeniculum» pag. 127, pers. رازيانه.

Rebe «usura» pap. 85, ar. ربا.

Rox ex orozung decurtatum «fortuna» pag. 28, pers. روز.

Rustan «rusticus» pag. 116, pers. روستا, روستائی.

L.

Laal «rubinus» pag. 109, ar. لعل, cf. llal.

Layh «dignns» pag. 209, ar. لايق «decens», «aptus», «conveniens».

Lac «pigmentum rubrum, quo tinguntur coria caprina», pag. 92, ar. لك, — rangi lac ibid.

Laghan «brassica» pag. 127, osm. لكنه.

Lahab «pronomen» pag. 75, ar. لقب.

Lahan «baptisterium» pag. 182, pers. لگن.

Llal i. q. laal pag. 108.

Last «stupa» pag. 107, čag. las.

Limen «portus» pag. 43, gr. λιμήν.

Limon «limonium» pag. 126, pers. ليمونی, hind. ليمو.

GLOSSARIOLUM

in quo nomina propria personarum, gentium, regionum et locorum, quae in columnis vocabularii cumanicis et in textibus occurrunt, secundum paginarum tenorem digesta inveniuntur.

Marian pag. 77.
Rusi pag. 107.
Jonban ibid.
Alamani ibid.
Lombardi ibid.
Astexã ibid.

* In tribus ultimis glossis consona *v* vice vocalis *u* fungitur.

Vocabularium persico-latinum, in quo codicis nostri persicarum columnarum vocabula omnia ordine litterarum praecedentis vocabularii cumanici simili digesta enumerantur.*

A.

Miaem «venio» pag. 62, آمَدن.

Miaeouisen mendose scriptum pro miauisem «suspendo» pag. 43, آويزيدن.

Ayn «ferrum» pag. 96, آيَن, cf. ahin.

Ayna «speculum» pag. 100, آيِنَه.

Aynen «habena» pag. 122, ar. عِنَانٌ.

Aoygina «vitrum» pag. 109, آبْگِينَه.

Aou «aqua» pag. 120, آو.

Aouada «terminus» pag. 106, ar. وَعْدَةٌ.

Aouan «solutio pretii» ibid., آوان vel fortasse آوام «aes alienum», «debitum».

Aouan «mortarium» pag. 94, هاوَن.

Aouas «sonus» pag. 54, آواز, — aouas medarem «sentio» pag. 55.

Aosin «fibula» pag. 122, ar. إِبْزِيمٌ.

Au gul «aqua rosacea» pag. 94, آب گُل.

* In hoc vocabulario juxta glossas codicis, exceptis tamen formis praesentis 1. pers. n. s. easdem arabicis quoque litterarum formis scriptas signis vocalium additis apposuimus, sicut eae in vocabulario cl. VULLERS inveniuntur. Formas vero praesentis, 1. pers. n. s. plerumque ejusdem verbi formae infinitivi sequuntur. Si qua autem glossa persica ex arabica aut turcica lingua depromta est, unde ea orta sit, annotavimus. KLAPROTHI comparationes maximam partem approbavimus, ubi autem eas haud rectas esse agnovimus, loco earum alias proposuimus. Interdum formas ab hoc viro doctissimo comparationis causa adductas aliter atque ipse scripsimus, ne a genuina orthographiae ratione nimis abhorrerent. Saepe vero juxta codicis glossas a KLAPROTHO non explicatas ex vocabulario cl. VULLERS congruas formas apposuimus.

Miauarem «affero», pag. 8, آوردن.

Aualim «primum» pag. 69. اوّلين, ar. اَوَّلاً.

Auestin «manica vestis» pag. 119, آستين.

Auelin i. q. aualim pag. 83.

Aut mend. scriptum pro ard «farina» pag. 131, آرد.

Auxida «frexetus» in cod. pag. 118, cum. sirdac.

Auxû cun i. e. auxun cun «auge» p. 32, اوزون كن, — auxum mesoen «cresco» pag. 14, اوزون مى شوم, — auxû (auxun) s. aučuxj «plus» pag. 69.

Miausauem «bibo» pag. 10, آشاميدن.

Meausauem «tero» p. 56, اَفسانيدَن.

Aurex «latrina» pag. 120, آبريز, etiam in sermone cum. aurex.

Akagh en (i. e. em) «revigilo» pag. 51, آگاه ام.

Akor «stabulum» pag. 121, آخور.

Acum «ergo» pag. 65, اَكنون.

Acsam «vesper» pag. 65, اخشام.

Achel «intellectus» pag. 53, ar. عَقل, — acheldar «sapiens» pag. 115, عَقلدار.

Agas «principium» pag. 31, ar. اَخذ, — agas mecunem «incipio» ibid.

Agar «si» pag. 70, اَگر, — agarne «nisi» pag. 68, اَگَرنه.

Ahin «ferrum» pag. 28, — «frenum» pag. 122, آهن, cf. ayn.

Ayuan «animal» pag. 127, ar. حَيوان.

Ayp «mirum» pag. 36, ar. عَيب, — ayp medarem «miror» ibid.

Ač praepositio «ab», «de» pag. 67, e. g. ač dil ghos «libenter» اَز دل خوش cf. ax, az.

Atar «mercator aromatum» pag. 91, ar. عطّار.

Atref «confessio» pag. 15, ar. اِعتراف, — atref mecunem «confiteor» ibid.

Adab medehem «castigo» pag. 16, ادب مى دهم, vid. ar. أَدَب.

Adina «dies Veneris» pag. 80, آدينه.

An «communiter» pag. 64, ar. عامّ.

Anecha «ecce» pag. 65, اينَك.

Ania «illuc» pag. 67, آنجا.

Angiun «mel» pag. 91, اَنگبين.

Angust «digitus» pag. 112, اَنگشت, — angus tuana «digitale» pag. 97, اَنگشتوانه.

Angur «uva» pag. 126, اَنگور.

And hionj «sicut» pag. 70, ? اَند «tot», «tantum», همچون «sicut.».

Andak «tantum» pag. 64, اَندك.

Andaxa «forma» pag. 28, اَنْدازَه «mensura», «modus».

Anden «corpus», «membrum» pag. 109, اَنْدام.

Anderum «intus» pag. 67, اَنْدَرون.

Andissa «cogitatio» pag. 14, اَنْدیشَه, — miandissen «cogito» ibid.

Anz mala scriptio pro az pag. 65.

Anzunim «sic» pag. 70, آنْدون, »illo modo», «ita».

Ax i. q. az, e. g. ax murdahâ uar hestê «resurgo a mortuis» pag. 50, اَز مُردَهان فَرا هَستَم.

Axa[i]gar «molitor» pag. 37, آسیاگار «fabricator molarum», — axinu «mola» ibid., آسْیون, — baaxinû mechunem «molo» ibid.

Asan «leviter» pag. 68, آسان.

Asana «cutis» pag. 100.

Asania «ultra» pag. 72, اَز آنجا.

Asech «amans» pag. 115, ar. عاشِق.

Asouar «eques» pag. 105, اَسْوار.

Astar «mulus», pag. 127, اَستَر, — astar maya «mula» ibid.

Astar «interior pannus vestis» pag. 119, آسْتَر.

Asp «equus» pag. 121, اسپ.

Aspas mestanem «recupero» pag. 49, اَز پَس می ستانَم.

Miasmayen «experior» p. 24, آزمودن.

Asman «caelum» pag. 78, آسْمان.

Asch «lacrima» pag. 113, اَشْك.

Aschara «palam» pag. 69, آشكارا.

Az «ab», «de», pag. 64, 65, اَز, cf. ax, — ačdour «e longinquo» ibid., اَز دور, — ač inpes «postea» ibid., cf. اَز آن پس, — azan «inde» p. 67, اَز آن.

Azbaraiči «quare» pag. 70, اَز بَرای چه.

Azbarayan «tamen» pag. 71, اَز بَرای آن.

Ap «aqua» pag. 78, آب.

Abar «novitas» pag. 39, خَبَر, ar. خَبَرٌ, cf. chabar.

Abursina «g. maymon» in cod. pag. 128.

Abre «nubes», «nebula», — «nubilosus» pag. 82, اَبر.

Abru «supercilium» pag. 110, اَبْرو.

Abruxun «sericum» pag. 107, اَبرِيشَم.

Abluč «saccharum crystallinum candidum» pag. 91, آبلوج.

Am «amita» pag. 114, ar. عَمَّةٌ.

Amah raft «desedit tumor» pag. 84, آماه «tumor».

Amadar «barbator» pag. 100, cf. آمای.

Amanat «commendatio» pag. 51, ar. أَمانَةٌ.

Amasida «inflatus» pag. 84, آماسیده.

Amarat mecunem «aedifico» pag. 24, ar. عَمَارَةٌ.

Amal «labor» pag. 104, ar. عَمَل.

Miamixem «tempero vinum» pag. 59, — miamissem «misco» pag. 36, آميزيدن.

Amoxada «consanguineus» pag. 114, همزاده.

Miamoxem »disco», imp. biamus pag. 6, بيآموز, — miamozanem «doceo» pag. 19, آموزيدن.

Miamoxem mend. scriptum pro miamorxem «retribuo» pag. 49, آمرزيدن «condonare».

Amir «dux», «princeps» pag. 105, ar. أَمِير.

Amxagia «vicinus» pag. 115, همسايه.

Ambrut «pirum» pag. 125, امرود.

Aftab «sol» pag. 78, آفتاب.

Afsar »capistrum» pag. 122, افسار.

Afrida «creatus» pag. 17, آفريده, — afridigar «creator» ibid., آفريدگار.

Araosi «nuptiae» pag. 39, ar. عُرس.

Aracli genus quoddam telae pag. 108, cum. aracli.

Ara «serra» pag. 100, آره s. اره.

Arak «sudor» pag. 113, ar. عَرَق.

Araba «currus» pag. 121, ar. عَرَبَة.

Are «ita» pag. 67, آرى.

Ard «farina» pag. 103, آرد.

Ardixan «cribrum» pag. 94, آردن vel آردزده.

Mearxem «valeo» pag. 63, آرزيدن.

Al «vermiculatus» pag. 108, آل «subruber.»

Alan «mundus» pag. 88, ar. عَالَم.

Alaf «herba» pag. 89, — «foenum» pag. 131, ar. عَلَف.

Alu «prunum» pag. 125, آلو.

Albet «omnino» pag. 69, ar. أَلْبَتَّة.

Allap «signum militare» pag. 118, fortasse turc. الپ. Ceterum allap mend. et pro ar. عَلَم scriptum esse potest, quod l. c. perperam negavimus.

E.

Eyd «festum» pag. 78, ar. عيد.

Eud «lignum aloes» pag. 93, ar. عُود.

Estani «relictus» pag. 48, هشته.

Esten «sum» pag. 53, هستن, inf. هست بودن.

Em idem ibid., — buden praeter. abs. ibid. بودم.

Meelem «dimitto» pag. 19, hostem «dimisi» هشتن, imp. هل.

Elzi «nuncius» pag. 105, turc. الچى.

I.

Ycrar «confessio» pag. 78, ar. اقرار.

Beyf mend. pro beyft scriptum «cade» pag. 12, به افت, inf. افتادن.

Ylla «sed», pag. 71, ar. الّا.

Im rox «hodie» pag. 66, 80, امروز.

Ymsiri «mumia» pag. 95 (ym siri).

In «iste» pag. 74, این, in gen. azanj in. in dat. ba in, اینرا, pl. inan, اینان.

Inia «hic» pag. 66, اینجا.

Ingir «ficus» pag. 126, اَنجیر.

Insaat «modo», «nunc» pag. 68, in-scaat idem ibid., این ساعت, vid. ar. سَاعَة.

Yrs «leaena» pag. 128, ar. عِرْس.

Ysala «utinam» pag. 72, ar. ان شاء اللّه.

Meystem «sto» pag. 57, استادَن.

Isty «pax» pag. 46, آشْتی, آشتی کردَن با c. «pacem facere cum aliquo».

O.

Oa «cum» pag. 64, وا.

Oaht «hora» pag. 79, ar. وَقْت.

Oasa «scutella», «vas escarium» pag. 124, fortasse mend. scriptum pro کاسة.

Oaspas medehem «reddo pag. 48, باز پس دادن.

Oapas megirem «retineo» pag. 49, واپَس گرفتن.

Ou «et» pag. 65, وَ.

Ou pronomen tertiae pers. n. sing. pag. 73, اُو, — ou mix «ipse» pag. 74, او نیز, — ysen pl. pag. 73, ایشان.

Oua praepositio «re» pag. 53, وا e. g. oua mecunem «resolvo», — «extendo» pag. 25, وا کَردَن «aperire», — oua achel «sapienter» pag. 71, vid. achel, — oua kalas «salubriter», vid. ar. خَلَاص, — oua chodgâi «honeste» pag. 69, ? mend. scriptum pro oua chosgari, وا خوشکاری, — oua vayfi mend. scriptum pro oua vahi «debiliter» pag. 65, وا واهی, — oua latifi «subtiliter» pag. 71, وا لَطفی, ar. لَطِيف.

Ouar «super» pag. 70, بَر, — ouar tan-drusti «sane» ibid., بَر تَندُرستی.

Oughormat i. e. ou ghormat «honorifice» pag. 66, vid. ar. حُرْمَة.

Ous «siligo» pag. 131, اوشه.

Ousâguj «graviter» pag. 66, وَا سَختی.

Oubedadj «malitiose» pag. 68, وا بَد دادی.

Octar mend. pro doctar «filia» pag. 114, دُختَر.

Ochum mi sinoen «obedio» pag. 41, حکم می‌شنوم, vid. ar. حُكْمٌ.

Ochanux «adhuc» pag. 64, وهَنوز.

Ondobai «sutor vestiarius» pag. 98, cf. cum. mondo bai.

Ostachan «os» pag. 112, اُستخوان.

Ospas miaen mend. pro aspas miaem (l. c. falso oaspas proposuimus) «revenio» p. 50, اَز پس می آیم, vid. etiam pag. 51.

Omad «spes» pag. 77, اُمید.

Omer dras der «diu» pag. 65, عُمر دراز در.

Oroxa «jejunium» pag. 31, روزه, cf. etiam turc. اوروج.

Ordu palatium aestivum vel hibernum», «castra» pag. 105, cum. orda.

Oleat «provincia» pag. 89, ar. وِلَايَةٌ.

U.

Uanay? pag. 66, cum. vay.

Uar mehexen «surgo» pag. 57, بَر خیزیدن.

Uar mesinem «equito» pag. 24, بَر نشستن.

Uar metauem «tolero» pag. 56, بَر تافتن.

Umet medarem «confido» pag. 17, اُمید داشتن, cf. omad.

Uxurmur gr. σμύρνης pag. 96.

Usculi «linum» pag. 106, cum. usculi, osm. اسکل.

Usta ychat «magister scholae» pag. 104, اُستای خط, vid. ar. خَطٌّ «scriptura».

Ustur «camelus» pag. 128, اُشتُر.

Ustura «novacula» pag. 49, 100, اُستُرَه.

K.

Kaata «sectio», «amputatio», e. g. kaata mecunem «denego quod mihi datum est» pag. 39, قَطع کَردن, vid. ar. قَطْعٌ.

Kaadan «cabana», «tugurium» pag. 90, vid. verbum ar. قَعَدَ «sedit», «consedit».

Kaiman «tentorium» pag. 121, arab. خَيْمَةٌ.

Kak «submersio» pag. 39, ar. غَرْقٌ, — kak mesauem «demergor» ibid., غَرق شُدَن.

Kanuar «planus», pag. 84, هَموار.

Kam «paucus», «parum», pag. 68, كَم, cf. cham, cam.

Kambax «socius» pag. 114, همباز.

Karat «tornio» pag. 103, ar. خرّاط.

Kala «castrum» pag. 89, ar. قلعة.

Kalay «stagnum» pag. 97, قلعي, ar. قلع «nom. minerae seu venae a qua praestantior plumbi species denominatur», vid. apud GOLIUM.

Kalas «liberatio» pag. 25, ar. خلاص «libertas», «salus», — kalas mosouen mend. pro k. mesouem «liber salvusque evado» ibid., chalasi.

Kalam «calamus scriptorius» pag. 90, ar. قلم.

Kalep «forma» pag. 99, ar. قالب «formula, in qua aliquid effingitur».

Kalili «tympanotriba» pag. 103.

Kalu «avunculus» pag. 114, — «consanguineus», خالو, ar. خال

Kegas «aquila» pag. 129, كركس.

Keyat «sartor» pag. 98, ar. خيّاط.

Ketan s. chetan «tela» pag. 107, — ketan y jonban «t. de Cap» in cod. ibid., — k. y rusi «t. de Rens» ibid., — k. alamani «t. de Alemagna» ibid., — chetan soltanj «t. de Orliens» ibid., — chetan lombardi «t. lobarde» ibid., — ch. astexā «t. astexane» ibid., — ch. ostume «t. ostume» ibid., — ketā begonia ibid., — ketā bgamasce «t. bergamesce» ibid., — chetan can ibid.[1]

Kexun «lignum» pag. 103, هيزم.

Kilit «clavis» pag. 12, كليد.

Ko «mons» pag. 88, خو, cf. cho.

Koat mend. pro koar scriptum «soror» pag. 114, خواهر.

Koy «ferox» pag. 84, ar.! قوي «corpore robustus».

Kom «crudus« p. 84, خام, cf. gham.

Korgin «mantica duas habens peras» pag. 121, cf. turc. قور.

Kuc «porcus» pag. 127, خوك, — kuc y chegi «aper» pag. 128, خوك تيبيجى, — kuc y maya ibid.

C.[2]

Caargusa mendose pro čaargusa «quadratus» pag. 83, چهار كوشه.

Caouj «durus» pag. 87, — «fortis» pag. 115, ar. قوي, cf. cauj.

[1] Cf. quae de his nominibus in vocabulario cum. sub voce *chetan* diximus.
[2] *C* praeter *k* et *kh* saepe etiam litteram *č* designat.

Caosat «calcaneum» pag. 121.

Caugir tiartič «capsa» pag. 124, (tiartič fortasse separate a praecedenti vocabulo capsam significat).

Cauj mecunem «fortifico» pag. 28, cf. caouj, — chauj «firmiter» pag. 66.

Cautū fortasse caucū legendum «columba» pag. 130, cf. كاووك «nidus columbarum».

Cat «scriptura» pag. 55, خطّ, cf. chat.

Catifa «holosericum» pag. 108, ar. قَطِيفَةٌ.

Cadim «quondam» pag. 65, ar. قَدِيمٌ.

Canauač «gossipium percussum et carminatum» pag. 102, كَنوزة.

Canab «cannabis» pag. 106, كَنَب, unde ar. قِنَّبٌ s. قُنَّبٌ.

Canfor «camphora» pag. 93, كافور.

Mecasen «traho» pag. 58. كَشيدَن.

Casouī? mend. scriptum pro ǵasousi «revenditor», pag. 101, cf. جاسوسی.

Cap «talus» pag. 113, ar. كَعْبٌ.

Cam «rarus» pag. 84, كَم, — cam ou bes «solum» pag. 71, كَم وبيش proprie «paucum et multum», — bacamtāi i. e. bacamtari «raro» ibid., cf. kam, cham.

Camā i. e. caman «arcus» pag. 118, كَمان, cf. chamanchar.

Caf «planta pedis» pag. 113, ar. كَفٌّ.

Car «opus» pag. 104, كار, — «scriba» pag. 55.

Car «asinus» pag. 127, خَر, — car maya «asina» ibid.

Cara cuxan «felis niger» pag. 128, vid. cum. cara cuxan.

Carap mecunem «destruo» pag. 11, خَراب كَردَن, vid. ar. خَرَابٌ.

Card «debitum» pag. 22, — cardar «debitor» ibid., — cardarem «debeo», ar. قَرْضٌ, cf. chard.

Card «culter» pag. 97, — card muxadusi «scalper sutorius» pag. 99, — «gladius» pag. 118, — cardcar «cultrarius» pag. 101, كاردْ, cf. hung. kard.

Carpus posim «anterior equestris sellae arcus» p. 122, قربوس پيشين, — carpus pesin «posterior equestris sellae pars» ibid., قربوس پَسين.

Carbil «cribrum» pag. 94, ar. غَرَابيل.

Calem «brassica» pag. 127, ar. كَلَم.

Ceasp «dactylus» pag. 126, ar. قَشْبٌ.

Ciaul «stragula» pag. 121, چول.

Ciana «mentum» pag. 110, چانه.

Cianac «maxilla» ibid., diminut. formae praecedentis.

Ciamī i. e. ciamin «urina» pag. 113, چمین.

Meciaranem «pasco jumenta» pag. 44, چرانذن.

Ciesm «oculus» pag. 110, چشم, — nuī ciesm i. e. nuri ciesm «lumen oculi» ibid., vid. ar. نور.

Ciou «lignum» pag. 125, چوب, cf. cui.

Cion učin «pomum ephippii» pag. 122, sec. KLAPROTHUM چوب زین.

Mecinachem «mastico» pag. 36, cf. cum. zianagil (= čanagil) ibid.

Metinem mend. pro mecinem scriptum «colligo» pag. 18, چیدن s. چدن, imp. چین s. چن.

Ne mecoēm «nolo p. 38, نه خواستن, imp. خواه, cf. mechoem.

Cocrar «tonitru» pag. 59, cum. chocramac, — crocar mecunet «tonat» ibid.

Cohat «robur», «vis», pag. 27, ar. قوة.

Cota «curtus» pag. 86, کوته, cf. cutay.

Codrat «potentia» pag. 28, cudrat pag. 42, ar. قدرة.

Condroc «thus» pag. 92, کندر.

Mecosten «cado» pag. 12, ad hanc verbi formam KLAPROTHUS annotavit: «L'auteur paraît avoir confondu cado et caedo, car کشتن kuchten signifie tuer en persan.»

Mecoften in edit. nostra male impressum mecosten «jaceo» pag. 33, coften mendose costen impressum perf. 1. pers. n. s. ibid. خفتن.

Cop s. cuip «stragula» p. 122, کوپ.

Copac «lumbus» pag. 111, کوبك.

Coptaluc «granum» pag. 131, cum. coptaluc.

Cofle «sera ferrea cistae» pag. 12, کوپله.

Coram «talpa» pag. 128, کرموش.

Mecorem edo» pag. 11, خوردن.

Coligiā i. e. coligian «galanga» pag. 95, خولنجان.

Cui «lignum» pag. 89, چو, cf. ciou.

Cuia «ubi» pag. 72, کجا, — axcuia «unde» ibid.

Cucia «platea angusta», «via», «vicus» pag. 90, کوچه.

Cutay «brevitas» pag. 86, کوتاهی, cf. cota.

Cuda «cyathus», «scyphus pec. major» pag. 123, ar. قدح.

Cudu «cucurbita» pag. 127, کدو.

Mecunem «facio» pag. 26, cherdem

perf. 1. pers. n. s., ibid., buchun imp. ibid., کردن, imp. کن.

Cusa «urceus» pag. 123, کوزه, cf. ar. کوز.

Mecusaem «exsolvo» pag. 20, کشادن.

Mecusen «extinguo lumen» pag. 24, — «interficio» pag. 33, کشتن.

Custu «cingulum» pag. 12, کستی.

Curâ mend. pro cudam scriptum «qualis» pag. 76, کدام «quis», «qualis», cf. churanj.

Cursi «sella» pag. 119, ar. کرسی, — «scamna in scholis» pag. 104, کرسیان.

Caltar et caltur «vultur» pag. 129, cf. خال.

Cula «pileus» pag. 101, کلاه, — cula aym «cassis» pag. 118, کلاه آهنی, — culadux «pileo» ibid.

Cremixi genus coloris rubri in caeruleum vergens pag. 108, pers. قرمز.

Clic «stramen» pag. 123, fortasse ar. عَلَفٌ.

Ch.*

Chaačch «calx» pag. 102, کچ s. کَچ, cf. گچ, cf. gerč.

Chaygh «sinistra pars», «sinister» pag. 87, — «tortus» pag. 83, zend. haoya.

Chakal «lentus» pag. 87, کاهل.

Chagat «charta» pag. 91, کاغذ.

Chagba «meretrix» pag. 104, cf. کهب «opprobrium».

Chay «quando» pag. 70, کی.

Chaiat «necessitas» pag. 42, ar. حَاجَةٌ et non شایل, uti l. c. opinatus sum, — chaiat est «necesse est» ibid., حاجت است.

Chaye «pullex» pag. 129, خایه.

Chat «scriptura», «litterae» pag. 91, ar. خَطٌّ, cf. cat.

Chatir «voluntas» pag. 60, ar. خَطَرٌ «existimatio».

Chadi «consul» pag. 105, قاضی.

Chanachar «luxuriosus» pag. 117, cf. خانه کن «degener», «pravus».

Chanabar mend. scriptum pro charuba genus quoddam succini pag. 94, کهربا.

Chanxer «serva» pag. 105, fortasse کانده.

Chaxac «testiculus» pag. 112, ar. خُصْيَةٌ et خِصْيَةٌ.

* *Ch* praecipue litteram ق, ح et خ designat.

Chas «persona» pag. 113, كَس.

Chasis «presbyter» pag. 77, ar. قَسيس.

Chasuir «foenisicium» pag. 127, خُسور.

Chasurch «socrus» pag. 115, خُسوره.

Chascan «caldarium» pag. 124, cum. chaxan.

Chasragu «strigilis ferrea, qua equum radunt» pag. 122, turc. قَشَو.

Chababa «uva malvatica» pag. 93, ar. حَبابٌ.

Chabar megoem «certiorem facio» «narro» pag. 48, vid. ar. خَبَر, cf. abar.

Chabut «caeruleus» pag. 108, كَبود.

Cham cun «diminue» pag. 20, كَم كُن, cf. kam, cham.

Chama bare «saepe» p. 71, همه باره.

Chamanchar «qui arcus conficit» pag. 103, كَمانكار s. كَمان گر, cf. caman.

Chamar «corriga» pag. 120, — «adstrictorium lorum caligarum» pag. 121, ar. حَمير.

Chamal «bajulus» pag. 103, ar. حَمَّال.

Char «surdus» pag. 117, كَر.

Charabat «meretirx» pag. 111, ar. pers. خَرابات, cf. garabat.

Mecharem «rado» pag. 29, خاريدَن.

Charg «expensum» pag. 25, ar. خَرج, charg mecunem «impendo» ibid.

Bachard «aes alienum» pag. 38, بقَرض, ar. قَرْض, cf. card, — bachard medehem «mutuum do» ibid.

Chalasi «redemtio» pag. 46, ar. خَلَاص, cf. kalas, — chalas mecunem «redimo» ibid.

Mechalem «pango» pag. 44, خَليدَن.

Chalp «falsus» pag. 117, ar. خِلَاف.

Chear «cucumis» pag. 126, خِيار, — chear ysâbar (ysanbar) «casia» pag. 92, خِيار شَنبَر.

Chegmit «later coctus» p. 120, كَرميد.

Ches auand «consanguineus» pag. 45, خويشاوند.

Chesi genus panni lintei pag. 107, خيش, — sansda chesi ibid., cum. sasda chesi, — dras chesi «tela Cremonensis» ibid., cum. dras ches.

Chep mend scriptum pro كج, «sericum vilioris pretii» pag. 106.

Cheberdar «superbus» p. 117, كِبردار, vid. ar. كِبْر.

Cher «membrum virile» pag. 112, كير.

Chers «ursus» pag. 128, خِرس.

Cherm «vermis» pag. 129, كِرم.

Chelbarâ i. e. chelbaran mendose pro chelbatan scriptum «forceps» pag. 96, ar. كَلْبَتان apud GOLIUM.

Chi «quam» pag. 70, كه.

Chion «quomodo» ibid., cf. چون.

Chitab «schola» pag. 104, ar. كُتّاب.

Chitira «tragacanthae» pag. 95, ar. كَثيرا.

Chisa »sacculus», «marsupium» pag. 94, 120, كيسه.

Chist «quis?» pag. 70, كه أست.

Chibrit «sulphur» pag. 90, 107. ar. كِبْرِيت.

Chiridanj «emtio» pag. 23, — mecherem «emo» ibid., خريدن.

Chilit «clavis», «sera» pag. 119, كليد, quae vox docente VULLERS ex gr. κλεὶς orta est.

Cho «mons» p. 38, كوه, cf. ko, — chouistan »regio montana», كوهستان.

Mechoem «volo» pag. 60, خواستن, cf. ne mecoêm.

Chogum «vetus» pag. 87, كُهن.

Choč «aries» pag. 128, قوچ.

Choder «purificatio» pag. 25, — choder mecunem «purifico» ibid.

Choxeruc «socer» pag. 114, خُسرو.

Chos «incurvus dorso» pag. 117, كوژ.

Mechospem «dormio» pag. 19, choftem perf. 1. pers. n. s., خُفتن, cf. etiam خسپيدن.

Chozak «parvus» pag. 75, chočac 77, كوچك.

Chomana mecunem «similo» pag. 57, همانا كردن.

Chor «caecus» pag. 116, كور.

Chormat «veneratio» pag. 30, ar. حُرْمَة, —chormat mecunem «veneror» ibid.

Chus «vulva» pag. 112, كُس.

Chura «fornax» pag. 97, كوره.

Churanj mend. scriptum pro chudam pag. 71, vid. كدام.

Buchurani «cibus» pag. 11, خوردنى.

G.

Gao «bos», cf. gaos, — gao coy «cervus» pag. 129, — gao sala «taurus» ibid., vid. گاو.

Gaou «vacca», — gaou rogan «butyrum» pag. 131, گاو روغن.

Gaouã i. e. gaouan «pila» pag. 124, هاون, vid. haouan.

Gaos «bos» pag. 128, vid. gao, — maya gou «vacca» ibid., — gaos sala «vitellus» ibid.

Gaumis «bubulus» ibid., گاوميش.

Gacial «calvus» pag. 116, كچل.

Gadaxam «postea» pag. 69, بعد از آن.

Mega dem mend. pro megandem «putreo» pag. 44, گندن.

Gan «moeror», «cura» pag. 15, ar. غم.

Gang «pondus» pag. 85.

Gandida «putridus» pag. 87, گندیده.

Gaxel «filum grossum» pag. 102, ar. غزل.

Megaxen «mordeo» pag. 36, گزیدن.

Gaxidenj »morsus» pag. 37.

Gas «forceps» pag. 96, گاز.

Gasta plane» pag. 69.

Gap «humilitas» pag. 39.

Gabun suda «victus» pag. 61, cf. ar. جبين.

Gamazi «accusatio» pag. 9, ar. غمز.

Gafta «hebdomas» pag. 80, هفته.

Gauata «cibus in asso paratus» pag. 131, گوداب.

Gauars «milium» ibid., گاورس.

Garanful «caryophyllus aromaticus» pag. 92, قرنفل.

Garabat «lupanar» pag. 104, ar. pers. خرابات, ar. خراب «vastitas», cf. charabat.

Gâib i. e. garib «peregrinus», «alienus» pag. 117, ar. غريب.

Garguin «scabiosus» ibid., گرگن.

Gard «frigidus» mendose pro sard scriptum pag. 88, سرد.

Gardahan «nux» pag. 125, گردگان, cf. gerdagham, girdahan.

Gardan «collum» pag. 111, گردن.

Megardanem «volvo» pagina 62, گردانیدن «vertere», «convertere».

Gardaband «collare» pag. 118, گردن بند.

Garm «calidus» pag. 88, گرم, — garmauoa «hypocaustum subterraneum» pag. 10, گرم خانه, — garmies «calidus» pag. 16, گرمش «fervor», — grâ mecunem «calefacio» ibid.

Gala «ager aratus» pag. 90, کاله.

Galou «guttur» pag. 111, گلو.

Gallat «error» pag. 27, ar. غلط, — galat mesauem «erro» ibid.

Getmetchar «famulus»p.103, خدمتکار, ar. خدمة, cf. ghedmet cheran.

Gex «ulna» pag. 98, گز.

Gerč «calx» p.120, گرچ, cf. chaačch.

Gerd «pulvis» pag. 89, گرد.

Gerdagham «nux juglans» pag. 106, گردگان, cf. gardahan, girdahan.

Gerdan «collum» pag. 18, گردن, cf. gardan.

Geld «agilis» pag. 115, ar. جلد.

Gigar «jecur» pag. 111, جگر, — gigar band «pulmo» ibid., جگر بند,

«jecur cum pulmone et corde conjunctum».

Giou «hordeum» pag. 130, جَو.

Megihem «salto» pag. 57, جهيدن «salire».

Gidatin «crispus» p. 85, cf. ar. جَعْد.

Ging «piper longus» pag. 91, cf. ar. زنج, fortasse «piper aethiopicus».

Gingibil «zingiber» pag. 91, زنجبيل.

Ginč «contractus» p. 85, گنک «curvus».

Gimediaual «Aprilis» pag. 81, ar. جُمادَى الاول, — gimediclachel mend. pro gimedi lacher «Majus» ibid., ar. جُمادَى الآخر.

Giram «carus» pag. 88, گران.

Megiren «accipio», — «destino» griften perfectum pag. 14, گرفتن.

Gird «rotundus» pag. 83, — gird dua gird pag. 65, — gird «circuitus» pag. 14, — gri^{r}d meroem i. e. gird m. «circumeo» ibid., گرد.

Girdahan indu «nux indica» pag. 95, گردگان, cf. gardahan, gerdagham.

Gil «lutum» pag. 88, گل.

Gilim «tapetes» pag. 123, گليم.

Gillay «lamentatio» pag. 34, گله «querela».

Megoen «dico» pag. 20, گفتن.

Goujs «auris» pag. 110, گوش.

Megonem «voco» pag. 61, beghon imp., cujus formae terminationem loco cit. falso rj legi, خواندن.

Gosara «pruniceps» pag. 97.

Gorasanj genus lapidis quod in هندوستان reperitur pag. 93, گرسيان, ad hanc vocem VULLERS annotavit: «pronuntiatione ignota». Forma gorasanj codicis nostri desideratam hujus vocis pronuntiationem perhibet.

Gua «testis» pag. 60, گواه, — gua medeghem «testor» ibid.

Guidi «scortator» pag. 117.

Guu «excrementum» p. 113, گوه s. گه.

Gutis fortasse ex يوزتيز corruptum «panthera» pag. 98.

Megudarem «transeo» p. 59, گذشتن.

Guna «peccatum» pag. 15, گناه, cf. ghuna, — guna kar «peccator» ib., gunachar pag. 117, گناهکار.

Meguxinem «cerno» pag. 17, گزيدن «eligere», «seligere», imp. گزين.

Guspond «ovis» pag. 128, گوسپند.

Gubi «pulcritudo» pag. 85, خوبى.

Gum medaem «perhibeo testamentum» pag. 46, fortasse گواه دادن.

Gureue «solea socci» pag. 121.

Gurg «lupus» pag. 128, گرگ.

Gurba «felis femina» pag. 128, گُربَه, — gurbanar ibid., i. q. گُربَه نر.

Gursnaguj «fames» pag. 27, گُرسنگی, — gursna em «famesco» pag. 26.

Beguzanj «electio» pag. 25, گُزان «qui eligit», — mecuzinem «eligo» ibid., cf. meguxinem.

Gul «flos», imprimis «rosa» pag. 28, گُل.

Gulinar «cerasum» pag. 125, گُلنار.

Grao «pignus» pag. 85, گَرو.

Grandũ i. e. grandum mend. scriptum pro gandum «granum» pag. 130, گَندم.

Gre «nodus», «vinculum» pag. 122, گِره, cf. gro.

Magrien mend. scriptum pro megriem «lacrimo» pag. 43, گِریستن.

Grioua «locus depressus» pag. 88, گَریوه «mons depressus.»

Gro «nodus» pag. 112, گُروها, cf. gre.

Glis «saliva» pag. 55, گِلیز, — glis miadãxem (miandaxem) «sputo» ibid.

Gh.*

Ghachar «urbs» pag. 89, شَهَر.

Ghač «crux» pag. 77, خاج.

Ghalcha «anellus capistri» pag. 122, ar. حَلَقَة.

Gham «crudus» pag. 84, خام.

Ghama «omnis» pag. 76, هَمَه.

Ghamus «domesticus» pag. 84, خاموش.

Ghana «domus» pag. 89, خانَه.

Ghana cabul mecunem «hospito», قبول کَردَن.

Ghanchion «similiter» pag. 71, male scriptum pro هَمیدون «sic», «quoque», «item».

Meghandem «rideo» p. 50, خَندیدَن, cf. mehamden.

Ghaou «somnium» pag. 54, خواب, — ghaou mebinem «somnio» ibid., خَواب میبینَم.

Ghar «omne» pag. 69, هَر. — gharghix «nunquam» pag. 68, هَر گِز «unquam», cf. har.

Gharbusa «pepo» pag. 126, turc. قارپوز «anguria».

Ghaxa «proprie» pag. 69, ar. خاصَّة.

Ghasac «terra» pag. 89, loc. cit. male ghasat legimus, خاشاك «res quaevis minutulae».

* *Gh* praeter خ, ح, *k*, *g* et ه significat.

Ghat pisiar «nimis» pag. 68, غايت بسيار, ar. غَايَة.

Ghawa «aer» pag. 78, هوا, ar. هَوَاء.

Ghedmec mecunem mend. scriptum pro ghedmet mecunem «servio» pag. 57, خدمت كردن, ar. خِدْمَة, ghedmet cheran «famuli» pag. 93, cf. getmetchar.

Ghel mend. scriptum pro ghelt «humor» pag. 110, ar. خلط.

Ghesbeza «iltis» pag. 98, vid. cum. cara cuxan.

Gho°x mend. pro ghorox «gallus» pag. 130, خروس.

Ghob «pulcer» pag. 86, خوب, cf. gubi, ghub.

Ghocum «imperium» pag. 51, ar. حُكْم, ghocû car i. e. ghocumchar «procurator» pag. 101.

Ghogâi mecunem i. e. ghocari mecunem pag. 61, cf. خوكر «assvetus».

Ghoda «Deus» pag. 77, خدا.

Ghoya «dominus» pag. 105, خواجه.

Ghoist «caro» pag. 112, كوشت, cf. hung. hus.

Ghon «sanguis» pag. 79, 112, خون.

Darghor menehem «sepelio» pag. 58, در كور نهادن.

Ghordanj «cibus» pag. 124, خوردني.

Ghorsi «sedile» pag. 54, ar. كُرْسِي.

Ghosch «siccus» pag. 87, خوش.

Ghostenis «in persona» pag. 70, خويشتن.

Ghub «pulcer» pag. 115, خوب, cf. ghob, gubi.

Ghugira «conclave domus», «cubiculum» pag. 119, ar. حُجْرَة.

Ghuna «peccatum» pag. 46, كُناه, cf. guna.

Ghriaar «emtor» pag. 106, خريدار.

H.

Haouâ i. e. haouan «mortarium, in quo quid contunditur» pag. 124, هاون, cf. aouan, — haouâ dasta «pistillum» pag. 94.

Haoud «pelvis» pag. 97.

Hac «pulvis» pag. 89, cf. خاك «grando».

Hačin «mendicus» pag. 101, ar. حَكِيم.

Hasap «lanio» pag. 101, ar. قَصَّاب.

Hamu «avunculus» pag. 114, cf. عَم.

Hamta «par» pag. 83, همتا, — beamta dispar ibid., بى همتا.

Mehamden mend. pro mehandem

«rideo» pag. 33, خندیدن, cf. meghandem.

Har i. q. ghar, har rox «quotidie» pag. 65, هر روز.

Harais «ignis» pag. 79, cf. آرويس «tabula, in qua Persae res, quae ad ignis cultum pertinent, collocabant.»

Harxan «vilis» pag. 88, cf. هرزه «vanus», «futilis».

Halal «legalis» pag. 115, ar. حلال, — halalxa «legitimus» ibid. حلالزا.

Heč «nihil» pag. 68, هیچ.

Hesti «pax» pag. 78, آشتی.

Mehelem «relinquo» pag. 48, هلیدن.

Hoca »pyxis», «arcula» pag. 94, هوکان.

Honarmand «virtute praeditus» pag. 115, هنرمند, — mendose honar mans scriptum pag. 116.

Hostehen yzanat «maxilla« pag. 111.

Huc «caligae» pag. 121.

Hghu «lepus» pag. 97.

J.*

Ya «vel» pag. 72, يا.

Yaane «quasi» pag. 70, ar. يعني «scilicet», «nimirum».

Jays «saltus» pag. 58, fortasse mend. scriptum pro جسر.

Jausan «lorica ex anulis et laminis confecta» pag. 118, جوشن.

Yacut «rubinus» pag. 108, ar. ياقوت, — yacput cabut «sapphirus» pag. 109, یاقوت کبود.

Yaga «locus» pag. 89, cf. exoti. ياغی.

Jan «anima» pag. 113, جان.

Jank «bellum», «pugna» pag. 29, جنگ.

Jaxa «premium» pag. 46, ar. جزء.

Jama «lectus» pag. 123, — «vestimentum» pag. 120, جامه, — jama mecanem «exuo» p. 22, vid. کندن.

Jame «recuperatio» pag. 49, fortasse ar. جمع «collectio».

Yari «auxilium» pag. 6, 77, یاری, — yari medehem «adjuvo» pag. 6.

Jaru «scopae» p. 103, جارو, cf. خاروب.

Jarra «chirurgus» pag. 101, ar. جرّاح.

Yalmas «adamas» pag. 109, آلماس.

Jend »avus» pag. 114.

Joap «responsum» pag. 52, — joap medehem «respondeo» ibid., arab. جواب.

Joosa «nuces moschatae» pag. 92, جوز بوا.

* Sonum *j* litterae *j*, *y*, *i* designant, littera autem *j* etiam ج designare potest.

Jouanâ i. e. jouanan «juvenes» pag. 87, 104, جوانان, — jouanj «juventus» pag. 86, جوانى.

Jomaha «lectus» p. 119, جامهٔ خواب, cf. jama.

Jomard «homo liberalis» pag. 115, جوَمرد, — ba jomâdi i. e. ba jomardi «largiter» pag. 68.

Meiunbanem «removeo»» pag. 50, جُنبانيدن.

Jusuxou «praeter» pag. 70, جُز از او.

Justrua «inquisito» pag. 32, جُستجوى.

Meiussen «bullo» pag. 10, جُوشيدن.

Beiubanj «momentum» p. 37, بجُنبان, cf. meiunbanem.

Meiurem «inquiro» pag. 32, جُستن.

Jurum «condemnatio» pag. 13, — jurum mecunem «condemno» ibid., ar. جُرْم, — ba iurm «injuriose» pag. 67.

Jurta «simplex» pag. 83, mendose pro jucta scriptum, يكتا.

Č.*

Ča «puteus» pag. 89, چاه.

Čacuč «malleus» pag. 96, چكوچ, turc. چكيج, چكچ, čachuč pag. 100.

Čamî i. e. čamin «terra», — čamî mebirem «aro» pag. 8, زمين بُردن.

Čand «quantum» pag. 70, چند, — čandan «tantum» pag. 71, چندان.

Čarch «rota molae et omne, quod in orbem agitur» pag. 62, چرخ.

Čarči «mercenarius» pag. 101, cf. چار apud Vullers.

Čarčiga «astur», «nisus» pag. 129, vid. glossam cum. čarčiga.

Čer «subtus» pag. 70, زير «pars inferior rei».

Čera «quare« ibid., چرا.

Čerd «flavus» pag. 108, زرد.

Či «quid» pag. 70, چه.

Čiacmac «excussio ignis» pag. 90, čag. چاقماق.

Čiachuč i. q. čachuč ibid.

Čiarzan «linteamen» pag. 123, vid. cum. čiarzau.

Čibac «argentum vivum» pag. 94, ar. زيبق.

Čil chaade «september» pag. 81, ar. pers. ذيقعده.

* Č praeter چ interdum ز et semel ذ denotat.

Čise «res» pag. 86, چیزه.

Čiurûba «puls cumino et aceto cocta» pag. 94, زیرەبا.

Čouu «trabs» pag. 120, چوب.

Čoulum «superfluum« pag. 54.

Čocha «pannus» pag. 98, turc. چوقه.

Čuanac «uncus» pag. 122, چنگل.

Čualdus «acus grossior» pag. 102, چوالدوس.

Čura «falco albus» pag. 129, چره.

Čust fortasse čuft legendum «pix» pag. 95, ar. زفت.

T.

Ta «donec» pag. 65, تا.

Taoua «vas latum» pag. 124, تاوه s. تابه.

Taouar «securis» ibid., تبر s. تور.

Taoc «perdix» pag. 130, cf. turc. تاوق.

Taos «pavo» ibid., ar. طاووس.

Taora «saccus» pag. 122, fortasse idem, quod cum. topra.

Tauar «fossa, in quam vigiles hortorum umbrae capiendae causa se recipiunt pag. 102, توارة.

Tauigar «pellio» pag. 97.

Taustâ «estas» pag. 83, تابستان.

Taka «caper» pag. 128, تکه.

Takiat mecunem «sustineo» pag. 35, تکیه کردن c. بر «inniti aliqua re», تکیه auctore VULLERS proprie est vox arabica ad ar. وكا pertinens.

Tacta «tabula» pag. 120, تخته, — tacta busmaî pag. 90, cf. apud VULLERS تخته پوش.

Metachem mend. pro metarchem «findor» pag. 11, تراکیدن.

Tataul «vigil», «custos» pag. 105.

Tan «corpus» pag. 111, تن.

Tanachar «borax» pag. 93, تنکار.

Tanaha «solus» pag. 76, تنها.

Tanuc «tenuis», «subtilis» p. 87, تنک.

Tanc megirem «stringo» p. 56, تنگ گرفتن.

Tang «cingulum» pag. 122, — «sarcina», «fascis mercium» pag. 102, تنگ.

Tandrusti «sanitas», «integritas» pag. 86, تندرستی.

Taxa «recens», «vigens», «florens» pag. 87, تازه.

Taxana «flagellum» pag. 28, تزیانه.

Tas ? «plevis tonsoria» pag. 100, cf. teste, تشت.

Tasina «sitiens» pag. 55, تشنه, — tasina em «sitio» ibid., تشنه ام.

Tasgar «ludibrium», «irrisio» pag. 104, تَسخَر.

Taz «corona» pag. 105, تاج.

Tabac »discus» pag. 124, ar. طَبَقٌ.

Tabiat «natura» pag. 40, ar. طَبِيعَةٌ.

Tam «sapor» pag. 86, — tam mestanem «gusto» p. 55, طعم ستاندن, vid. ar. طَعْمٌ, cf. tamxai.

Tam mexanem «sileo» pag. 60, دَم زَدَن.

Tamam «perfectus» pag. 13,— tamam mecunem «absolvo» ibid., — batamamj «perfecte» pag. 67; — tamanj «complementum» pag. 115, ar. تَمامٌ.

Tamxay «gustus» pag. 81, cf. tam.

Tafaruč «spectaculum» pag. 104, ar. تَفَرُّجٌ.

Tar mecunem «humecto» pag. 10, تار كَردَن.

Taragia «portula» pag. 120, دَريچه.

Taraxu «libra» pag. 90, تَرازو.

Tarichi «obscuritas» pag. 82, tariguj ibid., تاريكى.

Targos «lepus» mend. pro cargos scriptum pag. 128, خَرگُوش.

Tartib «ordinatio» pag. 40, ar. تَرتِيبٌ, — tartib mecunem «ordino» ibid.

Tars «metus» pag. 46, تَرس, — metarsen «timeo» ibid.,— «dubito» pag. 22, تَرسيدَن.

Tarsidehen «cerebrum» pag. 111.

Tarziana «tubus» pag. 121.

Tarta «lactuca» pag. 126.

Metalaben «peto» pag. 43, طَلَبيدَن.

Talamači «interpres» pag. 105, cum. telmač.

Talk «amarus», «acer» pag. 83, تَلخ, cf. telchi.

Teysa «ascia» pag. 99, تيشَه.

Teb «medicina» pag. 37, — teb medehem «medicor» ibid., ar. طِبٌّ.

Tex «velox» pag. 87, تيز.

Tešarj «irrisio» pag. 33, ar. تَسَخُّرٌ, سَخَرٌ etc.

Teste «pelvis» pag. 124, تَشت, cf. tas.

Terek «millenium» pag. 81, cf. تُرك.

Terf ? «caseus siccus» pag. 107, vid. تَرف. Ceterum haec glossa et ters legi potest.

Telchi «acerbus» pag. 84, تَلخ, cf. talk.

Tixga «fascia cruralis» pag. 121, cf. turc. تيز.

Tira «ira» p. 32, تيره, — tira mesauem «irascor» ibid., تيره شدن «indignari», «irasci», tiraguj «offensio» p.

42, — tiragui mecunem «offendo» pag. 41.

Tirsar s. tirgar «qui sagittas conficit» pag. 103, تیرگر.

Tokouî i. e. tokouim «liber rationum» pag. 90, ar. تقویم.

Toghm «semen» ibid. تخم, tohm pag. 54, — tokm madaxem «semino» ibid. تخم انداختن

Tosak «inferna» pag. 78, دوزخ.

Tor «recens», «virens», «humidus» pag. 87, تر.

Torak «psittacus» pag. 130, cf. ترتک.

Torna «grus» pag. 129, turc. torna.

Tu pron. 2. pers. pag. 72, تو, gen. ačani tu pag. 73, ازان تو, pl. ysma ibid. شما.

Metuanem «possum» p. 42, توانستن.

Tútech «psittacus» pag. 130, توتی.

Tutia «species floris albi, quae siccata ut collyrium adhibetur» pag. 92, توتیا.

Tusaydem mendose pro cusaydem scriptum «absolvi» pag. 7, گشادم, — besau i. e. becsau «absolve» ibid., — becsais «absolutio» ibid., گشایش «apertio».

Turt «torta» pag. 103.

Turp «raphanus» pag. 127, ترب.

Turb nom. medicamenti purgativi pag. 96, تربد.

Trak «fissura», «ruptura» pag. 23, ترك.

Trahida «fissus», pag. 85, ترکیده.

Metrasse i. e. metrassem «rado» pag. 49, تراشیدن, — trasida «rasus» pag. 84, تراشیده.

Trel «lena» pag. 104, cf. ترانه.

D.

Medaem «do» pag. 18, دادن.

Dauan «cursus» pag. 12, دوان, — medauen «curro» ibid., دواندن.

Daug «casa» pag. 102.

Dakil «campus» pag. 90, cf. ar. دخل.

Dacsur «concambium», «permutatio» pag. 14, fortasse male scriptim pro ar. تغیر, — dacsur mecunem «commuto» ibid.

Medanem «scio» pag. 52, دانستن.

Dandâ y fil (dandan y fil) «ebur» pag. 92, دندان فیل, cf. dendan.

Dast «manus» pag. 112, دست, — rafidast mend. scriptum pro kafidast «palma» ibid., کف دست, vid. ar. کف.

Dastana «serra» pag. 100, دستانه.

Dastar «mantile» pag. 123, دستار.

Dam «rete» pag. 70, دام.

Damad «gener» pag. 114, داماد «sponsus» et «gener».

Medamem «inflo» pag. 33, دَميدن.

Damissa «flatus» ibid., دَمش.

Daftar «liber rationum» pag. 90, دَفتر.

Dafrafros «revenditor» pag. 101, cf. فروختار.

Dar «in» pag. 67, دَر, — dar an oaght «tunc» pag. 71, دَر آن وَقت, — dar dria meroem «navigo» pag. 38, دَر دريا رَفتن.

Dara «vallis» pag. 88, دَره.

Medarem «habeo» pag. 30, داشتَن.

Daru s. daruana «medicamentum» pag. 94, دارو s. داروى.

Darues «pauper» pag. 47, 116, دَرويش.

Dart «dolor» pag. 19, — dart medarem ibid., دَرد.

Dars «sutura vestis» pag. 17, دَرز.

Darzanj «cinnamum» p. 91, دار چينى, gul darčini «flos cinnami» ibid.

Darmiê i. e. darmien «intus» pag. 67, دَر ميان.

Dalal «censarius» pag. 101, دَلّال.

De «pagus», «vicus» pag. 89, ده.

Deen «os» pag. 110, دَهن, دَهان.

Dec «vas coquinarium» pag. 124, ديگ.

Dechan idem, quod duchan pag. 91.

Dehen yamâde ital. «forcella», germ. herzgrube pag. 111, دَهن معده.

Dendan «dens» pag. 110, دَندان, cf. dandan, — gostin danden «gingiva» ibid. گوشت دَندان.

Der «tarde» pag. 71, دير.

Del «stomachus» pag. 111, — dil «cor» ibid. دل.

Dela «mustela foina» pag. 98, دَله, ar. دَلَق.

Diar em «videor» pag. 63, ديدار ام.

Diouachar «textor» pag. 103.

Diuana «stultus» pag. 116, ديوانه.

Diuar «murus», «paries» pag. 119, ديوار.

Dig «heri» pag. 80, ديگ i. q. دى, cf. etiam hung. tege, teg-nap, quod fortasse e lingua pers. depromtum est.

Digar «aliter» pag. 64, ديگر, — digargû i. e. digargun «permutatio» pag. 35, ديگر گون, — digargû mecunem «permuto» ibid.

Dinj «lex» pag. 77, ar. دين.

Disais migirem «quiesco» pag. 47, cf. آسايش «quies».

Dilghia «october» pag. 81, ذى الحجه.

Dilghosi «consolatio» p. 13, دلخوشى «contenti animi status», dilchosi pag. 16, — dilkosi medebm

(mendose pro d. medehem) «consolor» pag. 13.

Doa «laus» pag. 34, ar. دُعَاء.

Dour «procul» pag. 67, دور, — dour mecunem «dilato» pag. 8, dour mebassem «caveo mihi» pag. 12, دور بودن.

Doktimâ »sutura» pag. 119, cf. turc. دكش.

Medoxem «consuo» pag. 17, دوختن.

Dost «amicus» pag. 6, — dosti «amicitia» ibid., — dost y ghuda «caritas» pag. 78, — dost medarem «amo», dostdar imp., دوست داشتن, — dosdar merd «homo amabilis» pag. 115, دوستدار مرد.

Duum «secundus» pag. 83, دُوُم.

Duc «fumus» pag. 28, 125, دُخان.

Duchan «officina», «taberna», pag. 89, ar. دُكّان.

Duet «atramentarium» pag. 90, دَوات, ar. دَوَاة, cf. hebr. דְּיוֹ.

Ducta «duplex» pag. 83, دو تا.

Dugar «faber lignarius» pag. 99, دولگر apud KLAPROTHUM.

Dughes «pauper» pag. 116, دُخس «caput calvum» meton. pro «pauper».

Dunia «mundus» pag. 88, ar. دُنيَا.

Dusdanj «furtum» pag. 27, دُزدی, — baduxdi «furtive» pag. 66, — dusdi mend. pro dusd «fur» pag. 28, دُزد, — medusdem «furor» pag. 27, دُزديدن.

Dusmâ i. e. dusman «imprecatio» pag. 11, دُشمن «inimicus», «miser», — dusmâ mecunem pag. 10.

Duba «vesica» pag. 113, تاول «pustula», cf. osm. طاول.

Dumb «cauda» pag. 18, دُمب.

Dura «perdix» pag. 130, vid. دُراج apud VULLERS «avis quaedam colorata instar avis phasianae.»

Dula «acclivitas maior» pag. 88, دوله.

Dulab «apotheca», «cella promtuaria» pag. 90.

Dulband «mantile» pag. 121, دولبند.

Draus «scalprum sutoris» pag. 99, درفش.

Dracs rismâ «longum filum, quo ad metiendum utuntur» pag. 100, درازی ريسمان

Dragt «arbor pag. 89, draght pag. 128, دَرَخت.

Dran «pondera librae» pag. 90, دِرَم «pondus trium ماشه et quatuor granorum».

Draxi «longitudo» pag. 85, درازی, — dras «longus» pag. 86, دراز.

Drogoan «mendax» pag. 117, دُروغ كان.

Drust «integer» pag. 83, — «rectus» pag. 40, — «emendatio» pag. 26, — drust mecunem «emendo» ibid., دُرُستى «iutegritas».

N.

Na «non» pag. 68, نَه.

Naal «munimentum pedis equini, ne offendatur ab incommodiore solo» pag. 121, ar. نَعْل, cf. nalbâd.

Naamatdar «humanus, pag. 115, نعمت دار, vid. ar. نِعْمَة.

Naali «stratum» pag. 99.

Naalča «solea» ibid., نعلچه.

Nainč «malum aurantium» pag. 126, نارنكى, cf. narangi.

Naoua «pistor» pag. 102, نانوا.

Naon «unguis» pag. 112, ناخن.

Naobat «excubiae» pag. 118, نوبت ar. نَوْبَة.

Nacas «pictor» pag. 102, ar. نَقّاش, — nacs «imago» pag. 21, ar. نَقْش, — nacs mecunem «pingo» ibid.

Nachara tympani species pag. 104.

Nagh «herba moschata» pag. 106, ناك «quaevis res falsa adulterina et spec. moschus et ambra corrupta s. adulterina» in glossario VULLERS.

Nagh «luna» mend. pro magh «luna» pag. 78, ماه.

Nay «tibia» pag. 104,ناى.

Nan «panis» pag. 103, — nâpas i. e. nanpas «pistor» pag. 102, نان پز.

Nana «menta» pag. 126, نعنا.

Naxdic «prope» pag. 69, نزديك, cf. nasdic.

Nasiz «vestis serica auro texta» pag. 107, نسيج.

Nasdic «secus» pag. 71, نزديك «prope» vid. respondentem glossam cuman. yaoh.

Naps «pulsus» pag. 112, ar. نَبْض.

Nam «nomen» pag. 40, نام, — nam medachem «nomino» ibid.

Namak «sal» pag. 57, نمك, — namak menehem «salio» ibid.

Namand genus quoddam straguli e panno coactili, quod substernunt sellae equestri pag. 122, نمد, — namand xin idem ibid., نمد زين.

Namax digar «preces promeridianae» pag. 80, نماز ديكر.

Nafay «odoratus» pag. 81, ar. نَفَس, — naffas «halitus» pag. 113, — nafas mecunem «respiro» pag. 8.

Nafarat «victoria» pag. 61, ar. نَفَر.

Nafir «tuba» pag. 104, نفير.

Nafrin «maledictio» pag. 10, — nafrin mecunem ibid.

Nar «mas» pag. 109, نر.

Narangi «color mali aurantii» pag. 108, نارنگی, cf. nainč.

Nardorian mend. scriptum pro narduban »scala» pag. 120, نردبان

Narm «lenis», «mollis» pag. 88, نرم, quod vocabulum loc. c. falso marm impressum est.

Nalbâd i. e. nalband «faber ferrarius» pag. 96, نعلبند, cf. naal.

Nek «bonus» pag. 75, pl. nekent pro nekan, — nek «bene» pag. 64, nec pag. 86, نيك, — nektar «melius« pag. 68, necutar idem ibid., — nekuj «bonitas» pag. 85, — nektar mechunem «melioro» pag. 37.

Neche «corium pecorinum» pag. 99, vid. نيك بوست apud VULLERS.

Menchem mend. pro menechem «pono» pag. 46, نهادن.

Nestera «lancetta» pag. 100, نيشتر.

Nebina «caecus» pag. 116, نبينا.

Nigaa «custodia» pag. 11, نگاه, — nigaa mecunem «custodio» ibid.

Nigh «clavus» pag. 119, ميخ.*

Nixech «urina» pag. 42, ميزك, — nixech mirixen «urinam reddo» ibid.

Nixia «terminus» pag. 106, cf. نيزه proprie «hasta», «vexillum», «signum».

Nisan «signum» pag. 53, نيشان, — nisan mecunem «noto» ibid.

Nisista «demissus» pag. 85, نشاسته.

Nim rox «meridies» pag. 80, نيمروز.

Nil «indigo» pag. 91, نيل.

Nouma «malum aurantium» pag. 126, cf. ar. نُعْمَة.

Nour «lumen» pag. 32, nur pag. 34, ar. نُور, — nour medarem «illumino» ibid.

Nocta mend. pro nocra scriptum «argentum» pag. 96, ar. نُقْرَة.

Nocta «punctum temporis» pag. 79, ar. نُقْطَة.

Nog «novus» pag, 87, نو.

Nogol «fundus» pag. 89, نُغُول «profundus».

Noghut «cicer» pag. 131, نخود.

* *N* interdum in parte codicis nostri pers. pro *m* apparet, e. g. glossa sequens *nixech*, *nagh*, *nenomayem*.

Nenomayem mendose scriptum pro menomayem «infingo» pag. 32.

Nuisenda «scriba» pag. 91, «scriptio» pag. 55, نویسنده, — menuisem «scribo» pag. 54.

Manxel «mansio» pag. 35, ar. مَنزِل.

Benmoyos «per demonstrationem» pag. 38, — melmanem mend. scriptum pro menmaem «ostendo« pag. 27, نمودن.

X.*

Xaamety «labor» pag. 34, زحمت, vid. ar. زَحَم, زَحْمَة.

Xayt mend. pro zade s. zad «natus» pag. 40, زاده, زاد, — mexaum «nascor» ibid., زادن

Xanachar «gloriabundus» pag. 117, fortasse ظنّكار, ar. ظَنّ.

Mexanem «sono» pag. 54, mexam imp. ibid., — «percutio» pag. 45, — «planto» ibid., زدن, imp. زن, cf. hung. zengek, cf. etiam mečanem.

Xanu «genu» pag. 113, زانو.

Xang «bellum» pag. 118, جنگ.

Xangar «faber ferrarius» pag. 96, fortasse زنككار.

Xangar «rubigo» ibid., زنگار.

Xamin «terra» pag. 78, زمين, — dar zamin mexanem «planto» pag. 45, vid. supra.

Xarnaden fortasse xacnaden legendum «mentum» pag. 111, زنخدان.

Xarpa «caligae» pag. 120, سَرپای.

Xala «ros» pag. 82, ژاله.

Xedid merd «castus» pag. 115, زدوده مَرد.

Xen «mulier» pag. 109, زن, — xen sachird «famula» p. 105, زن چاكرد, vid. چاكر, — xen chetmetchar idem ibid., زن خدمتكار, — xenhalal «uxor» pag. 114, زن حلال, vid. ar. حَلَال.

Xendaganj «vita» p. 63, 86, زندگانی.

Xer surch «aurum» pag. 96, زر سرخ.

Xernec «arsenicum» pag. 92, زرنيخ.

Xiauc «carus» pag. 116, in cod. «aduenes», fortasse it. «avvenente».

Xiada «superfluum» pag. 85, ar. زِيَادَة «augmentum», «incrementum».

Xiam mecunem «noceo» pag. 40, زيان «damnum», «noxa».

Mexiuē (mexiuem) «vivo» pag. 63, زيستن, imp. زی.

* *X* in quibusdam glossis sonum *s* denotat.

Xingaf «sciurus» pag. 97, ar. pers. سنجاب.

Xingil «catena» pag. 121, زنجير.

Xist «turpis» pag. 59, 86, 116, زشت, — xisti «turpitudo» pag. 86, زشتى.

Ximisti «hiems» pag. 83, زمستان.

Xire «vestis militaris ex anulis ferreis conserta» pag. 118, زره, cf. sxire.

Xilu «tapetum» pag. 90, 123, زيلو.

Xu «breviter», «cito» pag. 64, زو, زود

Xuan «lingua» pag. 110, زوان, زبان.

Xuga «carbo» pag. 97, زغال.

Xudixer «usura» pag. 85, سود زر.

S.

Saad «laetus» pag. 116, شاد, cf. sadj.

Saadat «baculus» pag. 102, fortasse ar. صَعْدَةٌ «canna, quae recta nata fuit.»

Saat digar «jam» pag. 67, ساعت ديگر, vid. ar. سَاعَةٌ.

Saana «rector» pag. 49, — «judex» pag. 105, ar. شَحْنَةٌ.

Saap «alumen« pag. 92, ar. شَبّ.

Saabam «Junius» pag. 81, ar. شعبان.

Saioual «umbrella» pag. 121, سايبان.

Sau «nox» pag. 79, شب.

Mesauen «fio» pag. 26, sudem «factus sum» ibid. شُدَن.

Saugal «Augustus» pag. 81, ar. شَوّال.

Sauda «bilis nigra», «melancholia» pag. 79, ar. سَوْدَاءُ.

Sauxi «planta» pag. 93, سبزه.

Saus «viridis» pag. 108, sausi idem pag. 86, سبز.

Sausar «mustela martes» pag. 8, صوسار.

Sakar «saccharum»» pag. 91, شكر.

Sakra «planities» pag. 90, ar. صَحْرَاءُ

Sach «crus» pag. 113. ar. سَاقٌ.

Sachar «intestina» pag. 111, ar. سَحْرٌ «pulmo pec. brutorum».

Sagri «corium tergi posterioris vel clunium equi, muli, asini» pag. 106, ساغرى. L. cit. glossa sagri in columna pers. et cum. linea vocabulo lat. «corium» respondenti et non linea proxime superiori, uti in editione nostra et apud KLAPROTHUM, debebat impressa esse.

Sagt «firmiter» pag. 66, سَخت, — saghte «densus» pag. 84, — saht «valde» pag. 72.

Saya «planus» pag. 84, ar. صَاعَةٌ «terra plana».

Saya «umbra» pag. 125, سَايَة.

Sadaha «eleemosyna» pag. 77, arab. صَدَقَةٌ.

Sadaf «ruta» pag. 126, ar. صَدَفٌ.

Sadj «gaudium» pag. 29, شادی, cf. saad, — sadi mecunem «gaudeo» ibid.

Sanadaē mend. pro sanidan pag. 5, شنیدن, — mesnoem «audio» pag. 1, مشنوم.

Sanau mecunem «nato» pag. 39, شناو, — sanaubar «natator» ibid. شناور.

Sang «lapis» pag. 89, سَنگ, — sanguj «lapis auri» pag. 91, سَنگی, — «gravis» pag. 76, سَنگین, rectius sangun scriptum pag. 87 et non sangurj, uti l. c. male legimus.

Sandalus «santalum» pag. 95, صَندَل forma ar. vocis pers. چندل.

Sanduc «arca», «cista» pag. 106, ar. صُنْدُوق, quod Persae صَندوق pronuntiant.

Mesaxem «praeparo» pag. 43, ساختن, imp., ساز, cf. سازیدن.

Sazgaî i. e. sazgari «concordia» pag. 11, سازگاری, — sazgaî mecunem «concordo» ibid.

Sapa «tripus» pag. 124, سپا.

Sabagh «diluculum» pag. 79, ar. صَباح. Appositum nî soau fortasse نیز سَحَر legendum est, ultima enim littera etiam ri legi potest, vid. ar. سَحَر.

Sabaluid «castanea» pag. 126, شهبلوط pro شاه بلوط.

Sabor «aloe» pag. 91, ar. صَبِر.

Sabuk «levis» pag. 68, سَبُك, — ouasabuchi «leviter» ibid., وا سَبُکی.

Sabur mecunem «expecto» pag. 23, ar. صَبْر «patientia».

Sabte bay fort. mend. pro sahte bay scriptum «pessimus» p. 69, سَخت بَد, cf. sagt, sahte, saghte.

Sama «candela» pag. 124, ar. شَمْع, — samadan «candelabrum» pag. 123, شمعدان.

Sambe «dies sabbati» pag. 80, شَنبه, hung. szombat, — jec sambe «primus dies hebdomadis» ibid., یك شنبه, — du sanbe «feria secunda» ibid., دُو ش, — se sambe «feria tertia» ibid., سه ش, — čaar s. «f. quarta» ibid., چهار ش, — pan s. «f. quinta» ibid., پنج ش.

Safar «iter» pag. 61, ar. سَفَر.

Safar «Januarius» pag. 80, ar. صَفَر.

Saftalu «malum persicum» pag. 125, شفتالو, — saftalu di rusta ibid.

Safra «bilis flava» pag. 79, صَفْرَاء.

Safra fistula» pag. 56, ar. صَفْرَة, — safra mečanem «sibilo», «fistulo»

ibid., quod ad mečanem, cf. mexanem.

Saray «palatium» pag. 89, سَرای.

Sarab froz «capo» pag. 102, شرابفروش.

Saraf «numularius» pag. 90, ar. صَرّاف.

Sarouar «dux» pag. 105, سَرْوَر.

Sard «frigus» pag. 27, سَرد, — sard darem «frigesco» ibid.

Sarseu «locus declivis» pag. 89, cf. سَراشِیب.

Sarmasara «verecundia» pag. 62, شرمسار, — sarmaser en «verecundor» ibid.

Sal «annus» pag. 78, سال.

Salam «salutatio» pag. 57, ar. سَلَام, — salam medahen «saluto» ibid.

Salvar «caligae» pag. 120, cf. hung. salavári «tibiale», arabice جَوْرَب, pl. جَوَارِب.

Salg «salvia» pag. 126, turc. سالبَیا, cum salg.

Salgam «rapum» pag. 127, شَلغَم.

Seym cham' «quietus», «taciturnus» pag. 116, خاموش.

Sec s. sag «canis» pag. 128, سَگ.

Senaat «ars» pag. 104, ar. صِنَاعَة.

Sest «prima diei hora» pag. 79.

Sepa «tripus» pag. 123, سِپا, pro سه پا (پای), — sapa pag. 124.

Sef «pomum» pag. 129, سِیو.

Sef anar «malum punicum» pag. 125, سیو انار, cf. gulinar.

Ser «leo» pag. 127, شِیر.

Ser «caput» pag. 109, سَر.

Seraghag «ephippiarius» pag. 101, vid. ar. سَرّاج.

Serap «vinum» pag. 90, ar. شَراب.

Seref «plumbum» pag. 97, سُرف.

Serot guenda «cantor» pag. 103, سرود خوانَندَه.

Selek «beta» (olus) pag. 127, ar. سَلَق.

Selek «arma» pag. 118, selech pag. 9, ar. سِلاح, — selech mepusem «loricam induo» ibid.

Sia «niger» pag. 108, سیاه, — siay «color niger», «nigritia» pag. 86, سیاهی.

Siac «ramus arboris» pag. 125, شاخ.

Siagingiaf «sciurus (varietas nigra)» pag. 97, ar. pers. سنْجاب.

Sighastan «fissura» pag 11, سِکستن.

Sina «pectus» pag. 111, سینه, — sinaband «pectorale» pag. 122, سینه بند «strophium, quo mulieres mammas praecingunt».

Sinakdar «industrius» pag. 115, شِناختدار, — sinach «cognito»

pag. 15, شناخت, — mesnasem «intelligo» ibid., شناختن, imp. شناس.

Sinidanj «auditis» pag. 81, شنيدن.

Mesinem «sedeo» pag. 54, نشستن, imp. نشين.

Sisa «vas vitreum» pag. 123, شيشه.

Singft «cinnabaris» pag. 95, شنگرف, et non «sinapi», uti in vocabulario cumanico interpretati sumus.

Sinda «incus» pag. 96, سندان.

Sibis «pediculus» pag. 129, شپش.

Sim «pecunia» pag. 91, 106, سيم «argentum».

Simar «numerus» pag. 39, شمار, — mesmarem «numero» ibid., شماريدن.

Simser «gladius» pag. 118, شمشير, — simeser kar «gladiorum faber» pag. 101, شمشير كار.

Sir «allium» pag. 127, سير.

Sir «felis lynx» pag. 98, cf. شير.

Sir «lac recens mulctum» pag. 131, شير, cf. etiam شيره.

Sires «gluten» pag. 102, چرش, cf. etiam hung. csiriz.

Sirichisch genus mannae valde aestimatum, quod auctore VULLERS in Khorasan ex arbore e genere oleae colligitur, pag. 92, شير خشت.

Sirin «dulce» pag. 83, شيرين.

Soan «lima» pag. 34, سوهان.

Soal «quaestio» pag. 47, ar. سؤال.

Souagam «sero» pag. 80, شبهنگام «tempus nocturnum».

Soub kam «matutinum tempus» ibid., شبگن, vel fortasse شبهنگام, quod non solum tempus nocturnum, sed etiam tempus matutinum significat, vid. locum citatum ex MIRCHOND apud VULLERS.

Sochom «sermo» pag. 34, سخن, — sochom megoem «loquor» ibid.

Sogā i. e. sogan «lima» pag. 96, سوهان, loc. cit. in columna lat. male «linia» scriptum est.

Songur «avis parva, nigri coloris et crista praedita» pag. 130, سنگ خوار.

Sonbul «hyacinthus», «spica nardi» pag. 93, سنبل.

Sozan «acus» pag. 97, سوزن.

Mesozanem «ardeo» pag. 6, besuzan ibid., سوختن, imp. سوز.

Solach «foramen» pag. 28, سوراخ, cf. sulach.

Soltan «princeps», «dux», «rex» pag. 104, ar. سلطان.

Mesuiren «lavo» pag. 33, شوییدَن, imp. شو s. شوی.

Suulu «palea» pag. 131, turc. سولو.

Sukar «maritus» pag. 114, شوهَر.

Sust «piger» pag. 116, سُست.

Subusta «pulegium» pag. 131, cf. سُپُشَه.

Suf franchi «vellus» pag. 107, arab. صُوف.

Sufra «mensa» pag. 120, سُفرَه.

Surg «ruber» pag. 108, سُرخ.

Surat «imago» pag. 21, ar. صُورَة.

Surut «cantus» pag. 12, سُرود, — surut megoem «canto» ibid.

Surna «lituus» pag. 103, سُرنا.

Sulach «foramen» pag. 122, سولاخ, cf. solach.

Mesulfen «tussio» pag. 60, سُلفیدَن.

Squista «fractus» pag. 83, شکَستَه, cf. schistenj.

Scan fortasse btan legendum «venter» pag. 111, ar. بَطْن.

Scana «scamnum» pag. 100, cf. اسکمله.

Scamusdar «insanus» pag. 116.

Scaft «tortus» pag. 83, شَفت, — be (..) at «non tortus» ibid., fortasse بی شَفت.

Scarlat «coccum», ital. «scarlatto» pag. 107.

Mestanem «recipio» pag. 51, — «accipio», perf. staden, imp. bistan pag. 6, سَتانْدَن s. سِتانْدَن, vid. etiam سَتادَن s. سِتادَن.

Stab «cito» pag. 69, شِتاب.

Stabir fortasse mendose pro stabit scriptum pag. 66, ar. ثابِت.

Stara «stella» pag. 78, سَتارَه.

Stun «columna» pag. 120, سُتون.

Strao «grossus» pag. 87, سُتُرگ.

Sxire «lorica» pag. 118, زِرِه.

Spanac «olus Hispanicum» pag. 126, cum. yspanac.

Mesparem «commendo» pag. 51, سِپُردَن.

Sped «albus» pag. 108, سِپید, — spedi «albedo» pag. 86, سِپیدی.

Smurut «smaragdus» pag. 109, زُمُرُّد.

Sch.

Schinga «tornus» pag. 100, cuman. schinia.

Schistenj «fractura» pag. 27, شکَست, — meschinem «frango» ibid., شِکَستَن, imp. شِکَن, cf. squista.

Schl «scutica» pag. 122, شل proprie genus hastae parvae, cf. arab. شَلَّ «propulit egitque camelos» apud Golium.

Z.

Zandid «desiderium» p. 22, ? زن دید, — zandid mecunem «desidero» ibid.

Zafran «crocus» pag. 93, زعفران.

Zardauais «mustela zibelina» pag. 98, fortasse zard + ajuan (auan), vid. زرد.

Mezasem «gusto» pag. 29, چشیدن.

Zer meroem «descendo» pag. 120, زیر رفتن.

Ziazim ab «fons» pag. 28, چشمهٔ آب.

Zzuchana »flumen» ibid., جیحون «Oxus».

P.

Paand «admonitio» pag. 9, پند, — paand medehen «admoneo» ibid.. rectius p. medehem «consilio» pag. 13.

Pac «mundus», «purus» pag. 87, پاك.

Paga «stabulum» pag. 121, پایگاه.

Pagar «circinus» pag. 100, پرگار.

Paghi «nervus» pag. 112, پی.

Paham «intellectus» pag. 31, فهم, — paham mecunem «intelligo» ibid.

Pay «pes» pag. 113, پای, — pust y pay «tarcus» ibid., پوست پای, — angust y pay «digitus pedis» ibid.

Payc «cursor» pag. 101, پائی کار.

Payngambar «propheta» pag. 77, پیغمبر.

Paymana «mensura» pag. 36, 85, پیمانه, — mepaymanem «metior» ibid.

Patia «rex», — «princeps» pag. 104, cf. پاد «custos», پاده «pastor», — xen y patia «regina» pag. 105.

Padisa «imperator» pag. 104, پادشاه, cf. patia, — xen i padixa «imperatrix» pag. 105.

Panahan «absconsio» pag. 7, پنهان, panaham mecunem «abscondo» ibid.

Panir «caseus» pag. 131, پنیر.

Mepandarem «puto» p. 45, پنداریدن. imp. پندار.

Panba «lana arborea» pag. 92, پنبه.

Panbi «nodus» pag. 99.

Pax «pone», «post» pag. 78, بَس, vid. pes.

Mepaxem «coquo» pag. 13, پُختن, imp. پَز, cf. pughta, pohta.

Pasachonâ (pasachonan) «domus velis subtilibus exstructa» pag. 123, cum. chosagan, پَشخوان.

Pasana «calx pedis» pag. 113, پاشنه.

Pasm «lana» pag. 106, پَشم.

Par «pluma» pag. 107, پَر.

Parahan «indusium» pag. 120, پیراهن.

Meparem «volo» pag. 61, پَریدن, cf. par.

Paru «pala» pag. 102.

Paruarda «nutritio» pag. 39, پَروَرده, — meparuarem «nutrio» ibid., پَروَردن.

Palau «clitellae» pag. 122, پالان.

Mepalanem «colo» pag. 17, پالودن, — «exprimo» pag. 56.

Palang «leopardus» pag. 98, پَلنگ.

Palu «flatus» pag. 112.

Paldomb «pertica» pag. 122, پالدُم, «lorum latum parti posteriori clitellarum assutum».

Peda «apparitio» pag. 7, پیدا, — peda mesouem «compareo» ibid.

Pes «apud», «citra», «ante» pag. 64, — «juxta» pag. 67, پیش.

Pesanj «frons» pag. 110, پیشانی.

Pesman en «poenitet me», pag. 45, پَشیمان ام, — pesmanj «poenitentia» ibid., پَشیمانی, — pesmây dil i. e. pesmany dil «solicitudo» pag. 15, پَشیمان دل, — pesman ačguna (az guna) «poenitentia» pag. 78, پَشیمان از گُناه.

Peroxa «gemma vulgo turcois appellata» pag. 109, پیرُوزه.

Pi «candela» pag. 90, پی i. q. پیه, — — «adeps» pag. 131.

Pias «allium cepa» pag. 127, پیاز.

Piar «pater» pag. 113, پیر, cf. pir.

Piuskseu «pruina» pag. 82, cf. پَشَک, fortasse پَشَک شب.

Pič «spurius» pag. 117, پیچ.

Pis «ignobilis» pag. 116, پُش.

Pisat «graviter» pag. 66, fortasse pisac scriptum, cf. بَسَلخت.

Pisiarbar «fortiter» pag. 66, cf. پُشتوار «quantum dorso gestari potest» apud Vullers.

Pir «senex» pag. 87, پیر, cf. piar, — piri «senectus» pag. 86, پیری.

Posis «vestimentum» pag. 120, پوشش, cf. pusida, pusidenj.

Postrâd fortasse postind legendum «pellio» pag. 97, پوستین دوز, cf. pust, pusti.

Puist «tergum» pag. 111, پشت, cf. pusti.

Puystan «mamma» pag. 111, پستان.

Pughta «maturus» pag. 84, — pohta «coctus» ibid., پخته, cf. mepaxem.

Puč «esca ignis» pag. 90, پوچ.

Pusida «indutus» pag. 84, پوشیده, — pusidenj «tegumen» pag. 15, — mepussem «tego» ibid., — «induo» pag. 32, پوشیدن, cf. posis.

Pust «cortex» pag. 125, — «pellis» pag. 112, پوست, cf. postrâd, pusti.

Pusti «protectio» pag. 21, پشتی, — pusti mecunem «defendo» ibid., cf. puist.

Pusti i. e. pustin «vestis pellicea» pag. 98, پوستین, cf. pust, postrâd.

Pur «plenus» pag. 69, پر, — bapûj i. e. bapuri «plene» ibid., بپری.

Mepursem «interrogo» p. 32, پرسیدن, imp. پرس,

Pul «pons» pag. 89, پل, پول.

Psen mend. pro pser scriptum «filius» pag. 114, پسر s. پسر.

Pser «princeps» pag. 104, بسر, سر.

B.

Ba «in», «cum», «per» pag. 69, — «ad» pag. 64, با, ب, et in multis compositis e. g. ba eminj «tuto» pag. 71, با امینی, — bainmaane «taliter» pag. 71, با آین مانا, — ba homuxi «humiliter» p. 66, با خموشی, ba dustrj mend. pro ba durusti scriptum «recte» pag. 70, با درستی, bapachi «pure» pag. 69, با پاکی, — ba panaguj «occulte» pag. 69, با پنهانی s. در پنهانی «in occulto», «clam.»

Baanda hâi «mane» pag. 71, بامداد, بامدادان, hâi fortasse pro hangami scriptum est.

Baarât «creditores» pag. 91, cf. بارات.

Bayhon «iniquus» pag. 117.

Baist «opus» pag. 104, بایست «res necessaria».

Bauar chardan «fidem habere», «credere» pag. 15, باور کردن.

Baksin «largiter» pag. 68, mendose scriptum pro bakrim, vid. ar. کرم,

Bacča «hortus» p. 89, باغچه «hortulus».

Bacs «portio» pag. 85, — «donum» pag. 19, بخش, — bacs duust (mend. pro durust) «pars integra» ibid., — nim bacs »dimidium» ibid., — semin bacs «tertia pars» ibid., čaarû bacs »quarta pars» ibid., — bacs mecunem «divido» pag. 20, — «separo» pag. 56, — mebacsem «dono» pag. 19.

Bacsan «follis» pag. 97.

Bacha «pretium» pag. 26, بها, cf. bagha, — bacha menehem «existimo» ibid.

Bachat «fortuna» pag. 28, بخت.

Bachanar megirem «amplector» pag. 8, بكنار گرفتن.

Bachâ i. e. bacham «lignum rubrum ad tingendum» pag. 92, بكم s. بكّم, ar. بقّم, — bachami «rubicundus» pag. 108, ar. بقّم.

Bachâ i. e. bacham «simul» pag. 70, بهم, باهم.

Bachi «relictus» pag. 48, ar. باق, بقى, cf. batchi.

Bachil «invidus» pag. 117, بخل, ar. باخل proprie «avarus», «tenax».

Bag «vinea» pag. 89, باغ.

Bagat «probus» pag. 116, mong. baghator, hung. bátor.

Bagican «hortulanus» p. 103, باغبان.

Bagirdi «rotunde» pag. 70, باگرد.

Bagha «pretium» pag. 106, بها, cf. bacha.

Bay i. q. bad «malus» pag. 86, بد.

Baygis «noctua» p. 129, turc. بايقوش.

Bayt «versus» pag. 72, بجهت, vid. ar. جهة «latus rei».

Batarsi «dubie» pag. 65, با ترسى, vid. ترس.

Batal «valde otiosus», «iners» pag. 117, ar. بطّال.

Batalchi «amare» pag. 64, با تلخى.

Batchi «residuum» pag. 85, ar. باق, cf. bachi.

Batha mepayem mendose scriptum pro bacha mepayem «duro» pag. 20, بقا پاييدن, vid. ar. بقاء.

Batta meroem «spatior» pag. 16, fortasse به تاب رفتن «ad apricationem egredi.»

Batram mend. pro baran scriptum «pluvia» pag. 44, باران, — batram miaet «pluit» ibid.

Bad «ventus» pag. 82, باد.

Bad «malus» pag. 116, بد, cf. bay, — «male» pag. 68, — badtar «pejus» pag. 69, — baddi «malitia» pag. 86.

Badan «amygdala» pag. 126, بادام.

Badar meroem «recedo» pag. 50, بدر رفتن «egredi», «exire» vid. بدر «foris», «extra» cf. bedra.

Badizian «merezana» in cod. pag. 127, fortasse بدِ سغان «convolvulus».

Badunbal meroem «sequor» p. 55, بدنبال رفتن.

Badrog «falso» pag. 65, بدروغ.

Ban «tectum domus» pag. 120, بام.

Banaosa «gemma rubicunda similis rubino» pag. 109, cf. banaus, balacs.

Banaus «violaceus» pag. 108, بنفش.

Baneg «clamor» pag. 11, بانگ, — baneg mezanem «clamo» ibid.

Banucsa «chanchauus» in cod. pag. 119, cf. بنگاه «mapalia Turcomanorum».

Band «cingulum» pag. 12, بند, — mebandem «cingulo» ibid., — «claudo portam» proprie «ligo portam» pag. 17, بستن, imp. بند, cf. etiam بنديدن.

Banna «caementarius» p. 102, ar. بنّاء.

Bax est «satis est» pag. 71, بس است.

Baxakeat «saepe» pag. 66, بسا گاه.

Baxachar «peccator» pag. 117, بزه كار «maleficus», scelestus».

Baxou «brachium» pag. 112, بازو, — ghost ibaxou «lacertus» ibid., گوشت بازو.

Baxcuj «pro» pag. 160, fortasse بچو, vid. učun in respondenti columna cum.

Bas «accipiter» pag. 129, باز.

Basa «osculum» pag. 41, بوسا, — bosa medarem «osculor», perf. bosa dadem ibid.

Basarat «delectamentum» pag. 104, ar. بشارة.

Basirinj «benigne» pag. 64, — «dulciter» pag. 65, با شيرينى.

Basta «ligatus» pag. 88, بسته.

Bazar «forum» pag. 105, بازار, — baxergan »mercator» ibid., بازرگان.

Bazer «inferius» pag. 67, بزير.

Bazi «ludus» pag. 34, بازى, — bazi mecunem «ludo» ibid.

Bafre «nix» pag. 40, برف, cf. rafre, — bafre miaet «ningit» ibid., برف ميآيد.

Bar «onus» pag. 30, بار, — bar mecunem «onero» ibid.

Bara «pellis agnina» pag. 97, cf. بره «agnus».

Barayn «propter» pag. 69, براى.

Barabar «aequalis» pag. 83, برابر, —

bara bâi (bara bari) «contra» pag. 65, — barabâi meroen (barabari m.) «obviam eo» pag. 41, برابر رفتن.

Bararxada «nepos» pag. 114, vid. brar.

Mebarem «duco» pag. 20, — «porto» pag. 43, — «vinco» pag. 61, بردن, imp. بر.

Barik «tenuis», «subtilis» pag. 87, باريک.

Barindigar «iterum» pag. 67, بار ديگر.

Barou «aliquando» pag. 64, بارى, — bar idem, ibid., بار.

Barc «fulgur» pag. 35, ar. برق, — barc xandast «fulguravit» ibid., برق انداخت.

Barch mecunem «altercor» pag. 16, fortasse برخاش کردن, cum. souascurmen, vid. turc. صواش.

Barchat «benedictus» pag. 84, arab. برکة.

Barmiâ i. e. barmian «ideo» pag. 67, بر ميان.

Barbanda «ligator» pag. 102, بربنده.

Barra frumiarem (fru miarem) «onus depono» p. 19, بارا فرود آوردن.

Barram «pluvia» pag. 82, باران, — raxigâi barâ (raxigari baran) «tempestas pluviosa» روزگارى باران.

Bala superius» pag. 70, بالا, — balla meroem «ascendo» imp. balla buro pag. 6, بالا رفتن.

Balacs nom. lapidis pretiosi coloris rubri in columna cod. latina «balaxius» dicti pag. 108, cf. banaosa.

Ba lagaxa «statim» pag. 71, بلگد, proprie «ictu pedis», cf. quod ad notionem hung. nyomban.

Balagâi «debiliter» pag. 65, vid. لاغرى.

Balaban «falco» pag. 129, بلابان.

Balin «cervical» pag. 123, بالين.

Baloui «costa» pag. 112, پهلو.

Balonis «alioquin» pag. 64.

Balgan «phlegma» pag. 79, ar. بلغم, a graeco φλέγμα.

Be «malum cydonium» pag. 125, به.

Be «sine» pag. 70, بى.

Beumedi «desperatio» p. 21, بى اميد, — beumet mesauem «despero» ibid., بى اميد مى شوم.

Bectar «melius» pag. 65, i. q. nectar.

Beist «paradisus» pag. 78, بهشت.

Begaya «castratus» pag. 117, بى خايه.

Begigar «vilis» pag. 116, بغار «pravus».

Begitani «detentum pag. 21.

Begh «arrha» pag. 106, ar. بيع.

Bet «anas» pag. 130, بَت.

Bedar en «vigilo» pag. 61, بيدار اَم.

Bedra auurden «protuli», «extraxi» pag. 21, بَدَر آوردم, cf. badar.

Besbese «nux moschata» pag. 92, بَزباز, بَزبازه.

Berun «extra», «foras» pag. 24, بِرون, — berun, meroem «exeo» ibid., berum, beron idem., pag. 65, بِرون رَفتن.

Belaset «conditus» pag. 84, بلذّت, vid. ar. لَذَّة.

Belend «altitudo» pag. 125, بَلَند.

Belch «folium arboris» pag. 125, بَرگ.

Biasanj «quies» pag. 47, vid. آسانى.

Bin «nasus» pag. 110, بينى, — sulachi bin «naris» ibid., سولاخ بينى.

Bin «metus» pag. 46, بيم.

Mebinem «video» pag. 52, perf. didin ibid., ديدَن, imp. ببين.

Bin mar mend. scriptum pro bimar «aegrotus» pag. 116, بيمار, — bimâi i. e. bimari «infirmitas», «morbus» pag. 86, بيمارى.

Bisiar «multum» pag. 68, — «satis» pag. 70, بسيار.

Bilisman «doctor» pag. 19, cf. turc. بيليشمان.

Boui fortasse mend. pro roui scriptum «vultus» pag. 113, رو, روى.

Bouj «odor» pag. 30, بُوى, — bouj merassem mend. pro mecassem «odoror» ibid.

Bo^c^horich «caminus» pag. 119, vid. ar. بُخَار, boghoric pag. 124.

Boxac «color caeruleus in albedinem vergens», «fuscus» pag. 108, بُوز.

Borxiatas «flamma» pag. 125, بِرِشتَه.

Bolor «crystallum» pag. 109, ar. pers. بُلور.

Buuâi i. e. buuari «fides» pag. 17, باوَر.

Bun «bubo», «noctua» pag. 106, بوم, — par y bunra «pluma noctuae» ibid., پر بومَرا in dat. vel in acc.

Bun «radix» pag. 103, 125, بُن.

Buniat «fundamentum» pag. 28, 119, بُنياد, — buniat mezanem «fundamentum jaceo» ibid., بُنياد نِشاندَن, vid. شاندَن.

Bunu «acervus foeni» pag. 131, بَنو.

Buxurg «magnus» pag. 75, بُزُرگ, — buxurgi «magnitudo» pag. 86.

Busta i. e. bustan «hortus floribus consitus» pag. 89, بُستان, بوستان.

Buria «storea» pag. 123, بُوريا.

Burnj «nasutus» pag. 117, turc. بورنى.

Bulbul «luscinia» pag. 130, بُلْبُل.

Braana «nudus» pag. 89, بيرانه «vastus», «desertus».

Bradar «frater» pag. 114, برادَر, — brar idem ibid., ex praecedenti decurtatum.

Brinc «orichalcum» pag. 106, brinč pag. 97, بِرِنج, pro quo loco cit. male پرنج impressum est, — aghta ybrinc mend. scriptum pro taghta ybrinc «folium orichalci» ibid.

Bring «oryza» pag. 130, brinč p. 107, بِرَنج.

M.

Maaiun «electuarium» pag. 93, ar. مَعْجُون.

Maane «modus» pag. 28, ar. مَعْنَى «sensus», «interior rei conditio» i. q. باطن.

Maamala «commercium» pag. 105, vid. II. verbi arabici عَمَل formam.

Maarum «maledictus» pag. 84, ar. مَلْعُون.

Maal «divititiae» pag. 22, ar. مَال, — maaldar «dives» ibid., مالدار, cf. maldar.

Maius «uvae passae» pag. 126, مَويز.

Makrat «forfex« pag. 97, macrat pag. 98, ar. مِقْراض.

Macsap mecunem «acquiro» pag. 8, vid. ar. مَكْسَب «lucrum».

Machi «piscis» pag. 46, 107, ماهی, — machi megirem «piscor» ibid., ماهی گرفتن.

Mag «cerebrum» pag. 110, مَغز, cf. masg.

Maganb «terebra» pag. 100, fortasse ar. مِثْقَب.

Magas «musca» pag. 129, مَگَس.

Magar «fortasse» pag. 66, مَگَر.

Magmuda nomen medicamenti pag. 93, ar. مَحْمُودَة «scamonium».

Magrib «occidens» pag. 82, ar. مَغْرِب.

Maghtadur «virtute praeditus», «potens» pag. 115, ar. مُقْتَدِر.

Mahala «platea» pag. 90, ar. مَحَلّ, مَحَلَّة.

Mahul «sterilis» vel fortasse «delator» pag. 117, ar. مَحْول.

May «mensis» pag. 79, ماه.

Maya «femina» pag. 109, مادَه, — maya beus «capra» pag. 128, مايه بز.

Mayas «pulsus» pag. 112, ar. نَبْض.

Mayam «praesertim» pag. 69, cf. میان.

Maymon «simia» pag. 128, میمون.

Made «stomachus» pag. 111, مَعْدَة.

Madian «leopardus» pag. 127, مادیان.

Man «ego» pag. 72, مَن, pl. yma ibid., ما, gen. azanj man ibid., ازان مَن, — oamã i. e. oaman «mecum» pag. 68.

Beman «mane» pag. 35, — menaanem mend. scriptum pro memanem «maneo» ibid. et p. 51, مانَدن.

Manenda «similitudo» pag. 86, مانَنْدَه.

Mandan «petroselinum» pag. 126, cum. mangdan.

Mansura «amica» pag. 114, ar. مَنْصُورَة, quod vocabulum l. cit. male impressum extat.

Manzelga «hospitium» pag. 89, vid. ar. مَنْزِل.

Maxith mend. scriptum pro maxrich «oriens» pag. 82, ar. مَشْرِق.

Masan «unguentum» pag. 96, ar. مَسْن.

Mascara «ludibrium», «irrisio» pag. 104, ar. مَسْخَرَة.

Masg «medulla arboris» pag. 125, مَغز, cf. mag.

Mast «lac acidum» pag. 131, ماست.

Masdac «mastiche» pag. 92, gr. μαστίχη, ar. مَصْطَكا, osm. مصطكى.

Mar vel madar «mater» pag. 114, ex quo primum decurtatum est.

Mar «serpens» pag. 129, مار.

Mariãd i. e. mariand «coralium» pag. 95, ar. مَرْجَان.

Mariam caton «Sanctissima Virgo» pag. 77, ad caton, cf. quae sub hac voce in glossario cumanico diximus.

Mariuimac «lens» pag. 131, مَرجُمَك.

Marc «mors» pag. 86, marg pag. 35, مَرگ, — memirem «morior» ibid., مُردَن, imp. میر et مِر, cf. murd.

Malag^ha «cochlear» p. 124, ar. مِلْعَقَة.

Maldar «dives» pag. 115, مال دار, vid. ar. مَال, cf. maaldar.

Malham «unguentum» pag. 100, مَلْهَم, cf. memaalen.

Mechemanj «convivium» pag. 17, مهمانی, — mechemanj mecunem «convivor» pag. 17.

Megh «clavus» pag. 121, میخ.

Mesa «silva» pag. 89, vid. vexa.

Mesin «corium ovinum» p. 99, مشین.

Mesourat «admonitio» pag. 9, arab. مَشُورَة «consilium».

Mess «aes», «cuprum» pag. 96, مس.

Mezium «salvus» pag. 25, fortasse ar. منهزم, انْهِزَام, — mezium mesouem «liberor» ibid.

Memaalen «ungo» pag. 63, مالیدن «fricare», cf. malham.

Merc fortasse pro marc scriptum pag. 66, cum. vay.

Merd «homo» pag. 109, مَرد.

Mien «lumbi» pag. 112, میان.

Miouat «fructus» pag. 89, miua pag. 28, 125, میوه.

Mixa «cilium» pag. 110, مُژه.

Mismis «malum armeniacum» pag. 126, ar. مشمش.

Mirat «hereditas» pag. 30, ar. میراث, — mirachori mecunem «heredem instituo» ibid., میراث خوار کردن.

Milac «trulla» pag. 125, ar. مِلَاق.

Moist «pugnus» pag. 112, مشت.

Moghor «sigillum» pag. 53, مُهر, — moghor menehem «sigillo» ibid.

Moghtasin «nobilis» pag. 115, ar. مُحتشم.

Mogrupar «pratum» pag. 90, مرغزار «locus, ubi gramen مرغ dictum copiose crescit» apud VULLERS, cf. mroguxar.

Motbahi «coquus» pag. 13, — muthagh mend. scriptum pro matbah «culina» ibid., ar. مطبخ.

Moxa «ocrea», «calceus» pag. 99, موزه, cf. musa, — sarmoxa «calcaneum» ibid., vid. ar. جر «basis», — ser ymoxa «pars anterior calcei» ibid., سر موزه genus calcei superioris ocreis superindutum (apud VULLERS).

Mom «cera», «candela» pag. 90, mum pag. 92, موم.

Mu «crinis» pag. 110, muy pag. 46, مو et موی, — muibād i. e. muiband «ligamen crinium» ibid., مویبند, — muin «pilosus» pag. 84, موین.

Muchanj «firmamentum» pag. 26, ar. مُحکم «firmus», — mucham mecunem «firmo».

Muchabil «similis» pag. 85, ar. مُقابل,

Mugarā i. e. mugaram «November» pag. 81, ar. مُحرّم.

Mutrub «musicus» pag. 103, ar. مُطرب.

Muxa «ocrea» pag. 99, موزه, cf. moxa, pust ymusa «corium calcei» ibid., پوست موزه, — muxados «sutor» ibid., موزه دوز.

Mus «mus» pag. 129, موش.

Musc «moschus» pag. 93, مُشک dial. Transoxaniae.

Mustāi «emtor» pag. 106, ar. مُشتری.

Mussa i. q. muxa pag. 14, — mussa mepussen «ocream induo» ibid.

Muba genus cibi pag. 18, مبا, de quo VULLERS in vocabulario ita scripsit: «intestina ovis oryza et carne minutatim concisa farta et cocta».

Mûr «avis» pag. 61, مرغ, cf. murg.

Murakab «atramentum» pag. 91, ar. مركب.

Muruâi i. e. muruarid «unio», «margarita» pag. 109, مرواريد.

Murg «gallina» pag. 130, vid. apud VULLERS مرغ خانگی «avis domestica, gallus, gallina».

Murd «mortuus» pag. 88, مرد, cf. memirem.

Mroguxar «pratum» pag. 89, مرغزار cf. mogrupar.

F.

Faena «divisio» pag. 20, fortasse «divisio temporis per horas» vid. ar. فينة «hora», «tempus».

Fastar «columba» pag. 130, cf. فاختة.

Mefaben «torqueo» pag. 60, imp. befan, fortasse ex تافتن corruptum.

Fabirhi «lardum» pag. 131, فربهی «pinguedo», vid. ferbe.

Farda «cras» pag. 65, فردا, — pax farda «perendie» pag. 80.

Farxen mend. pro farxend «filius» pag. 114, فرزند, — faxand «filia» ibid.

Mafarmaem mend. pro mefarmaem »jubeo» pag. 31, فرمودن, imp. فرما, — farmanj »imperium», «mandatum» pag. 44, فرمان.

Falan «talis» pag. 71, ar. فلان.

Fenus «laterna» pag. 106, ar. فانوس, gr. φανός.

Fenduc «nux avellana» p. 125, فندق.

Festuc «pistacia» pag. 126, forma ar. vocis pers. پسته, vid. apud VULLERS.

Ferugia «pullus gallinae» pag. 130, ar. فروج.

Ferbe «pinguis» pag. 87, فربه, cf. fabirhi.

Fil «elephas» pag. 128, ar. فيل.

Filfil «piper» pag. 91, پلپل.

Fusos «deceptio» pag. 22, فسوس, — fusos mecunem «decipio» ibid., فسوسيدن.

Furn «furnus» pag. 102, ar. فرن.

Framus «oblivio» pag. 41, فراموش, — framus mecunem «obliviscor» ibid.

Frista «legatus» pag. 34, فرستہ, — mefristem «mitto» ibid., فرستادن.

Fôgtar i. e. frogtar «venditor» pag. 106, فروختار, — mefrossen «vendo» pag. 60, فروختن, imp. فروش, — froctanj «venditio», فروختنی.*

Fru mecunem «demitto» pag. 8, فرو کردن.

Flachi «latitudo» pag. 86, فراخی.

Flasci «lagena» pag. 121, «flascũ» in columna codicis latina, germ. flasche, hung. palaczk.

V.

Va mecunem «aperio» pag. 7, va cherdem perf. ibid., وا کردن.

Vas «serenum» pag. 82, cf. cum. ayas.

Vas suda «solutus» pag. 88, باز شده.

Var esta «suspensus» pag. 85, بر هستہ.

Var mecunem «accendo lumen» pag. 6, ورغ کردن.

Valeat «ditio» pag. 89, ar. ولاية, cf. cf. oleat.

Vexa «silva» ibid., ویشه, cf. mesa.

R.

Ra «via» pag. 88, rach pag. 16, rak pag. 61, راه.

Rauand «rhabarbarum» pag. 93, رند.

Rac «vena» pag. 112, رگ.

Ragt «pannus detritus» pag. 121, رگو.

Ragsi «saltatio» pag. 10, ar. رقص, — rags mesanem «salto» ibid.

Raghmat «misericordia» pag. 78, ar. رحمة.

Raha mecunem «quiescere facio» pag. 47, رها کردن.

Ran «femur» pag. 113, ران.

Rang «color» pag. 102, رنگ, — rang mecunem «tingo» pag. 58, رنگ کردن.

Ranguir, rãguir «aegrotus» pag. 86, 116, رنجور, — rangûi «infirmitas» pag. 86, رنجوری.

Randa «instrumentum, quo fabri lignarii radunt vel laevigant» pag. 100, رنده.

Raxana «foeniculum» pag. 127, رازیانه.

Raxi em «placeo» pag. 44, راضی آم, vid. ar. راض.

Merasanem «pervenire facio», «perduco» pag. 7, رسانیدن s. رساندن.

Merrasen «maturo» pag. 36, رسیدن.

Rast «dextra pars» et «dexter» pag. 87, راست.

---

* Nom. actionis ex forma inf. ope suffixi *i* derivatum.

Rasti «veritas» pag. 63, راستی, — ba rasti «vere» pag. 72.

Ram mecunem «incanto» pag. 9, cf. رام «potestas» vel fortasse رمل کردن, vid. رمل «sortilegii species, quae per puncta instituitur, geomantia» apud GOLIUM.

Ramadan «Julius» pag. 81, رمضان.

Rafre mend. scriptum pro barfe «nix» pag. 82, برف, cf. bafre.

Rabiaual «Februarius» pag. 80, ar. ربیع الاول, — rabio lagher «Martius» pag. 81, ar. ربیع الاخر.

Reysa «fimbria», «fibra» pag. 122, ریشه.

Reg «arena» pag. 120, ریگ.

Regep «Majus» pag. 81, ar. رجب.

Richeb «stapes ephippii, in quo pedem figit eques» pag. 122, ar. رکاب.

Ris «barba» pag. 113, ریش.

Rismâ «funis» pag. 102, risman «filum» pag. 97, «filum netum» pag. 27, ریسمان, — rerassem mend. pro merassem «fila deduco», «neo» ibid., رشتن, imp. ریس.

Meroem «eo» pag. 61, رفتن, imp. رو.

Rox «dies pag. 79, روز.

Roxgar «tempus» pag. 82, روزگار.

Rosan «clarum» ibid., — «lumen» pag. 32, روشن.

Rosanj «visus» pag. 63, روشنی.

Robagh «canis corsac» (nomen kirghisicum) pag. 98, روباه «vulpes» cf. rubaan.

Rugay gul (rugani gul) «oleum rosaceum» pag. 95, روغن گلاب, — rugan «oleum» ibid., روغن, — rugan y gerdehâ (gerdehan) «oleum nucis»» ibid., روغن گردگان.

Ruj «vultus» pag. 113, روی.

Ruda «intestina» pag. 111, روده.

Rustay «rusticus» pag. 116, روستای.

Rubaan «vulpes» pag. 97, روباه s. روبه, cf. robagh.

Rubala «rectus» p. 83, fortasse روبراه.

Merdien «dilacero» pag. 23, دریدن.

L.

Laal «rubinus», pag. 109, ar. لعل.

Laech est «decet» p. 19, لایق است, vid. ar. لایق «decens», «aptus», «conveniens».

Lauagâi i. e. lauagari «suplicatio», «rogatio» pag. 52, vid. لابه کر.

Lauezan «avarus» pag. 117.

Lagan «habena» pag. 122, لَگام, cf. lahan.

Lagar «macer» pag. 87, لاغَر, — lagâi i. e. lagari «marcor» pag. 86, لاغری.

Lahan i. q. lagan, — lahan car «coriarius» pag. 101, لَگام کار.

Lahab «pronomen» pag. 75, ar. لَقَب.

Ladan «ladanum» pag. 95, لادَن, gr. λήδανον, λάδανον.

Lang «claudus» pag. 117, لَنگ.

Laxgâi i. e. laxgari «temperantia» pag. 59, cf. لیرِیدَن «miscere».

Last «stupa» pag. 107.

Laschar «exercitus» pag. 118, لَشکَر, unde forma ar. عَسْكَر.

Lab «labium» pag. 110, لَب.

Labad «etiam» pag. 65, ar. لَا بُدّ.

Lamsay tactus» pag. 81, ar. لَمْس, — lambs mecunem «tango» pag. 58, لَمس کَردَن.

Larx «tremor» pag. 59, لَرز, — xamî larx «terraemotus» ibid. زَمین لَرز, — melarxen «tremo» ibid., لَرزیدَن.

Lal «mutus» pag. 117, لال.

Leches «culter» pag. 99, ar. لَخْز.

Lechef «lodix» pag. 123, ar. لِحَاف.

Liman «portus» pag. 43, ليمان.

Limon «limonium» pag. 126, ar. لَيْمُون.

Lif kalan «penicillus» pag. 102, ar. لِيف قَلَم.

Lil «turbidus» pag. 88, fortasse نيل.

Lilar (?lilac) mendose scriptum pro kilac «frons» pag. 110, کَلاك «vertex capitis».

Luch nomen pigmenti rubri in Hindustan celebris pag. 92, لُك.

Lux «luscus» pag. 116, لوچ.

VOCABULARIUM GERMANICO-LATINUM.*

A.

Äbäch «latus posticum» in hac dictione occurrit: ha hat das äbäch umme gekart «vestimentum suum invertit» pag. 231, cf. german. antiqu. apuh: «aversus», «sinister»; med. aev. ebech.

Acht in hac dictione: he acht zin nicht «nihilipendit» pag. 221, er achtet sein nicht.

Adir «sive», pag. 224 ader «scriptum», francon. ader, germ. oder, v. GRIMM Wtb. 1, 179.

Agele: eyn agele «palea» pag. 140, v. agele, agen «palea» GR. Wtb. 1, 189.

Akker: där akker «ager», ũge-akert akker (i. e. ungeakert a.) «derelictum solum» pag. 224, 229.

Andir: ich andir beyde? germ. ich ändere beide? pag. 228.

Andirs: wi andirs «alioquin» pag. 226, vid. cum. jeh (i. e. joh) ala-yesa.

Atŵt (i. e. antwort) «responsum» in

* Doctissimus CAROLUS JULIUS SCHRÖERUS, professor Vindobonensis, de litteris germanicis, si quis alius, bene meritus, rogatus a nobis germanicas codicis cumanici glossas in hoc vocabulario ordine alphabetico digestas diligentissime perlustravit easque non solum nobis explicavit, sed etiam, ubicumque necessarium videbatur, adpositis antiquiorum dialectorum germanicarum formis similibus magis dilucidavit. Pro quo labore suscepto viro doctissimo publicas agimus gratias. Nonnullae tamen glossae germanicae in hoc codice forma adeo corrupta scriptae sunt, ut sensus inde elici prorsus nequeat. Id quoque annotatum volo, glossas germ. cum cumanicis in significatione non semper prorsus convenire. Nomina dialectorum germanicarum propria, quae in vocabulario illo occurrunt, haec sunt:

germanicum	=	neuhochdeutsch,
germanicum medii aevi	=	mittelhochdeutsch,
franconicum	=	mitteldeutsch,
saxonicum	=	niederdeutsch,
flandricum	=	niederländisch,
germanicum antiquum	=	althochdeutsch.

hac dictione: di antw͡t hat sy gekrēget «responsum offendit eam» pag. 230.

Arkrinn-glich «crispo capillo similis» pag. 223, fortasse germ. haarkring-licht i. e. «crispus», gekräuselt.

Ars: der ars «podex» pag. 112, — germ. m. ae. ars, — der ars beyn «uropygium» ibid.

Artic «urbanus» in hac dictione: eyn artic man «homo urbanus» pag. 228.

Awe «nemus» pag. 136, cf. germ. aue, au, germ. med. ae. ouwe.

B.

Babe: en babe «matercula» pag. 232, germ. m. ae. bâbe «vetula».

Bal «latravit» pag. 134, cf. germ. med. ae. bal.

Bessere neher pag. 224, germ. m. ae. bezzeraere «corrector», naejer «sutor».

Bycht «confessio», germ. beichte, m. ae. bîcht.

Bi eyn andir i. q. germ. bei einander pag. 134.

Bihenge: ich bihenge «suspendeo» pag. 235, germ. behänge.

Bilde: eyn bilde «imago», «statua» pag. 226, — des todin bilde «statua sepulcralis» pag. 222.

Billit: d' hunt billit «canis latrat» pag. 132, cf. germ. med. ae. bellen.

Binippe «gusto», germ. benippe.

Birumet sich «gloriatur» pag. 222, cf. germ. berühmt sich.

Bisvere: ich bisvere «gravo» pag. 222, germ. beschweren, m. ae. beswaeren.

Bitne «subtilis» pag. 139.

Ble^cuch «pallidus» pag. 139, germ. bleich.

Bliyde: dy bliyde «funda» pag. 222, germ. m. ae. blîde.

Bliye «plumbum» in hac dictione: eyn̄ spange vō bliye «cingula s. fibula plumbea» pag. 138, germ. m. ae. blî.

Blîce: ich blîce (i. e. ich blinze) «nicto» pag. 234, germ. m. ae. blinze.

Blos «nudus» pag. 220, h. l. «levis», vid. cum. öngu, germ. bloss.

Boumwolle «xylinum» pag. 139.

Böygdä: ich böygde (sic!) mich «acclino me», in perfecto ich boyte mich pag. 137, cf. germ. med. ae. böigen.

Braysplabar? (voc. cum. respondens sairi residuum significat) pag. 134.

Brant: ēy brant «incendium» pag. 139, germ. Brand.

Bre^che: di bre^che «vervactum» pag. 229, germ. med. aevi diu brâche.

Brechtit «loquitur» pag. 134, cf. germ. m. ae. brechten.

Breyt «latus» pag. 139. Ich breyt «dilato» pag. 221, germ. breite.

Brichs un̄ dēs (dens) «frange et extende» pag. 231, germ. brich's und dehne es.

Bröhe, germ. Brühe «jusculum».

Brū, germ. braun, m. ae. brûn.

Bruch: en bruch gurtel pag. 233, germ. Hosengurt, Bruchgurt, m. ae. bruochgürtel.

Brwuc geret fortasse brunc geret (=geraete) «ornamenta» pag. 139, cf. flandr. pronk, saxon. prunk, germ. prunk.

Brutusp? «terribilis», cf. germ. ant.

pruttisk «torvus», vid. Graff, Sprachschatz 3, 288.
Bu(cke): ich bu(cke) «inclino» pag. 224.
Buychet «ventrosus» pag. 222, germ. bauchet, vid. Grimm, Wtb. 1, 1166.
Burn: eyn burn «scaturigo» pag. 134, cf. anglosaxon. burna, francon. burne, germ. m. ae. brunne, «puteus».
Burnstein: eyn burnstein «electrum» pag. 140. Ad formam burnstein, cf. burnholz pro brennholz.

C (=k.) Cz (=z).

Czam «mansvetus» pag. 225, germ. zahm.
Czart: hä czart «traxit» pag. 228, germ. er zerrte, g. m. ae. zarte.
Czebast: en czebast pag. 232, cf. germ. m. ae. ein zaeh bast.
Czege «capra» pag. 235, germ. med. ae. zige.
Czeyn: eyn czeyn «cuprum» pag. 232, germ. m. ae. zein «virga», sive zin «stannum».
Czême: ich czême «domo» pag. 221, germ. ich zähme.
Czene «dentes» pag. 132, germ. Zähne.
Czuget: is czuget «trahit» pag. 229, germ. es zieht, cf. verbum germ. m. ae. inde derivatum intransitivum: zogen.
Ciber, cf. germ. m. ae. ziber «popa» (Opferthier) Mittelhochd. Wtb. 3, 873.
Cleybe: ich cleybe «adhaereo» pag. 220, germ. m. ae. kleibe.
Čolle: ey̅ čolle (? eine Scholle, respondens glossa cum. seng 1. lapis 2. glarea) pag. 139, germ. m. ae. zol, zolle «frustum».
Cristalle «crystallus» pag. 227.
Crum «curvus» p. 140, germ. krumm.
Czuen «duo»: czuē fuse hīden unde phorn (germ. zween Füsze hinten u. vorn) «duo pedes anteriores et duo posteriores», — czuenetic «gemelli» pag. 221, cf. germ. m. ae. zwinelinc, — czuen tak? tzuen t. (germ. zween Tage) «duo dies» pag. 232.
Czue walde «papilio» (vid. respondentem glossam cum. kobelek) pag. 222, cf. germ. m. ae. zwêvalter, vîvalter, falter.
Czuyt: ha czuyt «trahit», in hac dictione: ha czuyt wo(l)uwsgerich(...) p. 231, germ. ant. ziuht.
Czurukke «retro» p. 139, germ zurück.
Czu swollem, vid. sub v. swollen.
Czu vlous «deliquit» pag. 139, in hodierna lingua germanica zerfloss, vid. respondentes glossas cumanicas sizdi, jridi.
Czuzamene «simul», «una» pag. 234, germ. m. ae. zesamene.

D.

Dichke «spissus» (mendose scriptum pro dichte) pag. 139.
Dikke pag. 231, germ. m. ae. dicke (adjectiv.) «spissus», (adverb.) «saepe».
Diole (i. e. die ole) «subula» pag. 226, germ. m. ae. âle, respondens glossa cum. biz, kaz. bez subulam significat.

Dod: des dodin bilde «statua defuncti», g. m. ae. des tôten bilde.

Döwen «digerere cibum» pag. 138, cf. germ. med. ae. döuwen.

Dree: ich dree «verto» pag. 138, germ. drehen, med. ae. draejen.

Dĩnge: ich dĩnge (dringe) «impello» pag. 138.

Drowe: ich drowe «minor» pag. 38, cf. germ. med. ae. drowen.

Drucke: ich drucke «premo» pag. 137, 138, germ. drücke.

Durch «per» pag. 233.

Durre riyzecht «ramalia» pag. 225 germ. dürres Reisicht.

E.

Ebik «aeternus» in hodierna lingua germanica ewig pag. 234.

Egestern «nudius tertius» pag. 136, germ. med. ae. êgestern.

Eyn «unus», germ. ein.

Eyn trechtuk «lucrosus» pag. 229, cf. germ. einträchtig, m. ae. eintrehtec; hic sensu germanici: einträglich, vortheilhaft.

Elboge: d͡' elboge «cubitus» p. 139.

En i. q. eyn «unus».

Enge «angustus» pag. 139.

Enlich «similis» p. 226, germ. ähnlich.

Enplöse: ich enplöse, in perf. ich enplöste «nudo», «nudavi» p. 136, germ. entblösze.

Entwerre: ich entwerre «enodo» pag. 132.

Entworren «enodatum» ibid., germ. entwirren.

Erbeyter: en erbeyter (i. e. arbeiter) «operarius» pag. 234.

Erde «terra» in hac dictione: di erde sank under «terra submersit» pag. 138.

Ermel «manica» in hac dictione: hä hat di ermel uf geŝtchẽ (gestrichen) «manicas ad cubitum usque reduxit» pag. 225.

Eruyre: ich eruyre «murmuro» pag. 138.

F.

Finede: ich finede pag. 223, cf. germ. m. ae. fînen, germ. fein machen, zieren; inde «finede» (praeteritum).

Flec: ey flec (i. e. ein flec) «assumentum» pag. 220, germ. Fleck.

Fuse «pedes» in hac dictione: strekke di fuse «exporrige pedes tuos» pag. 232, germ. strecke die Füsse.

Fuwst: dy fuwst «pugnus» p. 223, cf. germ. med. ae. fûst, g. Faust.

Futir: das futir «pannus subsutus» pag. 138, cf. germ. med. ae. fuoter.

G.

Gancz «totum» in hac dictione wart gancz «totum erat» p. 137, g. ganz.

Gast: ey̅ gast «hospes» pag. 225.

Gazeret «attraxit» in hac dictione: hä hat miyn phert gazeret «continuit mei equi habenas» pag. 232, cf. czart.

Gearbe(itet): ich habe gearbe(itet) «laboravi» pag. 227.

Gecleyt «vestitus» p. 140, g. gekleidet.

Geczêke: ein geczêke «rixa» pag. 229, germ. Gezänke.

Gegerwyt «effictum» (scil. corium) pag. 132, germ. gegerbt.

Gehallbir(et) «variegatus» (unum l supervacuo scriptum est) p. 137, germ. m. ae. gehalbieret «besonders von der Kleidung, die nach einer im XII. Jahrhundert aus Frankreich herüber gekommenen Mode zweifarbig getragen worden» LEXER Mittelhochd. Handw. 1, 1147.

Gehorche: ich gehorche «obedio«, in perf. ich gehorchte pag. 137.

Geil «hilaris» in hac dictione: du bist geil worden «exhilaratus es» pag. 221, germ. m. ae. geil.

Gelâ.., in hac dictione: ich habe mich gelâ.. (? gelabet), «delectatus sum» pag. 225, vid. respondentem glossam cum. suêdî.

Geli^{c}h «similis» pag. 233, germ. m. ae. gelîch.

Genâne (i. e. germ. m. ae. genanne) «cognominis» pag. 226.

Gerade «rectus» pag. 229.

Gerî i. e. gering «macer», «levis» in hac dictione: ich bî (=bin) gerî gewrden (geworden) pag. 228.

Geschorn «tonsus» pag. 132.

Gesprink: eyn gesprink «scaturigo» pag. 134, cf. germ. med. ae. sprinc.

Gestrift «virgatus» p. 137, germ. gestreift.

Getuuwe «textoria tabula» pag. 225, flandric. getouw.

Gewar «animadvertens» pag. 134.

Gevcze «oscito» pag. 136, cf. germ. m. ae. gëwen, giwen (gähnen), cf. bavaricum gauzen «latrare» Schmeller bair. Wörterb. 1^2, 967.

Gewurfen: gewurfen czege «capra novella» pag. 235.

Geczu(rn) «iracundia» pag. 225, germ. Jähzorn.

Gibis: ey gibis «ordo dentium» pag. 221, germ. Gebiss.

Gihoft «glebosus» in hac dictione: en gihoft grap «sepulcrum», proprie «tumulus» pag. 222, germ. ein gehäuft (m. ae. gehûfet, gehoufet) Grab.

Gineszin «sanatus» pag. 140, germ. genesen.

Girähtikeyt: mit girähtikeyt «cum justitia» pag. 230, germ. Gerechtigkeit.

Gyrûpelt fortasse i. q. ger. gerumpelt pag. 225 (r. glossa cum. čurusipdir, quod ad etymon čur, cum hung. csör-ög convenit).

Gisladenne, cf. paulo infra eyn golädeme (cum. čov, čovlamnang)? pag. 137.

Git apud Plinium 20, 17, 71 plantam melanthium, germ. schwarzkümmel denotat; sed et in vocabulariis germanicis occurrit significatione oryzae (Reis), vide Korrespondenzbl. des Vereines für siebenb. Landeskunde 1878, p. 81 s.

Gitrant: uf gitrant «dissutus», germ. auf getrennt pag. 221.

Gleich «similis».

Gliyh: mer gliyh «mihi similis» pag. 142, germ. mir gleich.

Glûch «fortuna» p. 137, germ. Glück.

Glut: is glut «ardet» pag. 227, germ. es glüht.

Gobule: is g^{o}bule pag. 224 (respondens glossa cuman. čuh čulärmê).

Golädeme: eyn golädeme p. 137.

Goh czornik «iracundus» pag. 225, — goch czornik ibid., germ. jähzornig.

Goh czorinle «iracundia», germ. jähzornig, m. ae. gâchzornec.
Got «Deus» in hac dictione: das ī gebe got nich «Dii meliora !» pag. 139, germ. m. ae. das en gebe g. n.
Grabe «fodio» pag. 228.
Grabe: der grabe «fossa» pag. 222.
Grap: eyn grap »sepulcrum» p. 224.
Grave: eyn grave «fossa» pag. 136.
Grigik: eyn grigik man «lippus» pag. 228, cf. germ. m. ae. griekech lippus.
Grille «cicada» pag. 139, germ. Grille.
Grossir «major» p. 133, germ. grösser.
Grūcet i. e. gruncet «murmurat» pag. 134, cf. germ. grunzt.
Gurtel «cingulum», en bruch gurtel «caligae cingulum», germ. med. ae. bruochgürtel, germ. Hosengurt.

H.

Ha (hä) i. q. he.
Half: he half in ertrīkē «juvavit in submergendo» pag. 220, er half ihn ertrinken.
Half: he half im wasser brēgē »juvavit in gerenda aqua» pag. 220, germ. er half ihm Wasser bringen.
Halfe: ich halfe gäbin «juvo donatione» pag. 232.
Hallet: is hallet «resonat» p. 232, germ. hallet.
Ham': d' ham': i. e. der Hammer «malleus» pag. 139.
Hantwerk «ars» pag. 135, en hantwerk pag. 233.
He «ille», cf. franc. et saxonicum her, he «ille».
Heisch «raucus» in hac dictione: he is heysch wrden «raucus evasit» pag. 223, cf. francon. heisch, germ. heiser.
Helle: ty helle «infernus» pag. 228, germ. m. ae. helle, germ. Hölle.
Henge: ich henge «suspendeo» pag. 139, germ. hänge.
Her: eyn her «exercitus» pag. 137, — des heres teyl p. 227, germ. Heer.
Hert: is hert sich pag. 231, cf. germ. m. ae. hern vastare vel hêren ornare.
Herte in hac dictione: hä herte wol pag. 231.
Hillet: is hillet «flammat», germ. m. ae. hëllen 1. sonare 2. flagrare, vide LEXER Mittelhochd. Wtb. 1, 1236.
Hoch «altus» pag. 139.
Hoybt: eyn hoybt «caput» p. 230, germ. ant. houbit.
Hoypt «caput» in hac dictione: das hoypt gīc (ginc) in ūme «vertigine correptus est» pag. 224, germ. das Haupt ging ihm um, drehte sich.
Hoys rekke «locusta» pag. 136, sine dubio germ. m. ae. höuschrëcke: Heuschrecke i. e. locusta, cicada.
Hof in hac dictione: he wil ēy hof haldē «curiam vult possidere» p. 229.
Hol «cavus» pag. 133, germ. med. ae. hol.
Holz «lignum» in hisce dictionibus: en gancz holcz «integrum lignum» pag. 231, en gespaldē(n) holcz «fissum lignum», «caudex fissilis» ibid. das holz is gelogen fortasse i. q. germ. med. ae. das holz ist gebogen «lignum curvatum est» p. 140.
Huffe hauz pag. 229, cf. germ. med. aevi huffehalz: hüftenlahm, respond. tamen glossa cum. oppidum significare videtur. Ceterum cum. beči

el et cum pers. pêčan «contortus» comparari potest.

Hunt in hac dictione: der hunt bal ich warrt is gewar «canis latravit, equidem auscultavi» pag. 134, der Hund bellte, ich ward es gewahr.

Hus «domus» germ. m. ae. hûs.

Huste «tussis» pag. 138, germ. med. ae. huoste.

Huste: ich huste «tussio» pag. 136.

Huv vid. sub v. tode.

Huwte: enhuwte i. e. en huwte pag. 234, fortasse germ. ein hûte, m. ae. huote «tutela». Resp. glossa cum. keben fortasse tegillum significat, cf. etiam germ. Hütte.

Huwfe: en huwfe germ. med. ae. hûfe: Haufe.

I.

Y «magis ac magis» pag. 133, germ. med. ae. ie, in hodierna lingua german. je, cf. ie.

Iage «venor», in perf. iaite pag. 137, germ. jage.

Ich «ego».

Ie «semper», vide *y*, germ. med. ae. ie.

Iener, Iienä «ille», «illa» pag. 138.

Iyle: ich iyle «festino», — perf. ich iylte, — pr. neg. ich iyle nicht, imp. prohib. nicht iyle pag. 137, cf. germ. med. ae. île.

Iyn tuyche: ich iyn tuyche «immergo» pag. 229, germ. eintauchen.

Iller in hac dictione: das iller underste «infimus» pag. 137, germ. allerunterste.

Inspannê «jugare» pag. 220, germ. einspannen.

Intwerfen pag. 228, germ. m. ae. entwërfen, germ. auseinander werfen.

Intwische: ich intwische «aufugio» pag. 226, germ. entwische.

Invurte «abstuli» pag. 227.

Irrschracke: ich irrschracke «perterreor», ich erschrak «perterritus sum», — ich irschrecke dich «te perterreo», — ich erschrekte yn «eum perterrui» pag. 132.

Is i. q. germ. es, e. g. es wirt hy leng͡ pag. 135.

Iuct in hac dictione: hi͡ iuct ie͡ mich «puritum sentio» pag. 136, german. jucken.

K.*

Kayn mendose scriptum pro kin pag. 222.

Kal «calvus» pag. 234, germ. kahl.

Kalder: das kalder loco die kelder «calcatorium», germ. med. ae. kelter, quod ex latino «calcatura» deprormptum est, pag. 220.

Karre: där karre «vehiculum», — där kare sluk nedir «vehiculum subversum est» pag. 232, germ. der Karren schlug nieder, fiel um.

Kem: ich kem iym p. 231, germ. kämme?

Kerbe: ich kerbe «incido» pag. 233.

Kern «granum» pag. 235.

Kin «mentum» pag. 222, germ. das Kinn.

* *Cleybe, cristalle, crum* vide sub *c*.

Knaoe: ich knaoe «depso», perf. ich knat pag. 136, germ. kneten.

Kniype: ich kniype «vellico» pag. 220, germ. ich kneipe s. ich kneife.

Knospe: en knospe «gemma», «bacca» pag. 222.

Knöte: ich knöte «nodo», perf. ich knötte pag. 136, germ. knoten.

Knuppe: ich knuppe «nodo», perf. ich knuppte pag. 136, germ. knüpfen.

Kopicze: enkopicze i. e. en kopicze pag. 234, cf. germ. med. ae. koppizen, «eructare».

Koufslage: ich koufslage «data manu confirmo emtionem» pag. 133, med. ae. koufslagen.

Kreisch «clamavit» p. 136, g. kreischte.

Kremer: en kremer «mercator» pag. 235, germ. Krämer.

Krinpis, respondens glossa cum. desideratur pag. 232, cf. sequens vacab.

Krîpet: is krîpet sich «convolvitur», «contrahitur» pag. 221, germ. med. ae. krimpfen.

Krû ? = krume pag. 224, vid. sub v. arkrinn glich et p. 223.

Krum «curvus» germ. krumm.

Kruwsp «ornamentum vestis», cf. cum. elpek pag. 224, cf. germ. med. ae. krûsp crispus.

Kuylecht «rota» pag. 223, germ. m. ae. kiulecht.

Kule «frigidus» pag. 139, germ. kühl.

Kurczet «abbreviat» pag. 222, kürzt.

Kuwle «globus» pag. 222, franc. kûle.

L.

Lade: di lade «cista», «feretrum» pag. 222, germ. Lade.

Ladir «corium», eyn gegerwit ladir «effictum c.» pag. 132, germ. m. ae. lëder.

Lampuel: eyn lampuel «pellis agnina» pag. 132, germ. med. ae. lamphël, lampvel: Lammfell.

Lecke: ich lecke «lingo» pag. 138.

Ledige: ich ledige «libero» p. 226.

Lege: ich lege «jaceo» in hac dict.: ich lege uf dem rucke «supinus sum» pag. 134, germ. liege.

Leyik: eyn leyik pag. 231.

Leyter: en leyter «scala» pag. 233.

Leytzeyl: eyn leytzeyl «funis ductorius» pag. 229, germ. Leitseil.

Liyt «jacet» in hac dictione: he liyt hiczêde «jacet vexatus ardore febrili» pag. 230, he lît hitzende.

Lîker: eyn lîker pag. 226, Linker.

Lipkozit «blanditur» pag. 231, germ. liebkost.

Lispt «susurrat», h. l. «balbus» pag. 230, germ. lispelt.

Logê i. e. logen in hisce dictionibus: ŝ logê mit dê vuse zu samne «conjunctis pedibus jacuerunt», w' logen bi eyn andir «concubuimus» pag. 134, wir lagen bei einander.

Loypher: der loypher «cursor» pag. 222, germ. m. ae. loufaere.

Lutir «purus» pag. 140, lûter.

M.

Mache: ich mache «facio», «fabrico» in hac dictione: ich mache karrê «esseda fabrico» pag. 223.

Macht: di macht «potentia» pag. 221

Mager «macer» pag. 139.

Mane: der mane «juba» pag. 227, germ. med. ae. mâne.

Marot: des marotes teyl pag. 228, cf. germ. m. ae. merôt: coena, panis cum vino.

Melde: ich melde «annuncio» p. 137.

Mensche: d' mensche «homo» pag. 134, germ. med. ae. mensche.

Mer «mihi» in hisce dictionibus: mer ist czu suer «praemodum mihi res ardua est» pag. 227, — mer vuvl-let ibid., mer pro mir est francon. (mitteldeutsch).

Mer «plus», «potior» in hac dictione: her ist mer mer . . wurdê pag. 229, germ. med. ae. mêr.

Merder: en merder (i. e. marder) «feles» pag. 235, germ. Marder.

Messier «culter» in hac dictione: eyn scharf messier «culter acutus» pag. 132, germ. med. ae. mezzer.

Miynes selb' (i. e. selber «mei ipsius») pag. 233.

Miste «erravi» pag. 134, germ. m. ae. missen «errare».

Mitelink: enmitelink i. e. ên mîtelink «mercenarius» pag. 234, germ. m. ae. mietelinc, in vocabulario de anno 1420 edidit SCHRÖER (Pressburg 1859): «mercenarius mittelink».

Mosê (mosen): in der mosê «eo modo» pag. 220, g. m. ae. mâze.

Mucheczet: js mucheczet «mucescit» pag. 225, germ. m. ae. muchzen «mugire», sed in vocabulario de anno 1420 (ed. SCHRÖER Pressburg 1859): muscidus (= mucidus): muchczinde, cf. müchzen: nach Schimmel riechen SCHMELLER-FROMMANN I, 1562, mucidus: müchscende DIEFENBACH mittellatein. hochd. böhm. Wtb. S. 185.

Mude in hac dictione: ich bin mude wrden «defatigatus sum» pag. 221, germ. ich bin müde worden.

Munt: den munt rorn pag. 138.

Murmere: ich murmere «murmuro» pag. 136, germ. ant. murmurôn et murmulôn.

Muwer: di muwer «paries» pag. 222, germ. Mauer, m. ae. mûre, francon. mûer.

N.

Nacht: die nacht «nox».

Nage: ich nage «rodo» pag. 139.

Nakke: der nakke «collum» pag. 136, germ. med. ae. nacke.

Nakt «nudus» pag. 140. Nakt obur v̑ (von) gurtel «nudus supra cingulum» pag. 225.

Nas «humidus» pag. 140, germ. nasz.

Naschet «catillat» pag. 228.

Ne in hac dictione: ich ne mit ziyde «suo cum filo serico» pag. 223, germ. nähen, m. ae. naejen.

Nedir «brevis», «inferus» pag. 139, — «deorsum», germ. nieder.

Niose «salveto» pag. 221, cf. g. m. ae. niusen probare Lexer 3, 91 et nern: genësen, cf. etiam niezen: genieszen.

Nizte: ich nizte «sternutavi» pag. 136, germ. m. ae. niesen.

Nöte: ich nöte «cogo» pag. 228, germ. m. ae. noeten.

O.

Obirschiyte i. e. obirschriyte «transgredior» pag. 222, germ. überschreite.

Obur, germ. über.

Odim «vapor», germ. Odem = Athem.

Odir «vena» in hac dictione: dy odir net «sectio venae» pag. 139, germ. Ader.

Ole: diole i. e. di ole, germ. m. ae âle «subula», vide paulo supra diole.

Öberige: ich öberige «supersum» pag. 229, germ. überig «superstes».

Öberik pag. 224. Respondens glossa cum. elpek ornamentum quoddam collari assutum significat.

P. Ph.

Ēphanne i. e. eine phanne «sartago», «frixorium» pag. 234, germ. Pfanne.

Parkū «locus circumclausus», vulgo «parcus» pag. 232, parkun pag. 234, in latinitate m. ae. parcus dicitur hortus circumclusus, ant. germ. pfarrich, nunc Pferch, anglic. park, francogallic. parc.

Pelz «vestis pellicea» in hac dictione: en obēr (i. e. über) czogē pelz in hodierna lingua germanica: ein ueberzogener Pelz pag. 232.

Phert «equus» in hac dictione: di phert di wyerten «equi hinniverunt» pag. 134, germ. die Pferde, die wieherten.

Plince: ich plince «nictor» perf. ich plinczte pag. 134, germ. m. ae. blinzen.

Plodirt: is plodirt «strepit» p. 230, germ. med. ae. blôdern.

Plostere: ich plostere «flo», «sufflo», «fremo», perf. ich plostirte «fremui» pag. 133, 135, g. med. ae. blâstern.

Phluck: ich phluck loco phlücke «carpo» pag. 224.

Potwar «tricae», «calumnia», «discordia» p. 233, cf. germ. med. ae. botwar: calumnia et ant. slavicum potvorъ, hung. patvar.*

Puvke: dy puvke genus quoddam tympani pag. 223, germ. med. ae. pûke.

R.

Reyic: en reyic loco reyge «chorea» pag. 233, germ. Reigen.

Reynlich «purus» in hac dictione: en reynlich m̄ (= mann) «homo purus» pag. 230.

Reyzse: ich reyzse mich «me irrito» pag. 136, germ. reize.

Rey(.)zi: ich rey(.)zi «irrito» pag. 224, cum. järsitirmen.

Ret loco redet in hisce dictionibus: hä re(t) di čūge (i. e. zunge) gerade «sincere loquitur» pag. 229, heret (i. e. he ret) czornlich nicht gutlich «iracunde loquitur et non benigne» pag. 226.

Richte: ich richte «judico» p. 138.

Riyf «pruina» pag. 234, germ. med. ae. rîfe.

Riyse: ich riyse «peregrinor» pag. 228, vid. cum. silarmē, germ. reisen.

Rimē (i. e. rimen) «corriga» pag. 226, cf. g. m. ae. rieme.

Ris «juncus» p. 135, germ. der Risch = Sumpfbinse.

* Vid. Franc. Miklosich «Die slavischen Elemente im Magyarischen» (Viennae, 1871) pag. 48.

Roge: dy roge «ova piscis» pag. 222, germ. der Rogen.

Rorn? rôren (= rüern) francon «movere»?

Rozt: hä rozt «putret» pag. 231, germ. es rostet.

Rostirte: ich rostirte «sputum edidi», «extussivi» pag. 136, germ. räuspern, m. ae. riustern.

Röypczte: ich röypczte «ructatus sum» pag. 136, germ. med. ae. rofzen, germ. ant. roffazzan.

Ruder: eyn ruder «remus» p. 135.

Rudere: ich rudere «remigo», perfectum ich rudirte «remigavi» pag. 135.

Rus «fuligo», germ. Russ, m. ae. ruoz.

S. Sc. Sch.*

Santkorn: eyn santkorn «granum pulveris» pag. 135.

Scāppin «objurgare verbis» pag. 10, franc. schamp et schempin, flandr. schimpen, germ. schimpfen.

Sceufel «pala», «ama» pag. 139, germ. Schaufel, m. ae. schûvel.

Scmui(?) fortasse schouwete, vid. respondentem glossam cum. karadim pag. 135.

Schade «damnum» pag. 234.

Schädel: eyn schädel «cranium» pag. 230.

Schafuel i. e. schaf-vel «pellis ovina» pag. 132.

Scharf «acutus» pag. 133.

Schate «umbra» pag. 137.

Scheide: eyn scheide (i. e. eine Scheide) «vagina» pag. 138.

Scheyde: ich scheyde «decortico» pag. 136, cf. germ. m. ae. scheide.

Schelle: en schelle (i. e. eine schelle) «campanula» pag. 234.

Schemelik «ignominiosus» in hac dictione: (i)s ist schemelik «ignominiosum est» p. 229, germ. schämenswert, m. ae. schemelîch.

Scheppe: ich scheppe «haurio» pag. 227, germ. schöpfe, saxon. scheppe.

Schif «navis» in hac dictione: das schif lget czu ru (= das Schiff liegt zu Ruh) «navis anchora submissa constitit», «n. ad terram applicata est» pag. 223.

Schilet «luscus est» pag. 224, germ. schielend, m. ae. schilhende.

Schimpe: im schimpe «joco» pag. 138, germ. m. ae. schimpf, francon. schimp «jocus.»

Schyt: is schyt (loco schytet) sich «se excutit» pag. 130, franc. schutten, germ. schütten.

Schone: ich schone «parco», perf. ich schonte, imp. schone pag. 132.

Schor: ey schor «rutabulum» pag. 139, cf. vocabul. de anno 1420 ed. SCHRÖER (1859): emunctorium: schorisen i. e. Schűreisen.

Schöre: ich schöre in hac dictione: ich schöre das vu^y^ir «ignem struo», perf. ich schorte pag. 132, germ. m. ae. schuren, nunc schüren.

Schreckinv (? de) «tripudians» pag.

* In codice, flandrico modo, saepe loco *s* : *z* scribitur, vide *z*.

29, franc. schrëckin «salire», «tripudiare».

Schupê i. e. schupen «furfures», «porrigines» in hac dictione: schupê ofim hoypte i. e. schupen uf dem hoypte pag. 220, germ. Schuppen auf dem Haupte.

Seyl: eyn lanc (i. e. lang) seyl funis quidam pag. 136.

Sete: eyn sete «mos» pag. 135, franc. der sete, germ. die Sitte, m. ae. der site.

Sicchte «vadosus» pag. 139, germ. seicht, m. ae. sîchte.

Sye: ich sye «percolo», perf. ich sey pag. 17, germ. med. ae. sîhen «percolare», perf. sêch, nunc: seihen.

Sin «mens» in hac dictione: is ^w^oz mer ĩdensin (i. e. germ. m. ae. ez war mir in dem sin) «recordor» pag. 227.

Sleft «dormit» in hac dictione: sleft he adir vacht he «numquid dormit, an vigilat?» pag. 139, germ. er schläft, m. ae. er slaefet.

Slinden «glutire» pag. 227, germ. m. ae. slinden.

Slofendi «dormiens» pag. 139, g. m. ae. Slâfende.

Slowolle: ich slowole (i. e. slo wole) «lanam pulso» pag. 223, germ. schlage wolle.

Sluc in hac dictione: ich sluk unde miste «ferivi, sed deerravi» p. 134, =ich schlug und fehlte.

Sluk «voratio» s. «voravit» pag. 235, cf. g. m. ae. sluk, germ. Schluck.

Sluysär: der sluysär pag. 230 (respondens glossa cum. kasnači thesaurarium significat), germ. der Schliesser, flandr. sluiter.

Smak «gustus» pag. 135, germ. m. ae. smac.

Smal «angustus» pag. 139, germ. m. ae. smal.

Smiyse: ich smiyse «abjecto» pag. 224, germ. m. ae. smîze.

Smoče: eyn smoče? pag. 132 (resp. glossa cum. cachna «sculptum» significare videtur), cf. germ. schmutz, m. ae. smozen, sed cf. etiam smuken et smogen et inferius: snitze.

Snarke: ich snarke «sterto», perf. ich snarkte pag. 134, germ. m. ae. snarchen.

Snarkit «stertit» ibid.

Snatert: ha snatert «strepit anserum more» pag. 231.

Snelle: ich snelle «strepito» pag. 225.

Snicze: ich snicze «sculpo» p. 226.

Snuycze: ich snuycze «emungo» pag. 136, germ. med. ae. sniuzen.

Snuppe: di snuppe «mucus» pag. 138, franc. snuppe, ita in vocab. de anno 1420 ed. SCHRÖER (1859).

Sozt: ha sozt «statuit», g. med. ae. sâzet.

Spalte: is spalte sich (i. e. spaltet) «finditur» pag. 137.

Span in hac dictione: ich span pherde «equos instruo» pag. 223.

Spange: eyñ spange vô bliye «cingula« s. «fibula plumbea» p. 138.

Spine: di spine «aranea» pag. 139.

Spiver «ejectamentum» in hac dictione: dy spiver get uf bitter «ejectamentum se solvit amarum» pag. 225, cf. germ. speien, m. ae. spîwen, inde diu spîwe.

Spor «calcar» pag. 133, germ. med. ae. spor.

Sprv: ich sprv «spargo» pag. 221, cf. germ. m. ae. spraejen, spraewen «spargere».

Spruy «palea» pag. 234, germ. Spreu, m. ae. spriu, franc. sprû.

Stif vat': der stif vat' (i. e. vater) «vitricus» pag. 142.

Stille: ich stille «quiescere facio» pag. 224.

Stochere: ich stochere in hac dictione: ich stochere di czene «frendo» pag. 132, saxon. stokkere.

Stol «sedile» pag. 223, germ. Stul.

Streychelt «laevigat» pag. 221, germ. streichelt.

Strekke «extende» in hac dictione: strekke di fuse pag. 232, strecke die Füsse.

Strom: der strom «flumen» pag. 222, germ. Strom.

Stûp «obtusus» pag. 137, stump pag. 233, germ. stumpf.

Svollem: czu swollem «tumidus» pag. 140, germ. geschwollen.

T.

Taage mendose pro tage «dies» p. 138.

Tak idem in hac dictione: tzuen tak noch inandir pag. 232, = zwên tac nâch einander.

Tänir: där tänir «palma» (hungarice tenyér) pag. 223, cf. germ. m. ae. tëner.

Taste: ich taste «palpo» pag. 135. Respondens glossa cum. carmadim = «iter praetentavi».

Theve: eyn theve «canis femina» pag. 224, germ. ant. zoha, sax. teve, flandr. teef. Originem Germani scriptoris testatur, qui dialectum franconicam (mitteldeutsch), non saxonicam (niederdeutsch) nec flandricam (niederländisch) locutus est et tamen forma flandricosaxonica hujus vocis utitur, quae in regione intra Bonam (Bonn) et Aquisgranum (ubi franconica dialectus dominatur et Saxones Transsilvaniae partim oriuntur) similiter forma teff, tief usitata est.

Tiber: eyn tiber fortasse «obscuritas», cf. germ. m. ae. timber obscuritas.

Tick mendose pro tief scriptum pag. 139.

Tief «profundus».

Tode «mortuus» in his dictionibus: des toden hus «sepulcrum». — des toden huv «tumulus», — des todin bilde «statua sepulcralis» pag. 222.

Tomerelle pag. 224 (respondens glossa cum. čuuliydir), cf. germ. med. ae. tumbrel et tumerel, in latinitate med. aevi: tumbrellum, francog. tombreau.

Towp germ. taub.

Trachte: ich trachte «contendo» pag. 232.

Trechtuk: eyn trechtuk pag. 229 (cum. kirigib), vide sub eyn trechtuk.

Trege «piger» pag. 135, germ. träge.

Treyp: treyp czuzamene «compulit» pag. 234, = trieb zusammen.

Trêke (i. e. trenke): ich trêke «poto» pag. 223, tränke.

Truyre: ich truyre «deplango», traure.

Tuyche: ich iyn tuyche «intingo» ich ein tauche pag. 229.

Tuyschet «decipit» pag. 224, täuschet.

Turm: eyn turm «turris» pag. 136.

Tzwirn «filum tortum» pag. 132, germ. Zwirn.

U.

Uf «super», «supra», germ. m. ae. ûf.

Uf gebrah(t) «irritatus», aufgebracht.

Uf gepralt «assultum» pag. 227, conf. germ. med. ae. prellen, gepralt, germ. geprellt.

Uf gitrant «dissutus» pag. 221, aufgetrennt.

Underste «imus» (das iller — sic ! — underste), germ. das allerunterste.

U'gebrant i. e. ungebrant «quod incrematum non est» pag. 227.

Ungeslahte «rudis» in hac dictione: eyn ungeslahte man «homo rudis» p. 228, germ. ungeschlacht.

Ungestume «importunus» pag. 196, ungestüme.

Ungewittir: ȇy ungewittir «tempestas» p. 139, germ. Ungewitter.

U'gilvkke: ȇy ȗgilvkke (ein urgilukke) pag. 223. Respondens glossa cum. čiyrȗ «campana», germ. glocke, cf. m. ae. ûrglocke, germ. Uhrglocke «horologium.»

U'givelle: ȇy ȗgivelle i. e. ein ungivelle «via caesis lignis impedita» ibid., germ. m. ae. daz ungevelle.

Un͡les (? g. m.. ae. unerlâzen) «necessario», vid. resp. glossam cum. alpant (mend. pro البت scriptum) pag. 226.

Uvrge: ich uvrge pag. 228 (respondens glossa cum. huvarmen «pallesco»), cf. germ. ich vergeh (Uvrge lege: vurgê) «evanesco».

V.

Vachynde «vigilans» pag. 139, wachend.

Vädirkeil «caules pennarum» pag. 136, Federkiel.

Valde: ich valde «plico» pag. 230, falte.

Valwit «marcet» pag. 37, cf. germ. m. ae. valewen.

Varbe «color» pag. 18, cf. germ. m. ae. varwe.

Velle: ich velle «facio cadere», perf. vellete pag. 18, cf. germ. med. ae. vellen.

Vette: ich vette «contendo» p. 136, wette.

Velz: eyn velz «rupes» pag. 136, Fels.

Verlorn: ich bin verlorn «perii».

V'miste (i. e. vermiste): ich v'miste «aberravi» pag. 235, vermisste, fehlte.

Vil: ich vil «cecidi», he vil «cecidit» pag. 134, fiel.

Vilcz bette: ein vilcz bette «lectus lana coacta factus» pag. 138, Filzbette.

Vingerhut: ȇy vingerhut «digitale» pag. 139.

Vȋster i. e. vinster «tenebrosus» in hac dictione vȋster antlȋ (i. e. antlitz) «vultus severus» pag. 228.

Virdrossȋheit «morositas» pag. 225, Verdrossenheit.

Virgeslilch mendose pro virgeslich «obliviosus» pag. 139, vergesslich.

Virnunft «intellectus» pag. 140, Vernunft.

Vir smete: is vir smete (sic !) «liquescit» pag. 229, fortasse legendum vir smelzt loco versmilzet.

Viruluhte (i. e. virvluhte) «execravit» pag. 135, verfluchte.

Virworren «intricatus est» pag. 132, verworren.

Vischgarn: das vischgarn «rete» pag. 138, — en vischgarn pag. 221, Fischgarn.

Vytur: das vytur «rumis» pag. 230, cf. germ. med. ae. ûter et iuter.

Vlam: ẽy vlam «flamma» pag. 139.

Vleys «caro» in hac dictione: en ziyte vleys «caro tenella» p. 233, Fleisch.

Vl'ce: ich vl'ce, germ. verletze?

Vlischin: en vlischin «unguibus feritum» pag. 230.

Vóhte(n) in hac dictione: ich habe gevóhte(n) «pugnavi» pag. 227, gefochten.

Volbrengũge (i. e. volbrengunge) «perfectio» pag. 47, Vollbringung.

Vonartic «inurbanus» pag. 137, unartig.

Vorlorn: ich hab vorlorn «perdidi» pag. 230 (forma verbi franconica pro verloren).

Vruyst: mich vruyst «frigeo» pag. 234, germ. med. ae. mich vriuset, nunc: friert.

Vsdrikke (sic!) «exprimo» pag. 223, cf. germ. m. ae. ûzdringen et ûzdrücken.

Vuge: ich vuge «connecto» in hac dictione: ich vuge das holz «fabricor ligna» pag. 140, füge.

Vu^y^ir «ignis» pag. 132, Feuer.

Vũke: ẽy vũke (i. e. ein Funke) «scintilla» pag. 139.

Vurc(ht): durch vurc(ht) «per timorem» pag. 233, Furcht.

Vuvllet: mer vuvllet.

W.

Wagat: is wagat «confluctuatur» p. 230, germ. med. ae. wagen «vacillare», bewegen.

Wâhinde «vigilans» in hac dictione: en wâhinde man «vigil» pag. 234, wachende.

Wãt (i. e. want) «quum» in hac dictione: wãt istu das.... (hodie: wann issest du das....?) «quando edis....?» pag. 232, cf. germ. m. ae. wante «quando».

Wärfe: ich wärfe «jaceo» pag. 227, werfe.

Warm «calidus» pag. 139.

Wart «fuit» pag. 137 et passim.

Wassir «aqua» pag. 140, Wasser.

Wedele: ich wedele «flabello refrigero» pag. 222, 230, germ. med. ae. wedele.

Wederspeñik fortasse «pertinax», cf. g. m. ae. widerspennik pag. 227.

Weyde: ich weyde «pascor» p. 231, weide.

Weychsyn: ich weychsyn (forma corrupta) «commuto» pag. 221, germ. med. ae. wehsele.

Weniczũt (i. e. wenic zunt) «peccatum haud ita multum», «culpa levis» pag. 221, wenig Sünde.

Werdyr: eyn werdir «insula» pag. 138, — eyn gros werdir «insula magna» pag. 139 (haec glossa in dialecto tantum franconica occurrit).

Wi andirs, germ. wie anders.

Wyerten «hinniverunt» pag. 134, wieherten.

Wiylche: ich wiylche «marcesco» pag. 225, germ. ant. wilchen.

Wilde «ferus» pag. 225.

Winde: ich winde «torqueo» in hac dictione: ich winde tzwirn «filum

glomero» pag. 132, perf. ich want ibid., inf. windin ibid.

Widel: ich wîdel (i. e. ich windel) «involvo» pag. 226.

Wirke: ich wirke «texo» pag. 223, wirkit «texit» pag. 234.

Wirirte (sic!) «erravit» pag. 222, verirrte.

Wirt «erit» in hac dictione: is wirt y lengir y grossir «magis ac magis longus et magnus evadit» p. 133.

Wit «amplus» pag. 139, weit.

Wo «ubi» in hac dictione: wo mak (. . .) pag. 224, cum. kayda egen.

Wule: ich wule «excavo», h. l. «excutio» pag. 231, germ. med. ae. wüele.

Des wundes teyl pag. 228.

Wurst: eyn wurst «farcimen» pag. 134 (resp. glossa cum. sohta a verbo سوتماق «farcire» formata est. Ceterum سوتقا in lingua čag. etiam «chartae folia lusoria» significat).

Z.*

Zamenũge «collectio» pag. 220, samenunge: Sammlung.

Zeczt zich wedir pag. 230, setzt sich wieder.

Zẽg: ich zẽg (i. e. zenge) «torreo» pag. 224, germ. sengen.

Zelgiret «testamentum» pag. 221, germ. med. ae. sêlgeraete.

Zẽste ex ze ernste contractum «serio» pag. 138, vid. i. q. praecedit im schimpe, cf. ze erneste und ze schimphe et in ernest ode in schimph in vocab. germ. med. ae. Tom. I, pag. 477 (resp. glossa cum. čuči sonat).

Zi pl. pronominis 3. pers., in hac dictione occurrit: zi komẽ (i. e. komen) mit gidrãgi (i. e. gidrangi) «tumultuose adveniunt» pag. 221, sie kommen mit Gedränge.

Ziyget: is ziyget «stillat» pag. 230, cf. germ. med. ae. sîgen.

Zirpt, cf. g. m. ae. sërwen «evanescere».

Zu praepositio «dis», cf. franc. zu loco zer.

Zu vellet «dilabitur» p. 221, zerfällt.

Zucher «praedo», germ. m. ae. zukcher, zücker «latro».

Zucht: di zucht «consvetudo» pag. 220 (quod ad respondentem glossam cum., cf. altaicum iang «consvetudo»), cf. germ. Zucht, flandr. tucht: mos.

Zuñe: dy zuñe «sol» in hac dictione: dy zuñe gĩc (gink) czu raste «sol ad occasum declinavit» pag. 224, die Sonne ging zu Raste.

Zurucke «retro» pag. 134.

* Vide etiam sub *cz*.

Mediae et postremae Latinitatis vocabularium, quo eae continentur voces, quae apud DUCANGIUM et DIEFENBACHIUM aut non aut aliter descriptae extant aut alio sensu usurpantur.*

Abscōsalia i. e. absconsalia p. 7.

Blasmū pag. 10, apud DVCANGIUM «blasma».

Cognosimentum ibid., ital. «conoscimento».

Camino, caminaui, camina pag. 16, apud DUC. «caminus», «caminum» i. e. «via», — «caminarius» = «viator», «mercator», ital. «camminare», «cammino».

Custura pag. 17, apud DIEF. «consutura», ital. «costura», vid. infra chostura.

Despliceo, displicuj, displacimentum pag. 21, apud DUC. «displacentia», et apud DIEF. «displicere», «displacere», ital. «spiacere» (dispiacere).

Denpingo pag. 21, cf. apud DIEF. «depingere».

Dispolio, dispoliaui, dispolia pag. 22, cf. apud DUC. «despoliare», sed «dispolium», pl. «dispolia».

Estinsi in perf pag. 24, ital. «estínsi».

Esio «exeo» ibid.

Espedicio pag. 25, cf. apud DUC. «espeditamentum».

Espendo, — espensa ibid., cf. apud DIEF. «expendere», «expensa», ital. «spendere», «spesa».

Ecusso, — ecusatio ibid., apud DUC. «excussare».

Fracturo in imp. (sic !), — fratura pag. 27, ital. «frattura».

Fragellum i. q. «flagellum» pag. 28, cf. «fragellare» in dialecto Januensi.

Genuflesso pag. 29, apud DUC. «genuflexus», ital. «genuflesso».

Garbellus ibid., cf. apud DUC. «garbellare» i. q. «cribro succernere», «purgare».

Guarnimentum ibid. apud DUC. «gvarniamentum», ital. «guarnimento».

Graytaroria ibid.

Honero pag. 30, cf. apud DUC. «honera«.

Hodoratus ibid. «odóratus».

Inflatura ibid., ital. «enfiatura».

Lusinga pag. 34, ital. «lusinga».

Lanpus pag. 35, «lampas».

* In hoc vocabulario voces non ordine alphabetico, sed uti in cod. leguntur, secundum paginarum-tenorem digestae sunt.

Manleuatio pag. 35, apud Duc. «manulevatio», sed «manlevare» i. e. «fidejubere».

Mirun pag. 36, «mirum».

Masticum ibid. «mastiche».

Machino pag. 37, cf. apud Duc. «machinatus» i. e. «fractus», «contusus».

Montanea ibid., apud Duc. «montania».

Gragnora pag. 40, apud Duc. «gragnola», ital. «gragnuola».

Obsculo, obsculaui, obscula, — — obsculum pag. 41, cf. apud Duc. «osculare» pro «osculari».

Otriamentum pag. 42, cf. apud Duc. «otriare» i. e. «concedere», «permittere», vel «obtinere« et «impetrare» ex gallico otroier.

Pundus pag. 43, «pondus».

Proferta ibid., ital. «profferta».

Perdimentum pag. 44, ital. «perdimento», cf. apud Duc. «perdita».

Puntura ibid., ital. «puntura».

Raxorij pag. 49, cf. apud Duc. «rasorium», ital. «rasojo», vid. infra rasorius.

Rigamentum ibid., apud Dief. «rigamen».

Retifico ibid., cf. apud Duc. «retifex».

Seruicium pag. 53, «servicius» apud Duc.

Sonum pag. 54 pro «sonus».

Sompnio, sompniauj, sompnia ibid., cf. apud Duc. «sompneia» et apud Dief. «sompniare», — sompnium ibid., quod voc. etiam apud Dief. occurrit.

Scritura pag. 55, cf. apud Duc. «scrituarius», ital. «scrittura».

Spuatiũ ibid., cf. «sputum».

Scrolo, scrolauj pag. 56, cf. apud Duc. «excrolare», ital. «scrollare».

Siuoro, sivorauj, siuora, — siuorellum ibid., cf. apud Duc. «sibulare», ital. «sibilare».

Suferta ibid.

Saltun pag. 58, i. q. «saltus».

Tintor pag. 59, cf. apud Duc. «tintoria».

Tronituũ ibid.

Turpidum ibid., cf. apud Duc. «turpido».

Torceo v. texeo pag. 60, cf. apud Dief. «torcere».

Tuscio, tusciuj, — tuscius ibid.

Volia pag. 62 «volutatio».

Oneste pag. 69 pro «honeste».

Pauchum ibid., apud Dief. paucum.

Prestiter ibid., cf. apud Dief. «presto», ital. idem.

Recie pag. 70, fortasse «ad modum retis».

Retunde ibid., cf. apud Duc. «retundus».

Cellum pag. 78, apud Duc. «celum».

Prina pag. 82 «pruina».

Rosata ibid., ital. «rugiada».

Rassus pag. 84, cf. apud Duc. «rasum».

Bozus pag. 84, i. q. «crudus».

Cotus ibid., ital. «cotto».

Abbedo pag. 86, pro «albedo».

Curticia ibid., cf. apud. Duc. «curtare».

Trauersus ibid., cf. apud Duc. «traversum».

Friscus pag. 87, vid. apud Dief.

Sichus ibid., apud Dief. «siccus».

Balneatus ibid., cf. apud Duc. «balneare».

Veterus ibid., ital. «vetero» (vox antiqua).

Prestus ibid., cf. apud Dief. «presto», cf. etiam prestiter.

Desligatum pag. 88, cf. apud Duc. «desligare».

Mondus ibid., ital. «mondo».

Podius ibid. «locus acclivus», «campus inter montes».

Fossatus ibid., cf. apud Duc. «fossatum».

Fangun ibid., cf. apud Duc. «fanga», «fangus», ital. «fango».

Rumenta in sign. terrae pag. 89, cf. apud Duc. «rumentum», «rumenta» diverso sensu.

Erbagium ibid. «pratum», cf. hanc ipsam glossam in sensu judiciario apud Duc.

Fondus ibid., cf. apud Duc. «fondora».

Prato pag. 90, cf. apud Duc. «pratora», ital. «prato».

Planura ibid., cf. apud Duc. «planurium», ital. «pianura».

Carubius ibid., apud Duc. «carubium», «carubeus».

Marpius ibid., i. q. «malleus», vid. marčius.

Foxinũ ibid., i. q. «fornax», vid. infra fosina.

Sulfâin' ibid., cf. apud Dief. «sulfur», vid. sulfarũ.

Bancherius ibid., apud Duc. «bancharius», ital. banchiere s. banchiero.

Balancie ibid., apud Duc. «balancia».

Papirun pag. 91, cf. apud Dief. «papirium».

Pignate ibid., cf. apud Duc. «pignatorius», ital. «pignatta», «pignatto», i. e. «olla».

Čucharo ibid., apud Duc. «sucharum», ital. «zucchero».

Gingalel ibid., apud Duc. «gingiber», ital. «gengiovo».

Canella ibid., ital. «cannella», germ. zimmt.

Endego ibid., apud Duc. «endegus».

Encenso pag. 92, cf. apud Duc. «encenserium», ital. «incenso».

Ganofanj ibid., ital. «garofano», «garofolo», i. e. «caryophyllum».

Fusti ibid., cf. apud Duc. «fustum».

Mastiĉ ibid., vid. masticum, apud Dief. «mastiche».

Bračile ibid. »lignum rubrum ad tingendum».

Alume ibid., apud Dief. «alumen», ital. «alume».

Chãdi . . ibid., cf. apud Dief. «candire» pro «condire», ital. «candito».

Bonbeciũ ibid., apud Duc. «bombicinum».

Titua ibid., apud Duc. «tutia».

Mana ibid. pro «manna».

Spicus pag. 93 «spica nardi».

Chibebe ibid., ital. «zibibbo».

Borãna ibid. «borax» (borax aut minerale est, aut factitium).

Cardomonio ibid., apud Dief. «cardomonium», ital. «cardamomo».

Confeti ibid. «conditum subigendo» confectum», ital. «confetti».

Mortalis pag. 94, cf. apud Dief. in novo glossario* «mortaliolum», ital. «mortajo».

Piston ibid., ital. «pistone».

Sedacius ibid. «cribrum», apud Dief. «sedazius».

Busore ibid. «pyxis», «arcula», apud Duc. «bussola», ital. «bussolotto».

Sacheti ibid., apud Duc. «sachettus», ital. «sacchetto».

Aloepaticũ ibid. «medicamentum ex aloe confectum».

Rosato ibid., apud Duc. «rosatus», ital. «rosato».

Bocelli ibid., apud Duc. «bocellus»,

* Francofurti, 1867.

«bocella», id est «lagena», gall. «bouteille».

Citoaĩa ibid., apud Duc. «citocaria», herba, quae cito purgat ventrem.

Cominum pag. 95, apud Dief. «cuminum», ital. «comino».

Cenapio ibid., apud Duc. «senapium».

Corallo ibid., apud Duc. et Dief. «corallus», ital. «corallo».

Draganto ibid., apud Dief. «dragantum», ital. «dragante».

Armoniaco ibid., cf. «armeniacum» i. e. malum armeniacum.

Serapin' ibid., cf. apud Dief. «serapen».

Ladano ibid., apud Dief. «ladanum», ital. «ladano».

Mumia ibid. genus quoddam antidoti.

N. sarche i. e. nuces sarche ibid. «nuces Indiae».

Oleum susimã ibid.

Req̃rciũ ibid., gallice «reglisse».

Sandalo ibid., apud Duc. «sandalum», ital. «sandalo».

Smirra p. 96, cf. apud Duc. «smyrna», apud Dief. in novo glossario «smirna», gr. σμύρνης.

Turbiti ibid., apud Dief. in novo glossario turbit.

Verderamo ibid., ital. «verderame».

Specie ibid., apud Duc. et Dief. «species», ital. «specie».

Sulfarũ ibid., apud Duc. «sulphurium», cf. sulfãin'.

Anquun(zẽ) ibid. «incus», ital. «ancudine».

Tenagie ibid., cf. apud Duc. «tenagla».

Turchese ibid. «forceps».

Latonum pag. 97, apud Duc. «latonus», Venet. «laton», quod Mediolani «loton» sonat.

Curtellum ibid., apud Duc. «curtellus», ital. «coltello».

Fosina ibid., apud Duc. «fusina», i. e. «fornax ad fusuram metallorum», cf. supra «foxinu».

Mantexi ibid. «follis», ital. «mantice».

Buffeti ibid., apud Duc. «bufetum» i. e. «abacus», ital. «buffetto».

Carbonum ibid. «carbo».

Lauellõ ibid., apud Duc. «lavellum», «lavellus», ital. «lavello».

Aquus ibid., apud Duc. «aqus» i. e. «acus».

Dial̃ ibid., apud Duc. «digitale», ital. «ditale».

Agnine ibid., vid. «agninus».

Vulpe ibid., ital. «volpe».

Vaĩ ibid., apud Duc. «vairus», «vairum».

Scoyroli ibid. «sciurus» (varietas nigra).

Zebelin pag. 98 «mustela zibellina», apud Duc. «zebelinus».

Martori ibid. «mustela martes», apud Duc. «martures», cf. apud Dief. in novo glossario «martarus», ital. «martora».

Foyne ibid. «mustela foina», cf. apud Duc. «foini» i. e. «pelles mustelinae».

Lupi ceruerij «felis lynx», cf. apud Duc. «lupa cervalis».

Vulpe de arẽ ibid. «canis Corsac» (nomen kirghisicum).

Gati pauli ibid.

Gati spuči ibid. «iltis».

Moticiũ ibid. (respondens glossa cum. eric pantheram significare videtur).

Afayto ibid., cf, apud Duc. «affa».

Ermelinus ibid. «mustela erminea».

Pena ibid., vid. apud Duc. «idem, ni fallor, quod pellicia».

Pichũ ibid. «ulna».

Burdũ ibid., apud Duc. «burdus» i. e. «sutor vestiarius».

Butana p. 99 «nodus», ital. «bottone».

Bachairanj ibid. genus panni crassioris.

Lesna ibid. «subula», ital. «lesina».

Sola ibid, apud Duc. «solea», ital. «sola».

Becunie ibid., cf. apud Duc. «becuna», «becunes», vid. becus.

Montanine ibid., apud Duc. «montonina», cf. ital. «montone», vid. monton.

Stiuali ibid., ital. stivale, cf. infra stiuales.

Argorge ibid. «pars posterior calcei», cf. infra algorge.

Auanpe ibid. «pars anterior calcei» (avan pe).

Asia ibid., cf. apud Duc. «acia».

Manayra pag. 100, apud Duc. «manara», «manaria».

Verina ibid. «terebra».

Marčius ibid., apud Duc. «martus», ital. «martello», cf. marpius.

Conpassus ibid., ital. «compasso».

Yona ibid. «instrumentum, quo fabri lignarii radunt vel laevigant».

Macia ibid., gallice «maillet», cf. ital. «macia».

Rasorius ibib., cf. apud Duc. «rasorium», vid. supra roxorij.

Spegius ibid., apud Dief. «speculum», ital. «specchio».

Lančeta ibid., apud Duc. «lanceola», ital. «lanciuola».

Manoale pag. 101, apud Duc. «manuale».

Atrementum ibid., cf. apud Duc. «atrementarium».

Ponzon' ibid., cf. apud Duc. «ponzonare», ital. «ponzare».

Tenperatorium ibid., cf. apud Duc. «temperare» i. e. «scalpere», — «temperat» = γλύφει κάλαμον, ital. «temperino».

Catreda ibid. pro «cathedra».

Spatius ibid., cf. apud Duc. «spatharius».

Pomeleius ibid., vid. «pomellus».

Censarius ibid., cf. apud Duc.: «Stat. Genuens. lib. 6. cap. 17: De Censariis et eorum officio».

Capelerius ibid., ital. «cappellajo».

Curtelerius ibid., vid. supra curtellum.

Sapa pag. 102, apud Duc. «sappa» i. e. «muri fundamentorum effossio», — «saparare».

Chazola ibid., cf. apud Duc. et Dief. «casula», ital. «casella», cf. etiam apud Duc. «cazola».

Maton ibid., apud Duc. «matonus», ital. «mattone», cf. infra matonj.

Cholor ibid. «color».

Penellũ ibid., ital. «pennello».

Colla ibid., apud Duc. «cola», gr. κόλλα.

Stecha ibid., cf. apud Duc. «stechata», ital. «stecca», «steccata».

Scupa pag. 103, cf. apud Dief. «scoba», apud Duc. «scopa», ital. idem.

Fugatia ibid., cf. apud Duc. «fogascia», ital. «focaccia» (hung. pogácsa).

Radis ibid. «radix».

Frexeterius ibid. «spiculorum fabricator».

Tesitor ibid. «textor», ital. «tessitore».

Jugularius ibid. «joculator», cf. apud Duc. «jocularis», «jocularius».

Tanburlus ibid., cf. apud Duc. «tambor», gall. «tambour».

Caramella ibid. «bucina».

Nachara pag. 104, apud Duc. «nacara» tympani species, ital. «nacchera».

Gazayra ibid. «delectamentum».

Beffa ibid. «jocus», ital. «beffa», «beffe», e. g. in hoc proverbio: «a chi tocca il danno, non mancano le beffe», cf. etiam «buffa».

Gabon ibid., cf. apud DUC. «gabeo» i. e. «homo jocosus».

Rofiana ibid., cf. apud DUC. «rufiana», ital. «ruffiana», vid. infra rofian.

Imperatris ibid. «imperatrix».

Scrauus | ibid., apud DUC. «sclavus»,
Scraua | ital. «schiavo».

Caparrum pag. 106, apud DUC. «caparra», ital. idem.

Canauũ ibid., cf. apud DUC. «canava».

Camutũ ibid., cf. apud DUC. «camuzzum».

Dugus ibid. «noctua», ital. «dugo».

Fustaney ibid., cf. apud DUC. «fustana», «fustanium».

Nachus ibid. «herba moschata», cf. apud DUC. «nachum».

Nasicius pag. 107 «vestis serica auro texta».

Risun ibid., apud DUC. «risus», apud DIEF. «risum».

Stamega ibid. «vellus», cf. apud DUC. «stamegna», gall. «étamine».

Scamandio ibid. fortasse «caseus siccus».

Pialon ibid., ital. «piallone».

Tornay ibid., ital «tornio» s. «torno» i. e. «tornus».

Sandenis ibid. fortasse ital. «sandale», «sandalo».

Saye canis ibid. fortasse ital. «saica» i. e. «lembus» (hung. sajka).

Tella ibid. «tela», — tella de Cap ibid., — tella Astexane ibid. (Asti), — tella Ostume ibid. (Ostuni).

Vellutus pag. 108, apud DUC. «velutus», ital. «velluto».

Camocatus ibid. «pannus Damascenus», hung. kamuka.

Tasta ibid., ital. idem.

Cremixi ibid., cf. apud DUC. «cremexile».

Gamelin̄ ibid. «fuscus».

Aflori ibid. «vermiculatus», cf. ital. «affiorato».

Tela fabriane ibid., cum. et pers. aracli, — tela crue ibid., cf. apud DUC. «crude».

Robin ibid., apud DUC. «robinus».

Balaxius ibid., cf. apud DUC. «balascus».

Smeradus pag. 109, cf. apud DUC. «smeraldus».

Diamante ibid., apud DUC. «diamantes», ital. «diamante».

Unicum ibid pro «unicum» i. e. «unio».

Topatiun ibid., apud DUC. «topasium».

Turcheyse ibid., apud DUC. «turchesius», ital. «turchese».

Jaspidun ibid., apud DIEF. «iaspis», ital. «jaspide».

Sardoniũ ibid., cf. apud DIEF. «sardis», «sardius», «sardus», ital. «sardonico».

Calcedoriũ ibid., cf. apud DIEF. «calcedonius».

Amatista ibid., apud DUC. «amathistus», ital. «amatista».

Melon' pag. 110 «mala».

Celabrum pag. 111 «cerebrum», ital. «celabro» (antiqua vox).

Forcella ibid., ital. idem.

Figatus ibid., apud DUC. «fegatum».

Pulmon' ibid., apud DIEF. «pulmo», «pulmon», ital. «polmone».

Budellum ibid., apud DUC. «budellus», ital. «budello».

Veletrun pag. 112 «membrum virile».

Testiculum ibid., apud DIEF. «testiculus», ital. «testicolo».

Petenigiũ ibid.

Brachius ibid., apud DUC. «brachium».

Brion' ibid. «ossum clunium».

Pulcius ibid. «pulsus».

Podes ibid. «podex».
Cosia pag. 113, apud Duc. «cossia», ital. «coscia».
Gauigia ibid. «cubitus».
Gratis pedis ibid., cf. apud Dief. «cratis».
Chalchaneus ibid., apud Dief. «calcaneus».
Solor pag. 114 «soror».
Jenerus ibid. «gener», ital. «genero».
Nora ibid. «nurus».
Inginioxus pag. 115, apud Duc. «ingeniosus».
Prestus ibid., cf. apud Dief. «presto», ital. idem.
Destrus pag. 116, cf. apud Duc. «dextrus», «destrus», ital. «destro».
Senes ibid. pro «senex».
Mentecatus ibid., ital. «me*n*tecatto».
Tignossus ibid., apud Dief. «tignosus».
Guercius ibid., ital. «guercio».
Auogulus ibid., apud Duc. «avoculus».
Rangus pag. 117, ital. «ranco».
Musus ibid. «nasutus», cf. apud Duc. «musum», «musus», ital. «muso».
Crastatus ibid. pro «castratus».
Rofian ibid. «scortator», vid. supra rofiana.
Rogosus ibid. «rugosus».
Dispositus ibid., fortasse pro «indispositus» vel «male dispositus» scriptum.
Gibbus ibid., apud Duc. «gibbosus».
Vanagloriossus ibid., apud Duc. «vanagloriosus».
Inicus ibid. pro «iniquus», ital. «iniquo».
Curpabilis ibid. pro «culpabilis».
Gaĩbus ibid. «extraneus», cf. arab. gharîb.
Bellun pag. 118 pro «bellum».
Insegna ibid., cf., apud Duc. «insigna» i. e. «vexillum».
Guayta ibid., cf. apud Duc. «gaita» i. e. «excubiae», «vigil».
Frexetus ibid., vid. in vocabulario cum. sub voc. sirdac.
Coyrač̃ia ibid., cf. apud Duc. «cuirena», «cuirenia» i. e. «thorax bubali corio sine manicis», cf. etiam «curacia», «curazia», ital. «corazza».
Colaretũ ibid., cf. apud Duc. «collaretus» ornamentum colli.
Cervelera ibid., apud Duc. «cervella», «cervelleria» cassidis species, quae superioris capitis partem operit, ital. «cervelliera».
Coyretũ ibid. «vestis militaris ex anulis ferreis conserta», cf. coyrač̃ia.
Sẽichere ibid. «lorica».
Spata ibid., apud Duc. «spatha», ital. «spada».
Gradius ibid. pro «gladius».
Frezia ibid. «sagitta», ital. «freccia».
Lanzia ibid., apud Duc. «lancea».
Paretis pag. 119 pro «paries», ital. «parete».
Chanchauus ibid., vid. in vocabulario pers. sub voce banucsa.
Agutus ibid., apud Duc. «acutus» i. e. «clavus».
Lectum ibid. pro «lectus».
Penna ibid. «vestis pellicea».
Pomellus ibid. «nodus», quod ad formam, cf. ital. «pomello».
Chostura ibid., apud Duc. «custuria», ital. «costura», vid. supra custura.
Septa ibid., apud Duc. «setta», ital. «seta».
Colũpna ibid., cf. apud Duc. «columpniatus» columnis exornatus.
Matonj ibid., vid. maton.
Tectus ibid. pro «tectum».
Balcon' ibid., cf. apud Duc. «balcones» et «balconum».
Axmixiũ ibid. «vestimentum« (? cf. camisium»).
Camixia ibid. «camisia».

Braga ibid., cf. apud Duc. «bracae».
Corigia ibid. «corrigia».
Scarsella ibid., ital. idem «crumena».
Fazolun pag. 121, apud Duc. «fazoletum», ital. «fazzoletto».
Patavay ibid.
Stiuales ibid., cf. supra stiuale.
Algorge ibid., cf. supra argorge.
Stralera ibid., «fascia cruralis».
Besatie ibid., cf. apud Duc. «besaccia», «besacia» mantica duas habens peras, ital. «bisaccia».
Vezia ibid. «tubus».
Brageîus ibid. «adstrictorium lorum caligarum», cf. apud Duc. «bragerium», vid. supra braga.
Paraso ibid., ital. «parasole».
Copa- ibid., cf. apud Duc. «coperta».
Stregia pag. 122 «strigilis ferrea, qua equum radunt», ital. «stregghia».
Capistrus ibid. «capistrum».
Brilla ibid., apud Duc. «brilia» habena, ital. «briglia».
P'finelli ibid., cf. apud Duc. «perfinelli».
Trauce ibid., cf. apud Duc. «traucis».
Redena ibid. «habena», cf. apud Duc. «reda», ital. »redina», cum. tixgin.
Grupus ibid., cf. apud Duc. «groppus».
Pola ibid. «fimbria», «fibra».
Arzonū ibid., apud Duc. «arzonus» equestris sellae arcus.
Streve ibid.. apud Duc. «streva» stapes, quo quis in equum tollitur.
Ardiiomis ibid. «lingula fibulae», ital. «ardiglione».
Posna ibid. «postilena».
Bastun ibid., cf. apud Duc. «bastum» clitellae.
Torcius pag. 123, apud Duc. «torcia», ital. idem.
Straponta ibid. culcitrae species, ital. «strapunto».
Cosin ibid., apud Duc. «cosinium».
Lenteamina ibid. «lintea».
Culter ibid. «lodix».
Sclavina ibid. species lodicis grossa.
Tapitum ibid., cf. apud Duc. «tapetum».
Fiela ibid. «fiola».
Ciatus ibid. «cyathus».
Mesinaba ibid., fortasse idem, quod ital. «mezzina» urceus.
Tefania pag. 124 «discus», cf. ital. «tafferia».
Cazia ibid., cf. apud Duc. «capsa».
Pignata ibid. «vas coquinarium», ital «pignatta».
Brâdale ibid. «tripus».
Tianus ibid. «vas grande ligneum», cf. apud Duc. «tyna», «tina».
Fogorarius ibid., cf. apud Duc. «foculare», ital. «focolare».
Cinere pag. 125, apud Duc. «ciner», ital. «cenere».
Ranpin' ibid. «uncus», ital. «rampino», respondens tamen glossa pers. trullam significat.
Taliatoîus ibid. «discus», cf. «talia» apud Duc.
Scortia ibid., cf. apud Duc. «scorcium» cortex.
Celexia ibid., apud Duc. «cerasia», «ceresum», ital. «ciriegia», «ciliegia».
Poius ibid. «pirum».
Po. cogognum ibid., pirum cocomum in linea sequenti «malum cydonium», «pirum cydon».
Soseyna ibid. «prunum», cf. oleum susimâ, fortasse vox pers. سوسنه.
Mismis pag. 126 «malum Armeniacum», ar. mišmišun.
Zebibum ibid., ital. «zibibbo».
Datillum ibid., ital. «dattero».

Amindula ibid. «amydalum», ital. «mandola».

Cocomarum ibid. «cucumis», ital. «cocomero».

Papauarum ibid. «papaver».

Cetronum ibid., cf. apud DUC. «cetrinus» pro «citrinus».

Limoni ibid., apud DUC. «limones», ital. «limone».

Festechum ibid., ital. «pistacchio».

Melonum ibid., ital. «mellone».

Spinatium ibid., apud DUC. «spinachium».

Petroscmulum ibid., cf. apud DUC. «petrosillum».

Portus pag. 127, fortasse mendose pro «porrus» scriptum.

Merezana ibid., fortasse «convolvulus».

Gea ibid. «beta».

Cauli ibid. «caulis».

Aleum ibid. «allium».

Cepe ibid. «cepa» (apud PLINIUM).

Rafanum ibid., cf. apud DUC. «raphanus» rapae genus.

Afancîa ibid., vid. in vocabulario pers. sub v. chasuir.

Feniculus ibid. «foeniculum».

Buraxia ibid., cf. apud DUC. «burancxa» species vitis.

P. saluaticus i. e. porcus s. pag. 128, cf. ital. «salvatico».

Troya ibid., cf. apud DUC. «truia» sus, ital. «troja».

Vacha ibid., cf. apud DUC. »vacherius».

Monton ibid., cf. apud DUC. «montonina», ital. «montone», vid. montanine.

Craston ibid. «aries».

Becus ibid., vid. becunie.

Capretus ibid., cf. apud DUC. «capritus».

Alofans ibid., «elephas», ital. «elefante».

Gamellus, — gamella ibid. «camelus».

Dracon ibid. «draco», ital. «dragone».

Uncia ibid. «panthera», apud DANTE «lonza».

Bufarus ibid., apud DUC. «bufalus» bubalus, ital. «bufalo», «bufolo».

Daynet̂ p. 129, cf. apud DUC. «dayna», ital. «daina», — «daino».

Bixia ibid., ital. «biscia».

Činzare ibid., ital. «zanzara».

Agla ibid. «aquila».

Falchon ibid. «falco», ital. «falcone».

Astor ibid. «astur» accipiter major, ital. «astore».

Sparuerius ibid., apud DUC. «sparvarius» species accipitris, ital. «sparviere», «sparviero».

Terzororius ibid., ital. «terzuolo».

Mismerllus ibid., ital. «smerlo».

Voltor ibid. «vultur».

Cuictora ibid. «noctua», ital. «civetta».

Ocha pag. 130 «occa».

Galum ibid. «gallus».

Pulastrum ibid. «pullaster», apud DUC. «pullastra».

Pielfalchus ibid. «avis parva nigri coloris et crista praedita», pers. et cumanice songur.

Paon ibid. «pavo», ital. «pavone», «paone».

Faxan ibid., apud DUC. «faxanus».

Rosignolus ibid., ital. «rosignuolo».

Papagaxius ibid., ital. papagallo», hisp. «papagajo», ar. ببغا.

Cardarina ibid., cf. apud DUC. «carda», ital. «cardellino», «carderello».

Erbegia pag. 131, ital. «erbaggio».

Brenum ibid. «pulegium».

Segara ibid. «secale», ital. «segala», «segale».

Asonzia ibid. «adeps».

Speuta ibid. «zea», ital. «spelda», apud DANTE «spelta». Respondens vero glossa suulu in columna pers. et cum. paleam significat, cf. kaz. solo, cf. etiam cum. suluc.

Mâcēgū ibid., fortasse ital. «magengo», sic in Italia superiori, maggese in Toscana.

INDEX NOMINUM PERSONARUM, QUAE IN PROLEGOMENIS OCCURRUNT.

INDEX NOMINUM PROPRIORUM,

QUAE IN DUOBUS EXCURSIBUS EXHIBENTUR.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

PROLEGOMENA.

Pag. XIII, lin. 5 pro PTOLOMAEI lege: PTOLEMAEI.

Pag. XV, lin. ultima pro indulguit lege: indulsit.

Pag. XXIX, post lin. 5 adde: cl. GUILJELMUS SCHOTT de origine voc. *chagan* ita opinatus est: Das Wort *chaqan*, *chaghan* (woraus *kâan*, *chan*) habe ich in Zusätzen und Berichtigungen zu meiner Abhandlung über das finnisch-tatarische Sprachengeschlecht (Monatsbericht der Berl. Akademie von 1851, S. 439) vermuthungsweise auf eine Wurzel des Spaltens, Trennens zurückgeführt, da diese Wurzel auch schlichten, entscheiden bedeutet, und die Häuptlinge der tatarischen Völker nach oberstem Richteramt benannt sein könnten» (vid. Z. d. D. M. G. tom. XXXIII, fasc. III, pag. 541).

Pag. XLI, lin. 25 pro eccelsiasticarum lege: ecclesiasticarum.

Pag. XLV, lin. ult. pro verro lege: vero.

Pag. XLVIII, lin. 6 pro cumanicam lege: turcicam.

Pag. LVI, in nota, lin. paenult. pro MEINCKE lege: MEINEKE.

Pag. LVII, lin. 7 pro THEOPHANUS lege: THEOPHANES.

Pag. LXIII, lin. 5 post «nominabant» adde: Rabb. autem KAPSALI (natus 1490, obiit circa annum 1550) in suis chronicis etiam Hungaros «Ugri» Hungariamque «Ugriam» nominabat, vid. dr. SAM. KOHN dissert. „*Héber kútforrások*" etc. (*Tört. tár*, anno 1880, fasc. I, pag. 113), — lin. 21 post «dicitur» adde: Cl. VÁMBÉRY in dissertatione «Die Sprache der Turkomanen und der Diwan Machdumkulis» de Turcomanis ita scripsit: Die Jomuten und Göklens, Tschaudors und Imraili's bewohnen allerdings schon seit undenklichen Zeiten die Ostküsten des Kaspisees, eben so wie Sariks, Salor und Kara Turkomanen schon unter den Samaniden, wohl nicht ihre heutigen Wohnsitze, aber das nur etwas östlicher liegende Steppengebiet zwischen Andchoi und Belch inne hatten; auch der Umstand, dass die zeitgenössischen Schriftsteller beide Abtheilungen mit dem Namen Guz oder Guzz bezeichnen, spricht für Stammgemeinschaft,

doch ob dieses als unbändige Nomaden geschilderte Volk durch die ethnischen Umgestaltungen, welche die Islamisirung Centralasiens hervorgerufen, in die nächsten Sandregionen des nördlichen Irans eingedrungen, oder ob es daselbst schon in der vorislamischen Periode ansässig war, lässt sich nicht sicher bestimmen (Z. d. D. M. G. tom. XXXIII, fasc. III, pag. 387, vid. etiam Nyelvt. Köz. tom. XV, fasc. I, pag. 2). Dialectus Turkomanorum, uti in dissert. cit. cl. VÁMBÉRY luculenter demonstravit, magnam cum dialecto Selğukiensi similitudinem prae se fert, originalem tamen hujus dialecti indolem cumanicae similem fuisse ob causas allatas mihi persvasum est.

Pag. LXIV, lin. 18. post «dicit» adde: AMMIANUS MARCELLINUS (nat. anno 330 post Ch.) libro XXXI historiarum «Chunorum» mentionem injecit (cap. VIII), ad hoc nomen JO. AUG. WAGNER in commentario annotavit: «nihil variant veteres libri.» POMPONIUS MELA (chorographiam CLAUDIO regnante annis 41—54 post Ch. scripsit) lib. I, cap. XIII, ita dicit: «interiora terrarum multae variaeque gentes habitant, Gandari, Pariani, Bactri, Subsiani, Pharmacotrophi, Chomarae, *Choamani*, Ropanes, Dahae super Scythas Scytharumque deserta» etc. Nonnulli vero codices loco Choamani «Comani» habent, sic cod. Paris. num. 4832, duo Vaticani, cod. Pragensis litt. P designatus. Parianos cum Parnis vel Aparnis apud Ptolemaeum eandem significare gentem eamque Avarorum esse certum est. AMMIANUS MARCELLINUS l. sequenti Chionitas simul cum Eusenis memorat: «*Tamsapor* refert ad regem, quod CONSTANTINUS pacem postulat precativam; dumque ad Chionitas et Eusenos haec scripta mittuntur, in quorum confiniis agebat hiemem SAPOR, tempus interstitit longum» (XVI, 9, 4). Cl. KIEPERT Eusenos illos cum U-siün s. U-sün scriptorum sinensium eandem esse gentem asserit (cf. etiam nomen Ho-su, de quo paulo infra mentio erit), quod nomen sane cum Uzorum idem est. Apud Kazākos hujus nominis vestigium adhuc viget, una enim eorum tribus eaque major Üeisün nominatur. AMMIANUS MARCELLINUS in sequentibus dicit ŠAPUREM II. cum Chionitis foedus fecisse eosque in oppugnatione urbis Amidae egregios habuisse socios: «rex cum Chionitis et Gelanis (? male ssriptum pro Eusenis) omnium acerrimis bellatoribus pignore icto societatis rediturus ad sua, TAMSAPORIS scripta suscepit, pacem Romanum principem nuntiantis poscere precativam» (XVII. 5, 1), — «Persae omnes murorum ambitus obsidebant; pars, quae orientem spectabat, Chionitis evenit; . . . . meridiano lateri sunt destinati; tractum servabant septentrionis Albani; occidentali portae oppositi sunt Segestani, acerrimi omnium bellatores» (XIX, 2, 3). Cl. TOMASCHEK libro «Centralasiatische Studien» inscripto de nomine Chionitarum ita scripsit: «Dass die Chionitae kein anderes Volk sind als die Chunni, Οὖννοι der klassischen Autoren, die Χεουννὶ oder Χουννὶ des THEOPHYLAKTOS, die Hūṇa . . . . . der Mahā-bhārata, und die Hiong-nu oder Hiün-yo der sinischen Annalen, darf ebenfalls nicht bezweifelt werden; aus den letzteren erfahren wir, dass die Nördliche Horde der Hunnen im Jahre 90 n. Chr. grosse

Niederlagen erhielt und gezwungen wurde westwärts zu ziehen; das Land, welches sie fortan bewohnte, hiess Yuë-pan (vgl. türk. يابان yābān «désert, plaine vaste et non cultivée») und erstreckte sich von dem Flusse I-li (i. e. ايليغ) bis zum Aral (gens U-siün secundum scriptores sinenses prope flumen I-li habitabat). Weiter gegen West war das Land der Yan-tsaï oder A-lan-na (Ἀλανοί oder Ἀλαῦνοι des PTOLEM.) und reichte bis Ta-Tsin oder an die Grenzen des römischen Reiches; es enthielt «Sumpfe, die weder Ufer noch bestimmte Grenzen haben», und besass Städte, welche von zahlreichen Kaufleuten besucht wurden. Mit den A-lan-na kamen die Hunnen in Conflict, und es heisst der Čen-yü der Hunnen habe den König A-lan-na getödtet. AMMIAN und die abendländischen Chronisten gedenken der Hunnen erst seit 375, und berichten als abgeschlossene Thatsache, dass die Hunnen «pervasis Alanorum regionibus» dies Volk sich unterworfen und zur Waffengenossenschaft gebracht hatten; dass diese Thatsache schon lange vorher eingetreten war, schliessen wir daraus, das bereits PTOLEMAEUS in bedeutungsvoller Nachbarschaft der europäischen Alanen die Χοῦνοι anführt, während die Weltkarte des AUGUSTUS die Hunnen noch in ihren alten innerasiatischen Wohnsitzen angesetzt hatte (Chunni Scythae bei JUL. HONORIUS und ETHICUS; vgl. OROSIUS II p. 21 Hav.: «a fontibus Ottorogorrae usque ad civitatem Ottorogorram inter *Chunnos Scythas* et Gandaridas mons Caucasus»). Gewiss wird sich die Hunnenmacht auch südwärts, gegen Khwarizm und Soghd, sieghaft geäussert haben. Beweis hiefür die Thatsache, dass sowohl die Ephthaliten übereinstimmend Hunnen genannt werden, als auch bei *Cosmas* jene Indoskythen, welche nach dem Yuë-ti das Indusgebiet besassen. Von den Hunnenabtheilungen, gegen welche die Sassanidenkönige einigemale mit Glück, meist aber unglücklich gekämpft haben, begegnen am häufigsten die Namen Οὖννοι Καδισηνοί . . . . und Οὖννοι Κιδαρῖται; letztere führen diesen Namen entweder von ihrer turbanähnlichen Kopfbekleidung (κίδαρις· πῖλος βασιλικὸς ὃν καὶ τιάραν *Hesych.*; hebr. *keter*, armen. *khojr*) oder etc.» (MARTIALIS Parthos in versu seq. «pileatos» nominavit:

«Ad Parthos procul ite Pileatos» (Lib. X. Epigram. 7) et THUROCZI Cumanos peculiares pileos gessisse diserte dicit: «PHILIPPUS Firmanus sedis apostolicae legatus advenit, qui barbas radere, crines detruncare, contra mores Hungaricos et pileos Cumanicos, quorum usus in Hungaria iam in consuetudine habebatur, abiicere demandabat», vid. Chron. Hung. Part. II. Cap. LXXX). Vid. «Centralasiatische Studien» (Viennae, 1877), pars prima, pag. 91—94.

Pag. LXVII, lin. 10 pro PTOLOMAEUS lege: PTOLEMAEUS.

Pag. LXX, lin. 24 pro TEOPHANES lege: THEOPHANES.

Pag. LXXI, lin. 10 pro Partorum lege: Parthorum.

Pag. LXXIII post «Nomenclaturam» adde: HARKAVY pro תירוש formam תורים habet, quod nomen Taurorum (Ταῦροι) esse dicit.

Pag. LXXVII, lin. 27 pro Transsilvaniam lege: Transilvaniam.

Pag. LXXXIII, lin. 1 pro III lege: IV, — lin. 12 pro Transsilvania lege: Transilvania, — lin. 27 post «passim» adde: In Hungaria etiam nomina Cumanorum OGGUZ, OGUZ, GUZ, GUZE et GUZEY occurrebant, quarum formarum prima jam in litteris regis GEZAE II de anno 1151 allegatur: «Heynricus comes curialis dispensatorem Abbatis nomine OGGUZ accessiri fecit et illum comminando, ut iussui Regis satisfaceret, misit» (Codex diplom. Arpadianus continuatus. Pestini, 1860. Tom. I, pag. 61). Forma OGUZ in litteris regis STEPHANI V. de anno 1272, die 21 Martii occurrit, vid. locum litt. sequentem: «Contulimus eciam quandam terram sepedicto monasterio (de Chuth), OGUZ uduornici nostri in Strigonio, prope sanctum Michaelem existentem, cum uineis et terris arabilibus, quas idem OGUZ possidebat» (Monumenta ecclesiae Strigoniensis. Strigonii, 1874. Tom. I. pag. 594). Formae tandem GUZ, GUZE et GUZEY in litteris regis ANDREAE II. de anno 1211 extant, quibus monasterium Tihanyiense fundavit, vid. locum litterarum sequentem: «Uduornici de Mortus hij sunt filii Karachun, Pota cum filiis suis, Thomud et filii eius, GUZ, Beke et frater Thomud» etc. (Cod. dipl. Arp. cont. Tom. I, pag. 119). Formae GUZE et GUZEY in his litteris paulo infra allegantur. — Scriptores sinenses gentem Guzzorum *Ho-su* nominabant.

Pag. LXXXIV, lin. 17 post «viget» adde: Nomen Jassonum cl. TOMASCHEK in libro supra citato cum Ephthalitarum idem esse recte opinatus est de hac re ita scribens: «Wir wollen uns hier nicht in weitläufigen Untersuchungen ergehen, welche von den überlieferten Namensformen, ob arab. Haiṭāl (pl. Hayāṭila), oder armen. Hephthal, Thetal, oder byzant. 'Εφθαλῖται Αβδελοί, oder sin. Ye-tha, Yi-ta, Ye-yi-ta, I-ta den Vorzug verdiene und was dann die ursprüngliche Bedeutung gewesen sei, wir können aber nicht verhehlen, dass uns alle diese Formen wie eine Erweiterung, eine vollere Aussprache des älteren Yuë-ti oder 'Ιάτιοι vorkommen, und dass nichts wider die Annahme spricht, dieser alte Name sei auf die neuere Schichte der Hunnen übergegangen, wie denn auch die sinischen Annalen bemerken «les Ye-tha sont de la race des grands Yueï-ši» (Nouv. mél. asiat. I, p. 240, 243). Vid. Centralasiatische Studien, I, pag. 94, 95.

Pag. LXXXVII, lin. 23 pro armenicam lege: armeniacam.

Pag. LXXXIX, lin. 17 pro selǵukienis lege: selǵukiensis.

Pag. XC, lin. 16 pro sollicite lege: solicite.

Pag. XCVI, lin. 14 pro praecedem lege: praecedentem.

Pag. XCVII, lin. 26 pro *h* lege: *ch*.

Pag. XCVIII, lin. 12 et 18 pro ج lege: خ.

Pag. CXIV, lin. 29 post «(pag. 151)» adde: Vide etiam textum symboli Nicaeni cumanicum.

Pag. CXVII, lin. antepenult. pro كوهيج lege: كثج

Pag. CXIX, lin. 24 pro *zoncki* lege: *zonchi*.

Pag. CXXIV, lin. 19 pro literarum lege: litterarum.

Pag. CXXVI, lin. 6 pro maximum lege: maximam.

Pag. CXXIX, lin. 19 pro papagalli lege: psittaci, — lin. 21 pro proband lege: probandi.

Pag. CXXX, nota 1 pro negligentim lege: negligentiam.

CODEX CUMANICUS.

Pag. 3, lin. 3 pro utin̄ lege: utinā.

Pag. 12, in col. cum. pro secundo 3 lege: 4.

Pag. 13, in nota 5 pro usurpator lege: usurpatur.

Pag. 18, in nota 4 pro praecedendi lege: praecedenti.

Pag. 25, in nota 3 pro executio lege: excutio.

Pag. 32, in note 3 post «or» punctum ponendum est.

Pag. 33, lin. 17, 18, 19 pro *mecosten*, *costen*, *becost* lege: *mecoften*, *coften*, *becoft*.

Pag. 38, in nota 2 pro formatum lege: formata, — in nota 6 praep. «cum» delenda est.

Pag. 48, in nota 3 pro ocurrere lege: occurrere.

Pag. 49, in nota 5 voc. «pro oaspas aut forte» — delenda sunt.

Pag. 55, in nota 1 pro fuisset lege: erat.

Pag. 58, in nota 2 «praep. cum et lin. 7 (sic!)» — delenda sunt.

Pag. 59, in nota 1 pro littera lege: litteram.

Pag. 64, in nota 2 pro بورون اك lege: اك بورون.

Pag. 69, lin. 2 columnae lat. pro omnio lege: omnino.

Pag. 73, lin. 1 col. lat. pro gto lege: g̅to.

Pag. 75, in col. cuman. pro *eyger* lege: *eygir*.

Pag. 81, lin. 1 co. pers. pro *raboi* lege: *rabio*.

Pag. 82 in continuatione notae praec. pag. pro *gïlar* lege: *glar*.

Pag. 83, in col. cum. pro tertio *chat* lege: *cat*.

Pag. 87, in nota 8 pro *ses* lege: *tes*.

Pag. 92, lin. ult. pro *maciis* lege: *macis*.

Pag. 94, in nota 6 pro ابلاك lege: ايلاك.

Pag. 95 in col. cum. ordo vocabulorum a voc. *choligian* usque ad v. *chulaf* ita restituendus est, ut *choligian* latino galanga, *yag* lat. oleum oliue, *gulaf yage* lat. oleum rosatum, *chox yagi* lat. oleum nucis, *chulaf* lat. rosa respondeat.

Pag. 99, lin. 4 pro *bachiranj* lege: *bachairanj*.

Pag. 102, in nota 12 pro cum lege: per.

Pag. 104, in nota 4 post «vilis, e» — adde: , voc. pers. originis.

Pag. 106, lin. 11 voc. *sagri* per errorem typographi e linea sequenti huc translatum est.

Pag. 115, lin. 8 post «pulcer» (sic!) delendum est.

Pag. 116, in nota 11 pro *touuc* lege: *touluc*.

Pag. 117, in nota 2 pro 3 lege: 2.

Pag. 120, in nota 10 pro significa lege: significat.

Pag. 127, lin. 9 pro refanum lege: rafanum.

Pag. 131, lin. 2 in columna pers. et cum. pro *noghuc* lege: *noghut*.

Pag. 139, in nota 4 pro *kergusmesi* lege: *korgusmesi*, — in columna 1, lin. 13 pro *steft* lege: *sleft*.

Pag. 140, lin. ultima pro papagallum lege: psittacum.

Pag. 141, in nota 1 pro eligete lege: eligite, — pro lingva lege: lingua.

Pag. 143, in nota 8 post «ad similitudinem» adde: cf. etiam pers. مانا «similis», — in nota 10 pro sylva lege: silva.

Pag. 145, in nota 5 pro باتير lege: باقير, in nota 14, pro سَلَب lege: سَلَب.

Pag. 146, in nota 14 pro extemitas lege: extremitas.

Pag. 148, in nota 8 pro تربيتماق lege: قبيريتماق.

Pag. 150, lin. 15 pro sylva lege: silva, — lin. 17 pro pingvedo lege: pinguedo.

Pag. 151, lin. 11 pro scriptum lege: scripta, — lin. 28 pro pingvedo lege: pinguedo, — lin. 31 siglum c delendum est.

Pag. 152, in lin. paenult. pro mendosa lege: mendose, — in nota ante Vid. lege: 1.

Pag. 153, in lin. 1 pro impingvatur lege: impinguatur, — lin. 10 pro impingvari lege: impinguari.

Pag. 155, lin. 15 post «apparet» adde: Hoc aenigma sane κατὰ τὴν εἰρωνείαν dictum est, — lin. 25 pro derivatum lege: derivata.

Pag. 156, lin. 7 pro pingvetdiunem lege: pinguetudinem, — lin. 27 post „*čiklä*" adde: Tentoria Turkomanorum nigri coloris cl. VÁMBÉRY in dissertatione de hac gente, quam nuper edidit, optime descripsit.

Pag. 161, lin. 8 pro *ganda* lege: *anda*, — lin. 11 pro *indus* $\frac{n}{u}$ lege *iuldus* $\frac{n}{u}$.

Pag. 163, nota 2 pro denotatum lege: denotata.

Pag. 164, nota 1 pro تارمك lege: تورمك, nota 3 pro *sowne* lege: *sownč*, — — nota 14 pro 24 lege: 14.

Pag. 165, lin. 2 pro *keleleppem̄* lege: *keleppem̄*.

Pag. 167, nota 18 pro *Jasuchyng* lege: *Jazuchyng*.

Pag. 169, nota 10 adde: Ceterum abbreviatura *mē* et «Messiam» significare potest, quod si ita esset, et abbreviatura praecedens loco idoneo extaret, — nota 14 adde: *C̄stusni^ng sagittin* etiam meditationem de cruciatu Chrisit *(nedan c̄stus tösdi)* significare potest, quo casu sequentes formae verbi loco tertiae pers. num. sing. mendose in num. plurali primae personae positae essent.

Pag. 170, nota 11 pro langvidus lege: languidus.

Pag. 171, nota 7 adde: vel fortasse *tigenek taǵe, kayseni* «corona spinis conserta, quam» etc., quae interpretatio mihi alteri praeferenda esse videtur.

Pag. 173, lin. 2 pro *cän* lege: *sän*, — lin. 24 pro *titlermē* lege: *tilermē*.

Pag. 175, nota 4 pro distinguntur lege: distinguuntur.

Pag. 176, lin. 4 pro q lege: q̑.

Pag. 177, lin. 5 siglum 3 delendum est, — lin. 7 pro 2 lege: 3.

Pag. 182, nota 7 pro يناغ lege: ايناغ.

Pag. 183, lin. 9 in columna dext. *sin* (? = sen) fortasse in connexu cum sequentibus glossis *job sängänčä* legendum est.

Pag. 184, nota 2 pro aeterum lege: aeternum.

Pag. 185, nota 8 تورلانماق et sequentia vocabula hujus notae delenda sunt.

Pag. 186, nota 4 post «latinis» adde: ita e. g. in hymno *Fortunati* «de passione Domini».

Pag. 189, lin. 4 interpretationis latinae pro pmisit lege : p̲misit.

Pag. 197, nota 7 post ودر etc. delendum est.

Pag. 198, nota 3 pro ab lege : de, — in eadem nota post *Heiligenstein* adde: cf. etiam formam *gichöv* pag. 158.

Pag. 201, lin. 13 interpretationis latinae post «dei» (sic !), — post «fta» (sic ! pro factus) delenda sunt, tota igitur interpretatio hujus strophae sequens est : «Ave mysterium ejus totum quae scivisti, quae Dei in te facta opera narrare scivisti, Apostolis scire fecisti».

Pag. 203, lin. 2 strophae 3 pro *soyurgamnak* lege : *soyurgamak*.

Pag. 206, lin. 1. pro *bsin* lege : *b͡sin*.

Pag. 207, lin. 8 textus cum. pro *kuiias* lege : *kuias*.

Pag. 208, lin. 5 pro haec lege : hae.

Pag. 209, nota 6 pro sangvis lege : sanguis.

Pag. 210, lin. 2 interpretationis lat. post «redemptos» (sic !) delendum est, — nota 1 pro بوكان lege : بوكات.

Pag. 211. nota 5 pro تورسن lege : تورس.

Pag. 214, nota 6 pro deminutivum et demin. lege : diminutivum et dimin, — lin. 9 pro exstat lege : extat, — nota 7 pro sangvinem lege : sanguinem, — post «interpretantur» adde : Ceterum haec dictio etiam «sanguine tuo peccata nostra lavemus !» significare potest, vid. čag. يوماق, — nota 11 pro langvor lege : languor.

Pag. 215, lin 6 pro *sönncládi* lege : *söunčlädi*.

Pag. 216, nota 14 post *sárga* comma delendum est, — nota 16 pro *kuyo* lege : *kuyov*. In fine hujus notae adde : Ceterum *kertek* etiam thalamum et *kuyov* sponsum significare potest, quo casu dictio *kertek ačmey esikini kuyov čikti* ad hunc modum vertenda esset «thalami portam sponsus ne aperiens quidem exivit», cf. sequentem psalmi versum : — לַשֶּׁמֶשׁ שָׂם־אֹהֶל בָּהֶם׃ וְהוּא כְּחָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ (19, 5, 6), quo sol cum sponso comparatur.

Pag. 217, nota 1 post «*külmäk* etc.» adde : vel fortasse čag. ييرلاماق, uigur. *jïrmak*.

Pag. 220, lin. 1 pro *inanmanganlar* lege : *inanmaganlar*, — nota 8 pro *Jiang* lege : *Jang*.

Pag. 223, lin. 11 columnae sinistrae pro *tämir* lege : *tänir*.

Pag. 225, nota 12 pro صغرة lege : صفرة, i. e. صفرا.

Pag. 226, nota 2 post «ut (l)u(min)osus» adde : vel quod mihi probabilius videtur «utendus».

Pag. 227, nota 12 pro designatum lege : designatam.

Pag. 230, nota 2 post «uber» loco puncti comma legendum est, — nota 6 pro *schuttem* lege : *schutten*, — nota 11 post «inconstans» adde : , hung. *szeleberdi*, *szeleburdi*.

Pag. 233, lin. 3 columnae ad dextram pro 44 lege 14, — nota 16 pro scriptua lege : scripta, — nota 17 pro caussa lege : causa, – nota 18 pro قوال lege : قال.

EXCURSUS PRIMUS.

Pag. 237, lin. 26 pro RADLOFII lege: RADLOFFII.

Pag. 238, lin. 5 pro ; lege :

EXCURSUS ALTER.

Pag. 240 juxta glossas a BUSBEQUIO allatas adde formas respondentes goticas vel ex aliis quoque dialectis germanicis, si congruens vox got. desideratur, quas doct. SCHROERUS illis comparavit:

(Broe)	nord. *brauth*
(Plut)	got. *blôth*
(Stul)	got. *stôls*
(Hus)	got. *hus*
(Wingart)	got. *weinagards*
(Reghen)	got. *rign*
(Bruder)	got. *brôthar*
(Schuuester)	got. *svistar*
(Alt)	got. *altheis*
(Wintch)	got. *vinds*
(Siluir)	got. *silubr*
(Goltz)	got. *gulth*
(Kor)	got. *kaurn*
(Salt)	got. *salt*
(Fisct)	got. *fisks*
(Hoef)	got. *haubith*
(Thurn)	got. *dauro* gen. *daurôns*
(Stern)	got. *stairno*
(Sune)	got. *sunno, sunna*
(Mine)	got. *mèna*
(Tag)	got. *dags*
(Oeghene)	got. *augona*
(Bars)	fortasse *bazds*
(Handa)	got. *handan*
(Boga)	desideratur in monum. linguae got.
(Miera)	flandr. *mier*
(Rinck s. Rĭngo)	desideratur in mon. l. g.
(Brunna)	got. *brunna*
(Waghen)	got. *vagn ?*
(Apel)	got. *apuls ?*
(Schieten)	got. *skiutan ?*
(Schlipen)	got. *slêpan*
(Kommen)	got. *giman*
(Singen)	got. *siggvan*
(Lachen)	got. *hlahjan*
(Eriten)	got. *grêtan*
(Geen)	got. *gaggan*
(Breen)	cf. got. *brannjan, brinnan ?*
(Schuualth)	cf. got. *svulta — vairtha* «morti propinquus», *sviltan* «mori».

Pag. 241, lin. 29 pro BUSBECKII lege: BUSBEQUII.

Pag. 242, lin. 2 pro *vaír* lege: *vaírs*, — lin. 8 pro *gatilaba* lege: *gatilata*, — lin. 10 pro *mêki* lege: *mêkeis*, — lin. 11 post «supponit» adde: cf. etiam ant. fris. *lesta* «ultimus», — lin. ultima عرضت legendum est.

VOCABULARIA.

Pag. 248 post *agbet* adde: mend. scriptum pro *albet*, cf. *alpant*, *elbeti* s. *elbette*.

Pag. 251 pro secundo *eygir* lege: *eygi*.

Pag. 252 post *eba* i. q. *oba* pag. pro 148 lege: 147.

Pag. 253 post *elat* «humor» pag. 110 adde: ar. خلط.

Pag. 254 pro *ianandim* lege: *ianadim*, — pro *iappalarmen* lege: *iappar-larmen*.

Pag. 258 pro *ögunč* lege: *ögünč*, — post *özding* pro seccessisti lege: secessisti.

Pag. 259 sub glossa *udaa* pro *ütü* lege: *ütä*.

Pag. 262 post *kalip* «forma» pag. 99 adde: ar. قالب.

Pag. 264 pro *kosoruluklarmen* lege: *ko-suruklarme͡*.

Pag. 268 pro *cd'i* lege: *c͡di*.

Pag. 270 sub v. *chetan* pro *bgamasce* lege: *bgamesce*.

Pag. 272 pro *chuyeyu* lege: *chuyegu*, — pro *chuuradan* lege: *chunradan*.

Pag. 273 sub v. *ghač* pro جاج lege: خاج.

Pag. 274 sub v. *hawa* pro هواء lege: هَوَاء.

Pag. 276 sub *jipkirrime͡* pro *körürmen* lege: *körümen* et pro *vuollet* lege: *vuvllet*.

Pag. 280 pro *yylmac* lege: *yylamac*.

Pag. 281, lin. 1 columnae sinis. pro *yki* lege: *ykti* et pro 48 lege: 84.

Pag. 282 pro *čeryii* lege: *čeryi*.

Pag. 284 post *taul* pro tempestus lege: tempestas.

Pag. 285 sub *tamam etarmen* pro *ektil* lege: *etkil*.

Pag. 292 sub v. *sayri* pro سايِر lege: سَايِر.

Pag. 294 sub v. *sarhit* pro سايرة lege: سَايِرَة, — sub v. *seyr* pro سَاير lege: سَيْر.

Pag. 295 sub v. *sir* pro arcacanum lege: arcanum.

Pag. 298 sub *pesman bolurmen* pro ipid lege: ibid.

Pag. 299 sub v. *basmac* pro caclaneum, lege: calcaneum — sub *bavladi* pro *bavvlagil* lege: *bavlagil*.

Pag. 301 sub v. *bičak* pro dag. lege: pag., sub *bis* post 99, adde: *biz* scriptum pag. 226.

Pag. 302 sub v. *boyarmen* pro pap. lege: pag., — sub *bosaturmen* pro *bossatim* perf. pag. 8 lege: *bosatim* perf. ibid., *bosattim* idem pag. 8.

Pag. 303 pro *bugolar* lege: *bv gvlar* et paulo infra pro *bu* lege: *bv*.

Pag. 306 sub v. *rustan* pro روستاى lege: روسناى, — sub v. *layh* pro dignns lege: dignus.

Pag. 308 pro *miaem* lege: *miaen*.

Pag. 311 sub v. *amal* lege: عَمَل, — sub v. *araosi* lege: عرس, — sub *mearxem* pro آرزيكن lege: آرزيدن.

Pag. 312 sub *yrs* lege: عِرس, — sub

oapas megirem lege: کَرِفتن, — sub *oua* in fine lege: لَطِیف.

Pag. 313 sub *kak* lege: عَرْق.

Pag. 315 sub *cap* lege: کَعْب, — sub *card* «debitum» lege: قَرْض, — sub *calem* ar. delendum est.

Pag. 316 sub *ciesm* lege: نُور, — sub *cion učin* post *učin* adde: mend. pro *ciou, u.* scriptum, — sub *codrat* lege: قُدْرَة.

Pag. 317 sub *chat* pro خَظّ lege: خَطّ.

Pag. 318 sub *charabat* pro meretirx lege: meretrix, — sub *charg* lege: خَرْج, — sub *mechalem* pro pango lege: pungo.

Pag. 319 sub *chozak* post *chočac* adde: pag.

Pag. 320 sub *getmetchar* lege: خِدْمَة.

Pag. 321 sub *goujs* lege: گُوش.

Pag. 323 sub *hačin* pro mendicus lege: medicus, — sub *hamta* pro *dispar* lege: dispar.

Pag. 324 sub *jausan* pro anulis lege: annulis.

Pag. 325 sub *justrua* pro inquisito lege: inquisitio.

Pag. 326 sub *čouu* post چوب adde: cf. *ciou, cui.*

Pag. 327 sub *terek* lege: millennium.

Pag. 328 sub *turp* lege: تُرْب, — sub *dacsur* lege: تَعْبِير.

Pag. 329 sub *daftar* lege: دَفْتَر, — sub *dilghia* pro october lege: October.

Pag. 330 sub *dulab* post «pag. 90» adde: دُولاب, quae vox in arabicam quoque linguam translata est.

Pag. 331 sub *drust* in fine pro iutegritas lege: integritas, — sub *naobat* lege: نَوْبَة, — sub *nacas* lege: نَقْش, — sub *naps* lege: نَبْض, — sub *namax digar* pro promeridianae lege: pomeridianae.

Pag. 332 sub *nouma* lege: نُعْمَة.

Pag. 333 sub *manxel* lege: مَنْزِل, — sub *benmoyos* pro 27 lege: 37, — sub *xarnaden* lege: زَنَخدان.

Pag. 334 sub *saya* pro سَايَة lege: سايه.

Pag. 335 sub *sabagh* pro نیز سکر lege: نیز سَکَر.

Pag. 336 sub *siagingiaf* lege: سِنْجاب, — sub *sinakdar* pro cognito lege: cognitio.

Pag. 337 sub *sinidanj* pro auditis lege: auditus.

Pag. 339 sub *zardauais* pro zibelina lege: zibellina, — sub *mepandarem* ante imp. loco puncti comma legendum est.

Pag. 345 sub *berun* pro *berun, meroem* lege: *berun meroem.*

Pag. 347 sub *made* post pag. 111, adde: ar., — sub *mezium* pro منهزم, انهزام lege: مُنْهَزِم, اِنْهِزام.

Pag. 350 sub *valeat* unum cf. delendum est.

Pag. 351 sub *ramadan* post pag. 81, adde: ar.

Pag. 354 pro *böygdä* lege: *böygde*.

Pag. 360 sub *krimpis* pro vacab. lege: vocab.

Pag. 364 sub *sin* pro *war* lege: *was*.

Pag. 365 sub *tak* loco signi aequationis lege: germ. med. ae.

Pag. 372 sub *fosina* pro foxinu lege: foxinu͡.

Pag. 373 sub *rasorius* pro ibib. lege: ibid.

Pag. 374 pro *unicum* ibid lege: *unicun* ibid.

INDEX NOMINUM PERSONARUM.

Pag. 382 sub PLINIO pro secundo LX lege: LXII.

EDITIONES ACADEMIÆ HUNGARICÆ

MONUMENTA HUNGARIÆ HISTORICA. PUBLICI IURIS FACIT SCIENTIARUM ACADEMIÆ HUNGARICÆ COMMISSIO HISTORICA:

SCRIPTORES

Georgii Sirmiensis Capellani Ludovici II et Joannis Hungariae Regum Memorabilia sui temporis. 1484—1543. E Codice Bibliothecae Caesareae Viennensis edidit G. Wenzel. Pestini 1857. Volumen unicum. 2 fl.

Antonii Verancii Archiepiscopi Strigoniensis, Locumtenentis Regii et ad Portam Ottomanicam legati Opera et Epistolae. 1538—1573. Ediderunt Ladislaus Szalay et Gustavus Wenzel. Volumina duodecim. — 26 fl.

Joannis Michaelis Bruti Ungaricarum Rerum libri qui exstant. 1490—1552. Edidit Franciscus Toldy. 1867. Volumina tria. — 7 fl.

Francisci Forgachii Ferdinandi I Regis Cancellarii, Antistitis Varadinensis, Rerum Hungaricarum sui temporis Commentarii. 1540—1572. Edidit Fidelis Majer. Volumen unicum. — 3 fl.

Joannis Decii Barovii Commentariorum de rebus Ungaricis libri qui exstant. 1592—1598. Edidit Franciscus Toldy. Volumen unicum. — 2fl.

Stephani Szamosközy Rerum Ungaricarum et Transylv. libri qui exstant 1566—1603. Edidit Alex. Szilágyi. Volumina tria. — 4 fl.

DIPLOMATARIA

Documenta Hungariae historiam illustrantia e Tabulario Regio Bruxellens 1441—1652. Edidit Michael Horváth. Volumina quatuor. — 8 fl.

Documenta Hungariae historiam illustrantia e Tabulariis et Bibliothecis Londini existentibus eruta. Edidit Ernestus Simonyi. Volumen unicum. 2 fl.

Codex Diplomaticus Arpadianus Continuatus 890—1301. Edidit Gustavus Wenzel. Volumina duodecim. — 28 fl.

Codex Epistolaris Petri Pazmany Archiepiscopi Strigoniensis. 1605—1625. Volumen primum. — 3 fl.

Actes et Documents, pour servir à l'histoire, de l'alliance de George Rákóczy, Prince de Transylvanie, avec les Français et les Suédois dans la guerre de trente ans. Publiés par Alexandre Szilágyi. Volume unique. 3 fl. 60 kr.

Archivum Rákóczianum. Acta extera historiam Principis Francisci II Rákóczy illustrantia e Tabulario Regio Londinensi. 1703—1712. Edidit Ernestus Simonyi. Volumina tria. — 6 fl.

Acta Extera historiam Hungariae tempore Regum stirpis Andegavensis illustrantia. 1268—1426. Edidit Gustavus Wenzel. Volumina tria. — 12 fl. 15 kr.

Acta Extera historiam Hungariae tempore Regis Mathiae a Hunyad illustrantia. 1458—1490. Ediderunt Joannes Nagy et Albertus L. B. Nyáry. Volumina quatour. — 8 fl.

Acta Comitialia Regni Hungariae. 1526—1581. Edidit Guilielmus Fraknói. Volumina I—VI. — 22 fl.

Acta Comitialia Regni Transylvaniae. 1540—1607. Edidit Alexander Szilágyi. Volumina I—V. — 15 fl.

Epistolae dipl. Papae Pauli III et Card. **Alexandri Farnensis** ad res Hungaricas pertinentes (1335—1349). Edidit Leop. Óváry. — 2 fl.

Nicolai Oláh (Ludovici II Regis Hungariae et Mariae Reginae a secretis, Ferdinandi I cancellarii etc.) Codex epistolaris 1526—1538. Rec. dr. Arn. Ipolyi. Volumen unicum. — 3 fl.

Principis Francisci II Rákóczi confessiones et aspirationes principis christiani. E Codice Bibliothecae nationalis Parisiensis. Volumen unicum. — 3 fl.

Codex dipl. Hungaricus Andegavensis. Edidit E. Nagy. Volumen primum. — 3 fl. 60 kr.

G. Fejér Codex diplom. Hungariae. Tabula chronologica tomos, volumina et paginas indicans, a quibus diplomata certorum annorum incipiunt. Ed. Ferd. Knauz. — 50 kr.

Index Alphab. Codicis diplomatici Hungariae per Georg. Fejér. Jussu Academiae Scient. Hungaricae conc. Maur. **Czinár.** Volumen unicum — 2 fl.

Dr. I. Érdy De tabulis ceratis in Transylvania repertis. Insunt VI tabulae lithogr. — 50 kr.

Carolus Torma Repertorium ad literaturam Daciae archaeologicam et epipraphicam. — 2 fl. 50 kr.

Eug. Ábel Analecta ad historiam renascentium in Hungaria litterarum spectantia. — 1 fl. 80 kr.

Typographia Societatis »Franklin«.